

ქილილა ჭ ღამანა

საარსულიდაჲ ჰართულად ნათარგმნი

მეფის ვახტანგისაგან.

თ. გრ. გურგულის
ვაჰოცემა.

ილია ჭყონას
რედაქციით.

ტფილისი. 1886 წ.

ქილილა და დამანას

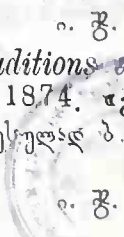
გამოცემისათვის.

13

«ქილილა და დამანას», ანუ როგორც ჰქვიან მისს სანსკრიტულს დედანს — «ქოლეილაჰ-ვაჰ-დიმნაჰ», * არის შესანიშნავი კრება ინდოურთ იგავთა, თარგმნილი და გამოცემული ქვეყნიერების უველს დამუშავებულ ენებსე. დირსებას ამ იგავთ კრებისას ამტკიცებს, გარდა ამ მოხსენებულის ფაქტისა, ის გარემოებანიც, რომ იგი ვერ შთანთქა რამდენიმე ასს საუკუნეთა განსვენებამ უამთა წუვდიადში და მისის უხვის შინაარსით ნოეიერად ჰკვებადენ თავიანთს ნიჭს გამოჩენილნი შეიგავენი სხვა ხალხთა, როგორც, ძავალითებრ, ბერძენთა — ესოპოსი, ფრანგთა — ლაფონტენი ** და, როგორც უეჭველად ვატყობთ: «სიბრძნე-სიც-

* «ქოლეილაჰ-ვაჰ-დიმნაჰ» — სსელებია იმ ორთა ტურათ, რომელნიც ამ ქმნილების უმიჯრასს ნაწილში გამოყვანილნი არიან მოქმედ შირებად. ის. «Исторія всеобщей Литературы» Шерра т. I. თავი ინდოეთის მწიგნობრობასე.

** ის. *Essais sur la mythologie comparée les traditions et les coutumes*, Max Müller. თარგ. George Parrot, Paris 1874. «ქილილა და დამანას» შესახებ წერილი ჩვენთვის გადმოთარგმნა რუსულად ბ. აღს., რომელსაც გულისთადს მადლობას ვუძღვნით.

რუეს» ჩვენი სულსან-საბა ორბელიანიც, მარჯვენა ხელი ვასტანკ VI-ისა «ქილილა და დამანას» ქართულად თარგმნაში (პროზა ვასტანგისაა და ლექსნი საბასი). ვინ არის შემოქმედი ამგვარის შესანიშნავის ქმნილებებისა, როგორიცაა ჩვენ წინ ბდებარე «ქილილა და დამანას?» მსოფლიო მწიგნობრობის მეისტორიენი და გამოჩენილნი ლინგვისტები, მათ შორის მაქს მიულლერიც, ვერ იძლევიან ამ ფრიად საინტერესო კითხვაზე არათუ გადაჭრილს, არამედ დასსლოვებითს ჰასუსსაც. მხოლოდ ქართული ვარიანტების დასაწყისი, „შესავალად თქმული ბრძნისა ანვარისოილისა“ გვეუბნება თამამის კილოთი, რომ იგი «ინდოურითა ენითა უთქვამს ბრძენსა და გზიანს ჭილოსოფოსს, ბარამად სასეღდებულსა, ინდოთა და ბიძლიძის თემთა განმკებელად წოდებულს, რომელიც ინდოეთისა რომელთამე თემთა სელმწიფე ეოფილიეოფო.» სპარსეთის მეფის სოსრო ნუშრივანის წადილისამებრ «ქილილა და დამანას» გადაუთარგმნია ინდოურიდან (სანსკრიტულიდან) ფალაურზედ, ნუშრივანისვე კარის ექიმს ზავიას.* შემდეგ ამბუჯაფარ ხალიფას ბრძანებით ფალაურიდან თავჯურად გადაუთარგმნიათ ორს „მოსუცებულთა თავს“ —მაჟანის-მეს— აბდულას და აბდულას-მეს—აბულასანს; მერმე „აჰმად სულთანის-ძის ნასრის და ნასრის-ძის აბუსალან სამანელის ბრძანებით თავჯურიდან მაშინდელს სპარსულზე გადაუთარგმნია ერთს ვიდაცა მუერს, რომლის თარგმანი „რუდექ მომხირეს“ სელმწიფის ბრძანებით ლექსით „მუემჭევრებია“. შემდეგ აბულ-მუსაფარ-ბარამ ეაზანელის ბრძანებით „ბრძენს სანაისს“ და ნასრულს გადმოუღიათ ზ გადამოუთარგმნიათ (რა ენაზე? ჩვენი აზრით უნდა იგულისხმებოდეს ერთ-ერთი მონკოლთ ენა) და ამ უკანასკნელ თარგმანს ეკუთვნის ეს „ქილილა და დამანას“ —ამბობს იგივე შესავალი ანვარი სოილისა.

* მაქს მიულლერის სიტყვით «ბირზუიექს»-ს.

როგორც სსკათა მწიგნობრობაში, ისე ქართულშიაც იმ თავითვე შესანიშნავი ეურბდლება მიუქცევია „ქილილა და დამანას“. სარწმუნო სიტყვა ვახტანგ მეფისა * გვაუწყებს, რომ დიდი თამარის დროსვე ეთარგმნათ ეს წიგნი, რომელსაც დიდი გავლენა მოუხდენია ქართველთა საზოგადოებაში, რამეთუ „როდენსაც არაკსა, ანუ იგავსა, ანუ სეპირს მუნასიბსა ლექსსა იტყვიან“ უფროსი ერთი „ქილილა და დამანიდან“ არის ამოღებული. სამწუხაროდ, ჩვეულებრივი ხვედრი ქართული წიგნებისა ამ თარგმანსაც სწვევია და „ქამთა ვითარებით“... დაკარგულა... შემდეგ ბატონს დავითს ** სელასლაჲ ეთარგმნა იგი „კუსა და მორიელის“ არაკამდის, ულექსოდ და სიტყვა ნაკლულადაც. ვახტანგმა კანიზრასა ამ ჩინებული ქმნილების სელასლაჲ თარგმნა, და, თუმცა უღმობელმა ბედმა იგი მოაშორა მამულსა და მისს საკანბეგო საშეფოს და მიიუვანა ქირმანს (სპარსეთში,) მაგრამ მანც თავისი განსრასვა, საბას დახმარებით, საქმედ აქცია, (1712—1717 წ.) და მით შესძინა სამშობლო მწიგნობრობას კიდევ ერთი უძვირფასესი განძი. როგორც შემოდ ვსთქვით, ლექსები (ზოგიერთების გარდა, რომელთაც მიწერილიცა აქვთ, რომ „მეფის თქმულნი“ არიან,) ეკუთვნის ჩვენს გამორჩენილს მეიგავეს სულხან—საბა ორბელიანს. ამას ამტკიცებს შე-586 გვერდზე მოქცეულის შაირის ბოლოს მინაწერი შემდეგი სიტყვები ვახტანგისა:

„ვით წინა ლექსები აჩენს, მე დამრჩა გაულექსავი და სულხან კალექსა ეაფლანის-შვილმან, რომელი ბოლოდ მონასონ იქმნა და ეწოდა საბა“.

მკითხველთა თვალ-წინ მდებარე წიგნის დაბეჭდვისათვის ჩვენ გვქონდა ოთხი ხელნაწერი. პირველი, რომელიც

* ის. გვ. 11.

** დავით II მეფე კახეთისა, მეუღლე ქეთევან დედოფლისა † 1608 წ. ო. გ.

დანარჩენებზე უსრულესი აღმოჩნდა, ვიმოვნეთ თავადთ ვაჩნა-
 ძიანთავან; მეორე სელნაწერი ეკუთვნის ამ წიგნის ქველს გამოძ-
 ცემელს, თავადს გრიგოლ დავ. გურიელს და შენაძენია სახელ-გან-
 თქმულის ღენერლის თ-დის ვ. ო. ბებუთაძვილის ოჯახითგან,
 რომელსაც თავის მხრით შეუძენია იგი იმერეთის მეფის სოლომონ
 II-ის სახლთ-უსუცესის სახლობისაგან; მესამე ეკუთვნის «წერა კით-
 ხვის სასოგადობის» წიგნთ-საცავს და შუაწელში აკლია რამდენ-
 ნიმე გვერდი; * მეოთხე ეკუთვნის თავადს ბაჩნაბა ლორთქიფა-
 ნიმეს, (იმერეთში,) რომელსაც იგი შენაძენი აქვს სამეგრელოს
 უკანასკნელი მთავრის დავითის წიგნთ საცავიდან, და, ჩვენდა სამ-
 წუხაროდ, აკლია თავის, შუა-წელის და ბოლოს რამდენიმე გვერ-
 დი. პირველი სამი სელნაწერი ჩინებულის ხელით არიან ნაწერნი.
 ტექსტი დაზებულთ პირველი სელნაწერიდან და განსხვავებული
 ვარიანტები დანარჩენ სელნაწერებიდან სხოლიოებად შევიტანეთ.
 სოკს მათგანს აუცილებლად საჭირო განმარტება დავსძინეთ.
 მართლ-წერა, რომელიც თითქმის არაფრით განსხვავდება
 ოთხსავე ვარიანტებში, შეუცვლელად დავიცავით, ისე, როგორც
 იყო სელნაწერებში, რაღა თქმა უნდა დამასვენებელ ნიშნით გარ-
 და, რომელნიც სრულიად არ იყო მათში. ტექსტის ბოლოს და-
 ვურთეთ მცირე ლექსიკონი უღრმესთა სიტყვათა, რომელთ უძრავ-
 ლესობის განმარტება არ მოიპოვნება საბას ლექსიკონში, და ვი-
 ჰოვნეთ ამ ქმნილების ვარიანტთა არშიებზე.

ტექსტის ბეჭდვის გათავების დროს ჩვენ მივიღეთ ჰატივცე-
 მულის ილია ოქრომჭედლიძვილისაგან (მოსკოვიდან) მესუთე
 ვარიანტი, რომელიც ჰგავს ნამდვილს პირს ჩვენი პირველი ვა-
 რიანტისას.

P. S. არ შეგვიძლია აღუნიშნველად დავსტოვოთ შემდეგი გა-
 რემოება: ამ წიგნის 45 გვერ., მესუთე სტრიქონში ქვემოდან,

* რაიცა თავის ადგილზე გვაქვს მოხსენებული.

სიტყვათა „ფრთოსანი აწივისაებრ“ შორის გამოტოვებულია ძველი ჰწკარი—„დილის ტრედი ცასედ ბუდიდამ ამოფრინდა, ღამის ეორანი, შავ ფრთოსანი“... ეს ჰწკარი ვინაჲნეთ მხოლოდ ბატ. ჩუბინაშვილის ქრისტომატიასში (პირველი გამოცემა) „ქილილა და დამანიდან“ დაბეჭდილს ნაწევეტში.

ილია ჭყონია.

იანვლის 3, 1886 წ.

ქილილა და მანასი.

სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები

მეფისა გახტანგისაგან.

მეტ მიჰყუკ სპარსთა ზღაპრისა თარგმანებისა მკებართა,
არავინ მიშეებს გარეგან. მათა და გინა მე ბართა,
არ ვგავარ არას საქმიითა კარდთა გოგობთა მერებაართა,
და რა უფო, გაბრჭკო¹, სამუდმოდ სასმილსა მძაფრად გზებართა.

გერ ვიტყვი ღირსად საფერად წმიდის სამების ქებასა,
მოსუტ შლის ამოებაზე ღვთის სასელისა ნმობასა.
ზღაპარი მეთქვა ისიცა ვაჟმარე ამ ამბობასა,
და ამისთჳს აღარ მივხედე უშესავლობის გზობასა.

დასაწყისი პირველი წიგნისა ამის, შესავალად თქმული
ბრძნისა ანვარი სოილისა.

სრული სიბრძნე ამისად შემსგავსებულად საფუძველად დაუც, და უოკელთა
წიგნებთა შინა მთქმელისა სასელი დიდად უსახელოვსებია სიბრძნეთა იგავთა
შეწუბობათა მიერ სწავლისა აღმატებთა. ქილილას და მანას წიგნია, ინდოელთა
რიტორთაგან სასურველად გარდასწლისებულა. ბრძნთა და მეცნიერთა თვით-
სოფოსთა ამისნი შეკრებების რიგები მრავალი ერთ-რიგად სასენი შეუწყვიათ:
სასაბრძნო სწავლა—სამისარყოფოდ, და საცრუფო არაკები ერთმანერთში აურე-
ვიათ. სიტყვით მაგალითნი მრავალთა ბუნებათა საწადელად საცდურის კალთ-
თა გამოუსკევია: ნადირთა, მსეტთა, თვესთა და მუარინველთა ენათა მაგაჳრნი
არაკნი და სიბრძნისა გრები მოუყვანიათ. ამა მეცნიერებისა სარიგებულთა
ბი—ფერად-ფერადად, სიბრძნე და სწავლანი სკებუნდნიერობით გამოუჩინიათ.

¹ ვარიანტი: გამბრჭკო.

მეცნიერნი — სისარგებლოდ; და უმეტარნი საღიზღობელად უნდა იკითხვიდნენ; მათი სწავლა ოსტატისათვის შეკანებასა და ყრმათათვის საადგილო და გულთა საამო.

ესე არს წიგნი ერთი, სიბრძნით შეწყობილი, რაკვარადაც წაღკოტი ერთი — სესალით, სასკაშიადლო და მისთა მნასკათათვის სსამოთისს შეკების მსგავსად სიღვითა; ვისიცა გული, გონება და თვალი განიხდის, ტებილის გემოთი გაძღობის, და მისის სავარდეთა მიდამოს სიტყვის სუნსელებათა ფშვანი სავარდობელთაგან გასარცარია!

შ ა ი რ ი

თითო სიტყვაზედ დამხრით უცხო წაღკოტნი ათობენ,
დაშე, ანთრაკებარ სანისოდ, ბრწყინებენ და ეგრე ნათობენ;
ამის იგავნი, სიცოცხლის წყაღთაებარ, მოაწყვად მათობენ,
და სიტყვა ქვეულები, ჭაბუკებარ, ლალსა და ბროლში სათობენ.

გულის სმა და ცნობა იგავთა სისშირეთა ერდოსა სარისსთა ზედა აღწევენულ არს, და პირველთაგან მოკამომდე რიტორებათა მოცადინეთა, ამა ტაბლათაგან ბედნიერობის საწადელი სარგებელი მრავალთა მიუღიეს, და ამა ლექსებთათვის მარავანად ტრიქნთა ტანსა ზედა შესაფერად მოსდომილი სამოსელი გაწეობით ჩაუტყვიათ უე.

ჩ ა ს რ უ ხ ა უ ლ ი

ამის სასენი მეფეთ ვასენი, ვით სამოსელი, შესამკობელად;
აგრე იგავნი, არ თუ იგავნი, სვებედთა ბეჭდვის თვალთა მცნობელად,
ფერ კეთილ-ლექსნი, ათასჯერ ექსენი, ვარდის გუგურთა გამაზობელად,
მასნი უბნობა, სიღრმეთა ცნობა, მუშე თმათა მსგავსად. გრესვიით მწყობელად.
ჟამოვან მწიფე სიტყვა, სელმწიფე სიბრძნისა სსივთა მომნათლებელად,
და სასკაშიადლო, ვინ ვის მიანდლო ნანდვილ მართლობით, სარწმუნებელად.

წიგნი ესე ბრძენსა და ვზინს იელიოსოფოსს, ბარამად სასელდებულსა, ინდოთა და ბიშლიის თემთა განმკებელად წოდებულს, რომელიცა ინდოეთისა რომელითა თემთა სელმწიფე ყოფილიყო, მას ინდოურითა ენითა უთქვამს. თუცა აწ მთქმელებთა ასპარესთა შინა მისის წარიღის მიხრითა ერთსა მცირესა რასმე იტუვან, მას ბრძენსა იგი ამა სასწავლოსა სიტყვისა იატავად დაუფენია: მეფეთაგან ყმათა შუასისუა და შეწყალება, გადიდება და გამდიდრება უმოქმედება; თემთა და ქვეყანათა გარიგება და სვე სვიანობათა დიდად აღმატება განძლიერებას თანა შეუძნადება; მტერთაგან მოცლისა და მოშორებისა, და მათის გაცდების საქმეთა შინა დიდად გამოუყენება, და ბიშლიმ ამა წიგნისა ვითხვითა გულის საწადლის, და ომისა და ნებისა აღსრულებისათვის ამა წიგნისა ვითხვისა კლიტეთა მოეჭიდა, და სამსელოდ დასმული კარი ამით ზოგა და განასვსა; და ეს დაუფასებელი სპეკალი მის ყმათა შინა, სრულიად ობლის მარგალიტის მსგავსად, სადაფთა სარსანსოთა დაფარულ იყო. რაკვარადაც უებარა

ლალი ლითონთა შინა, თუ არ მრავლისა ჭირითა და ცსკელის ოფლის დენითა, შრომითა და სისხლის დათსკვითა, პირსა არავის უჩვენებდა. მასუგან, რომელნიც მისის ტომთა და ნათესავთაგანი მისის სკლმწიფობის ხარისხთა დაჟდებოდნან, აგრევე სვაშიადად ინასკედან, და მასკე საქმესა ცდილობდენ, და ამ წიგნისა ამბისა ნიაკითა მის ჭკეუნისა მიდამოთა წალკოტნი და სავარდენი გაასულენელა, და მისმა მუშკისებრი მითქმა-მოთქმათა ჭებამა, სურვილის წადილის ნიშანმა, ამბართა სუნითა საუნოსელნი აავსნა.

შ ა ი რ ი

სიკეთე მუშკს ჭკავს: დაჭფარო, ეცადო სრულ დაშობასა, შორით ფუკის, არ დაიმაღლის, ტრინთ აძლევს სუნთა ცნობასა; გერც შესვრის მწკირე ნათელსა, სსიკთა და მზისა მზობასა, და მნათობს და მატობს ყოველგან, მიმოსთქმენ არაკობასა:

ნუშრეკან მეფის გამომჩინადე ესე ამბავი ყოველგან განფენილ იყო: ინდოეთისა მეფისა ზარდახშათა შინა ერთი წიგნია, ყოველთა ნადირთა, მსეცთა და მფრინველთა ენათა მაგეარ შუემზადებიათ, და რაც მეფეთ რიგია, ანუ განჭირებულაი რჩევა, ერთ-გულთა წყალობა, და ორგულთა მისაგებელი, ანუ სკლმწიფეთა და სკლთ-უფალთა წესნი, პატრითა არმაგანი, ² მისსა გაზადონთა ზედა იპოებისო და ამით ყოველთავე ასწავლისო, და ყოველთა საქმეთა მოსსმარებლად, ყოველთა სარეგებლისა მადინებულად გამოიყენებისო. ნუშრეკან სახელ განთქმულსა, რომელსა ჭკეუნისა გორდი თვისისა სიუესისა წვიმითა შეკმწკანებინა, ჭკელის მოქმედებითა სამოთხენი და სავარდენი მრავალ ფერად აყუბებინა და უამავრის სიკეთის ცვარისა რწყვითა გაეფურჩნა.

ტ ა ე შ ი

თემი სიმართლით გაეწყო, უგბილთა სისხლი აეწყო.

რა ამა წიგნის ჭება სემოდა, გული და გონება მისის კითხვისა ნდომასა შესწმასნოდა. მაშინ გამოჩნდა სპარსთა ბრძენთა ნამაშთა მტკერთაგანი, ზავია, მეურნალი ნუშრეკანისა, და მისისა წადილისათუას ინდოეთს წასულა და მრავალნი ხანნი მუნ დაუყვია, მრავალის სერსითა და სრიაკებით ცდილა და ერთს დროს ეს წხენი სკლად შემოუგდია, და ინდოეთის ენასაგან ფალაურს ენაზედ გარდმოუღია. მაშინ მის უამისა ერანის მეფენი მას ენას თურე ლაშარაკობდენ, და ეს წიგნი მან მეურნალმან ნუშრეკანის წინ მოიღო.

გულის საწადელი რა აუსრულდა ნუშრეკანს, უხვის ნიჭითა და დიდის პატრითა მეურნალის ხარისხნი მეფეს სამსახურად დიდებით აღამაღლა. ნუშრეკანის საქმეთა საფურცელნი, და სახელ-განიუენილობა, და სიუესის სიმრავლე, და ჭკეუნის დაჟყრობის სერსნი, დამშვიდებისა და დაწყენარების გზები, ამა წიგნისა კითხვათა და რჩევითა მომხდარა. ნუშრეკანს უკან აჯამთა სკლმწიფენიცა დიდის სურვილით ამასკე აკითხვიდენ, ვიდრემდი ახსნას ქე ახდულა, და ახდულის

² ვარიანტი: არმანგნი.

მე ალი, და ალის მე მოჰმად, და მოჰმადის მე მანსურ, და მანსურის მე ამბუჯაფარ მეორედ სალიფად გამოხსნდებოდა. მან რა ამ წიგნის ამბავი შეიტყო, სისარულიანის ნდომითა გულ-აღძვრით ძებნა დაუწყო და, მრავლის სერსისა მოპოებითა, ფალაურის კნით დაწერილი ნუსხა სულად იგდო, და მასისა მე აბდულა, და აბდულას მე აბულასან მოსუცბეულთ თავნი იყენეს, მათ უბრძანა და ფალაურის კნისაგან თავისაგან კნითა ათარგმნინა.

ამას უოველ დღე იკითხვიდა, და სალიფობის საფუძველი და განწესება ამის ანდერძის სწავლასად დაამყარა, და მისსა საქმეთა უოველთა მიუთხრობდა. მერმე აჰმად სულთნის ძემან ნასრი, და ნასრის ძემან აბულასან სამანელმან, მის უამისა ერთს მეურს უბრძანეს, და ის რომელი ნუსხა სმარსულისა კნითა თარგმნა, და რუდეჰ მოშარიძემან სელმწიფის ბრძანებითა ლექსით შეამკურა. მასუგან აბულ მეზაფარ ბარამ, სელმწიფის სულთან მამად ყასანელის ძემან და ყასანელმან შემსძელსა და ბრძენსა, ტკბილ მოუბარსა სნაის და დიდის მამის აბდულ აჰმადის ძეს ნასრულს უბრძანა ამისი გადმოღება, და ამ ნუსხის თარგმნა. აწ რომ ამ წიგნს ქილილა და მანას უხმობენ, ეს მის დიდის მოსუცბეულის ნათარგმნია, სიტუბოთა სულთაებრ გემოკანი, იეროკნებითა მოწსავით შეკნიერი, გულის სატყუარად შაკარ-ბაგან სათუთის საუბარსავით მცდილობელი და მომადუნებელი, მისნი იგანნი, კველუტა დახუტუტებულს თმასავით, გულსა და გონებათა ზედ შემწებელი.

ლ ე ქ ს ი

ამისნი შავნი ასონი, ვით ქალთ წინამო დაწვისა;
მათგან მოთხრობა იგავთა მისეს თუ გამსგავსო აწ კისსა.

მისნი შავთა ასოთა იგანნი, სპეკლთაგან შემზადებულს თვალის საოლავთაებრ, თვალის ბაიათა სინათლესა უძღუნის, და მისი ქვე სპეტაკობა მსიარულსა დილასა ჰტავს, და ქვეუნი მსედექლსა თვალსა ნიადავ ქვეშე უცს.

ლ ე ქ ს ი

ბეშტთ სალლთა გამოხატვით შესაფერად, ვით სწამთ, აჯდა.
ამა ნუსხის ჰირთა საქმე უნათლუა თვალთა ქავთა.

ამა წიგნის გავგარანსებისათვის ღუგია სასლთა სნატთა მჯდომელნი რიტორნი და სიტყვათა შემკურებელნი ერთს სიტყვასად და ერთ სმობით დაჯერებულ იყვნენ, მაგრამ საკვირველად სიტყვის საქტეები და სიღრმე, არაბული და სხვა კნათა ძნელი სიტყვები ჩაერთოთ ღელარქნილად და გულისა გასახბეველად. სიგრიისა და სიყვარულისაგან მკითხველი ნათელს ვერ ამოიცნობდა, სიტყვის დასლათვისაგან ტკეის გრები დაეუფრტებოდა, საგონებელში დარჩებოდა, და მკითხველის გონება არაკებითა და სწავლისა დასსოვნებისაგან³ უცდლო

³ ვარიანტები: ა) არაკებთა და სწავლისა და დასსოვნებისაგან. ბ) არაკებთა დასწავლის დასსოვნებისაგან.

იქნებოდა, ნამეტნავად ამ დროსა, რომ სიტყვის საქცეპები და გვარნი ასეთის რიგით გაურთავთ, იგავთა გამოწვლილვის ნდომა მამინეუ მრავალ რიგად მობრუნდება, და ზოგი მისი სიტყვა ლექსიგონთა შიგა საძებარი იყო. ამ საქმით ეს შენეირი წიგნი გაუგებრებულიყო, და ქვეყნიერი კაცნი ამის ნაყოფისაგან უსარგებლო და გემო-შეუტოებელი დარჩომილ იყო. ამისთვის უბრძანა ამ უამად მკვდომელმა მალაქმა სელმწიფემ მცოდინარეთა კაცთა შემოკრება, და მათმან მომგროვებულმან, მისის ბრძნის გონიერებითა, რომელს სიბრძნისა აღმატება უბრწყინავს სიჭკელითა, დიდებულთა თავნი მონებენ. მის უამისა და დროს მეფე და საყანი, მშვიდობისა და დაწინარების მეოფელი, სიკეთისა და სწავლათა აღმარძინებელი, ნიჭთა მიმინჯებელი, ნიშატა მახეენებელი, ცის მზე და მეფეთა გვირგვინი, და თემთა მპყრობელი კარსკვლავი.

ლ ე ქ ს ი

მეფეთ თვალი, მთავართ ძალი, სელმწიფეთა დიდებანი,
ახულ უაზი უსეინსა რიგითა აქვს დიდებანი.

ღმერთისაგან მისი სელმწიფობა და დიდება ⁴ საუგუნომდე ჰტეისმცა, და სწავალი მისი, ქიმაის მსგავსი, წყალობისა კალთით, სადაცა მტკერი დაეკრავს; განუსრტოს თვისის გონების სიწმიდითა.

ლ ე ქ ს ი

ს-უთ დღე მუხთლისა სოფლისა უგუნურებით მდომელთა,
საქონელად და სამკვიდრად უწოდებიათ რომელთა.

ამის საწუთროსათვის გული არ შეუმსჭვალავს, ამა პატროსანთა იგავთა სიტყვისაებრ.

ფისტიკაური

მღიერებისა წინ დიდად მოღვაწეთ საღნი გამოჩნდებიან,
პატროსნების შესამოსელი სიწმიდის ტანთა მისგან შვენანს.

გინც ეს შაირი გულის სმა ჰყოს, ჭირვეულნი შეიწყალოს და დავრდომილთა ხელი აღუზერას, საუგუნოს მიმავალბის საგზლად წაიღოს ის წინად თქმული. იმწმებს

ლ ე ქ ს ი

წუთის სოფლისა სურვილი, უგუნურება მგონია.
მოყვარე, კეთილს ჰყვარობდე, ბრძენთაგან გამოგონია.

არ უნდა კაცმან თავისი თავი ამ საქმეზედ მოაუძღუროს.

ქ ე ბ ა

მას მრავლის სიკეთით შემოკობილსა და სიბრძნითა ამაღლებულსა, ქველსა, სელმწიფეთ-სელმწიფესა, ღვთივ პატრე-დიდსა და მისგანვე შეწყალებულსა, ბედა

⁴ ვარიანტი: დიდობა.

სვიანობით ქვეყნის მეურნესა, დიდს შის-აჭმადს, ანვარად სოილად სასკლ-
დუბულსა. ანვარი მნათობად გამოითარგმანება და სოილი — განსკვლავად, რა-
მელსა ქართულად თაგთირი. ჭქვიან, რომელი რა აღმოაჭნდების, იგი მისცემს
სიწითლესა ყოველთა ნივთთა.

ლ ე ქ ს ი

შენ თაგთირი სარ სად ნათობ, შუქთა სად მიჭყენ, სად არა!
სადა შეადგამ, ბედისა მუნ ნიში იქნას, სად არ-ა.

კაცთა თვალთა სასილველად — მისნი უდარესნი სათქმელნი — ჩემდა ამაღლე-
ბული სიტყვა მიბრძანა მე, ამა ყოველთა უნარსწევსსა, შეუძლებელსა, მდაბალსა
და შეურაცხსა ჭუსეინ-აღის-შილსა: ამა წიგნისა გამოძწვილველმან დიდად
შეგმართო, და ეს წიგნი ახლითა სამოსელითა შეემოხე; და შეკნიერნი ამისნი
იგანნი, საწადელნი ამისნი სიტყვანი ბნელისა და ღრმის, და მიუსდომელისა
არეულისა, და მიივარულისა სიტყვისაგან გამოვასრწყინე. აწ ყოველთა მსკდეულ-
თა თვალთა სიღრმით გამოცნა და სასვა ძალ-უც. და ამ შეკნიერის სასის მტ-
ველებისა ნაყოფსა მოისთლობენ, და ყოველთა მეცნიერთა გული მსიარული-
თა სურვილითა სასვით გაწყობა და ამ წალკოტისა ნაყოფსა. სკამს.

რ გ ე უ ლ ი

ბრძენმა მითხრა სიტყვა ჭირად,	სიტყვის ძალთა მრგველო სშირად,
ეგრე ბალი ვნასე ძვირად,	იგავთ სენი დარგე სირად,
ვინცა ჭამონ აქონ ძირად,	შენდობა გრქვან შესწირად,
და მრავალ სილთა იგდებ ვირად,	მვობის მვობთა მოკლი მშირად.

ასეთის გულს-მოადგინებით მიბრძანა, უარის თქმა აღარ შემეძლო, და
ერთმან სსიემან თაგთირისამან აღმოსავალით პირი მიახყრა.

ლ ე ქ ს ი

რა მნელია ეს ამარტა არაბთ მეფის ბრძანებითა,
რომ თაგთირმა ფერი მისცეს ნიშატისა გუნებითა.

ბრძანების უგან გონებასა დაკვეითსე და უმჯობესნი ამ იგავებზედ ვადა-
დუნე. რაც მიივარული მეცნიერებისაგან გამოიჩინებოდა, კალამი ესად და ენა
კალამად ვეავ, და აღმოადინა სასემ წერილოვნება, და გამოაცხადა ღვლარსწილო-
ვნება. აწ უნდა შეეიტყოთ, რომ ქილილა და მანას წიგნის სამეცნიეროს საძირ-
კველში ერთი საცოდინარი არის, და სამეცნიეროს ცოდნაში — ერთი საუბარ-
სანდომი, იგავთა ბრუნვის შემატყობინებელი, კაცთა ბუნების რივის გამმარ-
თავი. ამ გზითა კაცსა თავის სიფოცხლის საწილოს ცდაში გამოადგების, და
მათის აგებულებისა სისრულეზედ მიაწვიებს, ამ გზით, რომე თავი სიბრძნე
ორად განიკვეთების: პირველი ეს არის, კაცი თვით ბუნებით იყოს და სსვა შემწე
არ ესმარებოდეს, ⁵ მეორე; რომე სსვათა შემწეთა-თანა მოყვსობა და ამსა-

⁵ ვარიანტი: აღარ ესმარებოდეს.

ნაგობა შეთქმულობით ჰქონდეს. ზირველი, თვითან თავით თვისით რომ უნდა იყოს და სსვა შემწე არ ესმარებოდეს, ეს არის ჭკვა, ზუნება უნდა აგუელობით სსრული ჰქონდეს. და მეორე, რომელი მოყვისას შემწეობითა არის, ესეცა ორად განიკეთების: ერთი ეს არის, მოსასლე კაცი უშემწოდ არ იქნების, და ამას სსასსლის-სსუფლო ჰქვანს; მეორე—შემწეთა სსმარება მეფობისა და ჰქვეანათა ზერობისათვის, თემთა უფლებათა და ადგილებთა ჭერისათვის. ამას სსაქვეყნის სსუფლო ჰქვანს. ეს წიგნი ამა ორთა სსაქმეთა ზედა უფლებელა, რომლისაცა შემწეობითა, ამსანაგობითა და სსმსასსურით კაცისა სსარგებელი იქნება, და კაცი რომ თავით თვისით უნდა იყოს, მისი აქ ეკოდენი არა დაკვიწრია, თუცა ადგილ-ადგილ სსადმე გამოურიოს. ამასეც ვინც რამ დაკვიწუნოს, მისთვისეც დაკვიწებია. ჩვენ არ დაგსწერეთ, მან იზრუნოს. ჩვენ იმ სსაქმეზედ სსაუბარს ამ წიგნი გზა არ ვაზრუნებთ, და ამ ინდელთ ბრძენთ ნათქვამის წიგნიდამ ორი ზეთი კარი ამოვსოცეთ, ამისთვის რომე მაგდენი სსასარგებლო არა იყო რა, და არც ამ წიგნის სსაფერი გზა ჰქონდა; და ეს თოთხმეტი კარი რომ დარჩა, ბრწინვალეს ჟარტითა და ადგილის უდითა შეემოსე, სსადვილოს სიტუეითა და ამოსა სსაუბრითა გავარიკე. ბარამანის რხევაები, რომელიც რომ ამის გვარში თქმულ იყო, ისე აღვწერე, და შეტუობისათვის ზირველის კარის გასაღები ასეთის არავით გავსენ, რომ სიტუეები მით გავაშვენერე. ჩვენ რიგინა და კარგი გვგონია, და ჩვენს უკან ვინც ამ წიგნის სიტუეის გავეთება მოინდომოს, და ამ წიგნის ბრძნულად გამოთქმისა და გამომეტუეელობისა აღვიარნი ნაკლებად დაკვიჭიროს, და სიბრძნის ნაწილში არ ჩაკვიგდონ, შეკვინდონ.

ლ ე ქ ს ი

ამ თვალთა ზატოისანთა თლილნი იგავნი შევაწყე,
რაც მითხრეს, უთხარ, ის მითქვამს, ზასუსხა სწორად შევაწყე.

რომელსამე ადგილსა ნანდვილი, მისად დასადებულად რომელიც მოუნდებოდა და გაეწეობოდა, თანა ჩაურთეე, და არაზულს ლექსს განკეშორე, და სსარსულის ენითა ლექსები მარგალიტსა და მოწსავით ძაფზედ შეწეობით დავაცვა:

შ ა ი რ ი

ვინ ბრძენი ენას აშრობდეს, სამს ჰპოოს სიტუვა რიგებით,
ლექსთა ამზავზედ ამყნიდეს, სის რტოთა სესეც მიდებით,
გული რა ერთით გაძღოს, მეორე ძებნოს რიგებით,
და სსაწადელს გამოიკვლევედეს ცნობითა, არ განლიგებთ.

კარების რიგის ადგილს, სსდაც არაკის თქმა და იგავთ მეტუეელება დასდებულად მობმულეიყოს, სსამირველი მას უნდა სსკვრეტდეს, ამისთვის რომ

ტ ა ე შ ი

ვინათგან ვარდის კონათა ბალასთა ურთვენ წონათა.

გაბედას ნაბიჯი ერთის რასმე შემოღებისათვის წაიდგმას, და მე, უძღერმან, თუცა ამის თქმისათვის თავი ჩემი ჭირის ისრის სსაგნად დავდეე, აწ სამს-

ჯგეროში ჩემის საბრალს პირით ბოდიშს მოკითხოვ გვიანის ადგილის შთქმე-
ლობით: ვინც ამ სიტყვის სამდურავის ისრის სიგნად თავს დასდებს, მან იცის,
თუ არ განსრეკით გამოშინვავს. მართალი და სწორე სასმარი ეს არის და ვიტყვი:

შ ა ი რ ი

თუცა მოწყალე გაშინვავს მოწყალებისა თვალთა,
ჭიქასაც ესისნეს შეიტყობს ცნობით, გონების ძალითა.
მე შეკადრების ყუადრება, ამისთვის ვიწვი ალითა,
და ყუადრება გუელსა დაბალიავს, ვით გატყედეს მინა სალითა:

უმცროსთა თვისნი უფროსნი მართებან მოესმაროდეს,
არ თუ დაცემულს ყუადრიდეს მივაპით და უსაროდეს.
მეშურსე მკერდთა განიპობს, რაგინდ რომ დაეწაროდეს,
და მშვიდთ თვალნი კაცთა აუგთა ცდილობს, რომ დაეფარუოდეს.

კეთილად და წარმართებით ღმერთმან აღასრულოს ჩვენი ნდობა, ნება,
ყოფნა ქველის საქმეთა, ამ წიგნისათვის რომ დაგვირქმევია მსათობი თავთირი.

ესე წიგნი ჭირმანს ისპანს შეჭირვებაში შეოფსა, და უსაქმო მოსრუ-
ნავს, გონების ურვის წამლად მოემუშავა. ქართველთა მეფესა ვასტანგს სპარ-
სულისაგან ქართულად ეთარგმნინებინა.

ლ ე ქ ს ი

მცონარს სოლომონ აძგებს, ჯინჭველი მოსწონს ქებითა,
მეშახნი სამეშახოთა ვერ აღასრულებს ღებითა.

ამისთვის მრავალს გარჯილიყო, და დიდის ჭირით ქართულად გარდმო-
ელა. თვითან ზედ-მიწვევით სპარსული არ იცოდა, და მთარგმნელებიც თავის
გუნებისა ვერ ეშოვნა და მირეკ-მორეკით გარდმოეთარგმნათ. სხვას ენის წიგნი
სხვას ენაზედ, თუ არ კარგის მცოდინარისაგან, გამოთარგმნა ძნელია: სოგან
წინა უკან უნდა მოიყვანოს, და სოგან ართრონი ან მო-ემატოს, ან დააკლოს,
თვარამ ისრე სწორად უგემური მოვა. რა გაეთავებინა, ქართლში სულსან-საბა
არბუღიანისათვის გამოეკრავნა, და მოეწერა მაღალსა მდაბალი ბოდიშები.

ლ ე ქ ს ი

აწ მოიგონე შენ ჩემი პირველი სიყვარულია,
ეს საქმე კარგად მისაქმე, თვალთ სუ მოგივა რულია.

და ებრძანა: ეს ჩემი ჭირანსული განალსე გემუნად, და სადაც ლექსები
ჩართული იყოს, გერვე ქართულად ლექსები ჩაურთიო. ეს სულსან-საბა არბუ-
ღიანი გიორგი მეფის დედის ძმის წული იყო, და მისგანვე შეაღურად გასრ-
დილი და გასწავლებული, და ვასტანგ მეფის ბიძად და გამსრდელად წოდებუ-
ლი, და დიდად საყვარელი. ამ სოფლის სიმუსთლემ ერთმანერთს მოაშორა,
და ჩხუბიანმა კაცებმა მათ შუა დიდი განსეთქილება ჩამოაგდო. მეფე მას და

მის ძმათაზედ უბრალო მწყობრად შეიქნეს, და მერმე ეს ბრძანება მოუვიდა, უარი აღარ იქნებოდა, თვარამ მონაზონისაგან ამისთანა ამავეი უწყისა და ურიგო.

დ ე ქ ს ი

მონაზონი საღმრთოს წერილს მართებს სწერდეს, გან ბერი, ამისთანას სამსახურსა მეფისასა ყოფდეს კრი.

ბერი-მონაზონი რომ მოსეს წიგნის ნაცვლად ქილიდა და მანას აკეთებდეს, ვეჭობ მეფესაც გაეცინოს, და ბიბლიას უცხო-უცხო ამების დაყარვის ცეცხლის კვამლი რა გონებას შემოეხვიოს, სადა დაწიება ცნობა, რომ ეს წიგნი გვარის და ტვილიად გააკეთოს.

ა რ ა კ ი

იყო წაღვარტა შინა ჯარდი ერთი მრავალთა ყვაკილთა შინა და შეიყვარა ვარდი იგი მიქემან, და თვისსა სსივთა ზედა-ზედ მიადებდა, და ცის ცვარითა ნიადგ რწყვიდა, აფერინებდა და ასუნებდა, და წყალნი მისნი მრავალთა სნუელთა ჰყურებდა. მისგანვე განგურნებულნი კაცნი აღუშერდენ ვარდსა მას და აღაკვამდეს ჰყარი ძხელად და შერთეს დრუბელთა, და განჭვირეს ნისლი შავი ცათა შინა, რათა ვერდარა ისილღო მიქემან მან ვარდი იგი. და მოაგლდა ნათელი მისისა, და დატყნდეს ყვაკილნი ვარდისანი, და განქარდეს სუნებულნი მისნი.

შ ა ი რ ი

შრომანს და ველსა ნიადგ მიყ მიჭვირეს მისთა შუქებსა, შრომანს სუნითა ახოსებს, ველს მიწის ზონად უქებსა, მეფე სამი ჩსრეგდეს საქმეთა თვისსა და სსვიის სასუქებსა, და ორგულს შეხდობა ყეოფა, ერთ-გულთ უნჯს მიუქებსა.

რადგან მიყ თავის შარავანდდეს სწორად მიადებებს ყოველსავე, მაგრამ ნიშატსა, ძალსა და საქმესა ყვალავსა სსვდ სსვას მისცემს. კაცმან ესე წიგნი ბოლომდე განსრეკით უნდა წაიკითხოს, რამდენი რიგი კაცია და რამდენი რიგი საქმე უნდა ესევე ასწავლის.

თქვა არაკი

იყო ოკიანესა ღღვასა შინა თვენი ერთი დელთინი, და უყვარდა ზღვასა მას დელთინი იგი, და ზრდიდა ყოვლითა საზრდელითა, და ესეთი ყმობა ჰქონდა ღღვასა მისთანა, მისის ვედრებით მეთვესურთა თვესითა. ბადეთა აღუესებდის, მენავეთა წინა-ყოღოდის და ნავთ-საყუდელად მიუძღვის, და ყოველთა კეთილთა ურემდის. ამტარდენ მისგან გამოზრდილნი კაცნი და სსვანიცა, და ჰპოვეს ვადევი ვინმე და აღმოუწოდეს ქარსა ჩრდილოსასა. აღაქათეს ზღვა იგი დელთითა, და დადომან გაიტაცა დელთინი სძელად და დარჩა მუნ.

ლექსი

მტკრმან ლოდი მომასკედრა, მოყვარემან ვარდის გონა;
ეკრე მტკრმან ვერ მატვისა, მფყვარემან შეძალნა.

წილა რა დასწყისარა, მოივითსა თავისი დელეინი. ეველა შეიტყო, მაგრამ დელეინს რაღას არგებდა. გონება ვარდისა, და მეტადრე მძლავრთა, წილისგან უმსკლესად აღელდების ავთა ენათაგან, მაგრამ ვარდი თავისუფლად შექმნა დმერ-თმან, რაც უნდა თვითა მის მეტს არასა იქმს, და ასეთი უნდა ქმნას, თვითან-ვე თავი არ შეიწყინოს.

შაირი

ერთგული იღწვის მეთვისგან შენდობას ორგულისასა,
ორგული ცდილობს მისთანსვე გაძებას ერთგულისასა.
ცნობა ხამს ამა საქმისა, მოძლებულია რისისა,
და ღვთის მიერ დადგინებული ბაძვიდეს კვალსა ღვთისასა.

თუ არა ესა მსეტრავისა და ბრძენსაც ადრე მოატყუებებს, თუ არ გაშინ-ჯა. თუ არ გამოუტყდელსა რა დასაბრალებია.

თქვა არავი

იყო მევე ერთი და ჭყვა მეძებარი ერთი კვალთა მეველე, დიდად საყვარელი, რომელსა წამსა არ განიშორებდა. ჭყეუდა ვარ-მიდამოთა მისთა და დარავობდა ღამე ყოველ; სადირთა კვალსა უველეედის და გემოანთა ნადირთა ანადირებდა. წრდიდა მევე ტაბლისაგან მისისა და ანუბიერებდა კეთილად, და ძალდი იგი მევის ტაბლისაგან წაიღებდა საჭმელთა და სხვათა ძალდთა წრდი-და მითა, და თავს აწყენებდა მევესა სხვათა მათ ძალდთათვის ესოდენ მრავალ-გზის, მევეცა განარისხის.

ლექსი

ვინცა განვეურნე დამოდა, წყლულსუდ დამადვა ხონდრონი,
ბორბოტნი ბორბოტს ექებენ, ბორბოტად მოსახონ დრონი!

აღბორვდენ ძალდნი სხვანი ნაკეთვარსა მათსა ზედა! ყოველნივე შურითა ცოფისა იქმნეს, მევისა იგი საყვარელი ძალდი განიოტეს, და მექმე მევეცა იგი დადელეს, და თვითანცა მოისრნეს. მეფმსა მისისა მეძებრისა სასკელიცა დაავიწყ-და. გამოხდა ხანი და ერთი უცხო ნადირი გამოჩნდა, საწადელი მევისა, და აღარ სად იყო მეველე ესეთი, რათა ნადირი იგი მოეხადირა და მისისა გემო-თაგან გამძლარ იყო. მაშინ მოავრნდა მეძებარი თვისი მევესა, ნადირისა მის შესაპრობულად უნდოდა, და უშტეგნდა მევე ძალდსა მას. მოვიდა ძალდი იგი ყინვისაგან თრისილ დატყუთილი, შიმშილით თვალ დაკლებული, და სმელის ღრღნით კბილ შემუსრული და სიბერითა დღე მოღებული.

თქვა ძალღმან ლექსი

მეფისთვის მოკვდო, კერა ცნა, არც ვინ აუწყა შორითა,
ჩემი ერთგულნი სარჯულნი ბოროტად უთხრეს ჭოროთა!

რითღა უნდა შესილებოდა ძალღსა მას შეპყრობა მის ნადირისა? მანამდე
უნდა მოსამსახურე მეპატრონემ არ მოიძულოს, თვარა რა მოკვდება, ტირი-
ლი აღარ გაცნობს, არცა წყენა წასუფს საქმესა-ღა მოაბრუნებს.

ლ ე ქ ს ი

მეფეს თუ უმანი არ ასლავს, რითა სცნან მისი მეფობა?
ბატონის ანდერძს, ჭკემორე, ამისთვისა ვქენ უეფობა.

ანდერძი დიდს ჭირსა შინა მეფისა მეფის ვახტანგისა.

უამსა მას ჰატიოხნისა და აძალეულისა, დედათ შერეობისა, თვით-
მწყობებისა და ღვთივ გვირგვინოხნისა, მეფეთ-მეფისა თამარისა, ესე წიგნი
ეთარგმნათ, რომელი ცსოვრებასა ქართლისასაც წერილ არს. ამითიც საცნაურ
არს, რადენსაცა საქართველოსა შინა ანუ არაკსა, ანუ იგაკსა, ანუ სეპირს
მუნახობსა ლექსსა იტყვიან, უფროსი-ერთი ამაში სწერია. მამინდელი ნათარ-
გმნი უამთა ვითარებით დაკარგულ იყო, და შემდგომად ბატონს დავითს, ბა-
ტონის თეიმურაზის ძამს, კუსა და მორიელის არაკამდის ეთარგმნა. მაგრამ
არც ლექსი გამოელო, და ზოგი სიტყვაც დაეკლო, და არც გასრულება დასცა-
ლებოდა. მე ის წიგნი სულად შემომივარდა, ვნასე რომ სიტყბოთ და სარგოთ
სრული რადენი ზღაპრის წიგნია, და ანუ მსოფლიონი სწავლანი არიან,
ამისთანა სარგო და საამოდ საგითხავი არ იპოვებოდა. ერთს სპარსსა რომელსამე
მცირედ ქართული წიგნი და ენა ესწავლა, ამის შესრულება უთხარი. მან თარგმნა
იწყო, მაგრამ ენის უცოდინრობით კერც კარგი გამოილო, და გასრულებამდე
მეც ისპანს წასულა მომიხდა. ისპანს რომ ჩაკულ, მუნ ერთს სომეხს უთხარ,
რომ სპარსული ესწავლა, ნაკლების შესრულება, და მან შესრულა; მაგრამ ლექსი,
სიტყვა და გაწეობა ბევრი დააკლდა, არათუ ჩემის რისმე დანაშაულისათვის,
არამედ სული უმჯობოა საზრდელისა და გვაძი—სამოხლისა. ამისთვის მომი-
ძულეს მე უსამართლოდ, და შემდგომად ამისა, თვისთაცა ჩემთა ნაცვლად
კეთილისა მომაგეს ბოროტი, და აღმიდგენ შურად, და ამის მიხეზისათვის ტყვე-
მეკეს, და შემდგომად ამისა ქიომანს წარმოგზავნეს.

შ ა ი რ ი

მეტყვიან სოლმე რასთვის გაქვს ჭირი, ჭმუნვა და წყინება?
ჭურჭქას სახლსა ვსწუნობდი, როგორ ნუ მომეწყინება!
ახლა ქიომანსაც დამეარკეს, დამიწყდა ამას წინება,
და არ კეჭობ შერჩეს ღვთისაგან, კინც ჩემთვის ასე ინება.

რა მიველ მუნ, წიგნი სარგონი არ მახლდა, და ცუდად ყოფნა სოლისაც
მანახებლად ვნასე და ხორცის საწუნსრადაც. სხვა საქმე არა მქონდა რა, ამის
შეძრავს გამოგვიდე.

შ ა ი რ ი

ცუდად ფოთებისა წამალად ესკი ცუდი შარბათების.
 მსე აღმოვიდა, შიადგა ბარი იყო, თუ შთებია,
 ძაგრამ მე მისი მწვერვალნი აწსით არ მომხსაუბია,
 და ამისთვის სეკდა, ნაღველი გლახ-გულსა ცაქერთებია.

კიდევ ვნახე, რომ ვაცისთვის მრავალი სარგებელი ჰქონდა, სასმენულადც
 მწვერვლი და საამო იყო, და გარჯას აღარ ვრიდე ამის მიხეზისთვის.

შ ა ი რ ი

ეს ობოლი მარგალიტი დავაწვი და დავაშადე,
 ჭირნი ჩემნი უსალომო ამ საქმითა გავაშადე,
 სიბრძნე ჩემი რიტორება, მრავაწვივე, მოცაგსადე,
 და ძაგრამ ჩემთვის ამართული, ვერ დავაშადე ვერსით ბადე.

თუცა დამეკლას რამე სუ დამკობით: ჩემი ჭირი ქვას ჰქონებოდა, დაღრ-
 ბოდა. ჩემი ფიქრი და ნაღველი ზღვის აღავს ააგსებდა, და თუცა ვინმე უკეთ
 იტყვიოთ, არ გიშლით, და კარგსა იქო.

შ ა ი რ ი

ვინც უკეთ იტყვიოთ, არ გიშლით, არც აწას მეწვისების.
 მე ჩემმა ბედმა არ მომცა უამი ჩემისა ნებისა;
 რაც ჯარისაგან შევიძელ ვთქვი რამე მე ლხინებისა,
 და სსვა მეტი ვერა გავაწვივე თქმა ქების, ვინდ ვინებისა.

მე ვაცის შეტყობისა და მოუძებლობის გულისთვის ადვილისა და მსო-
 ფლიოს სიტყვიოთ დავაწვივე, რომ შეითხველი სამძულვაროდ არ უნდავსოთ, და
 ეს სწავლა გაუგონებელი არ დარჩესო.

შ ა ი რ ი

არ ვიყავ სულად უცოდნი, ვიცოდი ვნა მიძიები,
 მეკითხს წიგნი სამღვთო და საერო ამას წინება,
 ვთქვი ენით მეტად ადვილიოთ, რომ იყოს მოუწყინები,
 და არ ვინ გამსადლოთ ამისთვის საციცსარ-მოსაწყინები.

არვის გმართებსოთ, ვისცა სულად შემოგვივადგესოთ, ამის ამის შეუტყო-
 ბარი დარჩეთ, და ან მე რა ჭირი მინახავს ამის თარკმანსე, ისიც არ შეიტ-
 ყოთ და არ გასინჯოთ.

შ ა ი რ ი

კაცი გემოს მაშინ იცნობს, ოდეს ენა დააწოს.
 დამეს ვარ უნათლოსა, მივემსგავსე მე მას წოსა;
 აღსა გვივარ ცუცხლისასა, სანამ გაქრეს უნდა მწოსა,
 და კაცსა ბედი ვერას არგებს, თუცა დიერთი არ ემწოსა.

სპასითა ენაში მეტად კარგად და ტკბილად უთქვამსოთ. ამატაც ნასავოთ,

ლექსი ლექსად გარდმოკვსთქვი უკლებლად, რომელი ოთხ-მუსლი იყო, ანუ ორ
მუსლი, ანუ ერთ მუსლი, ანუ ათ მუსლი, მეტი თუ ნაკლები, და ამბავი—ამბავი
მაგრამ სწავრული ქართულს ენაში ლექსად არ ითარგმანება, ამბავად მოვა, და
მე იმავე ამბავის გალექსვა მოვიხდამე, და ეგება ლექსი არ მოგეწონოსთ, გასინ-
ჯეთ, რომ სხვის კაცისაგან ნათქვამს ამბავს, მეორე ისრე კედარ იტყვის.
სწავრის ლექსის იგავნი ამის უკეთ კერ მოვიყვანე, თვარამ სწავრულში დიად
გაწეობილია.

შ ა ი რ ი

ეს ჭილილა და დამანა ბრძენთაგან გამოთქმულები,
სწავრთა ენითა სიტყობითი დამაჭრულ-დამბრულულები,
დიდის ცდით ჩემგან ნაღვაწი, ქართულად ნათარგმნულები,
და ლექსი—ლექსად და ამბავი, არც ერთი დაკლებულულები.

რადგანც მათში იყო, ამბავი თავის ადგილს, და ლექსი თავის ადგილს
დავსწერე. ამთონის ჩემის ჭირის სელ-ფასად ლოცვა და შენდობა რომ წესია,
ავ-ენებას მაინც ნურავინ გახსნით.

შ ა ი რ ი

ეს წიგნი ბრძენთა ნათელი, სსივით და შუქით მზიანი,
ყურითა ტბილად სასმენი, სუნით კარდი და იანი,
ძვითხველთა სარგო, მრავალი არათი, არა სიანი,
და ვსწერ მეფე ფასტანგ ქართუელთა, თესლ-ტომად დავითიანი.

ქველის საჭმითა ამ წიგნისათვის რომ მნათობი თაგთირი დაზვირ-
ჰმავია, ათოთხეპტი კარი აგავ რიგით დაიწერა.

- ა კარი. რიდი ორენა კაცისა და მიუნდობელისაგან⁶.
- ბ — ავის მოქმედის მისაგებელისა და ბოლო მათი.
- გ — მოყვარეთ ერთად ყოფნის სარგებელი.
- დ — სიფრთხილე მტერთაგან და მათის საქმისა, ხერხისა და დაუწყნარებლობისაგან.
- ე — საზიანოხედ გაუფრთხილებელისა და საქმის ხელიდამ გაშვებისა და მოუძღოურებისათვის.
- ვ — აჩქარებისა და საქმის გაუსინჯაობისა და ბოლოს ზიანი მის საქმისა.
- ზ — მათერებელთა, მატურთა, ხერხიანთ მტერთ ჩხუბისაგან და მათგან ჭირი.
- ც — მეშურნეთაგან შორს დგომისათვის და არ მინდობა მათის ტყბილის ენისა.
- თ — ხელმწიფეთაგან შეცოდების მიტევებისათვის, რომელი ყოველთა საქმეთა უმჯობესია.
- ი — ავისათვის ავისა, და კეთილისათვის კეთილის მიცემისათვის.
- ია — ერთი რამ მოინდომოს, მას მიჰყვეს, და თავისი საქმე შორს დარჩეა.
- იბ — სიმდაბლისა და სიწყნარისა და აუჩქარებლობისათვის და მასვე აღგილხედ ყოფნით მოცდისა და მოთმინებისა სარგებელი, მეტადრე მეფეთაგან.
- იგ — ბაკრძალვა მეფეთაგან, ორგულთა და ეშმაკის მსგავსის კაცის საქმეთაგან.
- იდ — ღრომა და ყამმა რაც განგებით მოიყვანოს, — მას დასჯერდეს, და საქმის საფუძველი მას ზედ დადვას.

ამას უკან ამ შემოკლებულს აჩაგებს რომ საქებარის სიტყვებით შეთხზნილია და მითვე შეიკავშმების და ისიტყვის.

გიწუევით პირველი აჩაგი იგავთა, თვალმარგალიტთა მუხასრეთა და სიტყვა-ხელოვნებათა გამოძისრეკელთა, და უცხოთა აჩაგებთათვის პირის ამღებთა, და საკვირველთა შემტკეურებითა თქმულთა. შემსწუბელთა ამა ამბისა თავი, ჭაი-ჭაი, ასრე მოურთავთ, ქებულისა და გამოჩენილის კახადონთა დასაწყისი

⁶ ვარიანტი: მიუნდობელისაგან.

ფურცელი უცხოთ რამ შეუწყიათ. რომელსა პირველთა უძმთა და დროთა ჩინეთისა ქვეყანათა ერთი მეფე ყოფილა, რომე მისი ბედ-სვიანობა და მისისა სასულ დიდობის სის ყოველთა ადგილთა განფენილ იყო, მისი შარავანდელი, როგორათაც საშუადლო დიდი მსუქ, ნათელთა ყოველგან მიჭყენდა; მის უძმისა მეფეთა მისის მოწინაღობისა საყურთ სულისა სავრძინობელთა ყურთა გაყვანათ, და ამაღლებულთა სულმწიფეთა აღვირი პირთა ავღვათ.

შ ა რ ი

ფრიდონ მეფისა უმაღლე, ჯიმშედის უმტვიცესები,
მაკედონელის უმძლავრე, დაჩიოსისებრ მწესები,
მოწყალე, ტკბილი მთვარულად, მის შუქსა შუქი მზისები,
და სიმშვიდე ჭქონდა წყლისა და წყრომას—ცაცხლს უარესები.

ეს დიდებულნი დღითი-დღე მის სუე ამაღლებულისა საფენთა კარ-მოიცვადენ. ქვეყნის მჭირაკობათა მცდელთა, და დიდად ბრძენთა, და ჭკუისა მრჩეველთა კეზირთა მისის სამსახურისა სარტყელი წელთა შეერთეთ. მისის ღრუბლის უმაღლე ტასტთა ქვე მწიგნობარნი და სიტყვა-მეცნიერნი მცოდინარნი მისის მოხმარების სელთა ზედა დასდენ; მის საუნჯეთა უცხონი და ძვირ-ფასნი თვალ-მარგალიტნი და უნჯნი და ლარნი მოწურობით ისხნეს, და ბუმბუკარზნი და ლაშქარნი თვალ-გარდუქლომელნი ჰყვეს; მისი წყალობა და სრმლის კერა შეერთებულ იყო, მისი სულმწიფობა ბოროტთა სეიბრობისა მეგობარი იყო.

შ ა რ ი

გითა მზემ, ბროლით დამწველმან, დადაღის ურჩითა პირები,
ნებისა წინააღმდეგობათა მასვილთა დამალირები,
მეკობრეთ სისხლის დამთხვეი, მათ კვამთ ზიდევდენ ვირები,
და დაურდომილთა და გლასაყთა ნიჭნი მიუძღვისის სშირები.

მის მეფისა სასული უმაღუნფალ იყო. მისი დიდება, უღონოთა და საბრალოთა და გლესთა ეტლის ბედნიერობით სლვა, და მისი სწრაფი ბრუნვა, მწიროთა და უღონოთა კაცთა განსვენება და სარგებელი იყო. თქმულა, თუ მართალ-მოხსმართლენი, მოურწენი და გამგებელნი გლესთა და მდაბოთა კაცთა არა უპატრონებენ, და მეშფოთეთა არა უკამინებენ,—მეკობრეთა, მზარავთა და მეუდიარეთა კაცთაგან ერთ-პირობა შეიქმნება, და ყოველთა კაცთა მარლეთა აღმოჭსდიან, და თუცა მოწყალეებისა სინათლის ნათელი ყოველთა ადგილთა შეღონებულთა კაცთა ბნელთა შინა არა უნათლებს, უსამართლობის სიბნელე თემთა გარეშემოფა უწყალოდ მოიცავს, და, ანგაარის კაცის გულთაებრ, უშველებლად გამავდება.

შ ა რ ი

მეფეთ სიკეთე მისისა საქმის ქმნით გამოჩნდებისა,
მალღი. მალღის მბამელი, მალღით მოამედებისა,
გინცა განსწავს კეთილი, დება ირჩიოს დებისა,
და მასვე ჭინაღ უც: მისივე ქვეყანა მოაოსრდებისა..

ამ მეფეს ერთი კეციანი ჭევა გლეხთა კაცთა გამოძირდელი, რომე მისი ხსრეკა და რჩევა ჭევეანათა ღამის მთეველი და სიბნელისა სასთელი იყო; მისი საგონებელი ერთი წუთსეც ათას მსელად შეგროუს საქმეს გასსიდა, ხსუბით აღელვებულის ზღვისა ხომალდსა მისის სიწყისართ აძოდ ავლენდა, მიძე ლოდს, მჭეფავს მოძევი ხაგდებულს, დაყენებდა, კალთის დამეგრეველს ფიცხელს კალთას რისხვისა ჭართა ძირითურთ აღმოფხვრინდა.

შ ა ი რ ი

ჭევა და რჩევის რიგებთა რა გულთა მიხურობდისა,
ას კეტთა რაზმთა გამტეხად, უფროსად ახროდისა;
ჭევენის საქმეთა რიგების სსკათაც თუ შეესწროდისა,
და ერთის უსტარის მიწერით იყლიძთა დაიხურობდისა.

ამისთვის რომე მისი ყოველი განსრავსა მოსწონი იყო, მისის საქმისაგან ჭევეანა დამშვიდებულ იყო. ამისთვის სასელად ხანჯუსტარ-რანი ეწოდა, და უმათუნთვალ არას საქმეს უმიძოდ არ იქმოდის, და არც დიდსა, და არც მცირესა მისად უგითსავად არ განაგებდა ბრძოლისა ასშარესთა, სიმისარეულისა სნატთა და დოართა არ დაჯდებოდა, არა ილხენდა ყუდას-ყუდა. რომე მეფენი და სელმწიფენი, და აძაღლებულნი კაცნი, თუცა ჭევეანთა და მოსურებულთა არა ჭეითსვიდეს, და გამოჩევეით ბრძანებსა არ შეამსადებდეს, არა უნდა კაცი გაერიოს. რაგინდ რომე ყოველი ძალი და შეძლება და დიდროკანთა კაცთ მეხატრონობა ჭჭონდეს, ბრძნის, კეციართა და ჭევეანთა და მცოდინარეთა რჩევა უსმს, და მით დამტეციება, ამისთვის რომე რაც მათის კუარის კაცნი გამოკა ყველანი ჭევეანნი არიან, და ჭევეანათა დამშვიდება, და თემთა მოშენება, და რაც რამ საქმე—რჩევეით უნდა ქმნან.

ღ ე ქ ს ი

ყველა საქმესა ხსრევეითა მრავალნი უნდა რჩევეანი,
გაუსინჯავთა საქმეთა ბოლოდ შექქმნას ზღვევეანი.

ამ დიდებსა შინა უმათუნთვალ ერთს დღეს ნადირობას გასვლა მოინდომა, და ცხენთა ამხედრება ბრძნა. ხანჯუსტარი, მისთა სვე-ბედნიერობისა აკუანდათა მოსამსახურე, თანა ახლდა. ნადირით სავსე დიდი ველი სელმწიფის მხედართა ცხენის ფერსთათვის სასახლედ შექქმნა, მალა ჭევეართა მფრინველთა გულის საწყადელით მოენებათ, რომ მეფის ნადირად თავი მისცენ და ჭევერდამ ჭევე ჩამოვიდოდენ. ნადირთ მღვეართა პირუტყვთა, დათოკილთა, საბელნი ნადირობისათვის დასწყვიტეს და პატიმრობისაგან განთავისუფლდენ, და ნადირთა საქებრად აქათ და იქით დაბოლდეს; შეძებართა, და ავასთა, და ყურ-შავთა თვალ-შევისიერის ქურციკის დანასუისათვის ტანის სიჭრელე ყოველი თვალეზად გარდაქცოდათ; ლომებრ ჭანვიანთ მწევეართა ყურდგელის სათამაშოდ ათას ფერი მელური სრავი ესწავლათ; ძლიერად მალა მფრინავნი ქორანი, ხასროლთა ისართებრ, სელადამ კავარდნილი, ღრუბელთა შეესწორებოდა, და კვეველს შავარდენთა სისხლის მღვრელის კლანჭთა, ვეფხვისავით, ფრინველთა ძარღვნი ფერსიდან ამოეხეთქათ.

ჩახრუხაულე

უტევედენ ქართთა შავარდენს შორთა, კლანკ-მასვილ, სწრაფთა, მებრძოლთა სწორთა, კაკაბი და ვლონ, თევზებრ დასავლენ, სონობთ იჭერდენ არ ერთთა, რართა; ზვასა მწვერით, სწრაფად მომწვერით, ქურციკს იპურობდეს, არნთა და ღორთა, და რად იქმნეს ისრად, გარდნიქტენ ის რად, კითა მშვილდისგან ნაკრავი მოორთა.

რას სელმწიფემ სადირობით გული აღისრულა და მინდორთ ნადირთა და მიფრინველთაგან დასცალა, ლაშქართ დასტური უბოძა, და თვით მეფემან და გუ-ზირმა ტანტისაგან ზირი დააპურეს. მარამ მას ადვილსა მზის სიცხით ბასრი სუფთანი ცვილისაებრ დაღებოდა, და ქვემინი ჭკერის ჭრტიალს შეერთებინა და ქარულად მავალთა მარჭათათა სლვათა შინა შესწვევდა.

შ ა ი რ ი

ეგრანთ თუ მოკვიდა ცეცხლი ველთა, მთა და ბართა, ააღმურდა ცა და მიწა, ართუ ჭკვანდა ნახუჭართა. სირნი ტყეთა იმაღლოდენ, შეხედილი ჭკვანდა მკვდართა, და მძრამთა სვრელთა მიაშურეს, ქვე მიწისა ნახუბართა ⁷.

უმაინთავლ უბრძანა ხანჯურსტარის: ესეთსა ცეცხლსა ჭკერთა შინა სლვა ჭკვისაგან შორს არის, თუცა კასავი ახლორე იყოს, მოვიწოდოლოთ, თუ არა აწ სიცხისა ჭრტიალისაგან მიწისა სისქე სამჭკედლოსაგან უმხურვალესად აღტუ-ნებულა და სლვა ცეცხლის სასმილისაგან ტყევე ქმნილა. ანუ რას მოსავონს მოიგონებ, რომ წამსა შინა მოვიგრილოთ, და რა მზე ფასეუნჯსავით ბუდესა ბინდ-ბანდისასა შთასდეს, ჩვენცა ბედნიერობით ჩვენთა ვანათა მივბრძანდეთ. ხან-ჯურსტარ ენა საჭებულად დამრს და მოასსენა.

ლ ე ქ ს ი

ჭე ქვეყნის მზეო, ღვთის ჩრდილო, სიგრილით შენეირო და რამინისა უმჯობე, შენი ჩრდილია ჩეო და!

ჩვენ, მონანი შენნი რამინის მსგავსს ბედნიერს დიდს სელმწიფეს დროშის ქვეშ რა ვასლავართ, ქვეყნის დამწველის მზის ფავლასაგან არა კიმიშვით.

თ ქ ვ ა ლ ე ქ ს ი

მზე თუ გავცხუნებს უამბდე, რად ჭმუნავს გული ჩვენა? მეფის დიდება შუაგად ჩვენ მონათ გარდაგვეენია.

მავრამ ღვთისაგან გამორჩეულს და მადლისა და ქებულის მეფის საბუ-დნიერო ჩრდილმან ამ ლაშქრისათვის მოსვენება და ჭკერისაგან განკრძალვა ბრძა-ნოს, დიდს მადლს მოიკებსო.

თ ქ ვ ა ტ ა ე შ ი

ურაკელთა კაცთა სიცოცხლე, მეფისა დღეთა ჭკიდრსა

⁷ ვარიანტი: ნაგუბართა.

აქ ასლთ ერთი მთა მისასვს, რომე ჭაბუკისა გუელთებრ მალაღი, და გუ-
 ლოკანისა კაცის ბედისებრ აღადებულა. ამის წინათ მტირე სხის კინსე თავით
 ფერხამდისის მწვანე სამოსლით მართულ იყო, და ათასი ცივი წყარო მისის
 წმიდა გულისაგან დიოდა, და ყვავილითა ცის კანსკვლავივით ნათლად კრკიალებ-
 და. მისთა წყაროთა ხადისობთა კიდეთა, სამოთხის მსგავსად, ხენი განწყობით
 იდგნეს. აწ მე ამ რჩევას ვიკადრებ, რომე წასასვლელი სდავე იქით მიიბრუნოთ,
 და ერთს ჟამს მწვანეს ძეწნთა ჭკუე განსვენებით მოკინრდილოთ, და ერთს
 წუთს, იასამანებრ, წელის პირს მწვანეს კორდსედ გაგასლდეთ და გინაროთ.

თქვა ლექსი

დაჯედ რუს პირსა წყალთ მჭკრეტმან, იცან სოფლისა გავლასნი,
 ამით სტან სოფლის სიმოკლე, რად გინდა სმელთა დაგლასნი?!

უმაინთვალ ხანჯუსტარის სიტყვით მამინე მუნით მიჭმართა, და ერთს
 წუთსედ ცსენის ნატერფალთა მტვერი განაქარვს. რა ხახ მთის კალთა, დიდად
 შკენიერი სვიანის კაცის სახდომელი და ბედნიერთა მისამთხვეველი ადგილი,
 ერთი მთა სიდიდით თავ-მალაღი დრუბელთა შინა აცრული, და წვერი მწვანე
 ცის-სარტყელასავითა მზის სხივით ელვარე, ცათამდე მიწკენილი, მოწებნალთა
 კაცთა მოცდის ფერხი დაწყარების კალთაში გაესკია, და ღვანსავით ცრემლთა
 წყარონი მკვადთა და მუცელთა უსეელებდა, — ხელმწიფე მალას მთასედ ავიდა და
 დრუბელსავით კალთა აკეცა, და ეგუე სრულად მას ადგილსა მოკლიდა. ანაზ-
 დათ ერთი მინდორი გამოჩნდა, რომე სამოსარს ასპარეზსავით განიერი, მრავლად
 ბალახოვანი. რა ხახ, იმედის შემწედ გამოსასა, ურიცხვი შესატყველი მწვანესა
 ზედა იხილვებოდა, და ცის შკენიერებსავით მისი წყალი და ჭკერი ედემს ჭკვანდა,
 მწვანეს კორდსედ იასა და კარდისა გარეშემო ახალი სუბთული ყაყაროსა შიგან
 თავის-თავად აწყოდა, რომელ კველუცთა ზილფისაგან უფორრე შკენოდა, დაღის
 ცხებულს თაველ-მწვეთელ ბაგესავით ჩნდა; ძეწნთა და წნორთა მწვანე ატლასის
 ტყავ-კაბა წამოესხა, და საროსა და ნაძვისა მგვლივ ბუსტულის კაბა წელამდე
 დაეკალთებინა. მუშკის მჭროლელი დილის ნიავის ენა კარდის ზვამადთა ჭკუე-
 ნისა კიდეთა განჭყენდა, ბულბულის სტკენესა და კარდის ფეროვნებათა სუნს-
 ლობათა ჭებსა უოკელთა ადამიანთა ყურთა ასმენდა.

ჩახრუნული

წყარონი ტბილნი, ჭკენი ლბილნი, კაცთა გულისა ღსინის სხენი,
 ყვავილთა დასნი, ფერადად ასნი, წელის პირთა მდგარნი, თვალთა მასკები,
 ჩრდილოკან ხენი, სრულ ერთ-სახენი, რტოთა მფრინკელნი, ტბილად მძასენი,
 და სვიანთ სავანე, სურმესტებრ მწვანე, ფოთოლსედ წერიო ედემს მწასენი.

ამა მინდორთა შუა ერთი წყარო დიოდა, უკვდავების წყაროსავით სიცო-
 ცხლის მომბატებული და, სამოთხის წელის კეფარტისებრ, სამსინარულო კამკამი
 და მოსწორნი.

ლექსი

მას შიგან თეგნი ცურვიდენ, ვით გერცხლნი მოკლვარნი,
წყალი ვამსვავსე ცის გრვალთა, რომელსედ ღარბის მთვარნი.

ვეჩირმან უბრძანა მას წყაროსა ზედა სამეფოთა კარავთა დადგმა, რათა უძიოუნფალა მოსვკუნების სსატსა ზედა განისვკინოს, და მისის ბედნიერის აკუნდათა მისს-ყინი წყლის პირს, ხეთ ჩრდილთა გარდასდენო, რა ჯოჯოხეთის მსვკუნს ადვილს მოაჩხენ, მას სამოთხის უსიეს სავანესედ მოიღვინონო. რა-გორადაც ალაფთა მამოკარნი მას ადვილს დასაროდენ, და თითო-თითო ენითა ამ ლექსთა იტყოდეს.

ლექსი

ღმერთო, ვინ ჭირსა მოგვხედენ, შეჭირვებასა დიდებსა,
შეს მიერ ხსნაღნი ყვაილთა გლახავთ მათა, ვითა ვიდებსა.

ერთისა ყურესა ხელმწიფე პილასა და ვეჩირი ცხენისავან გარდახდენ და ქვეითად იარებოდეს მას მთასა შინა. რასაც სავკირველსა ნახვიდეს, გონებითა და გულითა ღმერთისა მადლობასა შესწირვიდეს და ღვთისა ხელმწიფებასა და დიდებასა აქებდეს, რომ მისსა მსატვარსა მის მთის სიმრგველე ღვთის ძლიერების კალმითა მრავალ ფერთა ნახშითა უხატავს, და შემოქმედისა მღებარსა ქვის გულისავან რმდენი უცხო და უცხო ყვაილთა სხვა-და-სხვაობის ქვეყნი აუკსია. ამითვის მადლობდეს ღმერთისა და ხსნ-და-ხსნ ამ უცხოდ სავკირველს ყვაილის ბიბინსედ ამ ლექსისა იტყოდეს.

ლექსი

არ თუ ბუღბუღი მადლობდა კარდისა სუხსელებსა,
მაგრამ მისნივე კვალნი გალობდეს ღვთისა ქებასა.

ხსნ-და-ხსნ მას დასატულს პირს უჭერეტდეს და ამ ლექსთა იტყოდეს.

ნიაკი ვარდასა უფრკვეხელსა გაშლიდა, ასუნსელებდა,
ჩაქროლითა წყალთა ხავრესდა, შეთხსნილებს მამკველებდა.

მას მისრილს-მოსრილსა წყალსედ რომ სავკირველებისა კალამს დაესასა, თავ-დადრეკით მას სატყეებს ივითსვიდენ, და ოურმ-უსტის მწვანე ტილისმა რომ მწიგნობართ დაენუსსა, მას თარგმნიდეს. ამასობაში უძიოუნფალის თვალთა ერთს ხეს მიადგა, მისნი აურტელნი შემოდგომურად შექმნილ იყო მეტისა ხსნ-და-შმ-ყლობითა, ბებესავით ადვილსა ზედა დასრილ იყო, უშვერად მოხნდა, და ამ სოფლის ხის მეკეთელსა ცუელსა მისი რტოები გარდაკავა და სსწუთროს უამის სუროს ხერსსა მისის ტანის დაჭრისათვის გაუძლომრობის ვბილები მოკლეს.

ლექსი

წაღვოტთა მამკუნებელი არს ახალი ხე ხორხია,
რა გახსა, მოკვეთს მებაღე, იტყვის რწე, გულე, მოჩხია!

ამა ხისა გული, ნაღვლისნის კაცისა გულსავეთ, სიხარულსავეს და ცარიელბულ იუა და შიგან ფუტკართა დაებულა, და თაფლისა სიმრავლე მათდა სისრულად, ვითა ცისეთა შინა, დაეკრძალა. ხელმწიფემ რა ფუტკართა შიგნითა სმისნი მოისმინა, ჭკუენის მსახურს ვეწინსა ჭკუთისა: ამა მსატკთა მფრინველთა მის სისგარემოს რა ყრილობა აქვითა, და რა მიდენ-მოდენს, ან ვისის ბრძანებითა წელ-შერტყეულთაებრ მადალ-დაბლობით ფრინველთა.

თქვა ლექსი

მითხარ, ამ ბალახოვანთა რად დადის მიზეზიანად,
ან მათდა მიწვივ სჯებლად, ღმერთი ვინა ჭყავსთ გვიანად?

ხანჯურტარნი ენა აუბნა და მოასხენს: ეჭა, ჭკუენათა და ქალაქებთა მზურბელა! ესენი არიან ერთი ნათესავნი დიდის სარგებლის და ცოტას ზიანის მოჭმედნი. ვატიოხსება, წესი და რიგი რომ სხმს—მაგათ აქვთა, მაგათი ქება მრავალთა სამეცნიეროთა წიგნთა სწერა; მაგათგან ხელმწიფეურად მრავალი სარგებელი საბოძვარი ჭკუენასს შემატება, რადგან თავის საქმეზედ განმზადებულნი არიან. მაგათაც ერთი ხელმწიფე ჭყავსთ, ყოველი კაცი თავის ესით სასელს ეძსიან, ტანად მათზედ მოდიდოა, მათ ყოველთა ერთობილად მისის უფროსობისა და მორჩილებისა ბრძანებაზედ თავი დაუდებიათ. მას ხელმწიფესა ოთხ-გუთსე ცვილის ტასტი დაუდგამს, მას ზედა ბრძანდება. სახლო-უსურესი, ვეწირი, მეკარე, დარაჯა, ლაშქარი, გამგე, ყოველი რიგი მოსულე გაწყობილნი ჭყავსან; დარიგებულთა, ყოველთავე ცვილთაგან სახლი უნდა ააშენონ, რომე მათი ბანი და კრდო ერთმანერთზედ მადალ-მდაბალი არ იყოს, ერთი მეორეზედ მეტ-ნაკლები არ მოჭნდეს. არას ხელოვანს ოსტატსა უგარავიროდ და უსასწოროდ მისთანას გაკეთება არ შეუძლია! რა ამ რიგად სახლებს გასარულებს, მის ხელმწიფის ბრძანებით მას სახლებიდან გამოვლენ და სახლო-უსურესი ამ პირობას გამოართმევს, რომ თავიანთი სიწმიდე არ შეაბიწონ, მათი პირის წყალი არ შეარცხვიონ, მწვირთასს წყალს არ მიეკარნენ, ეს საქმეები დაიცვან, სახლის ვეკვილის რტოთა დასხდენ, ზვილი ფურცელი ჭამონ, ამისთვის რომე მცირეს სახსა შინა თაფლად შეიცვალოს და გემრიელი და ტკბილი და სუნელი შარბათი გამოხდეს. ასე თქმულა ყოველთა სამეურნალოთა რიგთა შინა, სხეულთა გურნება და მოწირობა ამა შარბათისაგან იქმნას. და რა მოძავლნი სადგომს მოვლენ, მეკარენი სადმე უსუნებს, და თუცა რიგთა და სიწმიდის პირობაზედ არიან და თავი გაუკრძალავთ, შეუშკებენ თავის სადგომს შესვლად, თუ არა და ღმერთმან ნუ ქმნას!

ლექსი

მტეიტვად ხელი პირობისა წელთა მოხდევ მოწავიდად,
პირი ყოლე არ გასტესო, წესთა ექმნა განავიდად.

თუცა პირობის გარდამსვლელი ჭზოვეს და მათში ერთი სიმურწაღე, ან ბილწი, ან არა-წმიდება შეამცნიეს, მასვე წამს ორად განჭკვეთენ. და თუცა მეკარეთ

არ უკითხეს და შეუშვეს, სიმყრალე ხელმოწიფეს ეწერეს და შეკრეს მოჭკვალეს, მერმე დანაშავეთ ფუტკართ დაჭსოცს, რომ სხვამ, მათის თესლმა ფუტკარმა, ამისთანა შეცდომა აწა ქმნან. სხვამ, უცხომ ფუტკარმა, რომ მათს სახლში შესვლა მოინდომოს, მეკრები არ შეუშვებენ, და თუ ფათერკად შევიდა, მეკრები მოჭკვალენ. ასე თქმულა, რომ ჯიშად ხელმოწიფეს მეკრები, დარაჯანი, გამტები, ტახტი, სნატი, ყოველი სახელმოწიფო რიგი მისგან ესწავლეს, რომ მის ყამსა დიდი განიგება იყო. უშიფნებდა რა ეს მოისმინა, სწავლის ნდომით მისი ნახვა მოინდომა, ადგა და მას ხესთან მივიდა. ხანსა რასმე მათს კართა და მეკრეთა და მათს მოსამსახურეთ მიმოსვლას უცვრიტა და სინჯვიდა, რომე ღვთის ბრძანებით განმოსადგულენი, ნიავის ეტლხედ მჯდომელნი რბოდეს და საჯდომელი წმიდა და ადგილი დიდა სუიეთა ჭქონდათ, არც ერთი ურგებად და მცოხარედ არ იდგენ, საზიანოს არას იქმოდენ, თავის რიგს არ მოშლიდენ, თავის სათესავს არას ავნებდენ.

ლ ე ქ ს ი

გნატრი მას მხნესა ნიადგ, ავის ვერ შემძლებულსა,
დიდსა, გუნება მდაბლსა, სხვისა სიმდაბლის მქებულსა.

უბრძანა: ეჭა, ხანჯურტარ! ეს საკვირველი არს: ესრე ძნელი გესლი აქვსთ. და ერთმანერთს არ ავნებენ, შაშარი უბერათ და სიტკობას მისცემენ, ესრე საშიშრად მრისისანენი სიმშვიდით და სიწყნარით მოთავსდებიან და საყვარლად მეგობრობენ, და სვენ, ადამიანნი და ჭკვის მყოფენი, ესოდენთა უგანთა გიქით, და მრავალნი თავსთა სათესავთა უმიწროდ და შეუცოდებულად ავნებენ, და რომელნიმე სრულიად აღმოფხვრასაც ეცდებიან.

ლ ე ქ ს ი

დროს სჭვრითე ყამთა რა მოაქვს, რას იხსმის, რა მოისთლობა,
რაც სჯობდეს იგი მოკრიფე, კაცსა აქვს თავისუფლობა.

გეზირმან მოახსენა: ესე სულიერნი, რომელსა ხედავ ერთსა ბუდეთა ზედ დაბუდებულნი არიან და ადამიანნი თავისუფლად. ხორცილი ოთხთა წინააღმდეგობათა კავშირთა აქვს შემზადებული, და კაცის გვამი ხორციელის სულითა და პირუტყუელისა სამშვიდებელითა შეუქმნია. ამა მიზეზითა ყოველისა კაცისა გუნება და საქმე სხვა და სხვაა, რომელნიმე სათელსა და ანგელოზისა მიუყვანებიან, და სხვანი—ხელსა და ეშხათა. ამისთვის მრავალნი ღვთის სჯულიდამ კასულან და სხვა და სხვა წესი და რიგი მოუგონათ, ამისთვის მათი ჭკვა ზოგი ანგელოზისაგან იწვეს, და ზოგნი ეშხათსაგან. რომელმაც მავან ჭკვის კალთა სულით დაიჭიროს და სიმტკიცის ფერნი მადლის ადგილხედ შეუძრველად დადგას; იგი ამსლდების, და ვინცა თავი საღმრთო ბრძანების მოწილის წერილის მოწილებასედ არ დადგას, მრავლის ცოდვით საბოლოოთი ჯოჯოხეთის ტანჯვას მიეცემის ამისთვის.

თქვა ლექსი

ვინ ანგულაზობს სორცითა, ვინ ეშმა მორს გასამები,
ნუ სდეკ ეშმაგსა, აილე ანგულაზისა ბამები.

მრავალთა კაცთა ავის ჩვეულების მიდეკნებით გამოხსენიათ ბორბტნი: ქე
მრეშება, ანგარება, მრისისასება, ტარება, ამწარტარება, მეშერსობა, ორგულაობა, ძვი-
რის სრასება, მოყივება, ცილას წამება, დაუნდობლობა, ჩაკვა და მსგავსნი ამათნი,
და ამათსავე შინა არიან.

თქვა შაირი

უშეცრებისა კალამი ვერ დასწერს სწორად წავლასა,
კეთილს ვიძობს, ანა ეწყობის, მრუდად იქმს თავის სწავლასა,
სუნნელების წილ საყინოელთ კვამლს ძალად მისცემს ავლასა,
და ბნელის მნათობსა ლამზარსა ქარულად უწამს დავლასა.

სელმწიფემ უბრძანა: ესე სასე და საქმე, რომელი შენ სთქვი, სასულიეროს
საქმის კარბ ღია გვიჩვენეო. ყოველთა კაცთა მართებული ეს არის, მაგრამ მაცის
მოქმედმან კაცმან ეს სოფელი უნდა გაუშვას და იფრინოს მარტოობისა და მოხვე-
ნების კალაზოდ დადვას, და სსვის ღსინის კარი თავის თვალთ წინ დასმას და
წამ-და-წუთ თავის ცოდვას აგონებდეს და ისინდეს, და სისხლის ტბათ მსსმელ-
თა⁸ კაცთა-თანა არ შეერთოს და ყოველთა ავთაგან მოარხეს.

თქვა ლექსი

შუას ადგილით განვლტოლვა: ერთს კუთსთა დავსებანი,
სჯობს მრავალთ სრუნგათ გაშება, ერთი ქმნას ღვთისა ნებანი.

ქე მესმოდა, მარტო ყოფნა და თავის წინაობა ღვთისა მიასლება არისო,
და დღეს მართლა შევიტყვე, რომ მრავალს კაცთან ღსინი გველას ვებნისაგან
უძნელესია, და მათთან ჯდობა სულთ-მებრძოლის შიშისაგან უსარგელესია.
შველს ბრძენთა და მეტნიერთა კაცთა ქებათა და სკრელთა და სლარცეთა შინა
მრავალნი უამნი ამისთვის დაუყვით, მათი გონების თვალნი თურე ამას სეღვიდენ.

თქვა შაირი

ბრძენი მთხრებლს ირხეეს საჯდომლად მინდართა ვეპილოკანთა,
ამისთვის მარტო მყოფობა გააჭაბუკებს მსცოკანთა.
მარტო ბნელს ჯდობს სჯობია, ბნელს ყოფნა სულ ჯაროკანთა,
და ჭკვიანი ევლტის⁹ ჩსუბსა და შიგოისა მას ქალაქოკანთა.

განშორებულთა, რომელთაც მარტო მყოფობა გამოეწინეკათ, სსვის საქმი-
ნათვის როდისღა სრუნგენ?

თქვა ლექსი

სვალე მწადს, რომე¹⁰ მაქრეკმან, ცამ ქარი ჩემთვის აქროლს,
სმელეთი გასცრათი, ვერ ჭპოკოთ თქვენ ჩემი მტერი აქ როლს-ა.

⁸ ვარიანტი: მსმელთა.
⁹ ვარიანტი: ჭკვიანი ევლტოდის.
¹⁰ ვარიანტი: მწადს, თუცა.

ხანჯურსტარ მოასსენა: რაც ღვთის ნების მსგავსად ქვეყნის მზერობელის სელმწიფის ენასა ზედა წარვლო, მართალი და ჭეშმარიტი სიტყუები იყო. ლხინი და განცხრომა გულისა სიბრძნისა განხსენა არის, და კაცისათვის თავად მარტო ყოფა ქვეყნის კაცთ საქმის შემოკრება არის, როგორათაც ესე თქმულა.

ჩახრუხული

ლც-დღე და ღამე თუ დაიყამე, გულ შემოკრებით ხალვად მჯდომელად, სიმრავლე ჯანთა, ზედ დასაჯანთა, კერ ხანო ტკბილად, კერცა მწერომელად, მსგავსია ვარდთა, არ განსაკრდთა, ხანჯუქად მწეობი, გაურომელად, და კრებულთა ხანონ, არ შეინახონ, იურცლად დაიყონ რომელს რომელად.

მაგრამ ზოგთ საქმის მეცნიერთა, სიმართლის უფალთა, ბრძენთა, მეგობართან ყოფნა და აღერსი მარტო მყოფობისაგან უფრო უჭიათ, ესრე გაურჩევიათ და უთქვამსთ, ბრძენსა და რიგანსა კაცთა ჯდომი და აღერსი მარტოობასა სჯობსო, და მის დროს თუ კეთილი კანძოელი არ იზოკება, მარტოობა უკეთესია უკანას აღერსსაო.

თქვა ღეჭი

მარტოობა სხვასთან თქმულა, არ თუ თვისთა მეგობართა.
ბეწვის ჩაცმა ზამთარსა სამს, არ ზაფხულის სიცხე ბართა.

კაცი თუ განისჯავს, უკეთესი ეს არის, რომე მეცნიერთან აღერსითა და ლაპარაკითა სიბრძნე და გონიერება ისწავება, და კრებულთა თანა ყოფნა დიდი ზატიოხნობის ხარისხია.

თქვა ღეჭი

მეგობართა და მოყვასთა ნუ მოიშორებ ნებითა,
მარტოობას სდევს სიშმაგე, წამლითა აღარ რგებთა.

ბრძენთ სიტყვა ასრე გამოახენს, კრებულთ მოსავლის საზრებელი მარტო მყოფის საზრებელს გარდაქმნებისო, ადამიანი რა ადამიანს განეშოროს და თავისი მსგავსი მეგობარი არ ინდომოს, მისი საქმე წინ ვით წადგება! შემოქმედს ადამის ტომნი ერთმანერთის სელის მომმართავად დაუბადებია, ერთი მეორეს ხესელის შემსუდვარად უქმნია, ამისთვის რომ ერთი მეორეს შეეწოდეს და ერთად მოქალაქობდენ და ესმარებოდენ. რადგან ასეა, მაშა მარტოობა რადლა სასმარნი? თუცა ერთს კაცს სიცოცხლე და დაწრომა უნდა, სხვა არ შეეწიოს რით იქმნება, ამ გზით რომ რომელიც კაცი თავისა ჭამისა და სმისა, ჩაცმისა და დაბურვისა, სადგურისა და სამყოფის მოქმე იყოს, თუცა პირველად არა სურს და კალატონი, მჭედელი და მისენელი, და მთესველი და ნიკთები მოამზადა, ვითარ შესაძლებელ იყოს სიცოცხლე მისი? მაშა ამ გზით ერთი მეორეს უნდა შეეწოდეთ, თუარამ სიცოცხლე უსძელ-უჭმელად არ იქმნება, და თუ ვინმე ამას ყოველსავე კეთებად მოინდომებს, ყოველი საქმე ერთის კაცისაგან არ შეიძლება. მაშა, უნდა ეცადონ, ამათი მტოდინარენი შემოკრიბონ, და ამისთვის საჭიროანი შემოყარონ და

ერთს ვრეზულად ერთმანერთს ესმარებოდენ თავ-თავის სეულსნობითა, რომე თავ-
 კეთი სარჩო გააკეთონ, და თუ რამე სამეტნავი გარდაჩეს, სსვას რომ ეჭირებოდეს
 მას მისტეს, და მისი ფასი მის რიგად მისტეს, რომ ქვეყანათა საქმე ერთმანერთს
 შეეწოდენ, და ერთ-მეოფობის მიხეზი და რიგი იზოვონ. ამისთვის იქმნენ
 ადამიერი ერთ მოქალაქედ და ერთმანერთის შემწედ, და მოსმარება მარტო ყო-
 ფით და უშემწედ¹¹ არა იქმნების რა; ამისთვის მარტოობა არად ქებულა, და

ეს ლექსი ემოწმება

შენი არ გყვანდეს, სსვას იძუ, ქმენ საქმე სარჩონია,
 თვარს ერთისგან საქმნელად არც ერთი სასარჩონია.

სელმწიფემ ბრძანა: რაც ვეზირმან თქვა, ავიღოლოფოროს და მეცნიერთა-
 გან ქებული აყო, მაგრამ მე ესე მონია, ერთმანერთის სეულის შემსედგარჩინი
 რომ არიან, ამისთვის მათგან არის სარჩელი და ცილება, და მათი საქმე სრულ
 შუღლი და ბრძოლა. რომე ზოგნი მძლავრნი სამეტნავს და ძალს მოინდომებენ,
 და თავთ წესსა და რიგთა არა დასჯერდებიან, და რომელნიც მდიდარნი არიან
 ზგაობა და უსამართლობის ნდომ მათს გულში ფესვს გაიდგამს და ამას მო-
 ინდომებს,—გარეშეო კაცნი თვით უმად და მოსამსახურედ იყოლიონ. და ამ
 რიგის სინარბისეგან ისინი თავილს დაიწყებენ, და ამისი ბოლო სრულიად
 შოფთი, ცილობა და ბრძოლა იქმნება, და სიავე გასშირდება.

თქვას ლექსი

ცხლება ცუცხლსა ალაგოებს, ვითა აბედი¹² კვესითა,
 რასაც მოხვდება სრულ დასწავს, გარდაეხვეწოს ვეკითა.

ვეზირმან მოასესნა: ეჭა, მეფეთ-მეფეო, დიდად ბრძენო! მაგავ რიგთ მო-
 საშლელად ერთი რამ მოუგონათ, რომ ყოველნივე თითო-თითო თავთო სარ-
 ღვარს დასჯერდენ, და მოხვეჭისა და უსამართლობის ვრძელი ძეგავი დაიმო-
 გლონ, თვარს მათთვის მოგონილს რისხვას ეძსინან. ეს მოსამართლეთ სიკე-
 თის რიგით დაუმტვიცებიათ, რომ საქმე სწორად სჩინო იყოს და არც ერთ-
 გნით სჭარბოდეს, და ამისი სარადი მის შუბლსა აჩნდეს, და მოგონებულს
 რისხვასა სწორ სამართალსა საშუალ, როგორც უთქვამთ.

ლ ე ქ ს ი

ერთს სახეთა საშუალ, მეს დიდი განყოფილება,
 ვითა მიხეს და თავთირსა, აქვს საკამთო ცილება.

უძვობესი ეს არის, ყოველსა საქმესა შინა არც იქით აჭარბებდეს, და არც
 აქათ. და სწორე და მართალი ეს არის—საშუალი საქმე უნდა ვიცოდეთ სადეთ
 მოვას და დავისწავლოთ.

ვეზირმან მოასესნა: მაგისნი მასწავლებლნი სრულნი კაცნი არიან, რომელ-
 ნიცა ღმერთმან მოავლინის კაცთა ნათესავნი ბრძენნი და სჯულთა მეცნიერნი წი-
 ნასწავარტყველნი და მოცაქულნი. მათს დიდსა ნამუსსა უსმობენ, მათის შე-

¹¹ ვარიანტი: უმნოდ.
¹² ვარიანტი: ვითა საღრტილი.

დობითა კაცთ სიკეთის სწავლებას, და სიავის დაშლას, მათი ბრძანება უოკლეივე რიგისი და მართებული არის, და რა იგინი საუგურო საშუებელთა მიიტკალებენ, აწ მათის სჯულისა და წესის მოუშლელობისათვის მართებულია რისხვის მეტი ღონე არ არის. რადგან მრავალნი კაცნი თავის ბუნების სიკეთეს ვერ გულის-ხმა ჭყოიენ, და სოცრეელს გემოვნებასა და პირუტყუელს წადილს მიჭუკებიან, ამისთანას საქმისათვის მათში ერთი ძლიერი მოსამართლე უნდა იყდეს, რომე რაც ღმერთის ბრძანების გარდამავალი იყოს—არა ქმნას, და რაცა რიგი და ბრძანება იყოს, იგი დაამტკიცოს, რომე სჯულოერი რჭა ბედნიერობის ქედით ამადლდეს და მეფეთ. შესამოსელიც სჯულის ძლიერების სელით გამართოს.

თქვა ცაეზი

ჭკვიანთ მეუობა და ძღვდელოთ სეუობა ორს თვალს ჭკავს, ერთად ბეჭედში მჯდომსა.

კვალად ამე იგაკზედ უთქვამსთ

ღ ე ქ ს ი

ჭაი-ჭაი, სამეფო სჯულისგან რა შეუნიერ თავ მადლოობს,
 ტე, სჯული სამეფოსგან ხათობს და უფალსა მადლობს.

უმაინთვალ ბრძანა: ეს ძლიერი მოსამართლე რომ სთქვი, კაცთ შორის უნდა იყოს. მას ვითარ უხამს ქტევა, წესი და საქმე ქვეუნიერისა რიგისა ანუ სჯულისა გამეკობა?

საჯნუსტარ მოასუნა: მოსამართლე იგი წყალობისა და წყრამისა წესზედ ჭკვიანი და მცოდინარი სამს. სიმართლეს განჩევა არ ავლდეს, თუ არა, თუ ასრე არ არის, ქვეუნა ბრალი შეიქმნება და სვე-სვიანობა წაქტევაზედ მიიწურვის.

თქვა ღექსი

თემი სიმართლით დამტკიცდეს, ოხერმან იწყოს შენობა,
 შენის სიმართლის ნაქმნარსა შენთვისვე ეთქვას შენობა.

ესეც უნდა სვე-ბედნიერობის მარიგებელთა გამოჩევეას ეტადღოს და სტნას, თუ რომლისა სამს ძალის მიტემა, და წყალობის ქმნა და გაწყობა, ანუ რომლის გვარისა ეურისა მიუხეობლობა და დამდაბლება, და მათის საქმისგან მოჩი-დება. სელმწიფეთ კარის მოსამსახურენი ერთ პირნი უნდა იყვნენ, ნიადგ სელმწიფის კეთილის მდომნი და მისის ერთგულობის ქამარ შერტყემულნი, სელმწიფის სააჭავოს კეთილად მასსელეებულნი, და საიქიოს განსვენების მცდელნი. ერთ რიგნი თავის თავს ამ გვარად აჩვენებენ, მაგრამ თავის სარგებლისათვის იტვირვიან. კიდევ მრავალნი არიან, სხვისაგან ძალის დაუტანლობისათვის ემსახურებიან.

თქვა შიარი

ფერობით სიტყვას შესთხსნიან, კვესნითა დაიჭადებენ:
 «ამას ვიქმი!» «ეს შემიღლია!» თავის ავს სხვაზედ ადებენ.
 სხვა არეინ უნდათ, მოკიცხვენ, აუგთა გაუტნადებენ,
 და რათა პატრივი იმოკონს მეფისგან, მოიწადებენ.

რადგან მათი საქმე თავისი სარგებლისთვის არის, მათ ერთგულთაგან რომ გულს დააკლდეს, პირად პასუხი არ ძალ-უკნო, და გულთა შინა დაიძაჭრენ სსსსუბრად. ან ერთ მოდასენი სელმწიფისისი, სამსას-ურად მსსლბეღნი და სს-ნდანი, მტირეს სსრდელისთვის შურად და მტერად აღუდგებან, სესსს და ეშმაკობას დაიწყებენ, და ავის გზით მეფეს შეასმენენ. მაგრამ, თუცა სელმწიფემ განსინჯვის სსმოსელი გაისადა და მსბესლარს ეური მიუზურა, და კარგად არ გამოიწვლიდა და არ გამოსსსრია, და მათი სიმტყუენე არ გამოახინა, რასნი და არეულობა მისგან იშვების და ბორბტის ჩსუბვის სარისსი ამაღლდების.

თქვა შიარო

მეშეოთე კაცსა ერთე, რე ისმენ მეშურნისსა,
 რადგან შურითა დაბნელდა, სმულაბს ნათელსა დღისსა,
 ერთს წამსედ აშლის თემსა და მას მშვიდობასა ღვთისსა,
 და დიდი ქვეყანა მოუწვავს ენსა მსბესლარისსა!

მაგრამ, თუ გულ-მღვიძარე სელმწიფეა, ჭკვიანი და საქმის მიმსდომი, დიდთა და მტირეთა ნაქმართა თვითან მისვდება, და სიმართლის ნათელსა ტყვილის სიბნელიდამ გააჩნებს, და ამ სოფელს მისის სიმტყიცის კვერთხი შიგოთისაგან დაწუნარებულ იქმნება, და მას სოფელსაც დიდებისა და ძალას და ბრწყინავალს სარისსულ აღიწება.

თქვა შიარო

ამა სსსლთა წუთის დამე კინ სიმართლით გაიცადა,
 ხვალ იშენოს სსსლი მტყიცე, ამისა წილ ძაღლა ცადა;
 მართლ-მსაჯული, თემთ მიფარველი, არ ქაჯთაგან გაიცადა,
 და უახსნოს ლხინსა ჰბოებს, რადგან ჭირი მოიცადა.

რომელიც სელმწიფე მეცნიერებას გამოიკვლევდეს და თავისი საქმე სობრძნით განაგოს, და ბრძენთ სწავლითა თავის რიგის გზა გაასწოროს, მისი ქვეყანა და თემი შესობით გარდაემატება, და მისნი გლეხნი და მდაბიანი მხარეულად, გულ-კეთილად იქმნებიან. როგორათაც დიდმან ინდოთა სელმწიფემან რაი, ინდაურად დაბაშლიდად წოდებულმან, ქმნა — თვისისა სელმწიფობის სიმძიკველი ფიდ-ფაი ბაშან ბრძნისა და ფილარსოფოსის სწავლის რიგსედ დაღვა, და მისგან მართალი რაც სელმწიფობის საქმის სსსმარე იყო — შეიტყო, და მისის მიეოლით ერთი რამ სანი მოსკენებითა და სსსელ დიდობით წაშლელა, და რა ამ მესთლის სოფლის საქმიითა სიცოცხლის სსმოსელი სიკვდილის სსსლის სიდრმეში მიიხუნა, აწცა მისი სსსელი და დიდებული ქება ამა უამსაცა უოველთა ქვეყანათა პირთა ზედა განფენილ არს:

თქვა ლექსი

მრავლად გიგონე, ქვეყანად რა კბოა უკეთესია?
 კაცთა სსსელის გახფენა მოსამკად დანაიოსია.

რა უმაიუნთვალ დაბიშლიმისა და ფიდ-ფაი ბრძნის ამავე მოისმინა, როგორათაც ნიავის ცემამან გარდუშლელი კარდი გარდაშალს, ჯერე გაცინებასედ

ლალეზნი ბაკნი გასლიხს, და მსიარულმან სისარულისა დუძანი მობაზრს და ღიმილით უბრძანა: ჳი, სანჯურსტარ! რადენნი უამნა არიან, რომე ბარამანისა და რაის ამბავი ჩემის გულის ფიცართა შეწუნარებულა, და მათი სიტყვის ხილი ჩემის გონების ტიალ მიწათა შიგან დარგულა.

თქვა ტავში

დიდი სანია შენისა გრუზგით თმით ჳაკრი მშუენისა! 13.

რამდენიც ვეძებე მის ადგილს ვერ ვპოვე, და რამდენჯერ მათის არაკის ამბავი გამოვივითხე, ერთი რამ ამ იგაგებთა ხელთ არა ჩამივარდა რა, და ერთი სიტყვა მათის ცხოვრებისა მატანეთა შინა ვერ მოვისახრე.

თქვა ლექსი

ვერს ნიშანი ვერ ვპოვე გულისა წამლებელისა,
შე არ მომხვდა, თუ წამსდარს კვალი საქმისა ძველისა?

ყოველ დღე გულის-ხმის კარი გამეღო, რათამცა მათი სახელი ვისცანბე მისმენოდა, და მოწიქვის თვალი მოლოდინის შუგათა მუჭირა, და ამ საქმემან შირი შენით მახვენს.

თქვა ლექსი

ეურონი მაგ თქმსა მოუზარ, მასარობლად ჩანს ბაკნი,
თვალნი ელასი სახვასა, მას ნათელს ოდეს მავენი.

და რა ვიარე, რომე ვეზირსა მათი ამბავი სცოდნია, ჩემი ცნობა ღვთის დიდებისა თაყვანისცემად გასუმზადე.

თქვა ლექსი

აწუ გული მისვდა წადილსა, აჭა, სდომისა ნებსა,
რასაცა ღმერთსა შეესთხოვდი, ვიჯდვი ჩემსა თნებსა!

იცოდე, რასაც ადრე ბარამან და რაის სიტყვას შემატყობინებ, მაგის თქმითა ჩვენს დიდებით სჯავდრისს რამდენ რიგს საშოკარს გიძღვნი, და იმ ანდერძების მოსმენის მიხეზითა და მისის წესითა გლეხთ საჩუკებელი დაემართების. ეგე ასეთი საამბოა რომე მაგის საქმით ღმერთისა მრავალი მადლობა შეეწირების, და მაგის მოსმენით ყოველი კეთილი განმრავლებების. მამა, მაგვარი სწავლა, უთუოდ, დიდად პატიოსანი დასამადლებელია.

თქვა ჩანრუხაული

ბრძენთა ენანი, სათლად ჩენანი: კლიტვა სიბრძნის ღებად კარისად. საგანძურთ კართა, ხელ მინავართა, ხელთ გამოძიებო, იფოვნებ რისად? სწავლა საწომი, მრავლად აწომი, რომ მაშოგან ძეს თემთა ჳარისად, და ერთის გზით სწავლას, მეფესთან წავლას მალე იტყოდე გასასარისად. დაიწყო სანჯურსტარ არაკიანად ამბავი დაბიძლიძისა და ფიდ-ფაი ბრძნისა.

13 კარიანტი: მშენისა.

ვეზირმან, ცნობა ბრწყინვალემან და კეთილად მოუბარმა, სა- ქებარის სიტყვისათვის ენა დაძრა

და თქვა ლექსი:

სვიანთა ფერხი მეფეო, ზოგანად არს განმზადებულნი,
ბედის კანკველავნი შენითა ნათობეს, ცაში დებულნი.

ინდოთაებრ მსმობელისა და ბრწყინვალედ მცოდნისაგან მისმია, ინდოე-
თისა ერთისა დიდისა ადგილისა და თემისა, რომელი ხალხსაჲთა აშეგებდა ვირ-
სა ყოვლისა ქვეყანისა, მუნ ჯდა სელმწიფე ერთი, სვე-მღვიძარე და გამარჯვე-
ბული, ქვეყანათა შემამოებელი, მდაბიურთა მოწყალე, უსამართლოთა დამწველი,
სასულაოვნობის შუქ-განფენილი. მისი სელმწიფობის სისატიის ქველის მოქმედებად
და კეთილის საქმისა სასოებად და ჯვის საქმის მოშლად განმზადებულ იყო;
უსამართლობისა და უწყალობისა ორთქლი ქვეყანის სარკის პირიდან მოქროცა,
და გულ-ღმობილობისა მსჯავრისა სისწორე წყალობის მიტკობისათვისა იყოველ თე-
მის კაცთათვის ეჩვენებინა.

თქვა ლექსი

სასულაოვნობის ნათლითა მოემზო ხმელთა არენი,
მეფის სიკეთემ, სარკებრ, ალვას შიგნით გარენი.

მას სელმწიფესა რაი-დაბიშლიმ ეწოდა, ინდოელთა ენისაგან ესრე ითარ-
გმანების: «მეფე, ქვეყანის მპყრობელი». სიდიდისა და სიმაღლისა გარდასატები-
თა სიუხვის საგდებელი ცის კამარის კრდოზედ შეეტყობოცა, უსომოსა სიმ-
დიდრისაგან, თუ არ ძალიანსა და გაჭირვებულს საქმესა, სსუათა არად მიიხრე-
და. ათი ათასი პილო ლაშქართა შინა ჰყვებოდა, ბუმბუკაზთა და გმირთა სი-
მრავლე ასლდა, მრავლის საუნჯის პატრონი იყო, და ქვეყანა მორტყმული ჰქონდა.

თქვა ტავში

ყოველთ მეფეთა სადარი, მარტო შენა გაქვს სადარი.

ამა სიდიდისა უფალი ყოველთა საქმეთა უფრსა უზერობდა, და მოხივარ-
თაგან სახივარს თვით მოისმენდა.

თქვა ლექსი

პატივის ხელსა გლესთაგან ნუ განიშორებ, მეფეო,
მდაბოთ საქმე პატივთა მიანდე, აიფეო!

მის საბრძანებელთა შიში, ძრწოლად და კრძალვად განუფინა, საიკვიდროს
მხართა სისხლის რე ნაკადულად მიეშვა, ყოველ დღე ღმრთისა და განცხრომის
ნადიში მოემზადა. საწუთროს საწაღელის დროსაჲთ, მისს პურობასა გულის
ნება უფრო შეითვისებდა; ყოველს კამაზედ ბრძენნი და დიდად მცოდნისაგან
განმზადებულნი სხდეს, შენაიერისა და გამოჩენილისა პასუხით მის აღმატებულს

ქებას მომხრთვიდეს. ერთსა დღესა ჰატვიის სნატთა ზედა ჯდა, სასელმწიფო
ლსინი გაემართა.

თქვა ლექსი

სამეფოს ღსინთა სალსენად უამად ქმნის, საქმე ადლო,
ზერპეროსა და ნიჭისა უსგობის კარი გაელა.

მგოსანთა კრვათა და ტბილთა სმთა დასრულებისა უკან, სასიბრძნო
ანაკებისა მოსძქნა მოინდომს, და ჰირ-მთვარეთა და შუბლ-ასპიროზთა როკვითა
შემდგომად, ტბილთა წკრათთა და სამეცნიეროთა სწავლებათა მიქმელთა ბრძ-
ნა მოუყანება. გამორჩეულია ბრძენთა, მცოდნისარეთა მსცოდნისთა კაცთა, რო-
მელთა შესიტყვისი და სიბრძნისა სიღრმეთა ლაშარკანი მათნი თვალ-მარგალიტ-
თა და უსასყიდლოთა სპეკალთა მსგავსი სანასავი იყო, სელმწიფემს მას ყუ-
რი მიუზერა.

თქვა ლექსი

სიტყვა საყურის ბოლოა, მეფისა უერთ გასყანნი,
თითოს კაცისა სიკეთეს აქებდეს, კითა მყანნი.

ამათში ერთმან სასელოკანმა და ზნე სრულმან სასიტყო ქება, უსგების
და გაცემისა ნიშატი ასპარესსა შინა ატარა, და სსვანიცა იგი ბრძენნი მას
დაემოწმეს და ერთ-სმა შეიქმნეს, რომე სოუსვე ჰატვიოსანი და საქებარი ზნე-
ბა არისო, და ყოველნი მცოდნისარენი აქებენო, და მანვე ჰირველმან თქვა:

— უსგობა ღვთის საქმის მიმსგავსება არის, რადგან მას ყოველნი მოწ-
ყაღედ ხადან, ყოველი მისი მოწყაღება ყოველთა ზედა არს, და მისი უსგობა
ყოველთა კაცთა მიეყინებისო. ფილოსოფოსთა უთქვამსთ: უსგობა და მოწყაღე-
ბა ერთი სეა, ედემს წაღვოტთა შინა აღმოსუღი, და მისივე წყაროს წყლით ამაღ-
ლებული.

თქვა შაირი

კეთილი კვარი უსგობა ღვთის მოწყაღების დატვია,
საუნჯეს თუცა დააკლდა, კაცთა შოება ნარკია,
მკედრით რომ ცოცხალი მოვიგო, ესე სრულთად კარგია,
და სსვის შეკრებულთი სსვას დაჩეს, მითხარ, თუ რა სავარგია?

რა მეუემან ეს შესძენაუბი მოისმინა და გაიგონა, მის საცნობელსა უსგო-
ბის მღულარემან ოფელმან დასსსა, და ბრძინა სპეკალთა ზარდასშათა კართა გა-
ლება და ქადგთა ყივილი, რათა კეთილსა კაცსა და ბოროტსა ყოველსავე ბო-
ძი და მისაცემელი მიენიჭოს. მამინ უცხოთადა და მკვიდრთა, დიდთა და მც-
ირეთა სვედრი უზომო იყო, ზღვათაებრ მოწყვიდა, და კეთილის თესლსავით
ნაყოფიერება განმრავლდა, ქვეყანა მოიჩქმო.

თქვა ლექსი

მტელთ ღრუბელთაგან გამოხდა სიუსვის წვიმათ ცვარობა,
გამორცხა სიგლასავის დროს წერილის კვითა მწარობა.

მას დღეს, წამ-და-წუთ მისებრ ბრწყინვალეს ოქროს და ვეცხლთა გაციკებოდენ, და ასაღთა კასარებათა ბედობას ცდილობდენ, ვიდრემდის ოქროსაფრთოვანი ფასკუნჯი მისის სიბნელის ბუდეთა შთასდებოდა, შავთა ღამეთა ყოარნის სიბნელის პირის-ფრთა ქვეყნის კიდეთა მოკეთებოდა.

შ ა ო რ ი

მსემ დაიფარა ფარდაგი სისივს-ჩუდა არ სსხენულად,
დაძე გამძვრას სოროდამ ივ წყვიდადის მივეხულად,
მისის დისკო დაჯდა ადგილსა, ღამისა გამათხენულად,
და მბრუნჯი ცა ხნდა ოქროსა კენჭებთა გერ დამტკენულად.

სელმწიფემან თავი განსიგებების სსსთაულრედ მიდგა, და ძილისა ღამქარი გაზმოკუნია, და გონების ცნობა შემთავარილებულმის შეიპურა, და მოქუენს ერთი ბრწყინვალე ბერი კაცი, რომელსა მლოცაობისა და მოღვაწებისა ნიშანი შუღლთა ხნდა. წამოუდგა სიონშივ და მშვიდობა მოსცა და ჭრქვა:

— დღეს დიდი საუნჯე ღვთის გრასედ გაბსივე, და მრავალი და ურიცხვი შესწირავი სებისათვის უფლისა სამადლოდ გაეც. აწ, სვალ-დილეულ წასასლეული ფერსი აკუნდათა შედგი, და სამეფო დაბასით აღმოსავლეთისკენ ¹⁴ წაბრძნდი, და მუნ დიდი საუნჯე შენთვის დამარხული და ბოქებულია. მუნ ესოდენი განბი ჭბო, რომელ ხმელთა სიერცის ფერსითა დიდ-დიდთა თავთა დასტკეზნიდე, და სიმალეთა თავი დრუბელთა აღაცილო.

რამ რომ ეს სსსისარული ჩვენება ისილა, ძილისაგან გაღვიძებული, მის საუნჯის გონებითა და მის პატრონისა კაცის ნასვით გამიარულდა. სელი და პირი დაიბახა, აღდგა და განწყებული ილოცა. და ღვთის საუნჯის მტემელმან წერაქით საღაროს კარი გააღო, და მრავალ ფერმან მზის შარავანდედმა, კარსკვლავთა თვალ-მარგალიტი ცის საფარადამ თავის ელვარეს კალთას ამოიფარა.

თქვა ტაეზი

აღიონი, ვეცხლის მსგავსი, ოქროს კლიტით გაცაიხსნა.

ბრძნა მეფემან ქარულად მავალთა სასედრებთა მოთვალულისა ოქროსა აკასმელობითა მორთვა, და ბედ-ბედნიერობითა და სვე-სვიანობითა ცხენო შეჯდომს და პირისა აღმოსავლეთისკენ დასწორება.

ლექსი

სვისა აკუნდა ბედისა აკუნდის შესწორებული,
გამარჯვებისა ღაგმითა მის მსარეს იქმნა რებული.

შენობის საწილვარი დაგდო, უშენთა გამოვიდა, ყოველთა კიდეთა თვალნი მიოაქნდა, თავის საწადლის აზრს ეკებდა. მამისდა ერთი მთა სსსა, რომელი გულაუნის კაცის სიუხვისაგან უფრო მდლობობდა, და სახელ განთქმულთა მფეთა სვეთაგან ფერსი უმტკიცეს დაემყარებინა; და მის მთის კალთათ

¹⁴ ვარიანტები: ა) აღმოსავლისაკენ; ბ) აღმოსავლეთით.

ერთი რამ ქვაბი მოხსნდა, და ერთი კაცი, გულ-ტუბილი, მის ქვაბის კართა ჯდა, და მის ქვაბის სიყვარულითა მეშურნობის ჭირნი მოესაგებინა

თქმულა ლექსი

ამბიანთ და უამბოთა რაცა არის ღმერთი ჭყვარავს,
მდიდართა და მეოღოვანთა გამოზრდის და უზამს არ ავს.

რას სელმწიფის თვალმან სავგონებელისა იგო მოუვასი დანისას, მისმან გულმან საალერსოდ მოინდომა, და მისმან ნებამან მის ბერის ალერსი მოიწადინა. და მან მოხუცებულმან სელმწიფის გულთა ნაწერი ზეპირად აღმოიკითხა.

თქვა ლექსი

ქვეყნის მშურობელი მეფეო, ღვთისაგან დაზადებულა,
გული და თვალი სავსედ გიძღვნა, კარდასედ ქებულა!

მოსასუნა: მეფეო, ეს მზრუნავთ კაცთ სადგომია, თქვენის ლაჟვარდითა და ოქრო-ქანდათ ¹⁵ მოსატულთ ჰალატთა-თანა არ გეჩვენება საზრალს და გლასავის ქვაბი, და არცა მოთვალულისა სრათა ჰატრონთა მოსაზრებელია.

თქვა ლექსი

ჩვეულებით, ბერისათვის ესე წესი დადებულა
ძველს წერილთა: მარტო ყოფნა, ამ რიგითა გაგებულა.

მაგრამ, აწ რადგან სელმწიფეს მოწყალების თვალთა საზრალს კაცის საქმისათვის მოუხედავს, და სოროსა მჯდომის ჰატრონისა იყრნითა მისად ჰატოვად მოხულა, — ესე თავისის დიდის მეფობის ბუნება-კეთილობის გამოჩენას.

თქვა ტაშე

უდაბნოს მეოფთა, სოფლის გამოფთა დიდთაგან ნახვა არის სიმდაბლე.
დაბიშლიმ მის განშორებულის სიტყვასედ ცხენით კარდასდა, და მის კეთილს საქციელს გული დააჯერა, და ერთი რამ ღოცვა შესაწევნელად სთხოვა.

შ ა ი რ ი

მარტო მეოფთ ღოცვა რა კაცმან მოყვასად მოიგოს სასოთა,
მაშინდა გულის უფალმან დაფარული სცნას ასოთა.
ვინცა იგავთა ძალს მისწვდეს, ბრძენთა არ დასასასოთა,
და ღირსთა ოქმულთაგან უცნიათ, არ უჭკრევიანთ დასოთა.

მერე სელმწიფემ წასილა გააპირა, განშორებულმან საბოდიშო ესა აუხსა.

თქვა ლექსი

მთხოვრისა გლასავისაგან ვით შესაძლია ესია,
დიდებულს მეფეს აწვევდეს, რამე აქვს მისი სესია.

მაგრამ ჩვენებურის რიგით ერთი ძღვენი მსჯეს, მამის ჩემის დანარჩემი,

¹⁵ ვარიანტი: ოქროთ ქანდათ.

ის მინდა სელმწიფეს მივართვა. მის საუნჯის ნიშანი არის დაწერილი. ამ ქვაბის ერთს კუთხეში მძიმე საგანძური, და მრავალი თვალ-მარგალიტი, და უამრავი ¹⁶ ოქრო და ვერცხლი დაფლულია, და მე რადგან ცოტასა დაჯერებულ ვარ და ამა ერთისა სარწმუნოების სული მომივიდია, მას აღაწას ვეძიებ უამის მოგებისათვის. ჩემი უნჯი მცირის დაჯერება არის, ამისთვის რომ სისწორის ბაზმათა შინა ამ რიგის სელ-სატატითა თვალ-მარგალიტის უძვირ-ფასე სუთი ავანთა.

თქვა ლექსი

თუ კაცი სასოსა ჰინსა არ ნასავს, ვერას ნასავს,
 ვინც არ მოითქმენს მადლობით, კეთილს რით დაისასავს?

აწე თუ ქვეყნის მშურობელმან წადილის ბრწყინვალება მასკად მიაყენოს და უბრძანოს მისსურთა თვისთა, და მოძებნოს და ჰზოვონ, და მეფის საუნჯეთა შესძინოს; და რომლითაცა წადილითა მოინებოს—წარავოს, არა ურიგო არის. დაბიძლიძე ეს რა მოისმინა, მის ღამის ხვეება განშორებულს უთხრა, და მისი დაფარული საიდუმლო მას ქვაბთი მოურჩეს განუცხადა. განშორებულმა მოასსენა:
 — ესე მცირე რამ არის, მადლის მეფის სიუხვის შესადარი არა რა არს. მაგრამ, რადგან ხვეებით მოგრობეკითა და გბოძებიათ უნდა დასჯერდეო.

თქვა ტაეში

რაც განგებითა, სვეთ განგებითა კაცთ მიეცემის უცოდველია.

რამი უბრძანა სპათა, რათა შევიდენ ქვაბსა მას და თხაროს შინაგანი მისი. და რა თხარეს ცოტაი, ჰზოვოს გზა საუნჯისა მის, და უცლებელად მეფის თვალთა წინაშე მოიდეს.

რ გ ე უ ლ ი

მაშინ მოართვეს სიმრავლე თვალთა, საღრტე, საყურნი, ფარღულნი ქალთა, სვიგონი, კოლოფნი, მოძლებთა მალთა, იაგუნდები, სარკვი ლალთა, ოქრო და ვერცხლი, უმძიმე სალთა, ჭურჭელნი მათნი, უნათლე ალთა, და მოაქენდათ განძი, ართუ დამშალთა, რიცხვით უზომო, შეუძლო ძალთა.

სელმწიფემ უბრძანა სვიგონთა და კიდობანთა ოქროს კლიტეთა დაღება, და რა დააღეს, მრავალი ძვირ-ფასი სხვა-და-სხვა თვალნი და უსასუიდლო მარგალიტნი ნასა, და მათ შუა ერთი მუწასა კიდობანი იდგა, რომ მისი სიმკრკველე მაგრად შეემტვიცათ, და ბერძელის ბასრის მოქლანითა დაესმათ, რომე არას კლიტითა არ გაიდებოდა, და მის ფერცხლს ვერას გასაღებელი დასძრეკდა, და ვერცა ვინ სერხიანი მისის კლიტის ადგილს ჰზოებდა. რაოდენ ეძებეს და ეცადნენ, მისის გასაღების ნიშანი აზრითაც ვერა გაიგეს რა. რამი მისის გაღებისათვის დიდს საგონებულს ჩავარდა, ამისთვის რომე ნამეტნავი ნდომა ჰქონდა მას, კიდობანში რაც იდგა გამოკლო, და გონებათა შინა ამას იტყოდა: რადგან სხვას კიდობნებთა შინა ეგოდენი ძვირფასი და ჰატოასანნი თვალნი და

¹⁶ ვარიანტები: ა) უამრავი; ბ) უამარავი.

მარგალიტი იღვეს, მას, ამის შინა საუკეთესო იქნება რამეო, თუარა, ამისა
 ასრე მომტკიცება რა უნდა იუოსო? მერქე უბრძანა, სელ-მარჯვე მტედელმა იხ-
 დოურის სავსით მისი მოქლახი გატესოსო. მოიღეს, და რა გასსნეს, მასი
 სსვა უძროსი სვიერი იღვა, ცის კამრასავით თვალ-მარგალიტით მოკრიალე-
 ბული, და მას სვიერში მთვარულად მგრგვალი მოთსე იეო, შვენიერად შექუ-
 ლი. სელმწიფემ იგი მოთსე თავის წინ მოაღებინა და თვით გასსნა. ნახს ერ-
 თის თეთრის ღარის ნაჭერი, რომე ათინულთ კაღმით რამთენილაც ტრიქონი
 ეწერა. დაბიშლიმ გავეირდა და ბრძანა, ეს რაიაო?! ზოგთა თქვეს, ამ საუნ-
 ჯის ვატრონის სსელსა ჭვავსო, სსვათა თქვეს, ეგება ტილისმა იეოსო, და
 ამას სვანძურთა დასამარსავად დაწერესო. რა ხელოსანთა და ბედნიერობის მა-
 რიგებულთა სიტუვის თოკი დაუმოკლდათ, სელმწიფემ ბრძანა, ამის წაუკითხავად
 ეს არ შეიტყობასო. და მუნ მის წერილის მუცნიერი არავინ დგა, და სძებნიდენ
 კაცსა ესეთსა, რომლისაგან სწავდელს მისდომოდენ. და ჭზოვეს კაცი ვინმე ბრძე-
 ნი, რომელი ელენთა სწავლულებათა ნაჭები იეო, და მისი აღმოკითხვა შეეძლო,
 და მტირედთა სანთა დაუოკნებსა სედა სსმეფო მალათა კართა მისადეს. და-
 ბიშლიმ მრავალს ვატოვსა და წყალობას უთქმიდა, და მერქე უბრძანა: ეჭა, ბრძე-
 ნო! ჩემი სწავდელი ეს არის, რომე ამ წერილისა ამბავი გამომითარგმანო, და
 მისთა იგავთა სსქმე ნათლად და სწორედ მომასსუნო.

თქვა ტავში

როს იქმნას წიგნისა ასოთ მე სწავდელი შემასოთ?

ბრძენმა იგი წერილი რა სელად მიიღო, მასუე წამსა მისის ნაწერის. ამბა-
 ვი გამოიტაცა, და მერქე თქვა:

— ეს წიგნი დიდად სასარგებლო არის, და ამ საუნჯის ამბის დასწერისი
 სსქმე ესრე წერილ არს: «მე, უშანგ სელმწიფემ, დასდევ სვანძური ესე დიდ-
 ძალი რაიმისათვის. როსცა რაიმ-დაბიშლიმ გამოჩნდება, აქ უნდა მოვიდეს, და
 ესე საფასე მისის ბედისა იქმნას. იცოდეთ, რომე ეს საუნჯე მისის სელით
 გაისსნება, და ეს ანდერძი დამიწერია და რქროთა და თვალ-მარგალიტთა ში-
 ვან ჩამიდებია, რომე რა ეს სვანძური ნასოს, ეს ანდერძიც იხილოს, წაიკით-
 სოს და გასინჯოს, რომე რქრო და თვალ-მარგალიტთა რა კაცი მოტყუე-
 დეს, ჭკუათა მეოფთა კაცთა სსქმელე ი არ არის; ამისთვის რომე, ესეთი მბა-
 რებულსავით არიან, როგორათაც საყოველ-დღეო სელის მწიკელი—წავა და ბო-
 ლომდე არ დარჩება და უსარგებლოა.»

თქვა შაირო

სოფლის მიძღონი ყოველნი სდეკენ და ემოყვსებან,
 არც დაუნდვია, არც ინდობს, ვინც დასანდობლად სცდებან.
 უტყინოს ძვალთა მწოველნი გაძლებად, ცუდად შერებან,
 და რაც სსვათა უყო, მენც გისამს, ასრე უმოქმედებან.

მაგრამ რა ეს ანდერძი ასეთი რამ არის, სელმწიფეთ სსსმარია, და უმი-
სოდ არ იქმნება, ამდენად უნდა ბრძენმა სელმწიფემ ამისი გზისი გასიკვლიოს. ეს
ათონისმეტი ანდერძი რომ შეეკეთათვის სსსწავლთა, მართლად შეიტყოს, თავის-
თვის მისანდობლად არ უმზერდეს, თავის სვე-სვიანობის საფუძველის შეწყვეტის
იგონებდეს, და მისის სელმწიფობის სიმტკიცეს და სიმტკიცეს—ამაოდ.

ანდერძი პირველი

ესე რომე, რომელსაც ვმთავრებ და სელ-ქვეშეთა თავი გამოეჩინოს, სხვის
სიტყვით მისის სიდიდის სახელის დამცირებას ნუ დაუჯერებ, ამისთვის რომ,
კინც შევეთავან გადიდებთ, ყოველი კაცი მას გაუქმებდეს და ეცდებინ თავის
ბატონის სამსახურს დასმაროს, და სელმწიფის წყალობა მას ზედა არ დაემ-
ტვიცოს, და ტყუილითა და სერსითა მის წასდენას ასრუ ეცდებინ. მისის სა-
სელს შოკინისთვის სწავლის სიტყვებს შემოიღებენ, და მოსალოცებელის
რჩევით ასეთებს მოასსენებენ, მეფის გონება მას ზედა გამოსცვალონ და თ-
ვისი ნდობა აღასრულონ.

თქმულა ლექსი

ტრულთა ენათა ეკრძაღუ, კაცბ გიყვარდეს ცნობილი,
მბებუნდართ ყოლე ნუ უსმენ, სიტყვა ნუ გინდა გმობილი!

ანდერძი მეორე

ორ-პირისა და ხსუბიანს კაცს წინ წაყენების გზა არ მისცეს, რომ ეშ-
მაურს საქმეს დახადებს. შურისა და ღაზოს შემოებულთ ბოლოს საქმე სინჯოს,
და ამ რიგი რამ რომ კაცს შეუტყოს, სამს რომ მისის ზვის ენის აღგზნებულ
ტრესლი სწრაფად სიკვდილის წყლით დაშრიტოს, ვიდრემდე მისი კვამლი ქვე-
ყანას დაახსნელებდეს.

თქმულა ლექსი

რა ტრესლი სმელთა სწავლად მოეგზოს, მოკვიდოს,
დაკსებას უნდა ეცადოს კაცი, არ მოერიდოს.

ანდერძი მესამე

თავისი კარის კაცნი და მხენი, ეცადონ რომ მეტნიერნი დაადგინონ, და
თვისის სიკეთის მტდელნი ამყოფონ, და მათის კითხვით და რჩევით წარმარ-
თებდეს საქმეთა, რომ მათის მეტნიერებით მრუდი გაიმარტება და ურიგო
განვიგდება.

თქვა ტაეზი

მართლად თქმულა, ერთ პირობით შექმნების სმელსკად თულობით,

ანდერძი მეოთხე

მტრის ღიქას და ტბილს სიტყვას არ მიენდო, არამც მოგატყუოს, რამდენიც გესვეწოს და სიმდაბლე გიჰკნოს, სატყუურად და მოსაცთოუნებლად იქმს, რამე მათგან პირობის გათავება და ერთგულობა მოუვალა.

ჩახსენებული

მოუვარე პირად, მოქმედი ძვირად, საქმიით მტერი, სამს განშორებდა, ვით თეთრი კბილი, ღიმი ბაგე ღბილი, შავს გულსა ჭიჭიანს სახინოდ სლუბად, ხედღს შუას ცეტსლი ზედი ზედ ესლი, ბრძოლა არ უსლ-უცს ნთებად და კსებად! და წყნარ-წყნარად იწეებს, წყნას დაძწეებს, ბოლოდ ეცდება სრულად ატყუებად.

ანდერძი მეხუთე

რა შენი წადილის თვალ მარგალიტი სელთ იგდო, ეცადე ფრთხილად და განკრძალვით იზუა, უცოდინრად და მოუგულელობით არ წაგინდეს, თუ არა, ბოლოდ სინანული აღწას არგებს, რადენცა ინანო.

ლექსი

მშვილდით ნასროლი ისარი წავა, ვით ქარი ზენანი,
წამხდარს საქმესა რას არგებს, მას უკან თითზედ ვბენანი?!

ანდერძი მეექვსე

საქმის ქინაში არ აჩქარდეს, სულგრძელებით და მოცდით ქინას, თუ არა, სინქარით მრავალი ზიანი მოსდება, და მოცდითა და სიწყინართა სარგებელი მრავალი იპოება.

შ ა ი რ ი

ერთი საქმე რაცა გქონდეს, სისწრაფითა ნუ იქ ჩქარად,
წყნარად-წყნარად გაცდამრთე გზათა ცხენი მოსასმარად;
რომ არ გექმნას მერმელა იქმ, განაღა ჭქმნა კარგთა დარად?
და მაგრამ ქმნილსა სინანული აღარ არგებს, რაც ჭქმნა მტდარად!

ანდერძი მეშვიდე

სიბრძნისა და ჭკვის რჩევის ავშირის თოკი სელიდამ არ გაუშვას, და თუ მტერნი მისის წასდენისათვის შეითქვან, ეცადოს, რომ ერთი მათგანი გარდმოიბიროს, თვით მოიყენოს. ამათით მათის სრავებისაგან მოჩხების, და რა დაახლოვდებიან, ამ საქმით ფერსს მოივიდებენ, და საცდურისა ძალითა და სერსითა და რჩევით საქმეს მიგრეს-მოგრესენ და დადგებიან. მტენიერთ უთქვამთ.

შ ა ი რ ი

ვის მტრძმს გზათა მასენი დაუწყეოს, გაცუბასა,

ხერხით გამოხსნას ეცადოს, ესე სჯობს ცუდად დებასა.
რკინა ცუცხლიდამ რკინისას ადვილ იქმს გამოღებასა,
და კასილისკოას საჩკითა იქმონენ მოკვდინებასა.

ანდერძი მეგრე

მეშურნისა და ჭიშვის გაცისაგან გაფრთხილდეს, მათს ტუბილს ენას ნუ შეიწყნარებს, რადგან შურის ნერგი მისის გულის მიწაში ამოსულა. მისი ნაყოფისაგან სამსალისა და მაკვდინებელის მეტი არა მოისთვლება რა.

ჩანრუნაული

გისაცა გულთა ისასლეს შურთა, ჯართა საჭიროდ მომსგებებენ;
გნახავს, ტუბილს ენას გიძღვის-ყუ სმენას, გაგცილდა—ძვირთა შენთვის მთქმელობენ!

ანდერძი მეცხრე

შემტოდეთ მიტეება და დანაშაულის შენდობა იცოდეს, და ძვირის მოხსენე არ იეოს, უმათა და მოსამსახურეთა ცოტას დანაშაულზედ არ გაუწყრეს და არ გააუპატიუროს. ყოველთ სულმწიფობის მეცნიერთ მეფეთა გულ-კეთილობის პატივითა, მოწყალებისა წყლითა დამნაშავის შესვარული პირის სახე ჩამოუბანიათ, და უმართებულად მქცევლთა და უწყსოთა კაცთა სვაშიადისა კალთითა დაუფარავსთ.

ლექსი

აღამისითგან აჭამდე წესად ძეს ესე მცნებანი,
უმათ თუ შესცოდეს პატრონთა, თანა აცს მიტეებანი.

ზოგს წყალობა მინიჭებულს კაცს, ვინ იცის, ორგულობა შეახნდეს, და კიდევ ხელმწიფისაგან მოტეების მოჭენე იეოს, მას კვალად შეწყალების სასმლით ასვას, რომე სამსახურის მოშორების მინდოართა შინა მწყურვალე და უღონო არ დაინჩხოს.

თქვა ლექსი

ვინც წყალობისა ხელითა აგიქვამს სასაყველად,
აგრევე წყალობა შესმინე, ნუ დაანარცხებ ქვე კვლად.

ანდერძი მეათე

არას კაცის ძალი და შეწყუბება არ მოინდომოს, რომე ვინც ამას იქმს, ნაცვალე მიეგება, და წყალობის წვიმითა მისი ქვეყანა მოიარწყვის, და მისის მთის უკავილებიც სიკუთით აღორძინდება.

შარი

კეთილის მოჭმელს კეთილი წინა უცს მოსაგებულად,

ბორბოტისათვის — ბორბოტი, ცეცხლისა მოსადებულად.
დღესე არ იფი, სვალ აგრძობ, საქმისა შესამდინებულად,
და რასაცა დასთეს, მას მომგი, საწყუოს შესავსებულად!

ანდერძი მებათერთმეტე

თავის ნების მიმეოლი არ იყოს, და უქმნელი საქმე არა ქმნას. მრავალი
კაცია, თავის საქმე გაუშვას, და ერთი საქმე რომ არ იყოს მისი ¹⁷ წესი, ის
დაიუინოს და კერც გაუშვას, და კერც გათავება. შეიძლოს.

ღ ე ქ ხ ი

მადრანმა კავების გოგვანი, დაიწყო მისხაბეულად,
თავისივ სრულ დაავიწუდა, რაცა იცოდა მან ბეულად.

ანდერძი მებათორმეტე

თავისი თავი სულგრძელების, სიმძიმისა, სიმშვიდისა და მოთმინებისაგან
არ განასვას, რადგან ადამის მებათავის ამის უპატროსნე გზა არ არის, უფრო-
სად სელმწიფეთათვის.

უთქვამთი შაირი

კეთილი საქმე კეთილად არს, თუ არ ღამასობითა,
კეთილი გული დედას, საქმეს ზრდის, ვით მზე მსობითა;
სიბრძნის სმარება რკინის სრმალს უმკვეთელე არს სობითა,
და ათასთა სპათა ეს გიჯობს, ასრე მგონია ცნობითა.

ანდერძი მებათსამეტე

ყმანი და მოსამსახურენი, მშვიდობის მეოთხენი და შემწუნარებენი, კე-
თილნი და ერთგულნი იყოლიოს; და ორგულთა და ავთ კაცთა მოკრიდოს.
თუცა მევის კარის გამრიგენი ერთგულობას მოიჭირებენ, არა დამალული მათ
არ დაეფარება და კაცრიელობაცა მათის წინანსაგან მოჩნებინა; და ღმერთმან
ნუ ქმნას, თუ მათი პირი ორგულობით შესუარონ, და მათს სიტყვას სელმწი-
ფემ უური მიუზურა, უსაცილოდ დაუნაშავებელთ კაცთ სიკვდილის ბასართა ჩაა
გდებენ და მრავალს ავს საქმეს გამართვენ.

შ ა ი რ ი

მევის მსახურნი თუ იყვნენ მისანდო, უბეზღარნი,
მისი ქვეყანა აშენდეს, დაწმასვე მოსტეს დაწინა!
თუ ორ-გულობას გაერთვნენ, ვითა კლდოკანთა არნია,
და მისი სამეფო ბუს დაწნეს, უშენი, საოხარნია!

ანდერძი მებათოთხმეტე

ზრუნვისა და შფოთისა სიმძღვეითაგან მოწყენის მტვერი თვის სიმ-

¹⁷ ვარიანტი: საქმე რომ მისი წესი არ იყოს.

დიდრის კალთასუდა არ დაეყაროს. მართალია, ჭკუათ მოთეულნი ნიადაგ ურვი-
სა და ჭირის საბლით დაბმულნი არიან, და უგუნუნნი—დღე-ყოველ მსიარულ-
ნი და განცხრობით.

შ ა ი რ ი

ლომი ახია ჯსკვითა, აუშა თუტა გვიანად,
მელი ყოველ-ლამ მინდორთა მოკლის, სან აგრეე მსიანად.
მოწესე მისის სენავით, არ გავა, მუნ ზის ჭკვიანად,
და სელი მრავალი გორდსუდა არ იარების გზიანად.

მართალია, არა-წმიდებითა ღვთის მოწესალების დიდების ისარი სავანს არ
ერება, და მცოდინანკოთა და საქებულ კაცთაგან თუტა საქმე არ გარიგდება, სიმ-
წესარისა და ზრუნვისა შეკლება არ მოხდება.

ჩ ა ხ რ უ ს ა უ ლ ი

ბედისა შოვნა და სკოთა ზოვნა, ვერცა სიმნითა, ვერც ცოდნით ჭზოვოს,
გითარებათა და განტებათა მიმტემის საქმიო-ყე მოიზოვოს.

თითო ეს ანდერძი რომ დაგვიწერია, ამბავი დასაჯერებელი და საქმე დატ-
დილია, და თუტა რაიმს გარკვევით და სრულად ამ აშბის ცნობა სწავიანს,
სარანდისის მთა, რომელი ყოველთა ადამის ძეთს სავალია, მუნით წაბრძანდეს,
და ეს მაგარი ნასკვი იქ გაისხნება, მისის სავადლის წალკოტი კარს ღიას მუნ
უხვეებს. და ეს რაოდენ ვარგი გვარინი სწავლა სელმწიფის სასმენელთა შე-
სულა, და ეს თვალ მარგალიტით შემეული სკოვრი მეფის თავს გარდასავ-
დები იყოს.

დაბიშლიმ მას განშორებულს მრავალი ჰატივი მიანზერა, და ანდერძი იგი
ბედნიერთა მკლავთა შეიბა და ბრძანა: იგი საუნჯე, რომელი ღამე მესვენა, არა
საფასისათვის იყო, არამედ ამა წერილის დასწავლისათვის არსო. მადლობა
ღმერთსა, რომე მე ამ სოფელსა საქონელი ესოდენი მაქვს, სხვა აღარად სახმარ
იყო და კმა იყო ჩემთვის, მაგრამ რაც რომე ვზოვე, არად შემიძატსია: თურე,
ამა ანდერძისა ზოგისათვის იყო ზმანება იგი, და ესე კმა ჩემდა საუნჯედ. და
ხამს, რომე სავანდური ესე გლასავთა და დავრდომილთა ჩვენად სადღეგრძელოდ
და უშანგ მეფის სულის საღსინებულად მივსტე, და მისის ამაღლებულის სელ-
მწიფობის საქებულად ერთობით რქრო-ვეცხლი, თვალ-მარგალიტი, ღვთის
გზასუდ ქერითა, აბოლთა, მწირთა და საბრალთა უსკად განუყო.

ღ ე ქ ს ი

ოქრო და ვეცხლი გიუვარდეს უქონელთ გასაყოფელად,
შენ გავნებს, სხვათა დაჩნება, დაიდებ თუ საყოფელად.

რა ამ საქმისგან მოიწავლა, სასელმწიფო დაზაზისაკენ წაბრძანდა, და სა-
მეფო საჯდომი სიმაღლის გამკობით დააშენა. მას ღამეს ამას იგონებდა, სა-
რანდიბის მსარესა წარვიდეო, ნუ თუ ჩემი სავადელი მუნ აღვისრელო, და ჩე-

მის ნების ნდომა იქ შეეივრობო, ამ ანდერძის მოსავლის ნაყოფი მოვიმტოო, და ხემთა სამეფოთა აღსაშენებელი და ხემის სელმწიფობის წარსამართლებელი სახლის საიუბეელი მით დაკამფარო? მეორესა დღესა, რა ბრწეინვალებას მზემანს საჩანდობის მთის წვერიდამ უჩანო აღმოაჩინა, და აღმასივით იქცევისმან ღაღის წვრილნი ისაინი ქვეყანისა სიფართოთა დასსნა.

ლ ე ქ ს ი

მზემ თვისი შარავანდელი შემოიგროვა მოისსა,
ღამის მნათობმან ვარსკვლავმან შანი სეწარნი მოისსა.

ღაბიშლიმს ორნი თვისნი სასინონი, ერთგულნი და მისანდობელნი დიდებულნი კანნი ჭევეს, რჩევისა და ჭკვის გზით სრულნი იუენეს. ბრძანა მათი მოწოდება და აღმატებულს დალიტს წინ წაყენება. ხელმწიფურის მოწაღის ბრძანების უკან, უთხრა მის ღამის თვისი საგონებელი, უოკელი წინა დაუდვა. უბრძანა საჩანდობისაკენ წასვლისა გულთა ჩავადნა, რომე ხემის გულის მიწათა მუნ წასვლის თესლი დათესილა, და წაუსლგულობის ნდომის სადავე სელდიამ გამეარდნია; აწ ამისას რას მიჩნეოთ, ანუ ამ საქმისას რას მეტყვიოთ? მე მრავალი ძნელი სვანჯი თქვენის განზრახვის თითის წვერითა გამიხსნია; ქვეყნისა მკვიდრობისა და საფასეთა საქმე თქვენის კეთილად რჩევით გზად წამიყვანია; დღესცა რასაც თქვანი რჩევა და სიბრძნით ჩენილი ჭკვა და გონება აჯობინებს და დასკვნის, მეც მას გავსინჯავ, და რომელიცა ბრძანებათა წვერილთა საუკეთესოდ სწეოია, იმ გვარად მოვასდენო.

ლ ე ქ ს ი

საფუძვლად უძვეს საქმესა რჩევა და შეგონებანი,
გამოურჩევლად არ ვარგა, კაცმან ქმნას თავის ნებანი.

გეზირმან მოასსენა: მაგისი ჰასუხი გაუსინჯავად არ მოეხსენება ხელმწიფობის წინაშე, და მაგ ვეარისა საქმეთა შინა გარევა ჩხრკვით სამს. თუცა კაცმან სიტყვა არ გასინჯა და არ გაიგონა, და ისრე ჰასუხი მოასსენა, აუწონელს ვეცხლს ემსგავსება.

თქვა ლექსი

სიტყვის გასინჯვის ბოლონი, ერთი არ არის, ოც არსა,
გაურჩეველნი სიტყვანი¹⁸ ისარს ჭკავს განატყოცარსა.

დღეს და ამაღამ ამა საქმეთა ვსინჯავთ და მოკებნით, და რომელსაც სამჯობინარს ვპოებთ, ბედნიერს მევეს მოვასსენებთ. ღაბიშლიმ დამოწმებული დასტური დასცა. მას ღამე მოიუბნეს, და ვეზირნი მეორეს დღეს სელმწიფის წინ ამოვიდნენ და განწესებულს ადვილს დადგენენ, და ხელმწიფის ბრძანებას ელოდენ. რა სელმწიფემ მოსსენების დასტური დასცა, ვეზირმა განკრძალვით მუსლი დაიდვა, საქებარი შესსმის სიტყვა მართებულად და გზიანად მოიყვანა და თქვა:

¹⁸ ვარიანტი: გაურჩეველნი რჩევანი.

ლექსი

ქვა, მძაღლო მეფეო, ქვეყნის მზერობელო, სვიანო!
შენთა სვე-ბედთა სიმაღლე უყუენისამდე ჰგვიანო!

მე, თქვენს მოსას, ასრე მგონია, რომე ამ მგზავრობისა სარტყელი ცოტაი და ჭირი და გარჯა მრავალი იუოს, და მოსვენების და განცხრომისა საადვილო გემოვნება სრულობით დაგაიწოდეს, და ნიადგ გული ზრუნვას და სადგელში უნდა გქონდესო. ქვეყნის მზერობელის სულწიფის მზესავით განათლებულის გულისაგან დაფარული არ არის, და მოუსსენება მგზავრობის ცუცხლი სამარისა ერთი ნაწილია, და ალია, ფიიტვის დამწველი, და ისარი გულის გამაშობელი. ბრძენთ უთქვამსთ, თემსედ სიარული ერთი ტანჯვა არის, და სუყანოს შიქსა ჰგავს, ღვიძლის შესაკრავსა¹⁹. თვალის ბაია ამისთვის მხედველი არის, კარდამ გარეთ იუენს არ გამოსდგამს, და ცრემლი ამისთვის ჭიერსთ-სალასავი შექმნილა, რადგან თავის ადგილს არ დადგება.

თქვა ლექსი

მგზავროთა ჭირი არეინ იცის, თვარა მგზავროთა მათცა არა,
მოსვენება, ღსინი, შუება შინ ყოფინაა, თუ იხმარა.

ჴკვით მეოფელმა კაცმა თვისი მოსვენება სარჯელად არ უნდა გარდააქციოს, და ხელ-და-ხელ სავაჭრო მიგდებულად არ მისცეს და არც ხელიდამ გაუშვას, და სასლთა ყოფინის გემოს უცხოობის გარჯა არ აჯობინოს, რომ მსოტრედსავით არ დაემართოსო. ხელმწიფემ ჰკითსა, როგორ ყოფილაო?

ვეზირმან თქვა არავი

ოწნი ტრედნი, სყვარქლნი, ერთსა ბუდესა შინა მკვიდრობდეს გაუყარად და შერთებულად. მათს გულსა მოშურნობის მტვერი და მოუსავლობის ზრუნვა არ დასდებოდა, წყალსა და საკენეს დასჯერებოდენ ერთს გუთსეს მჯდომნი, მწიქსავით გული ღვთისათვის მიენდოთ. სასელად ერთსა ბანანდა ერქვა, და მეორესა ვანანდა. ოწნივე დღე და დამ კაის სმით დღეღუნებდენ, სან-და-სან სულის მახრუნებელის სმით სსუ-და-სსუა რიგთა ლექსთა შემსკერებდენ.

შ ა ი რ ი

მოუერისა შირის მჭვრეტელი ვზი ამაღ მოღსინარია,
მას ვუტრფიალე, იგი მუჯეს ღიმილით მოცინარია,
არა რა მაქეს რა საჭირო, საქმენი საწყინარია,
და სამოთხის კარდთა მერეფელსა, რად მომეწვიტოს მწნარია!

ამ სოფლის უხანობამა მათ მოყვარულთ ერთობა შეიშურვა, და საწუთროს აუ-თვალობა მათს გამოქენილს სიყვარულსა ანანდელულად ეცა.

¹⁹ ვარიანტი: ღვიძლის შესაკრავსა.

ლექსი

მბრუნავთ ცათა წესია ცდა გუგრად საყვარელისა,
ღსინს მოაშოროს, ჭირს მისცეს, მოსძა საქმისა ძნელისა.

ბავსანდას მგზავრობის ნდომს შეუვიდა და თავის საყვარელს უთხრა, ვიდრემდის უნდა ამ სასლას და სადგომს ვიყენეთ, და ჩვენი დრო და უამი ამ ბუდეში დავადამოთო? მე მინდა ცოტას სასს ვიმგზავრო და სამსაოდ დღეს ქვეყანათა არენი მოვიარო. ბრძენთ უოქვამსთ, ქვეყანა მოკლე, რომ მისის ნასვით მრავალი საკვირულება ინასება და უცხო საშოვარნი იშოკება; მეცნიერთ უოქვამსთ, მგზავრობა გამარჯვების მიწესი არის, სრმალი ვიდრემდის ქარქაშით არ ამოვს, ჭახუგი ბრძოლის ასპარეზით პირ-წითელი ვერ გამოვს; ვიდრემდის კლამი მრავლის ფერსით არ ეტარება, იგავთა შეკნიერების დასატვა ქალაღდზედ არ გამოჩნდება. აჰა, ცათა სედავ, ნიადავ ბრუნავს და მგზავრობს, და ყოველთა უმადღესია, და ქვეყანა რადვან არ იძვრის და ერთს რიგზედ დვას, ყოველთა წარმავლთა ფერსის საღასავთა.

თქვა შაირი

მიწა უძრავი ილასვის, ცა ბრუნვით მგზავრობს დიდებით,
მგზავრობა ჭახუგს აღომებს, საფასეს მოსცემს კიდებით.
ხეს თუ ძალ-ედვას გაძრვანი, მევეთელს განუჩას რიდებით,
და ვერც ხერხი გასჭრის ნარბესსა, ვერც ცულის პირი მიდებით.

ნავსანდამ უთხრა: ზე, ჩემო საყვარელო! მგზავრობაზედ არ დამაშვრალხარ და უცხოობის ჭირი არ გინასავს, და მარტო ვლის ამბავი შენს გუფს არ გაუგონია, გაშორების სასტიკს ქარს შენის გონების შამბისათვის არ წარმოუჭროლებია. მგზავრობა ასეთი სვა, რომ მოშორების მოწვევის მეტს არას მოიხსამს, და უცხოობა ესეთი დრუბელია, ნაღელის წვიმის წვეთის მეტი არა ჩამოედინება რა.

თქვა ლექსი

რა საღამო უამს საბრალო მიწირი მიუფდეს არესა,
გუფ-დაკოდილი ღასვრითა, უმწეო, მარტო გარესა.

ბავსანდამ უთხრა: თუცა უცხოობას მრავალი გარჯა სდევს, ქვეყანათა და ქალაქებთ საკვირულებების სასვა მოსვენებისგან ნამეტნავია. მგზავრობას გინჯვალბიან იქმს მოეწეინება მრავლის სასჯელისათვის, თუ არა, მარტო მოარუფს სუფს სსვა თემთ სასახაობა ახადისებს, კარჯილობას აღარად მიიჩნევსო.

თქვა ლექსი

უცხოობისა ეკალი თუ მეცა არ მომწეინდების,
რა გუფის საწადლის კარდი ეკლისგან აღმობრწეინდების.

ნავსანდამ უთხრა: ჭაი-ჭაი, სასურველო საყვარელო, ქვეყნის კიდეთა მსწრეელო და რიოშთა წაღვოტთა მომხილეელო! გწეობილი საყვარელი და ერთ-

გული მოსასლე გინდოდეს, თვარამ, რა კაცი მოყვრის ჰირის ბედნიერობისგან უიმედო განდა, მიდამარ ჩანს, მისი ზრუნვა ესოდენსა სანსრეკეს და გამომიების საქმეში ჩაატდებს, რომე სამსალის უძლეე ექმნება, და მისი წირტიალი ადვილად არ ეკურნება. მე ზედ-მიწვენიით ვიცი, მოყვარეთ მოშორებება და ამსანაგთ უნსაობა რა ძნელი ჭირია და ფიტსელი სარჯული.

თქვა ლექსი

მოყვრისა გაურა გამსგასე ჯოჯოხეთისა ალებსა,
რად ექმნენ, მერმე ვინანი, მოვილბობ გულთა სალებსა.

აწ ვმადლობდეთ ღმერთისა, რადგან ერთი კუთხე გვაქვს და მდღეეარი სარდელი, მოსვენების იყარსი უზრუნველობის კალთასა ქვეშ გაგვიწვდია. მისმიენ, ნდომის საყელოს მტრით დასაჭერად სელთ ნუ მისცემო.

თქვა ლექსი

მოშორებებსა მოშორდი, ერხდე ერთობის სასელსა,
გაურის ქვა უამისა მზრუნავსა შიგა უტვირთავს სასელსა.

ბანანდამ უთსრა: აქამდის საყვარელი, ამა ბოლოს გაურისა სიმწარის ამბავს ნულარ მითსრობ. თუცა საყვარელი მოყვარე ქვეყნად ცოტა იშოვება, ვინც მისგან სელს აიღებს — სსვას იშოვნის და მის სალელს გარდაიგდებს. თუცა ერთის საყვარელის ჰირის სურვილი კაცმა გაუშვა, მტირეს ხანს უგან მეორის სიყვარულის ტრფიალებს მისვდება. ეს ხომ გასმია, რომ უთქვამთ:

ლექსი

ნურც თემსა, ნურც მოყვარესა, არ შერხე ყოლე სრულაო:
ზღვა და სმელეთი ვრტელია, კაცმან ვერ დასსრულაო!

არ მინდა ამას იქით მკონავრობის ჭირის მატთანეს-ლა მივითხვიდე. მკონავრობის გამოცდის ტრცნელი კაცს შეაგობს, და უმგზარი გუნება იმედის ცსენს საწადლის მინდორთა შინა სწრაფად ვერ გაატენებს.

თქვა ტავში

მრავალ ჯერ კლანი, გზა და გზა სლვანი უხმს, ვირემ უმი შეიგობობოდეს.

ნავინდამ უმასოესა: საწადელი საყვარელი, აწ რომ შენი გული შეთვისებულის ღხინის მოშორებებს ცდდობს და ძველის ამსანავობის წესის თოკის გაწევეტასა, და ახლის შეგობრის მოვიდებსა, ბრძენთ ასე უთქვამსთ:

ლექსი

ძველს მოყვარესა ნუ სძულთ, ნუ ატდებ ძველსა შარსსა,
რა რომ ახალი დაძველდეს, მსიცა ისრე იქმ, მა რასა?!

თუ ჩემი სიტყვა არად მიგახნია, ესე არა გასმია:

ლ ე ქ ს ი

კაცი ბრძენის მოყვრის სიტყვით უფრ მიუჭერობელი,
მტერის გულისად გასდება, რომ წუგოს თვისი მომბული.

ყოველი მათი საუბნარი ამისედ დასკენეს, ერთმანერთს დაესაღმინეს და მშიდობა უძღუნეს, და ბასანდამ სიყვარულის გული თავის ამსანაცს მოამოტყა, და ჰირი საიგრენელად დამართა და მოინაცარდა.

ტ ა ე ზ ი

გალის შინა ნაწყდელი გაფრინდა, ვითა გვრითა.

გუნების საღისითა და დიდის წადილითა სიმალისაგან მიივლტოდა, ²⁰ აღმართულს მითათა, და სამოთხის მსგავსთ ტყეითა და ბალახოვანთა ველთა სინჯვიდა. ნასა ერთი მითა, რომ ცის ²¹ სიმალედ მოხინდა, თვისის სიდიდისაგან მიწის ჰირი თვის კალთის ქვე მტკერად მიანინდა; მასი ერთი მწუნობი ნასა, სამოთხის მინაქრის მსგავსი იყო, და გულთა გამხელი ნიავის ქარი ღალის ²² სძრევა და მუშის თეთრის უზისაგან სუნსელება მოჭქონდა.

შ ა ი რ ი

მწანესა გაღვიბობდა, წყალთა მოსვლოდა რულია,
ათასი ფერი ყვავილი დგა, კარდის წყლითა რწყულია,
ერთს ევსედ კაცს ეცემოდა მათ ფშვათა სუნი სრულია,
და მისთა მსანავთა ეკურნის სრმალითა ნაკავთა ²³ წყლულია.

ბასანდამ რა ნასა შემეული და გულთ საწადელი იგი ადგილი, დია მოეწონა და მოინება მეორეს დილამდე მუნ განსვენება. მგოსავრობის ტვირთი რა სამოჭხანდა, ვერეთ მსმერალობისაგან არ შეესვენა და ერთი წამი არ დაეცადა, ანადეულად, ჰერთა შინა სიავ-წვლილის ფარეშმან სოუბუქი რამ ღრუბლის სანრდილობელი გაშალა, და სამშვიდობო ქუეასნას ჭეჭინისა ქუსილითა და გულის შემწველის მესითა მეორედ მოსვლის მსგავსი წარი განსდა. მისის ტეტსლის სიმძაფრითა ყაყახოს გული ეწოდა, და მისისა წინწკალთა სროლის ისარი სსვას მსარეს ნარგინის ²⁴ მღვიმარეს თვალთა მიწის მტკერს აყრიდა.

ლ ე ქ ს ი

კლდის გული მესის შუბითა უწვალოდ დაიჭრებოდა,
ცის დატკისისა შიშითა მიწა კლდეს გარდიჭრებოდა. ²⁵

ბასანდა, ამისთანას წვიმის ისრის მოშიშარი, თავის შესავარებულს ადგილს ვერ ჰბოუბდა, ვერცა სადმე ერთი სვრელი ჰბოვა, რომ სსტიკის ქარის-

²⁰ ვარიანტი: სიმალისაგან მიივლტოდა.

²¹ ვარიანტი: მთის.

²² ვარიანტი: ღლიას.

²³ ვარიანტი: ნაკავით.

²⁴ ვარიანტი: სროლის ისარი სხვის, მეორეს ნარგინის.

²⁵ ვარიანტი: განიჭრებოდა.

შსაღისაგან გაესვენა. ხეთა და ხეთა შტოთა ეფარებოდა, და სან იუფრცელთა ჭკეშე დამაღვას ცდილობდა; წვიმა უფროსად გაძლიერდებოდა და ელვას და ქუხილი ემატებოდა.

თქვა ჩახრუნაული

ბნელნი ღამენი, ჭირნი მწარენი, წვიმა და ელვა ქუხილთა სმობდენ, იტყუადა: ჩემნი ვამნი სახენი, ვინმე მოღოსინე ღვინოში სცნობდეს.

მას მწარეს ღამეს ათასის შეჭირვებით უგემურად მოთმენას ცდილობდა, სანდამდის გათენდებოდა, და მას ავს ყოფაში ყოველს წამს თავის ბუდეში ჯდომასა და საყვარლის მეგობრობასა იგონებდა, და ათასის საზრუნავის ნაღველით²⁶ შემწვარის ღვიძლისაგან სულთქმით იტყუადა

შ ა ი რ ს ა

აჩ ვიცოდი, შენმან მზემან, შენი გაყრა მეუნებოდა,
რად გაგწირე, რად დაგაგდე, გული ჩემი ვისკენ რბოდა!
უშენოსა ცუცხლი ცხელი შენის გაყრით შედებოდა,
და შენთან ჯდომით მომეღსინა, შენი ნასვა მბედებოდა!

რად დიღასა ურანო აღმოჩნდა, მასვე წამს დამფარველის ღამის სიბნელის წერილის უამი დროს პირსედ განქარდა, და ჭკეპნის განმანათლებელისა მზისა ნათლითა ცა და ჭკეპანს განბწყინდა.

ღ ე ქ ს ი

მსემ მოიწვავდა ოქროსი მასვილი პირთა თემისად,
განათლდა ოთხივ კიდენი აჩა ბნელისა ჩენისად.

ბაზანდამ აკრევე ფრენა დაიწყო და ენება, ანუ თვისთა ბუდეთა მისულა, ანუ სამთა ოდენ დღეთა მოკლა მიდამოთა ადგილთა. ამისსა საგონებულსა რა იყო, ანაზდუელად, გამოჩნდა შავარდენი ერთი, ფრთა-მასვილი და კლავ-ფიცხელი, რომელი ნადირთა ელვასავით ეკვეთებოდა, და თურცა ინავარდის სისწრაფით ცისა სიანლოკესა მიიწეოდა.

ღ ე ქ ს ი

გიო მესის ცუცხლი, ანაზდად საბრძოლად შემტეველები,
მიფრენით ქარი აღისა, საჭიროდ დასავსებელი.

რად ბაზანდას შემოუტიავ, და უმწეომ ტრედის შავარდენი დანისა—გულმა ორთოლა დაუწყო, და ტანის ძალი და სიმსხე ცხვირის ნესტოდამ გასთისა.

ღ ე ქ ს ი

რად შავარდენმა სატრედეთ მსარნი გაშალა, განაზა,
უღონომ მიწად დაცემა მოიწადინა, განაზა.

რად ბაზანდამ თავისი თავი შეჭირვებისა მასკა შინა გაბმული ნასა, მისის ერთგულის საყვარლის სწავლა მოაგონდა, და თავისი უგუნური რჩევა დაიწუნა,

²⁶ ვარიანტი: ნაღველის.

რადგან უსარგებლო და ცუდი იყო; და ღმერთს კედრებს დაუწყო და დაუდგა, თუცა ამა განსაცდელს განდარბეს და სიკვდილისაგან დაიღწა და მკვლავრობისა და სიარულისა წადილმან ჩემს გუნებასა შინა აღარ გაიღწა და სიყვარულთან სისარული რომე მზისა შექსავით შეუდარებიათ, მას უმცროს კერანამან გაშუაროსო, და დანახრომს სიტოცსლექში მოკვანურობის სასული ჩემსა ესამ აღარ ასსენოსო.

თქვა ლექსი

თუ კვლად შენის შეუჩისა კალთათა სულნი ვასენი,
აღარ გაუშვა ცოცხალმან, თუ მედგას სულთა სასენი.

და მისი მოყვრის საქმის სიმდიდრე რომ მისთვის გაწყობილა იყო, სიყვარულის გაყრის კარის გაღებამ მტერობის საქმე მოუგდინა, და მას დროს შავარდნის კლანჭმა მისი თავი საჭმლად იშოვნა. ამაში სსვის მსარკლამ ერთი მშვიერი აწვივი გამოჩნდა, რომლისა კლანჭთა შიშით ყოველნი მფრინველნი ცის სიმკვკვლეთა შინა განუსვენებულ იყვნეს; საგონებულ იყო, კუროს ზოდიაქოთა ცათაგან ²⁷ მოიტაცებოსო.

ლექსი

გვრძი მისისა შიშითა ცაში ვერ მოკდეს მშვიდობით,
ნუ თუ შესისსლე მარისი მწვემსად დაუდგეს რიდობით?

საჭმლისათვის იარებოდა. რა შავარდნისაგან ტრედის საქმე ნახა, თქვა: თუცა ტრედი იგი მცირე რამეა, ტაშივად ეგებს მეუოსო, და მით გულთა და სულთა ცოტაი ძალი მიეცესო. მოუსდა შავარდენსა ტრედისა წასართმეველად. რაც ძალი შავარდნის გუნებასა შინა იყო, დამშვიდებულის აწვივის კლანჭში აწ იყო. მის შემოტეგებასა და მოხდომას აწად შეეპოვა. მათი გაერთება სასწორმა ვერ შეასწორა, და ბრძოლა შეეჭინათ.

ლექსი

მფრინველი მფრინველის საბრძოლად აღდგეს და ეომოდესა,
ცრედი ათასის სერსითა შეადამ გაძვრა გოდესა.

და მათ ერთ უღლთა შინა ზასანდამ დრო დაიცა; გაეზარა და ერთის ქვის ძინს სოართა შევიდა, რომ ჭკაკვანათვისცა შესამძრომად საგონებელი აწ იყო. მას სერელში დაიცადა მას დამესა შეჭირვებულმან, და რა მეორეს დღეს თეთრ-ფერთოსანი აწვივისაებრ თვალ-წინ სწრაფად დაიფარა.

ჩახრუნაული

სვე სვიანობით, მისე მზიანობით დილას აღმოსდა, ფარშამანგულად,
სიმსიარულით, სინათლე სრულით გაფრინდა ყოლე სამოთხის გულად.

ზასანდას შიმშილისაგან შეიწრებულსა გაფრინის დონე აღარა ჭქონდა.
ათასის ფრტიალითა და ფრთხილად მიმოსეღვითა და შიშით გამოვიდა და წა-

²⁷ ვარიანტი: კაცთაგან.

გიდოსანსა ერთს ადგილს ერთი ტრედი და წინა სჯეპნი ყრილი, მრავალ რი-
გის სერსითა და სრკით მოცული. ბანანდას შიშილის ლაშქარი სტომიქში
შესეოდა და მისი გვამი აეფორაქებისა. რა თვისი ნათესავი დანანსა, აღარა გა-
სინჯა რა და არცაღა მოიცადა. მივიდა რა, ერთი ორი მარცვალი აიღო, ფერ
ხი ჭირის მასეში გაება!

ღ ე ქ ს ი

ეშმათ საფრსკა სოფელი, სჯეპნი გემოთ ნდომანი.
გულთ სირად სასრდოთ სინარბე, მასეთა გაბმის ნდომანი!

ბანანდამ მას ტრედს გმობა ²⁸ დაუწყო და ეტეოდა: ძმაო, ჩვენ ერთი ნა-
თესავი ვართ და ერთი გვარი, ეს საქმე შენის ნახვის სურვილისათვის მომი-
ხდა. რად არ მაცნობე, და მოწყალების წესით არ მიმასპინძლე და არ გამა-
ფოთსილე, რომ ამისთანას მასესა არ დაბმულ ვიყავო. მეორემან მან ტრედმა
უზასუს: ეკეთი სიტყვა დააგდე ²⁹ და ესე იცოდე, საქმის მოსღვის განკრძალვა-
სა სარგებელი არა აქვს, არცა განსაცდელისა დარიღება მოჰსდება.

ღ ე ქ ს ი

განგებულების ისარი საცრით განატეორცია,
რა მივა, აღარ დასცდება, ივაროს ფარი ოცია.

ბანანდამ უთხრა: არ ძალ-გიცს ამა უწყალისა განსაცდელის ღსენის გვა
მასწავლო და ესეთი სიკეთე მსჩვენო, აქათგან მოკრზე? მან ტრედმან უზასუს:
უგუნურო, თუცა მე სერსი შემეძლოს, ჩემს თავს ამ მასის დაბმისაგან მოკარ-
ჩენდიო, და არც სსვათა მფრინველთა დაბმის ბრალს დავიდებდიო! ჭკავს, რა-
მე შენ აქემის კონავის ამბავი არ გასმიაო. რა დია დაშურა ტირილით და
წუსილით, დედას დაუძასა: ჭე, უწყალო და შეუბრალებელო! ესოდენი მოიცადე,
სული მოკიბრუნო და დალაღულობისაგან: მცირედ შევისვენოო. დედამ უთ-
ხრა: შენ ბრძაო, არა ხედავ, ავშრის თოკი სსვას ხელთა აქვს? და თუ ჩემს
ნებასედ ვიყო, ჩემს ზურგს ტვირთისა და შენს ფერსს სღვისაგან მოკარჩენდიო!

რ გ ე უ ღ ი

კონავმა უთხრა დედას: ასიტყვასა გეტყვი უბედასა ³⁰,
ღია დაშრომა შედასა, მოცდა ჭყავ მაგა ქედასა».
მან უთხრა: ავაჰ, შენს ბედასა, მიმზეკენ ავშრის მეკედასა,
და ვინ ზრუნავს ჩემს წარწყმედასა, ტვირთი მამძიმობს გვერდასა.

სასო-წარკვეთილმა ბანანდამ დაიწყო ცდა და წევა, და მრავლის ფრტია-
ლითა და სეთქებით თავისი იმედის ბანარი გაიმაგრა. ამ სოფლის საქმეს მასის
ბანარი დაეღობ და ანანდად გაწედა. რა ბანანდამ თავის ეული მასის თკალი-
საგან თავისუფალი ნასა, წყნარად აფრინდა, თავის სამკვიდროსაგან გაეკვსავრა.

²⁸ ვარიანტი: ძმობა.

²⁹ ვარიანტი: გააგდე.

³⁰ ვარიანტი: გეტყვი უბედასა.

რა ამ გვარს ფათერაკს მოჩნა, მისის სისარულით შიშისილი მოყიობა დაავიწყდა, და მოფრინავმა ერთს ნასოფლარს გარემომო მწვანე ჟეჟელი დანისა და ნაოსრის ნაპირი, რომელიც ჟეჟელს სწვდებოდა, იქ დაჯდა. მუნ ჟეჟელის მტველი მკველე იდგა, გარემოს სტვიდა. რა მკველემ ტრედი ნასა, ჟეჟელის ჟავრით გულიდამ კვაილი ამოედინა, სულთ შურდული ეტირა, ჭკა ჩადვა და სროლად გაემსადა. ბასანდა, ამ საქმის უმეტარი, სლტოდა და თამაშობდა, მწვანოვანს სტკრეტად და ნათესის თვალს ავლებდა. რა თვალთ-მსტვის ცის სიტკრელისაგან მის შურდულის ქვის ძალი ტრედს ფრთასუდ ეცა, მეტის შიშისაგან თავ-ქვე ერთს ორმოში ჩაიჭრა, რომ მის ნაოსრის ზინს იყო; ესრე ღრმა ორმო იყო, სეტის მზის მბრუნავი შუქი თურცა ჩადგებოდა, და დღისა და ღამისა ნაგრენი თეთრი და შავი თოკი ერთმანერთსუდ გარდება კისმე, ფსკერსა ან ჩასწვდებოდა!

შ ა ი რ ი

ორმოსა ღრმისა ჩავარდა სასომით მიუწდომელსა,
 ჟოჯოხეთისა სიღრმესა, ცუბრ სამგრგულე განუსომელსა.
 მსელისა ესე ასცილდეს თავთა მინდობის მნდომელსა,
 და მისი ქმნას, სხვას არ უსმინოს, რად სტირანს ესე რომელსა?

რა მკველემ თავის ნანადირევი ორმოსა ჩავარდნილი ნასა, სედ წაადგა და ცნა; მისი საწადლის სეზი მას შინა არ ჩასწვდებოდა, და სულის დაღკვასუდ მიწურვილი ტრედი მას გაუძლებელს საზურობილეში დაუტევა, გაბრუნდა და წავიდა. ბასანდამ, ფრთა შემომტერეულმან და გულ-წულულმან, ის დღე და ღამე მას საროში დაჭყო; მგლოვარესავით შეტირებულად, სიმტკლით ღრნე მოწვეუბილი, ნავსანდას იგონებდა. გოდებოთა ამას იტყოდა:

შ ა ი რ ი

გასსოვს, რადეს შენ გიასელ, მიჭყავადე ვითა ვარდად,
 შენი მტვერი საცხებელად თვალთა მქონდა ჩემდა ნარდად?
 შენ დაგთმე და ივ გაუშვი, სიშორე გჭყავ შუა ფარდად,
 და აწ, მტერთაგან შეწყვედეული, ორმოს ვზივარ, გინა ბარდად.

ბასანდამ, მეორეს დღეს, რაც ძალ-ედვა დაიწყო ცდა, და მრავლის ჭირით ესოდენი ქმნა, ორმოთა ზირთა აღმოვიდა. მტირალი და თვალ-ცრემილიანი თვისთა ბუდეთა მოაწია. ნავსანდამ რა თავისის საყვარლის სმა მოისმინა, მაშინვე წინ გაიბოგება და თქვა:

ღ ე ქ ს ი

თვალნი აღმეხენეს, რა ვნასე მოყვარე ჩემი მოსრული!
 დემართო, რა გვადრო მადლობა, შეხდა შეწირვად მოსრული?

ბასანდას მოკვია და დაჭკოცნა, და რა ნასა, დია დამტკლობილი და უსუსური იყო, უთხრა: ჭი, შენ თავ-მომწონევე საყვარელო, სად იყავ, ან რა საღსინად მომიტყავრეო. ბასანდამ უთხრა:

ლექსი

ტრფიალებისა შეწუნა, ვინ იცის, რაცა მომისდა,
შენი შორს ყოფნა დამწყინდა, გაწირვა ავად მომისდა.

რაც სარჯელი, ჭირი და კაება—ჩემს თავსუდ მოიწია!

თქვა ლექსი

ჯერ განვიხილო სწოლთა სოფლისგან დაცაშრომილმან,
ყველა გაიშო უგლებლად ჩემნი ამბავნი ფლობილმან.

დასასრულად სიტყვისა³¹ ეს გაიშო: მასიოდა, რომე მგზავრობაში ასრე
გამოვიცადე, რომ ვირემ ცოცხალ ვარ, მგზავრობისაკენ ჰიწის არა ვიქო, და თუ
საქმე დამესხნა ბუდიდამაც აღარ დავიპოვიო, და ჩემის ნებით მოყურის სატრ-
ფიალო ნასკასა, ამისთანას უცხოობის სარჯელსუდ აღარ გავსტვლიო.

თქვა ლექსი

მგზავრობა, სლვა და ნავარდი, სრულ დავივიწყო გულითა,
საყვარელისა ჭვრეტითა ვისარო სულ-წასულითა.

ეს არაკი ამისთვის მოვიყვანე, რომ მაღალმან და ქვეყნის მშურობელმან
სელმწიფემან თვისის ადგილისა და სამყოფის ღსინი მგზავრობის ჭირსუდ
არ გასცვალას, და თავის საყვარელს სამკვიდროს არ მოშორდესო, რომე ამ
საქმის სასრებელი ტირილსა და ცრემლიანობას ჰგავს. ამისთვის ვმლი, სე-
ლად არ აიღოს.

თქვა შინაირი

რა მოვიგონი სამკვიდროს გაყრას და მოშორებანი,
საყვარელთ შინა დავდუბა, კარნი გამეშვას სე ბანი,
ცრემლით მოკრწევიდი ადგილთა, ვდომა მქონდა, თუ რებანი,
და სულთქმით დავსცალი გულისა კვამლი და ცუცხლთა დებანი!

დაბიშლიმ ბრძანა: ეჭა, ბრძენო და გონიერად მასწავლელო ვაზირო! თუ-
ცა მგზავრობისა გარჯილობა საჭიროა, სარგებელი მრავალი მოაქვს. ერთი კა-
ცი რა უცხოთა ადგილთა შეჭირებებსა ჩავარდეს, ვაცთავან საყვარელი შეიქმნება,
და რაც თავის ყამად გამოუცდია, მის ნაყოფს მოიძვის. მგზავრობით მრავალ-
ნი ამადლებიან და სიმდიდრის ჰიწისა იხილვენ. ნახე შინაირი: ეჭესის რუგის
წავლით გაღაზიერდების და მას მაღალს კიბესუდ ავა. აგრევე მთავარე ახალი და
გალეული, ათოთსმეტ დღე სიარულით სრულობის სიმგრეკელის და სისასის
ხარისხთა აღიწევა.

თქვა ლექსი

მოკლითა კაცი გამდიდრდეს, მეფობა ჰპოოს სვიანად.
თუ მთვარე მგზავრობას მოსცდეს, ვერ ნახო ივ ნათლიანად!

თუცა კაცი თვისსა სამყოფსა და სადგურსა დასჯერდების, და შრომით

³¹ ვარიანტი: სიტყვის დასასრულად.

ნაშენებთა სამკვიდროდამ ფერსს აჩსათი გასდგამს, ქვეყანათ და თემთა საკვირ-
ველებიან ნასკას კერ ედინსება, სჯულისა და დიდებულთა სამსახურს დაშორდუ-
ბა. ქორი ამი მიწებისათვის მეფეთა სელთ საჯდომია, რომე თავის ბუღეს არ
დაადგრება, და წოტი ამად უმატიურს კლდეს უგან დავარდნილია,³² რომე გული
ნაოსრისათვის შეუთვისება.

თქვა ლექსი

ქორულად სწრაფად მგზავრობდე, მათა და ხართა ჭფრინველი,
არა წოტსავით კლდეს იჯდე, ნატამაღშია სრინველი.

ერთი დიდი ბრძენი ფილოსოფოსი თავის მოწაფეს ამ ლექსით მგზავ-
რობასკად ასაღისებდა:

ლექსი

უმგზავრო ბრძენსა ვამსგავსე, მგზავრი მსუდეველი თვალითა,
მგზავრსა ტრფიალობს უვალბი, უმგზავრო იწვის ალითა!

თუცა ქორი იგი ყოჩხანთან გაზრდილიყო და მათს რიგულ ყოფილი-
ყო, და სიაჩული და მგზავრობა არ დაეწყო და ფრინვა არ მოენება, სელმწი-
ფეთაგან არ გაიწვრთებოდა და პატივი არ დაეღებოდა: გეზინმან კედრებით
მოასსენა, კვ არავი როგორ ყოფილა?

რათა-დაბიშლიმი ბრძენა არავი

არაკებისაგან მასმია: იყენენ ორნი ქორნი, ფრთე-ფიცხელნი, მოყვარულ-
ნი და გაერთებულნი, და ერთს მალალს მათს თემსკად ბუდობდენ. ესოდენ
მალალ იყო, ცისა მზომელი არწივის ფრენის ძალი მას. ზედა სისწორით ვერ
აღვიდოდა, და ფასეუნი მისის ძლიერებით მის სიასხლეს ვერ გარდაიარდა.

ლექსი

მთა მთურსა მთასა არ ჭკვანდა, არც მიწიერსა გოჩასა,
ცა ცაზედ მდგომად ვიარჩეთ, თუცა ჭკვას საქმით ჭკოჩასა.

იგი ქორნი მას მთასკად მკვიდრობდენ, განისკვნებდეს და ერთმანერთის
პირის მხერით ინარებდეს და იშვებდეს, და მათს დღეს განცხრომით აღამებდეს.

იტყოდეს ჩახრუნაულსა

ბუღბული ვარდსა, არ განავარდსა, გვერდსა მჯდომელი ზედა დაჭყეფის,
სიკეთედ გინდეს, თუ თავალთა გინდეს: ბედნიერი სარ უფროსად მეფის.

ცოტას ხანს უგან დმერთმან მოწყალემან ერთი ბარტყი უბოძა და მათის
გულის ნაწვეთის ნასვის სიხარული ჭქონდათ, და ორნივე სხანდიროდ წავიდო-
დიან სოღმე, და თვისის ღვიძლის ნაკვეთისათვის ყოველგნით სასრდო მოჭ-
ქონდათ. რა მცირე მოიზარდა და მრვის დარე მოეცა*, მშობელნი თვითოს
მსარეს გაემართნენ და მოსულა დაუგვიანდით. მათს ქულას მოემშია და საჭ-

³² ვარიანტი: დაუარდნილა.

* დ. ჩუბინაშვილის ქრისტომატიის პირველ გამოცემის ვარიანტი: რა მცირე
მოიზარდა, დაძვრის ღონე მოეცა.

ძღვის ნდომით ძრვა და სიარული დაიწყო და აქა-იქ იარებოდა. რა ბუდის ზირს ამოვიდა, ანაზღუელად გარდმოვარდა და თავ-ქვე კვლისაკენ წამოვიდა. ერთმა ყორანმა მიღმით ნახა, რომე იგიცა თვისთა ხასალათათვის სსკმელს ეკებდა და მასვე კვლეთა ვდა, იმხირებოდა. ნახა ყორანმა ქულა თავ-ქვე მომავალი. მას თაკვი გონს ფრინველისავსას გარდმოვარდნილი.*

თქვა ლექსი

ერთს თასს წყალშია ვისილე გონების თვალის ძალითა
შენის ზირისა შეუკება, კრეფით მოკვრიფო ძალითა.

ყორანმა სწრაფად შემოუტივა, ქულა რა მიწასედ დატემას მიწურვილ იყო, მოვიდა და ჭკურთა შინა აღიტაცა და თავის ბუდეთა შინა მიიღო. რა რა მისი ჩაწბი და კლანჭი ნახა, რომ მიფრინველთ ნათესავი იყო, და მისის სიყვარულით გული გაუსურდა და გონებასა შინა ამის იტყოდა: ღმერთმან, თურე, ამისთვის წყალობად მომავლინაო, რომე ამის სიცოცხლის მიზეზად მე შემქმნა, თუ არა, მე თუცა არა მივწითებოდი³³, მის ძაღლის ბუდით ჩამოჭრილი კვლეთა დატეპოდა და ბეღიან-სოფრიან ტაიგლებოდა და ქარისავსას გასატაცებლად გახდებოდა. მამა, რადგან ესე ესრეთ განეგო, ესე ხამს ჩემგან, რათა ჩემთა მართუთათ-თანა აღუზარდო, და მათ გაუამსახვო და გავსწავრო და კიშვილო, და ესეცა ჩემთა ნათესავთა შინა გავრივო. მას უკან, მან ყორანმან საყვარელითა გულითა დაუწყო სრდა თვისთა შეილთა-თანა, და მათ მსგავსად უყვარდა და ათამაშებდა. რა ქორი იგი აღიზარდა და მის გვართა და ნათესავთაებრ ფრთენი შენაიერნი შეუსრულდეს, საგონებელითა იტყოდა — რე ამა ყორანთა მართუთავანი ვარ ეე? და ესე რა არს, ჩემი სიმწყაზრე და სავსე და ძლიერება სსვა არს? მრავალსა ხანსა ამასა ჭკვირობდა: ამათი ნათესავი თუცა არა ვარ, ამათთა ბუდეთა რა სელი მიც? და თუცა ამათთა გვართავანი ვარ, რად არათი კემსგავსებო?

თქვა შიარი

არც ჩემი თავი ამ ბავსა შეერთების ბუნებით,
არც ამა დანთა გაყრილი მგონია ეე დაწუნებით.
მათგანი³⁴ ვარ, თუ არა ვარ? სსცილობლად მჭკეს ცდუნებით,
და გავლო აქათ და არ ვიყო, სებასა მიუყუე მიუხ ნებით!

ყორანმა ქორს დაღრომა შეატყო და უთხრა: ეჭა, შეილო, გულთა ჩემთა ნაკვეთო! მეტადრე მოწუნით გსებავ, და რა არს მიზეზი, ანუ რად ჭვარავ ჩემგან რაცა გაჭკეს გულთა შინა, და არა მეტყევი, რათამცა ვიძიო და ვპოო შენთვის სსწადელი ნებისა შენისა? და ნურცა მიძალავ და მაუწყე, და თუ შევი-

* დ. ჩუბინაშვილის ქრისტე. პირველი გამოცემის ვარიანტი: ფრინველისავსას გავარდნილი.
³³ ვარიანტები: ა) მივწითებოდი. ბ) დ. ჩუბინ. ქრ. პირ გამოცემაში: მივისწრაფოდი.
³⁴ ვარიანტი: ამათგან.

ძლო³⁵, ქმნასა ვეცდებიო. უთხრა ქორმან: რომლითაცა მიზეზითა გული მიწუხს ვერ გამიხსევია, და თუცა გარჩევითაცა ვიცოდე, ვერ ვიტყვიო.

უთხრა ლექსი

ერთს საკვირველსა ვარდს ვხედავ, ჰემ შორის აჭყვავებულსა,
ფერი არა ჩანს რა არის, სუნი ყნოსს ამბარ ცხებულსა.

აწე ეს მეძვობინების დასტური დამცე, რომ სამიოდე დღე ჭკუანის არეთა მოგიფრინოა: ნუ თუ აქა-იქ სვლითა მოწყენის მტკერი გულისა ჩემისაგან გაიგავოს³⁶. რა გუნება შეწყენილი უცხოთა და საკვირველთა საქმეთა ნახვას ეცადოს, მის სასიხარულოდ პირი გულოთა სარკეთა შინა დაინახება და გამოჩნდებაო. რა ყოჩანძა გაყრის ამბავი მოისმინა შევი კვამლი პირიდან ამოედინა.

უთხრა ლექსი

გაჲ, რა მწარეა მცვის თქმა, გაყრის ამბისა სმენითა,
სხვა რაცა გინდა ისი ქმენ, გაყრას ნუ მეტყვი ენითა!

დაიძნას ყოჩანძა და სმა ჭყო ძლიერად: რა სიტყვაა შეილო, ანუ რა მოსაგონი მოგიგონიაო, ესე რა საქმნელია, რომელიც წინარე მოგილია? მგზავრობისა სიტყვის თქმანი ზღვა არს ნავთა: დამნთქმელი, და კეშაპი კაცთა შთამნთქმელიო.

უთხრა ლექსი

ამ სოფლისა ჯოჯოხეთი მგზავრობას კაცისადა!
რად ჩაივდებ ჭირთა თავსა, რად დაშვრები სადა-სადა?

რომელნიც კაცნი მგზავრობას მოინდომებენ, ანუ თავისისა სიცოცხლის საჭურველად მოიგონებენ, ანუ თავის სამკვიდროდამ გაძებისათვის იქმნენ. ესენი შერ არც ერთნი გჭირან ღვთის წყალობით. ერთი უცდილებელი და მოსვენებული ადგილი გაქვს, მდლევარი სასრდელი არ გაკლია და მით სიცოცხლეს ატრძელებ. მე სომ სხვას შეილითაგან უმეტეს მიმანხნისარ, და შესს ძმათა უმეტეს უნდისარ³⁷. ესეთისა ყოფისა მქონებელისაგან მგზავრობის მოინდომება, სამკვიდროს მოშორება, ადგილის დაგდება, ჭკვისაგან შორს არის. ამას წინათ, ძველად უთქვამსთ:

ტ ა ე შ ი

ჩაი საქმისა გაშვებად ხელი არ მიჭყო დაშვებად.

ქორმა უთხრა: თქვენის კეთილის პირით რასაცა მიბრძანებთ³⁸, ჩემთვის მოწყალება და საიმედოა, მაგრამ რადენსაც³⁹ საგონებელთა დაგუიითსები, ჰემსა გუნებასა შინა ესე სანლი და საჭმელი ჩემდა წესად და შესარგოდ ვერ მომიყვანია. ჩემს საწადელსა სხვა რამ გემოვნება უნდა, რომ მის ქებას ვერ მივწლომიღვარ⁴⁰.

35 ვარიანტი: და თუმცა შევიძელ.
36 ვარიანტი: გაიხცოს.
37 ვარიანტი: და შესს ძმათ უფროსად უნდისარ.
38 ვარიანტი: ქორმა უთხრა: რასაცა თქვენის კეთილის პირით მიბრძანებ.
39 ვარიანტი: მაგრამ რასაც საგონებელთა.
40 ვარიანტი: ვერ მივსწლომიღვარ.

უოცანმა იაზრა, რომე თვისი გვარის საქმე გამოუხნდა და მის სიტყვის საზღვარს გარდასცილდა, და უთხრა: რომელსაცა მე გეტყვი, დასაჯერებელი და შესატებობელია⁴¹, და რასაც შენ უბნობ—ნადგლის გზა არის, და ნადგლიანნი ნიანდაგ ქვე დაწიომილნი არიან. რომელიცა არას დასჯერდება, ვერაოდეს განისკვნებს, და ვინც ვერაუკუნის სასწრდელისათვის დიერთსა არა მადლობს, ბედნიერობის ზატვის ვერ შეიძენს. მე მეშინიან, შენ, მას აჩქარებულს ვატას რომ მოუხდა⁴², ისრე არ მოგივიდესო. ქორმა ჭკითსა, როგორ უოვილათ?

უოცანმა უთხრა არაგო

იყო დედაბერი ერთი, მეტად საბრატო და უღონის-ძიებით რჩებოდა. ერთი ჩოდოლო ედგა ყრმითა გულთაგან უვიწროესი, ძუნწთა კაცთა სახელაგათაგან უბნელისი, და ერთი კატა ჭყვა, რომელსა ზურისა სახე საკითაც არ გაეცადა, წვეთთა სახელი მასსოკარათაგან არ ასმოდა, და ამა უოვასა დაჯერებულ იყო. მისად სასწრდოდ თავისა სოროდამ სუნთა მადენასა, ანუ თავკთა გაულის კვალთა სუნთა ყნოსათა კმა იყოფდა, და თუცა ბედისა შეწვენიითა ერთი თავი სამ* დაეჭირა—.

ღ ე ქ ს ი

ვით გლახემან მჯუნა განძი იზოოს და დასწროდეს,
რას არებდა, რას აქნედა, იტყუდა თუ: რამცა სჯობდეს!

სისარულით შირი გაუწითლდის, გარდასრული ჭირი დააკვიფდის, და ერთს დღეს წანს რასმე მით გარდაიარის და იტყუდის.

ღ ე ქ ს ს ა :

ტე, ბელო! ამას რომ ესედაჲ, ცხადი არის თუ ზმანება?
ესოდენს ჭირთა შემდგომად რა სვემან მომცა მანება!

რომ მე, ესოდენტა შეჭირებებითა შინა მეოფემან, ესეთი უსწორო სასწმელი ვიკეპეო! და ესრეთ მის ბუბრის სახლთა შინა, რომელსა წელის ნაწვევტოც ვერ ეძლო შოჯანად, ეგრე მსწლე და მსხვანნი იყო, შრომითა და მოგონებით რჩებოდა. ერთსა დღესა ნამეტნავის უღონობისაგან ათასის ჭირით ერდოწედ ავიდა და ნახს კატა ერთი, მეზობლისა სახლის კედელთა ზედა სილადით იარებოდა და, ლომსაებრ, ფერსთა აღრიცხვით გარდასდგმიდა, მეტის სიმსუქნითა თათთა ხელად აიღებდა. რა ბუბრის კატამა თავისი ნათესავი ეგრე გაზოხებული ნახს, საგონებელთა ჩავარდა და ხმა უყო.

უთხრა ტავში

ეგრე დიდროა მრავალი, მითხარ, სითა ხარ მავალი?

შენ ეგრე გასუფთავებული სადა-ერი ხარ? ესრეთ მეჩვენები, მგონია, ხა-

⁴¹ ვარიანტი: შესატყობელია.

⁴² ვარ. ა) რომ მოუვიდა, ისრე არ მოგივიდესო; ბ) რომ მოუხდა, ისრე არ მოგიხდესო.

* სამ—შემოკლებული „სადმე“-ა.

ტაეთის მეფის მასშინძლობით გამოსრულ იყო! მითხარ, სადით მოხვალ და ეკ შენი სიმსუქნე რისგან არის, და შენი ძლიერება და შეკენიერება რით მოხდა?

მეზობლის კატამ უთხრა: მეფის ნასუფრალთა ვჭამ, ამაღ რომე დღე-უოკულ სელმწიფის კართა მივალ, როსტა⁴³ ნადიმთა დასხდებიან, ჩემს სიკისკასეს ვიხმარებ და მსუქანთა სორცთა მოკიტაცებ* და მეორეს დღედმდე ნოყიერად ვიჭმებიო.

დედაბრის ციცამ ჰკითხა: მი უჭანი სორცი რადაო, და მადლობის ზურთ რასა ჰქვანო? ჩემს ცხოვრებაში ბუბრის ფუშრუკისა და თაგვის სორცის მეტი გემო არასი ვიციო⁴⁴!

მეზობლის ციცას ვაგცინა და ეგრე უთხრა: მაშა, ეკ ყოფილა, შენ და ბუბერი არაში გაიჩევიოთ. ჩვენს გუარს ესეთი სასირცხო და საკდეძელი საქმე რომ სჭირდეს, დიდი აუგიაო. ეკ სასე და სიმსლე სასლიდამ გარ გამოკიტანა! ესეთი აუგია, ბოლომდე საგომბელად დარჩებისო.

უთხრა ლექსი

კუდი და ყური მიგიგავს მართ ოდენ მარტო კატასა,
ცანი, ობობას სადარო, ქსლისა მქსოვლისა ჰატასა.

თუცა შენ მეფის კარი ნახო და მის გემოანთ სატქმელთ სუნი ისუნო, მგონია, ფარდაგთა შინა დამალული სული რომ ვაჭეს გამოკიხნდეს, და ასალი სული მოკედვასო.

უთხრა ლექსი

საყვარლის სულმან რა მოყვრის საფლავსედ გაიაროსა,
რად მიკვირს მკვდარი გაცოცხლდეს, მკაღნი დანაცრდეს აროსა.

დედაბრის კატამ შესტირა: ზე, ძმაო, შენი მეზობელი და ნათესავი ვარ, რა იქმნების, ან მეზობლობითა, და ანუ ნათესაობით მოწუვალებისა და ძმობის მცნება აღასრულო, და როსტა შენ წახვიდე მეც თან წამიტანო⁴⁵? ნუ თუ შენის ძლით მცირედი სატქმელი მერგოს, რომე შენის სიმხნითა და ცდითა ერთს ადგილს მივაწიო.

უთხრა ლექსი

თავს ნუ გაიღებ ლხინთაგან, ვიდოდე კაის კაცისად,
ხელს ნუ აიღებ დირსთაგან, აგრეე უფლისა და ცისად.

მეზობლის ციცას მისის სახიერის ტირილითა გული დაუწვა და უთხრა: ღელის წაღმა მე შირობა დამიც, ამას იქით უშენოდ მას ადგილს აღარ წავიდეო. დედაბრის ციცა მისის იმედეულობით სულობას მოვიდა და კრდოდამ ჩამოვიდა, და ეს ამბავი ბუბერს აუწვა.

ბუბერმა სწავლა დაუწყო და კტეოდა: ჩემო გაუყარო ამხანაგო, მსოფ-

⁴³ ვარიანტი: როსაც.

* დ. ჩუბინაშვი. ქრისტომ. პირ. გამოც: მივტაცებ.

⁴⁴ ვარიანტები: ა) მეუტი გემოსი არა ვიცი რაო! ბ) მეუტი გემოსი არა ვიციო.

⁴⁵ როსაც შენ წახვიდე მეც წამიტანეო.

ლიონს ტრუთა, ტუეილოთ სიტუკათა ნუ მიჭყები. მცირეთა დაჯერებისა კმა
უოფასა ნუ გაუშვებ, რომე უზომოსა ნდომისა ჭურჭელსა საფლავთა მიწის მე-
ტი ვერა აკსებს რა, და ნდომისა და სისარბისა თვალთა სიკვდილისა ძაფის
მეტი ვერა შეჭკერავს რა⁴⁶.

ჩახრუსულა

იქმევე ცოტა, მართვით იოტა: სიმდიდრე კაცთა ეს არს ჭკვიანად,
ჭრჭვი გზად მავალსა, შოკნა მრავალსა, თემიყდა დაბის უგზოდ გზიანად.
ვინც თვისა ბედსა და ღვთის იმედსა, მდღეაწის არ სჯევან რაც აქვს მოიანად,
და ვერც იცნობს ღვთისა მცნებათა, ერთსა არ აღასრულებს, ექმნას ზიანად.

ბუბრის კატასა მის სულმწიფისა ნას-უფრალისა ნდომასე ტუინში შესვლად,
და, რომე წვრთა და სწავლება მას კვლარას არკებდა.

შ ა ი რ ი

უგბილთ სწავლება ცუდია, ბძქენნი აშრობდენ ენასა,
ვით ქარი გალიამა დაახუნა, მიჭქრის ზენასა,
ტრფილასა სატრფოს უშლიდე, მისკენვე იწეებს რბენასა,
და ცხრილსა წყაროთი ავსებდე, მალე იქმს ჭვე გადენასა!

რა მეორე დღე გათენდა, ის მეზობლის კატა მსხედ და ბუბრის ციცა
ღონღილით სულმწიფისა კართა ძლივ მიაწიკეს. საწადლის ძალმან მისვლის
უწინარესვე შეატუნა, და სიმჭლის ბედმა მის უმის ვაჭრობის ცაცხლსა სიკვდი-
ლის წყალი დაასხა, ამა მიზევისათვის რომე წინა-დღეს სულმწიფის ტახლსად
კატები შესრულიყვნენ, საკრძალავი მსასურება გაეშათ და ჩხავილით და
გნავილით მასპინძელთა და სტუმართა გული შეეჭირებინათ. მასინ სულმწიფეს
ებრძანა მარჯვეთა მშვილდოსანთათვის დროება, და რომელმანცა კატამ უსირცხ-
ვილობის ფარი ჰირთა არ დაიფაროს და კადნიერების ასპარეზთა მოკიდეს,
გიდრე ლუკმათა აიღებდეს, ღვიძლის მკერავის ისრით განსაკენეთო. ბუბრის კა-
ტა, ამ ამბისა შეუგებელი, საცქმელთ სუნის ცემასად ურიდად, შავარდენსავით,
ზირი სუფრისა მისაფრენულად ქმნა. ჟერეთ გუნებას სასწორის უღლით მძიმე და
სუბუჭი ნაკეთი ვერ აეწონა, მასვე წამსა გულის გამგერეპელი ისარი შიგა გა-
კარდა.

შ ა ი რ ი

მკალ დაეოდელი მიროდა, სისხლითა რწყევდა არესა,
მშვილდოსანს ჭემობდა, ისწრაფდა მეშველის მოსახმარესა.
იტყოდა: რად არ დაჯერდი, მცირესა მისსავადარესა,
და ვით ღირს თაფლისა გემება ფუტკრის ცემასა მწარესა!

ეს არავი ამაღ მოკიყვანე, რომ შენ ამ ჩემის ბედის სივიწრესა და მცირეს
სასწადლსა და გაურჯელს ლუკმას დასჯერდე, და რაც გაქვს გამოიზოგე და
დიდთა ნუ მოინდომებ. შენ რომ გინდა, არამც მას სარისსად ვერ აღიწიოო,

⁴⁶ ვარიანტი: შეჭკერავს რა.

და რაც მის გაქვს ესეც ხელიდამ გაგვარდესო. ქორმა უზახუხა: რომელიც შენს მოწყალის თვალით მსედვარეობას ეგვირებოდა, ეგეთი სწავლება და წერის მიბრძანეო, მაგრამ მღირედი დაჯერება უღონოთა კაცთა წესია, მართო მდღეობის, თავს-დება გუნება მდაბლის კაცის საქმეა. ვისაც დიდობის სნატოა ჯდომი უნდა დიდს შემოსავალსა უნდა ეცადოს, და ვისაც თავისის თავის აძაღლება და გვირგვინოვნობა ნებავს, საცადლის ზოსტერი უნდა წელთ შემოირტყას. უხვნი კაცნი ძუნწთ საკდომოდ არ დასდებიან, და ჭკვიანნი ავსა და უშუერს სავანეს არ მოიწონებენ და გერც გაეწეობიან.

თქვა შიარი

სიმაღლის გზათა ვინ ჭზოებს კაცი საზურულად მგდომელი, ფერსი არ შედგას სირისსთა, სიუხვის საკლად მზომელი!
 ესეთი კიბე ექებე, მოვარესთან მისაწდომელი,
 და არვინ სვას ხატვლად შაქრისა წვიმა გუბეთა მდგომელი!

ქორანმა უთხრა: ეგე მოსავანი რომე შენ მოგიგონია და ტვინთა რადაც შეგსვლია, მაგით მაგ ტანთა საფუძველი ვერ დამტეიტდება. მაგ ვაჭრობის ქება უნიკთოდ, ნდომით არ ადუღდება. რომლისაც საქმის ნიკეთები მისა არ იყო, უმისოდ არა საქმე არ შესრულდება, რომელსაც საქმნელს სელი არ მიჭყო — შირსა ვერ მოგცემს.

უთხრა ფისტიკაური

მეფეთ საკდომთა ზურგთა მიყრდნობა სიტყვით არ იქმნას, იცია ოდენ, თუცა სამდიდრო წესი და რიგი მზად არა აქენდეს და ცუდად რბოდენ.

ქორმა თქვა: ჩემის კლანჭის ძალი საბედნიეროს მოსავლის მიზეზია, და ჩემის ჩარბის მგლეველობათა შეძლება საჩისისის სიმაღლის ნიშანია. არამც შენ სრმლის მგვრელისა არა რა გასმიოდეს, რომე თვისის ჭზოუობის ძალით ხელმწიფის სწორობა და ჰატევი იშოვა და, ბოლოდ, სიუხვის სამოსლითა სა-მეფო დიდებით შემსადა და დაიხურა? ყორანმა ჭკითსა, ეგ როგორ ყოფილა?

ქორმა თქვა არაჯი

შეკლათვან ერთი მოსაქმე საბრალო მწირი კაცი იყო, თვისის ცოლ-შვილის მდღეობის საჩრდოსათვის შეღონებულ იყო და მრავლის მწუნარებისაგან მის უამში მისის სიტყვის თქმის ფურცელზედ სასისარულო აშავი არ ამოეკითხა. მის მუშავობისა მოსავალი მის დედა-წულს არ ეყოფოდა, და მისის ხელოსნობის საჩეწავი საჩრდელსა და სამოსელს ვერ შეუსრულებდა. შემოქმედმა ღმერთმა მას ერთი ასეთი ძე უბოძა, ჭკვიანობით და სიღრმით მიუწდომელი იყო, რომე ხელმწიფობისა და ბედნიერობის ნიშანი შუბლთა სედა ახნდა.

ც ა ე შ ი

სუბედნიერი, ეტლ-შენიერი, ედემის ბანთა კაკელა ნეკტი!
 მისის ფერს-ბედნიერობითა მამსა მისსა სიხარული გაუმრავლდა, მის-

მან სვე-გეთილობამან მოსავალთა ჭმაცა და წარსაკებელსა გარდაარჩინა. მშობელთა მისთა ფერხი მისი ბედნიერად დასცადეს. რა ცოტა მოიხსარდა, მას წვრთნიდენ, და რასაც ასწავლიდენ სსვა რიგად იქმნა. იგი მშვილდოაზრობისა ამბავთა გამოიკითხვიდა, ნიადავ ფარეგობდა; როდესაც წიგნის საკითხავად სასწავლოს გავზავნიდენ, იგი ასპარესთა შინა მიიჭრებოდა; როდესაც წერად კალამს მისცემდენ, როგორცა მღერის მოინდომებდა. სამუდმოდ სრმდით ქვეყნის დაზურობისა სიტყვათა იტყუადა, ესეთის წერილის კითხვას ეწეობოდა, და ცისა მოქცევისაგან ნიადავ მისი თავი ამალღებულ იქნა.

რ გ უ ლ ი

რა ოსტატი ასო სსმიდა,	მისი გული სსვას იწვრთიდა,
ონით სრმალურ მტერთა სრვიდა,	ზანსა ფარებრ იფარვიდა,
ინსა ზუნად დარქმიდა,	ტარსა ჯსკვად ჩადიმიდა,
მისა მშვილდად აბიმიდა,	სანით ისრად მტერთა სრვიდა!

რანველობისაგან ცნობასა და ჭკვასა მოვიდა, დღეერთ მამამან უთხრა: ტე, შვილო, ნიადავ ჩემი გული შენის საქმისა საგონებელთა შინა არის! ჭახბუეობისა და ყრმებრივსა საქმეთა მრავალი შემთხვევითი წინა უცს, მეშინის ბოროტის მოქმედის სულისაგან ბოროტის მოქმედება შენთა ბუნებათა არა დასთესოს, და მნებავს შენის მშვიდობისა დროსა სიმტყეცისა ზღუდითა შემოუზღუდო, და ერთი შენი საწადელი, რომელნიც ჩვენი მეგობარნი არიან და ჩვენი სანდომნი, მათი ჯსული კითხვო, და ამისას შენ რას იტყვიო?

შვილმან მოასსენა: რომელიც მე ცოლად მიხდა—გამომიხადებია, მისი მარე უგლებლად დამიცს, თქვენ ამ საქმესად არ შეგაწუხებო, და არც თქვენი შეწეგნა და მოსმარება მიხდაო.

მამან ჭრქვა: შვილო, შენი საქმე რაცა ვიცი, მგონია, გამოწვლილვით შემეტყოს, და რომ შენ საცოლოსა შენისათვის იტყვი, ეგოდენი სელის შეწეგნა არა გაქვს. ანუ საცოლო შენი ვინ არისო?

შვილი ზე ადგა და სახლიდამ ერთი სრმალი გამოიტანა, შეუნიერთა თვალწარბთაგან ათას რიგად უფრო სისხლის დამთხვევი და ბავებლასშითა დიმილით ჩენილის მარგალიტთა კბილთა ჩენისაგან უმსწრაფესად გულთა გამაზობელი, და ჭრქვა: მამო, დავიჯერე, მე ქვეყნისა და თემთა ჰატრონობა დამინიშნავს საცოლოდ და ხელმწიფობათა სიდიდე, და ზედა მარე გამიგვეთადო, და კილოცავ ამისი გამრიგებელი—მოლესილი სრმალი და ღვიძლთა გამაზობელი ხანჯალი მომეტესო!

თქვა ლექსი

სვებედს ვერავინ მისწვდების, ვერცა ქვეყნისა ჭერასა,
თუ ბასრსა სრმალსა არ უთხრა: ერთი შემოკვრა ჭერასა!⁴⁷

რადგან მის ჭახუგის ბედი მეფობის საშოკვად ამალღებულ იყო, მცო-

⁴⁷ ვარიანტი: ერთი შემოკრა ჭერასა.

რედსა უამთა თეში და ჭკეუანს სელთ დაიპყრა, და ჭკეუანის მჭირავის სრმლით მრავალი სასელმწიფოას ადგილი⁴⁸ შემოიკრიბა და

თქვა ლექსი:

საწუთროს სძალი არ მისვდეს ერთის სიძისა მეტას,
ძმა-დად თუ სრმალი არ ანლავს, ვერ იქმს ქორწილის ჭკრეტას!

ეს არაკი ამისთვის მოვიყვანე, რომ სტნა სვიანობის რიტხუი ჩემსედ მოწიენილას და, ღვთის მოწყალეობით, ბედნიერობის კარი ჩემთვის გაღებულას, და მეტა მსჭეს იმედი, ცოტა ხანსა შინა ჩემსა საწადელსა მივეწიფო და წადილის მკლავი ჩემსა სასურველსა ვისურთა მოვსვიოო. აწ ამას მოვასსენებ, სატყუარითა სიტყვითა და მავ გვარის არაკებითა მე ამ სსჭმეს არ მოვიშლი, და არც გარე შევიჭკევიო.

თქვა ცაებში

ამას არითა ამ მასართა არსად წავიდე ტუქსვით არითა.

ყოჩანმა გული დააჭკრა, რომე მის ქორის მადლის⁴⁹ ბუდე მისის სრკის ბადეთა არ გაუბოდა, და ეშმაურის სატყუარისა საკენითა არ მოინადირებოდა. მეტად მჭმუნვანითა გულითა დასტურე დასტა მგზავრობისა, და გაყრილობისა დალითა დაკოდილი გული დაიდალა, და ქორი იგი ყოჩანსა და მის მართვეთა გამოესალმა, და მის ბუდიდამე გარდმოფრინდა და ცის კამარათა აღფრინდა, და დამაშვრალობის შემდგომად, ერთს მთასედ დაჰდა⁵⁰ და მსწრაფელ მსედველითა თვალითა მიმოისედვიდა. ანანდად ერთი მგოგვარი კავები დანანსა. მის კავანსა მის მთის მიდამო ავანცებინა. ქორმან მისი ნადირობა გონებად მოიღო, შეუტევა, შეიპყრა და მისის გემრიელის სორცითა გუნების საწადელი ადგილი აიკსო. რა სორცის გეო ნანსა, ესრე მოეწონა, სულისა უკვდავებასა შეადარა მის საკმლისა სიტებოს სატკებელი, სამეყურნალოთა სსჭებარი, რომლისათანა მისთა უამთა კეთილი არა გეგებინა რა; და

თქვა ლექსი

საჩემოდ დაბადებულ სარ, მე კვონებ, ჩემთვის ჭებულა,
სიცოცხლეს შენგან მოველი, დღეთ სიგრძედ იმედებულა!

მერმე გონებათა შინა იტყოდა: ჩემთვის მგზავრობის სატკებულად ესტკემარა, რადგან ჩემი თავი სამუდამოდ ავის საკმლის ჭამას მოვანჩინეო და მნელსა და იწროსა ბუდეთა აღარ ვსი, და მუნწოთა და უბადოთა ამასნანგთა გაკეშორე, და ჩემის გუნების საკმელთა ვმოოზ, და შეენიერს ადგილსა და გეთილსა და ბედნიერსა სავანესა ვიყოფებიო.

⁴⁸ ვარიანტი: ა) მრავალი სახელმწიფო ადგილი; ბ) მრავალი სახელმწიფო და ადგილი.
⁴⁹ ვარიანტი: მაღალი ბუდე.
⁵⁰ ვარიანტი: დაჰზდა.

თქვა ტაეზი

ჩემთვის ასალი ქვეყანა დღეს დაიბადა სრულებით!

და ამას იქით რაც საქმე დაფარული მისაწონებელი ჭკერის ასპარეზთა შინა მომივა, იგი მოვიტადლო.

თქვა ტაეზი

გიხილბო ტამან, მბრუნავმანცა მან, ფარდაგთა ზურგით რა გამოიღოს!

მერე ქორი თვისის წადილითა რადენთამე დღეთა მიმოფრინვიდა და, სინარულითა ფრთა-მოძწონებელი, კაკაბთა და დურაჯთა ნადირობდა. ერთსა დღესა ძალაღთა ბორცვთა ჯდა, და მის გარეშემო ნასა ცხენოსანნი მონადირე-ნი ჯერგა გაშვებული ფრინველთა ადგენებდეს ბასთა გონება ხალისინთა.

შ ა ი რ ი

მონადირეთა ტაბლთა სძა მინდორად გაიწეოდა,
ქორი ისვისა შეპყრობად ჭკერთა აიწეოდა,
ტეზელი დურაჯ-კაკაბთა ანაზდად მოეწეოდა,
და ფრინველ-გამასხული გავასი წეროს არ დაესწეოდა.

თურე მონადირე იგი მის ადგილის ხელმწიფე იყო და თვისის შინა უმით ნადირობდა, და მის მთის ძირი მოსარკვად მოხდომებინა და გარე ჯერგა შემოეკლო. მას მეფეს წინა კაკაბი აუფრინდა და ქორი მოუტყუა, და მან ბედ ძალადმან ქორმა რა ნასა, შემოუტყუა, ხელმწიფის ქორს მოასწრა, კაკაბი აიტაცა და წაიღო. რა მეფემ ქორი ნანადირე-გატაცებული ნასა, მის ქორის შოკნის ნდომა შეუვიდა ესრეთ, რომე გული და გონება მის გაჭყვა, და ბრძანა მტეციცისა და ძლიერის ბრძანებითა მის ქორისა შეპყრობა. მათ ხელ-მარჯვეთა და ხერხინთ მონადირეთა შემსადეს გულყო მასის თვალად და გარდაცვლეს კისკრთა ზედა, და მოიყვანეს საბედნიეროს გზით ხელმწიფის საქებურსა სამსახურში მოწეხელი. რა მეფემან ძალდით მხედველის ქიმიის თვალითა მისი სიმწეაზრე და გვარინობა გაიცადა და სიკეთესად გული დააჯერა, მას უკან მეფის გამარჯვებულს ხელსად ჯდომის ადგილი იშოვა, და მეფის თითთა ზედა განსვენებით მხედომელი შეიქმნა. მისის ძუნწთა მეგობართა და უპატიურთა ადგილთა ნაცვლად ცებრ აძალღებულს ალაგს მიასწეინა; თუცა მის ყორნის მეგობრობას დასჯერებოდა, და მეგობრობა და თემთა და კელთა სლვა არ დაეწყო, მისი სვე ამ სიმაღლის სარისხსად ვერ აღიწეოდა. ამ არაკისა თქმა ამაზად მოვიყვანე, რომე სცნათ მეგობრობა და სიარული სიმაღლეს და სიდიდეს კაცთა ხელთ მისცემს, და ჯოჯოხეთით ძალაღთა ცათა აღიყვანებს და სუფევას მისცემს.

თქვა შაირი

გასაფხულია მეგობრობა, კაცთა გულისა სავალი,
გულის საწადლის კარდისა გამშლელად გამოსავალი.
გინ მეგობრობს ნებას ეწევა, არა ედება სავალი,
და თქმულს ღვთისაგან ბრძანებით მიმოვლად სრულ დასავალი.

დაბიშლიმ რა ბრძანება დაასრულა, მეორე ვეზირი წინარე წამოდგა, საჭადლობელნი სიტყვანი წინა გაიფინა და მეომე მოასსუნა: რაც მეფეთ-მეფეჲმან ღვთის მიერის გამოცხადებთა სსსარგებლონი ბრძანა, მისი შემსგავსებული და შესაფერი არა იქმნების რა, რათამცა ახლორე მისსა მიეკაროს, რადგან მეფის ანგელოზებრივთა გონებათა ქვეყნათა და გლეხთა მოსვენებისა და სიმშვიდისა ბრძანება ჰსძეს, მცგრამე მკიცხვრობა და შრომით ტარება რომე კაცმან სულად აიღოს, ამის გამო მე ამას ვივადრებო: სულთა აღმარძინებელი, ლხინთა და განსაცხრომელის ადგილისაგან მოწყენისა, ზრუნვისა და ნაღვლის ადგილს წასვლას, ბრძენთა ნათქვამთა შინა შორად დაჭკრილობა და კიდევ ძაცებენო.

დაბიშლიმ ბრძანა: გარჯვისა და შრომის სელად აღება კეთილის ჭაბუგისა და გულოვანთ წესისა და მეომრის ღომის სელაგება აჩისო. უთუოდ, კიდრემდის სელმწიფეთ სალხინო კალთა გარჯილობის ქაცვითა არ დაიგლიჯება, გლეხთა და საბრალთ კაცთა განსვენების საგარდის კვამთა მშვიდობის ყვაილი არ გაიშლებისო, და თუ მეფის ბედნიერნი ფერხა უსაქმოდ ჭირის მინდორსა არ გაზომს, ჭირთი თავი მოსვენების სასთუნაღზედ არ დაიდებაო.

თქვა ლექსი

არ დაწყინებდების ქვეყანა და მისნი სანასუბია,
თუ მეფე მოსვენებით ზის, სებიერობა სება.

ესე სცანთ, რომე ღმერთის დაბადებულნი მონანი ორ-სასენი არიან: ერთი რიგნი სელმწიფენი არიან, რომელთათვის მიუტემა ქვეყანათა ზედა ბრძანების განვლენა, და მეორენი — გლეხნი და საბრალთ კაცნი, რომელთათვის ქებული მშვიდობა და მოსვენება ისელთოს და ბედნიერობისა სადავე გაუმუას, ანუ სელმწიფობისა სიდიდესა მიჭყვეს, გემოსა და მოსვენებისაგან სელი აიღოს.

თქვა შაირი

ჯითა ვარდისა ყვაილი კვალთა ზედა წებებისა,
ამისთვის მეფეს დაურჯვენ, სასე უცს მოღვაწებისა.
სხასზეტი მსხედ ვერ გამოხნდეს, თუ შიში მიიწებისა,
და ვინ ჭირსა თავი არ მისცეს, ლხინს როდის შეესწრებისა?

ბრძენთ უთქვამსთ: მომჭირნეობის ცდა და გარჯა ბედის საჯანეს მხმყანებელია, და ღვაწლთა მინდორთა შრომის ფერხის შედგმა — საწადლის პირის სახის თვალთ დახასჯავო, თვალ ხილუელის მოსავალი უთვალოსათვის⁵¹ არისო:

თქვა ლექსი

სამეფოს სვიპტრა-პორფირსა ვერვინ აიღებს სელითა
ხორცისა განმსვენებელნი, მითხართ, რას კეთილს ელითა?

ვისცა გამარჯვების ახვარეზია შინა საწადლის დროშისა⁵² გაშლა უნდა, მართებს დიდად ვაისარჯოს და განსვენებისა და შკებისაგან სელი აიღოს, და

⁵¹ ვარიანტი: უთვალოსავით.

⁵² ვარიანტი: საცადლის დროშისა.

თვისი საწადელი მსლე აღესრულების, სასურველის შიხს სისარულის თვალთ დანახავს, რაგაკრადაც მას ვეფხმან, რომელსა თვისად საპატრონოდ დიდი ტუკრი სისარულის მომატყუბელი ჰქონდა. შირველ რა მის დაპურობასა ლამოდა, ცდას იღუწიდა და თავსა განსვენება ან მისცა და დაშრომისაგან ან მოუძღურდა, და მტინესა სასა შინა მისის საწადლისა ფარდავი სატრფიალსა შირთა პაკეტა და სწრაფად სელი მოჰკვიდა. გეზირმა ჰკითხა, როგორ უოფილა?

დაბიშლიმ თქვა ანაკი

ბასრის ჭეყანასა ერთი სურთვისი იყო, ჰურ-გეთილი, ტყე-შენიერი, მრავალ რივად გულის განსწოდ მოსარები, წყარონი ციენი და მრავალნი სშირად დიოდეს, სულთ-მომახრუნებელი უოკლის შემეულებიას.

ჩახრუსაული

ბე ბორობანნი, შილთ ორობანნი, ნედლი და სმელი მას სშირად ესისი, მხსთანა ხენი, მრავალ სასენი ეღმესა მდგარი, სად ვნასე ესისი; მოლნი შროშისგან, უფროს შროშისგან, ენა მკვეთელსა მას სისსლი ესისი, და უვაილოვანსა, ძირ გორდოვანსა, უცხოდ ამისდა, მწვანეტ რამ ესისი.

გარდამატებულის შეწიერებისაგან მას ტყესა სასელად აგულის სიმსიარულეა ეწოდა. მუნ ერთი ვეფხი გვარობდა, მის ძლიერის სიგისკასისა შიშითა მუნ ღომი ფერსს კერ გარდასდგმიდა, და სსკა ხადირი და მფერინკელი იქით მიხედვასაც კერ ივადრებდენ.

შ ა ი რ ი

საღს კლდესა სტედა გუდითა, რა იყვის განრისხებული, ღომის ბურჯს ცაში შიშითა ჰანგი სცვიოდა ჰბუელი; თუ გზარედ დაწვის გამწურალი, გუნება გამწარებული, და მუნ გავლა კაცთა გაცირდის, წლამდი კერ იქმანს რბული.

მრავალს ხანს მას სამეოფსა ნებურად მეოფობდა, საწყინარი და თვისი უნებური დღე ან ენასა. ერთი ლეკვი ჰყვა, რომელ ჭეყანასა მას თავს შემოავლებდა, თვალის სინათლედ მას სედვიდა, მის ადრე გასრდას ცდილობდა, რათამცა კბილნი და ჰანგნი მისნი. უსაბარის სისსლით შეესკარა, და ენება ტყისა მის პატრონად დაედგინა და თვისი დანარსომი დღენი ერთს ადგილს მოსვენებით ეცოცხლა. ვერეთ საწადლის ნერგსედ დროიან გუგური ან. გაშლილიყო, ამადლებულმან სიგვიდომან საგონებლის წაღკოტის ხილი მისატაცებლად ძლიერს ჰარს მისცა.

ტ ა ე შ ი

ტე, მრავლის მნდომი შეიქმნა მიწა: დიდობის მხენი წამს შეიბიწა⁵⁸.

გეფხი რა სიკვდილის ღომის ჰანგში ხავარდა, მას უკან ღომნი, მგელნი და სხვანი მძინიარე მსეტნი, რომელნიც სახადიროდ მის ტყის მოსურნე იყო-

⁵⁸ ვარიანტი: შეაბიწა.

ნეს, სრულაობით მოვიდნენ მის ტვერის დასაზერობელად. ამ კეფისის ბოკვერ-
 სის მათი რი და ბრძოლა ზრ ძალ-ედვა, და ტყე იგი დასატკეპლად მოინდომს
 და შორს ადგილს წასვლა განიზრანსა. მათ დამზერობელთა მსკტთა ერთმანერთში
 ცილებს და ბრძოლა შექმნათ, სისხლის მღვრელმა ლომის ფოკველთა სძლივს,
 და იგი სისარულის მომმტებელი⁵⁴ ადგილი მის დაიზერს და თავის ბლისტად
 შექმნა, და კეფისის იგი ბოკვერი სსვათა უდაბურთა იარებოდა. ერთსა დღეს
 სსვა მსკტი ვისე შესვდა და შესწავლა, თავის საქმისა და ვაებისა ეკვლავა უამ-
 ბო და შეესეწა, ამისედ მიშეელე რამეო, სსვანიც მომსმარეო. რა მათ მის
 მონადირის ლომისა და განცოფებულის კეფისის საქმე განიზრეს, მიშეელებს და
 მოსმარება აღარ ავობინეს და ეტეოდეს: საწულობელო, შენი სამკვიდრო ესეთ-
 სსა ლომისა დაუზერია, რომე მისისა შიშითა მას ტვერთა ზედა სიწნი და
 მერცხლანიცა ვერ გარდაფრინდებიანო, და ვილო მისის რიდისაგან მის მინ-
 დორთა კიდეთაცა ვერ მიდგებო. აწ ხვენი მისად საბრძოლად ვით მოვიდეთო?
 ანუ მისის ჭანგ-მსვილობისა, კბილ მტეიტეობისა შესადარი ვინ არისო? და
 ვერცა შენ მის ვირის-ვირ მებრძოლად გსედავთო! ხვენი რჩევა ეს არის და
 ჭევა ამას ხედავს, რომე მასვე შეესეწო და ერთგულს სამსასურს ეცადო.

უთხრა შაირი

ვინ მძლეს ადგილისაგან ვერა შესძვიდეს ძალითა,
 მისსა საომრად არა სამს ფოლე შემართვა ძალითა.
 ესე სჯობს, მასვე ეკადრო, მოლბე გუღითა სალითა,
 და კრძალვით მისვიდე, ჭმსასურო, ცხადით და იღუძალითა!

რა კეფისის ბოკვერმან ესე მოსაწონარი რჩევა გაიგონს და მოისმინს, დაი-
 ხედა რომე ლომისა სამსასური უჯობდა, და რაცა სამსასური შესაძლებელ იყო,
 მისი ცდა დაიწყო. ამ გზით ერთი ლომის წარჩინებული განიზრანსი მოისმო,
 და მის გამო ლომის სსსამსასუროდ შევიდა და მისის მძლის თვალის სსან-
 სავი შექმნა, და ერთს მისს საფერს სამხეთთა დაადგინეს. კეფისმან სსსამსასუ-
 რო კალთა მოჩილების წელთა ჩაიჭრა და საერთგულო საქმეთა ქმნასა შეუდ-
 გა. წამ-და-წეთს ლომისაგან წულობას მიიღებდა და ნიადაგ თავის ამალეებს
 ჭმსტებდა. ესე შეაყვარა თავი, რომე ბედნიერობის გამგენი და წინაშე მდგო-
 მნი მეშურნე ექმნეს, და კეფისი ნიადაგ მოჭირვების ცდით სამსასურს გარდამ-
 ტებდა და მისის შემსტების საქმეს არჩედა და თავ-გაწირვით ცდილობდა.

ღ ე ქ ს ი

ცდა, გარჯა და მოჭირვება კაცმან იცის ვინცა მეტად,
 მისი საქმე დამოვლელსა ჭევე შეუდგას სსსლსა სვეტად.

ერთსელ ლომსა მას ერთი რამ საქმე მოუსდა შორს რამე ადგილსა.
 მას დროს ჭაერის თორნე ძლიერად განსურვებულ იყო, მეჭიჭის თუნდნარსა-

⁵⁴ ვარიანტი: მომატეუბელი.

ვით გამდგარ იყო, მეტის არის სიცხის ჭრტიანისაგან მიგრინველთა ძვლიდან ტუინის ნიაყი სდიოდა, კირსხიბი წყალში, ვით თვეში ტაფაში, ისრავებოდა.

ო ა მ ბ ი კ ე

თუცა ღრუბელსა ცვარი ენამა,
აღად გასადის სიცხემ ზენამა,
მაღლად მიგრინველი მოჭკლის ფრენამა,
ვითა ფარვანა სანთელთ ჩენამა,
და «ჭაერი შეწვა!» ვერ თქვას ენამა.

ამსობაში, ლომი თავის წინა საგონებულთა ჩავარდა და იტყუდა: ესეთსა ზანზანებათა შინა, სადაფი ზელაგონთა შინა, როგორადაც ქათამი ლუმელთა შინა იწვის, და სალამანდრა მზის სიცხით ცუცხლიდამ ვერ გამოსრულა! ესეთსა დროსა ესე საჭმე ამინდა, ვინ უნდა ვბორო ჩემის სამსახურისათვის თავ-გაწირული, და გარჯილობისათვის არ შესარბული, და ჭაერისა სიმსურვალეთაგან უნადვლეული, რომე საჭმე ესე კეთილად მიუტრუოს? რა ლომი ამას იგონებდა, ვეფისი მოვიდა და სხვათა მოსამსახურეთა-თანა დადგა, და რა ნასა ნადირთ სელმწიფე საგონებულსა დიდსა მუთფი, იაზრა, საჭმესა ამას შინა წყალბობისა სიმრავლე და ჭაბუგობის გამოჩენა უნდა იეოსო, წარდგა სასელმწიფოსა სხატთა წინარე, სელმწიფის საგონებულად გამოავითსა და ზედ მიწეებით შეიტყო, და მის საჭმის გარკიება თავს იდგა, და ლომს ეპმოეთსოვა და მისნი მოსამსახურენი წაიტანა, და შუადღემდის მას ადგილს მიიწია⁵⁵, საჭმეს რიგება დაუწყო და მალე თავისის გულის ნებისად აღასრულა და შემოჭტევის სადავეს სელი მიჭყო. რომელნიც სელმწიფის მოსამსახურენი და რომელნიცა მისის ბედნიერობის აუყანდათა ემსახურებოდნენ, მოვიდნენ და მოასსუნეს ვეფისსა: ესოდენი სიცხე თავს ვიდევით და ესოდენი გზა ვეღეთ, და ყოველი ბრძანებული ვათავეთ; აწ არა რა საჭირო გვაქვს, რადგან თქვენისა ერთგულობისა სიმტკიცე მაღალის სელმწიფის წინაშე⁵⁶ ლაძირებურ ბრწყინავს. აწ ჩვენ ამას მოგასსუნებთ: მტირე სანს ერთსა ჩრდილთა შინა განვისუქნოთ, თავილებრივის წყაროსა სმითა ცუცხლითა შემწვარი ენა. გავიგრილოთ, — ესე ჭკვისა ასლორე გეგონიაო.

თქვეს ლექსი

რსელა და განსუქება სჯობს, არ ჭირთა ტვირთვად ვიდება,
იშუებდე, გარჯას არა აქვს, ვით ზღვასა. ასლო ვიდება.

ვეფისს გავცინა და ეგრე უთხრა: ჩემი გამაჯვება და ჭაბუგობა სელმწიფის მოსსუნებია. რომელიცა მოჭირკებითა და ღვაწლითა მოსაწონი საჭმე მიჭმნია,

⁵⁵ ვარიანტი: ადგილს მივიდა.
⁵⁶ თუცა ოთხსავე ხელთ-ნაწერებში, რომელთ შემოწმებითაც ჩვენ ვებჭდავთ ამ ოხზულებას, «მაღალის სელმწიფის წინაშე»-ს მაგიერ სწერია «მაღალს სელმწიფის წინაშე», მაგრამ საფიქრებელია, რომ ეს გადამწეროთ შეცდომას უნდა მიეწერიოს, რადგან თანდებული «წინაშე» და თვით მოთხრობის აზრი ცხადად მოითხოვენ აქ არსებითის სახელისა და მისის ზედ-შესრულის ნათესავობის და არა მიცემითს ბრუნვას. წყდა.

აწ მას ჩემთა ნაქმნართა მოსვენებით ჰირ-ჰვე დაუტე; რომელიც სიგეთით საფუ-
ძველი დაძიდების, აწ ჩემის განცხრომისათვის და განსვენებისათვის მიწადმდე
დავარღვიოო?! გარჯილობასა და სამსას-ურსა არა საუნჯე არ შეედრების. გული
გვლით გაურჯულად საღსინოდ ვარდას ვერ იხელთებსო.

თქვა შაირი

თუ ჭირი გაცმან მეფისთვის ქმნას და თავს იღვას შრომანი,
ისარას ფანად დაუდგეს, სრმაღს მისტეს თავთა ზომანი;
თვალი წყლით, გული სისხლითა უწვევტლად ჰქონდეს წითომანი,
და მამის შეიღოს საწადლის კისურთა ხელის წდომანი.

ამისთა მსმენელთა ეს სიტყვები ეგულა ღოღის მოასვენეს, და ამ სსსის
წერილი თავით ბოლომდის წაუგითსეს. ღომმან საწყალობოდ თავი დასარა და
ბრძანა, სხასხუტობა და თავობა ესეთსა გაცსა ჰფერობსო, რომელსაც თავისა
გარჯილობისა საუელოდამ ამოყოფა შეუძლიაო. იგი გლესთაცა საქმეთა კეთი-
ლად განაკებს და დამშვიდდებინ, და თავთა მოსვენებისა სასთუნაღსედ დას-
დებნო.

თქვა შაირი

ჰვეუნად სიმშვიდის მოღება თუ მეფეს უნდეს რომელსა,
თვით მოსვენებას მოიგეთს, მიბაძავს ჰვეუნის მზომელსა;
თუ თვით არ იღწვის, სიმშვიდე ჰვე მოექცევა მწერომელსა,
და ვნატრი მას, თემთა მშვიდობას თვისისგან უფრო მნდომელსა.

მას უგან, მას ვეფსს მოუწოდა და სსსათაზედ აღამაღლა, და მისის სამ-
გვიდროს ტვის ზატრონობა საჯილდაოდ უბოძა, თავისი მამის ადგილი აგრვე
წყალობა უეო, და თავის სსსლის გამგეობა მასედ დაუმატა. ამ არაგის სარგე-
ბელი ეს არის, რომ ამ იგავით ესე სცნათ: არას გაცს, თუ არ ცდიოთ, თავის
საწადლის მზე აღმოსავალით არ ამოსულია, და მოუქმბნელად გაცსა თავისის ნ-
ტრით მოსავალი ვერ მოუზოვებსა.

თქვა ლექსი

მაჯნად საუნჯეს ვინ შეჭკრებს დებით უღები მცონარი,
სარეწავს ხელთა მიიღებს მუშავობისა მწონარი.

მერმე ბრძანა: ეს მგზავრობა ცოდნისა და მეცნიერობის ნდომისა არის.
წასვლა მოუშლელად მომიწადინების, ცდისა და მოჭირვებისა ფერსი სიარულის
ავანდათა ჩამიდგამს. გარჯით ცდა ჩემის წაუსვლელობის წერისათვის ქარტა-
სა ვერ იშოვნის, ვიდრემდის ხელმწიფის ამალეზუელი და მტეიცე სადავე გარე
არ შემოიქცევისო.

თქვა ლექსი

მეფეს რა ჰქელის საქმენი ენებოს ქმნითა რცითა,
საწუთროსავან არ იქმნეს, ნუ გიკვირს ეს საოცითა.

გვირგებმა რა სცნეს, რომე მათი არაგობა მისსა წასვლას ვერ მოშლიდა,

შეითქმენს და რაც სამეფო სამზადისი და სახარვეზო სახმარო მოუნდებოდათ, ყოველივე სვე-საბედნიეროდ განაწესეს, და წამ-და-წით მღვდელთა ხმითა ესე წახილი სიმგრძობისა ცისას აღიწერა:

ღ ე ქ ს ი

მგზავრობა გწადს და წაცასვალ, ღმერთი გიძღოდეს მკვალსა, წმიდათ ოხითა განუკრე საფათურაკო მკვალსა!

წაი-დაბიძღიმ თვისი სამეფოს საქმე განაგო და ერთსა წარჩინებულსა და კეთილად გამგებულსა და ბრძენსა კაცსა მისი განწესება მინდო. გლესთა საბრალეთა პატივი და ხელის შეწვენათა ანდერძი მისსა სამეფოთა შესამოსელთა პატიოსნად შეუწოდა, და მის გამგისა გულის ყურთა შინა წაუგითსა, რომელი-საგან ერთი ეს არის.

რ გ უ ლ ი

ქვეყნსა სარგულ შეიქმნა ალექსანდრესა წესითა, მის მსგავსად შენს ზირს ხელგიდე, ნუ მისგან უარესითა; შენს სატს კეთილად ვერ ნასვავ, ლიფიც ახითო ვკესითა, და თუ უსამართლეს ფაჩილსა კარგა არ განოცხს ღესითა.

ვით დილა გამონათლე, თემი სად მოვა, მზე სითა? წყევლას კრიდე, გაჭებდენ ხმელნი კეთილის თესითა, კაცს კერე მწულველი ვერ ავსებს, ისარს ესროდენ ზესითა, და რომ ერთის ბებრის სულთქმანი ღმერთსა შეესმას კენსითა!

წა თემის გარბევისაგან გული სახეობიეროდ დადვა⁵⁶, მისის მისანდობელის უმათაგანნი გამოიჩინეს, კეზირითა და შინა მოსამსახურებითა საჩანდიბის მთას მიმართა. მოვარულად სავანესა მიადგებოდა, მზესავით ქალაქსა და ქალაქსა მიეფინებოდა და ყოველთა ადგილთა ერთ-რიგად რამ გამოსცდიდა. ყოველთა მოგსაურთავს თვითონ რამ სარგებელს შეიძინებდა, სავანეთა რიცხვედა, ზღვათა და ხმელთა საზომთა იზერობდა, სიცხის ჭრტიანსა და სიცივის ნეფსვასა თავს იღებდა. მასუგან საჩანდიბისა სახასები გამოჩნდა, სიცოცხლის მომმართველი მის თემის სუნსელებს ხელმწიფისა ტრინთა ეყნოსა.

თქვა ჩახრუხაული

შენის არითა დილის ქართა ვისცა ეყნოსოს შენი სუნსელი, საყვარელთ თვისთა, ნათესავთ თვისთა, ვით აზბავი სცნას რა საწყენელი.

სამსაოდ დღეს საჩანდიბის ქალაქში დღის მაშვრალობისაგან განისვენა და ბარკთ ნამეტნაობა და მძიმე საზიდაწი მუნ დაუტყენა, და სამიოდ სეფე-წულითა მთას მიმართა. წა მთის თავსა ზედა ახდა, ნახს სიმღვლით მთა გასაოცებელი, რომელ მის თხემისა აჩრდილი მზის თვალთა მიდგომად სავარსებელ იყო, მისის ხრმლის ელვარებას მარინის მახვილსავით შუქი აებრწყინებინა.

⁵⁶ ვარინტი: ა) საბედნიეროდ დადვა; ბ) საბედუროდ დადვა.

თქვა შაირო

ცის ბრუნვას მწვანე ატლასი გარ შეემოსა წყობილად,
ბუნტულის ფერი საკელი ზედ მოეფინა მკობილად,
ეთერის შბრძოლად, საკვდავად წვერი მიეყრდნა სობილად,
და ირისე მზის ქვეშ მომწვანოდ თავლათათვის მოხნდა ცნობილად.

ყოველთა ადგილთა მოცულისათ რიგ ზედ მამის ხმოსულებო.

შ ა ი რ ი

მათ მწვანოვანთა ბუქმედის სილი გარ ერგო რიგებით,
კლდეთა ზურმუხტის ზოსტური წელთ შემოეჭრება დიდებით.
მისის რუს ნერვი ედებით, სეთ გვანდა კიდის კიდებით,
და წაღვოტნი სამოთხის დარნი, ვით ბალი ბაღთა მიდებით.

დაბიშლიმ ყოველით კერძო მიმოვიღოდა და მის უცხოსა ადგილს ღმერთ-
სა ადიდებდა, და სლავსა მის შინა სხვა ქვაბი ერთი, რომელი სიბნელით თვა-
ლის სიშავსა მიემსგავსებოდა, და შიგან დაფარული მის სიბნელისა ანათებდა,
და მუნ მყოფთა მოსამსახურეთაგან გამოავითსა და მათ მოახსენეს: ესე ერთი-
სა ბრძნისა ადგილია, მის სასკლად ფილ-ფაი ჭქვიან. ფილ-ფაი «სიტუბოების
მკურნადად» გამოითარგმანების. ზოგთ ინდოელთ დიდთაგან თქმულა, მისი
სასკელი ფილ-ფაი არისო, და ინდოურად — «სკავათფათის». ესე ერთი კაცი იყო
სიბრძნისა და მეცნიერობისა კოლოფთა ზედა აღმატებული, და ცხოველის სუ-
ლის ჯავარი სიწმიდის სამოსლით შეემო და ოქროსა და კვცელის ნდომისა-
გან განეწმიდა. მის ჟამსა შინა ქვეყნიერის ლხინის ნაცვლად სრუნვა შეეტებო,
მცირესა საჩიოსა დასჯებოდა, თავლი სულიერსა გზაზედა დამტკიცებინა, ამ
სოფლის სიტყუვის კვალნი და გუროს-თავნი ცვცხლისა ალითა მოეწვა; მის
მღვიმარეს თავლას სრულიად ღამით ძილის სიტუბო არ ენახა, მის გულის ს-
თქმულსა მარხვისა ღოცვისა და ღვთის გენცის მეტი⁵⁷ არა მოეგონა რა.

შ ა ი რ ი

სასწაულთ ნიშთა მოქმედი გამართის რამე რაც სრილი,
აღმსთობილთ კაცთა ზირის მზე ზედ არ მიეკრა რაც სრილი,
სიტყვით შეიგნის ყოველი, ცათა კისათა რაც სრილი,
და ცათ განსკებათა შემტყობი, ხელთა მიიღის რა ცხრილი.

დაბიშლიმ მისის ნახვის წადილითა მცირესა სხსა ქვაბისა მის კართა
დაიფოჯნა, და იგი ბრძენი გონების ენითა შინაგან ილოცვიდა, და გული გაუ-
ნათლდა განმორებულსა მას და გამოეცხადა, რომე ქვეყნათა მზურბული მეფე
კართა ზედა დგას, და არაბულითა ენითა უხმო: «შემობრძანდი მშვიდობით⁵⁸
სასლსა მშვიდობისასა!»

შ ა ი რ ი

მეფე შევიდა სიბრძნითა სრულიად საკესე სოცხოსა,

⁵⁷ ვარიანტი: ღვთის ხეუწნის მეტი.

⁵⁸ ვარიანტი: შემობრძანდი სიცოცხლით.

ქებაში მის მიერ შეიმკო, ჩინელთ სხსლს მიესწოროს:
 მის ბერის სსსამსხუროდ ყოფს თავი გაიოროსს,
 და მოსუწად სასტყელ მორტყემულმან გუული არ განსშოროსს.

რას მისედა განსშორებულსა, ისილას რომე მარტო ყოფის თუქსი ქვეყანასა
 ზედა დაეღვა და მეცნიერობისა და ცოდნისა დროშათა სიბრძნის მიხედვითა
 ატარებდა; ანგელოზის სსსესა მისი გვამი კმსგავსებოდა, მისი სიწმიდე დიდუ-
 ბულთ სულთა აღეკოდა. შეატყო, რომე მისი საწადელი მისგან აღესრულებო-
 და და მის ზატოისნისა ბედნიერობისაგან თვისსა სატრფიალასა მიეწოდა.
 დიდისა კრძალვითა შევიდა. რას ბარამანს დაახლოვდა, სამსსხუროსა და ლოცვისა
 გზაში შევიდა და სსსამსხუროსა აღვილს დაღვა მოკრძალვითა და ნიშებითა,
 და ბრძანება ჰქადა. გზისაგან დაშრომა და მგზავრობისაგან გარჯისა და შეწუ-
 ხებისა და ლხინისა და მოსკეპების მოშორებების მიზეზი გამოჰქითსა. დაბიშ-
 ლიმ სიზმრის სსსვა და საუნჯის ზოგან და ანდერძის წიგნთა სულთ გდებათა ამ-
 ბავი, და საბანდობის მთისაგან მისთვის წამოსულა, თავით ბოლომდის უამბო.
 ბარამანს გაიღიმა და თქვა: ღვთისაგან იკურთხოს მეფე იგი, რომელი მეცნიე-
 რობის ნდომისათვის ესოდენი შრომა თავს იღვას, საბრალეთა და გლეხთა
 მშვიდობისა და მოსკეპებისათვის ესოდენი ზრუნვა, ჭირი და ხალკული მოით-
 მინოსო.

უთხრა შაირი

ღმერთმან გადიდოს, მეფეო, ორსავე სოფელს დიდებით,
 რადგან ყრმათათვის იგლები, თემი გიტვირთავს ზიდებით,
 ოსურთა გინდა შენობა, შენობა სრულ დამშვიდებით,
 და რწყავ წყლითა, ხმელთა ახედლებ, ნაყოფს არ მოჰტკეფე რიდებით!

მერმე ბარამანს დაფარულის კოლოფის თავი აჭხადა და რაის სსსმენელი ზატოი-
 სნის თვალ-მარგალიტით აავსო. რაოდენთამე დღეთა თვისისა სსქმისაგან
 მოიცალა და მისსა წვრთასა სული მიჰყო. მას საუბართა შინა უშან-
 გის ანდერძის ამბავი ჩამოკარდა. სულმწიფემ თითო და თითო
 ანდერძი ბრძქსსა უთხრა. ბარამანს მისის სიბრძნის კარ-
 დამ რაის ზასუსის ძლევას დაუწყო. დაბიშლიმ გო-
 ნიერის კალმით გულთა მატინანეთა ზედა იწერდა.
 ქილილა და დამანას კითხვა და მიგება რაი-
 სა და ბარამანისაგან არის. ჩვენ იგი
 ათოთხმეტი კარი, რომ კრთის
 რიგითი წიგნებისაგან გა-
 მოჩხეული იყო,
 მის გზით გა-
 მოკუთქვით.

კ ა რ ი ა.

ჩიდი ორ-მნა კაცისა და მიუხდომებლისაგან.

ჩაი-დაბიშლიმი ფიდ-ფაი ბრძენს უბრძანა: ჰირველის ანდერძის წერილი ეს იყო, რომე თუცა კაცი ვინმე თვისისა მეზატრონისა წინ სამსახურით წადგეს, და მისის წყალობით თავ-ხენილი შეიქმნას, შურითა და სიჭიშხით მისნი ამსანაგნი აუტყრდებიან და მის წასდენას ეცდებიან, და სერხით მის-ზე სელმწიფის გულს გამოსტყლიან. იეფეთაგან წესია შემსმენელს და ეშმათ მოყვარეს კაცთ ყური ან მიუზუყნას, გასინჯოს, მოიცადოს და გულის-სმა ჰყოს ბეზღება. სიბოროტისა კიდე არა არის რა, რომე მათს სიტყვას არ ისმენდეს და არც დაიჯეროს.

შ ა ი რ ი

აგ-ენა კაცსა შეს წინა ნუ მისცემ გზასა მარებლად:
სამსალას ურთავს შაქარსა საკვდავად გასამწარებლად,
შირად ტებილს გეტყვის, გეგონოს მოყვრისა დასადარებლად,
და გასინჯავ, ლახურის უმწარე დაგასო არ საკმარებლად!

აწ ბაჩამანთან ეს საკვდრებელი მსჯეს, რომე ამისნი შემსგავსებულნი იგავნი მითხრას: რომე ერთის კაცის სიტყვა რა სელმწიფის წინ სათნო იყოს, მას შურითა და შესქენით ერთგულის სიდიდის საფუძველის შერყევა, მტრისა და მოავისაგან მისი დაშორების საქმე რაგვარად იქმნებინო. ბაჩამან მოახსენა:

—თუეთი საფუძველთ სიმტკიცე მავა ანდერძითა დამყარებულა: თუცა სელმწიფემან მბეზღართა და მეშურსეთა და აგ-ენა კაცთა მათი სიბოროტე, შესქენა და აგ-სიტყვაობა არ მოაკვეთინა, ბედნიერობის მარბიგებულთა და ერთგულთა სამსახურისაგან სელს აალებინებენ და წასდენენ, და რა ისინი სამსახურს დაშორდებიან, სელმწიფისაგა და ჭკუენის დასავლისი იქმნება. ჩსუბიანმა და მეშურსემ რა რის მოყვარეს შუა. სამდურგავისა და გულ-კლებისა გზა ჰბოროს, მათში სამდურგავი და დაშორებება გავრძელების, როგორათაც ლომსა და ხარს მოუხდაო. რაიმი ჭკითსა, როგორ ყოფილან?

ბაჩამან თქვა არაკი

ერთი დიდ-ვაჭარი იყო, რომელსა იღვა და სმელეთი მოკვლო, აღმოსავალით დასავლამდე ყოველივე ენასა, უამთა და დროთა სიცხე და სიცივე მრავალი შემთხვეოდა, ამ სოფლის სიტყბოსა და სიმწარის გემოვნება ენასა.

ჩახრუნს-ული

ბრძნულად ჭკვიანი, საქმით გზიანი, მშვიდი და წყნარი, მეტყველი ტებილად, მტნობელი თვალთა გამონათლთა, ლართა სუიღვაში არ გახდის წბილად.

სიკვდილის დასჯარს უსუსურებს და სიბერე არის, რა მისის ბუნების თქით რბეა დაიწყო, მეომართ რაზმთა წარმადგინება მსტოვანებას, და მის გავლის გარემოს დაიპყრობს.

შ ა ი რ ი .

სიბერის სენს დაფდაფსა რა დაჭკრას სიძნად ყურისა,
მსტო მოციქული სიკვდავი, კის მოსვლად არა სურისა,
ძალის მოკლება, ღვსით წასვლა, რა ნახა უსუსურისა⁵⁹,
და ზურგის მოხრას სელამი, სიკვდილს რა მიეწურისა.

დიდ-კატარმან კატმან სცნა, დღითი-დღე მისის წასვლის ბუკსა და დაფდაფსა უტეძენ, და მისის სიცოცხლის სთავნოს ერთი სურნჯე, რომელიც გავლის წარდასშათა შინა ედგა, მისი თხრავს დაუწყეს. მოუწოდა მათა თვისთა სმითა. დაიკვირნინ და სელ-გამომავალი ყრმა კაცნი იყვნეს, მაგრამ ჭახუგობის ამხარტვანებითა და უგვანის მედიდურობითა მართებულის რიგისაგან გარდასრულ იყვნენ, და საფორაიქო სელი მამის ქონებისათვის მეტად ახსარათ, მოკებისა და მომჭირსობის სასელი დაუაწყებოდათ, მათს კეთილს სიცოცხლეს⁶⁰ უჭმობით და უგურებოთ აღამებდეს. მამამან მათმა მოწყალებითა და შებრალუბის გზით, — ვითა მამათა წესია, ჭკვას სწვრთიდა და სიბრძნისა კართა უღებდა, თვალ უსვავად შიშას და იძელსა წინა უღებდა, — უთხრა: ყრმანო ჩემო, თქვენ საქონლის ჰატვივი არ იტით, ამად რომე მის შეკრებასედ ეგზომისა არა გარჯილ ხართ. რადგან არა გამოგიცდათ, ამის ჭკვის გზით თქვენთან მოვითხოვ, რათა შეიტყოთ, რომე საქონელი სააქოსა და საიქოსათვის სვიანობისა ძირია. რადა თქენი საწადელია, ორისავ სოფლის დიდების შოვნს საქონლის მეშველობით იქმნება და სელი მისცემს. ყოველი ქვეყნიური კაცი სმითა აღსავალთა მიუბნელნა არიან: ჰირველად, სიცოცხლის სიგრძე და მისი სახმარი და მისი მორთულობის სიადვილე მანვლის შემოკრებით იქმნების, რომე მათი ჭამა, სმა ჩანმა, დაბურვა, სორცთ-ჰატვივი და სიუსხე მით არის; მეორე, მეჰატრონობა და მალაღთა ხარისხთა აღსლვა, რომელთა ნებას სასიერა და სიდიდე და უფლობა და ჰატოსნობა, ესე ორნი აღსავალნი უსაქონლოდ არ იქმნებისო; მესამე, მას საუყუროსა ჰოვნა და განსასვენებელთა ადგილთა მიწენა. რომელთაცა თვალთა მიწვივ მას-ზედა უჭირავსთ, ცოდვათაგან სელი აუღათა და მადლი მოუგათ, მათი რიგანნი მოსავალი და უცოდველი საქონელი მათთავისც მადლია, რომე საღმრთოსა გზაზედ დასარჯონ და შეჭირვებულთა მინაიჭონ, როგორათაც მას იგავის მცოდინარეს ორბელსა წიგნსა შინა უთქვამს.

თქვა ღექსი

უნჯი ოდესმე სჯულოთათვის, წე, თქმულა მოსახმარისად:
მადლის საქმსელად, ქვრივთა და ობოლთა შესაწყენარისად.

⁵⁹ ვარიანტი: რა ნახო უსუსურისა.
⁶⁰ ვარიანტი: კეთილს ცხოვრებას.

ერთსა მეტნიერისა ვისმე უთქვამს: აწ შევიგნო, საქონლის გურთხევით მრავალი სწავდელი ხელთ მოგვეცემითო, და საქონლის შოვნა მოუჭირებლად და დაუშრომელად შორად დაიჭებისო; და თუ ვინმე საქონელი გაურჯულად იშოვნაო და მრავალი ჭირი არ თავს იდგაო, არც მისი პატრი და ფასი ეცოდინებაო, და სწრაფად ხელთაგანსა გასცვივიანო. აწ უჭმობისა პირი დაივიწყეთ და ხელთ-საქმართა და მოჭირებებსა შეუბნით, რაც კაჭრობის საქმე და გზები ჩემგან გინასავით და გასმიათ, მას ეცადნითო.

უსურვამის ძემან უთხრა: ჭე, მამაო! თქვენი ბრძანება ჩვენის ხელთ-საქმირისა და მომჭირნობისათვის თქმული, უოველივე კეთილი არს, მაგრამ, მე ეს დაჯერებით ვიცი, რაც ჩემთვის მდღევარი განწყობისა უნდა, მისისა შოვნისა განაღდა არ ვეცადო და არ მოვილაწყო, ეგრეთა მომეცემისო, და რაღაცა ხმითვის განწყობისა უნდა არ არის, რაოდენცა ვეცადო, გარჯითა და მოჭირებითა არა მომეცემისო.

თქვა შირი

დღითი-დღე საზრდო მიეცეს ბედისგან განწყობული,
 რაღაც არა აქვს, არ იქმნას, აგრევე ეგოს გებული.

მაშა, რაღათ ვსდგეთ, ვერ გზოთ, წინარე გვექმნდეს დებული,
 და ცუდია, შრომით არ მისუდეს მას თვისი იმედებული.

მე მესმა ვისგანმე, ბრძენს ვისმე უთქვამს, რომელიც ჩემი ბედისგან იყო,⁶¹ ოდესცა გავექცე კლთას მომედიდაო, და რომელიცა ჩემი ბედისა არ იყო, რაოდენცა ვდივე, ვერ მივეწივეო. მაშა, აწ რომე მოჭირებუა დავიწყეთ, და ან უჭმად ვიყოთ, არც ერთი არა იქმნება რა: რაც პირველ ჩვენთვის ბედად არ განწყობულა, მის მეტი ჩვენ არა მოგვეცემა რაო, რაგორც მის მეთვის ორთა მეთა არა-გი ჩემს სიტყვას ემოწმება, რომ ერთის გაურჯულად თავის მამის საუნჯე ხელთ ჩაუგარდა, და მეორემ მის საუნჯის სჯლისითა ხელმოწიფობაცა და მამული ხელით გაუძვა და ყველაგა დაკარგა. მაშამ ჭკითსა, რაგორ უოფილაო?

შვილმან თქვა არაკი

ჭალახის ქვეყნისა ერთი ხელმოწიფე იყო ამდღებული და სვიანი; ბრძანება გაკლენილი, მრავალ-ყამიერი და ბრძოლასა და ომისა შინა გამოცდილი, და დღე-ღამეთა ფერ-ქცეულება ესას მრავალ გზის. ორნი ძენი ჭევეს, ჭაბუგობის⁶² სიღადის მორევას შინა მცურავნი, გამარჯვების ღვინით შებრუნებულნი; ნიადავ განცხრომისა, ღვინისა და სავკავთა შექცეოდეს, ამოს ხმის სიმღერასა ჩანგისა და ჩანანის პირით ისმენდენ.

თქვა ლექსი

ღვინისა და შუბისა ვეცადეთ, ვირემი თვალს დაგისუტკვდეთ,
 სთველი მოღვის და არე ჭობის, ვიპურათ ვერ დავიმუტკვდეთ.

⁶¹ ვარიანტი: რომელიც ჩემისაგანი იყო.

⁶² ვარიანტი: ჭაბუგობითა.

ხელმწიფე დიდად გამოცდილი იყო და მრავალთა საუნჯეთა უფალი, და თვალ-მარგალიტთა და სამკაულთა რიცხვი არ იცოდა. შვილთა რა უმართებულოდ სეკვიდა, დაღონდა, ამისთვის რომე მისსა შემდგომად მისი სიმდიდრე განიხნოდა და უადგილოს ალაც დაუჭირებლად ქარის სატარებლად შეიქმნებოდა. მის ქალაქის ასლას ერთი მარტო მყოფი განშორებულნი იყო, ამ სოფლის დიდებისათვის ზურგი შემოქცია და პირი მისი იმ სოფლის გზისაკენ სავსლანად მიეპყრა.

ლ ე ქ ს ი

გული შესწოდა სურვილის ბრწინვალუბრის ალითა,
ტრფიანუბითა მოწყულული უდაბნოს მყოფთა ძალითა.

ხელმწიფე იცნობდა და დიდი სსოკება ჰქონდა მისგან, და თვისი საგანძურნი უოკელივე სსვანთაგან უცნაურად შემოკრება, რომელ არა რა კაცთაგანმან არ უწყოდა, და მას მარტო მყოფსა მიანდო და მისსა ქებათა შინა დამარსვა უბრძანა, და ანდერძად ეს დაუტოლო:

« — სვეტუდობამან და დიდობისა ბედ-მნელობამან ჩემთა შვილებთაგან საკეთილ-პირნი მიიტაცუნს. აწ ჩემის სვე-სვიანობის წყაროს სათავე, რომელ, წყლის სათავეს მსგავსად, მოჩვენების კიდე არა არის რა, მიწათა სიღრიღრეთა დაშრეს. შვილნი ჩემნი უჭონულნი თუცა შეიქმნენ და დაჭირება მრადგეს, მაშინ მათ ესე საუნჯე საქონელი გამოუჩინო. ნუ თუ, შეწყობებისა და გაჭირებებისა ნახვის უკან ჭკვა მოიპოვონო, და მერმე ეს უნჯი რიგიან მოიხმარონო, უმსგავსოდ არ წარაგონო და ტუდად არ გააბნინონო. »

მან მარტო მყოფმან მეუვის ბრძანება აღასრულა, და მეუემან არავისგან ცნობისათვის თვის საწოლის შიგნით ერთი ადგილი შემოსადა, ყველკას ასე ეკონა, თავის საღარო მასი დაუმარსავსო, და მისნი მენიგ გულ დაჯვარებულნი ისარბდეს და იტყოდენ ცოცხებათა შინა: თუცა დაჭირება რამე შემთსვას, რაც მუნ შეკრებულთა ჩვენთა სიტოცსლეთა საწინდლოთ გვეყოფათო. რა მცირემა სსნამ გამოვლო, მეუე და იგი მარტო მყოფი, ორნივე სიგვდილის მსზინძლობისა წვეულად წავიდნენ და, სოფლის მოსთვლების ღვინით მთვრალნი, შებხედილნი დაეცნენ.

ჩახრუსაული

გინც დაიბადოს, კერ დაიქადოს, რომე არ შესვას ესე სსსმელი;
ამ სოფლის წესი, გვართ დანაწესი, ღახვარი ეტეს გულთა სსსმელი

და საუნჯე იგი, რომელი მას მარტო მყოფსა თავის სენაჟი დამარსსა, უოკლის კაცისაგან შეუგნებელი დარჩა და არა ვინ უწყოდა. მეუვის იგი მენი, მამისა სიკვდილს უკან, მამულისა და საქონლის გაყოფასოდ აიშალნენ და მათ შუა ბრძოლა შეიქმნა. უხუცესმა ძმამ ძალითა და უაჟროსობის ცოით უმცროსსა ძმას სძლია, რაც მამის დანარჩომი იყო სრულდობით თვითან დაიპყრა და დაეპატრონა, და უმრწემესი ძმა სრულიად ცალიერი გააძო. ხელმწიფობისა და

საქონლისაგან უიმედო და უნაწილო დარჩა*, თავის გონებათა შინა თქვა: რად-
გან სიდიდისა და სიძალდის მსუქანს ზირი დასვაღლს-ჩასავლისაგან გაიბრუნა, და
ჩაღლისა ბრუნვამან, გატანჯვათა სელოსანმა, ჩემსედა ორგულება და მტრობა
გამოიჩინა, აწ კიდევ ამ სოიელის ნდომსა და სელის კიდებას რაღა სელი ეუ-
რებისო?

თქვა შაირი

სოიელი სიყრმით, სიბერით, კაცთ ახლავსთ მოუსმარებლად:
დღეს შენია და სვალ სსვისა, დავალს ყველასთან სარებლად!
ქრთილად მინას ესე საწუთო⁶⁹, ქრთილთავე შესადარებლად...
და სჯობს, ცათა სახლი ვიშენო თავისა შესაფარებლად.

ამის უგეტესს რაღასა ვიქმ, რადგან ბედნიერობის საყულო ნუბიერობის სე-
ლიდამ დამეარდა, აწ სიმართლის დაჯვარების კალთა სელთ-ვიგდო, და მარტო
მყოფობის საჩინსი რადგან გაურჯული მეფობა არის, იგი სელად ავიღო.

თქვა შაირი

უდაბნოს მყოფთა საწმუნო რაღა აქვსთ, უცოდველია:
არა აქვსთ რა და უვალს აქვსთ, ახალია თუ ძველია.
მწირი ჭკვიანთ და შითა აქვსთ ქვეყნის მეფობა ვრცელია,
და მსოფლიოს ზრუნვას ევლტის, მას ესვენ, ვინცა მცველია.

მერმე, ამა აღთქმისა გონებითა ქალაქი გამოვლო და გონებათა შინა იტ-
ყოდა: მარტო მყოფელი იგი, რომელი მამისა ჩემისა მეცნიერი იყო, მივიდე
მასთანა, და მის სუნავს დაგდგე, და მისსა ფერსთანა ვიღვაწო, და მისთანა
ლოცვისა გზებსა ვიწვრთიდეო. რა მუნ მივიდა, სცნა მისის სულის ზორაყი
განმის გალიათაგან გასულიყო და სამოთხის წაღვოტისაგან გაფრენილიყო,
და მისი სუნავი გულ განათლებულის მარტო მყოფელისაგან დაცარიელებულიყო.
მცირეს სახს მისმან ნაღველმან შეაწუსა, და მერმე მის ადგილს დასადგომელად
გული დააჯერა, და დიდისა წადილთა მას სუნავს შინა დაეპყვიდა. მის ადგი-
ლის სახლოკეს ერთი ჭა იყო, მას უდაბნოდამ ჩაუთსარათ და მისი გზა სსვას
უდაბნოში გამოედოთ, რომე მისი ჭის წყალი უდაბნოში მოვიდოდა, და მუნ
მყოფნი მას ხმარობდენ. ხელმწიფის შვილმან ერთს დღეს ჭაში თოკი ჩაუშვა,
და სსვა რამ ხმა გამოსდა. ჩაისკდა ჭათა შინა, წყალი არ იდგა, ეწეინა და
სთქვა: რა დამართებია ჭასა ამას, რომე წყალი არ სდისო? ნუ თუ, ჩამომზვლა
რამე და მის გამო სადინარი წყლისა ჩაიფარაო? ამის საცნობელად ჭათა ში-
გან ჩავიდა და ორმოთა გარემოთა სინჯვიდა. მუნ შინა ერთი სვრელი ნასა,
იქილამ ერთი რამ მის წყლის გზათა ჩავარდნილიყო, და მის გამო წყალი აღარ

* ამ წინადადებაში გადამწერო შეცდომით უნდა იყოს გამოშვებული: «უმრწემესი
ძმა». ამ ქვემდებარეს და ზედშესრულს სახელს ცხადად მოითხოვს თვით მოთხრობის
აზრი ამ მოხსენებულს წინადადებაში.

რედ.

⁶⁹ ვარიანტი: საწუთრო.

მოდით. რა ნახა, თქვა: ამისი წყაღბსად უნდა სდომოდეს, და ან ეს ხვრელი
სად გავაო? რა ის ხვრელი გასაგანიერებლად თხარა, ფერისი რა ჩადგა მას ში-
ნა, საუნჯე იგი ჭბოვა.

სელმწიფის შეიღმან რა უამხრინ⁶⁴ საფასე და განძი ნახა, ღმერთს მადლო-
ბა შესწინა, და თქვა: თუცა ურცხვი საფასე და თვალ-მარგალიტია, ამისთვის
ღვთის მონობიდან და ამ მარტო ფოფისაგან სელს არ ავიღებ, და არას დაჭი-
რებით არ გავალო, და ამას მის გზაზედ წარვაგებო.

ტ ა ე შ ი

ამ დაფარულით ვახოთა, რასა შობს, რას ვასხოთა.

მის უხუცესს ძმას გულ-დაწყენებით მოსვენება ჭქანდა: ლაშქართა ჯამ-
გირსა აღარ აძლედა, გლეხისას არა ზრუნვიდა. ძამის საღარო აგებე დამარსუ-
ლი ეგონა, და მისი იმედნული, რასაც შობდა—ცუდად წარაგებდა; ამპარტავანო-
ბისა და მედიდურობისაგან ძმა გააძო და მისი არა იამებოდა რა. ამასობაში,
ერთი მტერი აუნდა, ბუმბურაზნი მოიძრო, და მისის თემის დასაწყობლად
სრმლის კვრად წამოვიდა. სელმწიფე ესე; საფასე უქონელი, ლაშქარ მოშლილი,
მოვიდა, სადაც ძამის საუნჯე დამარსული ეგონა—მით ლაშქარი მოემრავლა. რა-
ზომცა ძენს, ვერ ჭბოვა; ცდილობდა და მრავალს მიხეზს ეძებდა—საწადლის
მოსავლისაგან სრულობით უსაყოფო დარჩა.

შ ა ი რ ი

რასაცა გეტყვი, ეს რჩევა შენდა დაიდევ წინარე:

გულთაგან ზრუნვა გააძე, ნაღველი მოსაწყინარე.

ხისლის სმა არის ურგებად, თავი შრომისად ვინ არე,

და რაც შენი ბედი არ არის, ვერ ჭბოთ შესაძინარე!

რა მის საუნჯის ზოგის სრულიად უიქლო შეიქმნა, სხვა სერსებით ეს-
დენი იღონისძია, ლაშქარი რამ შეუარა და საბრძოლად პირი მტერს შეაჭნა,
ქალაქით გამოვიდა, და საომრად რა მიდგენს, ორსავე მხარეს რაზმი გააწყვეს,
და სასიკვდილო ცუცხლი ადგუნეს. მის მტრის ლაშქრიდან გამოხატეორცი
ერთი ისარი მეფეს საკვდავსა ადგილს ეცა, და იქვე სული წარსდა; ეგრევე აქე-
დამ ნასროლმა ისარმა მის მხრის მეფე მოჭკლა. ორნივე ლაშქარნი დარჩნენ უზა-
ტრონონი. ახლოს-ახლო იყვნეს, რამე ბრძოლისა ცუცხლსა შინა შეტევილი-
ნი, ორთავე მხართა იწებოდეს; მეძე, ორთავე ლაშქართა სხვსპეტოა ჯარი
დაამჰვიდეს და შეიერთნეს, არნივეს და დასვენეს: სამეფო სათესავთაგან ერთი
გუნება-უსვი, საჭტიელ-მატიოსანი ჭბოან ვინმე და იგი გააძეონ, და ორთავე
ჭეუენათა საქმე და საურავი მასზედა მიაგდონ. ეფკელთა კაცთა ჭკვა ამ საქმესა
მიემოწმა და თქვეს: თუცა ჭეუენის მხურბელობა მოხდებოდეს, და ჭეუენის გა-
რიგებისა ბეჭედი მას ეფერებოდეს, სკენის მეფის უმრწემესი ძმა არის და მას
მივანდოთო. შეითქვნეს წარწინებულნი და მის უდაბლეს კაცს მიადგეს, და

⁶⁴ ვარიანტი: უამარავი.

სელმწიფის ძე აძღვლებულის დიდებით სიძროს მოწმინებინა და მარტო მყოფობისაგან აღმატებულს სწას მოიყვანეს და სვიანობის სსატთა ზედა დასვეს, და, ღვთის წყალობითა, ის სთფასეცა და მამის სამეფოცა მას დაწა. ეს არაგი ამისთვის მოგასსესე, არას სარდალითა და არას მოჭირებებითა სსმოვარი არ იმოკების, ღვთის მოწმადებს უნდა მიენდოს და მისგან კეთილის მონიჭებს უნდა ელოდეს და ზურგი მის მიერს სსსოებს უნდა მიაყრდნასო.

თქვა შეწყობილი

ღვთის მინდაბს სჯობს ყოველსა კაჭრობა მუშაგობასა, რა უკეთია, რაც მოგცა მის სილამაზე მკობასა? გული მის მტერიედ მინდე, სე მისდეე ეშხვობასა, შენი მდღეგარი მოგცეს, კით სული ამიგობასა. თუცა მოითიქნ, მოგვას, დაესეს არაგობასა, და შენმან ტრფივალმან გამოვლოს კლდოგანი თე ვაგობასა.

შვილმან ეს არაგი გაათავა. უთხრა მამამან: რაცა მითხარ, გზინი და კეთილი იყო, მაგამ სოფელი ესე სსზოგადოდ შემუედ დაუცს ბრძანებსა ღვთისსა, და უფარსი-ერთი სსწუთრო სსქმე რაცა ჩანს მიწესსედ ჭკიდა, ამისთვის მოცალობისაგან სელესნობისა და მუშაგობის სარგებელი უკეთესია. მოცალების სარგებელი მოცალებით მინდობილსა რადენ მიეტემის, და მუშაგობისა და სელი-საქმრის სარგებელი თვითსრცა და სსვათაცა ერგოს; რომელთაცა სსვათა რგება ძალ-უცს, უდებებით არ შეწიოს და მარტო თვისსა რგებასა ცდილობდეს—ბოროტს იქმს. არა გასმია მის გრის ამბავი ქორისა და უვავის სსქმეს უვან, კეთილი მიწესი დაუტკვას და ამ მიწესით ღვთის რისსვას მისვდა? შვილმა ჭკითსა, ვითარ ყოფილარ?

მამამ თქვა არაგი

თქმულა, ერთი მწირი ტყეთა შინა ვიდოდა, ცხოვრების სიშატთა და ღვთის სსკვირვლებათა სსქმეთა იგონებდა. სსაწდეულად, ერთი წერგალო სწრავი ქორი სსსა, ცოტა რამ სორცი კლანსთთა ეჭირ და ერთს სეს დაბრუნედა მოჭირებულის ფრინვითა, ბუდისა ასლა მოსვლასა ცდილობდა. მწირმან მას გატდით ჭკრეტა დაუწყო, სსსა უვავი ერთი, უფართო, ბოლო დაცვიესული, ბუდეთა ჯდა, და ქორი მას უვავს მის სსქმლითა სრდიდა. მწირმა დმერთს მადლობა შესწირა და თქვა: შენიმც სელმწიფება და მცსოვარება იქებისო, რომე უსავრტესოსა უვავსა, რომელსა ფრენა არ ძალ-უცს და სდვისა ღონე არა აქვს, ერთსა ბუდეთა მდებარე, უსსრდელოდ და უმწყოდ არც ერთი დავიტეკებიაო.

თქვა ჩახრუნული

მწისა შირი, ღვთიე განაშირი, ტბლად გვიშლია, სრულად ცხოველთა, მოყვარე მტერთა, ჩხილთა და ბერთა გვირდის და გვალსინებს უსვად ყოველთა: გაცთა, მფრინველთა, ვის დაბის კელთა, თვეზთა და მძრომთა, ავრეე მძოველთა! და ფასეუწვით, ბუნით, სსადიმაღ.უნით, სსსრდელს არ ვავლებს, სსსმელს სოველთა.

აწ რადგან მე ჩემსა მდღევარსა ან დაჯერებულვარ, და თავი სისარბის
ზრუნვითა უდაბურთა და უგზოთა ადგილთა ხამიგდია, და რას სერსით თითო
ლექმა ვურს აქა-იქ მოვიშოკებ და სარწმუნოებას და სიძარითლეს ვასუსტებ.

თქვა შაირი

მდღევრის თავს-მღები მდღევარად არს მოცემული ზენითა,
მამა, აქა-იქ რასა ვალ, ვითა გლასაკი რბენითა?
ძოთიქნით გუელი დავსცალა, სულ-თქმისა ამოდენითა,
და დღითი-დღე სკედრსა დავსჯერდე, ვიკმაო ესოდენითა!

აწ ეს მიჯობს, ამას იქით მოცალების თავი მარტობის მუსლთა ზედა
დავსდა და კალამი მოღვაწებისა წერილისა ზირსა გავჭკრა, სელი ქვეყნიერის
ლიქნისაგან დავიბნო და ერთსა გუთსეთა დავსჯდე, და უდაბნოს მყოფთა წე-
სათა გუელი უსაკველის რიცხვის მიზეზითა ღმერთს შევაგრაო.

ლექსი

სასოდ ღმერთი სჯობს, კიდრულა მთავართ შეწვენა-გებასა,
რა მათგან სულნი გავიდენ, განსრწნად იწებენ გდებასა.

რას სამსაოდე დღე-და-ღამე მარტოდ სენაკთა დაეუდა და ვერა რა მო-
საგლის ზირი ვერ გაიცადა, უქმელობით დამჭლდა და დასუსტდა. მისი სიმხნე
და ღონე ესრე მოელა, ველარც ილატა და ვერა რა მუუდაბნოს რიგი ველარა
ქმსა, ველარც მარტობას დაადგა და ველარც მოყვისინობასა. ამისთვის ღვითის
რისხვა მოველისა.

რადგან ამ სოფლის მიზეზი, გზა და რიგი მუშალობითა და შემწობით
გარბიებულა, ღვითის ძლიერებისაგან შესაძლებელია, რომე უმიზეზოდ საქმე იქმ-
ნას, მაგრამე ბრძანება: «შრომითა და ზირის ოფლითა სტამდენ ვურსა, და
ერთმანერთს სარგებელს და შეწვენას მისცემდენ ქვეყნის საქმის განამართველად».
და ესე უმჯობესა, შენ სხვას არგებდე, ვირემ შენ სხვისაგან რგებას ცდილობდეო.*

თქვა ლექსი

ქორულად მოინადირე, შენგან სასრდოთა ჭყვადენ,
სხვისა ნაღვაწი სუ გინდა, ვით ქორისაგან აუვაო-ოდენ.

ეს არაკი ამსუდ მოვიყვანე, რომ სცნათ უმიზეზოდ არა საქმე არ იქმნება.
საუკეთესო მინდობა ეს არის, მიზეზისა რასამე გზით გარჯილობის მცდელი
იუოს, და ღვითის მინდობასა და მადლობასუდ იდგეს, და იმედის საქმით მსოფ-
ლიოს სარგებელს იჭიროედეს. ერთს ბრძენს უთქვამს: მუშაობდე და შერბობ-
დე, რათა მცლანარება არა გეუფლოს, მდღევარისათვის ღმერთს მადლობდე,
გერბი არ შეიქმნაო!

* ამ ადგილს ოთხისავე ხელით-ნაწერ ვარიანტების ფურცელით არშეიხვე მოქცეულია
შემდეგი შენიშვა: «სადაც სჯულის წინააღმდეგ ჩნდა, ცოტა რამ ჩაღნი ვვარ». ეს
შენიშვა თვით მთარგმნელს, მევე ვახტანგ VI-ს უნდა ეკუთვნოდეს. რედ.

თქვა შიში

მინდობას ნუ შეუდრეგები, შემწე გოყვარდეს ცნებითა.
 მუშაენი ღმერთსა უყვარს სიმტკიცით, ან ოცნებითა,
 მიმნდო თუცა სარ, ცდაცა ჭყავ მუშაკობისა თსებითა,
 და საქმე ქმენ, მაგრამ იმედი ღმერთსა მიანდეკ ნებითა.

მერძელა შვილმან სიტყვა შეჭკადრ და ჭრჭკვა: მამო, ჩვენ არცაღა ღვთისა მინდობილ ვართ, მოშოკებისა ღონე გვაჭკან, რომე შემოკრებასა სელი მიუყოთო, და მრავალ მოწყაღემან ღმერთმან თვისის უსვის საუნჯით რაიცა ენებოს ჩვენად ბედად იგი ქმნასო. მამამან უთხრა: საქონელთ შოვნა ადვილია, და შენსვა და მოსმარება მსელია. რა საქონელი ვაგმან იშოვოს, რი რივი განკრძალვა უსმს: შირველად, ესრეთ შეინასოს, ან განახნოს და სსვანა შემატოს; მეორედ, მტაცებელსა და მშანავთა და შეკობრეთავან დაიფაროს: სავასეთა მოყვარენი მრავალი უვის, და მის სავასისა უთვალსა მტერი უამრავი⁶⁵ ჭყავსო.

თქვა ჩახრუსული

ცათ ეტლთა ქტევა, მალ-მალ მოქტევა, ჩვენთა ნიადაგ არ გეტაცებს ღართა, მაგრამ მრავალ გზით, მოვარითა და შიით შეიუთ ვაჭარნი გამარტეკს მჯდართა.
 მეორედ, მისის სარგებლის მოსავალი რიცხვით შეიგნას და იცოდეს, და სათანოსა არა მოაკლოს, და თუცა მისი სარგებელი არ იემავა და თანისავან წარგება დაიწყო, მცირესა სნთა დასრულდება და ოქროსა სცვლად მტკერი გაუმრავლდება.

უთხრა ღეჭი

თუ ზღვასა წყალი არ შესდის—იგიც დაშრება ვიცითა,
 გლდეს ძირს უკაიდე ნიადაგ, ვერ დადგეს იგ სიმტკიცითა.

ვისცა მოსავალი არა ჭქონდეს და სარჯვას არ ეკრძალებოდეს, გინა მოსავებულთავან წარსავებელი მუტი ჭქონდეს—იგი მოსოვარებისა მორეკთა სავარდეს, და საქმე სიგედილის ნატრად გაუსდეს, რაგვარადც საქმე ვაცუდებულმან ჯვართი თავი მოიკლავ. შვილმან ჭკითსა, ეგ საქმე რაგვარად უთვილავ?

მამამ თქვა არავი

უთქვამთ, ერთს მხსელსა თვისი სარდო სვარბალი შეენასა და მისი მოგონების ვარი მაგრად დაქმნა, ვირემ ერთ-უამს დაჭირების დღე მოხდეს, და მის შესარების დროს ვისარებლავო. მაშინ ერთი თავი, ყოველთა მეკობრეთავან უქმარესად, მოვარის კალდამ მარტალთა და ცისავან ვარსკვლავთა მრისსანეს ჭანვითა მოიტაცებდა, მის სვარბლის ასლარე სარო ჭქონდა და დღე-და-ღამე მის მიწის ქვე სვრელთა სთხრიდა, მის მოსრელობასა შინა, ანაზნად, მის ორმოში გამოსვრიტა და სვარბალმან წვიმასავით შეიდამ დენა დაიწყო. თავსა სარდელი მოკლებოდა, რა სვარბალი დანაცვიენი სსა, ღმერთს

⁶⁵ ვარიანტი: უამრავი.

მადლობა დაუწყო, რადგან უსასყიდლო თვალი მან ბედად იშოვა. რა მრავალი მოსავალი ნასა, ფარაოს სიდიდე და ფრიდონის მისზინძობა დაიწყო. რა თავითა ეს ამბავი მიესმათ, ყოველნი წელ-შერტყემელნი მის წინაშე მონურად წარმოდგეს.

ლ ე ქ ს ი

მაფერებელნი მოყვასნი მოკლენ და გედასებანს,
მწერსავით სიტკბოს მოსდევენ, შესთანა ან მოკვდებიან.

სიმაძღვის მდეკლნი და სიწმინთა მსმელნი თავგნი მოვიდნენ და გაწს შე მოუგროდენ, და რაც მათი საფერებელი წესი და საქმარი სიტყვა მას იამებოდა, მას მოასსენებდენ, ენას მისის ლოცვისა და შესმისა კიდე აწას აუბნებდეს. იგი თავიციტა უგუნურებით ამზარტანობდა და თვისის თავის ქებისა და გეგნის მეტს აწას იტყოდა. მათ აძლედა, სარჯედა და აფორიაქებდა: ესე იმედი ჭქმანდა, რომ სვარბალი მრავალია და ნიადგ ასე მოედინებაო. დღე-ყოველ თავის მეგობართ სვარბლით დატვირთულს წარვალისებდის, საბოლოოსას აწას სინჯვიდა და სასვალ-ზეგოოს აწას იგონებდა.

იტყოდის ტავზს

მწდეგ დღეს დამითრეე, სვალ გიტდი მათ გერ.

რა თავგნი ამ ლსისთა და განცხრომათა იყენეს, მამინ სიემილის იწროებამან სელ-ფესთა ღონე მოშალა, და შიმშილობის ტეტსლი ღვიძლ-დამწვარ გულთა შინა უშემოდ აღავსნა. ყოველთა ადგილთა ერთისა ჰურისათვის ერთსა სულსა აძლევენ, და არაგინ სუიდულობდა; სისსლისა სთავანოსა სვარბლთა ზუდა მისცემდეს, და არაგინ იღებდა.

შ ა ი რ ი

სიემილისგან მოყვარე მოყვარეთ ვერ იტნობდინს,
მაკვდრებულთა ვედრება მსმენელთა ან ესმოდიანს,
გბილნი ბავეთა მოქმასს სტომაქნი ვითა სტნობდინს,
და მშეერთა ტრემლნი მამლართა გულ-ქვათა ვერ აღბობდინს.

მას თავისა ბედნიერობის სიუსვითა ტაბლა კეთილის საკმლით აეესო, და მუნწობის სასკელი მიღმა გაემორებინა, და არცა მის წელიწადის ნაკლედეკანება სმიწოდა. სამი-ოთის დღე რა გამოვიდა, მსუნელსა სულსა დანა ძვალთა მიადგა, მას ორმოს მოჭსნადა, ნასა მრავალი მოჭკლებოდა. ამისთვის სიღოანის სულთქმა მღუღანისა გულიდამ ამოდინს და მისის მოკრებისათვის მრავალი იწროუნა. მერე თქვა: ვარდასრულისა საქმისათვის ტირილი ჭკვიანის ვაცისგან სულთ მიმსგავსება არისო, ესე სჯობს, ესე სვარბალი აქადამ სსვას ადგილსა ვარდავსცალოო. მიწყო სელი და დანარჩომს ამოღება დაუწყო და სსვავან წაიღო. მას თავისა, სორმოსა მეოფსა, სიღალით ვერა შეეგნა რა, და განსვენებით ეძინა. სსვა მასთანა მეოფნი თავგნიცა მის მსვენელისა ფერსის მამს ყურს ან უზერობდეს და არცა რას ფერთილობდეს. მათში ერთი მონა-

სული თავი იყო, რა ფერისის სმის ადლო აიღო, ერდოთა ამოვიდა და ერთის სურელიდამ ჭკრეტა დაიწყო. მხუნელი სახა, ჩაიბინა და თავის ამხანაგთ აცნობა, და თვით გამეზა და წავიდა, და სხვა თავკინე ფოკელნივე თითო სურელით გაიპანჩენ და მასშინძელი თავი მარტო დაუტოვეს.

ჩახრუნაული

ყველას ამისთვის ერთის უპისთვის, ვითამ უყვარდი შენ სასურველად, საზრდელსა სმიწსა, ვითა სახშიწსა, უხვად უყრიდი ახალსა ძეკლად. რა საქონელი შეგექმნა ბნელი, მათრა მოყვარობა გერ გიყვეს გრძელად, შენი მოკლება მათდა სარგებლად, მისთვის უნდოდათ სარგოსა მქმნელად. ესრეთს ძეგობარს, ბორბრტად მტნობარს, მიფერებელსა, რად იღებ სელად? და სჯობს მოიძგო, ან სამ წაგო, არ გიხნდეს მათი გაყვარნი მსელად!

რა მეორეს დღეს თავი განსვენებდამ ადგა, რა მიმოიხედა, თვისი საყვარელთაგანი ვერაგის დაინახა. რადუნე იჭერიტა მისის მოყვარეთაგანი არა ვინ ჭზოვა, ტირილით ესრეთ იტყოდა,

და თქვა ლექსი

სე, საყვარელი მოყვარნი სად გამეცადნეს, სად არად,
რად მოძიძულეს, რა იქმნეს, ვინ გზოო მათდა სადარად?!

რა მათი ამბავი ველარს შეიგნა რა, მისის საწოლით გამოვიდა, შიშოილობა და ზურის ძვირობა შეიტყო, ჩქარად მობრუნდა და თვისთა სოროთა შევიდა, რომე თვისი საზრდო შეიკრიბოს და შეინახოს. რა ორმოდ ქივიდა, მარცვლიც ველარ ჭზოვა, რომე ერთ-ჯერად გამძღარიყო. მეტის დაღობებისა და შეჭირებებისაგან სული ვითა მოადგა ესოდენ, თავი მიწათა აწვიტა, ტვინი ზედ დაანთიანა, და წრუნებისა აღბორებითა სიკვდილის ფონში დაიღუპა და მიწათა გაყრია.

ამა არავის სარგებელი ესე არის, რომ კაცმა სარჯი და მოსავალი უნდა შეუსწოროს, და რაც თავნი ჭქანდეს, მისის სარგებლით თავნი გაირიგოს, და სათავნოს დაეგებულად მოუწაროს.

თქვა ლექსი

თუ მოსავალი არ გქონდეს, სარჯვით სარჯე გვესითა,
მოსავლისა და სარჯისა რიცხეს მალ სასვიდე წესითა.

მამამან რა არავი დაასრულა, უმწვემესი შეილი ზე აღდგა და სიტყვა სარგებლის თვალ-მარცვლიტითა მოაჭვილად შემზადა და ჭრქვა: სე, მამარ! რომელმაც კაცთაგანმა თვისი ქონება კეთილად ამგზავროს და მისგან სარგებელი გაუძრავლდეს, მან კაცმან რა-გვარად უნდა დასარჯოსო? მამამან უთხრა:

— მართებული რიგი ფოკელთ საქმეთა შინა ქებულია, და უფრორე რომ იყოფინოს საქონლის უფაღმან, უნდა მოსავალთან სარგებელი ორ-რიგად დასდგას: ერთად რომე, უადგილოს სარჯისა და მეტს წარსავებელს გაეკრძალოს, რომე ბოლოდ სასინანულოდ არ გაუნდეს და გიობა და ძვირის ზრასავა არ დაუწყონ, და სა-

გიცხელი ენა მას ზედა არ აუბნან. ეს დაიჯერე, საქონლის ცუდს საქმესად
გარდაგება ეძმაური საქმე არისო.

თქვა შაირი

მოსკეკს და წარსაგები, არ ქებულა შენაბედი,
უსვობაა მოსაწონი, ვისაც მისცე შენა ბედი.
ძუნწობა სჯობს გაროქვასა, აფრინო-და შენაბედი,
და უსარკავო სარჯი მას ჭვავს, ცუცხლს მიუზურა შენ აბედი!

მეორე, ავსა და სიძუნწის სასულს მოკრიდარს. სიძუნწე სჯულშიაც ცო-
დვას, და თემსუდაც სასიორცხოა. ქვეყანათა მძყრობელი თუცა იყოს და თუცა
ავის მოქმედია, მტერთ გულსად გასდების. ძუნწის საქონელი ბოლოდ შარბიელ-
თა და მტაცებელთაგან იავარ იქმნების, რა-გვარადაც ერთს ავაზანს სუიო-ექვისი
რე შესდიოდაც, და მას ავაზანს წელის შედენის ოდენი გასადენი არა ჭქონ-
დეს,— გზის სიმჭიდრობისაგან ყოველგან ძლს დაატანს, და კედელთა შინა
წუნარა უონვასა და დენას დაიწყებს და, ბოლოდ, ის ავაზანი ძირიან მოიშლება
და სრულობით დაინგრევა, და მისი წყალი ცუდად ქვეყანას მოიცავსო.

შ ა ი რ ი

რა ძუნწიან მისი ქონება სიძვირით ვერ იხმაროსა,
მტაცებელთაგან გაიბნას, ვითა ბზე ქარმის აროსა.
თუ ტომთა დანსეს, სწვევლიდეს, გინება არ ავმაროსა⁶⁶,
და აქ შერცხვეს, მერმე კი წარწემდეს, ჩავარდეს ბნელსა საროსა.

რა შვილთა მამის სწავლა მოისმინეს, მისი სიტყვა ასარგებლისეს, და
თითომან თითო საქმის სელ-ყოფად გული აღიძრეს. უსუცესი ძმა ვაჭრობად
გაემზადა შორთა გზათა და ხელი მოიწყო და წავიდა. თანა ორნი აზავკრნი
ჭყვეს, ერთისა ფურისა ნაშობნი, რომელნი ბურჩავს⁶⁷ ეტლისა კუროსა მათი
ჭიდეებისა ღონე არა ჭქონდა; ზოდიაქოსა ღომი მათის ძლიერებისა შიშითა,
მშოერს კატასავით, ძლიერს ჭანგსა უსურსურობის სუნათა დამალვიდა.

ღ ე ქ ს ი

ტანად პილოსა ოდენი, მებრძოლად ღომის სასენი,
საკურეტლად ტურთადა ღამაზი, სლავით მსგავსი კერა ვნასენი.

ერთსა სასულად შუთურბა ერჭვა, და მეორესა—მანდაბა. გაჭარი იგი რთვე-
და აზავკროთ მათ და დიდად სელს უწყობდა, მაგრამ გზის სიგრძემ და თემი-
თი-თემად სიარულმან მიაჭირვა და სიმკლე ეყოფათ. გზითა ზედა ღამაზალი
დასვდათ, და გასულასა შინა შუთურბა დაეფლას და კელარ ამოვიდა. გაჭარმა
მრავლის ღონის ძიებით ამოაყვანა, და რა სელისა ღონე არა ჭქონდა, ერთსა მოჯა-
მაგირეს მიაბარა და მისის მოკლისათვის კეკდარა, და რა მოიძაგოს და შეიძლოს

⁶⁶ ვარიანტი: გინება არ ივმაროსა.

⁶⁷ ვარიანტი: რომელნი მბრუნავისა ეტლისა.

მასვე მოგზაურთან მიუყვანა ამცნო. მოჯამაგირეს ორსაოდე დღეს მარტოობა მოეწე-
 ეინა, შუთურბა მუნ გაუძვა, ჰატრონს დაკარკვის ამაზი მიუტანა მას მეორეს
 საგანესა. მასდახვც მეტად დაშურა, და შუთურბას გაურის ნაღველიც გაუძრავლ-
 და და მოკვდა. შუთურბამა მტირეს ხანთა შინა ღონე მოიცა და დაძურა შეიძ-
 ლო. აქა-იქ სამოკაანს ძებნა დაუწყო, ერთს შეკნიერს სათიბს შესვლა, შაშურა
 რეული მრავალი ფერი ყვაილი მოჭებუნოდა, სამოთხის მეწაღეოტესა მას მისის
 შეკნიერებისაგან გაოცებითა თითსა ზედა კებისა, ცასა მისად სამსურლად გონე-
 ბს აესილებინა.

ჩახრუსული

ყვაილოკანსი, ჩურო-მზოკანსი, მოღოკა წყალნი სშირად დიოდეს,
 მის შემკობასა, ბანაკობასა, სამოთხის მტკელნი მეტად ჩიოდეს.

შუთურბას ადგილი იგი დიდად მოეწონა და დასადგომელი ბარგი მუნ
 ჩამოჭნადა, ერთ ხანად უკაშროდ და თავისუფლად იარა, მის წაღვეოტის მსგავსს
 მინდოროთა სმოკდა, მას სულთ-მოამბრუნებელთა არეთა და გულის საწადელს
 სამეოფოთა აქა-იქ გტარებოდა, მეტად ზოხილად გასოუქდა. მუნ მოსკენებამს მა-
 ლალი ყვირილი მოანდომა. მას ადგილს თურე ერთი ღომი გვარობდა, მოშაო
 და უსაბანის მსგავსი; ყოველნი მსეტნი მის სამსახ-უროდ წელ-მოტეიულნი
 დგენ და სხვათა ნადიროთა სამონოდ სელით-წერილით თავი დაუღვათ. ღომსა
 თვისის სიმნითა და ძლიერებითა, ყმათ სიმრავლითა და ადგილის სიდიდითა
 ამზარტანობა შესვლოდა, და მისი უფროსი აღარავინ ეგონა, კისკასს ჯიქსა
 და ტან-დიდს ჰილოსა არად მიიხსევდა. მას არც აზვეერი ენსა, არც სარის
 სმა ამოდა. შუთურბას ყვირილი რა შეესმა, დიდად შეეშინა და მის განკრ-
 ძაღვას იყო. მისი შიში სხვა ნადიროთ არ შეეტყო, და ამისთვის აღარსად
 წავიდის, არცაღან ერთის ადგილით მიმოკლიდის. მის სიასლოკეს ორნი ეშმაგ
 ტურს იყურეს, ერთისა სასული ქილილა იყო, და მეორისა—ღამანა; სერსიანნი
 და საქავოთა საქმეთა შინა სრულნი, მაგრამ ღამანა უნარკისი იყო და მედი-
 დურობისა და სასულის მძებნელი. ღამანამა იარა; რომე ღომსა შიშისა რამე
 საქმე გულთა ჩავარდნიაო, და ქილილას უთსრა: ნადიროთ სელმწიფოს მოწყენისაჲს
 შენ რას ამბობო, რომე ღმინი და შევბა გაუძვა და ერთს ადგილს მარტოე-
 ბით არისო?

თქვა ღექსი

შუბლთა ანთა ნიშანად მისის გულისა ურვანსი,
 იტის, ვერ უთქვამს საქმენი, რაღა აქვს შიგან ჩრუნვანსი.

ქილილამ უთსრა: შენ მავის გამომიებასა რასა სდეკ, ანუ რა მართებულა
 შენი მავ საქმის კითხვაო?

თქვა ტავუბი

რა სარ შენ, ვინა, რომი გაცოდინა, თუით საიდუმილო ზედ მოგინდინა.
 ჩვენ სელმწიფის ვარსედ მტირედსა სასრდოსა ვმოლობთ, და მათის ზედ

ნიერის ჩრდილის ქვეშ განსვენებით დღეს და ღამეს ვატარებთ, ეს კმა ჩვენთვის. მეფის სუამადთა ცნობასა და მისთა საქმეთა გამოწვლილვასა ნუ ექვბ, ჩვენ სასელმწიფოთა შინა აძალღებული არა ვართ, არც მათი სამსახური გვითავებია. ჩვენი სიტყვა სელმწიფეს რადის მოქსუნებოს, მათი სიტყვის თქმა თავის თვისისა ქების წადილთა, და რომელიცა ქებასა ცდილობდეს და თავისთა საქმესა არ დაჯერდებოდეს, მას ეგრე მოუხდება, როგორც ერთს მაიმუნს მოუვიდა. დამანამ ჭეითსა, როგორც ყოფილათ?

ქილილამ თქვა არაჯი

ნათქვამია, ერთმა მაიმუნმა ერთი მსერსაჯი ნასა, ერთს ძელსედ იჯდა და მას სერსავდა. რაი სოლი ჭქონდა მას ძელის ნასერსში, ხან ერთს ჩანტქმეკდის და ხან მეორესა, რათა მისი გაგებთა გაადვილოს და სერსის ტარებას გზა ხსნილად ჭქონდეს, და რა სერსის ძელის ნაკებით მოუჭირებდა, წინა სოლს ამოიღებდის და უკანა დაანტქმიდის. მაიმუნს აძას გულს მოდგინედ სინჯვიდა. სუ-რის საქმე რამ გამოუვარდა, ადგა და წავიდა. მაიმუნმა რა სამუშაო უვარდური ნასა, წავიდა და ნასერსის მხარეს დაჯდა, და სასირცხო ასო ნასერსში ჩაკვიდა. მას ნარტობს სოლს, სუროს ბაძით, ცდიება დაუწყო, სხვაგან დარტობა უნდოდა. რა სოლი მოგლიჯა, ძელის ნაზობმან ვირი ვირს მოუჭირა და მაიმუნის სასირცხო შიგ დაჭყვა! მაიმუნი, ტვივილისაგან შეიწრებული, ტირილით იტყოდა,

და თქვა ლექსი

ამ სოფელს ვინცა მოუშავობს, კეთილ არს დაუშრომელად,
მისს არ დასჯერდეს, სხვისა ქმნას, დაუგომი გაუზომელად.

ჩემი საქმე სილის ჭამა იყო, არა თუ სერსის ხმარება; ჩემი მოუშავობა ჭერტია შეძრობა იყო, არა თუ სოლითა დარტობა და ცუდთა გვეთებაო.

თქვა ტაეზი

ვინც უქმნელი ქმნას, ჩემებრ შეიქმნას.

მაიმუნი რა ამ დაჭირებაში იყო, სურო მოზრუნებული მოვიდა, მოსმარების ნაცვლად სიკვდილსა მისწია.

ამისთვის უთქვამხთ ტაეზი

ქა რად ბაძავს სუროსს? სამს სბლი წაიხუროსს.

ესე არაჯი ამისთვის ვთქვი, შეიტყოთ, რომ ყოველმა სულიერმა მისი შემსრავლებული საქმე უნდა ქმნას და თავისი ფერხი მაგალითილამ არ გარდასდგას.

შვენბეწად უთქვამხთ ფისტავურა

ერთი იგავი მასსოვს მოყვრისა, ცნობილთა ბრძენთა ტკბილად ნათქმისა: საქმე ყოველი კაცისა არის, არა თუ კაცი ყოვლის საქმისა!

საქმე ესე შენგან საქმნელი არ არის და დაესსენ, მტირედი საზრდო და ცოტაი გასაძლებელი მოგცემია, იყოფინე, შენი საფერი საქმე სტანო. დამანამ უთხრა: რომელსაცა სელმწიფეთაგან დიდყოფა უნდა, მტირედის საზრდოთი არ

იქმნების, ცოტათი მუცელსა უოკელთა ადგილთა მოაძოებს, მაგრამ მეოუთ წინ სამსახურის საჩუქებელი მადლის სასულისა და სასულოსა მოპოებისათვის ქმნილსა, რომე მით შეიძლებს მოყვარეთ მოყვრობასა, და მათს არძანგთა და მტერთა მტრობასა და მათს შურის-გებსა. რომელიცა მცირესა საზრდოსა დასჯურებას, იგი კაის კაცად არავის შეურაცხისა. მადლისავით ერთს ძვალსუდ სისარული და, მსუნავს კატასებრ, თავისი შეპყრობასუდ განცხრომა რა სასულია! მე მინსავს ღომისა უურდგელი შეპყრას და, რა კანჯარი ენასოს, უურდგელი გაეშვას და კანჯარს მისტიკებოდეს.

თქვა ლექსი

მადლს საქმესა ეძებდე, ღმერთმან ეგრევე გიყოსა,
მის იმედისებრ გიბოძოს და პირი არ დაგიყოსა.

ვინცა სიმაღლის საჩისსთა ჭბოებს, კარდივით რაგინდ დღე მოკლე იყოს, ბრძენთაგან შეგნიერის შესმითა დღე-გრძელი შეიქმნება; რომელმანცა სიაკესა სიძუნწეთა შინა თავი შთავიდოს, ძეწისა ფურცლებრ რაგინდ მრავალი განსლოს, საქებულად არ დასწერეს და არც სასულ-დიდთა თანა არევენ და მათ-თანა აღრიცხვენო.

თქვა ლექსი

კაცი სასულის მძებნელი, უკვდავად შემირაცხისა
ძველრად იგი თქმულსა, კის კაი სასული სუდ არ აცხისა!

ქილილამ თქვა: სიდიდე და სიმაღლის ნდომა ესეთისა გვარ-ჭებულისა განისავან მართებულთა. ჩვენ მის დიდ-კაცთაგან არა ვართ, რომ სიმაღლის საჩისსუდ აღსკლას ვჭირნასულობდეთ და მასსუდ საცადლის იერხნი დადგმით შევიძლოთო.

თქვა ლექსი

გულის ზრასვანი უსომო, სდვებრი გულთა წყობილი,
მცირე ასობა, ვით იტყეს—⁶⁸ვერას შეიგებს ცნობილი.

დამანამ თქვა: დიდების მომპოვნებელი ჭკვა და სიკეთე არის, ვისცა რჩეული ცნობა აქვს, თვისის კეთილის მყოფელის ცნობა უწყის, და თავსა თვისისა დაცემულობისაგან მადლსა და ქებულსა და პატიოსანს საჩისსუდ აიყვანს, და ვისცა ჭკვა და მეცნიერება მოკლედ უსუსური აქვს, ამაღლებულის საჩისსით თავს სიმდაბლისა და სიგლასავის უბეთა ხამოაჭრუნებს.

თქვა შაირი

წინასწარ მცნობი უქიათ სიბრძნითა სწორი და სრული
ძალ-უცს თავისა დაპყრობა, თუ ცით აქვს თავი⁶⁹ დასრული
თუ გულის თვალი ღია აქვს, არ ეტყეს მისის დასრული,
და იგავთ მიხედვა ვერ უძლოს, ტარებით დაშვრეს დასრული.

⁶⁸ ვარიანტი: ვით იტყვის.
⁶⁹ ვარიანტი: აქვს თოკი.

დიდად მეცნიერთ უთქვამსით: სიმაღლისა და სიდიდის ხარისხსკედ აღსლ-
კასა დიდი ცდა და გარჯა უნდა, და დაბლის ჰატივის ხარისხსთა ჩავარდნა ანაზ-
დეულად იქმნება, ამაღ რომე, რომელიც მძიმესა ლოდსა მსართა ზედა დადებად
მოინებებს, სურსითა და მრავლის საწყლით ალება გაუჭირდება, გაურჯულად რა
გაუშვას, მიწათა დაეცემა. ხამს, რომე ამაღლებულს და სიკეთით სრულს კაცს
სადგლისა და ჭირის მოთმენა შეეძლოს, და სსენი მის მსგავსად მას მაღალს
სამსილს ვერ განაგებდენ.

თქვა ჩანრუხაული

უღონო კაცთა, ქართ საბარბაცთა, ტრფიალთ აღერსი ვით შეუძლია?
ჭაბუკთა ლომთა, მიმართონ ღმრთა, თუ არ სიმსნითა, მტერთ რითმე სძლია.

გინც მოსკენების მდომელისა ნიდაგ, უშირის-წყლოდ სიმუნწისა და ურც-
სობის გუთსეთა დაენარცხება; რომელიცა ცოტა ტკენითა ეკლიდამ ვარდის მოკ-
რეთას არ ეცადოს, მან ჰატივის წაღვარეთა შინა სალხინოდ ნატა გაიფინოს.

შ ა ი რ ი

ვითა მომეცეს ჰატივი, შეუდრევე ჭირთა მაღალებს?
ვირე სისხლის-ფრად არ იქცეს, ფას ვინ დაურთავს მაღალებს?
ხაწადლის გზათა დაშრომა კერად დამახსენეს მაღალებს.
და ბოლოდ, ვით კუმო მოღსენა, პირველ არ გარჯა მაღალებს.

ნუ თუ შენ მათ ორთ ამხანაგთა არაკი არ გასმოდესო, რომე ერთმა მო-
ჭირებთა და ცდით სელმწიფობა იშოკა, და მეორე უღონობითა და მცონარე-
ბითა მთსურად და მკოდოვანად შეიქმნა? ქილილამ ჭკითსა, როგორ ეფიფილა?

დამანამ უთხრა არაკი

იყენენ ორნი ამხანაგნი, სასელი მის ერთისა სალიმ, და მეორისა—ყანიმ.
ორნივე ერთს გზასა მავალ იყენეს, ერთისა საჯანესა დაისადგურებდენ; აგრევე
გზათა ელიდენ. ერთისა მთის ძირთა მივიდენ, რომე თავი მის მთისა—ღურჯვის
ცის ცხენისათვის სადავე გაეწორებინა, მისი ვარე მოსართავი ცის ბურჯთ
გრვალთან აკუანდა აკუანდას სვებოდა; მის მთისა ძირთა ერთი წყარო დიოდა,
შეწიებთა ახალს გაშლილის ვარდის პირთებურ და სიტკობთი ბაკუტებულ
და ენა-შაქობასებრ მწკეთარე; მის წყაროს წინ ერთი ავანსი იყო, ვარემეო
შემორიგებულნი სენი, მასრდილობელნი, რტო რტოთა ვარდებულნი.

შ ა ი რ ი

სენი დარგულნი ვაწყობით, ზე აღმართებით მდგარენი,
სარო და ნაჟეი დამსურით, ხარდთა მოეცევა ვარენი,
შაშვრა შრომანთა ნარევი, სუნვით ავესო არენი,
და ია თავ-მოსრით, მოსურად, მათ ახლდა, არ უდარენი.

რა იგი ორნი საყვარელნი ამხანაგნი, მის საშინელის მინდვრით დამაშე-
რადნი, მას განსისვენებელს საჯანეთა მოვიდენენ, ხსხეს მეტად შეწიერი და სი-
კეთით გულის საწადელი ადგილი, მუნ დაისადგურეს და განისვენეს. მერმე

ადგეს და მის წყაროს გარემო სვლას და ტარება დაიწყო და მიმოინჳვიდეს. ავასანს იქით ერთი თეთრი თიქალი ნასეს, ძლიერების კალამთაგან მწკანისასროთა, ვითა დიდის სიბრძნითა ქარტათა სკდა დაწერილის უმჯობესი აღმოიკითხეს, და ესრეთ ეწერა: «სე, მკისკინო! რომელნიცა ამას სავასეს გარდასდეთ, ბედნიერობისა იმედნეულნი იუკენითო, ამისთვის რომე სსსტუმრო სავანე კეთილად განგვიწესებიაო. სსსრგებლო ჩსვი რიგანისი საქმით გამოგვიბერტყია, ამს საქმითა და ჰირობითა, რომელმაცა თავი თვისი გაწიროს და ამს მორგეთა ჩსდეს, და დაღუპვათაგან არ შეიშინოს და სსცადლით იქით კადეს გავიდეს, მუნ ერთი ჭვისაგან გამოთლილი ლომი კლდისა მის ძირთა მდებარეა, იგი მსართა აღიღოს, და უსიგებელი და დაუფორებელი ეს მთა წვერმდე შეიბინოს. მთაზედ ესრეთ აიტანოს, რასომცა სულთა მომნადირებელნი მსენი და ჭვეწმაცელნი წინარე ბრძოლად დასვდენ, ანუ ღვიძლი-განმგერებელნი ქსტნი კალთათა ეკიდებოდენ, ამათით სიბრბილი მისი არ მოშალოს, და ესრეთ რა მთის თსქმთა აღვიდეს, მამის მისის სსწადლის სემ მისი სსნდომელი ნაყოფი მოსცესო.»

შ ა ი რ ი

თუ კაცი გზათა არს ვალს, კანად ვერ მიიწვიას,
 ეტრეკ, თუ სულს არ დაღვეს, სეცად არ აღიწვიას.
 თემთა დაპურობის სსსროთა ნათლად ჩანს გარდაწვიას,
 და მან დაინასოს ცოტათი, ვის სიბრძნე შეეწვიას.

იგი წერილი რა წაიკითხეს, უანიძა მოიქცა ხალიმისაგან და უთხრა: ძმაო, მოდი სსწადლის იერსითა შიშის სსპარეჩი გავზომოთო, და ამს ტილისმის ცნობისათვის გავისარჯოთ და კეცადნეთ რასმეო!

თქვა ლექსა

ან სსწადლისა ღრუბელთა ავალ და ავუბრინდებია,
 ანუ კანურად სიმსნიითა სიკვდილი თავს მიდებია!

ხალიმ უთხრა: სსყვარელო მოუვასო, ამს წერილისა რადგან არცა მწერალი ვიციოთ და არცა სიმართლე დაკვიტვიტვიან, ამ რიგა სსეკვი რამ დიდად საფრთხილოა, რომე უმეტრებითა თავი* გასსცადელში და სიკვდილის გზათა ჩავდებ უგუნურების შესწორებულნი არიან. რა მენიერო სსმსალას და თერაიუს ერთად არა სსკმს, და არცა სსკვის მყოფელი ხელთ სსქონს ეკნსლს სსეკვს სსკვსოზედ მისცემს.

თქვა ლექსა

რადმც უხნდეს კაცსა ბრძენსა და კეთილად მცოდინარესა,
 ათას წელ მოსუკებულსა, ერთს წამს შეუწყენით მარესა?

უანიძამ უთხრა ტვბილად: სსყვარელო, მოსუკების წადილი უღონობად და მცონარებად ითქმის, და სსშიმართა შინა ყოფა ბედნიერობისა და სიმადლის ნიშანია.

* უნდა იყოს: «უმეტრებითა თავისა».

თქვა შიარი

მოსკუნებისა მდომელმან თავი კერ ოდეს იქისა,
 მცონარმა ბედნიერობა ჯიბეთა კერ ჩაიქისა;
 მებრუობისა მოშიშმან ღვინო კერ შესვას ჭიქისა,
 და საწადელს სად მიემთხვიოს უსარჯლოდ აჭა-იქ ისა!

სახელ-მადლი კაცი მტირე ლუგითა და უგვანის კუთხეთათვის არ დაბადებულა, კირემ სიდიდეს არა ჳბოებს, წადილის ფერსი სკლისაგან არ დაეცადება; სიმხიარულის ვარდი უგელოდ არ მოიკრიფება, სურვილის საუნჯის კარი უცდელად კლიტით არ გაეხმის. მე სახელგონობის სადავე, ჩემი შემზერობელი, მის მთის თავსედ მიმწკვს, და მოკეთეთ მორკვსა და ჭირის ტვირთვასა აღარა კზრუნავ.

თქვა შიარი

თუცა მისითა ძებნითა ჭირნი მრავალნი მოკვიგნე,
 უცოდველია სურვილი, თვალნიცა მასზედ მოკვიგნე;
 უდაბურთ გზანი საჭირო მის ნასკათათვის მოკვიგნე,
 და ჩემისა სატრფიალოსა ლასკარნი გუელთა მოკვიგნე.

სალომ თქვა: რადგან სიცოცხლე-ბედნიერობის გაზაფხული სულისა ამისის მოლოდინით გაიძლებს, ღნიოშის შემოდგომის გაწყობაცა იქმნების, მაგრამ ეს ერთს ესეთს გზაზედ სიარულია, დასასრული არა აქვს, როგორც ოკიანე ზღვათა შინა კლა, რომელსა კიდები შორად აჭვან. ამისებრნი ჭკვის გზათაგან უცხო არიან, ვინცა ერთი რამ ხელად აიღოს, გასინჯოს და რაცა მოსაკალი რეგობა, წარსაგებელიც აგრეე წარაგოს, და საქმის გაგების რიგი იცოდეს, და მისი შესმატი და დასაკლისი ჭკვის სასწორით ასწონოს, რომე ცუდად და უბადოდ მისი საქმე არ წაუსდეს და სიცოცხლის სიტკობს სვაპი გასაბნეველად ჭარს არ მისცეს.

უთხრა ჩახრუნაული

ოდეს ხვალ ფეწით, დაადგი სერსით, რა დაამტვიცო, სსვაცა გარდადგი;
 სადაც შესრულმან, მონასე სრულმან, სად სვრელი იყოს, გასძვრი გარდასდგი!

ნუ თუ, ეს წერილი ჯადეგობა რამე იყოს, ან ეს დასასული საცინელად და სათამაშოდ მოერთოსთ? ანუ წყაროსა ამის მორკვი საშირად მცოდნეთაგან არ გაისკლებოდეს? ანუ რა მისგან მოჩნეს, მან კაცმან ნუ თუ სიმძიმით ჭკვის ლომი მხართა კერ იტვირთოს? და ესე ყოველი თუცა აღასრულა, ერთისა. რბუნითა, უსკენებელი, მის მთის თავსა ვით ააწივოს? და თუცა იგიცა შეიძლოს და მას ადგილს მივიდეს, და მუნცა არა რა თვისის ნებისა დასკდეს, სცან, რომე მე ამ მკვარობის მოზიარე არა ვარ, და შენცა დიდად გიძლი ფეწითა შედგმასა მაჯა საქმეთა შინა. უანინამ უთხრა:

— მაგას ნულარ მეტყვი! იცოდე, მე ამ საქმიდამ არ გამოებრუნებდი. ეს ქორწილი რომე მიქმნია, ეშმაკის ცდუნებით ამას არ მოკმლი. მე ვიცი, რომე შენ

ჩემს ამხანაგობას კერ იღონისიძე, და რადგან წავლამი ვერ მიახსნაგდები, აქადამ ლოცვით მაშინც შემეწიეო.

თქვა ლექსი

ჩანს, რომ ვერ შესვამ ღვინოსა: ძალი არ გიხანს ღონისად.
ძთვრალად მესვენე, მაშინცა სხნდე მოყვასთ მოსაწონისად.

საღამ რა შეატეო, რომ წასვლა არ მოიძალა, უთხრა: ძმაო, ჩანს ჩემი ვერა შეგასმინე რა, და ამა უქმნელისა საქმისა ქმნა ვერ მოგამღვივინე. მე ამის-თანას საქმნელის ჭერეტას ვერ თავს ვიდეუბ, ერთისა საქმესა რომე ჩემი გუელი სწორად ვერ სედედეუბ, მსერასა ვერ დავუწიეუბ. უძვობესად ეს მინასავსო.

თქვა ტაეზი

აქათ უნდა ავიბარგო, რადგან სწავლით ვერა ვარგო.

მერმე თვისი ტვირთი აჭვიდა და საყვარელს ამხანაგს დაესაღმა, და პირი გზას მიაპურა. და ყანიმამ თვისი სული და სორცი გაწირა, წყაროს პირსა მოვიდა.

და თქვა ლექსი

ჩაკვიტრა ოკიანესა, ზღვის ფსკერმა სწრაფად მიტია,
ანუ სრულიად დავინთქა, ან ვპოო მარგალიტია.

მერმე წასასვლელი კალთა წელთა ჩაიბტო და ფეხსი წყაროსა მას შინა ჩადგა.

ტ ა ე ზ ი

წყარო არ იყო მდენარე, ღვლა წყაროდ გამოძენარე.

და შეიტეო ყანიმამ, რომ წყარო იგი ჭირის მორევი იყო, მარამე გავუ-ლოჯნდა და ცურვით ნაპირს გავიდა, წყალთა კიდეთა ადგა და მტირედ შეისვენ-ნა; და ლომი იგი ჭეისა სიმსნიითა და სერსითა მხარითა შეიდეგა, და ზთასნი ჭირნი სსვანა იტვირთნა, და უსვენებელის რბენითა მის მთის წვეროვად აიტანა. მის მთის უგან ერთი დიდი ქალაქი დანასა, კეთილ ჭაროვანი და გულის საწადელი.

ტ ა ე ზ ი

ქალაქი ვნასე სამოთხის სსხე, ერმის წაღვოტებრ: გული შევასე.

ყანიმამ მის მთის თავს დაჯდა და ქალაქისაკენ იტვირტებოდა. ანაზდად, მის ჭეის ლომიდამ სმა გამოხდა. ესეთი ყვირილი შეიქმნა, გარემოს ადგილსა ზარი დაეცა რა მოქალაქეთ სმა მიესმა, ყოვლით კერძო მუნ მყოფნი განი გა-მოვიდენ და მთას მომართეს, ყანიმას გარ-მოურტყენ. ყანიმამ გაკვირებული უძსურდა და მათ კაცთა მოსვლასა გაეცვიფრებინა, რომე ანაზდეულად ესოდენისა ვარძს მოიცილა. მათ კაცთა დალოცეს და საქებარი ენა აუბნეს, და დიდის კედ-რებითა კეთილად ავანძულეს ცხესს შესვეს და მის ქალაქისაკენ წაიყვანეს. თავი და ტანი ვარდის წულით დაბანეს, სამეფო სამოსელი შემოსეს, ამაღლებულის პატვიითა მის ჭვენის სელმწიფობა სული მიბარეს. ყანიმამ ეს საქმე მათგან გამოიკითხა. მათი მოახსენეს:

— მას წყაროს შინა ბრძენთა ესეთი ტილისმა შეუძინა დებოთ, და იგი ქვის ღომი ცის კტლები სარისების ხსრეკით და ვასსკვლავთა სისჯვით შეუქმნიათ. რასასცა კეთილ გონებანი ენცე მონებებს და მას მოარეკს განკლის, მას ღომის აისვამს და ამ მთასა ზედა აღმოცანს, თუცა ამ ქალაქსა შინა სელმწიფე მომკვდარა, ის ღომი უვირისს შეიქმს, და რა აქ მისი სმა მოისმის, გავლენ, და ვისცა ამოუტანია, მას გაასელმწიფებენო და მისის მოწყალუბის ხრდილს ქვეშ განისკებენო, კირქედის მასცა დრო იგი მოუვიდესო.

თქვეს ტაუბი

ერთი წავა და სხვა მოვა სოფლის სასილოსა წვეულად.

ოდესცა ღვთის ბრძანებით სელმწიფის სიციცხლის მრე ტატანთა ჩავა, მას უძთა ახლორე დიდების და ბედნიერობის განსკვლავის ჰატრონი მის მთისა თავსა ზედა აღმობრწყინდებისო. მრავალი უამი არს, რომ ეს ესრეთ განუწყსებიათ და ამ გვარად დაუცთო, და აწ თქვეს დღეს ამ ქალაქის უფალი და თავად ბრძანებული ხართო.

მოასხენეს ტაუბი

თქმი შენია, ბრძანება გაეც და დიერთმან განება!

უანამამ სცნა, რომ ესომი ჭირნი სრულობით მის ბედნიერობისთვის უოფილიყო.

თქვა ლექსი

რა ბედი გაცრეგ სვიანად მივა და მიეცემის,
თვითვე მოურთავს საქმესა, რაც უჯობს გარდაცემის!

ეს არავი ამისთვის მოვიყვანე, რომ შეიტყო, მოსავალი გაურჯულად არ იქმნების, და ვისაც სიძლელის სავაჭრო გამოუჩნდეს, მამის უოგლის ცუდის და უკვაროს ვაცის ფერხს ქვეშ თავი არ მოიმწყვდიოს, და უღონობის სარისხზედ არ უნდა დაჯდეს. მე სანამდისინ ღომისავას დიდების სარისხსა არ გიშოკნი და მის წარწინებულთა შიგა არ გავერევი, თავსა განსკვებების სასთუნალზედ არ დავსდებო, და ფერხთა შუბისა სავებულთა ვერ გავიწვდიო. ქილილამ უთხრა:

— მაგ კართა გასასმელი სად გიპოვინიაო, ანუ მაგა საქმეთა ხელად აღება ვით მოგიოვინიაო? დამანამ უთხრა:

— ესე დრო რა დავიეცა, რადგან ღომის ესე გუგლთა ასასქარებელი რამ შესმენია, მისი რამ მოგასსენო, ნუ თუ ჩემის სწავლებისა ნომთარო მავუნამ მისი სიმინარულის მოსავალი მოჭკვაროს, და ამ მიზეზითა ჩემისა ყობისა სიძლელე მომეტესო. ქილილამ უთხრა:

— ღომისავას შენი აძლდება ვით იქმნება, და რომ ვიდეც იქმნას, შენ მეფეთ სმინსურნი არა ვარდაცხედია რა, და მათი რიგის მოკრძალვა არ იცი; და მცირითა საქმითა იუცა რამე მოგივიდეს, უოგელივე აღრე წარგოს, და მერმე კვლარც მისი მოვლა შეიძლოა. დამანამ უთხრა:

— თუცა გაცნა შეძლება და სელთ გამომაგალობა აქვს, დიდებულთან ღსინ-

თს შინა მის შესღვას დასაგდისი არა აქვს-რა. ვისცა თვისის ცოდნის სისრულის იმედი აქვს, რასაცა ხელს მიჭყობს, მისის რიგით შეუძლია, რომ განსაცდელიდამ თავი დაისინას. ესეცა არის, რომე რა ბედნიერობა ვაქვს მიაღვეს, რაცა საქმნელად უნძს, მისის გზას იგივე აჩვენებს, რაგვარადც არავთა შინა უთქვამით: ერთის დუქანთა მუდამელს ვაცის სვიანი მხე აღმოუბრწყინდა და იფოების გუროსეკა ედირსა, და მისი სახელი ყოველს ადგილსა გაითქვა. მას ერთმა მემკვიდრემ სელმწიფემ როარტავი მისწერა: შენი სულთა სურთობა არისო, სელმწიფობისა და ქვეუთის მოკლის რჩევა და ჭკვა ვისით ისწავლეო? მან პასუხად მოსწერა: ვინცა ბედ-სვიანობა მომცა, ქვეუთისა და სელმწიფობის რიგით და მოვლაცა და წესი მანვე მასწავლავო.

მოსწერა შინაო

ბრძენთა სასწავლო საქმენი შეჭყარო ცნობად ამისად,
ჩემნივე რჩევა აფობებს არისტოტელსა უამისად.
ვის სვე, ლამზარო უნათლებს დაუმრეტელად ღამისად,
და ყოველი ცოდნა მას დაჩჩეს, ათასად უქონ წამისად!

ქილილამ უთხრა: სელმწიფენი სახელგანთა ვაცთა მათის სიკეთითა არ ვაძლიერებენ. ვინცა მათი სათესავი, ანუ მასლობელი, ანუ სამისაურითა მათთან სიმადლე ეშორის და მეფეთ ნიჭთა ჩვეულ იყოს, მათაც საქმე განსაჭირი აქვით. შენ ხომე ლომთანა არც სათესობა ვაქვს და არც მოხელობა არისმე, და არც მომხმარო გუჯს. მე ესრეთ მგონია, შენ მისის წყალბობისგან შორს დაჩჩე და მტერთ გულისად ვასდეო. დამანამ უთხრა:

— სელმწიფის სამისაურთა შინა ცდა და ვარჯის ქებულა, რომე რიგან ქმნას. უცდელად და უმიზნოდ მათი ვადიდების ნიშნად სახელმწიფოთს საჩინოსთა პირი არავითვის უჩვენება. მეც ამას ვეძებ და ამისთვის ვკვადები, მრავლის ხარჯლის თავს-დებითა უძარბთებულა შარბათის ქაშინივი მისვამს. ესე ვიცი, რომე მეფეთ ვართა მოსამისაურთა სუთნი საქმენი უნდა სჭირდეს: პირველად— მრისხანების ციცხლი სიმძვიდის წყლითა დაშიტოს; მეორედ— მიხაკვარისა და ბორცის მოქმედის ვაცისა მომრადალი იყოს; მესამედ— სიცრევე და შუღლი და სისარბე ჭკვისა მისისვან ვანამოს; მეოთხედ— რაცა დასაქმონ, მისი სიფუძველი სიმართლითა და სასარებლოდ დაღვას; მესხუთედ— რაცა მხელი, თუ ადვილი შეემთხვას, აუჩჩარებლად და სიმდოვრით ჭკვის რჩევით ვის მოუნასოს. ვინცა ესეთის ქნეითა დაჭყოფს, მისი საწადელი კეთილად მოეცემო. ქილილამ უთხრა:

— მე ესრეთ მგონივს, შენ სელმწიფეს ვერ მივასლოვო. შენ რომლითა ხელგანებითა მიაწვე მეფეთა სახელგელთა წინაშე, და რომლითა შეიძლებითა და ცდითა იბოკებ სიმადლისა საჩინოსთა?

— თუცა სელმწიფეთა მასლობელი შევიქმნები, სუთისა ზნეობითა მის წინარე წარვდებო: ერთით რომე ერთგულად ვემისაურები; მეორე, რასაც მობრძანებს— არ დავეუჩჩები; მესამე, ვი არა რა ვთქვას, და ვინცა შეგხვდე ვი გუთი-

ლად უთხრა; მეოთხე, რაც სამადლო და ჭკუენის სსსრკებლო მოიგონოს. კინძე, იგი მოუწონო, უჩიო და მოვანდამო, და მისი სარკებლის ნაყოფი დავანსო და მოვანადინო; მესუთე, თუ რამ ავი და ჭკუენის სსსანო მოინდომოს, რომ სხობლოდ არ კარგიეოს, ტებილის სიტყვით იგი დავშლო და სხობლოო, სამჯობინარი და დასაკლისი ვარსკვით ვანკენო. რაოცა სელმწიფე ჩემს კსოდესს ცოდნასა სსსავს, ჰატეის მტემს და წყალობას გამიმრავლებსო, ნიადავ ლსინთა მწკვეს და ჩემან ჭკვათა წვრთასა მოინდომებსო. ესე არა იცი, სიკეთე არ დაიმალვის? რაგინდ მტოდინარემ ვანცმინ თვისის სიბრძნის დაფარვა მოინდომოს, უოელის გზით უსარკებლოდ მამინც არ დაჩხებოსო.

თქვა შაირი

მუშეი და ვაციის ჭკელობა, ორნივე ერთად დარია,
 მათმან უნოსამა ჭკუენისა შირთა სრულობით დარია.
 წადი სსსელო, ჭკუელო! შენთვის ჩხის დართა დარია,
 და მიწა ვაჭებს და მტენარე, აგრეე ნაჭმარი დარია!

ჭილილმ უთხრა: ჭკავს, შენი ჭკვა დავიმტეიცებია, და შენი სწავლა და ჩრეკა ამ საჭმესედ შეუცდომელი მეოინა. ეს მამინც დამიჯერე, ვაკრძალვით იყავ: სელმწიფეთ სამისსური მსელი და საფრთხილოა! ბრძენი იტყვიან სამთა საჭმეთა უჭმელობასა, რომე ვაცი თუცა ესრეთ უჭკეო არ იეოსო, რომელსა ჭკვისა სუნინცა არა სცემოდეს, ამა სამთა საჭმეთა სუ იქმს: პირეელად—სელმწიფის მსსსურად შესლვასა; მეორედ—ცოდნით სამსაღის შესმასა, და მესამედ—თავის სვაშიადისა დიაცთან თქმასა. მეფენი მადლის შთისთავის შეუდარებიათ. თუცა მათ შიგა ოჭროგეცხლთა და თვალთა ჰატეოსანთა ლითონი იზოუბის, მსეცნა და გესლოვანინცა მძრომინა მუნ იშოუბან. მას ზედა ასულა ამისთვის საჭიროა, დასადგურება შეუძლებელი. ვიდეე უთქვამთ: სელმწიფეთ მეგობრობა ზღვასა ჭკავს, ვაჭარი რა ზღვასა შინა შეკალს, ასუ ისარკებებს და ასუ დანთქმისო.

თქვა ჩახრუსაული

თუ გინდეს უნჯინი თეთრ-წითელ-ლურჯინი, ზღვათა მიმართე ნავით მკაღმან. გინდეს დღეთ სივრძე? წინარე ვიძე: ხმელთა იარე, შრომა მანავაღმან!

დაძანამ უთხრა: რომელიც მიბრძნე უოველივე კეთილ იეო. მეც ვიცი, დიდსთანა შესლვა ცუცხლსა ჭკავს დამწკელსა, და ვინც მიეასლოება უფრორე საშიშია.

თქვა შაირი

ხამს მეფესთან სამეგობროდ არ შეიქმნა, გჭონდეს ვრძალვა!
 გითა ცუცხლსა შეშა სმელი მიეკაროს, იწყოს ალვა.
 მავრამ საშიშს ვინც შეუდრეკეს, ცუდი არის ბოლოდ მალვა,
 და მას მალაღს აღსავაღსა ვერ ალვიდეს, იწყოს მალ ავა!»

მავრამ ვინცა საშიშართავან შეშინდების, სიმალლის ხარისხსედ ვერ ავა.

თქვა ლექსი

საშიშართავან ვიშოვნით სიდიდეს ვარმონაჭარსა,
 თვარ, ათით ასი ვით მისვლეს მას შოშიშარსა ვაჭარსა?

სამთა საქმეთა არ უნდა შეეხას კაცი, თუცა ბედნიერობის ძალი არ შესწევდეს: პირველად — სულმოწყობათა სამსახურთა; მეორედ — ზღვის მგზავრობასა; მესამედ — მტურსკად გამარჯვებასა. მე ჩემს თავსა უბედურად ვერ ვსვდავ, მამა მოწყობათა გამოზრდისაგან რად ვიშიშოდე?

თქვა შეწყობილი

ჩემის სიუხვის მკლავი ასრუა დარიგებული:
რაცა მწადა, მოძივა, სასლეთა⁷⁰ მიძე გებული.
ვისაც რომ უნდას სიდიდე, პატიოსნობა გებული,
მას ბედს ეცადას, რაც ჭქონდას, უქბული თუ ქბული;
რისაც აწდომს შექდოს, მას შეწოდოს რებული,
და თუ უხობა აქვს ძლიერი — უკლასა შესწვდეს დებული!

ქილილამ უთხრა: მაგ წასვლის მრჩევლად მე ვერ დაგიდგები, და რადგან შენი ჭკვა ამა საქმისა შემძლებელია, და შენსა გონებასა მაგისა ქმნისა საფუძვლი დამტკიცებია, ღმერთმან გიბედნიეროსო!

უთხრა ცაეში

გზა წინა გიცს წასვალი, სადა სკემან წარგმართოს.

დამანა წამოვიდა⁷¹ და ლომს თავყანი-სცა. ლომმან იკითხა გინაობა მისი. მოახსენეს, თქვენის ამაღლებულის კარის მოსამსახურის შვილი არისო. ლომმა ბრძანა ვიცნობო, ახლარე მიუწოდა და ჭკითხა: სად უოფილსარო? მან მოახსენა: აწ ქვეყანისა მახრდილობელთა სულმოცივისა კართა, მსგავსად მამისა ჩემისა, მსახურად ვარო, და ჩემთა ნატრათა თქვენის ბჭისა ლოცვითა მოვიპოვებო და მის მომლოდინე ვარ, ერთი რამ სამსახური მიბრძანო, რომ გემსახურო. დიდებულთა სამსახურთა უდიდსი, ნუ თუ მდაბალთა ოდენი რამე მეც შევიძლო.

მოახსენა ცაეში

ფარშამანგისა ფრენა ვერ შეესძლო, ბურებერ მაშინცა გავბზრიალდები.

რაც საქმე წელილის ენით გამოვა, ეგოდენი გამარჯვებულისა უთბისაგან არ იქმნება. ერთი ჭრამე რომ მცირისა ღისწისა მიერ გაკეთდების, მოლესილი სრმალი მას ვერ შეიძლებს. მოსამსახურე რაგინდ მდაბალი და საბრალე იყო, დასავლისსკედ წუენა და შესამატსკედ შეწენა არა ჭქონდას, არ იქმნებაო. ხმელი შეშა და ცუდი ჩსირი, გზათა ნაგდები, დრო მოვა, რაგინდ არაში ვარგიეოს, სსვად რომ ვერად გამოიყენოს, ტანტრანბენად მაშინც მოისმარს.

მოახსენა ლექსი

თუ ვარდის კონად არ ვარკვარ, შეფეთ სელისა საჭკრად,
ქაბთ სადულანთა შემათა მაშინცა ვა ვარ საჭკრად!

⁷⁰ ვარიანტი: სახელთა მიძე.

⁷¹ ვარიანტი: დამანა წაუიდა.

ლომმა რა დამანას გაწეობილი სიტყვანი მოისმინა, გაუგებდა, და პირი მსახურთა მიაპყრა და უთხრა: მტოდინარე კაცი რაგინდ გამოუჩენელად და მისი ჭკვა და ცოდნა შეუტეობრად იყოს, მისი კეთილი ზნეობა და რჩევა მაშინც გამოაჩენს, როგორცდაც ალი ცუცხლისა, რაგინდ დაბლად ანთებად უნდეს, მაშინც მაღლად შეიხვესო.

თქვა ლექსი

ვის საყვარლისა სატრფოლსა გულთა აქვს ნიში დებისა,⁷²
მას ღაწკთა ზედა ახნდება ცუცხლი წვად მალ-მოღებისა.

დამანა ამ ლომის ნათქვამს სიტყვასუდ გამხიარულდა და სცნა, რომე მისი სიტყვები წინარე წადგა. სწავლათა ეს აუბნა და თქვა: მართებან ყოველთა მსახურთა და სპათა, რომე სელმწიფეთა რაცა საჭმე აუხნდეს, მათის მტოდინარობის მსგავსად, მისს საჭმეს ეცადნენ, და რომელმაც უმჯობესი მოიგონოს, მოასსენოს, და რჩევის გზები სელთაგან არ დააგდონ, რომე სელმწიფემ მისთ მსახურთ ერთ-გულობა სცნას, თითოსი ჭკვა, რჩევა, სიძრთლე და გასინჯვა შეიტყოს, და რა მათის სამსახურის სარგებელი ნახოს, და უკუდაგასი გამოიძიოს—მათის გარჯილობის საფერი წყალობა მიანიჭოს. როგორცა მარცვალი მიწათა დაეთესების—არა ჩანს, და რა მიწასა დასძრავს და ზურმუხტის ფერად ამოვა, მწვანით შემოსილი თავსა მიწის პირად ამოჭყვოვს, მაშინ სცნობენ, რა გვარად სარგებლიანი სე იქმნება! მერმელა სელთა მიაპყრობენ და მისთა ნაყოფთაგან ისარგებლებენ. ყოველთა შემსარულბელი—სელმწიფეთ წყალობის კარია, რომელსაცა საჭებელს კაცსა მოწყალებისა თვალთა შესედვენ და ნიჭთა მიჭმადლებენ, მის წყალობისა შემსგავსებულსა სამსახურის სარგებელსაც ნახვენ.

თქვა ლექსი

მე მიწა ვარ და ეკალი, შენ—მზე და წყარო მრწყეელისა,
ვარდთა და უნდთა მოვისსამ, თუ მეფე შემომზღვევლისა.

ლომმას უბრძანა, ჭკვათა მეოფელთა კაცთა წყალობა რაგვარად უნდა, რომე მისის მიზეზითა მისის ნაყოფის სილი ჭამონო? დამანამ მოასსენა:

—ამა წესითა, რომე მეფენი სიკეთეს უნდა უჩიმიდენ არა თუ გვარსა, რომე უღონო კაცი მამა-პაპათა სამსახურთა რა იქადდენ; და თვით ვერა შეიძლონ რა, რა სარგებელი არის? თვით უნდა სელთა გამოსკვლა ჭჭინდეს, დაშის რიგით წყალობა უყონ, არა თუ მამათა შეიღობითა. თქვენ სელმწიფე ბძანდებით და ღმერთის სედავთ, თვალნი უბოძებია. ამისთვის გმართებსთ თქვენნი მოსამსახურენი იცნათ, რომელი ჭკვის ასლოც არს, და რომელი—ჭკვისაგან შორს.

თქვა შეწეობილი

რაცა მალ-გედვას ეცადე, სიმხნე მოიგე, შრომანი.
დიდთა შეიღობას რად მოჭკვენ? ცუდია გვართა ზომანი!

⁷² ვარიანტი: გულთ აქვს ნიშანი დებისა.

ცოცხალი მკვდარს ბაძვიდუ, კიდუც მოიგო წერძმანი,
 რა მკვდარი განაცხოველო, მამის გაქმეხ რომანი.
 მკვდრის მამის შენის სახელით შენი არ გაქმდეს ცდომანი,
 და ძაღლთა გაქმით მსგავსება, ძვალთ სიყვარულის წითლანი.

თავი კაცთან სადგურობს და ერთ მოსახლენი არიან, მატრამ რადგან მის-
 გან კაცთა დასავლისი და ზიანი გამოვა, ამისთვისცა სასიკვდილოდ სდევნენ. ქო-
 რი რომ ეკლურია და კაცსა ფრთისის და ეკლტის, რადგან სარკებელი აქვს— მას
 პატრივით მოიყვანებენ, სებერად გაზრდიან და მეფეთა ხელთა შეუსმენ. მამა,
 ხელმწიფემან, რაგინდ გარანია იუოს, უცოდინარს და შეუგებელს კაცსა უური
 არ მიუზერას, მეცნიერი და ჭკვიანი უნდა გაიშინაუროს, საქმით მღვიანრე კაცი
 და სიმხნეში შემძლე და დაუზარებელი იახლას. ხელმწიფემ ხელ-გამომავალს
 კაცსა გულს არ უნდა შეაკლას, ამით რომე შეუძლებელს კაცსა რა მისი უფერი
 სამსახური უბრძანო, მას ემსგავსებინ— ქუდი იერსს საცვას და მამის თავს დასუ-
 როს. სადაც ჭკვის მეოთხელსა და ხელ-გამომავალს კაცსა წასადენენ, და უჭკოთა,
 ხელ-გამოუგელთა და ყმაწვილთა საქმის და სების სადაკეს ხელთ მიახებებენ,
 მას ქვეყანასა უოკელი ავი საქმე გზას იზოებს, და მათის აკვაცობის ზიანი მეფე-
 თა და გლეხთა ზედა მოკვდინება.

თქვა ლექსი

ბოლოკარკარის ხრდილს ქვეშე დადგომამც ნუ ეღიწების,
 სადა ზორაყი ჭილეკათა უარესობით იძრის ების.

რა დამანამ სიტყვანი დასრულა, ლომის მრავალი წყალობის იმედი უბრ-
 ძანა და მის სახირო მსახურთა-თანა მოდასე ჰყო, და მისი სიტყვანი მოეწონა,
 გული გააწყო და თავისი საქმის საფუძველი მის სწავლასა და რჩევასად დადგა
 და დამანაც თავისის ჭკვის და მეცნიერობის სახილეს უფრო-და-უფრო წინა
 უნებდა. ცოტა ხანს უგან თავის წინაობა შეიქმნა, ქვეყნის და სოკ-სუინობათა
 რჩევა დაიწყო. მათში საკითხავი და დიდი კაცი შეიქმნა, და მას დღეს ბედნიე-
 რი და შემსგავსებელი უამი შესკდა. სხვა კაცნი დაითხოვა და ხელმწიფეს მოას-
 სენა: მრავალი ხანია ხელმწიფე ერთს ადგილს ბრძანდება, მივლა-მოვლის და
 სადირობის გემო გაუშვია, და მინდა რომე ამისი მიზეზი შევიტყო, რომ მის
 კარის გასაღები რისაც ცდით იუოს გააკეთოო. ლომის სხვა რიგი პასუხი
 იყო. უნდოდა დამანასათვის მისი შეშინება არ გაეცხადებინა. ამასად შუთურ-
 ბას ყვირილის ესრე ძლიერნი სიმა მოვიდა, რომე ლომი შიშით თავის ადგილი-
 დამ გაზრდასლტა და ჭკვის სახედველი დაუხსელდა. მამინდა, შეჭირვებულმან თვი-
 სი მოწყენს დამანას განადო:

— ჩემის შიშის მიზეზი ეს სმა არის, რომ გვემძისო, და მე არა ვიცი
 რა, რისა ეს სმაო, და ესრე მგონია, ტასი და ძლიერება თავისის სმის სადარო
 ჭქმნდეს. და თუცა მისი შემსგავსებელი ტანოვანება და ძლიერება აქვს, მე ჩემს
 აქა მკვიდრობასა გაურჯელად ვერ ვხედავო. დამანამ მოასხენა:

— რადგან ხელმწიფის გულთა ამ სმისა კიდე სსკავი სსწრუნავი არა არის რა, არა ხამის ამის ეხოდენტა სსმკვიდრებულთა დატეკება და მამულთა სსმყოფთა დატე-
ლათ. ერთსა ხმისა რაი ძალ-უცს და ვეირილისა რა სსწომი აქვს, რომე ამით
ვინმე გარდასიკეწოსო! ხელმწიფე კლდეთაებრ ფერს-მაგარი, მტკიცე უნდა იყოს,
რომე ვოკელთა ქართაგან არ შეირყიოს და სსკა-და-სსკა სმისაგან უძრავი იყოსო.

ძაანსენა ლექსი

ფერსი მთებრ დადგი ჭიკეანად, ტინურად დამტკიცებული,
გითა ქარჭიკტი, ქართაგან არ იქმნა მოტაცებული.

ბრძენთ ნათქვამია: სმათა სიძალესა და ტანთა სიდიდესა ნუ სსწვრეტო,
რომე ვერა რა სსხე ამ სსსით ვერას შეიძლებსო, და არცა ვოკელი გამომჩინილი
დაფარულის გამომჩინიებული იქმნება. ლერწმი რაწომცა მსსვილი იყოს, წვრი-
ლის ვფრითა გატყდება, და მწერკოს სიგრძობა შავარდნის კლანკთა შინა და-
მოკლდება. რომელიცა ტანად დიდობისათვის შეკაცსს რასმე, მას ეგრე მოუვა,
როგორც ერთს მელს მოუვიდაო. ლომმა ჭკითსა, ეგ რაგვარად ვოფილაო?

დამანამ თქვა არაკი

ერთი მელი ერთს ტყეთა შინა იარებოდა, მძორთა პოვნისათვის ვოკლ-
გნით დაცანცალედა. მუნ ერთი ხე იდგა, და მას ხესუდა ტაბლი ვისმე ხამო-
ვიდა და დარწომოდა. ესრე კვიდა, რომე რა ქარი მოვიდის, ხის შტო შეიძრის,
ტაბლს მოხვდის და დიდი ხმა გამოვიდის. მის ხის ძირს ქათამი ნახა, რომე
საგნგთა კენკადა. მას ვარცა დაუწყო, მოხადირებას ცდილობდა. ანაზდად, ტაბ-
ლის ხმა შემოესმა, მისედა—ერთი დიდ-ტანოვანი, მეტად მსუქნის მსგავსი და
სსწარელ-სმინი სესუდ ნახა. მელმა სისარბით აღარა გასინჯა რა, და თქვა: მი-
სი ხორცი და ტყავი მისის სმის რდენი იქმნებაო, ქათამი იგი გაუშვა და ვი-
რი ხეს მიანურა. ქათამმა შეუტყო და გაეჭვა. მელი ათასის სრვიით მას ხეს
გავიდა, ტაბლი გახია, ნახა—ცოტა სისა და სმელის ტყავის მეტი არა იყო რა!
ქათამის მოშორების ცეცსელი გულთა მოეცინა და თქვა: ვამე, რომ ამ დიდ
ტანოვანისაგან უცოდინრად მოკტეუვდი, და ჩემი უცოდველი ნადირი უგნებულად
გაუშვი და მისის შენიერის სსსისაგან სარგებელი ვერა ვნახეო!

ჩასრუნაული

ძალდა სმოხს დაფი, ვეირის დაფდაფი, მოსავლად გიძღვნის არას სარგებლად,
გაჭებ მრიგავთა, მძებნელ იგავთა, სსსეს არ აჭევეს შესსწარებლად.

ეს არაკი ამისთვის მოვიყვანე, ხელმწიფე სსშინელის სმისაგან და დიდისა
კვამისა გამომჩინითა მიმოსლვასა, ნადირობასა, შექცევასა და სისწარულსა ნუ
მოიშლის. მას ხმასა და ტანსა არა შეუძლია რა, არცა არის რაო. თუცა
ხელმწიფე მიბრძნებს, მის ახლარე მივალ და მის საქმესა და ამბავსა ვკლავ-
სა შევიტყობო.

ლომს დამანას სიტყვა მოეწონა, და დამანა ლომის ბრძანებითა მისად

მეხნად წავიდა. რა სახის გამოიარა, ლომი სავარსებლას ჩავარდა, და მისი გაც-
 წავნა სასიხან-ულოდ შექმნა. გონებით იტყუდა: დავაძვე, რად ესრე ვყო!
 არამც ჩემსად შეითქმენ? ბრძენთ უთქვამსო: ხელმწიფემ გაუსინჯავად თვისი გუ-
 ლის ჰას-უნი არავის უნდა ანდოს, და არც შეატყობინოს თვისი საიდუმლო
 საქმე, რომე მას მრავალი საქმე მოსდევს და ცოტას საქმით შუაში არ ჩამოიგ-
 დოს. პირველად, არ უნდა ენდოს მას, რომე დაუნაშავებლად მის კარსად გარ-
 ჟა და წყენა ენახოს და მრავალ გზის ჭირი და მწუხარება გამოეკლოს; მეორედ—
 მას, რომ მისი ჰატივი და სავარსებელი ხელმწიფისაგან ქარს მისცემოდეს და და-
 ვრდომილ იყოს; მესამედ—მას, რომელი მისი სასულას და სიმძლავისაგან გა-
 მოკომოს და წყალობის იმედი აღარა ჰქონდეს; მეოთხედ—დაუნდობელსა და მო-
 ჩხუბარსა, აკუნასა, ქვეყნის აშლის მდამს და არა მსიძლავის მეოფელს;
 მეხუთედ—მას, რომელ მოუვრისაგან დიდი სიკეთე და კარგ-კაცობა სჭირდეს, და
 მას იგი წაუხდინონ და მისი ურვა ჰქონდეს; მეექვსედ—ოვრგულთათვის არ კარ-
 დაუხდევინოს, და მისის მოჩვენისათვის მრავლად ცდილ იყოს და კარდადგო-
 მილ იყოს; მეშვიდედ—მას, რომელსა კეთილად ემსახუროს და მას უური არ
 მიეშურას, და ვისცა არ ემსახუროს, იგინი უფროს წყალობით ჰყვას; მერვედ—
 მას, ვისთვისაც სიდიდე წაერთმის და სისვისთვის მიეტყოს, და იგი მეფეთ წი-
 ნაში დგეს, და იგი მეორე—დასაგრული; მეცხრედ—ხელმწიფის დასაცლი-
 სი რომ თავისი შემატება ეკონოს; მეთოდ—რომე მას ხელმწიფის კარსად კე-
 თილი არა სჭირდეს რა, და მისის მტრის გაკეთებით კეთილს მოკლდეს. ხელ-
 მწიფენი გაეკრძალებენ, ამათ ათათ რიგათ კაცთა შუა გაუსინჯავად თვისი საიდუ-
 მლო არა თქვან; ვირემდისი კაცისა ღვთის შიში და ჰირის სისწორე, მოწყუ-
 ლება და სიკეთე არ ნახონ და არ გამოიკვლიონ, თვისი სვაშიადი არ გაანდონ
 და არ აცნობონ.

თქვა ლექსი

ხვაშიადთ თქმას მრავალთას დაჭემობენ ბრძენთა დასები,
 სადაც ველე, ვერსად ვერ ვნახე საიდუმლოთა მივასები.

ამ საქმის დამასას ბრძენება გამოუცდელად, ახქარებით არ ვარგიო, მტერ-
 თას მისი გაცხავნა ჭკვათა საცნობელთა შინა შორს იყო. დამასა მცოდნისარეს
 კაცსა ჰტავს, ერთ-სახად ჩემს კარსად კარჯითა და საბრალოდ იყო. დემერთმან
 სუ ქმნას, რომე მას ეკრომის ჭირის კვალი გულის დასობოდეს, აწე რომე
 მუსთლობა ისმაროს, ერთი სამ შოგთი შემზადოს, ანუ მტერი იგი ჩვენსად
 ძლიერად და მძლედ ნახოს, მისი სამსახური მოახებოს, და ჩემის გულის
 სვაშიადები იცის—მას უთხრას, და მისის საცადლის რჩევისა და სამცობისაროს
 სარისსთა აღხდეს! რასათვის ამ სიტყვის ჩსრეკას და ბრძენთ ნათქვამს ლექსს
 არ დავადგერ?

ლექსი

ღვინო შმაგობას ეკლტოდე, ეჭვი გუტვირთოს გულითა,
 ჩხუბსა და სავას მოშორდი, არ დაიკარგო სულითა!

თუცა მე ამა მოციქულებითა ავი რამე მომიხდეს, ათასიცა დამეტდეს, სქითვის ცოტაი იქმნება! ამა სავანებელით ადვის და დავადის, ჰბორტეკდა და თვალი გვისაკენ ჰქონდა. ამასობაში დამანა გამოჩნდა, და ლომმა გული დააწუნა და თვისს ადგილს დაჯდა. დამანას ამბავი ჰქითსა. თაყვანისცემის უკან მოასწენს:

ღ ე ქ ს ი

ვირე ცა იუოს მბრუნავად, მეფის შვი მზობდეს მზინად,
მისი სვე მისთა მონათა ზედა ბრწყინვიდეს გზინად.

ჲე, თემთა და ჰეყვანათა მზერობულა! ხმა იგი, რომელ გასმიათ, ერთი სარია ამ ტყის სიასლოკუსა. იგი სძოვს, ჰკამს და სძინავს; შს სსსა სავანებელი არა რა აქვს. მისა სიზოლუ გავთა სარგოა. თვისსა მუცელსა ვერ განურა. ლომმა უბრძანა, მისი ძლიერება რაზომი იქმნება? დამანამ მოასწენს:

— ძლიერების გამოჩენა არა მინასავს რა, რომე მისი ძალი შემეტყოს და სწორად მოგასწენო, მაგრამ გუნებთა შინა არა მიაზრნა, რომე შიშით მისთვის პატვი რამ შეტაო. ლომმა უთხრა:

— მაგით მას სუსტად ნუ დანასავს, რომე არ მოსტყუედე. ჰარი ძლიერი რა წერილს ბადასს ეტეს, ვერ მოსტესს, მაგრამ ძალათა და სსვილთა ძელთა ძირითურთ აღმოფხვრის. მტერი ვიდრემდე მტერს დასაცემლად არა ნასავს, მანობამდის ძლიერს ძალს არ გამოიჩენს.

თქვა ღექსი

ჰარი მეყარს არა იკადრებს, არცა სდეკს საჭმლად ნდომითა,
სანდული მეშლთა შეზერობად ფრთესა არ გაშლის ზომითა.

დამანამ მოასწენს: ხელმწიფემ მისი სჯემ არად უნდა მიიხნიოს, და არცა იგი ყოლე რადმე შერაცნოსო. მე იგი რაცა ვისიჯე, ყოველი რამე შევიგენო, და მისი სჯემე ყოველივე გავსინჯე, და თუცა ხელმწიფისა ძალას სწადელს ნუბავს და ბრძინებს, მას აქა მოვიყვანებო, რომე წადილის სურვილი სსსამსასუროდ დაჯვას, მონურად კალთა კადრებისა მსართა კარდაიკვცოსო. ლომის ესე სჯემე დიდად იამ და მისი მოყვანება უბრძანა, და დამანა შუთურბასთან მივიდა.

უთხრა ტაეზი

კვლავ ჰქითსა: თვალა, სადით მოსვალა?

და ეტყოდა: აქა სადით ჩამოვარდნილსარ, და ამ ადგილს მოსვლის მიზეზი, და აქა დგომისა და ბარგთა მოსდის სავანისა გაშლა რით მოგინდა? შუთურბამ თვისი სჯემე და ამბავი ყოველივე უკლებლად უამბო. რა დამანამ მისი ამბავი სცნა, უთხრა:

— აქა ერთი ლომი პატრონობს, ყოველთა მხეტთა და სადირთა ბრძინებით მოჩხილ-მოფუელი, და მე გამოგვავსა შენთანა, უნდა მსთან გამომეყუო. და წივნიც გამომატანა, და თუ რამე შეცოდება გექვს, მასცა შეგინდობს,

და მასთან წამოდიო. და თუცა არ მისმენ და არ წამოხვალ, აწ გარე შევიტყუებ და ლომის ესრე მოვახსენებ. შეითურებაძ, რა ლომისა და მსეტათ სასული მოის-
მინა, შეშინდა და უთხრა:

— თუცა პირობას მომტემ, რომ სიკვდილისა არ მეშინოდეს, თან წამო-
გუგები, და შენის შუამდგომელობითა მისი სამსახური რამ მიმოქნეო. დამანამ
ამისი პირობა და ფიცი მისცა და გული დააჯუკრა. ორთავე ლომის მიმართეს.
დამანა დასწინაურდა და მისი მოხულა აცნობა, და ცოტას ხანს უგან სარც
მოვიდა, და სასამსახურო რიგები მისის რიგითა მოიხვან. ლომმან ტებილად
მოვიითხა და უბრძანა: მას ადგილს როდეს მოხულსარო, და ან შენის მოხუ-
ლის მიხედი რა იყოო? ხარმან ყოველი თავისი გარდასავალი მოახსენა. ლო-
მმან უბრძანა: აქ დაისადგურე და ჩემის წყალობისა, ჰატვიისა და საბოძრის
უსვად მოანიტება გექმნებაო. აწ წყალობის კარი ჩემთა წარჩინებულთა თანა შენ-
თვინ გამოიღია და ჩემთა დიდებულთა-თანა შემოიერთებინარო.

უთხრა წყობილი

რაზომ სმელეთი იარო,
ჩემს მღურვას ვერ ენაიარო:
არა გქმნა საუდიარო,
გლესთ არსად მოკამშიარო.

ხარმა დალოცა, და სამსახურად სარტყელი წელთა შეირტყა, და ლომმაც
მისის ამაღლებულის ხარისხით წყალობა უფო, და დღე-და-ღამე მის სიასლოცეს
წადა წაადგინა, წყალობისა და ჰატვიის მატება დაუწყო. გონება მისის სამსახურ-
სა და საქმის გამოწვლილგასა მიაშურა. მეტად მცოდნისრედ და გამომკვლევებლად
და ტყვის მყოფელად იცნა, რომელი ესრეთი ვინმე იყოს სიბრძნითა სრულითა
და შემძლებელი ყოველითა მეცნიერებითა და ყოველისა შეგნებითა, რომელ მისი
ქრეა და ქველობა მეტი იყო, და დააჯუკრა გული მისი ყოველთა მეცნიერებათა მისთა.

შ ა ი რ ი

რა სახი მისი სიკეთე, სიძარტლე და სინჯულობა,
სიტყვისა გუბი, რჩევანი, სიბრძნისა ცოდნის სრულობა,
ქვეუნი მიმოკულა და სწავლა, სასვათა გამოცდილობა,
და ღვინთა და ჭირთა აწონა, საქმეთა გამოწვლილობა.

ლომმან მრავალს საქმესა, გამოიძებსა და გამოცდას უგან, სარი თვის
მესაიდუმლოედ და გულითად სიკითხვად გაიშინაურა, და ყოველთა უძმთა მისის
სუბუბათა ხარისხთა სიმაღლესა ჰმატა, და მისის ბრძანების მოწინადად სიხანი
შექმნა, რომე ყოველთა ბედნიერობისა მარბეებულთა და ლომის წარჩინებულთა
წინა წასაწრა. რა ესე დამანამ ხანს, რომე ლომმან სროხის დიდება სიმაღლის
სასღვარს გარდარივა, და წყალობასა და ნიჭთა დღითი-დღე უმატებდა, დამანას
აღარა კეითსებოდა რა, და აღარც რჩევათა შინა უსმიან, — გაძებისა და მოშორვე-
ბის საოლავი გულისა თვალთა ეოლა, მოწყენისა და შურის ცუცხლის აღი გო-
ნებთა საცნობელთა მოკვიდა.

ლექსი

მოშურნე შურის ცეცხლთა სადაც ადგონებს კიდებით,
თვითვე უმაღლე დაიწვის სრულიად, არ თუ კიდებით.

თვალთა მისთავან ძილი განქარდა, კვლარ დაწინარდა, მოთმუნის გასაძლი-
სი სამოსელი გულისგან შემოქმდრცვა, და ქილილასთან მოჩივარი მივიდა და
უთსრა:

— შმაო, ჩემს ჭკვათა უსუსურობასა და განსრასხვისა სისუსტესა მიხედუ!
სრულობით ჩემი სვე-ბედი ღომისა სახედნიეროდ მოსუენებასედ წარვაგე და ხა-
რი მისად მოსამსხურედ მოვიყვასე... აწ იგი ესრე კაადიდა, ყოველთა წარჩინე-
ბულთა გარდამატა, და მე ჩემის ჰატვისა და სარისსთავან ჩამოკვარდი.

ქილილამ უთხრა ტაებო

ტე, ჩემო სულო, ჭკვათ გარდასრულო! შენივ ნაღვაწი თვით დაისულა!

ესე ეზო ფერხთა შენთა თვით შენ ივარ, და ამა ჩსუბისა მტკერი შენ
აღაფქერივე. აწ შენ იგი მოგვივა, რაცა მას ერთს მეუდაბნოეს დაემართა. დამ-
ნამ ჭკითსა, ვითარ ყოფილარა?

ქილილამ თქვა არაგო

თქმულა: ერთმა ხელმწიფემა ერთს მეუდაბნოეს ძვირ-ფასი სამოსელი მის-
ცა. ერთმა მპარავმა რა ესე სცნა, შესარდა, და მისის ნდომისათვის მოვიდა
და მას მეუდაბნოეს ემეო; დია კრძალვით ემსახურებოდა. რა გაუშინაურდა,
დრო ჭპოვა, იგი კაბა მოიპარა და წავიდა. მეორეს დღეს მეუდაბნოემ კაბა
ვერა ჭპოვა, და ვერცაღა თვისი ახალი მისხური სცნა, რომე მას მოეპარა. მის
სამებრად ქალაქით გამოვიდა, უკან გაუდგა. გისახედ ნასა, ორნი მხეცნი იბრძო-
დეს, ერთმანერთისათვის ჭანგ-მასვილობითა თავი და ტანი დაქაღლათ, ღო-
მებრივ ძლიერად იცემებოდენ, დაკოდლის ტანით სისხლი სდიოდათ. ერთი მე-
ლი მოსრულიყო და მათს ნაწკეთს სისხლთა ღოკდა. ანაზდად, შუა შემოიგ-
დეს, და მათი გაცეცხლებული ტოტი მელს მოსკდა და სიკვდილის მასეთა შიგა
გაება. მან განშორებულმა ესე გაიკვირვა, გასცილდა და წავიდა. საღამოს რა
ქალაქის კარსედ მოვიდა, ნასა—კარნი დასშულნი იყო, აქა-იქ სადგომისათვის
სლვა დაიწყო. ერთი ვინმე დიაცი ერდოდამ შუკათა დაჭმსურდა. რა ეგრე შელო-
ნებული ნასა განშორებული, შეებრალა, აწვივა და სასლად შეიფანა, და ერთს
გუთსეს დადვა და ილოცვიდა. დიაცი იგი, თურმე, რაკვიპი იყო და ბორტად
აჭტოდა, და რაცა მსკვალნი ჭევეს, მათცა ამაქსაკლებდა. ერთი მათგანი კველუ-
ცობითა მანქმადანთ სამოთხის სძლებს საპატორობასა აწწავლიდა. მისი ტურ-
ფა ჰირის სასე ქეყენის სანთელსა მორცხობის ცეცხლსა შინა სწავდა, მართაფ-
თა თვალთა მისი წამწმის ისარი გულთა საგანსავით გასურეტდა, სულთა წამ-
ლებულთა ბაკეთა სიმცირე შაქრისა სიტუბოსა სწვეთდა.

შეწობილი

ვით მთვარე იარებოდა, ტანი უგვანდა საროსა,
 თმათა ნათსაწი საბლური სათსა ვინ შეუდაროსა?
 ნიკაშთა ვეცხლისა ბურთსა კერ ვსედავ მოსასმაროსა,
 დაწვთა გიშრისა ჩოგანი უჯდა, რად გაუყაროსა?
 ახალი მთვარე მოსრილი შავად ჩენილა ანოსა,
 და ვთქვი: კაკვი მთვარეს მოსტაცა, ბურთი მით მოკუაროსა!

და იყო ჭაბუგი ვინმე შენაიერი, პირი მისი მუშეგბრი სუნნელი, ტანად
 საროს მსგავსი, პირ-მთვარე, ენა-ტუბილი, სიტყვა წყლიანი, თურქთა მხატვარ-
 თაგან გამოსატულები, თმა სუტუტე, სუმბულსავით მიგრესილ-მოგრესილი, მისნი
 ბალასშნი ბაგენი შაქრით დატიტულნი, საკუთრად მხიარული, ტრფიალივით
 სწრაფი.

ღ ე ქ ს ი

პირნი მზისაებრ ნათელი, მიმფენი სმელთა შუქისა,
 თმანი სუტუტად ნაწყობი, მჭროლელი შტასსთა ბუქისა.

მათ ერთმანერთისა სიყვარული გამოჩენით ჭჭონდათ, ნიადავ ერთგან იყ-
 ნიან, მზესა და მთვარესავით ერთსა ზურჯთა ზედა შეიერებოდეს. იგი ჭაბუგი
 სცვიდა მას მსკვალსა, რომე სსვამან მოყვარემან მისი სილამაზის ჭაშნიკი არ
 ნახოს. მინდორთა მწეურვალთა მონატრეთა ათასთა გარჯას უგან ვინტორთა
 წყაროთა მისწდომოდეს.

ღ ე ქ ს ი

თუცა ჩემგან სიყვარულსა შენზედ ესრე შევიძლებდე,
 სსვის კაცისა გულის გავლით, შენსაც მასაც კერ გავსძლებდე.

იგი როსებში დიაცი მის მსკვლისაგან ამას დია წყინობდა და მუშურნეო-
 ბდა. რა ველარ გასძლო, მის მსკვლის სირცხვილის ფარდაგი დაწია, და მას
 სული თვისი საყვარლისა სულის ნდომის სელთა დაეღვა და წუთსაცა არ მო-
 შორდებოდა. და მან დიაცმან მის ჭაბუგის სიკვდილი მოინება. იგი მუდამნოე
 მის სასლთა იყო და სინჯვიდა. დიაცმა დრო დაცა, და ტრფიალსა და სა-
 ტრფიალოსა, ორთავე მრავალი ღვინო ასვა, და რა მუნ მყოფთა დაქმნათ,
 მოიღო საკვდინებელი სამსალა, დაგალა და მასრათა შინა ჩაყარა, და მასრისა
 წვერი ჭაბუგის ცხვირთა ჩაუყო, და მეორე წვერით ენება შებერვა და ცხვირთა
 სამსალის შებსუვა. მას ჭაბუგს ცხვირს დააცხივა, და მისმა ორთქლისა ძაღმს
 სამსალა მასვე დიაცსა პირთა შეახნია, უიათა ეცა და წამსავე მოკვდა.

ტ ა ე შ ი

რას თაგსა თვისსა უყოფდე, სსვათაცა კერე უყოფდე.

რა განშორებული ამით სეღვიდა, მის ღამის სიგრძე გათენებადმდე მეორედ
 მოსვლის დღე იყო. რა გათენდა, მის ღამის სიბნელის ჭირებს მორჩა, ღო-
 ნვა დაიწყო და დიდი დროშა ნათლისა ჭკეუნისა კაცთა აღმოუბრწეინდა.

ლექსი

აეღვარა კამარა იასხად, მსგავსად სარკისა,
განამო უოვლგით სიძავე, უხანთა მოძვრეობი სარკისა.

მაშინვე მან განშორებულმან. თვისი თავი საბოწყართა სიბნელისაგან განაშორა, და ავის მოქმედის მესადგომისაგან თავი მოიხინა, და სხვას სადგომს ეცადა. ერთი ხარაზი იყო ღვთის მოშიში და გზიანი. მან ნასა იგი მეუღაბნოე, აწვივა და თვისსა სახლსა შეიყვანა, სახლეულთ მისი სამსახური უბრძანა და თვითან მოყვრისას წვეული წარვიდა. მის ცოლსა კურო ვინმე ჭყვა, გუნება-კეთილი, შენიერი და პირ-კეკლური, კისკასი, თმა სუჭუჭი, სიტყვა წყლიანი, ნაზად მქტეველი, ჩაუჭი, თვალთა წამწმითა დამშრეტელი, ტურფად მწყაზარი და სიტაცხლის წამლები. მათი შუა-მავალი ერთი მეკოტომის ცოლი იყო, გრძინებათა მოქმედებითა ცუცხლსა და წყალთა შეაერთებდის, ენა-ტბილობითა ქებათა ცვილებრ განდიდის.

შეწეობილი

ესეთს ტყუილსა იტყოდის⁷³, წაუხვის კაცთა ცნობანი,
ფასკუნჯსა მუძლსა შეჭყრიდა, შეუქმნის აშიგობანი;
კრიალესვანი სელთ ჭჭონდა, ზნემის მლოცავობანი,
მისი ზონარი ყელთ ება, ინდოთა ჭჭონდა მეობანი;
ლოცვისებრ ბაკეთ იძრეკდა; გულთ ეღვა მატურობანი;
და გარეთ ერთ-ფრად ჩნდა, შიგ ეღვა ას-ფერი ჯადეობანი.

ხარაზის ცოლმა რა სახლი მოცალედ ნასა, თავის კუროსთან მატყუად გაგზავნა და შეუთვალა: ამხ ღამე შექარი ბუზისა შეფოთისაგან მოსვენებით არს, და სალხინო — უგერკეტონოდ და უმოურხოდო.

შეუოვალა ცაეში

ადეგ და მოდი, ძალიად რბოდი!

მან დიაცმა კურო კართა მოჭკვარა, და კარი დაურკვა. ამას-ზედა ხარაზი ანაზდად, სნებსასვით, მოუვიდათ. თავად უწინაჲ მას კაცოედ ეჭვი ჭჭონდა, და რა თვისის სახლის კართა ნასა, ცოლის ბოზობას გული დააჯეკრა. გარისსე-ბული შევიდა, ცოლს მრავალი სცა და სვეტთა ზედა მიაბა, და თვით ლოგინთა გაისვენა. განშორებული მას კაცსა გულშია გმობდა: უმიზნოდ და შეუცოდრად რად გალასა დედაკაციო, და მან უსამართლო ქმნა, მე რასათვის არ მივეშველეო, და არ ვიპატივეო. ამას რა ინანდა, ნასა რომე მეკოტომის ცოლი შემოვიდა, და უთხრა: დაო, ამხ ჭაბუკსა ესოდენსა რად აჭირვებო, ანუ რას ჭეოენი? ადრე კადი, მოსულს ღზინს ნუ უგუ-აბრუნებო.

უთხრა ლექსი

მოყვარე მოყვრის მოკითხვად, რადგან სნეულსა უნდესა,
ძანამდის მართებს მიესწინას, ვირ სული შეუძრწუნდესა.

⁷³ ვარიანტი: ტყუილსა იტყოდის.

ხარაზის ცოლმა ჩემის ხმით ახლო მოუწოდა და უთხრა:

შ ა ი რ ი

მოღსენილს გულს მტირალს ეგრე ჭკონია ასვია,
ღვიძლ-ღაკოდილს აძიეთა სისხლი ტრიფიალთა ასვია,
გვრიტმა ხე-და-ხე მავალმა, ვითა სტასს ჭინის ასვია,
და სირთა ზურობილთა რა იცის, თუ რა ლასკარი ასვია?

მოდი, საყვარელო ტუბილო, და ჩემი ჩვილ-ტირილი მისმინე, ჩემი დამწველი ამბავი სტას: ჩემსა უწყალს ქმარს ვატი იგი ვართა ენასა, შმაგებრ შემოიჭრა, პირველად მრავალი მტა, და მერმე სვეტსა ამას ამავრა. აწ თუ შენ ჩემი მოწყალე და კეთილის მეოფელი ხარ, ანუ მის, ჩემის საყვარლისა თავი არ გავიწირავს, მეწიე, აქათგან მე ამსსენ და შენ ჩემ მავიერად დაეხი. წამოე გაკალ, ჩემს საყვარელთან ბოდიშსა მოვიხდი, მოვალ, შენ გაგიშვებ, მე ისრევე დაკებმიო, და მე და ჩემს საყვარელს დიდად დაგვაჯალეო. ძეგოტოშის ცოლმა იგი შესსნა და თვით დაება, და იგი დიაცი ვარეთ გავიდა. რა მეუდაზნოემ ესენი ნასა, ცოლ-ქმართ შუღლყოდ ქმარი ამართლა. ამსსედა ხარაზსა გამოკლვიდა და ცოლსა საუბარი რამე დაუწყო. ძეგოტოშის ცოლმა ხმის ცნობის შიშით სიტყვა ვერ მიუგო. რამდენსაც ელაპარაკა, დიაცმა ხმა ვერ გასტა. ხარაზი ჯავრით ცეცხლისაებრ აგონა, დანა აიტაცა, წამოიჭრა, მოუსდა და საწყალს მეგოტოშის ცოლს ცხვირი მოსჭრა და სელთ მისტა: ეს ძღვენი შენს გუროს მიუძღვენო! მან ცხვირ-მოკვეთილმან შიშისაგან ვერც დაიკივლა და ვერც დაისუნეშა. გულში ესე თქვა: საოცარი ეს მომკლხინაო, საწადელი ვის აუსრულდა და ზატიუი ვინ გარდისადაო! რა ხარაზის ცოლი მობრუნდა, თვისი დობილი ცხვირ მოჭრილი დასკდა. ნამეტნავად შესჭირდა და ბოდიში მოითხოვა. იგი აუშვა, და თვით აგრევე დაება. ძეგოტოშის ცოლმა ცხვირი სელთ დაიჭირა და თვისის სახლისაგან წავიდა.

ტ ა ე შ ი

გზად მიმავალი ტირიდა, უკვირდა, ხან იცინოდა.

მან მეუდაზნოემ ესე ეოველი სხს და მოისმინა. ესეთსა უცხოთა საქმეთა რა შეესწრობოდის—გაჭკვირდებოდა, და გაკვირვება გაკვირვებას ემატებოდის. რა ხარაზის ცოლმა მტრედ შეისვენა, საცთურისა სელი მოიმარჯვა და თქვა:

—მაღალო ღმერთო, ეოველთა სელმწიფეო! შენ უწიე ქმრისა ჩემისა უსამართლობა, რა მიუო! ნაცილად შეცოდება და დანაშაული თავსა ზედა დამადვა, რომელთა შინა უბრალო ვარ. აწ წყალობა ჭყავ ჩემსედა და უბრალოდ მოკვეთილი ცხვირი აგრევე გამომხბიო. ამისთანას რა ილოცვიდა, მისის ქმარსა გაკლვიდა და მისი ტირილი სიწმიდის აღმორცელი, და მისი ლოცვანი საეშმაკონი მოისმინა. ხმა უეო: შენი საქმისი აღსრულებულა, მაგა ლოცვასა ცუდად ნუ ირჯეობიო. ეგე რაი სათხოველია, რომე აწ შენ მოგიტონინა? ბოროთა ლოცვანი მის კართა ვერ წადგებიან, და ან-საქციელთა წადილი მისსა გზათა ვერ ჭბოებსო.

ღ ე ქ ს ი

თუცა გინდეს მის წინაშე დაფარულთა შესძენანი,
ყოლე გული განიწმიდე, კვლას სიძარცვით ჭყავ ენანი.

ანაზღად დიაცმან დაიძის: ნიადგ უსამართლოთა მოქმედო, ადგ და ღეთის სასწაული და ძლიერება ისილე! რადგან ამ სიბილწისაგან ჩემი ვალთა წმიდა იყო, მოწყალემ ღმერთმან მე საბრალლას ცხვირიც გამიგურნა და ჭკეუანთა ზედა სირცხვილისა და საყუადურისაგან მასსეულაო. მისი ქმარი გულითა წრფელითა ადგა და სანთელი ანთო, მიდგა, დიაცი გასინჯა, — უნებულად იყო და ცხვირიც მისვე ადგილს ება, და წყლული და დავადილება არა სდა ჩნდა. მაშინვე თავი დანაშაულზედ დადგა და შენდობის თხოვნა დაიწყო, და სულფერსთა შეკრულობა ჰატევით გაუსსნა და ზირობა დაუდგა: «ვირემდის ერთი რამ შენცოდარი თვალთა არა ენახო რა, ესეთსა საქმეს სელი აღარ მივეო, ცილითა და ჩხუბიანითა ენითა ესეთსა ძლოცუელსა ჰატეოსსნას თავი აღარ ვაწყინო, და მის დანაწილმს სიცოცხლეთა შინა, ესეთსა წმიდასა დიაცსა, რომლისა თხოვსა ღეთის წინაშე დამაყენებელი ფარდაგი არა უბია, მისის სიტყვიდამ აღარ გავიდეო.» იქით მეკოტოშის ცოლი ცხვირ-მოკვეთილი მივიდოდა, და დაღონებული თვისის მისვლის საქმეს არჩედა: აწე საქმე ესე თვისსა ქმარსა ვით მოუსრიგოს, ანუ შესობელთა და მოყვარეთა-თანა თავი გამოიძარცვოს რა მოსაგონით? მცნობთა და მოკიდებულთა რომლისა ზირითა ეუბნას? ამ საგონებელსა შინა რა იყო, მეკოტოშეს ძილისაგან გაკლვიდა და ცოლს დაუძხა: ჩემი იარაღი მომეც, ერთის ვაჭრის სასლში მივალო! ცოლმა მოგვიანოდ მოუსმინა და იარაღისაგან მარტო სამართებელი სელთ მისცა. მეკოტოშემ ჯავრით ბნელეში სამართებელი შესტყორცა და გინება დაუწყო. დიაცმა დაივიწყა, დაეცა და დაიძის: ვაძე, ცხვირიო! მეკოტოშე შესწრთა, და კვილის სმაზედ მეზობელნი და მოყვარენი შემოცვივდნენ. მისი ცოლი ცხვირ-მოჭრილი და სისხლით გასვრილი ნახეს. გმობდნენ მეკოტოშესა და ყუადრიდნენ. საბრალლო მეკოტოშე წყალ წაღებულვიით შეიქმნა. რა ჭკეუანის მანათობელმა დილამან კვადრის ფარდა წინადამ აიხდა და ჭკეუანის მახეებელმა მზის სარკვემ ჯიმშედის ჯამსავით ელვა დაიწყო.

ფისტიკაური

აღმართა დროშა აღმოსავლისა ლაშქართ ზატრონმს დასაწყლად,
დასავლის მეფე და მათი სეიფე ზღვათა დაანთჭა სან-დაუსმელად!

მის ქალის სამშობლონი შეითქვს და მეკოტოშე ყადთან წაიყვანეს. მას ეამსა განშორებულვიცა საჩაზის სისხლით გამოვიდა, — ყადის მეგობარი იყო და მისდა ნახვად მივიდა. რა ერთმანერთი მოვიითსეს და მოიალურესეს, მეკოტოშის ცოლიც მოიყვანეს და მასთან იჩივლეს, და მათის სისხლის აღებას ცდილობდნენ. ყადმა უბრძანა: ოსტატო, დაუნაშაკებლად და შეუცოდრად რომე ამ ქალისათვის ეს გიქმნია, რომლისა სჯულისა გოწიანო? მეკოტოშემ, გაწიბლებულმან, კვარა რა

შსუსნი გასცა, და უაღმა მისი სკლის მოკვეთა გაჩინა. მეუდაბნოე ზე აღდგა და უაღს მოასისინა: ამ საქმეს განსრუკა უხმსო, მხარავსა ჩემი კაბა არ წაუღია, მელი მხეტთა არ მოუგვდინებიათ, მის ზვის მოქმედის დაცვისათვის სისიგვდინე წამალი არავის შეუსმევია, სარჩის ცხვირი უბრალოდ არ მოუჭრია, მის მეკოტოშეს თვისის ცოლის ცხვირი არ მოუგვითია. მე ეს საქმეები ვეგლავა გამოიციდათ. უაღმა მეკოტოშე ახატა, და განმოკრებულს პირი მიაპყრა და ამ საქმეთა კითხვა დაიწყო, რომე ეს დაფარული ცხადად გამოგვიჩინეთ. მეუდაბნოეს რაც ენახა, და ანუ სმენოდა, თავით ბოლომდე ეგვლა უამბო. თუცა მე ხელმწიფისათვის თავი არ შექმსწავლებინა და იგი ვაცი არ მეუმო, ის კმძავი და მოძალე ვერ დაიცემდა დროსა, და ჩემს კაბას ვერ წაიღებდა; თუცა მელს თვისის მსუნგობითა სისხლის ჭამა არ დაეწყო და გამოკრებოდა, მხეტთავან არ მოიგვლოდა; თუცა მის ზვის მოქმედს დაცვა მის ჭკბუკისა სიგვდილი არ მოეწადა, თვის ტებილსა სუფსა არ გააქარებდა; თუცა მეკოტოშის ცოლი მის ბილწობისა საქმეში არ გარეოდა, ეს სისირცხო საქმე არ დაემართებოდა, რომე ცხვირი მოჭკვეათესო. გინცა ზვის მოქმედია, კეთილს ნუ მოელის, და ვისცა შაქრის ლერწმის მოსლვა უნდეს—ჯიჭურას ნუ დასთესავსო.

ღ ე ქ ს ი

ბრძენთ უთქვამსთ: მსრეე მოიძვი შეკრებად შენს დათესულსა, ზვის მოქმედი ზეს მისვდეს, სორცისა რად ამრობ, ჭე, სუფსა.

ეს არავი ამაღ მოვიუბნე, რომე სცნა შენისა გარჯვისათვის გზა შენ გაიკასმე, და შენი ჭირის ჯარი შენ გაასვენ.

უთხრა ცაუბი

ვისლა შესხივი? რაცა გჭირს, შენმან ნაქმარმან გავია!

დამანამ უთხრა: მართლს ამბობ, ეს საქმე მე მოვწვიე ჩემსა თავსა ზედა! მაგრამე ამის სსეკლად შენ რასა მიჩნეე, და ამ სვანჯის სერსით გასსნას რომლის გით მოიგონებო? ქილილამ უთხრა:

— მე პირველადეე ამ საქმესა ზედა არ გავიერთდი, არცა ამ ქმნსა შინა მოგვეე, და აწცა მათისა კარისა შორს ვარ, და ჩემი გარეკა არას გიიფ არ იქმნების. და თუცა შენ შენს თავს ეწევი, შენ იციო.

უთხრა ცაუბი

გინცა სობრძითა მეტია, რად ჭკითსავს ვინცა რეტია?

დამანამ უთხრა: ჩემი რჩევა ეს არის, სერსითა და სრბითა შინა შეეკოტოშე, და რაც ძალ-შედეგს ეგვადო, რომე სარი იგი ანუ სიმადლითგან დაგსტე, და ანუ ქვეუხისა ამისგან გავამო, ამისთვის რომე, ესეთისა შეცოდებასა და ცდომასა სუგადრისისა წესად გვდაე, და ამის ეურის მიუზერობლობა ჭკვის მოსწავლეთავან შორად განვიდიო. მე ჩემისა დიდებისა შემატებისათვის არ ვეებ: რაცა ჩემი საფეკია, მის მეტი არა მინდა რა; მაგრამე დიდთა ბრძენთავან თქმე-

ლა, ხუთთა საქმეთა უცდელობა არა კეთილ არსო: პირველად—სიდიდე და წასაცა მქონებულ იყოს მისი უპატიოსნეობა; მეორედ—გრძელვა, ვითარცა სამსალათაგან, დარიდება ბორბოტთა საქმეთაგან, რაიცა აუგად დაუტო; მესამედ—რისაცა მქონებელი იყოს, მისსა მოხმარებასა და მისსაცა არ დაკარგვას; მეოთხედ—სულის გამოხსნასა და გამოყვანასა, რომელსაცა ბორბოტს შინა ჩაკადნილ იყოს; მეხუთედ—სასარგებლოსა და სასიკეთოსა თავისა თვისისაგან მოწვევასა და მოზიდვასა, და დასაკლისა, ზიანის გაშორებასა და მორიდებას. მეამა გზით ვეცდები, რომე კიდევუ ჩემი ადგილი ვიშოვო, მუნ მივაწიო, და იგივე ჩემისა საქმისა პირი გავასლო. საქმე ეს არის, ხარსა ხერხითა შევადგე და მიწისა პირს გამოვასლო, და ანუ ამ სოფლით ბარკი ავიდოს. მე მას მტლეს ჭკაჭკეის უდარესი არა ვარ, რომე მიმინოს თვისი ჯვარი არ შეარჩინას. ქილილამ ჭკითსა, როგორ ყოფილა?

დამანამ თქვა არავი

მამია, რათა ჭკაჭკეთა ერთს სისა შტოსა. ზედა ბუდე ედვით, ქვეყნათა ნაყოფთაგან სავებთა და წყალთა დაჯერებულ იყუნეს. ხე იგი კლდისა რისმე ძირითა მდგომარე იყო, რომლისა თავსა ზედა ჭბუდობდა მიმინო, და რა შორს ნადირობით მოიცალის, მესებრ რბოდის, და, გრესლებრ, საბრალთო ჭკაჭკეთა სუფლთა კალთათა სრულობით დასწევდის.

ტ ა ე ზ ი

რა კლანჭი გახსნის სირისად, ოცდათს იძღვნიდის პირისად.

რა ჭკაჭკენი ბარტეთა დაფერენდენ, უმწიოდენ იგი მიმინონი და სრულობით დასტანის, და მათთა ქულათა მით სრდიდის. ჭკაჭკენი ვერცა სამკვიდროსა სომობდეს, და მიმინოსაგანცა ამა გაუსაძლისსა ჭირთა იყუნეს.

ტ ა ე ზ ი

დგომს და წასვლას ორივე მათ ჭქონდათ მხელ სახლომივე.

ერთსელ, რა მართიკეთა მათთა სრდა აღუარძინდათ და ფრთე მოეცათ, რა ხელტომისა დონე მოეცათ, მათი მამა-დედანი მათის პირის ჭკრეტით ინარებდეს, მათდა სასწავლელად განცხრობით მიმოფრინვიდეს. ხანდათ, მიმინოს მტეობა მოაგონდათ და სისარულის ტახლს აკეცათ, და გუფითა მწუხარითა ტირილი და წივილი შექმნეს. მათთა ბარტეებთა შინა ერთსა სისარულე და სიკეთე პირთა ჯნდა, მან მის მხარულობის მოწვენად შეტვლის მიწესი ივითსა.

და უთხრა ლექსი:

შვილო, არ იცი რაწომიცა გუფთა სახმილი მდებია?

ტრემლისი ჩუენი გუფსა მოამბუდ, გითხრას რაც წამკიდებია!⁷⁴

და მათკედ მიმინოსაგან უწყალოება, ახსრება და შვილთ დატაცება უმბეს. მათ უთხრეს: ზეგარდამო მოსვლის რისისისა და განსაცდელის ტაქნეა

⁷⁴ ვარინტი: რატაწაგვიდებია.

უსამისა მონათავს, მაგრამ დამბადებულს ღმერთის ყოველთა შეჭირვებულთათვის მიწეზითა რათქმუნა წამაღიდა გაურბეობა, ყოველის სენისათვის თვით საგურნებელი სარგო მოუწყობია. თუცა თქვენ ამ საქმისაგან განრომისა და ამას სასკვისა გასწასას ეცადათ, ეს ჭირი თავთა ჩვენთა მოსცილდებისო, და ეს ნაღველი გულისა თქვენისაგან განქარდებისო. ჭავჭავთა ესე სიტყვა მოეწონათ, და ერთი მათგანი ბარტყთა სასწრდელად დადგა, და მეორე მათის შეგლის საცდელად წავიდა. რა ცოტა ვის ვაკლო, იტყუდა: სადა და ვისთანაჲ მივიდე, და ესე გულისა ჩემისა შეჭირვება ვის გავანდო?

თქვა ლექსი

გულთა მჭირს ჭირნი ულხენი, უწამლო, უგურნებელი,
გულთა მწკავს დაღი მსურვალნი, წამთა მოურჩენებელი.

და მერძე ესე თქვა: რომელიც ზირუტევი ზირველად შემემთხვევის, ჩემს ზრუნვასა მას უძობობ, და ამა გულთა წრტალთა ღონესა მისგან ვითსოკო. რა წარვლო, სასა—საღამანდრა ცუცხლის ღითონით გამოხორული და ველთა ზედა მოარული. ჭავჭავთა რა მისი სავეირველი და გასაცვიფრებელი სასე თვალთი გაიწად, მოინება და გულთა შინა თქვა: ჩემთა შეჭირვებათა მას უცხოთა ზირუტევის ვეითსო, ნუ თუ, ჩემთა დახვანჯურთა საქმეთა გამოგება მას შექმლიო და ერთი რამ მიღონისძიოსო. დიდისა კრძალვითა საღამანდრასთანა მივიდა და ქება შეასხა, მონებრივი საქმენი ასვენა. საღამანდრასმანცა უცხოთა შეწყენარების მსგავსად ჰპტივით მოიგიოთსა, ტუბილად უსაღესსა და უბრძანა:

— დაღრეკილობის რასმე ნიშნითა შენთა გულისა სარგეთა ვსედაგო. თუცა გზისაგან დამაშვრალი სარ, აქა სახლსა ჩემსა ახლორე ხანი რამ დაფავ და გაისვენო, და თუცა სხვა რამე გაურვებს, მათსარ, და მისის ღონის ცისადაც კვრდებიო. ჩიტმა ენა აუბნა და მისის საიდუმლოთა საქმენი ესრე რიგად აუწყო:

— თუცა ქვათა სმენოდა, მწუხარებით იგიცა დაილეწებოდეს! ესეთისა სუბრითა თავსა აწყინებდა.

თქვა ლექსი

ჩინცა სცნა ჩემნი ამბავნი, საბრალოდ შესაწყალისა,
მასცა მოედვა სასმილი გულთა უწყალო აღისა.

და რა სიტყვა დაასრულა, საღამანდრამა წყალობისა ცუცხლისა აღნი ზე აღუძალა და უბრძანა:

— ნუ სწუხ, მე ამა განსაცდელიდამ თავსა შენსა ვისსნი, და დამესა ამას ესრეთისა საქმესა მოურთავ, რომე მისი სამყოფი და მუნ შინა მისდომელნი სრულობით დასწვა. ოღონცა შენ შენი სადგომი მიჩვენო, და შენ შენთა შეიღოთა თანა იყოფებოდე, კირემ მე შენთანა მოვიდოდეო.

ჩიტმან მან თვისი ბუდე საღამანდრასა ასწავლა და სწორად ანიშნა, და სადღლისაგან თავისუფალმან, გულ-მსიარულმან, ბუდეს მიჰმართა. რა დაღამდა, საღამანდრამ თავისი ნათესავნი და ტომნი შემოკრბინა, და ყველაჲს ცოტ-ცოტა

წუნწუბა და ნაკთი აიღეს და მის ჩიტის ბუდეტან მივიდენ. ჩიტი წაიძლვანეს და მიძინოს ბუდეს მიჰმარტეს. მიძინოთა და მისთა ქუელათა ესე არც ერთი იცოდეს და, საჭმლით მადლარნი, მიძინარნი იყვნეს. საღამანდრათა მოღებული წუნწუბა და ნაკთი მის ბუდეს მოსცეს და წამოვიდენ. აუჭროლდათ ღვთის რისხვის ქარი: ცეცხლის ალი მის მტაცებელისა ბუდესა მოკვიდა! ესრე უცებად გაეღვიძათ, რომე საშველი სელი მის ჭირისაგან უღრონ ქმნილ იყო, და ერთობილ სასლით, ბუდით, შვილებით ნაცრად შეიცვალნეს.

ღ ე ქ ს ი

ვინ მძლავრმან ცეცხლი აღაგზნას სსვათ დასაწველად ცნებითა, თავსავე დასწავს საჭმითა, სსვათა—უაზროს ნებითა.

ესე აჩაკი ამისთვის წამოკვთჱვი. სცნა, რომე რომელიცა მტერთა მოშორებდას ეცდების, თვით რაგინდ მცირე და უსუსური იყოს, და მტერი—ახოვანი და ძლიერი, გამარჯვების იმედიაო. ქილილამ უთხრა:

— ლომის ამისთვის სიდიდისა შირი მიუტემა, და მისი სვიანობისა ბაკრეი აუმართავს, და აწ ლომის გულიდამ მისის სიყვარულის გასლვა და გუნების გზის გამოცვლა დია ძნელად დასანახავია. მეფენი ვისაც აძალღებენ და გადადიბენ, უმიზნოდ აღარ დასცემენ, და ვისაც სარისსოდ აიყვანებენ, ვირემ დიდსა დანაძეულს არ უნახვენ, თვლიდამ აღარ გააძებენ.

თქვა ლექსი

ძელი რა წყალთა ჩაგდო, იცოდე, არ დასძირავსა,
რადგან მის რწყევითა⁷⁸ გაზრდილა, ამისთვის ვერ გასწირავსა.

დამანამ უთხრა: ამის უარესი რაი მიზეზი იქმნების? რა ამისთვის სელმწიფესა წყალთა უქმნია, სსვათა ჭკვიანთა და ერთ-გულთა კაცთაგან ხელი აუღია, და მისის სამსახურისაგან დაშორებულან, მათის მონობის სწავლის სარგებელი მოუგვეთათ, ამა გზით მათაც ხელმწიფის დასავლისის საქმე შესვლიათ. ბრძენთ უთქვამსთ, ჭკუენის ზიანი და მეფეთ წასდენის საქმე ამისგან იქმნებისო: პირველად—ერთგულნი გაძმონ და უიმედოდ შექმნან, და ჭკვიანსა და მეტნიერსა არა ჭკითხონ რა, და წასდინონ; მეორედ—მოხსუბართა და მზაკვართა ხსუბი არ დაუშალონ, მოუგონარი რამ მოხდების, და მტერთა ქარქაშით სრმალნი ამომღვრდების; მესამედ—ღიაცთა დვენა და აღერსნი, ესათა სიყვარული და სშირად ნადირობა, სიმთვარაღე, ძღერა და სავრავნი; მეოთხედ—თვისა ძაღლისა და სიცრუის მინდობა და არა ღუთისა, რომე ამისგან მოიწვეის სრვანი და ძრვანი, ზღვათა დანთქმანი და ფოკუნნივე ჭირნი; მეხუთედ—მრისხანება, წყრომა, უსამართლობა და გაუკითხავობა, შეზურობა და გასიებრება; მეექვსე—სიჭაბუკე და გამოუცდელობა, რომე დაწეობის უამისა აძლას მოახდინოს, და აძღვის დროს—ზავი; წყალბის დროს რისსვა ჭყოს, და რისხვის დროს—წყალობა. რისხვის ბჭე უხამს შეკრას, რომე წყალბისა კარნი აღახნას.

⁷⁸ ვარინტი: მის რწყევით.

თქვა ლექსი

ბრძოლა გინდეს თუ მშვიდობა, უყამოდ არ სჯება:
გარდთან გარდობა იხეი, კვალთან — კვლის რჩება!

ქილილამ უთხრა: ჭკაკს რომე, შენ შურის სოსტური შემოგირტყამს, და შუთურბასათვის სსწიანოსა შემყადებსა ცდილობ, და გნებავს ბოროტი რამე შეამთხოვო. ძაგრამ მე ვიცი, მისთვის ავის ქმნა კარგი არ არის: ყვალსა⁷⁵ ავის მოქმედსა კაცსა თავსავე თავისსა მიექტევაო.

თქვა ლექსი

ავის მოქმედმან მოიგოს მისნივე ნაქმნარნი აკუბი,
ნაცვლად მიეტეს საჭიროდ თვისივე დანაშაკუბი.

რომელმანცა ამისთვის თვალნი აღიხილოს, კეთილს არა და ბოროტის მოსაგებელსა სჭკრიტოს. არა სათუთა, მას სიკეთე, წყალობა და მოწყალება არ შესვდება, თუცა ხელი და ენა კაცთა სსწიანოსა და დასჯელისსა არა ჭრდება, — როგორცა მას სამართლიანსა ხელმწიფეს უბრძანებია. დამანამ ჭკითსა, როგორ უოფილანო?

ქილილამ თქვა არაკო

უწინარეს ერთი ხელმწიფე უოფილან, უსამართლობა და უდიერი ძალა და ცოდვა ხელწყურით იცოდან, და სსხელოვნობისა და მოწყალებისაგან იყრისი არ გაუღვა.

ლექსი

უსამართლო და უწყალო, თეითა დამწყული ძალითა,
სიტკეოსი მწარედ შემცვლელი უგეჟრობის ძალითა.

დღე-და-ღამ მისის უსამართლობითა, ლოცვის ნაცვლად, შირ-აღებით სწყეულიდან. დღეს ერთსა ნადირობნდ განვიდა. რა შემოიქვა, ქადაგი დაამას. «თვალნი ჩემნი დღედმდე⁷⁶ კეოლისა სსქეთა დაწყვილანი მქონდა; ჩემსა მომხვეჭელსა ხელსა სსბრალონი უწყალოდ ხედიდეს. ჭირთა შებმულ იყვნენ, ტანჯვისა სრმალი გლახავთა ქადათა ედათ. აწ გლესთა და დაგრდომილთათვის მოწყალებისა, სიამართლისა და სიბრალულის იყრისი დამიფარება. ამა შირსა მივსცემ, დღეისა იქათ ვერა მოძალისა ხელმან სსამართლოდსა კაკეთა გლესთა კარი ვერ დარეკოს, ვერას მტაცებელის იყრისი სსბრალთა სსბრალთა შინაცა ვერ შევიდესო.

ლექსი

მიენ რა გიბორო სიმიდირე ქადაქთა, გინა თეითა,
ხადაც მეფერი მოხვეჭენ, მიიხმენ გლესთ მიცემათა?

სსბრალთა და მდაბალთა რა ამისი მსასრობლობა ესმათ, ამოსასულელი

⁷⁵ ვარიანტი: ყოველსა.

⁷⁶ ვარიანტი: დღესადმდე.

სული ჩაუბრუნდათ, სწყალოთა სწყალობის ვარდი სისარყლის საიქედანოს წაღ-
გოტთა შინა აუყვავდათ.

ღ ე ქ ს ი

იჩქითად ბუღთა იმედი აწ მათსუდ მოუფინან რა,
ღზინით ააგსნა ვუალანი, გუღით იშუებდენ ვინ არა.

მას აქათ მოსამართლეობის სუენი ესეთის სარისსთა აღიწია, რომე კრავი
ლომისა მუძუთა წოკნითა ძლებოდა, და ქორი და სოხობი ერთგან თამაშობ-
დენ. ამისთვის მას სელმწიფესა ამოსამართლეა უწოდეს.

ღ ე ქ ს ი

ესეთი სარნი განიფინა, ჭინ იყო გარდამაგაღბ,
ცეცხლიც წუწუებს ჭფარვიდა, სხვა რაღა ვითხრა მრავალი!

სელმწიფის ერთმა შინაურმა მახლობელმან ესე საქმე დროიანსა უამის
ჭკითხა: შირველად ეგრე უწვალეუბან და მერმე ეს სიყვარული და წყალობა რით
იქმნა? სელმწიფემ უბრძანა:

— მას დღეს რა ნადირობად გაველ, კელიდი ეოკელთა მიდამოთა კიკერვი-
დი. გსახე, ძალი ერთი ძელს მოსდედა, და აფურსთა სოარცის ვილითა შე-
მოელრღნა. ფურს-მოტესილი საბრალა ძელი ერთის სოაროსა შეუძგრა, და
ძალი გამობრუნდა. მას ძალსა ერთმა ქვეითმა ვაცმან ქვა შემოსტყოარცნა,
მოსვდა და აფურსი მოსტესა. რარი ბიჭი რა წადგა, მას ქვეითს ვაცის ცხენმა
წისლი ჭკრა და აფურსი მოსტესა. ჭურეთ ცხენს არ წაეგლო, ნათხართა აფესი
ჩაუკარდა და აფურსი მოსტესა. მე მამისღა გონებასა მოველ, და მისი ეგრე
მოსლვა და ქმნა ვაცისინჯე. ვინცა არა საქმელი ქმნის — მასვე მოუვა, რომელი
არა უნდოდესო.

თქა ჩახრუხაუო

შენ-ყე კეთილნი, აენი კეთილნი. რართავე ბოლო ვაცს მოსავლეულად,
თუ კარგს მოზიდავ, კეთილს ზიდავ. სწრაფად მოგვამენ თავ ვაუსვლეულად.
თუცა იქ ავსა, დაგინთქამს ნავსა ზღვისა უფსურულად, ჩავზიდავს ბნელად,
და ავის დღის შვირთა, ეშმაკთა გზირთა მამისღა მიგვცენ დასათრგუნულად.

ეს არავი ამისთვის მოგითხარ, ბოლოდ მოსავებელი მოიგონე და ავის
საცადლის ადგილიდამ გაველ. ნუთუ მისი მწვირე სამე გეწიოს; და სხვასაც
იგავსა დავისართებ. ბრძენსა ვისმე უთქვამს: აბოროტის ნუ იქმ, თუარა ბორო-
ტად წაეგებიო. ასეთს ნუარს იქმ, რომე შენვე ბოლოს გეზიანოსო. დამანამ
უთხრა:

— მე ამ საქმესა შინა ძალ-დამართებული ვარ: მოძალეს უდიერი ჩემთვის
უქმნია, არათუ მე მისთვის მიქმნია. თუცა ძალ-დამართებულმა მოძალეს უსა-
მართლოს ქმნის მაგიურის მიკებას ეცადოს, რა დასავლობია? თუ ჭირნი ვის-
განმე მოსტემია, მას მსიცა ჭირისა ბადე აუბას. რას ავს ემართლებიან? ანუ რა
ჭირი მისავებად არს? ქილილამ უთხრა:

— ეს ესრე იზუარ, რომე ამ სჯჳმით ერთი რამ ზვი შენის გზით დასახრე-
ლებელი არ იეოს, თუ არა, შენ რომ სარის წასდენის ცდას შეება, მისი ძლიე-
რება შენს ძლიერებას მეტობს, და მისნი-მოკიდებულნი და ერთგულნი შენისაგან
უმრავლესნი არიანო. დამანამ უთხრა:

—საქმობისა საფუძველი მრავალსა მოყვარესა ზედა არა ჰქედა, რჩევითა და
ჭკვიითა იქნების-ყე. რაიცა ჭკვიითა, სერსითა და რჩევითა გარიგდება, ვაკეთდება
და გამეძარჯვება, იგი ძალითა და სიმსნითა არა იქმნება, და არც შეიძლება. ნუ-
თუ შენ არ გასმოდეს, ერთმან მალრანმან რომელ ერთი გველი სერსით მოჭ-
კლავო? ქილილამ ჰქეითსა, როგორც ყოფილავო?

დამანამ თქვა არავი

უთქვამსთ: ერთი მალრანი ერთსა კლდესა ბუდობდა და მას ადგილსა
დამკვიდრებულ იეო, და მისკე ასლორე ერთი გველი მეოფობდა, პირით სასი-
კვდინე წყალი სდიოდა, კბილთაგან — ბორბორი გესლი და ღოშქრი, მისი სი-
ცოცხლის განმჯარებელი. რა მალრანი ბასალათა გამოწოდდის, გველი ძვი
დაუჭამდის. მალრანის გული თვისის ღვიძლთა ნაკვეთთა გაყრის დღისათვის
უწყალოდ დანიჭებოდეს. რა გველმან სიბრალულისა და შეწყალების სასლვარი
დაივიწყა, დაღრნებულმან მალრანმან თვისი სასრუნჯე ერთს ტურასა შესხივდა,
რომელიც მისი კეთილის მეოფელი იეო, და უთხრა:

— ერთი რამ მომიგონია, ნუთუ, რომე ჩემი თავი ამ გველის ჭირისაგან
გარდავაჩინრო, და ამ მკინუარისა მონადირისა შიშისაგან განსეკრო. ტურამ
ჰქეითსა:

— რომლითა სერსითა მოგიგონია მაგისი სელ-ყოფა? ანუ რომლითა ცდი-
თა გნებას დაჯლება მისიო? მალრანმა უთხრა:

— მწადან რა გველი მიინარე ვნახო, ჩემის სისკარტისა ეკლითა სმელთა
მსედეკლნი თვალნი აღმოვსადნეო, რომე ჩემთა თვალთა ნათელთა არა მტაცებ-
დეს; რადგან შეიღლი მშობელთა თვალთა ჩესანი არიან, ეშმაურთა თვალთა ცუ-
მათაგანცა მშვიდობით იეოს. ტურამ უთხრა:

— მაგა რჩევასა ჭკვის გზა მორავს. მღიერის მტურისა დასა
თისა სერსითა უნდა ეკადოს, რომე თვისის სიკვდილისაგან უ?
მაგა საგონებელსა დაესუნ, რომე მას ყარაულასავით არ დაგვიარ
ხსალის სიკვდილს ცდილობდა, და თვისი საყვარელი სული სი
წალებინა! მალ რანმა ჰქეითსა, როგორც ყოფილავო?

ტურამ უთხრა ზრავი

ერთსა ყარაულასა მდინარის პირთა ერთი სადგური
საქმისაგან მოეცალა, და ყოველი გულის წადილი თქეითა
ცა. თვისის საწადლის ოდენთა თქეითა იზერობდა, და
სიადვილით იხრებოდა. რა სიბერის სიმკლე შემოკო.

პირი უსუსურობისაგან ქმნა, თეწითა ნადირობასა ავლა, მოწყენისა მასეთა შინა გაება და თქვა

ღ ე ქ ს ი

ბერთა სიტყვსლუ მიდიან, მგზავრობენ მგზავრთა წესითან,
მისთა მტკვერთაგან გერ კნასთო, ჭარმან მოგვბერნეს გესითა*.

გაი, რა ჩემი სიტყვსლუ განცხრომით ჭარს მოვატაცებინე, სიბერის ყაბი-
სათვის მტერი რამ საგზალი ჭაბუკობის დროს დავსდეკ, როსცა შეემქლა. აწ
ძალი მოძვლებია და დონე აღარ დამჩნობია! აწ ეს მიჯობს, საქმისა სამიკვე-
ლი ხერხთა და ხრიკთა სუდა ჩავავდო, და საზრდოსათვის სიმტყუენის საფრ-
ხენი დავსენა.

თქვა ტაუბი

ამ მოკონებიტ რამენი შებით დღე დავადამენი.

მერმე ნაღვლიანი და მწარედ მტირალი წყალთა პირს დავდა. შორით ერ-
თმა კიბორჩხალმა ნასა, ანლორე მოვიდა და სამეგობროს სიტყვების უხნობა
დაუწყო და უთხრა:

— საუკარელო მოყვასო, შეწყენით რასმე გხედავ და რა მოგვლენიაო? მან
უპასუხა:

— მოწყენს მმარტებს და მისთვის ვარო. შენ იცი ჩემი მდღეკარი საზრ-
დელი და სიტყვსლისა საჩკებლად დღითი-დღე აქა თითო-ორალსა თეწისა
ვიტყვდი, და მით დონეს რასმე მოვიტყვდი. სიტყვსლისა საზღვარი სელთ
მეჭირს და თეწისაგან ყოლე არა დაავლდეოდა რა, და ჩემი ცხოვრება მას ჟერ
იყო. დღეს ორთა მუბადურთა ამსუდ გამოვლეს და თქვეს: ამა მორეკთა თე-
წისა სიმრავლე არისო, და ამას ერთი ხერხი უნდა უყოთო. ამხსნაგმა უთხრა:
ერთი სხვა მორეკია, დია უმრავლესი სხედს, დღეს ის ვინადიროთ, და რა მო-
ვიცალოთ მერმე ეს ვინადიროთო. ამა საქმესუდ ჩემის ტუბილის სულის ამოს-
დას ველი, რომ მწარეს სიკვიდის მივერეო. რა კიბორჩხალმა ესე სცნა გარე-
შე შეიტყა და თეწებთან მივიდა, და რაც ასმოდა ყოველივე უამბო. მათ ში-
შით სისხლი აუდუღდათ. შეშინებულნი ყარაუყასთან მოვიდნენ და უთხრეს:
«შენ გამო ჩვენ ეს ამბავი გვესმა, და ჩხევის სადავე შენთვის მოგვიციაო».

უთხრეს ლექსი

რანომცა ვსინჯავთ საქმისა თავსა და ანუ ბოლოთა,
კარაკინსავით დავბრუნავთ გაჩემებითა მსოლოთა.

აწ შენთან ამის კითხვად როვედით: ბრძენთ უთქვამსო, მტერმა თუცა
ჩხეკა გკითხოს. მართებულისა სწავლის რიგი სელთ არ დაავდო, და ესეთის
გზით უჩნო, მასცა გული შეუჭვრდეს და შენცა მისგან საჩკებელი ისკვდრო.

* ორი ხელთ-ნაწერ ვარიანტების ფურცელთ არშიებზე, ამ ლექსის პირ-და-პირ, შემდეგი შენიშვნები არის: *მ ე ფ ი ს ნ ა თ ქ ვ ა მ ი ა* ანუ *მ ე ფ ი ს თ ქ მ უ ლ ი ა*. რედ.

რადგან შენვე გითქვამს, თუცა შენი სიტოცსლვე სვენსედ ჭჭიდა, და სუფი შენი სვენით ცსოკულობს, აწე სვენთვის რას არსეო? ყარაულამ უთსრა:

— მე ეგე სიტყვა მებადურთაგან მესმა, და მათი ბრძოლას არცა თქვენ ძალ- გიცს და არცა მეო, და ამას სერსისა კიდე არა ღონე მომიგონია: აქა, ახლორე ურთი ტბა არის, მისი წყალი დილისა ცვართებრ სუნსელებს, ჰირის სასეთა მხანებლობითა ქვეყანათა დამნასკულისა სარკისა მსგავსია, ქვიშისა სიწლო მი- სის ფსკურთაგან თვალთ იხილუებინ, თვესთა ქვირითა მის ძირს მსედეულთა- გან აღირიცხვიან. მებადურთა დასახამითგან მუნ არ გაუგლია. მის ადგილის თვესთა სქერისა მეტი სასრუნავი არა უნასვთ რა.

უთხრა ლექსი

მორევი იგი სლკათა ჭკავს მართ რდენ სიკრცე-სიგრძისა,
თვესთა სიმრავლე მსუქანსი, ნაწოვნთა ჭკვანას თხის რძისა.

თუცა მუნ მისკლას შეიძლებთ, თქვენის სიტოცსლვისა ნეშტთა მშვიდობით, სვენებით, ლსენით, შესვენებით და შეგებით დასარულებთო. თვესთა უთხრეს:

— ეგ დია კაი რჩევა არისო, მაგრამ უშენოდ ჩვენ იქ მისკლას ვერ შევი- ძლებთო. ყარაულამ უთსრა:

— რაც ხემის ხელით გამოვა, თქვენს მოხმარებას ვეცდებიო, მაგრამე ყამი შემოკლებულა, და მებადურები ამ გვიანებისთვის მოგასწორებნო. თვესთა მათ შიშის წარი დაეცათ და წარუნვა შეექმნათ. ყარაულამ ეს დიდად დანაძლდა, რომე ჰირი მისცა— დღე-ყოკელ რა ერთიცა შეიძლოს, მის მორევით თვესნი ამოიყვანოს და მის სსკავს ტბასს შინა ჩასხნეს. იგინიცა შესწერდენ და ყარა- ულამ ამ გზით დღე-ყოკელ თვესი ამოიყვანის, და ერთი გორა ახლო იყო, მა- ყე ავიდის, დაჯდის და შექმნის: შემოიქცის და თვესთა მებადურთა ამბავი რა- მე მოართვის და შეამწერებდის, და უმრავლესნი წაჭყებოდინს. და ჭკვიანის გარის თვალთ მათს უგუნურებას და უმეცრებას სჭკრეტდა, და ყოკელ-დღე მათს ესეთსა ყოფასს ათასითა სავონებელითა ხედიდეს, და მათთვის მიიმო- დეს. რომელიცა მტურთა სერსითა მოსვდების და მწკვანისა და მარღვ-ს-წისტსა გაცსა მიენდობის, მას ეგრე დაემართების, როგორათაც მათ თვესთა დაემარ- თათო. რა ერთიცა დღენი ესრე განჯლო, კიბორჩხადაცა თვესებრ წასკლის ნდობა მოუნდა, ყარაულას ეჯდა, რათა წაიყვანოს. ყარაულამ თქვა: რადგან მე ამის შეზურობა ვერას ღონით მიქმნია. აწ კაი დრო შემსვდა და ამასაცა მის მო- ვერებთან წაიყვანო. ახლორე მოკიდა და კიბორჩხალი ვისურთა შეაჯდა, და თვესთა საჭმელთა ადგილთა მიმართა. კიბორჩხალმა შორით თვესთა მკაღნი დაინახა, მაშინვე სცნა, რომე სერსი იყო. თქვა: ჭკვიანთ უთქვამთ, რა მტური შენისა სიკვდილისა მტდელი ნახო, მისსა მოკლასა (თუ) არ ეცადო, თვისისა თავი- სსა მესისსლე თვითვე იქმნებიო. რაცა ძალ-გუდავას ეცადე, და ამას ორთაგან ერთიცა იქმნებისო: თუცა გაგემარჯვება, ჭბუკობის საჭებულთა წიგნთა დაწერებია, და თუცა მას ვერ აწე და შენ დაგიმარცხდა — სასელოკუნების ახმარეთა ში- ნს არ სიტრსკელიათო.

შ ა ი რ ი

მტერი რა კაცსა უმსირდეს საკვდავად განმსადებუელი,
მართებს განრომას ეცადოს, თუცა სიბრძნე აქვს დებუელი.
თუცა სძლოს, ბედსა ეწევის, დადგების იმედებუელი,
და თუ ვერა—ვერვინ ახრალეს. ასრუა ეს დადებუელი.

მას უკან ვიბორჩხალმა ყია შესტაცა ყარაულასა, რაცა ძალი ჭქონდა მოუ-
ჭირა. ყარაულა სიბერით უღონო ქმნილ იყო, შებნდა და სიძაღლით ჭვე ხა-
მოიჭრა და მიწათა გაერია. ვიბორჩხალმან დაუტევა, მგსავრ კლო და რაცაღა
დანახრომნი თევზნი ივენეს, ყოველივე აუწყა. მათ თევზთა დასრცილთათვის
იგლოკეს, და ცოცხალნი შეგროვდეს და ყარაულასა სიკვდილისათვის მსიარულ
იქმნეს, და დაძველებულნი სულნი განუხსლდათ.

შ ა ი რ ი

მტერს უკან მტირე სიცოცხლე, დიდად არა გასასრელი,
ას წელს სიცოცხლეს სჯობია მით, ვინცა სიკვდილს არ ელი.
არა სიკვდილის იშის უგებ, მტერს რომ მიიფუიდეს მხარელი,
და მაგრამ ერთს წამსა მოლსენა ეგელას სჯობს დღე საყვარელი.

ეს არავი ამისთვის მოკვადინე, სტნა, რომე მრავალი კაცი თვისვე სერსითა
და უშმაგობითა მომკვადარა, და თვისი საცთურის ცოდვა თან წაჭყოლია. მე შენ
სხვას რასმე გასწავლი და მის გზით ეცადე, რომე შენი სიცოცხლე მტერთა სი-
კვდილისა მისეზი იყოს. ესე მეჯობინებთა. მადრანმა უთხრა:

— ერთგულთა სწავლათაგან ღტოლვა უსამსია, და არცა ჭკვისა მყოფელ-
თა სიტუვა საცრუო იქმნებისო.

უთხრა ლექსი

მანის სწავლებს მასარებ, მეღვინევე, ესკამდე მსჭარსა,
შენის რჩევისა ნაკვეთისა რადმცა გარდავსდე ნაჭარსა.

ტურამ უთხრა: ეს მეჯობინებ⁷⁷, ჭკუთა ავირინდე და ურდოთა და წელის
პირთა დამსირო, და თუ რამ კაცთა სსსარებლო ნასო, რომლისაცა ზიდვა შე-
გეილოს—აიტაცე და შე აიღე, და ესრე იფარინე, თვალნი კაცთანი გსედიდენ,
და უცილოდ მისთვის კაცნი დენას დაგიწებენ. და რა გველთან მისკიდე, მას-
თან დაავდე. რა იგი კაცნი მისსა ასალებლად მოკლენ⁷⁸, გველს ნასვენ და მსწრაფელ
სიცოცხლით გაიფარებენ, და მას აგრევე წაიღებენ; და ამ საქმით შენი გული მი-
სის სიკვდილის შურს იგებსო. მადრანმა ტურის რჩევით შენობათავე მოინაჯარ-
და. ერთის დიაცის ჰერანგი ურდოთა ეფინა, და თვით (დიაცი) პირს იბასდა. მად-
რანმა ჰერანგი აიტაცა და, ვითა ტურამ ასწავლა, გველთან დაავდო. მათ მადრან-
ნის მდევართა რა გველი ნასეს, თავი დაუნაყეს და ჰერანგი წაიხუნეს. მადრანნი
იორჩხა.

⁷⁷ ვარიანტი: ეს მეჯობინებინება

⁷⁸ ვარიანტი: ასალებლად მივლენ.

თქვა ჩახრუხაული ტაეში

მომესწრნეს ერნი, მომისპეს მტერნი, თან გაჭყვა ჩემი სიმწარის ცრემლნი.

დამანამ თქვა: ეს სასუ ამსუდ მოვიუვანე, რომე სცნა—ხერხით გარბედე
საქმე, ძლად არაო. ქილილამი უთხრა:

— ჩარსა ძღვისა, დიდებისა, ჭკვისა და რჩევის მოსავალი ყველს კარგა
მოსუღიაო. ხერხი ესეთსა კაცსა-თანს ხელ-უყურელია, რომე ყოველი კიდე ხერხით
დაუსვრიტო, იგი გონების სიტყვით ყოველთავე ამოავსებს. მე ესრე მეგონია,
შენ რომ სურად საწვეურად გაამისადო, მან საუნძედ უდაღეს გაჭმომს. თურე, შენ
მის ყურდგლის ამბავი არ გასმიაო, რომე ძელის დაჭერას ეცადა, და თვით სა-
ფრსეთა ტაებსა დამანამ ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ქილილამ თქვა არაკი

მასმია, მშვირმა მტელმა მომართა სუნისა დეუნთა შინა ერთისა ძეჟისა
ძირთა ყურდგელი ნსხა, იწვა და სწრაფის ძილისა სიმრავლე გარ ესრე მოხუე-
და, მტელმა საშოვრად მოინდომა, და მისკენ ჰარვით მისვლა იწყო. მტელის
სიმყრალითა და ფერხის ძეჟრათა სმითა შიშითა ყურდგელი წამოიჭრა, გაჭყვა-
სა ლამოდა. მტელმა გზა შესუთა და უთხრა

ღ ე ს ი

მსუროდა შენი სიასლე, აწ სადა მკელრი მე რადა?

რა გნახე, გული განსცხრების, შირი ამიშემის მღერადა!

ყურდგელი მისის შიშით შეხდა და ცრემლიანითა კვდრებითა შირი მიწას-
თან გაასწორა და მოასსენა: „აიცი, მსეტთა ხელმწიფეის სიმძლის ცრესლის ალი
სტომაქთა მოგზებია, და საჭმლისა ნდომისა ძლიერად გული აუჩქარებია. მე სი-
მქლითა მატათვის ერთ ლუკმათაც არა ვმა ვარ, და ჩემი შექმა არა საარგებე-
ლია, სტომაქს კერ გააძღებს, მიუტელს კერ აავსებს! აქა. სალღოს ერთი მელი ვი-
ცი, მტრისა სიმსუქნისაგან ფერხთაგან დაჯარდნილია, სორცთა ჰონიერებისაგან
სამრახბა არა აქვს; მისის სორცისა სიხვილე და გემო უკვდაების წყალსა შე-
დარება, მისი სისხლი სიყრმითგანეუ მჭარის ფინულის შარბათთ ემიგავსება. თუ-
ცა ხელმწიფე ფერხს წაიცივლის, მას მე ასეთსა უხრავებ რასმე, რომე ხელმწიფემ
საუნძედ იამოს. და თუ მას დასვერდებით კაია, და მე მშინცა თქვენი ტყუპ
ვარო. მტელმა ყურდგლისაგან რა ძელის ქება მოისმინა, თან გაჭყვა, სალღო მივიდა.

შ ი ა რ ი

ერთი მელი ხერხინი ხელოვნებით იყო კარგი:

სოფლის რძლთა თვალთ-მაჭურად მფერინველი მჭირად იყო ხარგი,
ძაღლთა ჭირად, სვასტანეთ მხირად, ისუ-ჭათამთა პოჩხად კარგი,
და კელთა თავკნი, სასლთა ივლანგანი, მისთვის იქმნა მუცლად მარგი.

მისისა ჰოვნისა კარი თვალთგან უსილხვი იყო, და ეყდითა მისითა მოჭ-
ტევისა ცისკართა ჩამოჭვიდა. ყურდგელსა მასთანს სამტერო რამე ჭქონდა, და

აწ დრო დაიცა და შუკის გებას ცდილობდა. მეელი სოროს კართა დააყენა, და თვით შინა შევიდა, უსალამ და მოკითხვით მოიადურსა. მეღმა მოკითხვის პასუხი შეუტებო, და მისსა სრიგას და მეღურობასა შეუდგა

და თქვა ჩანსურხელი

კეთილ მოსულა, წე, სემო სოლა! სადგამი მოსვალ? დაჯედ სემორე!
გულს ქვე დაგიფენ, ალურსი ჰკრიფენ, ადგილს არ დაგსვამ თვალთა ქვემოდა.

ეგრედგელმა უთხრა: ესოდენსა სანსა თქვენისა სიღვივისა მოსურნე ვიყავ და ავის დროთავან უცალობითა შეუძლებელ შევიქმენ, და მბუდნიერობისაგან უცხოდ დავჩნით! აწ ამ ქვეყანათა მოძულეებითა კეთილი საქმე სკლად უშურია და სანსწაულითა თავი აუძიდლებია, ყოველსა ქვეყანასა პატრიარქიული, ერთი მოწვეულე მისის ადგილით მოსულა, რადგან შენი უდაბლას მყოფობა და დაუუღება ასმია. თქვენის სიყვარულით მე მონას მობრძანა, რომე მისის გულის თვალთა ქვეყნის მსაგებებელს თქვენის პირის ნასვით გაასათლავ და სოელი მისი შენის პატრიოსნის სამშენებელით მუშესავით გაასურსნელოს, და თუცა ბრძანებ ვიასლებ, და თუცა აწ დრო არ არის, როსცა ბრძანათ მასინ ვიასლავო.

უთხრა ლექსი

აწ კარიდამე სუნსავით ანაზად შეიქცევისა,
ანუ აქ ჩამოიჭრება, შეს ღოცვას შექცევისა.

მელმა მისის სრიგებთა ქართათა წერილთა სიტყვანს სრულად აღმოვიკითხა, და ღაზანკავის სასკეთა შინა მცხოვრობის პირის სწორედ გაიცადა, და გულთა შინა თქვა: ესე უძვობეს არს, მეცა მათ მათდა ქმნილის მსგავსად გავუწყო და თვისი შემოსადებული სასიხელი მათვე უფათა ჩავასხა!

თქვა ტაეში

მელტისა მსროლელისათვის ქვა თქმულა შესატყობარცლად!

მელმა მტბიერობა დაიწყო და მრავალნი ტბილნი უზსაყუს: მე მგონავრთა სანსმასუროდ წელი შეძირტყმს, და უდაბლთ კარი სათუითა პირთათვის ანად გამიღია, რომე მგა სანსისა მოქმედნი ეკეთნი მტოდინარენი განსნე, და მათისა სოელიერობისაგან ვისარებლო, მეტადრე შენ რომ მის პატრიოსნებს მიქებო, ეგრე სათინებით შემეობილსა, — მე მას სამსასურს არას დავაკლებ და მავის ალურსს წამს არ გაუძებო. ესეცა ვიცი, რა სტუმარი ვისაც სასლთა შევა, თვისს მდღევარს ღმერთი თან მოატანო.

მკენიერთ უთქვამხო შიარი

სასცა სედაჟ, ღმერთი სრდის ყოველთა დაუღვენულად,
მამს, სტუმარსა ჰმადლობდე, არ იყო მოსვლის მწესულად:
შენთა ტაბლთა მუდომნი ჩანს თვისის როტივის მიჯსულად,
და იგი მისსა სტამს ღვთიურსა, შეს წინა გამომხენულად.

მაგრამ ამას გეხეკები, ესოდენი მაცადო, სახლი დაუგო და მის ბუნდის სტუმრის ფერსთა სფერი სფუნელი დაფინო. ყურდგელს თვისის ხერსისა მელისაგან შეუტეობრობა ეგონა, და მსშინვე მელისა სასამსახუროდ წავიდა და მელს უთხრა: უმპარტანო არს ესე სტუმარი და კაის გუნებისა, და საფენსა და სამოსელსა ეგოდენ არა ჭყვარობსო, და რადგან შენ გწადია—ბატონი ხარო. მგელთან მივიდა და მელის მოტყუება ახარა, და ხელახლა მელის სიმსუქნე და სოცის სიპოხე უქო, მგელმა ნდომით კბილთა ლესვა დაიწყო და მელის სოცის გემოვნებისათვის ქოშინებდა, და ყურდგელს ამ სასამსახურის ცდითა მოჩინის გული უთქმინდა.* მელს მრავლის გამოცდილებითა დაჭირების დღისათვის სოცოს შიგნით პირს ღრმა ხნარცვი ჩათხარა, და მისი მიწა გარ გაეხიდა და მასზედ კაქსტი და მოლი დაეთარებინა, და ერთი დამალვით გასაპარავი სხვა გზა ჭქონდა შავის დღის მოსარჩენელად. რა ყურდგელი გამოიცადა, მის ხნარცვთა პირსა ესრე დაათარა, რომე ცოტას ფერხის დადგმით ჩახსილ იყო, და მერმე სამალავის გზით გამოუძხა: პატოხნის სტუმრის ფერხი დაშერეს შემოსსეკელადო! რა იგინი შესკლას ლამოდენ, მელმა სხვის გზით კარი გაუღო. ყურდგელი დიდის სიხარულითა და მგელი ნამეტნავის ნდომითა მას ბნელს გზათ რა შევიდნენ, მსშინვე მას ხნარცვი ჩაცვიდენ. მგელს ესე ეგონა, ესე ყურდგელმა მიხრიაო, შეიპყრა და ყურდგელი დაგლიჯა, და ჭკუენით მისი სიციცხელი გამოხრცა.

ესე არაკი ამისთვის მოგასხენე, სენა, რომე მცოდინარეს კაცსა ხერხიდას უკრას დააკლებ; ერთი კაცი რომე ჭკვიანი და საბოლოოს გამსინჯველი იყოს, მას უკრავინ მოაცთუნებს, ამისთვის რომ არ აზევაუდებისო. დამანამ უთხრა:

—სწორედ უბნობ, მაგრამ ხარისა დიდებამა ჩემი მტერობა არ იცის, და მისი უცოდინრობისაგან იქმნება, რომ დაესტე. თუცა ერთისა: მიზეზითა ერთიც არის მოყვარე მოვაშორვე, გაღანაცა მერმე ადვილია. ნუ თუ არ განსოვდეს მის ყურდგლისა დამანაობა, რაც მან ლომსა უყო, რომე მის ხრავსა არას გაეგრძალებოდა, და მან ჭკვითა და ცოდნითა სიკვიდილის მახეთა ჩააგდო? ჭილად ლამ ჭკვითსა, როგორ ყოფილან?

დამანამ თქვა არაკი

თქმულა, ბაღდადის სიასლოკეს კოლინდარით მოცული სამყოფი იყო, მისგან ნიავსა ყოველგნით სამოთხის სუნუნელებს მიჭქონდა და მსშინათა ელვარება მბრუნავისა ცის თვალთა განათლებდა; ყოველთა ყვავილთა რტოთა ათასი კარსკელავი ესნათ, და თითოსა კარსკელავის თავთა ცხრა-ცხრა მფერინველი დაფრინვიდა⁷⁹.

* ეს უკანასკნელი წინადადება მხოლოდ ორს ხელით-ნაწერ ვარიანტში არის.

რედ.

⁷⁹ ვარიანტი: დაფრინველა.

შ ა ი რ ი

წყლისი დიოდეს სარწყავად მწვანეთა. გარდაიქმნითა,
გით ოქროს წყლისა, ლაკვარდთა მზის სხივთა ზუდ მიიქმნითა,
რუს. გარეთ შამშინს გაძლილი—სუნისა სიაიქმნითა,
და მუშეთა უნარსათა მობურჯა ცნობით განკვირავიქმნითა.

მას კოლინდაროვანთა სამყოფთა შინა იყო ნადირთა სიმძრავე, ჭებრ-კეთი-
ლობისა, შებებისა და მრავალ-წყლასობისათვის მათ დროთა და უამის სისხ-
რულითა და განსვენებით ანოვინებდენ. მის ასლოდე ერთი მძვინვარე და მათი
შემაჭირებელი ღომი მყოფობდა; დღე-ყოველ საუბედურეს ზირს მათ საბრ-
ლოთი უჩვენებდა. მისგან ლხინი და სიცოცხლე დამწარბოდათ: ერთსა დღეს
შეკრბენ და ღომს-თან მივიდენ, ტირილითა და ცრემლითა შეკვდარენ: «ჴი,
სულმწიფეუ! ჩვენ შესნი გლესნი და მოსამსახურენი ვართ; თქვენ ხეგნთვის დღე-
ყოველ მრავალს ირჯებით, დიდის შრომითა ჩვენგან ერთსა თუ ინადირებ! ჩვენ
შენისა შიშითა ჭირის მოკეთა ხაცვიკნულ ვართ, და თქვენ ჩვენისა ძებნითა
შედარებულ! აწ ჩვენცა ვიჯებით: თქვენცა განსვენებით ბრძანდებოდეთ, და
ჩვენცა მშვიდობა გვიბოძე. ამა ზირითა, თუცა სატყებულად ჩვენდა არ დაშორე
და აღარა გეაშოფოტებდე; — დღითი-დღე ჩვენ ავიითა ნადირი მოგიძვანათ. ბე-
გარად დავიდებო, რომე არასა დღეს არ მოვაკლათათ». ღომი ამასედ შესჯვრდა;
და მათცა ესრე გააწყეს: დღე-ყოველ წილს გაავდებდენ, და რომელსა ნადირ-
ზედაც აღმოხდის, ერთსა მათგანსა მიუძვნიდენ. ერთ-სახად ესრე წარკლეს, და
ერთსა დღესა უურდგელისა სახელი წილთა შინა აღმოჭნდა, და მოსაკვლმან საბ-
რლო იგი ჭირის ისრის საგნად შემზადა. მან უურდგელმან ამხანაგთა უთხრა:
თუცა მცირესა მადრობით, მე მის უწყალოს სულითგან გისხნითათ. მათ უამი რა-
მე ადროეს. უურდგელმან მანობამდე დაცდა; რომე ღომის სადილობამა გარ-
დავლეს. ღომის შიმშილი აუშალა და ნადირთა ზუდა წყრომითა კბილთა იმ-
ტრეკდა. უურდგელი მისკენ სიწყინანით წავიდა. იგი მეტად განრისხებულ იყო
და შიმშილის ტუცხლისა ქართა აღმჯდარ იყო, წყრომისა და რისხვის ელვა აღ-
ბორკებისა მოსლვით ჭკრებოდა.

ლ ე ქ ს ი

გინცა მუცლისა ღუმელსა წამ-და-წუთ გრუბა უწყოს,
არ ქორებისა ვერ დასთმობს შიმშილსა მას საუწყოს!

უურდგელმა რა ღომი ადობრებით ტუცხლისა მერვლად ნასა, რომე კუდსა
მიწათა სცემდა; და ნადირთა ზირობისა გატებისა და დაუნდობლობისათვის სწყ-
რებოდა, მოკრისლვით წარდგა და თაუგანისცა. ღომმა ჭკითსა: საიდაც მოსვალა,
და ანუ ნადირნი რას იქმანენ? მან მოასსენა:

— მე ერთი სსვა უურდგელი გამომატანეს, რივისაჴირ, ბეგარივითა განა-
წესეო, და ერთი ღომი ვინმე გსაზე მომეწია, და უურდგელი იგი მან წამკვარა.
წოდენცა ვეკვი⁸⁰: ნადირთ-სულმწიფის სადილია, მისთვის ძღვნად მიმფავს მე-

⁸⁰ ვარიანტი: ვიადე.

ქი—არა მისმინა, და კვრე მითხრა: ესე სანადირო ჩემია, და ესე ტყე ჩემი სამკვიდროა.

მითხრა ტყეში

არ გასმია, უოკლთა ღომთა მის ტყეთათვის ვერ უჭმით ომთა?!

სელმწიფე, ესოდენი თავის ჭება თქვა და მიუჭარბა დაიწყო, და ძალსა და ძლიერებასა იჭაღდა,—მე დიდად შემეშინა და გამოჰპარვით მოკრბი, რომე ესე ამბავი მსუსავით შუქ-განთენილს: ჩვენს ბრძენს ჰატონს მოკართვა: მშვიერს ღომს მომემართის ურმის ჭკვა მოუგოდა,

და თქვა შაირო

მე იგი ვარ, ვინ ძლიერსა ტოტის კრვასა არ აემარებს,
ღომს ვასწავლი ომის უამისა, სიმსნე ჩემი მისკენ მარებს!
უსახარი ვით ივადრებს, გმირსა ვინმცა შემიდარებს,
და ჭანგთა ჩემთა დანაკოდსა წამდლს რითლა მიაკარებს?!⁸¹

მერმე უერდგელს უთხრა: შეგიძლია რომე იგი მიჩვენო, და მე მისგან ჩემი და შენი შური ვიძიო. უერდგელმა ჩვენების სიადგილე მოახსენა, და ესეცა დაურთო: მე რომე მისგან სელმწიფე უკადრისად და ურიგოდ ჩახსენები ვნახე, თუცა შემძლებოდა მისსა თავისა ბანავთა ველთა მიწათა გავასწორობდიო.

მოახსენა ჩანრუხაულად ტყეში

ღეთისაგან⁸² მაქვს ესე სისონი: შესე ჭანგთა ვნახო მისი ასონი!

ესე თქვა და წინ წაუძღვა, და ღომი მისის საცთურითა სავსეს: სიტყვით ვასწავდა და უკან შეუდგა. უერდგელმა ღომი იგი ერთისა ჯურღმულისა პირთა მიიყვანა, რომე მისი წყალი გამკამებითა, ჩინელთ საჩქესავით, სწიესა სწორედ აჩვენებდა, ცდუნებისა და სერხის მავალითა და სატას ანდაზის მსგავსად დას-თვლიდა.

ლექსი

ვინცა ჩახედის მის სატას, სრულობით გამოასხუფლას,
გულის ცნობითა ბრწყინვალედ წაიკითხვიდა ჩახუფლას.

და მოახსენა: ჩვენი მტერი აქ არის სელმწიფეო, და მე მისგან დიდად შემინან და მარტო ვერ მივალ, და თუცა სელთ ამიქვამ, მაშინლა გიჩვენებო. ღომმან უსმინა და სელთ აიყვანა. რა ორმოს ჩაისედა, თვისი სახე დაინახა. მას ესრე ეგონა, იგი სსვა ღომია და ჩემი სსადილო უერდგელი უწერიაო. გამწყრალმა უერდგელი უკან, უკომრე აგლო და ორმოს შივა ჩაიჭრა, და ორ-სა დაღუბითა მისი სისხლისა მსმელი სული ვოჯოხნეთისა მანდო. უერდგელი მშვიდობით შემოქცეული მივიდა და ხადირთ უამბო, და მათ ღმერთის მადლობა

⁸¹ ვარნიანტი: მიიკარებს.

შესწირეს, და მისთვის ნიადავ ილღოვიდენ, და სიცოცხლის წაღვოტთ უამითა და დროთა ავლენდეს, და ამას იტყოდეს

ლ ე ქ ს ხ ა

ერთი სასმელი მშვიდობით თუ შესვა გულის ნუბითა, და წელ სიცოცხლეს სკობია უგუხ-ურობის სნუბითა!

ამა არაკისაგან იცნობება: მტერი რაზომცა ძლიერი იყოს, თუცა კაცსედ უაზროდ არის, იგი კაცი მას სულთ ადობლად იგდებსო. ქილილამ უთხრა:

— თუცა სარის დასავლისსა კვრე შეიძლებ, რომე თვით შენ არა რა სა-პატიყო გარდაცხდეს რამე, მას შეცოდება რამე დაადგა, ნუ თუ იქმნასო; და თუ-ცა ლომისა საზიანო რამე იყოს, არამცა გულთა შინა გავივლია, რომე არა ჭკვის მყოფელი თვისის საჩუბელისათვის თვისის ბატონის დასავლისს არ იქმნასო.

სიტყვა ამსუდ მოჭკუეთეს, და დამანამ სამსასურისაგან სული აიღო, და მარტობობით ერთსა ადგილსა დაადგრა. ერთსა დღესა დრო დაიცა და ლომისა წინაშე მოვიდა, და შემცოდესა და გარემეს კაცსავით, გულ-მტვირუნეულად, თავ-ჩამოკლებით დადგა. ლომმან უბრძანა: მრავალი ხანია აღარსად მინასვისარო, თურე სიკეთის ამბავია? მან მოასსენა:

— ღმერთმან ბოლო კეთილი ქმნას. ლომს ეწყისა და თქვა:

— მომხდარა რამეო? მან მოასსენა:

— ნუ თუ კვრეო! თქვა—რა იცია? დამანამ მოასსენა:

— ჩემსა სიტყვასა გულ-დადებით უფთხა და ვარჩევით ცნობა უნდაო. ლომმან უთხრა:

— ნუღარ აუოვნებ შესნ ამბავსა, კაი, დროა თქვი, თუცა საქმელი ერთ ბირად იქმნებას, მაშინცა; თუ დღეისა სჯემე სასკალიოდ მივარდა, ათასი კირი ბირს გამოიჩენსო.

თქვა ლექსი

სასწრაფო საქმე ადრე ქმენ, წამიძე ნუ დაუყოვნება,
თვარა მონღითა საჭირო განმრავლდეს, იცი, უოვნება.

დამანამ მოასსენა: რაცა სიტყვა მსმენელსა ეწყინებოდეს, მისი თქმა უჯუ-როა. დაკრძალვასა და არა თქმას უნდა ეცადოსო. მთქმელსა თუცა ჭკვისა და გაკების მიხდობა აქნდეს, მას მსმენელმანცა ყური უნდა მიუხერასო; და შე-გონება და სიკეთის ნდომა არს, თუ არა, მთქმელსა უნდა გაუსინჯოო, თუცა მას შინა ერთგულობისა და სიკეთისა გიდე არა არის რა, მისის სიტყვის და-ჯერება ხამს, რომე მისი საჩუბელი მასვე მოუხდებისო. ლომმან უბრძანა:

— შენ თვით იცი, მე სასულმწიფო და საქმელი ზრასავა, ჭკვა და გონება და მივარს, და უოვლსა სიტყვასა ნასმენსა გონებისა გასინჯვითა გამოვსჩსრეკ: შენ უმუროდ და უქიშხრად რაცა გენებოს თქვიო, და მარტუბული რაცა მოგა-გონდეს ნუ დამიძალაუო. დამანამ მოასსენა:

— მეცა მთქმელობასა ამისთვის შემოგაკადრე. ხელმწიფის ჭკვა და სიბრძნე

ბათა სადავე იპყრას⁸², მოსკვარი ეშმა სასათა მისთა დაიბუდებს, და კვერცხთა დასდებს, და სიბოროტისა ჭყარი გულის თქმისა დასჩეკს.

თქვა შაირი

რა კაცი ტრუშან სოფელმან სიმიდალით ადადგინოსა,
ამაღლას და მეფეთ წინ სარისსთა წაადგინოსა,
მიკვირს—მეფობას ეცდება, უოლემცა მას ედგინოსა,
და ვით ძაღლთა თაგნი დათრგუნვად ტუროფითა გაადგინოსა.

ლომმან უბჭმანა: დამანავ, გამოსჩსრივე რასაცა იტყვიო! ძაგა ამბისა სი-
მართლე სადეთ გესმა, და თუცა ეგრეა, ვინ გითხრა, და თუცა სწორია — ამ
საქმისა რჩევა ვითა სამსო? დამანამ მოასსენა:

— მისის დიდების სიმაღლის სარისსი სელმწიფის წინაშე საცხადოდ ჩა-
ნან, და რა სელმწიფემ თვისის ყმისა სფდიდისა და ჰატვის სარისსი თვისად
სწორად ნასოს, მალე სამს მის საქმიდამ დაამდებლოს და წანსდინოს, თვარა
რა საქმე სელთავან გაკარდება, სელმწიფე ფერსთავან დავარდება. ამ საქმის წა-
მალი ერთია: რომე მსუებრ ბრწუნავლემან სელმწიფის გუნებამ მოინდომოს, მას-
თანა ჩვენისა მტრადინარობის სიგრძე დამოკვლდების, და ვერცა ჩვენი ჭკვა მი-
სწავდება, მაგრამ მე ესე მგონია, სარისა საქმესა სინჭარე უნდოდეს; თუ არა,
თუ დაეყოვნა, საქმე მისთან მიაწვეს, რომე საღონისძიო ფერსი მგზავრობის
მინდორთა შინა დაშერსო.

თქვა შაირი

იგ შენი ურნი ჳინჯველი, აჭნა, შექმნილა გველია!
გითა კვლი აღმოფხვარ, ვინათგან სამარკველია;
მტერი მთად შეიტყვალება, არ ჭტაგო მოსაგველია,
და თუ გველი ვეშხად გარდიქცა, სიცოცხლე აღრე გველია.

ესრე თქმულა: კაცნი ორ სასენი არიანო, ერთი უღონო და სელ-გამოუა-
ლი, და მეორე სელ-გამომავალი და ღონიერი. სელ-გამოუალი იგი არს, რა
ერთი რამე მოუსდეს, გაბუტდეს და უცნობო შექმნას, და ვერა რა გაიგოს,
და თავს ვერ ეწივოს და მოუღონოკდეს. სელ-გამომავალი და ღონიერი იგი
არს, სწრაფად მოგონებული, შირველეუ ნარჩევი მზა აქნადეს, და ნიადაგ საქმეს
ბოლოს უსინჯვიდეს. ესე სელ-გამომავალი და ღონიერიცა ორად განიყოფების:
შირველი ესე არს, უწინვე საქმის ქმნამდე მისწვდეს და შეიძინოს. სხვა თუცა
ნაქმნარსა დაინასავს, მან ჳერეთ უქმნელი ნაქმარისავებრ დაინასოს, და მისისა
ბოლოსა თათბირი უწინვე ქმნას. ვინცა შირველად მოიგონებს.—ბოლოდ სინა-
სულსა არ იწეებს, ესრეთ რომე, რა მტურავი დიდსა მორეკსა ჩაიჭრას, ძაღ-
უცს ნაპირთა გასვლა, — და ესეთსა კაცსა სელ-გამომავალი ეწოდება. და მეორე
იგი, რა ჭირი რამე მიადგეს, და არა აჩქარდეს და არცა განცვიფრებამან შეი-

⁸² ვარიანტი: და უგვანა ვაცი ვაისა და ავის შექლვბას ავის სეღით ნანავს და
ქვენიერის საქმის რისხვათა და სიტყობათა სადავე იპყრას.

ზერას, და თვისი ცნობა კეთილად იზერას. ესეთსა ვაცსა უსატილოდ ჩჩვეის გზა არა შესცდების, არცა ცნობა მოაკლდების. ამისთანასა ღონიერი ეწოდების. შირველად რომე შეჭირვებით არ აჩქარდეს და საქმისა ბოლოს გამოუბეჯლობითა და შიშით მტრის მოკრევით უღონოდ ითქვას, და რაინი ესე ამა სამთა შინა ერთსა სრულსა ჭკვიანსა უხმობენ, და მეორესა ჭკვა-ნახვევასსა, და მესამესა უსკვეო და უმეცარსაო, რაკვარადაც სამთა მათ თვეწთა, ერთსა ტბასა შინა მეოფთათვის, არაკი თქმულაო. ლომისა ჭკითსა, როგორ ყოფილათ?

დამანამ თქვას არაკი

ერთი მომცრო ტბა იყო, და გზა დია შორს გაუვლიდა. მგზავრთა ხმა არ მისწვდებოდა, უმანკო ვაცის გულისავით გაწმედილი, სანახავად სამოთხის მსგავსი (იყო). მას ტბასა ერთი მდინარე შესდიოდა. მასში სამნი თვეწნი სხდეს მსუქანნი, რომე ცის სოდაიქთა თვეწნი მათის სიკეთის შურითა ტაფათა შინა, ცის კერძის მსგავსად, მათის მზის სიცხით იხრავებოდენ. ამა სამთა თვეწთა—ერთსა სასკლად ჭკვიანი ერქვა, და მეორესა კერძო-ჭკვიანი და მესამესა უღონო. ერთსა გასაფხულს მისი მიდამო მოყვავილოვნებითა ერძის წალკოტი შექმნილ იყო, სამოთხის მიმსგავსებულს მწვანვილსა ადგილი მოეფინა, შამშრანი ცის გამარათებრ ვარსკვლავთა გარდასთხმოდა, დილის ნიავსა ევაკილი მას მწვანოვანსა ზედა ფერად-ფერადად მოეფინა, სელოვანს მეწალკოტისა ქვეყნის სამოთხე მრავალ რიგითა უცხო-უცხოთა ვარდის ევაკილითა მოერთო.

შ ა ი რ ი

კორდი ქარისა ქრალითა მუშეისა სუნთა. ჭბერვიდა,
დასამანი სიტურფით კველურთა შირებრ ელვიდა,
დილის ნიავი ვარდს შლიდა, არ ფურცელს შეუეჭვიდა,
და, ვით სელი ხელსა ნახვითა—გულსა-ეე დაუფერვიდა.

გზა შეტოპილნი მონადირენი ანაზდად მას ტბასა შეხვდენ, იგი თვეწნი ვანებით მას ტბასა შინა ნახეს, და მის თვეწთა შესაზერობელად შეითქვნეს. ერთი ბადის მოსაღებად შეიქცა, და მათ თვეწთაც მონადირეთ ალლო აიღეს. მათ წყალთა შინა ვაყრის ცეცხლი მოკვხნათ. მას დამესა ჭკვიანი იგი თვეწნი უსრუნველად იყო, მრავალ გზის ამა სოფლისა დროთა და ყამთავან გამოცდილება ჭქონდა, მიუნდობელისა ცისავან თვალთა სიმსვილე ესრეთ გაეკრძალა, შორით საფენზედა რასმე ნახვიდა, მონადირეთა ბადეთავან მოჩქენასა ცდილობდა და იგონებდა, და მუხადურთ მომორკება სერხად და საცდურად გულთა ჭქონდა.

შ ა ი რ ი

ბრძენი ხამს ცნობა მოკრიბოს, ჭკუა ისმაროს ძალისად⁸³.
ივია ბრძენი, ვინ კლდეთა სხლთა აკვებდეს ხალისად;
შმაგად მხანს ქვიშათა ზედა მუშაკი დიან წყალისად,
და ვერ დადგეს, ვერ დაემყაროს, დარჩება შესაწყალისად!

⁸³ ვარიანტი: ბრძენსა ხამს ცნობა მოკრიბოს, ჭკუა ანმაროს ძალისად.

მეჩემე თვეწითა მათ მსუბუქად რამე არნივეს, და იგი ჭკვიანი გაეცალა და მას მდინარესა შევიდა, რომელი ტბასა შესდიოდა, და რა დილა გათენდა, მონადირეთა მათ ტბის შესადინარ-გასადინარნი მავრად გააქურეს. ნახევარ-ჭკვიანი იგი თვეწი, რომელსა ჭკუის სამოსელი ტანთა გაეწყო, და გამოცდილების სავსელისაგან ცარიელი იყო, რა ესე მონასსა, თავსა ბრალობა დაუწყო, და ამას იტყოდა: უგუნურად ვყავი, და უგუნურთაებრ მოვიძიე. მეც მას თვეწის-ვით რად არა ვყავი, რომე ჭირის მოსვლასა ზედა წამსვე თავს ეწივათ, და მეც მასსავით ვირველად თავი მოძიებინათ.

თქვა ლექსი

ვისაც მოჩინეს ეწადოს, კვადოს ვირველ საქმისა,
თავის გარდასრულს წუხილი რღას არგია აქ მისა?

აწ რადგან საქმე ესრეთ გაჭირდა, ცდისა და სერსისა კიდე არღარ არის რათ. თუცა უთქვამსთ არსევე ჭირის მოწვევასეუდ რღას ვარგათ, და რაც შეჭირვებასა შინა ჭკვიანის მოსავლის ნერგი სხვათა ზედა არ წარემტებათ, მაგრამ ჭკვიანი ამისთვის ცოდნის სარკებელთაგან უიძიდო ნუ შეიქმნება, და მტერისა მოშორებისა და ხერხისაგან ნუ გაუღონოვდება. მეჩემელა თავი მოიძივღარა და წყაღთა ვირსა გულადმ დაეცდო. ერთმა მებადურმა რა ნახა, მას მართლად მიკვდარი ეკონა, აიღო და გარდასტყორცა, და თვეწი სავადლით მას მდინარესა ჩავარდა და სული სიცოცხლით გაახრწია.

ლექსი

მოჭკვე, ერთგულე, მტერთაგან განრომად, თუცა გინდესა:
უკვდავად წადილს ვერ მისვდე, დღე თუ არ დაგიბინდესა.

სხვა ლექსი

სოფლისა ზღვისა განრომთ თავ-მოძვედარებით იქმნება,
მკვდარს დეულს ნაპირს გააკვებს, სად აღგისრულდეს იქმნება.

მესამე იგი თვეწი რომელი უგუნურ და გამოუცდელ იყო, რომელსა საქმეთა შინა უღონობა აქნდა, შეწყუბუღი და დაღონებული ცქვიტად აქა-იქით, ზე და ქვე დასლტოდა, და სიბზილთა შინა ბადესა გაება.

სელმწიფემან ამ არავისაგან სტნას, რომე შუთურბას საქმეს აჩქარება უნდა, რომე უწინარეს სიკვდილისა დაუფოვნებულად და დაუცვადებულად ელვარი სრმალი მოშორების ცუცხლითა დახატრებულსა მისსა სულსა სტენ, და მისის სიცოცხლის სვაი ქართა წაალებინონ, რომე მისისა სახლისა ბოლი ზეცად აღიწყოდეს.

მონასენა ლექსი

რა უწყალოსა მტერზედა უამნი მოგეტეს დრონია,
რადმცა აუოვნებ, დაქოლვად მისიძცა საადრონია!

ლომმა უბრძანა: რასაც ამბობ, მესმინ. მაგრამ არ ვეჭობ შუთურბა მავსავლენებელთა იყოთ, და ხემსე ესოდენსა წყაღობასა და ვატიოთა ჭკობობდეს. რა

იგი მე მინახავს, კეთილისა და სძლიდის ბეტი არა მიქინია რაო. დამანამ მოახსენა:

— თქვენი ბრძანება ყოველივე მართალ არს, მაგრამ სელმწიფის წყალობამან იგი ამ სარისხთა აღსვარა.

მოახსენა ცაუბი

წელულსა დაღითა საწავსა სალბუნი არას არგია!

უგვარო და ავი-გაცი, მოშურნე და ორგული, მანობამდე ერთგულებას იხეძებს, გზიანად უჩნევს, რომე მისგან სიკეთისა და დიდების იმედი აქვს-ყე. და რა სელთ იგდებს და გულის საწადელს კწევის, სსვისა ნდომისა ქინასა, რომელიცა არა ფერობდეს, მისთა გულისა საუნჯეთა იგი დაეთესება. ბრძენთ უთქვამსთ: უგვაროსა და უგვანის სამსახურისა საფუძველი შეშინებითა და იმედის მიტოვებით დაიდებისო. თუცა შიშისაგან გამოვიდა, ბედნიერობის საწადლის წყაროთა სათავეთა შეამრღვეს, და რა მოსავალი უხვად მიუვა, სიკეთეს გმობს და სასწუბარს ცუცხლს აანთებსო. ღომმან უბრძანა:

— მამა, რომელნიცა მოსამსახურენი უგვარო და უგვანნი და ავი-გულნი არიან, ვით უნდა ითავსოს, რომე მათი ავი-გულობა და ორგულობა და უწესობა დაიფაროს? დამანამ მოახსენა:

— ესე გვარნი ვაგნი თქვენის წყალობისაგან არა ხამს სრულბით უიმედო განადრთ, რომე ყოველთა სამსახურთაგან სელი ააღებინოთ, და მათ მტრისაგან მიიწიონ, და არცა ესოდენ აამაღლოთ, რომე ბოროტმა საგონებულმა მათს გულთა შინა დამკვიდრება მოინდომოს. მათი მშიშრეულობა და განკრძალვა ხამს. არცა სრულად გლახავ და მკოდოვან იეოს, და არც ესოდენი ჩაიდვას გულისა მისისა კიდობანში (რომელ) ვერ დაიტოოს, განიზოს და ბოლოს ყამს შოროთი და ცოდვა მოხდეს. სიგლახვე და უიმედობა ყმათა გასავგულებს, და არცა მუხატრონეთა ჰატიოხსნობისა სავადრისიაო.

თქვა ჩასრუნაული

უიმედო ყმს სასოდ არა ვის: გულ-ქვად გარდიქვს, ენას უმატოს.

ბეტივე მოყვასო, იმედი მასო, გული საღვლითა არ დამესატოს.

ღომმან უბრძანა: დამანავ, მე ესრე მგონია, შუთურბას საჩვე ამა ჭანგისაგან უნებელი იეოს, და მისი გული ამ საგონებელისაგან—წიოდა. მე ხიადავ მასე მწყალობელი ვეოვიღვარ და დღე-ყოველ კეთილი მიქმნია, ამისად მუქაფად მუხთლობას და ბოროტს რად მოინდომებსო?

უთხრა ჩასრუნაული

თუ ჩემსა გულმა, მისთვის ერთგულმა, მისი ბავრავი გზათა წარმართა, ჰან ჩემთვის მასე, არ დასამსე, მტურობის დროშა ვით ამიმართა?

დამანამ მოახსენა: სელმწიფესაცა მოესხნება, მრუდის გულისაგან არას დროს

სიძარტლე არ გამოკა, და ტყუილად ბოროტის ზრასვის გათქმითა სასულავანნი, ჰატიოსანნი და მსნე კაცი ავი არ შეიქმნებაო.

თქვა ტაეზი

ლაგვანთ ნადგამი აგრევე მასვე დაიწყებს დენასა.

ნუთუ ხელმწიფეს კუსა და ღრინაკალის აჩაკი არ მოხსენებოდესო? ლომმა ჭკითსა, როგორ ყოფილანო?

დამანამ თქვა აჩაკი

ერთი კუ და ერთი ღრინაკალი გამეოლნი იყვნეს და ნიადგ ერთმანეთს არ მოშორდებოდენ. ასრე მოყვარულნი იყვნეს, კუდი-კუდსა გარდაბმული ჭქონდათ, და წამსაცა არ გაიყრებოდეს.

ლექსი

დილით მწუსრამდე ალერსი მათ ჭქონდათ გაუწევეტელად, საღამოთ გათენებადვე ჯდომით თვალ-დაუბლეტელად.

ესეთი დრო შემოუარდათ, რომე მუნ ყოფით სსკავან წასვლის საქმე მოუხდათ. რა გაქმართნენ, სულასა შინა ერთსა მდინარესა მიადგნენ. ღრინაკალსა მას შიგან გასვლა არ შეეძლო, დია დაღონდა და მოეწინა. კუმ უთხრა:

— ტე, საყვარელო ძმაო! რა გუფულა, რომე სულთა საყულონი საგონებულის სულთა მიგიტემეს, და გულისა სიმსიარულისა და ღსინის კალთაზე ადგიეციეს? ღრინაკალმა უთხრა:

— მე ამა მდინარესა გასვლა არ ძალ-მიცს, და ამის ზრუნვისა მოჩვეთა შთავარდნილვარ, არცა გაღმა გასვლა შემიძლია, და ვერცა გაყრისა და მოშორების ნადეკელი დამითმენიაო.

თქვა ლექსი

შენ წასვალ, მე აქ დავრჩები, საბრალა, უმეყვისანი⁸⁴,
უშენოდ სწრაფად დამიდეს გულიცა მქონდეს ჭკისანი.

კუმ უთხრა: ნუხას იურვი, მე ამას მდინარესა გაურჯელად და მშიიდობით გაგიყვან. ჩემსა ზურგსა შენთვის გაასომილდე⁸⁵, და ჩემთა მუტელთა შენისა ჭირისა ფარად შევიქმ, ამისთვის რომე ერთისა მოყვარისა ძნელა ათასის ცდიოთ სულთა ჩაგდება და მერმე ადვილად გაშეება.

თქვა ლექსი

სჯობს რაცა გქონდეს⁸⁶ გაჭეილო, იეილო მოყვარენი,
არ გქონდეს მოყვარის სასყიდლად სულიცა საადრენია.

მაშინ კუმ ღრინაკალი ზურგთა აღისკა, მეგრდი წყალთა დააბყრა და ცურ-

⁸⁴ ვარიანტი: უმეყვისიანი.

⁸⁵ ვარიანტი: გაუნჯამაღდებ.

⁸⁶ ვარიანტი: სჯობს, რომ რაც გქონდეს.

გა დაიწყო. ცურვათა შინა გუს სმა რამე ესმა, და ღრინაკალს გარდაჭრისგან შეშინდა. სმა უყო:

— რაისა სმა არს რომე შესმისო. ღრინაკალმა უხსოხა:

— ჩემსა შამართა წვერთა შენთა ტან-საცვამთა ჟავშანთა ზედა გამოკრცდი-
დი და ვსინჯედიო. გუს ესე დიად ეწეინა და უთხრა:

— შენ მუხთალო, ჩემი სული შენთვის საკვდავად მორქეთა ჩაჭაგდე და ზურგი სავად შეგიმზადე, და ამ მდინარეთა შინა უზრუნველად მიმყავხარ, და ამასაც არად შემიწაცს და პირველთაცა შეგებათა დაივიწყებ, მაგა შამართა ჩხელეტას რაღას მეპაწილებიო? ესეცა სომ იცი, შენი საწერტელი მე კერასს მწუნებს, და შენი საწერთობი შამარი ჩემსა ზურგსა კერა განჭკუბოსო?

უთხრა ლექსი

გინცა გამწურალმან მვიდითა კლდესა სტეს გარისხებულმა, —
სელს იტყუნს, მას კერას ავნებს, არ იცის ვაგლასებულმა?

ღრინაკალმა უთხრა: ნუ ეჭვ, მე ესე შენთვის სხაოდ არ მიქმნია, და არცა ეგეთისა საქმესა გუღთა ჩემთა გაუგლია, მაგრამე ჩემთა გართა შამართა ხმა-
რება მოსდგამსო. მოეგარეთა ზურგი არს ანუ იტერთა მკერდი — უნდა ვახმარო.

შ ა ი რ ი

თუ ვისმე მოდგმა ბოროტი აქეს ოდენ მისის გვართა,
რომ არ უნდოდეს ვის ქმნა, არ წასცდეს იქმნას არითა.
გითა ჭკას კერას დააკლებს გასახურეტელად სართა,
და მაგრამ კვლა უცემს გუღითა გესლიანითა, მწართა.

კუმი გუღთა შინა თვისთა ესრე თქვა: ბრძენთა კეთილად უთქვამსო

შ ა ი რ ი

გინ ჩვენთვის არად ვარგია, ჩვენ კეთილს რადღა გველოდა?
მეტყვის: გამზარდე, მატამე, ღვინითა სავსე გველოდა,
ჭკუისა გზათა შემტდართა სჯობს ჩვენი თავი გველოდა,
და ამას ჭკავს უხმოდ მოწვევად, უბით გავზარდი გველო და?!

ავ-გუნება და უკვაროს კაცის გავწერთან და გავწობა თავისის პირის წყალ-
თა გაშვება არის და თვისისა საქმიანობისა საბელთა წვერთა დაგარგვა.

უთხრა ჩახრუხაული

ოქრო და ვეცხლთა მიწათ ჩახნევა ბრძენთა ეგოდენ კერა გიძახხონ⁸⁷,
მაგრამე ავთა კაცთა უზავთა წყალობას ზედა იახონ, ახონ.

კუმი უთხრა: თუცა შენი მოდგმა შამრით ჩხელეტა, ჩემი უურტუმელი
არისო. ჩაიუერთა წყალთა, წყალს წაადებინა და თქვა: ბრძენთ ნათქვამია, გინცა
გვარ-ქებული არ არის, მისგან უიმედო იყო, და ესე გვარსა კაცსა რომე კეთი-
ლი უუოს კაცმან, იგი კეთილისათვის ბოროტსა მიაგებოსო: მან თუცა გაისთვის
ავი არა ქმნა, ცოდვათაც მიახნიაო.

⁸⁷ ვარიანტი: გაზრახონ,

თქვა შაირი

უკარო კაცსა რად მისცე საინასენი ჴემონი?
 გინც გველი უბედ ჩაისვას, საქმე ჴეოს ვასანქმონი.
 ჴილი აკეთო ვერ მოგცეს შაქრის ლერწმასა გემონი,
 და ვარდის მოკრეფას სუ ელი, ბემების რწეა გარქმონი.

ამა არაკითა სცნას მრესავით ბრწყინვალე სელმწიფის გონებასან, რომე შუთურბასა თვისი გულის თქმის სასაცლო მისაგებელი, ადრე უნდა უყურო, ერთგულის მონის შეგანება გულის-ყურით ისმინათ, და ჴვეის გზით რომელ-ნაგა დიდად გზიან მოგასსენებენ—მას სასმენელი მიუზერათ⁸⁸. გიცი, მისის საქმის დასასრული ორგულებისა და მუსთლობისაგან ცარიელი არ არის. მკურნალნი სნეულსა საწყენელთა უჭმელობას ეტყვიან, და თუ მოუსმინა—არგებს, და თუ არა, და თვისის ნებით სუა და ჴამა, ესეთისა ქმნითა უკან-და-უკან დამტლდება, ავადობა ჴინთა მოამატებს. ერთს ბრძენს უთქვამს

ლექსი

მწკრთელი თუ რისსვით გეტყოდეს შენს სასარგებლოს სწავლათა,
 მათმენა მწარობს, სილს ისსამს უტკობსისა შაქრის ალვათა!

დაიჯერე, მეფეთ ღონეთა მომსწევედელი საქმისა ბოლოთა უსრუნველობა არს, და რა სელმწიფემ საქმე სუბუქად მიისნიოს, და რა დიდი რამე მოსდეს, განცხრომით არა ინაღვლოს რა, და იგი დაუტეოს,—როცა დრო გარდაელის, მტერს ძალი მოემატება, და თვისთა მასლობელთა კაცთა შეიერთებს და ერთსა ვისმე ამა საქმესა მიანემებსო.

მოასხენა შაირი

შენთა საქმეთა მიანყარ შენი ცნობა და გონება,
 სსვისა და სსვისა კისერთა რად მიანქმო ქობება?
 მერქე, რა საქმე დამარცხდეს, ჴირისა გქალდეს მონება,
 და სსვათ ქედთა რომე დაჴკიდო, საბრალოდ დაელენება!

ლოძმა უბრძანა შაირი

ლოძმა უბრძანა: იმაე მძიმე სიტყვათა თქმანია,
 მეფეთა კრძალვას გარდასდე, ვისგან იშიშვის ემანია;
 ღირსსა მჩვეულსა არ მართებს ჴედი-სედ ცრუ წათქმანია,
 და სამს რომე არ შეაწყინოს, თუცადა იყვნეს ძმანია.

შუთურბა, ესრე ვთქვათ, გამოჩენილი მტერი იყოს. მას რაი ძალ-უცს წინაშე ჩემსა? იგი ჩემი საზრდო და ჩემი საცოხსნელია, და მისის ძაჯვათა ძალი და ტანთა პოხიერება მდელოთაგან არს, და ჩემთა ძვალთა გამამგრებელი სორცთა სიკეთე არს. ძოლის მძოვარსა ნადირთა მქამელისაგან უდიდესი ძლიერება

⁸⁸ ვარაიანტი: და ჴვეის გზით რომელნიც დიდად ჴინადა მოგასსენებენ, მას სასამენელი არ მიუზერათ.

ჭქონდეს, ეს ვით იქმნების? მე მისგან ეგოდენი რიდი აწა მატყეს, მან ჩემი ზირის-ზირი შეიძლას, და ანუ ბრძოლათა შინა ჩემად დარად მას გულმან უთქვას!

თქვა ლექსი

ვინ არის ჩემი მეზობელი, ზირის-ზირ მკადროს ომის?
მთვრალს ზილას ვაღლომ შემართოს, ძალი ჭმაცს თუ რაზომის!

ჩემის ბედნიერობის მოსე, რომელი წყალობითა ღვთისათა განათლებულა, და მისგან მთავრესავით ეღვარებას. თუცა შუთურბა მის ზირის-ზირობას მოიწადინებს, დაძვადება და დახნულდების; თუცა ბოლოკარკაზის დასს მრგვალს ჩრდილსა დასდგამს ჩემსა, რომელ ცისა მოვავსება აქვს, მიხისებრ სსივისა ორისა სწოლითა დასავალთა ქვეშე ჩაიყვანს.

თქვა შაირი

რა უქონელი ვაჭარი სავაჭროდ გაემწადლას,
ამას ჭკვას, ვაჭლმან გამართვით ცდითა სვლას მოიწადლას.
მე იგი მსეტას სსკმელი ვაუფელე ამ სსცხადლას,
და კვლას შემიძლია საბელი ვარდვაცვას მას უბადლას.

დამანამ მოასწენას: სელმწიფე მავით ნუ მიენდობა, იგი ვერ იტყვის შენსა მისგან უღარესობასა, ანუ მრეობისა შეძლებასა. რადგან მისის ვარაიანობითა და შეძლებითა ჩვენი ბრძოლა არ ძალ-უცს, თვისთა მოკიდებულთა და ერთგულთა სიმრავლის გამო ერთსა რასმე გვისწივებს, და ეშმაკურთა სსქმესა რასმე მოასწერებს. მე ამისი მეშინიან, რომე ნადირთა თვისთა სელმწიფესა ზედა გული არ ვაურყვნას და თვით არ შეიერთოს⁸⁹, თუ არა, ერთსა ახოვანსა, რაგინდ მსნე იყოს, მრავალთა ბრძოლა არ ძალ-უცსო.

თქვა შაირი

მუძლთა სიმრავლე რა შესვდენ, აღაქოთებენ ზილას,
მას სსწარელს ცხაკელსა ვბეჩენ თვალთა და კილას.
ჯინჭკელთ ლაშქარი რა მოკრბენ ადვილსა უადვილას,
და ძლიერსა ლომსა შედენით ვაძებენ უნაწილას.

ლომმა უთხრა: შენთა სიტყვათა გულთა შინა ჩემთა ადვილი ჭკვავს. შენნი შემსკვერებულნი ზასუნნი გულის-სმა ვყავ, მაგრამე მე ესე სსქმე ვაღლასა მიტყრს, რადგან იგი ზე ალვიყვანე, და მისის სიდიდისა და სიკეთისა დროშა ავმართე. ნადიმსა და მარაქათა შინა მისსა ქებასა წარმოვიტყუოდი; მისი ჭკვა, ერთგულობა და დანდობა ყოველთათვის ენით მიმიფენია, აწე რომე მისი აუგი რასმე ვთქვას, და ავი რამე უყო, ჩემისა სსქმისა უკადროსი იქმნების და ჩემისა ბედნიერობისა სსსირცხო, და ჩემგან გადიდებულთა კაცთა გულთა შესავლებელი; და ჩემთა სიტყვათა აღარ მიენდობიან, და ჩემზედა გუნება გამოეცვლებათ.

უთხრა ლექსი

რაცა დარკოს და ისაროს, აღორძინდეს მას სსვარდლას,
იურსით ნუღარა დასთრგუნავ, ევადე ვაინაზდლას.

⁸⁹ ვარიანტი: გული არ ვაურყვნას და თვით არ შეიერთოს.

დამანამ მოასსუნს—ჰკვა და რიკვა ეს არის: რა ერთის მეგობრისაგან მტერობა მოინახო, ანუ რომლისაში ყმათაგანთა შენის მტერობისა სიში განცადა, მსწრაფლ შენი მოდგამი კარ-შემოივრიბო, და მისის ზირის ერთობის კალთა სრულად იტაცო. და მტერი რა სადილობად ზვიინდეს, მისთვის შემსგავსებული ვასშამი დაამსადა, ამაღ რომე კბელი კაცისა სიუმით სიბერემდე გაუფრელი საუკრელი და დიდად სასმარია, მაგრამ რა ასტივდება, აღმოფსურის: მეტი არა ღონია, და სსვითა კერანთი ირგებს. აგრევე საჭმელი სულთა მსყენებელი რა წყენს დაუწყებს და კერლარა შეირგებს, მისის განყენების ცდას შინა უნდა იყოს და გაიმორჩოს.

უთხრა ლექსი.

რაცა გაწყენდეს—მოშორდი, მოშორებითა შორითა,
ხორცს კარყენის; სულსა მოაკლებს საზიანოთა: ორითა.

რადგან დამანას სიტყვები ღომმა გაიგონა; ბრძანა: მე შუთურობას სიყვარული კიდევან მიქმნიაო, ამაღ რომე ჩემი და მისი ერთობა აღარად იქმნებიაო, და აწინ კაცს ვისმე მიუგვსავნი და ჩემის ადგილით დავითხოვ, და სადაც უნდა წაწავიდესო. დამანას ამის ზედა დიდად შეეშინა და გულთა განიზრანს: თუცა ესე საქმე შურუბამ სცნა, თვისის სერსისა და სრვიისა წერილსა თვისისა დაფარულისა საუნჯისაგან გამოაჩინებს, და ჩემთა საქმეთა საავო ადგილს მიაწვდენს. ამისთვის ესრეთ მოასსუნა:

—ხელმწიფეო, კერე შესავალი სიმინარულისაგან უცნოა, ამისთვის რომე, ვირემდე სიტყვა არა ითქვა, წადილი კაცსა ხელთა უზყრია, და კიდევ მისი მოკლას შეუძლია, მაგრამე თქმა ავანანთა წყაღთა მოწყვეტა არსო.

მოასსუნა ლექსი

გიდრელა სიტყვა არ გეთქვას, ითქმისღა მისის კამისად,
მაგრამ ნათქვამი უთუოდ არ დაიფარვის წამისად.

რა სიტყვა ზირით და ისარი მშვიდლით გამოხდა, არცა ენა სიტყვათა ქვეშე დასაფარავად მობრუნდება, და არცაღა ისარი ადგილს მიუსკლეული შემოიჭრება. იგავად უთქვამსთ, რაცა ენამ წართქვა, კაცთა ზიანი იქმნაო. ერთს ბრძენს უთქვამს, ენა გულისა საფარველისა გარდამსდელიაო. გული ასოთა ხელმწიფე და ზატორნია, და სიტყვა—კამათა საუნჯეთა სშეკადია. გირემდე სიტყვისა სვიკრი დუმილის კლიტითა დაკლიტულია, და მოცდისა ბეჭედი უთქმელობისა კოლოფთა ზედა ზის—სიცოცხლის სავარდეთა ყვაილი და სუნი განსარებულნი არიან, გაიშლებიან და სუნელობენ, და მისი სერგი დამშვიდებისა და განსვენებისა ხილსა მოისხამს. მაგრამ რა ითქმის, და კოკობი ღიმილსა დაიწყებს და საუბრისა იადონი სიმღერას დაიძსებს,—მშვიდობა მოიშლების, და სიტყვის სავარდეთა სუნიცა გულთა საწყინოდ შეიცვალების, და სასასა ძალი დაემართება, და ანუ სნეულობა გამოიჩინების, და ანუ სურდლისაგან ბუნება მოსურტდების. მდუმარე ენა კონებისა ერთად შემოძვრებელი არს. სიტყვას მრავალი ნასკვი გაუნ-

სწრაფი, მაგრამ ჩსუბითა ცოტა უმართებულად მთქმელის კისერი ჟაჭკითა და სხეელის საბლით მრავალჯერ დაუბამს.

თქვა შეწყობილი

და სიტყვა სიბრძნის თვალთა ეძიო საძიებულად,
სარგებელი და ზიანი ორივე სდევს მოსაგებულად.
გინა თქვას თქმული უთქმელად კაცთ წინა მოსაღებულად,
გულთ ჭირი, სულთა სიკვდილი, შეუქმნას შესასებულად?
მაგრამ ცოტას თქმით მრავალი მომსდარა განსებულად,
და ქარებრ აზნუადეს სათქმელსა—ენათა არ საჭებულად.

ტე, ხელმწიფეო! თუცა ესე სიტყვა შუთუბასთანა მივიდა და თვისისა საქმისა რამე შეიგნო, და ამა ამბავთან მასთან მიაწივა, ამით შეგიშინდების და ჩსუბისა და შოფოთის გამლას ეცდების. თქმულა, ჭკუათა უფალმან საცხადო შეცოდება ფარულად აზღვეინაო, და უჭკუომან დაფარული შეცოდება ცხადად აზღვიანო. ესე ჭკუე, დაფარულთ მისი ბრალი თქვენც დაფარვით მიაგეო. ღოძმან უბრძანა ეჭკითა და შეუტეობრად თვისისა გაკეთებულისა და ახლოდ მყოფისა დაშორება, წასდენა. და ესეთისა კაცისა გამეტება, თვისითა ხელითა რა ეზო ფერხთა იკრას, სრულობით მოწყალებისა წესისა და სჯულისა საქმისაგან გადაგომას.

უთხრა შიარი

ღვთისა და კაცთა სიბრძნითა ესე არ მოიწონების,
გაუსინჯავად მეფემან სისხლი დასთხიოს მონების,
რადგან მეფენი ღვთის სასუდ ქვე იგიც მოიგონების,
და სსვას აცოცხლებს, და სსვას მოჭკლავს, სხვა რისხვით დადღობის:

დამანამ მოასსენა: არავინ მოწამე ხელმწიფეთა ჭკვისა უმჯობე არ არის. იგი სვანჯითა სასუე და ეშმა რა მოვიდეს, ხელმწიფე მსინჯავითა თვალთა უმწერდეს, და მისი გუნებისა სიმრუდე შუბლთავე მისთა აღმოაჩნდების. მისის ავ-გულობის ნიშანი ამით სცან, რომე აღშოფოთებით იყოს და ფერი ჰირისა ეცვლებოდეს და ზედი-ზედ მიმოისედიდეს, შულლად და ჩსუბად მზაობდეს და ესე ვითართა იქმოდეს. ღოძმან უბრძანა, კეთილად სთქვიო. თუცა ესე ნიშანი ერთიცა, რომელიცა ვნახე,—მტერი სწორეს გზათა მოშორდების⁹⁰ და გონების შიში სიმაღლისა სარისხთა გარდაიცვლება. დამანამ რა სცნა, რომე მისის მზაკვარის ენის აღი ერთ კერძო ამაღლდა, მერმელა გარის ნახვა მოიწადინა, რომე მის მსარესაც საჩსუბარი ცეცხლი ალეგონა და სახმილი აუმაღლებინა.

ლ ე ქ ს ი

რა ორთა კაცთა საშუალ, ცეცხლი ალაგონ შურისად,
მათ შორის ენის მიმქონი ჩანს მრეშულად მკაცურისად.

⁹⁰ ვარიანტი: მტვერი სწორეს გზათა მოშორდება.

გასინჯა, რომე შეთურბას ნასკა ლომის შეუკითხავად არ ვარგიეო. არამცა სხვასა სავგონებელთა ჩავარდესო, და მოასსენა:

თუცა მალღისა სელწიფისა ქებული ბრძანება იქმნება, მე შეთურბას ვნასკე, და მისისა საქმისა გზასა და მისისა გუნებისა ნაწილს ვეცდები ერთი რამ გამოვიდო და მოგასსენო. ლომმა წასკლავა უბრძანა და იგი ურკვეული, გულნაღვლიანი და ეელ-გარდაცდებული შეთურბასთან მივიდა, თავკანისცა და დალოცა და ქება შესსა. შეთურბამცა ვატივსცა, და მის ადგილსა ბოდიში მოითხოვა. და ადგილი ახლორე სცა და უთხრა: დამანავ,

(ტ ა ე ზ ი)

ზირკველად შეთვისებული რად დამივიწყე სრულადო?

უბრძანა: ესოდენი სანიას, რომე მოვევრობის თვალთა, შენისა პირისა შექითა ადარა გავინაილებიას მოვევრობისა სადგომი, და სავცხადო მეგობრობის სიუფარულისა ნერგის ევაილით არ ადგიევაკებიაო!

უთხრა ლექსი

შენთა ყოლე სიცოცხლეთა, რა იქმნების, ერთსელ მნასო,
ჩემთა გულთა შენი სასე, ოდენ ხათლად გამოსასო?

დამანამ მოასსენა: თუცა პირის სასენი ჩემნი თქვენისა სვლებისგან განშორებულა, ჩემი სული და გული წამ-და-წით მოგონებით საცნობელთა გამასარებელის თქვენის სასელის სსენებით მისარებია, თქვენის სამოსურობისა და მორჩილობისა და სიყვარულის თესლი ჩემის გონების ქვეყანათა ზედა დათესვით აღმიორძინებია.

თქვა ლექსი

გული მოკასრემლე სულისად ანასდად შემოსავლად,
იდუმალ შენთვის სურვილით ამაღ ვიმღერი მრავალად.

თქვენის სეუბეთა მოსამატებლად თავის წინა მსურავლი ღოცვა არ დამივლიაო. ხარმან უთხრა, ცალკე ყოფისა და თავის წინაობისა მიზეზი რააო? დამანამ უთხრა: კაცი რა თვისთა სულთაცა ვერ ეუფლას, და სხვისა ბრძანებისა ტყვე-ქმნილიყოს, უშიშრად და გაუკრძალველად წამსე ვერ ამოისულთქმოს, და წუთსაცა ვერ მოიცალოს, და თავისის სულისა და სოარცის უზიანოდ და დაუსაკლისად ხანი ვერ დაჭყოს, რომე ბოროტი და უზატიურობა და ღანძღვა არ ესმოდეს. მამა უჭვეო იქმნების იგი კაცი, ერთსა მცირეს ვუთხეთა არ დასჯურდეს, და კარი ცნობისა გონებისა პირთა ზედა არა დაისმასო.

თქვა შაირი

რა ქაში ესრე გავრყენას, შეფოთსა ისხემდეს ყანანი,
გაცლას ხამს მისგან, მონახოს, მალ სიშოროსა ვანანი,
გაცლას არ ძალ-ურს, რამცა ქმნას, გულს ვერ დაიტეს დასანი,
და მარტოდა დაკადეს, ისი სჯობს სანი რაც დაჭყოს სანანი.

ხარმან უთხრა: დამსაჯე, ეგე უოკელიეუ ნათლად წარმოსთქვი, და მსე ერ-
თის სიტუეის თარემსნება ესრეთიას, რომე ეგე ქადაგება ქვეყანის საზგებელი
არისო. დამსანამ თქვა:

— გქესი რამ არის სოფელსა ამას შინა, და ამა ექესთა მხიად განერება ვატი:
ქვენიერი საქონელი უცოდველად, სოცრთა გემოენების მიეოლას შეუბილწებლად,
უსრუნველად და უბოროტოდ; დიატანგან ღსინი უჭიროდ; ხარბის ვატი მათ-
სოკარი უგუუწიბილებლად, ავის ვატი, — მოუფიენებულად, და სელმწიფას სამსახური
შეუწესებულად. არავის ქვეყანისა მარნისაგან ერთი თასი ვერა შეუსვამს, რომ
სიმიორაღისაგან უშიშად მოესვენოს, და ცოდვას ამხარტავანების საეელოში თა-
ვი არ ამოეუოს; არავის სოცრთ გემოენების მიეოლას ეფერსი წაუდგასო. რო-
მე სიკუდილის მოარეკთ არა ჩაჭრილიეოს; არავის დიატანს მუდარსა ესრე ღსინ-
ი არ უნახავს, ჩსუბი არ წავიდეზოდეს; არავის ბოროტთა ვატი მეგობართა
ბოლოდ არ დაენახოს და მოსაფიენებელი ხმა არ განეენოდეს; არავის ხარბთა
ვატიანგან უგუუწიბილების მეტი გაეტანოს-რა; არავის სელმწიფეთ მოსამსახურეთა
თავი ეგრე დაეცვას, ცოცხალი სისხლის სმის მორევისაგან გამოსრულ იეოს.

უთხრა შაირი

მეფისა ვამეოლობა მსელი უმსელესი მეონია,
ვით ზღვის ღელათა არა ჰეეეს მენაეუ სავარგონია,
ნიადგე გული შიშითა სავსე რა სავარგონია,
და რა უფრო დასლოკდება უფრო დასადაგონია.

შეთურბამ უთხრა: შენთა საუბართა სიტყვათა ახნია, რომე ღომისაგან
გულის შესავლებელს სიტყვასა შენთანა მოეწიოს, და მისგან შენსა გულსა ში-
შის მარცვალი დათესილ იეოსო. დამსანამ უთხრა:

— არა თუ ჩემთვის ვიტყვი ამსა, არცა თავისა ჩემისად შეწესებულ ვარ.
მავრამ მოყვარეთათვის ვიურავი და მისთვის* ვიტყვი, და ესე საზრუნავი და
გულთა ტვიენეულობა, რომელი მე მომცემია, თქვენი არის და თქვენ იუწეეთ,
რომე ჩემნი ამას წინანდელნი სიყვარული და მეგობრობა თქვენთანა ვითარი უო-
ფილად, და რა საქართველო ზირობა დამიცს; მასუგან სოკი რამცა აღმისრულე-
ბია ამისთვის ველარ დაგიფარავ, რომე რაცა მოხდეს ავი თუ ვაი, დასავლებელი
ანუ შესამინელი, ყველა მოგასსენსო. შეთურბა ამ სიტყვასა სედა შეჭერთა და
მიეო:

— ხაწადელო მოყვარეე და ტვიბლო ამსანავო! ამა ამბისა საქმე მალე მა-
ცოდინეო და ჩემსა მწეობასა და ერთგულობასა ნუ დაუტეეებო. დამსანამ უთხრა:

— ერთმა მოსამსახურეთაგანმან მითხრა, რომე ღომსა ბედნიერს სიტყვასში
მოუეყანია: შეთურბა მეტად ვასუქებულაო და ვართა სვენთა აღარად საქირაო,

* უნდა იეოს «მათთვის» რადგანაც ეს ნაცვალი-სახელი ეკუთვნის მრავლობითი რიც-
ხვით ნახმარს არსებითს სახელს — «მოყვარეთათვის».

და მისი ტანოანი სიტყვასეუ ცუდად კლის, და მინდა ნადირთა მისის სიპოხი-
საგან ნადიმი დაუდვა, და ერთის დღეს დიდნი და მტირქი მისის სორცის გე-
მონებოთა გაგასარო. რა მე ესე შესმა, მისივე წამოკულ მოსასსენებულად, და
ჩემის პირობის მიუდრეკელბა დაგაჯერო, და რაცა მეგობრობის და სიყვა-
რულის წესია იგი აღვისრულო.

უთხრა ლექსი

სწორისა გითხრობ მტნებსა, რაცა მოუვასთა წესია,
გინდა ირწმუნე, გინდა სუ, ჩემი სათქმელი ესია.

აწუ ამის რჩევას ამს ვაჯობინებ, თავსა შესსა ეწიო და სწრაფად პირი
საქმიანობასა მიაბურა. ნუ თუ სერსის რასმე მოგვარებითა ამ საქმისა მოჩხე-
ნისა გზა ვიპოვოთ, და ღონის-ძიებითა მწარისა სიკუდილისაგან განქორწო.
შუთუბამ რა დამსას სიტყვა მოისმინა, ღომისა პირობა მოაგონდა და საგო-
ნებელთა ხვარდა და უთხრა:

— დამსავე, ღომისა ჩემ-სედა არა დაუშავებია რა, და მე მისი ორგულება
არ მიქმნია. ჩემი ფერხი მის საწადელს სამისსურხედ არ დამიბრკოლებია, და
შესსა სიტყვასაგან მართლობითა და კეთილის ნდომითა ვსედავ. ესე, ესრე ჭკავს,
ჩემთვის ტყუილი რამე შეუძინადებია ვისმე, და იგი ეშმაგურობის სრავითა მოუ-
ცდუნებიათ, და საწყრომლად და სარისსეულად გაუსდიათ. მისთა მსასურათაგანნი
ავთა ჩვეულებათაგანნი მრავალნი არიან, და სეშმაგო სიტყვანი შეუმტკერებიათ,
და საორგულოდ ხელი წაუყრიათ და გაგულავენებულან. რამდენჯერცა ივინი გა-
მოუცდია, ცხადად ორგულობა შემტნეკიათ, და ამას რა მოისმენდა, სსვისა-
საც მათებრ დაიჯერებდა. ამის გამო ეგონება, ავთა-განთა მსგავსად, ერთგულნი
და დაუნაშავებლნიცა ავის მოქმედნი იუენენ. და ესე ვითარისა საგონებლობითა
მართალთა გზანი დაიფარვიან, როგორცა ისვის ამბავი და მისი შიში და ცდე-
ნა და გამოცდა ამ იგავის მსგავსის სასისა მანიშნებელია. დამსამ ჭკითსა,
ეგ როგორ უოფილა?

შუთუბამ თქვა არავი

ერთმან ისმან კამკამსა წყალთა შინა მოვარისა სასე და შუქი ნასა, თეეს-
სა ამსგავსა და შეზერობა მოინება. რა ჩაიუენთა, კელარა ნასა-რა. მრავალჯერ
ეცადა და ვერ შეაბურა. რა სასა, რომე მოსავალი ამ ნადირობითა მწყურვალი
დარჩობილ იყო, და წელის სიმამლრითა და მრუდის გონებითა მოსავლისათვის
დაქცეულსა მორვესა სინჯიდა, თეესისა ნადირობისაგან ერთობით ხელი აიღო,
თვისი საქმე უოკელივე გაუშვა. რასაცა ღამესა თეესთა ნასვიდა, მოვარისა შუქი
ეგონის, და არღარა სდეგდის შეზერობად, და მისსა დაჭირვასა აღარ ცოდვი-
ლობდა და იტყოდა: ამის საცადლის სილი ესე იყო, ნიადავ ჩემთა დღეთა ში-
ნა მშეიერი და უძღვეარო დავარდიო.

რადგან ღომისა ჩემი ესე გვარი უთქვამს, ამისთანას საქმის გამო, მას
გულთა წყენს შესულია და მათი სიტყვა დაუჯერებია და ჩემიცა სხვასავით ჭკო-

ნია. მაგრამ ჩემს და მათში ესოდენი განყოფილება არის, ვითარ ჩათვალს და
ბნელსა, გინა მალადა მყოფთა ფასკუნჯთა და მიწათა შინა თხუნუკლთა.

უთხრა შეწყობილია

მათს სსქმის და შესს გონებსსა, ესე იცოდე, სსჯა რამ აძეს,
მწერალი დასწერს ლომის და რძესა, ლომის და რძეში სსჯაობა ჰქმეს,
ორნივე ფუტკართა მიემსგავსებით, ერთად მოსსკამენ მას მოსადესა,
ერთს თაფლსა მისცემს, სსჯას სსწერტელს მტერთა საკრავად და გასადესა.
ორნი ქურციკნი მოლთა მძოარნი ერთს წყალთა სმიენ დღეთა სიგრძესა,
და ერთი მუშკას ჰქონოს, სსვისა სისსლია გკამსავე მოაქვს დასაბრანძესა.

დამანამ თქვა: სუ თუ ლომის გუფთა ხერხი ამის გამო იყოს? დიდებულ-
თა წესია, უტნობლად და გაუსინჯავად ერთს ცუდსა და უგკაროსა მალადა
სარისსთა აიფანებენ, და რომელიც გასადიდებელი და მართებული კაცი იყოს,
მას უმიხეზოდ გააცუფებენ და ოხერ-ჭყოფენ.

უთხრა შიარი.

უძმუზის მეფეი რა მნსა, მრავლად მიბოძა სიჭია,
იქლდის მეფეი გკურდც კასლდი, არცა თუ მომცა სიჭია.
მეფეთ გატება სსრქა—ორს დღვილოს ადენს ფიჭვია,
და ღვთისა მდღევარსა უმადლი ჰატროსსა, ვათა ბიჭია.

შუთურბამა თქვა: ესე სსქმე ლომის ჩემთვის დაუსკნია, სსკევი აღარ არის.
სსქმობის მაყოფნებელი ფერხი სსსიარულოს შარათა ზედა დაგოტლდების, სსწა-
დლის თვალი ნდომის შირის სსსესე კვლარ გაიცდის; რისსჯას თუცა მიხეზი
აქნდეს, იგი კედრებითა მოიცვლების, და დმერთმინ ნუ ქმნს, და თუცა უმიხე-
ზოდ ამიხეზებელი და მოგონების სსქმითა მისი გუნება გამოცვლილია—მოკ-
ლის ხელი მისგან დამოკლებულა; და მისის მოკლის სსგონებელი უღონის-ძიე-
ბო ქმნილა, მაგრამე ტუფილსა და სსცდურსა სიმტვიცე არა აქვს, სერსისა და
ეშმარობისა ბოლო არ გკერძებულა. რაცა ლომის და ჩემს შუა მომხდარა,
მე შეცოდება და დანაშაული არა მსქეს-რა. განადა ესე რჩევისა და სკევის გზათა
გამომიებათა შინა, ნუ თუ, მისი უწადელი რამე მეტქვას? ანუ წყალობასა და
გასარბებელთა სსქმეთა სსნდისსს მისის სსმჯობინარფსათვის, მისი უნდომი რა-
მე მომქესსენებინარს? ამისთანა, სუ თუ, შეუზოკრობით⁹¹ და ყიფობით, გინა დაუ-
მორხილბულად ჩამომართვა? მაგრამ ამათგანიცა არცა ერთი მასსოკან. ჩემგან
მრავალ-გზის უსარგებლად არ დარჩომილა: სსმის-ური, მოწიწება, ჰატვი და
ერთგულობა არ მომიკლია, ერთსა რომელსამე ზედა მართებულის ნაკლებობა
არ მექმნას, და სიკეთე და რიგი გარდამატებით მის ადვილს მომეყვანარს. რად
უნდა ერთგულობისა და წვრთისათვის გამძღოს, სწორისა და მართლის სსმის-
სურისათვის გამიწერეს?

⁹¹ გარინატი: შეპყრობით.

თქვა ლექსი.

რას წამალი სნეულთათვის მკნებულად შეიქმნების,
აჲად მეოფის მოჩქენისა კვლად იმედი ვით იქმნების?

თუცა ამის გამო მიზეზთა მიერეფს, რომე სელმწიფობისა სიდიდისა და ჭკუისა სიმდიდრისათვის მიწურების,—დიდთა წესთაგან ესე შობას არის, რომე ჭკვიანისა გამზრანსა არ მოუხმინოს, და ორგულნი და მათგანებულნი გაიმინაურლოს. ამისთვის უთქვამსთ ბრძენთა და მეცნიერთა: «სლვათა ჰელაგონთა ცურვა, ბოლო-განყოფილთა გველთა გესლთა წოვნა და მეფეთა სამსახურთა შინა სიკვდილი სიტაცხლისაგან უმისწრაფლესია.» თუცა მეფეთა ჰატოვი და განსკვნება ხემზედ უანგარიშოდ მრავლობს, ესეცა ვიცი, რომე მათს სამსახურსა შინა შიში უამრავია და მწუხარება დიდი სსლხინოსაგან უმრავლესია. ვითთა ფილლოსოფოსთა მეფენი ცეცხლისათვის შეუმსგავსებიათ, ამისთვისცა, თუცა მოწყალეების შეჭითა მსასრებელთა ბნელსა გაუნათლებენ, აგრეთვე რისხვისა აღისა მიერ მოსამსახურის სამსახურისა და ჭინახსულის კალასა ანაზღად დასწყავენ. სრული ჭკვიანი ამას ამტკიცებს, რომე ცეცხლისა ახლორე მეოფისა შინაი უფროსი არის. ვინცა ცეცხლისა ნათელსა შორით სედეენ კაის უოფას იგინი არიან, მაგრამ ამ საქმეთა შინა გამოუცდელნი არიან. ესრე ჭტონათოვე, სელმწიფეთაგან ამალეებსა და წყალბასა მრავალი გემო და სარგებელი ჭქანდეს. სწორე ეს არის, თუცა მათ სელმწიფის რისხვისა და შარისა გამოცდილება ჭქანდესთ, და მის სამსახურთა მიაწყედენ და განინჯედეენ, ათასის წელთა წყალბასა ერთისა უამის რისხვათა არა შეუდარებენ. ამა ამბისა სსხე ქორისა და შინაურის ქათმის საუბართა ჭტავსო. დამანამ ჭკითის, როგორ უოფილაო?

შუთუბამ თქვა არაკაი

ერთსა დროსა ერთი მონადირე ქორი და ერთი შინაური ქათამი შესიტყუდენ, და შუდლთა და კამათობათა შინა ქორმა უთხრა:

— შენ იგი ქათამი ხარ, რომელი ერთსა შიქსა სედა არ დაადგები, ესა და გული სწორე არა გაქვს. კეთილობა ესე არის, გონებისა წივისისა თავსა შინაობასედე დგობა ეწეროს; სულისა სარგებელი ესე არის, და გაცობასედე იგი იქმს, რომელიცა თვისისა საქმისა უსტარსა სიმრუდისაგან მიწურად არ შეიქმს.

უთხრა ჩასრუსაული

ძალდთ ერთგულობა, არ ორგულობა, ფეერობით არა, მოდგმითა სჭირან, ვისეცა ესენი, დიდი ეს სენი, თუცა არა სდეეს, უგეთ ის ლიან.

ქათამმა უთხრა: ხემზენთ რა უბირობა გინასავს და რომლისა სიტყვისა სიმრუდეო? ქორმა უთხრა:

— შენისა სიმუსთლისა ნიშანი ესე ჩანს, რომე კაცნი შენთვისა ესოდესა წარაგებენ, დაუმრამელად წყალთა და სკვენთა მოგართმევენ, რომლისაგან შენი სიტაცხლე შეწყენსა ჭბოვებს; ღამე და დღე გივლიან, მათის ბედნიერობით გან-

სვენება გაქვს, და წოდესაც დასატყუოდ მოგინდომებენ—გაქცევი და უწდოთ აფორინდები და დამიღვი სადმო.

უთხრა ლექსი

პურ-მარლისა პატვი არ იცი, ვიცი, ცნობითა:

შენს პატვის ელტი რიღებით შენითა უგო-გოობითა!

მე ჰქვართა მიფრინველი ვარ, რა სამ დღე მათ შეგებებე და მათ სელთა სორცისა გვამ, მათს პატვის გავამრავლებ და მათთვის ვნადირობ, და რაგინდ შორს ვიყო მათის ერთისა ხმისა სმენითა და დასტყენითა მიფრინავი შემოვიტევი და მათთან მივალა.

უთხრა ლექსი

მე გარეული მიფრინველი გამგზავნონ მიღმა შორსა,

რა მისობს, მალ-მოკაბრუნდები, სიტყვას არ ვათქმევ ორსა.

ქათამს უმასუს: მაგას მართაღსა იტყვი, მაგრამე შენი მოსულა და ჩემი გაქცევა ამისთვის ყოლე არის: შენ არადეს ქორი შამიფურთა ზედა აგებული და შემწვარი არ გასმია, და მე მრავალი ქათამი ტაფათა შინაცა მოსრაველი მინახავს. თუცა შენ ესეთი საქმე გენახა, თუცა მე უწდოთა გარდაფორინდები, შენ მთათა თხემთა გარდაიარდიო.

ეს არავი ამისთვის მოვიფხანე, სცნათ, რომე მათ ვაცთა, რომელთაცა სელ-მწიფეთა-თანა ახლა ყოფისა სდამა აქვსთ, მათ მისი წყრომისა ამხავი არ იციან; და ვიყცა მათის რისხვისა გემო არ უნახავთ, რომე არცა მოსვენებისა წილი უცთ და არცა დაწენარებისაო.

თქვა ლექსი

მეფეთაგან მეფის მნეთა საქმემ უფრო გამაკვირუნეს:

რომ იციან მეფეთ რისხვა, სწავთ თქმად რადმცა დაუმიოვნეს?!

დამხანამ უთხრა: ღომი, ეგების, თვისა დიდებისა და ამალეებისათვის ამ სავგონს ჩავარდა, რადგან შენ მრავალი რამე მალ-ვიცს, სელ-გამომავალი და დიდდაც მცოდინარე ხარ, და სელმწიფენი შემძლეულთა მომრადენი არიან, მეცა ვიციო. შეთუარხანამ უთხრა:

— ეს ჩემი სიმხნე ჩემისა მოწყენისა მიზევი არის, — როგორცა მეჩანს ცხესისა თვისა კეთილი ტარებისათვის მიაჭირებებს, და მისმომარესა ხილსა სტოკობითა მოამტარებენ, და იადრისა კეთილ სმინრობისათვის გაღიათა შეაწვადებენ, და ფარმამხვს სიკეკლეუფისათვის ბოლოთა დაავლევენ და გაასინარებენ.

თქვა შაირი

მე შეროდებდა გარდმეჭრა ჩემი სობრძენი სრულა,

ვით ფარმამხვს ბოლო და მელს ბეჭვი ფერად სრულა,

ჩემი სიკეთე სირცხვილით შეიქმნა გაბასრულა,

და თავთა კვირკვინი სპეკალთა მეღვა, არ მიწა სრულა.

მართალია, შეუძლებელი უმრავლეს არიან შემძლეულთაგან, ბუნებით მზაკვარ-

ნი მრავლის კვით ეცდებიან შემძლებელის უგუწბილებას და წასდენას და სირცხვილში ჩაუკლებას, და თავის ამს მეცადინობენ, მათი ყოფა-ცხოვრება სიმრუდის სამოსლიდამ გამოიყვანონ, და მისხანდობელნი მიუნდობელისა შირითა და ერთგულნი ორგულობის სამოსლით შემოსონ, და რომელიც შემძლებელი ბედსუიანობათა მარტებელი და მიწევი და სხსმარია, აკაცად და უნამუსოდ სხსმარად გახადონ.

თქვა ლექსი

გულ-ღრუტა⁹² თვალნი დაბნელდეს ამოიხრით, ამოღებითა,
სიკეთე კვამად შექმნეს, რომ სხსან მალ-მოღებითა.

ერთსა მეცნიერისა ამისთვის უთქვამს:

შ ა ი რ ი

კეთილმის ადგილს რა თავი ამოყოს, ამოვიდეს,
ბორბოტმა ვია შეუწყვას მას მისსა წასკიდეს.
ეგრე სულობას მიჭსადღოს, ვერ გაწიოს კიდეს,
და ვირებდი არ გააწყდოს, ესრე მაგრიად სტვიდეს.

ესრე კვლად წყალობის წესით სირცხვილის მძებნელთათვის უთქვამით:

შეწვობილი

ვის მოწუალების თვალთ უჩანს დამნსკელია ყოველთა,
სინდიუსი თვალნიც ევარნეს, გამოსცნობს ქვა და ცხოველთა,
მათ უწყალოთა, უშიშთა, ღვთისაგან შეუზოველთა;
ახრეშემს მატულად სხსელ სდებს, სმელსა დაანჭმევს სოველთა.
დიდთა წესია სიჭედე, ყოველთა კეთილთა მზოველთა,
და ბორბოტთა კაცთა სიასლე—მსგავს არს ევალთა მძოველთა.

დამსნამ უთხრა: ეგი ეგრეა, ავისა და ორ-ენა კაცის წესი და სხსნდომი ევ არის, მაგრამე თქვენისა თავისა მოკლასა ვით აზირებთო? შეთურბამ უთხრა:

— თურც ღმერთისა არ გაუწირავარ, არა რა დასაკლისი შემქმთსკვეაო, და თურც ღმერთის მიშება მათსა სრისსა და სერსსა შეეწევა—არა სსცადლით მისი მოცილება არ იქმნებაო.

უთხრა ცაუბი

თურც ღმერთისა გაუგია, არ მომშორდეს⁹³ არად არა!

დამსნამ უთხრა: ჭკვის მეოთელს კაცს თავისი შორით გასინჯვა მართებს, რომ წაიმძვაროს, თვარა, რომელიცა თვისისა სსქმისა საფურცელი ჭკვათა სედა არ დაამტვიცა, ვერსას სამარჯვოს ვერ მოიმარჯვებსო. შეთურბამ უთხრა:

— ჭკვა ესეთისა სსქმეს შინა მოიხმარების, თურც მოსავლისა მოკლენისა ბრძინება არა განგებულ არს; ესრეთისა უამის სერსისა მოკლა იქმნება, რომე

⁹² ვარიანტი: ა) გულ-ღრუტუთა; ბ) გულ-ღირტუთა

⁹³ ვარიანტი: არ მოშორდეს.

მისი ჰატიონობითა სიმტყუნე არა იავარ-ჭყოს, თვარა, ღვთის ბრძანებას არცა სრივი, არცა ღონის-მიება არა შეეისრობება რა, არცა სარგებელი აქვს; არცა ვინ წეგარდამო საფრსე დაწყმეულსა რჩევითა და სერსით განრომიათ.

თქვა ლექსი

რა გამგებელისა მიერ ტაცხლი აღვეზნას ალები,
ყოველს ცდასა და რჩევისა გონი დასწავს და თვალბი.

ნუ თუ, ცისა და ქვეყანის შემოქმედის ღმერთისა ერთი ესეთი რამ მოახდინოს, ანაზღვეულითა მოწყალეობითა ბოროტად მხედველთა თვალნი დაახროს და დაახსელოს, რომე მოჩინის გზამა ესე მწყურების თქმულობა გაატაროს.

თქვა ლექსი

რა რომ განგება მოვიდეს ღვთისაგან მოვლინებულად,
ყოველი მეტნიერება დაბრძვდეს დაფრუებულად.

არამცა შენ მეწალკოტისა და ბულებულის ამავეი არ განმოდეს? დამანაშტკითსა, როგორ ყოვილათ?

შეთურბამ თქვა არაკი

სასედა დაუცხთ: ერთსა მეწალკოტეს წალკოტი ჰქონდა ფრად შენიერო, ერმისა სიშროშესა ჰტკანდა. მისი ჰჯერი გაზავსულისა ნიავსა მამკენობასა მისცემდა, მამკრათა სუნსელობა სრულობით განდამატებით საყნოსელთა ფშავთა მიუძღვანობდა.

შ ა ი რ ი

სიშროშე, სასლ ჰბუებერ, ბრწყინვალედ აღვეკებული,
ვარდი ვამსგავსო ბაგეთა, წყლად უკვდავებად ცხებული,
მასედა ბულებული მეფეარე, სალსინოდ გამშავებული,
და ვარჯთა ნიავნი სუნსელთა მოძებებად არ მოკლებული.

ერთსა მისსა მწვანისასა გუთხეთა ერთი სასლი ვარდი იდგა, გულის სახდომის შემწის ნერვის სასსლე, და მის აღმატებულის სასარულის სას უმდიდრე (იყო). დილითი-დილად ფერად-ფერადად ჰყვოდდა, გულის მომტაცებელს სათუთს შენიეროს პირთებერ და ვეცხლის გვამოვნად იასამანის სუნსელებათა ფშოდის. მეწალკოტე მას ორთა ფერსთა ვარდთა სედა იხარება

და იტყოდის ჩახრუნსულსა

ვარდი ბაგითა გულ სადაგითა არ კიცი ჩურჩინით რასმე უბნობდა,
ბულებულსა სელსა, ჭირ არ ერთსელსა, ვითა შეშლიდა, ვითა ანობდა.

მებალე ერთსა დელსა, პირველის წესისებერ, ვარდის სასედა მოვიდა. მასედა მკვდომარე ერთი მოტირალი ბულებული სასა, ვარდისა პირთა პირსა აკონება, და ოქსინოანისა ფურცელთა მომასულითა სასვარტითა ჰტყეფდა.

ლ ე ქ ს ი

ვით ღვინო, ვარდი ბულებულსა დაათრობს, გასკლებსა,
ტკვასა და ცნობასა მოსტაცებს, არატეებს ვით საცხებებსა.

ტ ა ე შ ი

მეწაღვროტემ რა ვარდისა ფურცელთა დაძვირება იხილა, სიწუნარისა საყელ-
ლო სინქარისა სელითა დაბო, და გულისა კალთა ღვიძლისა მკურნავისა უღო-
ნობასა ზედა ვარდავიდა, და ვარდისა მოშორებებისა ალითა მეორეს დღეს გერე-
ვე სსსა.

ტ ა ე შ ი

დალი დაღსედა დაისვა, გლას გული დაიდავა მან!
მეორეს დღეს სსსა, ბუღბუღსა ნისკარტითა ვარდი დავეოდა.

ტ ა ე შ ი

ვარდის ფურცელთა ეკალო, ვასშირებოდა კვალი.
ბუღბუღმა მეწაღვროტესა მკურდისა ქავილი აუჩინა, და მებაღემან ბუღბუღ-
სა საცდურის მასე ვაუჩინა, სრვისა სავენეთა მოინადირა, და გალითა დი-
ლეკთა შეაწყვდა. უგულო ბუღბუღმა ზორავისებრ სალაზარავოდ ენა აუბნა, და
უთხრა:

— ეჭა, ჰატიოსნო! საზურობილესა რომლისა მიზევისათვის შემსვი?
რომლისა შეცოდებისათვის ესეთისა ტანჯვითა დაგინამვარ? თუცა ჩემისა ტვი-
ლისა სტვენვისა სმენა გსუროდა, არა ჩემი ბუდე შენთა წაღვოტითა მედვა და
დღე-ყოველ ჩემთა სასლთა ვლსინობდი?! შენთა სავარდეთა მიდამო ყოფისათვის
მიყავ, ანუ სხვა რამე იგავი დაგიცნ? რატა გულისთა გაგიზრასხავს მაცოდ-
ნო.

მებაღემ უთხრა ლექსი

ვირემდის მწყენ, მოყვასო, ნუმტა ვაქეს დღეთ სიგძენია,
მანამდის ჰირთა დაგბურავ, ცხვირთა წავკარდეს რძენია.

არა იტი ჩემთა საზგოთა დღისათვის რა შეგითსვეკია? მე საწყალობელი
ჩემის საყვარლისა გაყრითა რამდენჯერ დაგიწავარ! ეგეთისა საქმისა მოჭმედსა
ესეთი საზას-უხე უნდა, რომე შენცა შენს სასლსა და საყვარელთა მოგაშორე,
და შექცევისა შეგასა და მსედავარობისაგან გასუფლარ და დილეკთა ვუთსეთა
სტირ. მეცა ვაყრისა მწყუნარებისა მრავალ-გვისა შეუზურავარ, და საყვარლისა
მოშორებებისა სირხისა ნაყური დამიჭაშნიავარ, და უნასაობის ბნელთა სადგომთა
შინა ცრემლი მდენიაო.

უთხრა ლექსი

ბუღბუღო, გერინთა მეტყოდე შენსა მოყვასსა მწარეთა,
რითავე სატრფოლსა შორს მეოფისა ცრემლითა მოგწყვიდეთი ანეთა.

ბუღბუღმა უთხრა: ჰაი-ჰაი, ამა შაირობსა ვაუყუნე და ესე ვასიგულე,
რომე რამდენი სულისა შეგიწუხებივართ და ესოდენთა ვურუმთა ვასნდვე ერთი-
სა შენისა ყვაილისა გამო, აწ შენისა თავისსა რასა ივანებო?

უთხრა შაირი

ხოველი ბრუნავს, იცოდე, დავალს სისხითა ქრელითა,
მამა, სამი ცნობა ავარგთა, ივარგო სავარგელითა.

კეთილთა მისვდეს კეთილი გულით ველს გაუჭრელით,
და ბოროტის მქმნელი არ დაჩხეს, ლასურითა დაუჭრელით.

ესე ვერძინს სიტყუამან მეწაღეოტისა გული მოაღბო, და ბუღბუღი გა-
თავისუიულა. ნასატყუამს ბუღბუღამს უთხრა:

— რადგან შენ ჩემოდან სიგეთუ ჭყავ, მისი სანაცვლო მეცა შინათებისო, და
ასწავლას: რომლისა სისა ქვეშე სდგესარ, ერთისა ჭურჭლითა ვეცხლი ჭიფლავს,
მოთხარე, ამოდლე და სუბისებრ ისმარეო. შებაღეო თხარა, ჭპოვას და სცნას ბუღ-
ბუღლისა სიტყუისა ჭეშმარიტება, და უთხრას ბუღბუღლას:

— ესე გასაოცებელი არსო: მიწათა ქვეშე ჭურჭელითა დაინახავ, და მიწა-
თა ზედა მახესას ვერაო! ბუღბუღლამს უთხრას:

— თურმე შენ ესე არა იგი და არცა გასმიდო:

ტ ა ე პ ი

განგებით მოსულს საქმესა კაცი ვით შეუებდისა?!

თუცა ღვთის რისხვის ბრძანება ქვეყანად მოიწიოს, ყოველთა მხნეთა მხე-
დართა თვალთა ჩენანი გაუგრეტდეს, და ვერძინს ბრძენისა და მეცნიერისა რჩევისა
სარგებელი ვერა ჭპოონ.

თქვას შიარი

განგებით შესაწმასარი—ხელით ვით შექმნას ნაცარი?

ნადღას ივლტი, ყოველგან ღვთის განგებას რაც არი⁹⁴,

სსვასამცა რას იქმ, ინახდე თავსა დაისსას ნაცარი.

და მან მოწყლას და მანვე განმეურნოს მისთა შესართას ნაცარი.

ესე არავი ამისთვის წარმოკსოთქვი, რომე ესე გამოჩენით დაინახო. მე ზე-
გარდამო მომავალისა მეზირისა-პირე არა ვარ, და არცა ამის მეტი შემდება მაქვს.
ყოველი ღვთისა ნებაზედ მიიმინებება, და თავი ღვთისა ბრძანებათა ზედა დამიცს,
და არცა სსვას ღრხე მაქვსო.

თქვას ლექსი

ჩემი წადილი მისვარს არს, მე მიწას ვარ და მტუროას,

რაცა გაეგოს ჩემოდან მისის ნებისა—მჯურას.

დამანამ უთხრას: შუთურბავ, რაცა მე შემიტყუავ, მართლობით ესე არს:
რარცა ღომისა შენთვის საგონებელთა მოუღიას, არცა მტუროასგან შესიმენით არის,
და არცა შენის მრავალ შემძლეობის გამო. ანუ მისი საწყენი გაქმნას რამე?
მაგრამე მისი საქმე ეს არის, ერთისა პირთა ზედა არ დადგების, შეუცოდებელსა
შეცოდებასა შესწამებს. იგი ერთი უწყალო და უსამართლო, ავ-გული და კშმაუ-
რობის მოყვარეა. პირველად თვისისა ღვთისა ალერსთა სიტყუობის სიტყუ-
ხელსა მისცემს, და ბოლოდ, მის ნამსახურთა სიგვდილისა სიმწარეთა შებამს,
მისსა მოგავად, რომელი გველი არს ვარკვან ჭრელი და შეკნიერი, და შინავან
უგურნებელისა გესლითა სავსე, რომლისა სავსებისა ვერა თერიაყი ვერასა მარგე-
ბელ ქქმისება.

⁹⁴ ვარიანტი: ღვთის განგება ნაცარი.

უთხრა ჩახრუხაული

მსგავსია დღის, ჭქონან ბადე ვის, სერსითა სრული, ტყუილით საესე,
სიმშვიდის მოცდა არ გაუოცდა, წყალობა, სიწმიო, სრულად და საესე.

შუთუბამ უთხრა: წყალობისა მოწყალებისა და სიტკბოებისა ქსენიგი მი-
ნასავს, აწ შამართა ჭრვისა და უდიერის უამი მოწყენილა. ერთ-სასად ღსინითა
და განსვენებითა მომიღლია, და აწ ჭირისა, ურვისა და მოწყენის დროაო.

თქვა ლექსი

ტე, გულა, ერთხანს სიასლის მოსძოვე გემოვანება,
აწ გაყრის ჭირსა დასჯერდე, სოფელს ეს შეგვანება.

თურმე, მართლა სიკვდილსა ჩემი საყულო შეეპურა, რა რომე მე ამა ტყეთა
მოვმართე, თვარა, მე ვინა და ღომთან ღსინი! რა ერთსა ვისმე სემსედა ძლიე-
რება მეტი ჭქონდეს, და სოცრი ჩემი სატყელად ერგებოდეს, სამდა მასთან ათას
თოკ-მოხმული თრევითაც არ მოყულოდი, და მჩავალი სერსი მეცადა მისსა
დილეგთა ანა შევარდნილევიყა.

თქვა ლექსი

დაბაღმა ვითარ შეჭკადრა მალღსა ზირის ნასვანი?
შორაც დიდ იყო გამელო გონებად მისი ზრასვანი.

მაგრამე ღვთისა კანკებად და, დამანავ, შენმა მცთურობამს მე ამას სა-
სიკვდილოს მორეთა შემაცურვა. აწე ამა საქმისაგან გამოსარევევი რჩევის სელი
მოსავლელად დამოკლებულა. ამა საუბრისა მსიარულობის ბოლო მოწყენა არის.
გულ-სარბთ საწადლისა სმიანობასა, მონსუბართ ადებ-მიცემასა, ესეთი ცეტსლი
ჩემიავის ზუგზნით, და ჯერეთ მისი კვამლი ვერა მომწლომია, და ზრუნვისა და
ნადღლის სიცხითა დამწვარ ვარ.

თქვა ტაეზი

მეგ ვუყავ თავსა ჩემსა, ჩემი ბრალი ვის ვაბრლო?

ბრძენთა უთქამით, ჭვეყანათა ზედა რომელღიც მისის საზომის წესსა არ
დასჯერდეს, და ნამეტნაჟი მოინდომოს, მას კაცსა ჭკავს, რომელი აღმასის
მოსა შესვდეს, და აღმასთა დიდ-დიდნი ნავეთნი მის მთის ზირსა ეყაროს, და
მან კაცმან მჩავალი საგონებელი შემოიკრიბოს და ასლორე რა მივიდეს საწა-
დელისა აღსასრულებელთა ადგილთა, და გარე შეჭტევა გაუხელდეს აღმასთა სა-
ტესთავან ფერსთა დაჭრითა. იგი გამოუგეგველის მოგონებასა შინა დაფლეითა
რა რომე უწინვე ანა გამოიძია, რომე გამობრუნების გზა საჭირა იყოს, და
ესე ვითარისა სისარბითა მუნვე მოკვდაო.

თქვა ლექსი

უზომოს ნდობა საქმისა წასადეს, გააცულებსა,
ზომიერება საწუთირს ედემსა ზედ დაუდებსა.

დამანამ უთხრა: თქვენი სიტყვანი მეტად მოსაწონია. რაცა ავი კაცსა დაე-
მართება, უოკულივე სისარბისაგან იქმნება.

უთხრა ლექსი

ხორცს დასუგის, სულის დაუწკავს, სისხლგანგარებანი,
ძმათ მოაძულეებს საყოლთა რაღა ჭყავსო, ან გარ კხანი.

გისიცა ქედი სისარბისა საქმიითა გასრქელდების, ბოლოდ შერცხუნისა
სრმლითა მოიკეთების; ვისაცა თავსა შინა სიავე და უგუნურება დაემკვიდრების
და დაიადგილებს, მეძმე გაცუდებული მიწათა ზედა დათრგუნების. ძნავალი კაცი
სისარბის ნდომითა და უბადოსა იმედითა დაგლასაკებულა, სარგებელისა ხალი-
სითა სულისა გამწინავი — სიკვდილის მასკას გამბია, რაკვარადაც მას მონადი-
რეს მელის შეპყრობის სისარბითა ვეფხის ჭანგითა მარღვი საყნოსლით აღმო-
სწოდანო. შუთურბამ ჭკითსა, როგორ ყოფილანო?

დამანამ თქვა ანაკი

ერთსა დღესა ერთი და ცქვიტი მელი მინდორთა შინა ჩქარად ვიდოდა,
სლტოდა და ყოვლენით ცაქცაქებდა. ნასა მონადირემან ვინმე, და მისი ბეწვი დია
მოეწონა, და ძვირ ფასად გასყიდვას იგონებდა. სისარბისა ძაღმა იმედსუდ და-
ეუნა, რომე იგი შეეპყრა. რა მელმა კაცი ნასა, სოროთა შიგა შეიჭრა. მონადი-
რე უგან მიჭყვა, მისი სორო ჭპოვა და სოროთა ვიძისა ერთი ორმო ჩაუთხა-
რა, ზედ კატაჭი წაბურა და ზედან მძორი რამე დაუღვა, და იგი შორი-ასლო
მიფარებთ დაუღვა. მის მელის ამ საქმიით დაჭერასა ელოდა. მელი სოროთ
გამოვიდა და მის მძორისა ნათრეკს სუნითა მოჭყვა, ორმოსა ვიძისა მოადგა.
რა მძორი ნასა, თქვა: ამა მძორისა სუნისა ნდომს საყნოსელთა ესუნელება,
მავრამე ჭირისა სუნი ჩემთა ცხვირთა ეცემის! რა ჭკუათა უფაღნი ერთისა რი-
სამე ასლორე შიშისა გულობდეს, არა მივლენ მუნ; მცოდინარეთა, რომელთაცა
საქმეთა შინა სახსურბარი რამე გულებითა, აღარა უქმნიათ.

ტ ა ე შ ი

ხად ეკლას ძნელი წრენია, შიგა ნუ შეესწრენია!

არის იგრა და თქვა: იქმნების აქა ნადირი რამე მომკვლადრიყოსო, და ესეცა
ქმნილან, მის ქვეშე საფარსე რამე შეეძინადსო? ყოველითა საქმეთა ზედა სიფრთხი-
ლე უძვირობისიაო.

თქვა შიარი

რა ორი საქმე მოგადგეს საჭირო, მოსაკებელი,
არა იცოდე რა სამდეს საქმნელად შეუგნებელი:
რომელსაც ჭირი და შიში მოსდგედეს გაუგებელი,
და იგი განამე, შენ დარჩე ლახვართა დაუგებელი.

მელი ამ რჩევაზედ დაემტკიცა, და მის მძორისაგან ხელი აიღო, და სი-
ცოცხლის გზაზედ გაიბრინა. ამასდებ ერთი შიშიური ვეფხი მთით ქვე ჩამოვიდა,
მძორისა სიმეწალე ესუნა, მიიჭრა და მას ორმოსა ჩავარდა. რა მონადირეს
ორმოს საფარის ჩაქცევისა და შიგ ჩავარდნის სმა ესმა, მას მელის ჩაჭრა ეგო-
ნა, მეტის ნდომით სიწობილი იფარსი შეუცდა და თვითაც ორმოთა ჩავარდა.

გეოგნის მძიმის მცლილებელი ეგონს, შეება და უბე გაუზო. მონადირე სისხრ-
ბითა და მეტის სდომითა სიკვდილის საფრსეთა გაება. თვისის სისხრბის მია-
გეოთითა და ცოტას მოთიქნითა მელი ჭირისა და ვაბისვანს ვარდაწნა. ამ ანა-
კისა სარტებელი ესე არის, რომ უნდა იცოდეს, სისხრბე, შური და ქიშხობა,
თავისუფალსა მონად და ნასყიდად შეიქმს.

თქვა ლექსი

რა ქული თავსა დაირქვა, ნამეტური და მიმიენი,
უცილოდ თავსა ვატეივნებს, შეგექმნას დსამიმიენი.

შუთუბამ უთხრა: დავაშაკე, რადგან რომე ვირველად ლომისა სამს-
სურთა შინა შეველ და უწინვე არ გამოკვიითსე, რომელ მას სამსსურისა ვატეივი
ანა სტოდნია. ნათქვამია, ესეთის ვაცსა-თანა ლხანი, რა შენი არმანიგი არა
იცოდეს, და ესეთისა მუხატარანისა სამსსური, რომე ვერა შეიტყუას და არ გა-
სინჯოს, მას ჭკავს, მოსაკლის იმედნუელმა ვაცმან თესლი მღასეთა ადგილთა
და კვლეთა ზედა დასთესოს; გინა შობითგან ყრუსა სსმინარულა და ვარგი ამ-
ბავი უხურულა, გინა მდინარესა ზედა ლექსები დასწერა, ანუ სმელისა ქარნი-
სვანს წვიმა მოინდომო.

თქვა შაირი

მეფეთ ვირობის მოქენე, ვაბე, ცუდად შვარბიანს:
სოჭისვანს სილს ვინ მოსთლობს, სსარდილოდ ემოყურებანს!
მეწნი არ იქცეს ლერწამად, ვისგან შაქარი დნებანს,
და გეონით რწვივიდე ნიადაგ, სურა გეიმედებანს.

დამანამ უთხრა: ყოველი სსუბარნი დაუტევე, და შენისა სსქმისა სსარსვი-
წისა დაიდევო. შუთუბამ უთხრა:

— რაჲ ვიღონო, და რაჲ ვისერსო? შენ უბნობ, მე ლომისა გუნებას შე-
მიგნიაო, შენის ცოდნისა და სელ-გამომავლობისათვის შენს ვაცუდებას ცდი-
ლობსო. აწე, რადგან ესრეა, ხემისა სიცოცხლისა სსსწორისა უღელი ვაცუდე-
ბისა ვერსა სსჭრეტს და ლოდარვიისა სსკიდებულსა. ესოდენტა უწყალოთა და
სერსიანთა და უსამართლობისა მოქმელთა ზურგი ზურგისათვის მიუყრდნვიათ,
და სელი სელთ გაუბამთ, რომელსაცა შეუბმან, ყოველსავე ზედა მრე იქმნებანს,
და მტერთა ფურსით დაავლებენ, რავკარდაც მგელი, მელი და მალრანი ერთისა
აქლემისა სიკვდილზედ შეითქნეს, და თვით მათისა წადილსა და ნებას ეწივნენო.
დამანამ ჭკითხს, როგორ ყოფილას?

შუთუბამ უთხრა ანაკი

უთქვამთ, ერთი მალრანი თვალ-გიშერი, და ერთი მგელი ჭანგ-მასვილი,
და ერთი მელი, სერსითა სრულნი სსმნივე, ერთისა მონადირისა ლომისა-თანა
იყოფებოდეს. მათი საბუნავო ტერი ერთისა შარათა ახლორე იყო. ერთისა მო-
გზაურსა აქლემი დავარდნოდა, და მას გზასა ზედა დაეტეკებინა. მან აქლემის
აქა-იქი მოგნით მას ტყესა შინა მიწვივს. რა ღონე მოიცა, მოლთა მოგნად

ვლიდა, ესეთსა გზასა მისვდა, მას ლომსა თავსა წაადგა. სამსახურობისა და მოწინააღმდეგისა კიდე რაღასა გააწყობდა! გამწყურად ლომმა მუნ მისვლა გამოიკითხა, და რა ყოველი შეიტყო, ჰკითხს: დასდგები, თუ ატრეკე წასვალა? აქლემის თქვა:

ლ ე ქ ს ი

თუ ამას წინათ ჩემს სულთა იყომცა ჩემნი ნუბანი,
რა თქვენს გნახე, დამვადით თქვენ წინა აქვან დებანი.

რასაცა სულმოიყუ ბრძანებს, მისის მონისა რჩევა ის დამტვიცნდებისო.

თქვა ტავბი

თქვენ უკეთ იცით ყოველი აწ ჩემგან უკეთესები.

ლომმა უბრძანა: თუცა გნებავს ჩემთა საბრძანებელთა შინა ყოფა, უშიშრად და მშვიდობით იყო. აქლემის დიდად იამა, და მას ტყუის შინა დადგა, და რა მოისვენა და უამი გამოსდა, დია გასუქდა.

ერთისა დღესა ლომი სადირობად გავიდა, და სვლასა შინა ერთსა აღბრკებულსა ვილასა შესვდა და ბრძოლა შეეკმნათ. ლომი მრავალსა ადგილსა დაიკოდა, და მისსავე სამყოფთა გამობრუნდა, მტრიალი და მიმიედ დაკოდილი ერთისა კეთისეთა დავარდა. მკელი, მელი და მალრანი, რომელნი მისის ნასუფრალითა გამოაბრუნდებოდეს, ჟღღკორო დაჩხენ. ლომსა მათ ზედა რა სულმოიყურე წყალა და მოწყალება უზომოდ მეტი ჰქონდა, რა იგინი კერე შეწყუსებულნი ნასა, შეწყუსდა და უბრძანა:

— თქვენი ესოდენი ნაღველი, ჩემის ჭირისაგან უმწარესიაო. ამას ახლან მასლას ტყუთა ერთი სადირი მომიდადაჯეთ და მითხარით. მე მივალ და თქვენს სადილს გაგარბებო. იგინი ლომის სამსახურით გამოვიდნენ და ერთსა ადგილსა დასხდენ, და ერთი მეორესა ეტყობდა:

— ამას აქლემისა ყოფა ამს ტკვეთა შინა ჩვენთვის რა საზრებელიაო? არცა რას სულმოიყუეს რასმე ემატების, არცა ჩვენს საწარმოო რამე არისო. ამას კვდადართ, რომე ლომი ამსზედა დაადგეს, და სამსა რადენ დღესა სულმოიყუემან მიმართა მუნისისა და საცოხნელთა ნდომათაგან განისვენოს, და ჩვენცა ჩვენ გვარად ვისარებულართო. მეღმს თქვა:

— საქმესა მაცას ნუ განიზრახავთ, რადგან ლომისა მისთვის ვირობა დაუცხს და მისსა სამსახურსა ქვეშე დაუდგინებია. ვინცა სულმოიყუეს მისის მიხდობილსა ზედა გაარისებს და ვირობისა შეცვლასა ზედა შეაგულანებს, რაგულაობა არის, და რაგულაობა ყოველსავე საქმესა ზედა ბოროტი და წარსაწყობელია, და ღმერთი და კანნი მისთვის კეთილსა აღარას იქმნაო.

თქვა შაბანი

ამ უამად კაცთა მინდობა ამსანაგთაგან ძნელაა*,
საწადლისა ვითავე საქმიით არა ჩანს მქნელა.

* ორი ხელთ-ნაწერ ვარიანტების ფურცელთ არშეიხვე, ამ ლექსის პირ-და-პირ, შემდეგი შენიშვნა არის მიწერილი: „მე ი ვ ი ს თ ქ მ ე ლ ი ა.“ რედ.

რომელიც მშვიდი გონია, იგი სერსთა⁹⁵ მომფენელია,
და მეცლის ღვინად და ნადიმად უხანს საქმენი ხსელას!

პირობის გატეხა რომელსა სჯულსა შინა განწყობულა, და შესვეწებულის
კაცისა სიკვდილი რომელსა ქვეყანასა, და რომელსა ტომსა შინა ქმნილა?

თქვა შაირი

რა ნერგი დატეო მოქმედმს, შენით ამაღლდეს, ისაროს,
ნაყოფი მოგტეს კეთილი, მადლით არ ღდეს ისაროს,
რტოთ მოსატესად შენგანვე მოსიდეოთ ნუძგა ისაროს,
და მამუნებელი მოსრე ხსარტესა შთავადეს, ისაროს.

მადრანმა მოასქენა: მე ეგოდენი ცოდნა არა მამქეს, მაგრამ მასმია ბრძენთა
ნათქვამი: ერთისა სხლისა ვახაბის დასოცასა ერთისა კაცისა სიკვდილია უმ-
ჯობესია, და ერთისა უბნისა მოწვევასა—ერთისა სხლისა სჯობსო, და ერ-
თისა ქალაქისა მოსოცასა—ერთისა უბნისა უმჯობესია, სელმწიფის წასდენასა—
ერთისა ქალაქისა მოსოცება უფრო დაუსაჯელისიაო. ამისთვის რომე, თუცა მე-
ფე კეთილად ცხოვრებს, იულიმისა მოკლა ძალ-ურცო. და პირობის გაუტეხლობ-
ისაცა საქმე რამე მოგვარდების, რომ მისის მიწყენისაგან უბრალო იყოთ, და
თვისი თავი მანვე მოგართვასო. რა ესე დასოცენეს, ღომთან მივიდა და რეკა
ესე გაუტენდა. ღომმა თავი დატვიდა, და მადრანმა თავის ამხანაგებთან მივიდა
და უთხრა:

— ესე ყოველი ღომის მოკასსენე. პირველად მიწინა, და მერე აღარა
თქვა რაო. აწე მე ამას ვარსკვ: ვეალაგანი აქლემთან მივიდეთ, და ღომისა და-
კოდლობა და შიმშილი უამბოთ, და კარნიერთ, რადგან ამა სელმწიფისა სვე
სვიანობითა ჩვენი უამი და დრო მსიარულად მიგვევას, და დღეს ესეთი გაჭირ-
ვება აქვს, მამა ჩვენთა ნამუსთა რა საკადრისია, ჩვენი თავი და სული და სო-
ცი მას არ ვანაცვალთ, და ესეთი სასირტსო საქმე თავს დაკიდვით და პი-
რის წყალსა განვეყენოთ? ესე ვამართებან ვე: ვეალანი ღომისა კასლოთ, და
მისგან მრავლის წყალობისა და საბოძვის მადლი მოკასსენოთ, და სხვა არა რა
შეგვიძლია, და ჩვენი სული და სოცი სელმწიფისათვის გვინაცვლებია. და თი-
თომან ესე მოკასსენოთ: «დღეს სელმწიფემ სადილი ჩემით იამოს». სამთა ამთ
რა დაუასრულოთ, და რა აქლემმა მოასსენოს, მისი საქმე გაგაგოთო.

ესე პირი დასოცენეს, და სამივე აქლემთან მივიდნენ და ესე საქმე ყოველივე ის-
კით უთხრეს. მას რადგან გული წოფელი ტქონდა, ეშმაურობისა სრიკითა შეატყუ-
ნეს, და რა მათი სასერხოს წერილის აღმოკითხვა დასრულდეს, ღომისათან
მივიდნენ. მადრანმა საქმეული ენა აუბნა და თქვა:

ლექსი

მევეო, ღმერთთან გიბომოს მშვიდობა, დღეთა გრძელობა,
სიმართლე მოუკლებელი, უამთა და სანთა ძველობა!

⁹⁵ ვარინტი: იგი ფერხთა მომფენელია.

ჩვენი მეოფეობა სელმწიფის სიტყვასწავთა რტოთა დამოკიდებულა. აწ ესეთი საჭირო უამი მოხდენია, ვკვადრები სელმწიფეს, თუცა ჩემისა სორცთა ძალისა ღონე მოკეტემის, მე თავი გამიწირავს და ჩემთა სორცთაგან იგემოსო. მათ სხვათა ამხანაგთა დასწრეს და უთხრეს: შენისა შეტყობთა რა სასრგებელი გამოვა, და შენის სორცითა ვინ გაძლებო!

ტ ა ე ზ ი

ამსცა რადლა ჭკონია სხვათა ნაწილთა ქონება?

მადრანსა რა ესე ესმა, თავი დაიდრიკა და უგუდგა. ძელი წადგა და მოასსენა:

ღ ე ქ ს ი

ჭე, მეფეო! ნუ მოგნახოს სიკვდილისა მოციქულმან, შენთა ფინსილთა მოაჩიდას უამთ ნაწერთა დასასრულმან!

მრავალნი ხანი არს ჩვეთა მცროცხლებელთა ჩრდილსა ქვეშე თქვენსა მზისა სიტხისაგან განსვენებით და მშვიდობით ვიყოფებით. აწე ამა უამსა თქვენთა მეფობისა მსესა რა მთორარე მოსაკლებლად აღფარება, რომე სვეთა აღმარძინებულმან ვარსკვლავმან ჩემისა საქმისა ცისაგან იქურსო, მე ერთ ლუგმად მივმარს, და საუხმის საგონებელი ამით დაუტეოსო.

სხვანი ამხანაგნი წადგეს, უთხრეს: რცა მოასსენე ყოველივე სახმარი და მართლისა თვალთა კეთილად სასილაგია, მარამ შენ სორცსა სიმყარაგა და მაწინრობა ორივე აქესო, და მით არ იქმნება, არამც სელმწიფეს აწინროსო და სნეულობასა ჭმატოსო. ძელი დადუმდა, და მკელი წინარე წადგა, და ენა დაძრა და მოასსენა:

ჩასრუხაული

ეჭა, მეფეო! გვადრებე მეფეო: ღმერთმან ყოვლის გზით ნება მოგაზყყას, მტერთა ომისად, მძლედ სასომისად, ვითა ნადირი ხელთა დაგაზყყას!

მცა თავი ჩემი სელმწიფისა ჭირთათვის შემწირავს. ჩემი საწადელი ეს არის; სელმწიფემ ჩემს სორცთა სუდა მსიარულად და განცხრომით თვისა კბალი გაძრასო! მათ უთხრეს:

— ეგ მოასსენება ერთგულობის გზაა, მაგრამე შენი სორცი სუნაგისა ამძლეღია და მაწინარი და მოუნებელი, და ასხიტისა გესლისაგანცა უძნელესიაო. და მკელმა ფერხი უგურგდგა. ელ-გრძელმა აქლემმა თავ-სედობითა გონების აღვირი გაწყვიტა და სიტყვა დაიწყო, და, ქებისა შესხმისა უგან, ესე თქვა:

ღ ე ქ ს ი

რომელმან ცანი კარავად მალაღმან დაჭრთა მზინი, კარნი განცხვას, მეფეო, გასამარკვებლად გზინი!

მე სელმწიფისა წინაშე ვიყოფები, მათი სვე-სვანობისათვის მომიმართავს: თუცა თქვენსა სამხარეულთა ვკვადრები და თქვენთა ტაბლათა მოვიტანები, სულცა საკვდავად არ მეწყალისო!

მოახსენა ლექსი

წიგნე ცოცხალ ვარ შენს კარს ან მოგუშორდები ნებითა,
სულიც არა მშურს საკვდავად, მოტყმად, მითქვამს ცნებითა.

სხვათა მათ მოყვასთა უთხრეს: სიტყუა ეკე შენი ტრიფილუბისა და ერთ-
გულობისა გამო არს, და შენი ხორცი ეოკელთა მჯობი და მეტად გემირიელი
და მამენე, და სელმწიფისა ჭრილობისა მარგე. შენიმცა უსეობა გაძლიერდების,
რადგან შენი დიდი სული არ შეიწყადე, და ამით რაოდენი სასული და ქება
სმელთა მოჭფინეო!

უთხრეს ჩახრუსაული

უხვთა და ლართა, ეესლისა ძალთა გამცემნი კანნი ბუერ ზიასობენ,
შენ სჯობსარ სრულთა, რომ გვიძღენი სულთა. ეოკლნი ნაქებნი შენთან ნასობენ
და ამა სიტყვისა დასრულბასა ზედა აქლემი სასიკვდილოდ მოიცვეს, და
იგი რალსა იტეოდა, და უწყალოდ დაბალთეს.

ეს არაჲი ამაღ მოგითხარ, სენა, რა შურისა და სერსისა ჭურჭელი გას-
რულდებს, არ იქმნების მის გამო ერთი არა მოჭნდეს რაო. დამანამ უთხრა:

— შენცა მავის მორხენისათვის გეტყვი, შენცა გონებად ჩაჭსეო. შუთუზამ
უთხრა:

— აწე ჩემი გონება საჩუკობისაგან უღონო ქმნილა. აწ ბრძოლისა, ომი-
სა, რეინებისა და სიკვდილისა მეტი გზა აღარ არის! ვინცა უბრალოდ წახ-
დენის სიფრთხილისათვის მოკვდების, სამოთხეს ეღიწისების. და, ესეცა იტოდე,
თუცა ღომისა სელითა სიკვდილი თავსა მცეს, ბარემ სასელთუნად მაშინც მო-
კვდე, — ნამუსსა შინა სამომკრთმევისო!

თქვა ლექსი

სასელთუნად სიკვდილი სიცოცხლის უმჯობესია:

სული განსაღლდეს, თუცაღა სსუელთა მატლი გვესია!

დამანამ უთხრა: ჭკვათა ეოკელთა კანთაგან ბრძოლისა ზირველ გამართვა
უხამსია, გინა ბრძოლისა უამისა უწინარეს მან იწეოს ომისა აშლა. ამისთვის,
რომელიცა ბრძოლსა თავსა აუღებს, უსამართლობისა სასელი მას სედებს; რ-
ომელიცა თვისსა თავსა დიდთა ჭირთა შინა შერთავს, მეცნიერობათა გზათა გარ-
დასდებს. ჭკვითა და სერსითა და რიგით შებმა სამს, რომე სრეითა და სიტ-
კბოთი მტერი დასცე, იგი უმჯობესია.

უთხრა შიარი

სჯობს რიგინი ტყუილი რისხვასა გაუხომელსა,

მოთუნა წყალთა ახედებს, ცუცხლი სწავს შეხვდა რომელსა.

თუ საწადელი სიმძიფით მოუსდა მისსა მდომელსა,

და რადღა სწყურების რისხვითა, ცნობა უხმს სიბრძნის მცნობელსა.

და არცა დაბალი მტერი მცირედ შერაცხოს, ამისთვის, თუცა ძალი და შე-
ძლება ეგოდენი არ შესდგამს, მაგრამე სერსიანობისა საქმითა ესეოსა ცუცხლსა

აღაგუნებს, რომე მისი ალი რჩევის წყლითა აღარ დაშრტეს. თქვენ ღომისა ამბავი სომ ყოველივე შეგიტყვიათ, და მისისა გაგებისა საქმენი იცით. მაშა, მისისა მტერობასა რაცა შენოდეს, ეგრე აღრაცეს, და ომისა უამსა გაკრძალვით იყავ, რომე ვინცა მტერსა მსუბუქად მიიჩნევს, და ბრძოლათა შინა საგონებულთა და ცდითა აღარ იქმნების, სანანურად შეეჭმნების, როგორათაც ზღვის უფროსს დაქმართათ. შეთურბამ ჭკითსა, ეგ როგორ ყოფილათ?

ღამანამ თქვა ანაკი

მოუყვანათ, ინდოეთისა ზღვის პირთა ერთი რიგი მფრინველნი ძვეიდრობენ, რომე სასელად ზორაყსა უწოდენ. ერთსა წყვილთა მამალ-დედალთა მის ზღვისა პირთა ადგილი დაუკვიდრათ და მუნ იყოფებოდენ. რა კვერცხთა დებისა დრო მოუვიდათ, დედალმა ზორაყმა უთხრა მამალსა:

— ესეთსა ადგილსა დაიბუდოთ, რომე არა რას მავნებელთაგან კვეშინოდეს, და ჩვენთვის განსვენებით ვიყოთო. მამალმა უთხრა:

— ამისი უმჯობესი ადგილი სადა არს, სანამოუნო და მისაველ-მოსავლეი და გულთა სწადელი, და აქავე დაიბუდოთო, და კვერცხიცა აქავე დაიჩიოთო. დედალმა უთხრა:

— აქა ჩენი დაბუდება ძნელია, ამისთვის რომე, თუ ზღვა აღელდა, დადოსა გვერავს და მართეთა ჩვენთა წარიტაცებს, და ჩენი ესოდენი შრომა ცუდად ჩავკიანის. მისი რამე გამოაჩნიეო. მამალმა უთხრა:

— არა ვეჭვ ზღვის უფროსმა ესეთი საქმე მოაწიოს ჩვენსედა და გვიმტეროს რამე, და თუცა ქმნად სულ-ჭყოს მტერობად, და ჩემი მართვენი დაღუპა, მეცა დიდსა ზიანსა შევამთხვეო.

თქვა ლექსი

მბრუნავთა ეტლთა ქვე დავთსევე, თუ ჩემს წადილზედ არ დიან...
ცა ვერ დამხარავს მოძრავი, სხვათ ვინ რა გაიკვლადიან!

დედალმა უთხრა: რაცთაგან თვისი საზღვრის გარდასლვა არა კეთილია, შეუძლებელის საქმით თავის ქება საგომობანია, ხამეტნავის თქმა ჭკვის პატრონისაგან უსამსია. შენ რაი მალ-გიცს ზღვის უფროსსა უქადოდე, და დიდურად და ამხანავსავით მას ზედ საბრძოლელსა⁹⁶ სიტყვასა იტყოდე?!

უთხრა ლექსი

არ მალ-გიცს მისი მტერობა, რასთვისდა მოჭკვეს ენითა?
მაშინც ვერას იქმ უცილოდ, ორბი შეიქმნა ფრენითა!

შენ ეკეთა სიტყვა დაუტოვე, და ბუდისა დასადგმელად ერთი სამშვიდობო მოსასვენებელი ადგილი ჭბოვე. ესე სემი სწავლება დამიჯერე. ვინცა მასწავლელსა სიტყვასა არა უსმენს, მოყვრისა შეგონებისა არა დაიჯერებს, მას ეგრე მოუვა, რაიცა მას ერთს გუს მოუვიდაო. მამალმა ჭკითსა, როგორ ყოფილათ?

⁹⁶ ვარიანტი: საბრძოლელადსა.

დედაღმა უთხრა არაჲ

უთქვამთ, ერთს ადგილს მცირე რამე ტბა იყო. მისი წყალი სარკვესავით ელვარებდა, ხამსედთა შირთა ჩხუკებდა, სიკეთით უკედლებისა წყაროს გვანდა, და, სამოთხის მდინარესავით, სასული განფენდა. ორნი ისინი და ერთი გუ მას შინა იყოფებოდეს ტბილითა აღერსითა, და მათ წესსედ მეტობრობითა ერთად მყოფობდენ, და ეგრე მოსახლეობდენ, და ერთმანერთის შირის ტყვეტითა ისარებდენ, და მათი ცხოვრება განსვენებითა ჰქონდათ.

ლ ე ქ ს ი

მას რამცა შეეძარება მოყვრისა შირის მწერასა,
რა საყვარელსა სედიდეს, მოვარე რად უნდა მწე რასა?

ინქითმა, უსამართლო დროისა და უამის სელმან, მოსდომის ფრისილითა მათის საქმისა შირთა სოკა დაუწყო, და სარკისა მსგავსმა ცამა მათის ერთობის გაყრის საქმე მიტყვიტანაში მოახვეს.

შ ა ი რ ი

საწუთროს ჯამით ღვინის სმა ტრფივალთან სანატრელია,
მაგრამე სეკლ გამყოლა ტყუის სელ ამყრელია:
სოფლის სადითა მკდომელი სოფელსავითეე მტრელია,
და რა გემოთ ჯამდეს, თან ახლავს კბილისა მოსაჭრელია.

წყალი იგი, მათისა სიტყვისა ღონება შემკრებელი და სისარულისა სანდოთა მომტემელი, მოდა-მოაკლებოდა და დაშრობისა ნიშანი ახნდებოდა. ისეთა რა ესე ესრე ნასეს, გული სამკვიდროსედ გაურყვანთ, და სსკათა ადგილთა წასულა განაბირეს.

შ ა ი რ ი

გატლას სამს სამკვიდროსაგან, თუ დგომს არ ეტებოდეს,
გული რა ნაღლის მორეკსა არ ოდეს გაესვლებოდეს.
თუცა მკისარობა მნელია, რასომცა კაცი კვდებოდეს,
და მაგრამ შინ ჭირსა ისი სჯობს, გარ ალი მოედებოდეს.

და გუსთან მოვიდნენ გულ-წყლულნი და ცრემლ-მდინარენი, გაყრისა და გამოთხოვისა სიტყვანი უთხრეს,

და თქვეს ღექსი

ამა სოფელმა მუნთაღმა ჩვენ შენსა მობას გაგვეჩა,
დრომა და უამმა სამკვიდროთ ესრე უწყალოდ გაგვეჩა.

რა კუმა მათი განშორება მოისმინა, ტირილით და კაბით კალაღება დაიწყო და ეგრე უთხრა:

— ეკე რა სიტყვან, მე უთქვენოდ ცოცხალი სადმე ვიყო, და უმოყვროდ და უმეგობროდ აქა ვიყოფოდეო?!

უთხრა შაირი

უთქვენოდ ჩემი სიტყვასზე რით გაიძლება მითხარით?
 მე გული ტრესლით შემწვარი, თქვენ შეებით მსარი მითხარით,
 გული, გლას გული უწყალოდ აწე გაღრვანითა მითხარით,
 და ვითა მოკვდავსა, საფლავი თქვენის სულითა მითხარით.

თქვენის გამოხსალების ღონე როდის მძეკს, რომე გაურისა ტვირთისა
 სიღვა შევიძლო?

თქვა ლექსი

ჯერეთ ჩემსა კვიზაროსსა თვალით ვხედავ ნამუჭარსა,
 გული მითრთის გაურისათვის, ვითა ვერხვსა ნამუჭარსა.

ისეთა ვასუსი ავს: ჩვენცა შენისა გაურისათვის გული დაგვიკოდა, და მე-
 ტელი გაურისა ტრესლითა მწარედ გიტვივიან, მაგრამე უწყალობისა⁹⁷ ჭირნი მო-
 გვესლოვას, ჩვენთა გვძთა მიწანი სიკვდილისა ქართავან სატაცებლად განმსადებუ-
 ლა. ამა უღონობისათვის სამკვიდროსა და სიყვარლის მოყვანის დატეკებსა გა-
 ზირებთ და უცხოობის ჭირთა თავს ვიდებთო.

უთხრეს ლექსი:

ტრფივლი თვისის ნებითა სატრფოსა ან მოსცილდების:
 სულსა სამოთხე სამყოფად წადილით ან მოსწყინდების.

კუმ უთხრა: მოყვასნო, თქვენ უკეთ იცით, უწყალობა⁹⁸ თქვენგან ჩემთვის
 უძსელსია. და საჭირო, და არცა ჩემი სიტყვასზე უწყალოდ გაიძლება. აწე გუ-
 ლის სიყვარული და სიყვარულის სისწორე ამასა მოქენობს, რომე მეცა თანა
 წამიტანათ, და თქვენისა გაურისობისა სიმწუხარე არა აღმიბრძინებთო.

უთხრა ლექსი

თქვენ ჩემთა გულთა სული ხართ წასაკლად განმსადებული,
 სული რა გავს უსულოდ,—გვამი მიწას დებული.

ტვიზინო ამსანგნო, და რჩეულნო სიყვარულნო! თქვენისა მოშორებისა
 სიმწარე სამკვიდრებელის დატეკების უძსელსია, თქვენის უნასობისა ჭირი გუ-
 ლისა ჩემისა ურვისა გარდამსტებელია! სადა უნდა წავიდე, რა გინდუეკელი გან-
 სვენება მქონდეს, და მის დროს ვამაერი ღსანი—მოუკლებელი? უთქვენოდ ბნე-
 ლი მდინარე მექმნება, და ჩემისა ბუღისა თვალნი გამიბრეტებინაო. ისეებმა უთ-
 ხრეს:

— ჩვენ შენს კიდე ამსანგისა და სიყვარულისა შეთვისება ან გწადიან,
 მაგრამე ჩვენი შორს გვას სიარული სძელეთ, რედ სღვით გავრძელდება, და შენი
 ჭკრთა შინა ფრისვა მოკლე და უქმსელია, და ამა მოსავრობით ამსანგობა ვით
 მოთავსდებაო? კუმ უთხრა:

⁹⁷ ვარიანტი: უწყალობისა.

⁹⁸ ვარიანტი უწყალობა.

— ამ სჯიმის ღონის ძიება თქვენის რჩევისაგან მოიპოვების, და მისი სურსი თქვენის მოგონებით მოიარსებისა. მე გაყრის გონებისაგან სულის მოსვლად მიწურვილ ვარ, და გული საყვარელთაგან განწირვისათვის გამტკნისა... მე რისად მოგონება შემიძლია?

უთხრა ლექსი

გული სჯიმის მოქმედი მოცალე უნდა მრჩეველად,
გული ნაღვლითა აღვსილი, კით იქმნას გამომკვლევად?

იხვთ უთხრეს: შენისა პირისა დაუძქირველობა ჩვენ ადრითგან ვიცით. შენშიგა სიმხატის ღოღი გვიპოვინია და, სუ თუ, რაცა გითხრათ არა გვისმინო? ამის გამო მტეიცე პირობა მოგვეცი, რამცა გამტნოთ, დაგვიწერო. კუმ უთხრა:

— გითა იქმნება ჩემის სამჯობინაროსი თქვენგან თქმა, და ჩემგან მისი გარდასვლა, და გინა თქვენისა პაემნისა და ჩემისა აღთქმისა გატყსაო?!

უთხრა ლექსი

პირობას მოგცემ ასეთსა უტუუარითა პირითა,
რაც მითხრათ, არას გარდავსდე არა რას გასაჭირითა.

იხვთ უთხრეს: პირობა ჩვენ ეს გვიანდა შენგნით, რომე ჩვენ შენი ჭკერთა ზედა ადებს გეწადიან, და შენ-მიერ სმისა ამოდება არ ეგების, თუარა ერთისა სიტყვისა თქმითა ქვე ჩამოიჭრები. რომელმანცა გვისილღოს, ან გასაკვირვებელი სიტყუას რამე თქვან, გინება თუ ღოცვა, ყვედრება თუ ქება, ანუ სასილი და კიყინი გეკმას, ანუ ერთი რამ ნახო ავი, ანუ კაი, — სიტყვისა გზანი ესრე შეგარ, არა რასა ზედა ხმა არ ჩამოიღო. კუმ უთხრა:

— თქვენთა ბრძანებთა აღვასრულებ. ეგრე დუმილისა ბეჭდითა ბაგეთა წედა დავისკამ, და არას მოუბარსა პასუხსა არ გავსცემ, და არცადა მე მათ უამბობო.

შ ა ი რ ი

იონთ ბრძენთა მოკუწივე, გზათა შემსვდა მასთან რება,
გუთსარ: ღირსო, მეცა ვიცი, სწავლით ვერეინ გედარება.
გვითხე კაცსა: რამცა უჯობს, ანუ რამცა ეკადრება?
და მითხრა — აყოვლთა უძვობია დუმილი და მღუმარებაჲ.

ამა პირისა უგანის მათ ისეთა ერთი ჯფოსი რამე მოიღეს, და მას კუეს საშუალ პირი მოაკიდებინეს, და ისეთა მათ აქეთ-იქით წვერნი ნისკარტითა შეუჰყრნეს და აფრინდნენ. კუ ესრე წაიყვანეს. რა სოფლისა სიმაღლეს გარდავლეს, რომელი მათსა გზასა ქვეშე ედგა, რა სოფლისა მის კაცთა დანახეს, ყოველნი ჭკრეტად გამოვიდნენ და გაკვირვებამან შეიშურა, და ყველანაი იძახდენ:

— იხილეთ, იხილეთ! ისეთა კუ აუყვანიათ და ჭკერთა შინა რა გვარად მიჭყავთო! ესეთი გასაოცარი ამაღ უამად არა ნახულა რაო! ესეთი წასილი ემატებოდა და უფროსად განშირდებოდა. კუმ მცირესა სახსა უმასუხობა მოით-

მინა, და მათ რა კვილი გაძინავეს, გულის წყრომისა კოჭობი აუღუდა, და
ველარ დათმინა და თქვა:

ტ ა ე შ ი

ბორცოტი თვალი ტუცსდს მინათვლი

რა ამის თქმისად შირი აადო, თქმისავე უძლ ქვე ჩამოიჭრა. ისეთა მათ
დაიუიკლეს: მოყვარეთაგან სწავლება ხამო, მაგრამ ბუდი დამჯერებულს შეხვე-
ბისო.

უთხრეს შირი.

კეთილის მდომნი კეთილსა გაცს ჭკუის ასწავლიდიან,

მაგრამე კაცთა შეგება სამს რომ მას-ხედა ვლიდიან.

ჩვენ რაც გვეყვარება გასწავეთ, ბრძენნი რას გუათა მიდიან,

და უბედურნი და უცუბნი სწავლასა დაერიდიან.

ესე ანაკი ამას გამცნებს, რომელიცა კეთილის მდომელის სწავლასა არ
დაიჯერებს, და ყუროთ არ შეისმენს, თავისა ივისისა სიკვდილისა მომატყუებუ-
ლად გამოხნდების, და ბორცოტის საჭმის სირცხვილის ფარდაგას შირით თვი-
სით აისდის.

ღ ე ქ ს ი

ჩინცა მოყვრისა სწავლასა ყუროს არ მიუჭყრობს მიდებით,

ხინანულითა მრავალ-ჯერ თითს ექმნას გბილ მოვიდებით.

მამალმა ზოჩაყმა უთხრა: ეგე ანაკი გავსინჯე და იგავსაცა მივსვდი, მაგრამ-
მე შენ მავით ნუ იშიშვი ადგილი დაიცე: აგუელი და მოშიშარი კაცი სწავ-
დალს ვერ აღასრულებს; გულ-დაჯერებით იყავ, რომე ზღვის უფროსი თუცა არ
შეგვეწკავა, მაგრებულად არ დაკვიდგებისო. დედალმა გული დააჯერა, დაკრუნდა, და
მართეითა რა კვერცხთა ქაიურის იერი შერანგი დაფორიეს, და თავი მათი სიცოცხ-
ლის საყულოთა შიგა ამოყუეს, ზღვა აღელდა, ჭკრა ლადო და იგინი კალთას
ქვეშე ამოიფარა. დედალმა რა ესე ნასა, გულ-მტკივნეულმა მამალს უთხრა:

— მიწადაძე იქცევი არა გითხარა, ზღვის თანა ლაღობა ჩვენდა არა სარ-
გებელ იყო? აწ რა გქმნა, შვილი ჩემი ესრე განიქარევენ და ცუცხლი გულის
ჩემთა ააგუნენ აწ ერთი რამე მოიგონე, ნუ თუ, მით გულის ჩემსა დამწკარსა
საღბური რამე დასდგაო? მამალმა უთხრა:

— ნუ სწერები, შატოხსნად იტყოდე. მე რაცა ძოდან მითქვამს, მსკე
შირობსას ვდგავარ, და რაცა გითხარ მის გასრულებსას ვეცდები, და რაც ხელით
გამომივა, ამის საშასუხისა ზღვის უფროსსა შევწიდაო.

მამინევე წავიდა და ყოველთა მფრინველთა უფროს-უფროსთა მოყოლად და
ერთსა ადგილსა შემოკრიბა, და ესე ყოველივე შესწივლა, შეწვევისა და მოხმარე-
ბისა შევლას ეაჯა, და მათ ვედრებითა და მწუხარითა ენიით ესრე უთხრა:

ღ ე ქ ს ი

ჩემის გულისა ურგანო ყოველს მწუხარეზე მეტია,
თქვენის შეწვევის მთხრელსა გლას თვალები დამიბლეთია.

თუცა ესეოდენსი ჰატიოსისნი ამს ჩემსედ მოსულსა საქმეთა ზედა ერთი შეთქმულობათა არა იქმთ, და ჩემის სისხლსა და ახსრებსა ზღვის უფროსსა შეაჩხეთ, იგი გალადება, მერსე თქვენი შვილების დატაცებასაც კედების, და ესე ბეგარად დაგვადების, და შვილთა სიყვარული უნდა გავუშვათ და სამკვიდროდამ ჩვენ სელი ავიღოთ.

თქვა ლექსი

ან გვიხმის ამის გავება ათასისი მსელის ჭირითა,
ანუ თაკების დასოცა საქმითა გასაჭირითა.

მიფრინველთა მათ რა ესე ესმათ, მწუნსარება შეეჭმნათ და მსარ მოტყვისილები გასდნენ, ფრთა-ფრთასა შემოაჭკრეს და ფასკუნჯის კართა შემოკრბეს. ამს საქმისა აღსასრული გასინჯეს, და ეჯნეს და მოასსესეს:

— რადგან ჩვენი სელმწიფე ბრძანდებით, კლესთა და უღონოთა საქმე იურვეთ. კიციით ქმინა შეგიძლიათ და ქმენით. თუცა სახრადლოთა ტირილთა და ცრემლთა არ შეისძენ, სელმწიფობისა სელით-წერილი ბედნიერის ჰირითა აღისოცება და ჩვენისა მოკლისა სიგელი სხვას მიეცემა.

უთხრეს ლექსი

სელ ქვეშეთათვის იზრუნე ზრუნვისა საურავითა,
უფროსისაგან შეძინდი, დრო ესმად გმართებს რა ვითა.

ფასკუნჯმა მათი აღშეოთება დააცხო, და თავისი ემანი და ლაშქარნი შემოიკრბნსა და მისად სამტეროდ გამოემართა. მათ მიფრინველთა მისის მოშელებითა გული გაუმიგრდათ და ზღვისაკენ იარეს. ფასკუნჯისა ლაშქრისა სიდიდესა თავი და ბოლო არც ერთი უჩნდა, არცა მათი რიცხვი არას სგინირობის მატინესა შინა დაეტეოდა, მათი ლაშქრისა დგომისა საზომით არას მეტნიერის საოცნითა არ შეიგებოდა.

შ ა ი რ ი

ბუმბურაწითა, გამწეო რაწითა, გულ-სრულთა და სისხლის მსიქელთა,
ჩუნად ბურტული, ფარად ფრთენი მოკუწრათ ომის მსიქელთა,
ლასკრად ჩარბი, შხაჯად კლანჭი აესუნა მათ, ვით რომელთა,
და ბრძოლის უამსა სწრაფი ხერხი⁹⁹ უსწავლია მათგან მელთა.

რა ზღვის ასლორე მოვიდნენ, დიღისა ქაშმან ზღვას ნიჭიკვა დაუწეო. ესე ამბავი ზღვის უფროსს მიესმა, და მას თავისითა ღონითა ფასკუნჯისა და მისის ლაშქრისა ომი არ ძალადება. უღონობითა ზავი სამოაგდო და სოჭაყისა მართვენი აგრევე მისცა. ამს სასითა საცნაურთა, მტერი რა გინდ უღონო იყო, შეუპოვრად არ მართებს ყოფა: წკრილი ნემსი მის ადვილს ასეთის რას-მე იქმს, რომე გრძელ ბუნოსისნი შუბისაგან არ შეიძლებოდეს; ცუცხლის ნაბურწყალი, რომელი თვალთა წინაშე მცირეა, თუ კაცსა ეცა—დასსვავს. ბრძენთ უთქვამთ, ათასის კაცისა ერთგულობა ერთისა კაცისა მტერობასა ვერ წაეჭარბება.

⁹⁹ ვარიანტი: სწრაფი ფერხი.

უოსრა ლექსი.

მაყვრად ათასი ერთგული მეგნისა, ან მომეწონა,
სამტკროდ ერთი მეზარსა, მისი გავსინჯე მე წონა.

შუთუებაში უოსრა: შირველად სასხუბართა არა რასა გეტყვი, რომე შემცო-
დელ და ორგულად ჩემი საქმე ითქვას. მაგრამე, თუცა ღომისა სასიკვდილოდ მო-
მინდომა, მეცა გეტყობი თავი ნამუსიანად მოვიკლავ. დამანამ უოსრა:

— რა ღომისა სიასლესა მისვიდე, და ნახო რისხვითა გუდსა მიწათა
სტეძეს, და თვალთა ფავლასავით წყრომისა ტეტხლითა ანთებდეს, მამინ სტან,
რომე შენი სიკვდილი გაუზირებიაო. შუთუებაში უოსრა:

— თუცა ერთი რამე ეგეთი ნიშანი ვნახე, მას უკან გვამთა ფარდაცა ერთ-
გულობისა შირისავან ავიხდი, და ღომის და მის განზრახულთა საქმეთა თავთა
უსეთქო. დამანამ რა ესე მოისძინა, მხიარულითა შირითა ქილილასაკენ იარა.

ლ ე ქ ს ი

უჭკვო ისარებს. სხვისსა შეწუხებსა დიდებსა,
მისვან კეთილსა ნუ ელი, თუ არა ვს დასარიდებსა.

ქილილამ უოსრა: შენი საქმე სადა მიაწვდინე, ანუ რაკვარად მოახდინე?
დამანამ უბსუსა და უოსრა:

ტ ა ე შ ი

ბედსა გუმადლი ნიადგე, ამ დროსა ვაქებე უამითა.

დიდებსა კვადრებ ღმერთისა, რომელმან შირი ჩემი გასკენა და ესეთი მხე-
ლი საქმე ადვილად გამარტებინა. დამანა მის დროს საქმარსე სარობდა, და ამ
ლექსსა გულის ყურთანთა სასმენელთა უეითსეკდა:

ლ ე ქ ს ი

მაგრად დაიხურეს არიფთა მეღვინის ოილეფი წინამო,
თუცა დაწინაარდა სოფელი, ანუ ცა გიძეს წინ ამო.

ადგენს ორნივე და ღომთან წავიდნენ. რა ესენი მივიდნენ, იქილამ სარი
მოვიდა. რა ღომისა სარი დანასა, დამანას საქმე მოავრდა, რომე მისმა წამ-
დაწუთ შესმენამა ისაქმა. ღომისა უვირილი შექმნა, ვაგვრით მიწაზედ გუდს ტუმ
დაუწყო და, მეტის აღბორკებისავან, კბილთა ღრტენა დაიწყო. ამასეად შუთუ-
ბა გულ-დავტრებით შეიქმნა ღომისავან მისის სიკვდილისა, და თვისსა გონება-
სა შინა იტყუდა: სელმწიფეთა სამსახური ჭირი და ვაება ყოფილას! მორიდება
და კრძალვა გველისა სოროთა შინა¹⁰⁰ ყოფასა მიჭკავს, და ღომისა სიასლავეტა
კვრეთავს. თუცა გველსა კბინოს და ღომისა ეღვიმოს, ბოლოდ ერთი იგი თავ-
სა აიღებს, და მეორე იგი შირთა აადებს.

¹⁰⁰ ვარიანტი: გულისა სოროთა შინა.

თქვა ჩანსუნსული

მეფეთ მისსუნთა, ჭკვა ნამსსუნთა, ფათუნაჲ სდეეს სშირად წამისად,
ერთა ჭიჭათა მოფასთა ჭკათა, ერთად მოძრავთა უამით უამისად.

ამას იგანებდა და საომრად ემსადებოდა. ორთათვისვე რაცა დამანას ენი-
შნებინა იგი ნიშანი აწნდათ, და მტერობასა გული დაჯერეს და ბრძოლა შექ-
მნათ. მათი უფირილი მიწათა სძრედა და ხასილი ცაღ გაიწიდა.

შ ა ო რ ო

მათის ბრძოლისა შიშითა მსუცნი ტყუთ იმაღლოდინს,
ნადირნი გელთა მიზბოდეს; ჭუნებაშია ძრწოდინს,
კლდეთ მიძარითანს, სორთა რომელნიც შეესწოდინს,
და ბრწამლთა და ბარდთა ეძებდეს, ვინძი რა იაზრობდინს.

და ქილილამ ესე მოინასა, ზირი დამანას მიაზურა და თქვა

შ ა ო რ ო

ათასი ვაკვა შეგითსუნავს სიტრუფით შემჭკერებული,
თავით გამომკურაღსარ ეშმაგი, ეშმაკად აღსარებული.
ორის წლის წვიმაც კერ გარცხის შენს გესლსა სე ტურეკებული,
და მინაწყავს შენვე მოგიწყევი, ხანი არა ხანს რებული!

მე, უგუნურა და უგბილა! ამას იქით იცნობს შენი ჭკვა შესსაკე ნაქ-
მარსა! დამანამ უთხრა:

— უგბილობა ამას იქით რაიაო? ქილილამ უთხრა:

— ესე საქმე რომელ ჭყავ, არა იცი, რომე შეიდნი ზიანნი ჭჭინან: პირ-
ველად შენი საქმე საგმობართა წიგნთა წასწყურე და ძლიერი ჭირი ლომთა
სუდა მოაწიკე; მეორედ, შენსა სელმწიფესა სსაუგო საქმე აქმევენი და ზირი და
ჰამენი გაატუნენე და ჭკეყანასა სუდა მოაფიენე, და ესეთი სირცხვილი თემთა
გატუნენე; მესამედ, უბრალოდ ხარისა სიკვდილსა მოჭირეებით ეცადე, და საბ-
რალო სიკვდილის მორეეს ჩაგდევე; მეოთხედ, ეგროგულისა და დაუნაშაგებუ-
ლისა სისხლი შენიც მსაკვარობით დასთხიე და თავსა დაიდვე; მეხუთედ, ყო-
ველნი ამისნი უმანი გაააკვულე, რომე ამა შიშითა სამკვიდრებულს მოიძულევენ და
სხუათა ადგილთა მონახვენ, თვისთა სასლ-კართა გაემორებინ და უცნობისა
ჭირთა და თვისთა სამყოფთა დატყევის სრუნავთა შინა ჩატვივიან; მეექვსედ,
მსუცთა და ნადირთა ლაშქრისა იაკი მოაგულევენე; რომე ამას იქით მათის შე-
რებისა და ერთობისა სასკვი აღარ შეიკვრის; მეშვიდედ, შენი უიქრება და ა-
უნაობა სასწადლო ჭყავ. ესეთი სასარჯლო საქმე ჭყავ, რომელი სიკეთითა და
სიქველითა გარიგდებოდა, შენს თავსა არ აღირსე. კაცის სიტრუფე მამის გამომ-
წნდების, რომე მძინარისა შუღლით და ბრძოლით რიგებისა ცდილობდესო. და-
მანამ უთხრა:

— შენ სომე გასმია, რა იგი უთქვამთ?

ტ ა ე ზ ი

რაცა ჭკუითა არ იქმნას, შმაგობით გარიგდებნას!

ქილილამ უთხრა: აწი რაცა ჭქქენ, მის გამო რამ ჭკუა გამოხერტე, ზა გამოხერტეის საცადლისა ხელისა საზოგადო სასე რა დასდე, რომე წინა კერ წაიძღვანე. რომე აწ ცხვირთა დასაშუები და სიტყვა ფიცხელი და უჭკური რამ დაგჭირდებოდეს. ესე არა უწეი, სწორი ჭკვა და სიძარბოსის გონება ჭაბუგთა სიმხნისაგან უკეთესიაო!

თქვა ლექსი

სიბრძნე გააგებს სიტყვითა საქმესა ღია ძნელებსა,
რამცა და რამცა ვერ ჭკობოძ სიბრძნედას მსიბრძნელებსა.

მე ნიადგ შენს საქმესა გაუჭირებოვარ: შენში ტყუილისა და სერხის მეტი არა ჭქქს. რა! ამა მესთლისა სოფლისა სიდიდისათვის, რომელი წყლის ციმციმისაგან მოქიზებებს, მისთვის შერები, და ესოდნთა ბოროტთა აღასრულებს. შენგან სიკეთეს ველოდი, ნუ თუ, მოიჭკეს მეთქი, და აშმატყაპანებისა და უგუნურებისა ძილისა და ემაწვილობის ბანგ-სარკვის ღვინის სიმთვრალიდამ გამოიფისიზლებს მეთქი, და არ იქმნა! უფრო და უფრო გარდამატებითა საზღვართა გარდაჭსედ, და ყოვლისა სულიერისა სახეებელად კვლავანთა ველთა და უწყლლთა უდაბნოთა გზა გაუგებელი, საბრალოდ დაწმომილი შეიქქენ. აწ დროა, რათა შენი უგუნურება და გულის სიბნელე, კაცთა გასაოცებელი საქმე გააძნელო, რადგან შენი უნამუსობა და ურცხობა თითო-თითო რამ აღრიცხო, სლვა რა წვეთ-წვეთით დასთვალი—იგი უძრავლესისა და წონითა შენი ცოდვა მათათა უძძიქსიო.

უთხრა შინაძი

თუცა იცოდე რაცა ჭქქენ ჩსურთ და ეშმაგობანან,
ღუთქს გულისაგან გადგომას, ჭაჭს-თანა მონაკობანნი;
ვის შეუძლია წარმოიქმას ამისი არაკობანი,
და მამინდა იცნობ შენს თავსა, რა შესლევ მორთვა-მეობანი.

დამანამ უთხრა: ძმაო, ჩემის შობის დღით აქამომდე არ ვჭკობ, ჩემგან მესთლობა ქმნილიყოს, ან რასაც ვაცხედ მე ავი რამე მექმნას. თუცა შენ ჩემი ერთი რამე აუგი გინასავს, წურთა და პირის თქმა გმარებოსო. ქილილამ უთხრა:

— მრავალი აუგი გჭირან: პირველი ესე, შენი თავი წმიდად მოგაჭკეს, და შენი სიტყვა შენთა საქმეთა სედა ხაკლები არის. უთქვამს ვისმე, მეფესა ამის უარესი არა ეჭირება რაო, მისის კეზირის სიტყვა მისის სიტყვის უკეთესი იყოსო. ყოვლის კაცისა პირობასა და საქმესა შინა სამნი განყოფილებან: სსენან: პირველი ესე¹⁰¹, თქვან და არა ქმნან. ესე უჭკუოსა და უმეტესთა მერორე ესე, არა თქვან და ქმნან. ესე ყოველს საქმესედ სამუსიანის

101 ვარიანტი: ერთი ესე.

სია¹⁰². მესამე ესე, არცა თქვან და არცა ქმნან. ესე ბუნწისა და უკვაროს კაცის წესია. შენ მისი მსგავსი ხარ, რომელმანცა თქვას და მართებულად თვისი სიტყვა ველარ გამართოს. მე შენისა საქმისაგან სიტყვა ნამეტნაჲი მრავალ გზის მინასავს. ღომი შენის ლამაზით მოატყუენ, და ესეთსა საშინელსა საქმეში გარვიე. ღმერთმან ნუ ჰყოს, და თუცა ერთი რამე დამარცხდა, და მას ქვეყნის არევა და ბრძოლა მოუხდა, ესოდენი გლეხნი აღიმკრიან და სახლგართა გავლიან. სიტყვასჲე რადენსა დაშინდება, საქონელი რამდენს წაუხდება, და როგორსა შეზარებასა ჩაგვივიან! ამა ყოველთა ცოდვა შენთა კისერთა მოკრებაჲა.

უთხრა შაირი

ვინცა ბოროტი გონებად მოიგოს ბოროტეულად,
 მასვე მიეტყოს ბოროტი ცნობისა ვერ დატეულად.
 რაც ნერვი დარგოს სხვისათვის სამუსთლო დალატეულად,
 და ნაყოფი მანვე მოისთლოს საცხადოდ, განმარტეულად.

დამანამ უთხრა: მე ნიადავ სელმწიფეთა ვეწიერი და მრჩეველი ვყოფილვარ, მისის საქმის წაღვრათა შინა სწავლებისა ნერვის მეტი არა დამიჩვენეს რა. ქილილამ უთხრა:

— ამა ერთისა ნერვისა ნაყოფი, რაცა ესე ჰყავ, რომელსა მე ვხედავ, ძირითამც აღმოიფხვრის; რომელმაც სწავლამა ესეთი შეიღი შეეს, რომელი ჩანს, მისიძნა სასწენებელი ამოსწუდება! არცა ითქვას და არცა ისმას—იგი უმჯობესა. შენსა საუბარსა რიგი არა აქვს, და არცა ქმნისა სამოსლითა შეგმიკვია. უქმნელად სწავლა თაფლია უცვილო და უტემური, და გაუსინჯავი სიტყვა ხეა უნაყოფო, რომელი, თუ არ სწავსად, არად სახმარ იყოს.

თქვა შეწყობილი

ცოდნას თუ საქმე არა აქვს, მისის სიტყვისა მგებაჲე,
 ვით გვაძი სულის გაურბილი, ცუდად ჰქმს უქმად მდებარე!
 ცოდნა ხეა და საქმენი ხილი, მას ესხას ზე ბარე.
 ხეს ხილისათვის დანერგვენ, ამისთვის შერება მებაჲე,
 ხეს თუ ნაყოფი არა აქვს, რისაღა არს მომგებაჲე?
 და თვარა, მოჭკვეთონ, დაურთონ სადა ცეცხლია მგსებაჲე.

დიდსა მატანეთა პირსა სახელოვანის კალმით ესრე აღუწერიათ, ექვსთა საქმეთაგან სარკებელი არა მოგვეტემა რა: სიტყვისა თქმა და ვერა ქმნა; საქონლის უჭკოდ სიყვარული, ერთგულთა გამოუცდელად და ცოდნა უხმარად, ღოცვა უთქმელად, რომელსა ნათელი ღვთისა ჰქვან, და მსხვერპლი უსახოდ, სიტყვასჲე უმშვიდობოდ. სელმწიფე რომე ბუნებით გაუსინჯავი და უდიერი იყოს, და ავი ვეწიერი ჰყვეს, გლეხთა და ფაშთესად მოწალებისა სარკებლის გუნება გაურყენას, სიქიშხითა მათი საჩივარი სელმწიფეს არ გაასინჯოს, მას წყალსა ჰკვანდეს, რომელსა შინა ვეშხისა სახე მოხნდეს, და შიშითა ვერ-

¹⁰² ვარიანტი: ესე სიკეთით ქებულის და სახელოვანისა წესია.

ცა მწუერვალნი სსსმელად მიუდგეს, და კერცა მტურვამს სელ-ფეხი სსამურად გაძრსო.

ღ ე ქ ს ი

გინ ჭზოოს მეტად მწუერადმინ, ცსელოდეს ცივნი წყარონი,
იგ თუ კერც სვამს, რას არგებს, შიგა სსვა ცურვით ნარონი.

დამანამ უთხრა: მე კეტოი რამე არა მიქმნია რა, სელმწიფისა სსმსახურის
გაძლეურებისაგან კიდე. ქილილამ უთხრა:

— რიგინი გამრიგენი და მეცნიერნი მსახურნი მეფეთა კართა სსამგაულნი
არინ, მსგრამე ესე რადგან მოინებე, რომე სსხანი ლომისა სსმსახურთა გაჭე-
რო და შენ მისის კარისა ამირა და გამრიგედ შეიქმნა, და სელმწიფისა ნიჭი
მარტოკა შენზედ იყო, ესეთი სსგონებელი მეტად უმეცრობისა და უტკობისა
გზაა. არა უწყია, სელმწიფენი რადენ ერთს კაცსა ზედა არა მორცლიან? სელმწი-
ფისა სსქმე კეკლუტობისა სსქმესა ჭგავს: რაგვარადღე შეენიერისა ტრფიალი გუ-
ლი, რაზომცა ტრფიალობა მეტობს, ესომცა უფრო და უფრო ტურფად ეჩე-
ნება, აგრევე სელმწიფესა—რაზომცა ყმა და ლაშქარნი მეტი ჭყავს, აგრევე უმე-
ტესი მოუნდება. ესე გამოუტყდალობისა სსწადელი, რომელი შენ გაჭეს ყუ, ერ-
თი სარწმუნოდ დასაჯურებელი შენისა ურიგობისა იგი არის, რომელიცა მათ
ბრძენთა უთქვამსთ:

— უცოდინრობის ნიშანი სუნთნი არინ: თვისთ სარგებლის და სსვის
წინის ცდა; ულოცაჲდ და გაურჯულად ცოდვის მონანების გონება; გინებთა
და წყრობითა ქალის აშიგობა; მოსკენებთა და უშრომელად ცოდნის სწავლების
ნდობა; ამსანაგის ზირის ტენითა, და სიკეთის დაუსწავლელობითა და აგ-გაცო-
ბითა სსვა კაცთაგან ერთგულობისა და სიკეთის მოკების იმედის ქონება. მე
რადგან შენთვის სიკეთე მინდა, მისთვის გამცნებ, მაგრამე მესესავით ჩანს, შე-
ნისა სიბოროტისა ბნელი დამე ჩემისა სწავლისა ლამზრითა არ განათლდების.

უთხრა ლექსი

რა შავის მატელის ფარდაგი ბედმა უქსოგოს გებული,
სამოთხის წყლითაც გარეცხო, კერ განთეთრო ლებული.

ჩემი შეგონება შენთანა მას ჭგავს, რომე ერთი კაცა ერთს მიფრინველს
ეტყუდა:

— ცუდად ნუ შერები, ვისგანაც სიტყვის დაჯერებას არ ეტკდე, ნურას
ეტყვიო! იგი არ გასმია, ბოლოდ მისი მაგური რომე მას მიეტა? დამანამ ჭკით-
სა, როგორ ყოფილან?

ქილილამ თქვა არაკი

მოუსანავთ ყაზუსუნათა: ერთს ადგილსა სსმეოფი რამე ჭქონდათ, სილი-
თა და მდელოთი თვისთა დღეთა ღამებდენ. ერთსა ღამესა ცოდვის მოქმედისა
გულისა უსაკესი და ბოროტის მქმნელისაგან უდღე-მოკლესი სიცივის ლაშქარი
ზედა დაესა. სიცივის ყინვითა სისხლისა მიმოდენა შესწათ.

შ ა ი რ ი

თხის რქისა ეინვით ცის ლომის გულისა სიტყეს ნატრობდენ,
თვისთ ტყავთა განსდით ბეწვისკენ ჩაბმითა მოიმსტრობდენ,
შამფურზედ ატმას ცდილობდენ, თავის-თავს ესრე დამტრობდენ,
და იტყოდეს: «ცეტსლზედ დავიწვავთ, ძვალნიღა ჩვენნი დამტრობდენ!»

იგი სწავლნი სიტყვებ მტად შეაჭირვა, და თავისა შესაფარებლად რასმე
ეძებდენ, და მისთვის მიმოიარებოდენ. ერთსა ადგილსა ხისა ფუტუროსა სიბრ-
წვინვალე ნახეს, რა კანთარდ იგო ისილეს, მათ გულისა დაფურებით ცეტსლად
ჭკონეს კანთარდ იგო, და მოსიდეს შეშა, და დაურთვეს მას ზედა და იწყეს
ბერკვად, მათსა შირის-შირ ერთი მფრინველი ჯდა, მან უხმო: რასა ზამთ, ცუ-
დად შერებით, კგ ცეტსლი არ არის! და მათ არავე უსმინეს, მის უსარკებლო
შრომისაგან იგინი არ დასტარენ. ერთდ ვინმე მოგზაური მუნ გზათა წარვილი-
და, მას მფრინველს ეგრე უთხრა: ცუდად რას შერები, შენსა რჩევასა კგინი
არ ისმენენო, და ზიანის კიდე არცა რას თავს ირგებენო.

უთხრა ლექსი

ბუნებით უგზო, უგვანო კაცი, უგვაროდ შობილი,
რაგინდ ეცადო სწავლასა, არ შეიქმნების ცნობილი!

ეგეთისა კაცისა წვრთა და შეგონება სრმლისა ქვათა ზედა ცემასა ჭკავს,
და იქედნეს გესლისა თერაფითა გურნებისა ნდომასა.

თქვა შაირი

არ ძალ-უცს სესა სენეშა ნაყოფთა მოსხმე ტბილისა!
მოდგმითა მქისე გვარისამ სიბრძნე ქმნას მან ცნობილისა?
ეცადო, არ გაიძართვის სიმრუდე მის გმობილისა,
და ყვავისგან ვითარ გამოვა ქორი გვარ-შემკობილისა?!

რა მან მფრინველმან შეიგნო, რომე მას არა რა მოუსმინეს, მტრის სიბ-
რალუღითა გულმა აღარ მოუჭირვა და სით ჩამოფრინდა. ენება, რომე სწორე
დაენახებინა, და მათი ცუდი შრომა მათთვისვე ეჩვენებინა. რა ყაზუზუნათა-თა-
ნა ახლო მივიდა, შესთქრენ და თავი წარსწვიტეს. აწ ჩემი საქმეცა მათ მიე-
მსგავსება, და ჩემსა ცხოვრებასა ცუდად ვადაბე, რომე მედად გეუბნები და შენ
ჩემსა არა ისმენ, და მე ზიანი მსუდება.

უთხრა შეწეობილი

თუცა მსმენელი სწავლასა უურს არა უპურობს, სმენასა,
მძიმესა რადღა იტვირთავ, თავსა რად უხამ შენასა?
წესია, უთხარ შეჯდომა ბედის ტაიქთა რბენასა,
ტვის შრომისაგან განუკნას, ვანად მივიდეს მენასა.
თუ არ ვისმინოს, მიუშვი კლდეზედა: გარდაფრენასა,
და მსშინღა იცნობს შეტყობით მისსა გულსა და ენასა!

დამანამ უთხრა: ზე, ძმაო! უადრესმან მსწავლეებლმან უდარესსა სწავლა
და შეგონება არა ხამს მოაგლოს. მცნობითაგან სხვათა ქადაგება, და შემეტნება

და გზის ჰრავის თქმა მარტოებული არის. უნდათ ვისმე—უსმინონ, და თუ უნდათ—ნურავინ უსმენს.

უთხრა შაირი

სწავლას ნურავინ მოგაკლებ, სხვათა და მეცა მითხარო,
უსმინა გული არ გასმენს, მაგრამ სიტყვითა მითხარო,
ღრუბელიცა წვიმს, ყოველგან მითანი აღაუსოს მით ხარო,
და ჭკის გულის მქონის გონება მისით მომიღბო, მითხარო!

ქილილამ უთხრა: მე სიკეთის სწავლის ზირსა შენთვის არ შეგვრავ, მაგრამ ამისი მეშინიან, რადგან შენი საფუძველი სერსსა და ეშმაურობისა საქმეთა ზედა დაგიმყარებია, და შენისა გულის წადილისა მოყოლა ვერ მოგიშლია, ესე საქმე ესეთსა დროსა შეგასწრებს, რომე დანახო, და სინანულმა სარგებლის მოსავალი ველარ მოგტეს, და შენთა მკვთათა სორცთა იებენდე, და მეკრდსაც იგლეკვდე. — ველარა გარგოს რა. რომელსაც სასურსო კედელი უშენებია, ბოლოდ მასვე სიმწართ თავს დაქრევა, რაკვარდაც მას სერსისა მცოდინარესა კაცსა მოსვლია, და თვისი სრვიის ჭირის მახის თვალი მასვე ყელსა გარდასცმია, და სხვა იგი სიმართლის მოქმედი მისი ამხანაგი, მისის სიმართლით და გულის სიწმიდით თვისსა წადილსა მისვდაო. დამანამ ჭკითსა, როგორ ყოფილანო?

ქილილამ თქვა არავი

ორნი ამხანაგნი იყვნეს: ერთი იგი ბრიყვი და მეორე მსაკვარზი და მეტად სერსიანი, რომელი ას-ას რიგითა მღერითა წყაღვიდაც გაიზინის, რომელსა სასულად «თის-გუშა» ერქვა, და მეორესა, რომელი თავსედი იყო, რომელსა სარგებლისა და წიანისა ეტოდენი გამოწვლილვა არა ჭქონდა, «ხურმა-დილი» ეწოდა. მათ ორთავე მგზავრობა მოინებეს, და ერთად საამხანაგოდ სავაჭროდ გაემგზავრნენ, და გზისა და სვლისა შემოკლებსა სწრაფობდენ. ამ სვლათა შინა გზათა ზედა ერთი გუდა ვეცხლი ჭზოვეს, და სარგებლად მას დასჯერდენ. მან მსაკვარზმა ამხანაგმა უთხრა:

— ძმაო, სარგებლისათვის მრავალნი ვაჭარნი დადიან, და, თუცა შენცა გნებავს, ამ სვლად ჩვენ ამ ერთს გუდა თეთრს დავსჯერდეთ, შინასკენ შევიტყეთ და შევბით განვისკენოთო.

ა ა მ ბ ი კ ა

მრავალთა ყმითა მოგებად თუთა იარო,
ეტოდეს სრუხვა უმეტეს გაიწიარო,
ახვარის თვალი აღსებად ვერ აღიარო,
სადაფთ შეცული, თუცა არ მოამშიარო,
და მარგალიტს ვერა აისვამს, რასომცა მოიმცბიარო.

ამასვე შეიტყნ და ქალაქთა მიეწურნენ. ერთსა სავანეთა გარდასდენ. მან ბრიყვმა კაცმა უთხრა:

— ძმაო, ეს ვეცხლი გავიყოთ და ეჭვისაგან გამოვიდეთ, და ჩვენ ჩვენი წილი, ვითა გვინდეს, ვინმაროთო. მან მსაკვარზმა უთხრა:

— აწ გუგოფა რა სარგებელია, კიოდენი ამოვიღოთ, რაღაცა აწ სისარჯოდ გვინდა, და სსკა გაკრძალვით ერთის ადგილსა შევინსოთო, და როდესაც დაგვეჭიროს, რა ერთიცა გვინდეს, ამოვიღებდეთ, და სსკას აგრეკ დავმარსვედეთო, რომე ჭირის რიდება სიცოცხლის მოწვევა არისო. თავსუდი იგი ამა საუბრითა მოტყუვდა, და ესე ზირი დასკვნეს. რაოდენიცა ენებათ, ამოიღეს და სსკა იგი ერთისა სისა ძირთა დაფლეს, და იგინი ქალაქად შევიდეს და დაისადგურეს.

ლ ე ქ ს ი

ზგალისა დღისა თვალთ-მაქტმა ჩაღსი მოიწყო ძღუერისა,
სრივისა ჩასსკა ზირს მოსსნა მოსჩვენებლად ერისა!

წამოვიდა იგი მოსერსე ამსანაგი, მის სის ძირიდამ თეთრი მოთსარა, ამოიღო და წაიღო. იგი თავსუდი ამსანაგი, ამისი უმეცარი, რაცა თეთრი სელთ ეგდო მას გამოზოგებით სარჯუკდა. რა დაეღია, მივიდა მას მოსკვარს მოყვასსა თანა და ეტყუდა:

— წამოდი, მის ჩვენისა დამარხულთაგან ცოტა რამ ამოვიღოთ, რომე აღარა მაქვს რა საწირდელადო. მან ჭრქვა:

— კეთილად მითსარ, ეგრე ვქმნათო! რა ორნივე მას სესთანა მივიდეს, თსარეს, ებეს და გერა რა ჭზოვეს. მან მოსკვარმა სურმადილს სელთ საყულო სტაცა და ეგრე უთხრა:

— ესე საქმე შენგან კიდე არავინ იცოდა, მაშნ, შენ მოვიპარავსო! მან უბრალოდ, რომელმა არა რა იცოდა, ჭფიცივიდა, და მან არა უსმინა. მათ შუღლი გამოერიკათ. მოსკვარმა უთხრა:

— გაყო, რად ვინბრკით, ბრტემ გვისამართლოსო! ამა საქმითა დასავდენ და ბრტესთანა მივიდნენ, და მან მოსკვარმან ყოველივე ბრტესა რიგინ გაასინჯა. სურმადილ იგი ივარძმა. ბრტემ მოწამე ითხოვა. თისუგუშიმ უთხრა ბრტესა:

ლ ე ქ ს ი

შენი სიცოცხლე გავრძელდეს საუუეროდვე ბტეოდა,
მოჩივართ ღია ეღირსოს თქვენის გულისა ბტეო და!

მე მის სის კიდე, რომლისა ძირსა გეტსლი დამარხულ იყო, სსკა მოწამე არავინ მივის. მაქვს იმედი ძაღლისა ღვთისაგან, თვისის ძღეურებითა მას სესა სწორედ ათქმეინოს. რომელსაც უჩენაროსა და ორგულსა მპარავსა გეტსლი იგი წარუსვამს, მას სესა ამთსრობლობინოსო. ბრტესა ესე საქმე დიდად გაუვირდა, და მრავალი რამ მოიუბეს, და ესე ზირი დასკვნეს: ძეორესა დღეს მას სესთან მივიდნენ, რათა მას მართალი მოწმობა გამოჭვითოსონ, და რაცა მან სემან სამოწმებელი თქვას, მისდა გვარად ისამართლონ. მას ღამესა მოსკვარი იგი კაცი სახლად თვისად მივიდა, და ყოველივე მამას თვისსა უამბო, და სირცხვილის საბურველი ზირიდამ აისადა და უთხრა:

— მამო, შენითა მინდობითა და საქმითა იგი სე დავიმოწმე, და შენისა

ფურცლის სიმაგრითა სრვიისა ნერვი ბრტისა სამართალსა შინა დამირგავს, და ესე საქმე შენსა მოწყალებათა ზედა მიმიგდა. თუცა შენ შემეწევი, თეთრი იგი ჩვენ დაგვრჩების, და იმოდენსა სსვასაც გამოკვართმეო, და ჩვენი დანაწილი სიტყვასდღე შევებით და განცხრომით წარვლოთო. მამსა უთხრა, მის სისა გული იფურცო არის, მას შინა რი კაციცა დაიფარება, რომე გარეგნით არა იხილვებოდას. აწე ესე ქმენ: ამაღამე წადი და მას შიგა შევედ, და სვალე რა ბრტე მოვიდეს და სესა სიტყვა ჭკითოსნ, მის მავიერ, ვითარცა სამდეს, იმოწმეო. მამამ უთხრა:

— შვილო სერსსა და ეშმაურსა საქმესა განემოტე, თუცა კაცი მოატყუეო, დემრთი არ მოტყუედებისო.

უთხრა შაირი

კაცთ დაფარულთა საქმეთა დემრთი სტნობს ცათა მპყრობელი, ვინ თითათა აღრაცსა, ძვალს სინჯავს, შიგანთა ძარღვთა მთვლობელი! ვთქვათ, სერსით კაცი მოტყუედეს სვკვისა შემასწრობელი, და მას რაღას ეტყვი, რომელმან უწყის და არის მტნობელი?

რომელიც სერსი საცოდავია, მისი მუქათა მისს მოქმედსა მალე მიეკების, და სირცხვილი საქვეყნოდ დაედების. მე მეშინის, შენი სრვიე მის მყვარისა სერსებრ არ შეიქმნასო. შვილმა ჭკითსა, როგორ უოფილათ?

მამამ უთხრა არაკი

უთქვამსთ, ერთს მყვარსა გველისა სიასლოკესა სორო გამოეთხრას, და მის უწყალოსა და სისხლის მსმელისა მერობლად დაბუნებუელიყო. რა მყვარი შვილთა დაზრდიდა, გველი დაუქამდა და შვილთა სიმწარის დაღითა გულსა დაუდაღვედის. მყვარსა მას ერთი კიბორჩხალა მეგობრად ჭყვა. ერთსა დღესა მას კიბორჩხალთან მივიდა, შესიოლა და ეტყოდა: სასურველო მოყვასო, ერთისა რხევისა მოქმე ვარ, რომე ესეთი მტერი ამისნდა, არცა მისი ასლორე უოფა ძალ-მიცს, და არცა მის ადგილისა დატეება. რადგან მუნ დავემუნე, მისი გასკება მიჭირდება: დია შეურიერი ადგილი და გულის საამოვნო! ესეთი წალკოტია, მისი მწვანელი სამოთხისა წალკოტის მწვანელისავით სისარულსა ჭმატებს: გულისა კართა გამღები, სუნსელებითა აღსავსე და მუშეთა და ამხართა მყნობსებელი.

უთხრა შაირი

ასი ათასი იფურცელი კოკობთა ვარდთა სადარი. ყაყინოს სელთა მჭირავო, მწდო, ეგ ტახი სად არი? ჩრდილოს ნიავი ამხართა მალე მომიძღვნის, სად არი, და მისთანა მუშესა მომიტანს, დართა ვიუოფი სადარი.

ესეთსა საყოფელსა თვისითა ნებითა ვინ დაავდებს, გულსა სამოთხის ნიშთა ვინ მოიშორებსო?

თქვა ჩახრუსული

ჩემი სამეოფი, ცნობის დამეოფი, უსწოროდ ადგი, უებრე ზადი,
 მამ, დიდთა ბრძენთა, მის განსძესთა, გულის დაისვან ცეცხლის დადი.
 კობორსალმა უთხრა: ნუ წრუნავ, ძლიერი მტერი ხრების საბლითა შეი-
 კერის და ეშმაურობის მსხეთა შიგა გაკუმისო.

თქვა ლექსი

ვინცა დაასხს სერსის მარცვლი ველთა მის სეს,
 მრავალნი ბრძენნი მფრინველნი ადრე გაკუმის მსესა.

მუკარმა უთხრა: სერსთა წერილთაგან ამა საქმისა სხის- კართა ვითარ
 გასხვამ, და ამ მტერისა მოშორებებსა რომლითა მიღონის-ძიებო? კობორსალმა
 უთხრა:

— აქ ახლას ერთი ძლარბი არის, დას მოხსუბარბ და მძინვარე. შენ
 თვეწითა შეიპერობდე და სოროთა მათ შირთა დასდებდე, და რა მის ჭამას
 შეეხიონ, მერმე მის ძლარბის სოროდამ გველის სოროდმე თვეწი დაწვევ,
 ძლარბი მის თვეწის ჭამითა გველის სოროსითა შიგა, და იგი მისსა საქმესა
 გააგებს, და შენ მის გველისა შიშას და ჭირსა შორებო. მუკარმა გასინჯა
 ესე სწავლა—სობრძისა უდითა შეინძული იყო. ეგრე ქმნა: გველი იგი მოკლა.
 რა რაი სამი დღე გამოსდა, ძლარბს თვეწის ჭამა მოაგონდა და ძეხნად გამოს-
 ვიდა. სადაცა ჩვეულ იყო, მასვე გზასა მომართა, რომელი შირველ საწადლით
 გაეზომა, მასვე მიედგინა. თვეწი ვერა ჭზოვა, მუკარისა კართა მივიდა, მუკარი
 ღლაპებით დაჭამა.

ლ ე ქ ს ი

ჩახრანცა მოწინა მსეტათაგან, და ჭირი მას დაელა,
 ბოლოდ იგივე შექმნა მისი შემტეული მგელი!

ესე ანჯა ამისთვის მოვწვევ: სერსისა ბოლო მსესა თვისის თავის დასა-
 ჭერი, საცთური; ბორლოტი დღეა, კლდეთა კარდამაჭრუნებელი.

უთხრა ლექსი

ნუ წარსდგამ საცთურის ივერსსა, სასერსოდ განშინადებულსა,
 თვარა, ჭირისა საფრესსა შენცა დაკუმი დებულსა.

შვილმა უთხრა: მამო, სიტყვა მოამოკლე და. გამოძიებთა გაგმქელება
 მღკვეთე. ამა საქმესა ცოტა ჭირი და მრავალი სარგებელი მოაქეს ბოლოდო.
 საბრალე ბერი გზი ძგი, შვილისა სიყვარულმა და საქონლის ნდომამ, რვე-
 ლისა და სასოების ჰტიონსით სადგომით უწყალობისა და სინარბის მინდორ-
 თა გაიყვანა. მოთმინებისა სიმტეიცე მოუსუსტდა, უსასობისა და ანჯარებისა
 ქარცა მოხსნა, ღვთის საწყენი და კანთა გასაშორებელი საქმე ვისერთა დაიდვა,
 და მას ძნელთა ღამეთა მშიშრულითა გულითა სვლად იყო. მის სისა ფულუ-
 რთა შინა შეძრა, და რა გათენდა და დიდის სინათლის ბრჭემა თვისი ცოდო

ნა ქვეყანად მოჭყინა, და მიეცის სიძველის მიადგა და ღამის წყევლიანი თქ-
თათვის დღედ გარდაიქცა, მან ბრტემისცა თვისი საქებურნი მოხუცებულნი და
თავის მსახურნი წაიყვანა და მის სის ძირს მივიდა. მრავალი ჯარი ჭკრეტად
გამოვიდა და ვარ ყოლბად მოადგა. ბრტემს პირი სისაკენ ქმნა, მათი სარ-
ხელი მოსიძინა. შემე მათი საქმე და გახეს მას სესა ჭკითსა. რა ბრტე დაღუძ-
და, მის სიღამ სმა გამოქისძა:

— გეტყვი სურმადილმა წაიღო... თისგუმს, მის ამხანაგს, უსამართლო
სჭირანო. ბრტე დიდად გაჭკვირდა; გონებათა შინა იტყუადა: ნუ თუ, ამ სესა
შინა კაცი ვინმე ჯდესო, და მის გამოხენას რჩევა უნდაო.

ლ ე ქ ს ი

ყოველი სვანჯი სერსისა, თვარულა კაცთა შორისა,
განსიჯვის სარკის ჩამსდამს რჩევითა გასწორისა.

მას უკან მრავლისა შეშისა მოღება ბრძანა, და მის სის ვარ მოწყოლა და
ტეტსლისა შეღება. რა ესე ქმნეს და ტეტსლი ადღვა, მისის უგუნურებისა და
უიეტრებისა კვამლი მისის სხლის კარიდამ გამოადინეს. საბრალო ბერმა კაცმა
რა მტირე მითმინა, სულთ ამოსვლასევე მიეწურავა, მასინვე სმა ჭყო. ბრტემ
მისი გამოფვანება ბრძანა, და მისგან ყოველი გამოივითსა. ტეტსლით შესრუს-
ტილმა კაცმან ყოველივე განჩევით მოასსენა. ბრტემს იგი საქმე სწორად¹⁰⁸ შეიგ-
ნა. ხურმადილისა სულ-მოკლობა, სიწირეულე, და თისგუმის მზაკვარება და
სიბორბოტე, ყოველთა კაცთა ცსადად დასასვა. მასინვე იმ საბრალო ბერმა კა-
ცმა ამ უსანო საწუთროს სიტეტსლის სამოსელსა საიქიოს ზიდა დაუწყო, და
ამ სოფლის ტეტსლის სიმსურვალითა საუგუნოს ტეტსლისაკენ პირი ქმნა და ჩა-
გვდა; მისმა შეილმა, სირცხვილეულმა, უგუნზილებულმა, მკვდარი მამა ავიდა და
ქალაქისაკენ წავიდა. და ხურმადილმა, თვისი სიმართლის შინდობილმა, სწორი-
სა სიტყვითა ტეტსლი იგი შემოიქცა, და თვისის საქმის გავებად გაემართა.

ამა არაკისა სარგებელი ესე არს, რომე ყოველმან კაცმან სცნას, სერსი და
სადღური თუცა პირველ მოსწონია, ბოლოდ კაცისა დასწველი და დამდაგველიაო.

თქვა შაირი

ვინ სერსი მოიკვრავოს ემართითა წესითა,
ბოლოდ გასჭარდეს უწყალოდ, ვაებითა და კენესითა:
სერსი რთავი გველი საბუნლად კბილთა ღესითა;
და ერთი მტერს უტემს, მეორე მის მოქმედს უარესითა.

დამასამ უთხრა: შენ ჭკუა ემძავობად შევირცხნა, და კეთილსა რჩევასა
სერსად სასულ-სადებ. მე საქმე ესე ჭკვითა და რჩევითა მიმოქმედება და მარ-
თებულად მომიყვანიაო. ქილილამ უთხრა:

— ესე საქმე ესეთისა სვეწითა და მუდარობითა შეგიმოსადება, კაცთა

¹⁰⁸ ვარიანტი: სწორედ.

ენათა მისი ჳამოთქმა არ ძალ-უტყს. სიდიდისა და სიძლიერისათვის ესეთი ანგა-
რება მოგინდომებია, მოამბენი მის ლაშარავს დაღობდებიან. რაცა სერსი და
ემსურება შენ სელმწიფეზედ ისმარე, შენვე სცნობ, ბოლოდ მის ცოდვისა სს-
ნაცვლო შენზედ რაჲ მოჰსდება. ორ-პირობისა და ორ-გულობისაგან რაცა ბო-
როტი შეგემთხვევა, აღრე სცნობ. დამანამ უთხრა.

— ორ-პირობისა რომე ჳემობ და ზიანად მიგასწია, კარდას ორ-პირობი-
სათვის წაღვოტისა მსშეენებულად დარგვენ; ორ-ენობისა აძაგებ, მწერალთა კალა-
მი ორ-ენობით თემთა და საქონელთა მოურნეა. სრმალი რომე ერთი პირია,
სისხლისა სმისა და ხორცისა ჳრისა მეტს ვერასა იქმს; სვარცხელი რომე ორ-
პირია, შეენიერთა და კველურთა თავთა თმათა ზედა იარებოს!

უთხრა შაირი

ამა სოფელსა ერთგული სრმალსავით სისხლის მსმელისა,
რადგან სწუთროს მინდობით მისდევს და მისი მტკველისა,
ჴინც სვარცხელურად ორ-პირობს, ათ ენობის მტკველისა,
და ყოველი კაცი თავს იღებს, ტურფათ თმათ ზედა მკველისა.

ქილილამ უთხრა: დამანავ, ენა-მჳეერობა და უტყვე! შენ იგი ორ-პირი კარ-
დი არა სარ, წაღვოტთა მსშეენებული, თუცა შენსა თავსა გასინჯავ და ნუცა
თავსა შენსა მართლობ. შენ იგი ეგალი ხარ, რომელი კაცისა გულისა მოსწულავს
და დაკვების მეტს არას შესძინებს; და არცა იგი კალამი სარ, რომე ქვეყნისა
და სიძლიერის მოკლასა ცდილობდუ. შენ ორ-ენა გველი ხარ, რომლისა ენისა-
გან სიტკბოს ნაცვლად მაკვდინებელი შსამი სდის. გველი შენსა უმჯობესიცა და
უფრორე მარტებელიცა არს, ამისთვის, თუცა მისი ენა შსამს სწუეთს, — მისვე გვე-
ლისაგან თერიაფი შეიმზადება. შენ ორ-რიგად გესლი გდის და თერიაფისა ნიშა-
ნი არა სდა გაჴს. კაცისა ენისაგან ხამს ნიადგ თერიაფი სდიოდეს, თუცა ფა-
თერაკად მოურნეს, რაგვარადც ერთს ბრძენს უთჴვამს:

ღ ე ქ ს ი

სამსალა და თერიაფი ჩემს ენას ორივე სდის,
ორნი მოყვრის სისარულად ერთი მტერთა არ გაზრდისან.

დამანამ უთხრა: ესოდენის ჩემის მოყვინებისაგან დასცხერ, ნუ თუ კვალად
ლომისა და ხარსა შუა შერიგება მოკანდინო, და სიყვარულისა და ნდომისა
საფუძველი დავხსნაო. ქილილამ უთხრა:

— ეგეტა კვალად უგანნი და უარესი სიტყვა სთჴვი. შენ, თურე, სერსიცა
არა გცოდნია! სამი საქმეა, რაჲ ამა სამთა საქმეთა მიემთხვიოს: პირველი, გე-
შო აღარ ექმნების; პირველი ესე, წყარო, მდინარე და ღრუდო მანობამდე გემ-
რეილია, ვირე ზღვასა შეერთოდეს, და რა აღერევის, იგი ფერი და გემო აღარ
ექმნების; მეორე, მოყვარეთ სიყვარული მანობამდე მტვიცვა, ვირემდე ავ-ენა,
მოხხუბარი და მოშურნე შუა არ ჩამოიგდონ. თუცა ესეთნი კაცნი მათ შიგა გზა-
სა იპოვნინ, პირველები სიყვარული აღარ ექმნებათ. მესამე, მეგობართა და

მასწავლებლთა შუა მანამდეს მოკეთებოდა და ერთობა არს, ვერძედე ქიშხობა და შოროთი შეიქმნებოდა. თუცა ესე შემოერიათ, მერძედა მათს მეგობრობასა და მასწავლებლობასა მინდობა გაუცუდდებათ. ამას იქით რომე სარე ლომის კიდევს გარდაჩეს, და ლომის იგივე ჰატევი და დიდება მიანიჭოს, იგი ერთგულობასა და სამსახურს აღარ მოიჭირებს. თუცა ნდომისა კარი არ დაუღიტოს, თითოთა სქემთა შინა შიში მანც კქმნებისა.

უთხრა ლექსი

რს თოკი გაწყდა, სახელი აღარა მოკეტნასების,
თუცა გარდაძხას ეცადო, ჩასკვი დაჩრების, მას ებეს.

დამანამ უთხრა: მე რომე ლომის სამსახურისაგან ხელი ავიღო, და ერთსა სენაკსა შინა განსვენებით დავედო, შენისა მეგობრობისა კალთა დავიბერტყო, სიმარტოვისა საყულო გარდავიცვა, მაშინ რადას იტყვიო? ქილილამ უთხრა:

— მე დია მიაძება. მე შენისა მეგობრობითა და შეერთებითა, და შენთანა ყოფითა მრავალი შიში გამომივლია, და შენისა გაწყობისა სინანული ნიადგ გულისა მდებია. ბრძენთა და გონიერთა გაცთა უთქვამსთ, უგუნურისა და მესოფოთისა მეგობრობასა და სიანსლეს კრიდო, მოღვაწისა და ბრძნისა სამსახურთა ეცადო. ამისთვის რომე, უგუნურისა და მოჩხუბარისა მეგობრობა გველთა წვრთასა მოჭკავსო. გველი რს შეიპურს და ტუბილად სწავართო, რსზომცა მისის სწავლობისათვის დაშრე, ბოლოდ თვისისა ძირისა კბილისაგან ჭაშნიკსა ასმეკს. მოღვაწისა და ბრძნისა სამსახური ათარისა დუქანსა ჭკავს. თუცა კაცსა მუნით არა ერგოს რა, მისის სუნნელებისაგან მისი საყნოსელი აივსებაო.

უთხრა შაირი

ათართან მიდი ზედი ზედ, სადა ძეს-ყე სუნნელია,
სამოსელს გაგისუნნელებს—ესე არაკი ძველია,—
სამჭედლოს მისვლას დაგიშლის, მუნ არს საქმენი ძნელია,
და კვამლი თვალისა ძახები შანთთა ბურჯდული მწველია.

დამანავ, მე შენგან რა ჰემნისა და პირობისა იმედი მაქვანდეს, რადგან, ერთმა ხელმწიფემ სახელდებით გამოგირჩივა და შინა-ყმად სათუთად გაგზარდა, და ესრე გამოგაჩინა, მისის ბედნიერობისა წყალობითა მზესა. ბრწყინვალეობასა უწუნებ, და მისის ცებრ მადლის კართა ყოფისა მიზეზითა სიმდიდრისა იყრნითა ამდლებულთა თავთა ლასავ,—მას ესე საქმე უქენ, და მისის ნიჭისა სიუხვისა ბოძება ვერ გულისა ხმა-ჭყავ და ესრე ჩაატარე, თუცა არა გენახოსო.

უთხრა ლექსი

არცა ღვთისაგან შემინდი, არც შეგვრცხვა შენის თავისა,
არცა კაცთაგან შეკდიმდი, ქმნასა უმატე ავისა!

თუცა მე ესეთსა კაცსა ათასითა ეჯითა არა გავემორო, დიდნი ბრძენნი არა კაცად ჩამავდებენ, და თუცა ამისთანას მოყვასსა გავუყარო, საქმის დამნახული ჭკვა და მადლის გზა მეცნიერობისა სისრულესა მაპოვნინებსო.

თქვა შიარი

ყაყარა ადრე დაცვივის, მიწათა მოკვივინება.
 ორ-დღე გამწოვსა მოყვისისა გაყრა რად მოამწოვინება?
 შეუგებულთა ყოფისა შორს მიიწევისა ვინება,
 და მოყვარე გულსა მატკინდეს, მტრისაგან არ მეტკინება!

რა ერთი ცხათა და მოყვარეთ ალერსით სარგებელი მეტია, ეგოდეს ვინ-
 სა და ხსუბიანის კაცისა ალერსის წიანი გარდამეტია. ბორცოს კაცთანა ალერ-
 სიც მალე გათავდების, და დასავლისიც ადრე გამოხნდების. მამა, რადგან ეს-
 რედ არს, რომელსაცა კაცსა ჰკვა და ცნობა აქვს, გემართებს მოყვარება, ერ-
 თობა და მეგობრობა, მეცნიერსა, ჭებულსა, რიგიანთან, მართლის მთქმელთან და
 მსხეს კაცთანა ვწნათ, და მატყუართა, ორგულთა, ავ-გულთა და უგანთა კაცთა
 გერდობთ და გაგვერძალებთ.

წეობილი

რადგან არ მალ-გიცს ვრებულთა შირის-შირ დასძვა კარისა,
 ბორცოს ჯდობა სჯობია, ერთს კაცთან მოხაჯარისა,
 გულ ძვირთან ღვინი არ ვარგა, გულს სძა სავარკარისა.
 ესე ბრძენთაგან ვისწავლე კმა ნუმც მიყვარისა,
 ვინ ავსა კაცთან მეგობრობს, ნიადგ ვხვთ სავარისა,
 და ბოლოდ მასეთა დაებმის, ნადირთა ჩასავარისა.

რომელიც უგანსა კაცსა გაეწოება, და უმეტარს მოყვად შეეწოება და შე-
 ქმნება, მას ეგრე მოუვა, როგორათაც მას მებადეს მოუვიდაო. დამანამ ჭკითსა,
 როგორ ყოფილაო?

ქილილამ თქვა ანაკი

უთქვამსთ, ერთი მებადუ იყო, მისსა ცხორებათა შინა სერგვასა და თეს-
 ვასა წელა შერებოდა. თვისსა სწავდელსა ცხორებასა მას ბაღის-ბაღთა შინა აღ-
 მებდა. ესეთი წაღვარტი ჭქონდა, მისი კორდი სამოთხეს გვანდა, სე-სეობათა
 გამართვით გაწობილობასა საღვლისა მტკერი კრმის ბაღისათვის თვალთა ჩაუბნივა;
 მისის სიტყურთის სასისა შურის დაღი აფროდიტისა ბოსტინისა გულთა დაესვა;
 სხვა და სხვა ფერსა სიღნაკისა ფარშამანგივით ვარავი გაედვა; მრავალი ფერი
 ყვავილი ჭქაოზის გვირგვინსავით. მასედ ელვიდა; მისი იატაკი კეკელა და ტა-
 ნითა და შირითა განშენებული, ჭკერი მისი მანათობელი, და მისი ნიავი ათრი-
 სა ღუქნისაებრ ამბართა გამსუიდეგელი, კეთილ სუნსელებათა მახდნიერებული; სე-
 ნი სილ მსმომნი, ბერსავით წელ მოხრილნი; მისნი სილნი სიტკობთა ჭკუთა-
 გან უმსურვალესის სიღნითა დამწიფებული, ფერად ფერადნი; სილნი საზაფხუ-
 ლო და საშემოდგომო, მეტად წყლიანი და გემრიელი მისი ვაძლი—უჭიროდ
 ძომატყუებულის სპეტაკის კეცლის ბურთი გულისა, გამაგულურებული, შენიერი
 და ფეროვანი, მოსვენებისა მომმატებული და ჭკუანათა აღმაშენებული!

შ ა ი ბ ი

ტურფანი სიკეკლეუცითა ბროლ-ლალად, ღაწინი—მივაშლით,
წალკოტას შირი მიაშყრა მის შუენების მივაშლით.
სეკედ კარსკელანი მიჭკვრინს, გულს მივაშებს მივაშლით,
და დღისით ღამშრობის მსახველნი თვალთა ჩენსა მივაშლით.

ქება ვითა ვთქვა, არ მალ-მიცს, თუცა გამეობდე რა სსხლის.
მებალე მასე ისარებს, შეწვრთის, აღწარდის რა სსხლის;
შაქრულად დაკიდებული, მსახველთა მისცემს რას სსხლის,
და წალკოტას მსშენებელი, ვით კეკლეუცთ შირი რასსხლის.

კომში მოღვაწის მსგავსად, მატყლისა სამოსლითა, ღამით ამდგარსა, შირ
გაფიითლებულსა, იფურცლისა სატყმლითა თავი გამოეყო, შირისა მტკერითაგან შე-
წყებულის ტრფიადის გულისათვის მივარული ნიში დაესვა.

შ ა ი ბ ი

ფერ-მინდით სილთა უძვობე უდგანს კომში, უბია,
მასე აფიითლებს ფიითელი, გლას-გული ტრფიადს უბია,
მას სიფარღისგან ფიითელსა კალთა სავსე აქვს, უბია;
და ტრემლ-შეშრობილსა წინა უდგს ტრემლითა სავსე გუბია.

ნარინჯი, მონასტული ბურთი, სავსის ფერს ფოთელთა-თანა, ვითა მსე მს-
ლალთა ცათა, ბრწყინედა; თურინჯი, რქორსა წყლითა მოიფრდილი, მოწყენილის
გულის გამსარებული, სუნითა და გემოთა გვამსა სულთა გაუხსლებდა, და წალ-
კოტას შინა კრითომით ელვარებდა.

რ გ უ ლ ი

შირ-აშემული იცინოდა, საყვარლულად ბროწეული,
ქარვა შიგან ჩაწეობილი, იაგუნდი მოწეული,
ქანდაქარად შეწეობილი, არ აშლილი, მროწეული,
და წითელ-მწვანედ აშენებდა ბალსა კოწეუბ კოწეული.

ქებად თუცა მოვიცალე, ატამი ჭყავს მოწეული,
წითელ, ფიითელ, თეთრი, მწვანე, ნოტიობა მოწეული,
დაიგეო ტვარ სწეითი, ბაგე-ბაგეს მოწეული,
და სავრეფელად რტო სელთა აქვს, აჭა, მისად მოწეული!

ჩალგნით ლეღვი, რომელი მალღისა სელსა მისი სსხე და სიკეთე სამოთ-
ხის ლეღვისათვის მიემსგავსების, რომელსა შაქრისა ტუბილი ჰუნგია სსხის
თესლითა შექმნადა; ერთ კერო მოელვარე ფურქენი, რომელი სიბრძნის კალამ-
სა მისი მრავალ-ფერად შენიერებით შემოება წმიდის წიგნის შირთა დაესტა,
ტვაროვანს ეგვილივით, ფურცელთ სსშულ ხნდა; კორდთა ზედა მიწეობით ეფ-
რა წარნიშნისი სესუნი, ბურთ-ბურთად, მწვანედ ღებული, ვითა მოვარე ქიქის
მსგავს სინათლეში, გამოჩენით გორვიდა.

შ ა ი ბ ი

მდელათა სესვი ნათესი მუნ მრავალ ფერად შექნოდა,
ედემთა სილთა ცილებით სდაროდ გამოჩენოდა,

მწკანე შრე-და-შირე წითელზე სოცრად გასასქოდა,
და ამბართა სუნთა ყნოსანი მიღმობით წარმოსჩენოდა.

მას მებაღეს ყოველთა რედა სეთა ესოდენი ნამუენი მოკმუნა, რომე შვი-
ლისათვის წრუნვით სამუშაო აღაწა დაეტეკების რა. მისსა ყმით სიგრძეთა მას
წაღვოტის შინა მარტობით იმყოფებოდა, და სიმარტივისა შიში აჭირებდა,
ყამსსაგობისაგან მოწყენა შესვლოდა,

და იტყოდა ჩახრუნხულსა

გარდო იანი ჭყვავის მზიანი, მასთან უმწყოდ რამცა ვისარო?
ჩემი ბაკენი, მაქრად ვაკენი; მსე თუ არ მივის, ვისრედ ვისარო?

ამისათვის, გულ ნაღვლიანი ველთა სარებლად გამოვიდა, ერთისა კლდის
ძირთა მივიდა, რომელ სულ-მოკლისა კაცისა გულისა სივიწროკეს ჭკვანდა. მის
გარემო სულა არად სასარებლო იყო, და გონებისა ვარითათა მუნ იარებოდა.
თურმე, ერთი სასარელი, ბილწი, უშკერი დათვიცა, სიმარტოვისა გაძლება და-
ტეკებული, მის მადლის კლდისაგან ჩამოვიდა. რა ერთმანერთი სასეს, ორთავე
ერთისა სიყვარულის ცუცხლი აღგზნათ, და მათი გული გასაწყობელად შეერთ-
დათ.

რ გ უ ლ ი

ცოერთა, ან მიწიერთა, თვითო გვარობა სტანობენ,
გით ქარკა ბრესა მიიკრავს, მის სატრფოოს-თანა გვამობენ,
ეთერი ცუცხლსა მიზიდავს, და თანა მიითანობენ,
და სათლისაგანნი — სათელსა, ბსელნი ბსელეთში ბანობენ.

წმიდასა უყვარს სიწმიდე, აზნი ავთასა განობენ,
თსლე თსლესა შესვამს, ცუდი-ცუდს, სიციუდით შვიგვანობენ,
ბრძენი ჭეუასა შეატყობს, ან აესე სჯობსოა ანობენ,
და მეღვისე მეღვისისაგან მიბრუნეთით მოცინარობენ.

დათვმა რა მისი გლესობა შეიტყო, მისსა აღუჩნდა და გაერთებსა უმატა
და მებაღეს კოდენი ანიშნა, თან გამოჭყვია. რა მის ედემის მსგავსსა წაღვოტ-
ის შინა შევიდნენ, და რა იგი სილ-მრავლობა სასეს, მათში მოყვარობა აღმატებით
გამაჯულდა და სიყვარულის ნურგი ერთმანერთში აღყოფინდათ.

ც ა ე ზ ი

ბაღში იშვებდენ ხანებსა, ერთი მეორის სასებსა.

როდესაც მებაღე დამაშვრალი ჩრდილსა ქვეშე თავსა განსვენებნს სასთუ-
მალთა¹⁰⁴ დასდებდა, დათვი, სულ-მოკლობილი სასამსახ-ურად, თავით მოუყვადე-
ბოდის, ხსნ ბუითა უმწირობდა.

თქვეს ცაეზი

თავით ამისთვის უნია, ტუჩით არ დაჯდეს ბუნი!

ერთისა დღესა ამავე წესითა მებაღეს ეძინა, და ჰიერთა მრავალნი ბუნისი ეს-

¹⁰⁴ ვაფიანტი: სასთუმალთა განსვენებისათა.

ვერადეს. დათვი ბუნთა მომწერობასა ცდილობდა, და რომელსაც მხარეს მო-
მწერის, (ისინი) მეორეს მხარეს დაასდინან, და ვერ იღონა რა. შეწუხებულმან
ბუნთა ზედა მჩისსანება დაიწყო, დიდი ლოდი აიღო, ეგონა ამით ბუნთა ყო-
ველთავე მოკლავო. ბუნთა ნატყორცი დასცა საწყალს მებადესა, და ტვინი მი-
წათა გარვიკა. ამისთვის უთქვამსთ: «მცოდნისარი მტერი უცოდნისარს მოყვარეს გი-
ვობსო.»

ღ ე ქ ს ი

რასომცა ბრძენი მოაკე განებდეს მტრისა წესითა,
ურცებს მოყვარეს იგივე სჯობს უკეთეს უარესითა.

ესე არაკი ამისთვის მოკვივანე, შესის მოყვრობასა ესეთი მოქმედობა აქვს,
რომე თავისა ჭირსა და ტანისა ისრის წყლულებსა გაუმძავლებსო.

ღ ე ქ ს ი

ქვამსა ჭკვალს უცბათა ალერსი გაცისა უგუნურისა,
შვიკა რომ არა იღვას რა, გარ სისქე კერას¹⁰⁵ მურისა.

დამანამ უთხრა: მე მკე გვარი უკვანი არა ვარ, მოყვრის საზგუბელი და
მტრის ზიანი ვერ გავანხიო, მისი სიკეთე და სხვისა სიბოროტეთა გაგება
არ ძალ შედვასო. ქილილამ უთხრა:

— მე კეთილად გიცნობ: შენ არათუ სიბრძივეთა გიქნა ჭკვალსა, მაგრამ ეშმა-
კობისა შურისა გოტვასა შინა ესეთის მტვერსა აღაფრქვევ, თვალთა მხედველობა-
სა დაახსილებ; გულ-მოუდრეკელისა სიბოროტეთა წამსა ზედა მოყვრისა სათნოსა
დააგდებ, და ათას რიგსა მისისა საწყინანსა უმართებულად შემწადებ, რაკვან-
დაც ლომისა და შუთურბასზედ ესოდენი საქმე ჭყავ. და კიდევ შესისა გალთისა
შეუსურებლობასა იტყვი და თავსა მართლობა! შენ მოყვრობასა შინა, თურმე, მის
დიდ ვაჭრისა არაკი არ გავიძა, რომ (მეცნიერმს) უთხრა.— თავკმა ასი ლიტრა ტყვი
შეკამაო, რასაკვირვებლათა თავგის მჭირავისა ერთი უმაწვილი მითაცდარო? დამანამ
ჭკითსა, ეგ არაკი როგორ ყოფილათ?

ქილილამ თქვა არაკი

უთქვამსთ, ერთმა დიდ ვაჭარმა, ცოტას ხანს მგონავრად წამსვალმა, სა-
ბოლოოს საქმის საგონებულად ასი ლიტრა რკინა ერთისა მეცნიერისა სახლთა
ანახარად მიახარა: ვინ იცის, გამიჭირდეს—ამით რამ კიდევ ვათავნო, და სიცოც-
ხლისათვის საზრდო რამე მოვიგოო, და თვით გონად გაემართა. ივარკრა, აგრევე
შეიპოქცა და მუნვე მოკვდა. მას ვაჭრსა რკინა იგი გაუვიდა და ფასი წარკვო-
რა ჰატრონმს რკინა სთხოვა, რომელსაცა ებარა, მან შინ შეიწვივა, ადგილი აჩ-
ვენა.— აჭა, ჰატრონო ხეიო, აქა უშიშართა ადგილთა დავმარხე, და არა ვიცოდი,
მას ადგილს, თურე, თავგისა სორო იყო და ვერ შევიგე რა, და მას შეკამაო.
მან დიდ ვაჭარმა უთხრა:

¹⁰⁵ ვარინტი: სისქე ეღვას.

— სე, ეგრე არს: თავგი რკინისა მოეკარული არის, და მისი კბილნი მისს სიღბოის და სიმსუქნეს სსტმლად ღია გაეწეობოდაო.

უთხრა ლექსი.

თავგთა სსზრდო რკინა არის, განსაღმცა იუოს ბასრი,
ფალუსტასაც ურხეუნია, წინა ედგას თხილთა კასრი

რს ესეთი სიტყვა მობსძინა, მას კაცსა დიდად იამა და თქვა გულთა თვისთა:

— ესე გაჭარი უგუნური კინძე ყოფილა, რადგან ესეთითა სიტყვითა მოტყუედა, და მის რკინისაგან სული აიღოა. აწ ესე მიფობს, ვაწიო იგი და შეეიტბო. რა უამბა წარვლას, კიდევ ვირგო რამეო. მოუწოდა გაჭარსა

და უთხრა ლექსი:

გუნუკვი სტუმრად წვეკასა, ჩემს სასლთა მობრძნუბასა,
წუღობის ფერხის დადგმასა ჩემის გულისა ნუბასა.

გაჭარმა უთხრა: დღეს არ მტანს, ჰამანი სსვუგან მამქს, და სვალე ვიასლუბიო. მისის სასლთით გამოვლო, და ერთი მისი ყრმა შვილი ვაიტყუე და თვისსა სასლთა შინა დამალა. მეორეს დღეს მასზინმლის კართა მოადგა. კაცი იგი მეტად მოწყნით დასვდა, ბოდიშის ენა აუბნა და უთხრა:

— ჰატოისანო სტუმარო! შემინდევე, გუშინ შვილი დაგვარგე, ქალაქის შინს სამ-ოთხკერ ჭადავა ვაეივლე და სოფლებითა (შინა) ვეძიე, და ვერა რა ვსტან მისიო.

უთხრა ლექსი

ერთა იაკობ მწუნსავე, მტინალი, თავალ ცრემლიანი,
გოისანი ახად დამეკარგა ჩემი იოსებ მისიანი?

გაჭარმა უთხრა: გუშინ რა შენისა სასლთით გამოველე, ერთი ყრმა ძეკას ჰეტანა და ჭართა შინა ფრინვიდა, ნუ თუ, იგი იუოს ძე შენიო? მან ვაგმან იყინა და ჭრჭვა:

— ესეთსა ჭკვათაგან შორის სიტყვას რად იტყვი, და სიტყუედ ჰირთა აალებ: ძერად თვით ნახევერ ლიტრა არ არის, და ათორმეტი ლიტრა ყრმა ვითარ აღიტაცაო? გაჭარსა ვაეცინა და უთხრა:

— თუცა ერთსა ქალაქის შინა ერთმა თავგმა ასი ლიტრა რკინა შეჭამა, თავგის მსამელი ათორმეტსა ლიტრასა ყრმისა ვით ვერ აღიტაცებოდაო! მან მას-ზინძელმან სტან რაც იუო, და უთხრა:

— ნუ სრუნავ, თავგსა შენი რკინა არ შეუჭამიაო! მან ვაჭარმანცა უთხრა:

— ნურც შენი გული შეჭირვებულა, არც შენი ძე ძეკას აეტანიაო! ჩემი რკინა მოძე, და შენი ყრმა წაიყვანეო.

ესე არაკი ამისთვის მოვიუბნე, ერთმა ვაგმა რამე თვისსა სულმწიფეზედ ესეთი რამე ქმნას, სსვისათვის რადას იმოქმედებს? რადგან შენსა ჰატროსისა

ესე ჭკადრე, სსვათა შენისა პირობისა იმედი ვისღა ექმნება? მე ესე დაჯერებით ვიცი, შენისა ავ-საქმარის სიბნელე შიშით აღივსება, და შენის სერსის საცთურის სიფრთხილე გმარებოსო.

უოსნა ლექსი

ბედის რტოსა დაემუნობა ვინც გავრადებს, გაკეუფაჲ,
სკესს აღადგენს, ვინც კერ განსავს, მტერთა შირი დაეუფა.

ვირე ქილილა და დამანს სუბანი ამახედ მოკრებოდა, ღომის ხარის საქმე გარდაწვევითა: მიწათა და სისხლთა შიგა გაქვარა, და რა ღომის რისხვის სანგი შუთურბას სიკვდილითა დამშვიდა, და ტკერთა და ტყეთა ადგილები მისის სიმსისაგან დატყალა, რისხვის აღი დაუშრტა და საგონებელთა ჩავარდა, და გუელაჲ შინა იტყოდა:

—გაი, საწყალბოლო შუთურბავ, რომე ეკეთი ჭკვიანი, და გონიერი და მსნე გაცი შემომავდი! კეთილად ვუკ, თუ ბოროტად, ანა ვიცი, ესეთი საქმე, რაც მე მომიხდა, პირობისა, დანდობის და სიმართლის დაგდებითა და დაუნდობლობის წესითა მოვა. მე თავი ჩემი საგლოკელსა შევაწვედი, ჩემსა საყვარელსა მეგობარსა ჩემისა სულითა სსიკვდილო წამლი შევასვი.

თქვა ლექსი

ბოლოდ მოყვასი ვინ უსამს მოყვასის ბრძენსა ცნობილსა,
არცა უსჯულო ივადრებს უმუხტლო მისსა გმობილსა.

ღომის სინანულისა თავი დანარა და თავისის თავისა საგმობებრივი ანა ბნე, თვისსა გულ-ფიცხელობისა და აჩქარებასა ჭკვედრიდა. ხარის საგონებელი ამა შირისა ყურთა შინა უვათხედა:

შ ა ი რ ი

«ვინ მოხვარესა უბრალოდ მოჭკლავს მოკლეითა ჩქარითა,
მეტადრე ჩემებრ მარგესა რგებითა შინათ, გარითა,
ვითამ მოყვარე არ ვიყავ; მტერი გეონე გვარითა
და მტერსაც არ მოჭკვლენ უწყალოდ, ესრე ტანჯვითა მწარითა!»

ღომის სიცილი შუთურბას ნაღვლითა სამუდმიოდ სატირლად შეეტყალა, მისი გაფრხნიელი სისარული ამა ზრუნვისა სიმსურველითა დაუტნა.

თქვა ლექსი

შენი გაურა გულსა ჩემსა ნაღვლის ქაცვად გამოცემის,
აწ გავისივლო, ამ ეკლისგან, თუ რა ვარდი მომტყემის.

რა დამანამ მიღმით ღომისა პირთა მოწყენის სიშანი შეატყო და ნაღვლისგან დაღურჯებულნი დაწვი გაიტყალა, ქილილას დაზარაკი დაიდუმა, და წინარე წარდგა

და მოახსენა შირი

მეფეო, სუე-სვიანობით ტასტიმცა თქვენნი დიდობენ,
ყოფი სელმწიფე შენისა ხარის შიშითა რადობენ,

შენ შემოგფრთხინებენ იგიცა, ვინცა შორს კიდის კიდობენ,
და შესთა მტერთა და ორგულთა დღენი შენგანვე ბინდობენ!

ურვისა საგონებულთა რად შეუპურისართ, ამა უამთა უფროსად სასიხარუ-
ლო დროჲ რაღა იქმნება? ამა დღისა უბედნიერესი ოდესღა გათენდება: სულ-
მწიფე, გამარჯვებული, სამსიხარულოთა წესითა ბრძანდება და მტერი სისხლთა და
მიწათა ზედა გორავს!

მთასხენა ჩხრუხაული

სასიხარ დილამა, სრმალ მოწვედილამა, გამარჯვებანი წინა დაგისხნა:
დღენი მტერთანი, ურთა ერთანი, სიკვდილის ღამის ბნელთა შეგისხნა.

ლომმა უბრძანა: ოდესღა შეთურბას კაკრძალული სამსახური, მუცნიერ-
ბის ნიში და ალერსის სიტუბო მომგონდების, სამძიმარის კვამლი მომბოლავ-
სო, ამისთვის რამე იგი ჩემთა სპათა ზურგი და მფარველი იყო, ჩემთა ყმათა
და ჭაბუგთა ყოველთავე ძლიერების შემძინებულადო!

უთხრა ჩხრუხაული

წარვიდა იგი მშვიდობის რიგი, ვინცა სძლეოს დაწყინარება,
მომშორდა ადრე ჩემი სასლთ საკადრე, ვინ თემთა წესთა მომინარება.

დამანამ მთასხენა: არა გამრთებთ მის უსენაროსათვის ებე ვითარისა
სიტყვის ბრძანება. ესეთი გამარჯვება რადგან მოგნიტუბია, დიდი მადლობა გისმს
ღვთისად შეწირვად. რადგან თქვენთვის ძლევა მოუცემია, სისარულისა გულისა
კარი უნდა გააღოთ.

მთასხენა ლექსი

გამარჯვების დილამა სასიხარ იმედი გვინამა,
ბოროტმა მოსაწყინარმა გაგვირია ვარდამდინამა.

ესე გურთხევის წერილი რომელსა ზედა ზედ სვიანობა გაუწყევია¹⁰⁶, ესე სულ-
მწიფური ძლევა სასულ განთქმულობისა წიგნთა ბედნიერობის წარწერილი, მით
გამართვის, და უამთა და დროთაგან ქართველთა ზედა ამაღლების, და ზესთა
დიდობისა რიგთა შინა აღიერიცხვის.

მთასხენა შიარო

ესე დღე არის ჩვენისა სიკეთით მასარობელი,
გამარჯვებისა საქმითა ქინართა ან რიგად მძნობელი;
ესე დღე გულთა სალხენი, განსაცხრომელთა მძნობელი,
და ესე დღე დღე-გომელობისა მტერთა ნიადავ მფლობელი!

ხელმწიფემ რა ერთსა გაცეს მრავალი დიდება მიანიჭოს, და კერეთვე შფო-
თვედეს, და არა ოდეს დამშვიდდეს, სპიშია. და ქვეყნისა მტრისა საფლავისა
საზერობილემი შეგდება ჭკვიანთაგან საქმელია. თითი რომ სულთა სამკაულისა
და გვამთა ასონი, თუცა გველმა მასზედა უცა, ტანისა სიმართელისათვის მასცა
მოსტრინან, და თით მოკვეთილიცა მოიღხეს და მოჩხენად ჩაიგდებს.

¹⁰⁶ ვარიანტი: გაუწყევია.

მოახსენა ლექსი

მიბრძანე, იგი რა იყო, ანუ რა გარგო მონებით,
რადღა იგონებ ურკითა, ზრუნვას რად შეეწონებით?

ღომმა მცირედ ამა საუბრითა უგუ-იფარა, მაგრამე უამმა და დრომა ხარისხ
ნაცვალსი მასტა აზღვევინა, და ბოლოდ დამინას სიცრუეე თვისსავე თავსა აუხდა,
და მისის სიტუვის თესლი სიმტუეეინის ქეჩისაგან გამოსიქრა, და ხარისხ სანა-
ცვლოდ იგიცა მოკლეს. და სერხისა საცთურის და მატუეეურობის აღსასრუ-
ლი უბედური და ურგებია, და ბოროტი განზრახვან—უსვიანო და მოსაღსრუ-
ბელი.

შ ა ი რ ი

ავის მოქმედის ბოლოსა ჭკვიანნი ავსა ველითა,
ფუტკარი სსვისა მტკმელი თავსა მოივლავს სელითა;
ღვანძლის მთესველი ვერ მოძვის იფქლსა ბასრისა ცელითა,
და აწლი ან მოგტემს ფურძენსა,—ეს ანაკი მაქვს ძელითა.

კ ა რ ი ბ.

წმინდა-მოქმედისა ნაძვლის მიჯნისა და გათის საჰმის ზოლო და ზოროტის მიხლოგად.

რამ ბრძანა: ეგე ყოველივე მოვისმინე, რაიცა მშვიდისა და ბრძნისა, და ანუ აუენისა აზრები ბრძანე, რომელმანცა მსაკვარებისა სიმუსთლითა და ორ-გულე-ბისა მოქმედებითა თვალთა სელი დაჯგანა, და თვისი სელმწიფე მოწყალეებისა გზიდამ შეატუნა, და მიუნდობელისა და ჰირ-გაუთავებელისა სასელი უწოდა; და მოტუებითა ღომი ესეთსა საქმესა ზედა დააყენა, რომე ბედნიერობისა და სიმალის ფერსი შემუსრვად მოინება. აწ ეს მწადიან მეცნიერის ბრძნისაგან, უმჯობესი თვითვე უწის, და ამისი დასასრულიცა გამოაჩინოს და გამოთქვას—ამა ამბისა შემდგომად ღომი რა გონებად მოეგო, და დამანსედ გუნება გაერყენა, მისი მართებული რამე, ანუ მისის შემცოდობის წიგნი ვითარ წარუეითსა, ანუ დამანამ რომლისა საქმითა და რიგითა თავი რა გვარდა იმართლა, ანუ თვისისა მოჩიერისათვის რა სერსი და მოგონება შესვანჯა, და მისის მოქმედებისა აღსასრული სიღამდის მიიწია.

ბრძენმა ბრძანა ლექსი

მეფეო, სჯულის მფარველო, სმელეთთა მტეიცე ზღუდეო,
ზესთა მხერობლისა ნათელსა აფრენით დაიბუდეო!

მიღმა გასინჯვისა და სწორისა და მართლის მოგონებისა თავი ეს აჩის: სელმწიფენი და დიდებულნი ერთისა სიტყვისა სმენითა ადრე ადგილისაგან არა ხამს შეიძრენ, ვირემდის გამოცხადებითა და ჭკვისა საქმითა ჭეშმარიტი არ შეიგნან, და მერმელა ქმნან. ბრძანებულა:

უთხრეს ლექსი:

მეშურნე და ორ-ენასა სიტყვას ვინცა მოისმინებს,
ბოლოდ მოსდევს სინანული, ზენს სულსა შესამინებს!

ოდესაც შურისა მეძიებელისა საუბარსა მოისმენენ და დაიჯერებენ, სადაგული და საგმობარი საქმე იშკების, და ბოლოდ მისი ნაცვლის გება ესრე ხამს, რომ ენის მატარებელსა და მეშურნესა ესრე რიგად ყურნი მოუგრიხნე, რომე მისი მსმენელნი შეშინდენ და ბოროტთა მოგონებათაგან გაეკრძალებენ, და მისის რისხვის რილითა კვლანთა სამუშაო აღარა სთესონ.

უთხრა შაირა

ეკალთა ძირი აღმოფხვარ, სთესე იფქლისა ყინანი,
 სე-სილის მისძელი კეთილი დარტევი, შეუდგი მასანი.
 დაშრეტავე სვობს ხანმისა, თუცა დავიწვას ვასანი,
 და თქმას ვასარო, რა მუცა, თუცა ერთს ავსა ვასანი.

და ლომმა გამოხსრიკა, დამანას არაკების მოსაკვარებს მისვდა, და გულისა
 სმა ჰყო მისი მაცთურობა და სსუბი, და იგი რა ერთის რივისა რისსვითა და-
 სავა, სსვათა, მის მოგავით ვაგთა, ამ სსქითა თვალნი გაუნათლდათ და ენის
 შეგრძელვა იზოკეს. ეს არაკი ესრეთ ყოფილას: რა ლომმა სარისა სსქეთაგან
 მოივალა, მის სსქარების სსქემის ქმნისათვის შენანებისა თითთა მოწყენისა კბი-
 ლითა იკბინა, და სდომისა თავი გამოძიებისა მუსლთა დაიდვა.

ღ ე ქ ს ი

შერის გების ნაღვლითა ცივთა სულთქმათა ასეკდა,
 იტყოდა: არა ვქეს? ვინა ქმსა ამ სოფლად, ან ვინ ნასეკდა?»

დაე ყოველ ნაღვლობდა ესრე:— არასათვის ავსქარდიო!» წამ-და-წუთს ამს
 იგონებდა, რასათვის სიწყნარით, გასინჯვით და მოცდით სსქემისა ამის პირი გურ
 გამოვიკელიკეო?

თქვა შეწეობილი

გულს ლაგამი რად წავუარე, ჰკუა მივეც სულით ქართა,
 ეს სიშმაგე არ უქმნია, არას ბრძენსა ცნობა წყნართა!
 აწე გსტან და კვალდა გსტნობ, მაგრამ რას ვეჭო მოსასმართა,
 რაღას მარტებს სინანული, რად ვქეს თავსა დასაბართა?
 ქმნადისა სამს გაფრთხილება, რა ეწამლოს მათ სსქმართა,
 და უსმართა შეჭირება, არ იკმარებ რა სსკმართა!

ლომმა სანი რამე სრუნებითა და ნაღვლითა გაატარა, მისისა გულისა შეწ-
 ყენითა მსეტთა ღსინი გაემოწა და გლესობათა შეიწრება და მსწდროობა გამ-
 რავლდა. გულურის ნადირთათვის სსქემი ესე უნდობელი და ცნობის მიღების
 მიზეზნი შეიქმნენ.

ღ ე ქ ს ი

ყაყანო გულსა მიდავას სემის კვსისა კვამლითა,
 ვისცა შეკვლავ მცნობელსა, ვერას მიღსესენ წამლითა.

მრავალ გზის შუთურბას ნამსახურსა და საკეთავრსა მოინსესებდენ, ნაღვ-
 ლის მოარეკთა გული შეუიწრდებოდათ, გულ-კოდილობა აწნდებოდათ. ლომი
 ამისი მცოდინარე იყო, მისი ამბავი ვისმე ეუბნა, ანუ მისი სსენება ჩამოეკდოთ.

თქვა ღექსი

ერთს წამსა გონებიდაძე ვერ გარდაგივდებ შენაო,
 შესს სსსელს ან მე წავიტევი, ან სსვათა თქმით ამაშენაო*.

*ამაქშენაოა უნდა იყოს.

თითოეულად მხეტოა მოაწვევადის და მისთა ამბავთა ათქმევადის. ერთს და-
მეს კეფსსა ესე გვარსსა სიტყვათა ერთად, და თირკმელთა წვასა და გულ-
თა ტვივილსა შესწიოდა. გეფსმა მოასწენა:

— წე, სელმწიფეო! უზომო საგონებელი ერთისა საქმისათვის რომე რჩევისა
სელი მისსა ნაცვლის გებისა და ჯავრის ამოყრისაგან მოკლე შეიქმნას, სიშმაგეს
და სელურობას მოაწვეს. ერთისა საქმისა მოკლა რა აღარ გაწეობოდეს, და გან-
გებისა ბავთა გარე იყოს, მისთვის ნაღლა ჭკვისა და ცნობისაგან კიდევ-
ნია.

ბრძენთ უთქვამთ ლექსი

ნუ თუ კვალადღა მიერეს სელთა ნასროლი ისაროს,
მაგრამე მისი აგრევე სელში მოცუმს ისაროს,

რომელიცა ესეთსა სამებასსა მოიძიებს, რომე მისი სელთ გდებს ისელი
იყოსო. მრავალ-ჯერ ქმნილა, საწადლის პოვნის ნაცვლად, რაცა სელთა აქნდეს
იგიცა წარავოს, რაგვარადაცა მელმა ქათმის ნდომით ტყავის ნაკვეთი, რომელი
სულის მოსაბრუნებლად ჰქონდა, იგიცა სუდ დაადგაო. ღომმა უბრძნა, როგორ
ყოფილაო?

გეფსმა თქვა ანაკო

იტყვიან, ერთი მელი ხემისის ნდომითა სოროდამ გამოვიდა და აქა-იქ
ცანცარებდა. დიდად მომეძარი, მინდურისა სიფართისა გზასა მშეიერი იყრისითა
წომდა. ანაწად, მისის უღონობის შემწედ სსსათა სუნი რამე ეცა. მიედგნა
მას სუნისა სიმყარესა, ნასა ახალი ტყავთა ნაგლეჯი ეცდო, რომელი მხეტსა
სორცი მისი ექსმა და ტყავი დარჩამილიყო. რა მელმა იგი ნასა, თვალი გაუ-
ნათლდა და ღონე რამე ტანთა მოეცა.

თქვა ლექსი

მკვდრად მიწურვილსა მიონს მცირე მობერვის სუნმანო,
გვამით გასულმა აგრევე გვამი იპოვნა სულმანო.

მელმა რა ტყავი საკუთრად ისელთა, პირი სოროსა მიაშყრა.

თქვა ტავში

რა საწადელსა ეწივოს, სალვა სჯობს თავის წინობა.

გზად მიმავალი ერთსა სოფელსა ახლორე შესვდა, ნასა კვლად მსუქანნი
ქათამნი კენკად გამოსულნი, და წირაქად სასულდებული ყრმა ვინმე მტკვლად,
მოფარებით წელ შერტყმულიყო. მელსა ქათმის სორცის ნდომს აქმალა, მათის
ტვინთ გემოს სსოვნის გულის თქმის სისარულითა ტყავის ნაკვეთი მუნ დარ-
ნა, და ქათმისაგან მიმავალსა ერთი ტურა წინ დასვდა, და უთხრა:

— მმაო, მეტად აჩქარებულის გონებით გსედავ, და რა მოგსლვია, ანუ
რა საქმეა? მელმა უთხრა:

— სასურველო მოყვასო, მას ქათამთა სედავა, რომელი თითო საქმის

ყოველი ენა ამა იტყობს თქმის გამოჩენილს და შეტყუებითა¹⁰⁷ თავით ბოლომდე აღმოიკითხვისო?

უთხრა ლექსი

იგია თავით ტანამდე ყოველთა გვაშთა სულის,
სული ეგეთი ბრწყინვალე არ იმოკება სრულია.

მე დიდი ხსნია შიმშილის ჭირთა დაკები, და საზრდელისა საუნჯისა მო-
ლარემს ესე ტყავის ნაკვეთი საზრდოდ მომცა. აწ ჩემთა შავთა ნდომისა ესე
ეგონება, რომე ქათამთა ამთვანი ერთიცა არის ვისელთო, და ჩემისა სორცისა
გული მისის ნდომისა სიტკბოთა, რომელი სულთაებრ ტკბილ არს, მით გა-
ვძლოო.

თქვა ლექსი

ჩემს მწარეს ღსინში მოყვარემ შაქრით დამიტკბოს ბაგენი,
სასმელი მსუკს სლხენი, არ გულთა დასადაგენი!

ტურამ უთხრა: მე დიდი ხსნია ვცდილობ, და ამა ქათამთა შეპყრობად ვი-
ჭირვი, და ამათის მონადირებისათვის ვმეურები, და იგი ყრმა ზირაქა ესეთის
მოკლეთა სცაჯს, ვერას ღონის-ძიებითა მის ყრმისა შიშითა ვერცა ერთი ჩემისა
მოგონებისა მსკეთა ვერ გამიბამს. ბრძენიცა მსვაცარნი მისის მოკლისა და
სიფრთხილისა სერხისა მაკალითს მათისა მოუტაცებლობისათვის ეტრატთა
ზედაცა ვერ გამოხატვენ. მე ამის გონებითა უამი მაკლდების, და დღეს დამედ
შეკსცვლი სოლმე, და ღამეს დღედ ვაქცევ, და არ იქმნა შენ რადგან ტყავისა
ნაკვეთი გიზონია, იგი საშოვრად იკმავე, და მისის ნდომისაგან უიმედო შეიქენ.

უთხრა ლექსი

გული ცოტას დაჯერე, რაცა მოგვეს ღმერთისნ მდღევრად,
სულის თვალი დაიფხვე სისარბისა გზათა მდევრად.

მელმა უთხრა: მძაო, საწადელსა თუცა გულის ნება ასწვდების, უღონობი-
სა საქმითა ძუნწობისა შეწინააღმდეგება, და უცდელობისა მცონარება დიდი აუგია. თუ-
ცა კორდოვანთა ჩრდილთა ვარდსა-თანს ღსინი ძალ-ურს, ფერსი ბილწთა ად-
გილთა და ეკლოვანთა რომე ატაროს სირცხვილად დასადაბია.

თქვა ლექსი

თუცა მომხუდა საქმეულთა ფერსის დადგმა ზედა სნატთა,
რად დაჯერე დასაწოლად ვაგვეთილთა ჩინობ სნატთა?

მე სასულისა სიძალდე ერთსა უგემურისა ტყავისა ნაკვეთისა. ჭამსა არ
მაჯერებს, რომე გული ვინაურისა სორცისა კემისა მოვამოარეო. ტურამ უთ-
ხრა:

— (მე, შენ უბილო, ანგარო და შეურაცხლო! ავ-მეცდობისათვის მძალდი

¹⁰⁷ ვარინტი- ა) შეტყუებითა; ბ) შეტყუებითა.

სასკლავოებს გიწოდებია, შენისა საძაგელის სამშენებლისთვის დიდი ტბა სასკლავოებს! შენ ამ აზრისაგან უმეტესად ხარ; რომე უქმნელობის უდიდესობა ახა აზრის რა, და ცოტას დაჯერებს მოსვენებას გაუფრთხილი.

უთხრა შაირი

საწუთროს ვაჭრად მკაღმა დავსწრთივე სახარხარისა,
ამ სოფლის მდიდრად საუხუჯე, მათი რაც სასიხმრონია,
მწირთ მოსაკალი ვინილე, უმეტეს სახარხარისა,
და ვინატრე მათი მომეტეს მოთმინებისა ზრონია.

ამის უკეთესი არა რა შეგსვადების რა. რაცა ვეგარდამო შენთვის წილ
ხდომილი იყოს, მას დასჯერდი, და მეტის ნდომისა გაემოტე. ესრე დაუდუ-
ბიათ, ავი სარგებელი მოსდევსო, რომცა სვლის დრო არ იყოსო. მდღევანი გა-
წილულისა, მის დროსათვის დადებული.

უთხრა ლექსი

მდღევანი გაუხენიათ, დრო დაუტო მისის უამისად,
მის უმეტესი მის უწინ არ მიეტემის წამისად.

მე ვშიშობ, ამ მეტისა ნდომითა რომე ადრე მოგვიწადინებია, იგი ტყავი-
სა საგლეჯივცა ხელით არ წაგერთვას, და ფერხსთავს სრულაობით არ დავარდეო.
შენი საქმე მას დია მიჭკავს, მის ვიჩის სასესა რომე გუდის ნდომითა რჩივე
უფრთხი მოკვეთათო. შელმა ჭკითსა, რაგორ უფოვილათ?

ტურნამ უთხრა არაკი შადრად

უფულო ვირი გუდისა საძებრად იარებოდა,
უანასა რასმე შევიდა, სადაცა მტკელი დგებოდა.
მეკელემ უფრინ დაჭკვეთსა, არა თუ გუდი ჭკრებოდა,
და საზღვრისა გარდამავალსა მის მეტი რა ერგებოდა!

შელმა უსომოს ნდომითა და სისარბით შირი მიჭრიდა და თქვა

ლექსი

მე საყვარლისა გონება გულთა მჭკვს, თუცა მიშლიან,
მისისა მომარებებისთვის გზათა კვალთა მიშლიან.

შენ თვალი მადევნე, თუ რა გვართთა სრავითა ერთი უმჯობესი ქათამი ში-
რად ვიგდო, და მისს ნადირობის საკადრისს მზვარეთა გაუწე. ესე სიტყვა
დაასრულა, ტყავი მუნ დაუტევა და ქათამთა მათეუწ წავიდა. ტურნამ რა მის გულ-
ჭკობასა თვისი სასიყვარულა სწავლა ვერ შესმინა, სურვილი ადრეა და თვის-
სა სოროთა მიმართა. ამასობაში, ჭკურთა შინა მფრინავმა ყოჩანამა რა ტყავი
სასა, მკვლარი ნადირი რამე ეგონა, მხოლოდმა კლანჭით აიტაცა, რე ჭკურთა
აფრინდა. მელი რა ქათამთა დაასლოკდა, შირაქა საბუსუნოთა. ადგილით გამოი-
ჭრა, სელთა ვოხნი აქნდა, შესტყუარცა, მელსა იყრისთა ეცა. საწყვლამა მელმა
სუფლის შიშითა გული ქათამით აღურსს მოაშორავა, სინქართა და სიბარბაცითა

ტყავის ნაღლეჯს მიაშურება. რა მივიდა და ტყავი მუნ აღარ დასკდა, პირი ცი-
საკენ ქმნა, ტირილით შესიულა ენება. რა აიხუდა, წასა ყოწანს ხელთა უკირა,
და მიაქნდა და იტყოდა ამას:

ლექსი

ხედარი მოგეტა—გააგდე, არ შეიწყნარე გონებით,
ამისთვის მრუდად მომღერნი მაშეწაღსი დაეღონებით.

მელმა ქათმისა უმოკრობისა და ტყავისა დაკარგვისა ნაღლეითა თავი მიწა-
თა ესომ აწუფიტა, ტვინი თმთა გაკრივა.

ამა არავისა თქმისა მიხუცი ესე არს: რადგან ხელმწიფემ კარგიგებუ-
ლის თემისა ერთი ყურე თვისითა ხელითა დაარღვია, და დასარსომი, რაღაცა
არის, მათს შეწვენასა და კარის დიდების გებებსა აღარას ნაღლეობს, და მათ-
თვის საწყალობისა, მათის გაწყობის რიგთა არას ბრძანებს, დაშქრის თავთა
და დიდებულთ თავი მოსიგებთათ. მკვდარი შუთურბა აღარ გაცოცხლდება, და
სხვანი მოსმისაურენი, რომელნი ხელმწიფის სრუნვის გამო მკვდარნი არიან,
იგინიც სამისაურთა შორდებიანო. ღომი სავგონებულსა ჩავარდა, და მასუკან
ბრძანა: ესე სიტყვა დია სამჯობინარო და სერთულო რჩევა არისო, მაგრამე
მე შუთურბასედ უსამართლო მომიხდა, და ესოდენი ხედი შეწყენა მის გამო
არისო. ვუთხრა მოასსენა:

— ჰი, მეფე! მისი მავიერი საქმე მავა მოწყენითა არ იქმნების, რიგანის
რჩეითა და ჭკვის განინჯვითა მოჭნდებისო.

თქვა ლექსი

თუ ჭიქის ჯამთა ჯინჯველი ნაიჭრა იფრსთა მგლინარსა,
ცნობითა აღმოიყვანე, ძალს ნუ იქმ შესაწყინარსა.

მე ამას კვადრებ მსეტთა: ხელმწიფე ტირილისა და მწუსარებისაგან დას-
ცხრეს, და საქმის საფუძველი გამოწვლილგახედ დასხიეს, და ამისა გამოძიება-
სა გამოუდგეს, ამისი საქმე თავით ბოლომდე მოსახოს, მაშინლა თქვეითა გო-
ნებათა გამოუბრწყინდების. რაღაცა ამხავი შუთურბასი თქვენს ბედნიერს ყურთა
ასმიან, თურც იგი ჭეშმარიტია თვისი სასჯელი მას მიუღია; და თურც ტუფილი
შეუკრავთ და უბრლოდ შემოუსმენათ, მისი მახესდარი და ესეთისა საქმისა
შეძვანჯველი—ისრისა სავსად სავსუნოთა შინა დასადებიაო.

მოასსენა ტაქა

ვინცა ავია, მოსტერ თავია, მისი აღმოგხვრა თემთა სავია.

ღომმა უბრძანა: მეფედ საკვიროო მრჩეველი შენ ხარო, მე ესოდენი ჯამ-
ნი შენითა განიწარსებითა სრულითა სასელგონებითა მივლია. შენი ბრძული მო-
გონება მიღმა სავგონებელისა ხერხითა მოღოდების განშორებისა წინა-მბრძოლად
დაძიეუნებია. რა რიგადაც შენი ნათლად ჭკვათა სარჩეველი იყოს, ესე საქმე გე-
რე წინარე წაიყვანო. მე შენისა სწავლებითა აწ ნაღელისა მოკრეპი მეფეი გა-
28

მოსრულ კარ. გეტყვამა ჰემანი დაუდვა, მცირე ხანს ამ სექციის მიხედვის სელ-
მწიფის ბედნიერის თვალთა წინაშე დადება, და წამოხედვას სიძარბოს დაფარუ-
ლის განცვიფრების ფარდავსა შინა არ დატყვება.

ძიანსენა ღექსი

ყოველს ამბავსა იქითად ნათლად მოგიძღვნი მზიანად,
ბეწვს გამოვიღებ თმისაგან გ არჩევითა და გზიანად.

ღამმა ამ ჰემანთა ზედა გულის წერობა დაამშვიდა. და დამემცა წარუ-
ლო, და გეტყვი დაეთხოვას და თვისისა სადგომისაგან წავიდა. გზად მიმავალი
ქილილასა და დამანს სადგომს შესვდა. მათ შუა საუბარი შეჭქროდათ და ორ-
ნივე მადლითა ხმითა ისარჩლებოდენ. გეტყვას ზირველადვე დამანსი სიაგვარისა
აზრი ჭქონდა, და მას დროსა რა მათის სამყოფილამ შუღლისა ხმა მოესმა, იგი
მოაგონდა, და ახლორე მივიდა და კედლიდაშე მოუყურნა, და გული და კონკ-
ბა მათსა კამათობათა მიაზურა. ქილილას ამას ეტყოდა:

— დამანავ, დიდი საქმე ჭქმენი და მსული ტვირთი აიღე: სელმწიფეს მეს-
თლობა წაატუნე, და ორ-ზირობისა და დაუნდობლობისა სახელი უწოდე; აშ-
ლისა და ჩხუბის ცრცხლი მხეტთა შინა ადგუნ; მოსკუნებით ნუ სჯდები, წამ-
და-წუთ შინი ცოდვა შენთვის დადადებს, და მისით შენ სატანჯველსა და ზრუნ-
ვასა შინა დაებო.

უთხრა ღექსი.

გინ უსამართლოდ მასვილი ქარქაშით აღმოაქანა,
მისმან მასვილმან მისივე სისხლი დასთხიოს აქანა!

ესე ვიცი; რა ტვერთა სელთ-უფალნი შენთა საქმეთა შეიტუობენ, შენდა
შემწედ აღარავინ გამოდგებიან და შენს სიკვდილსა და ხეობრებას ეცდებიან. ამას
იქით ჩემი და შენი ერთად სადგურობა აღარ იქმნება, რადგან უთქვამთ

შ ა ი რ ი

მზაკვართ-თანა სასლურსოდ ნუ დასჯდები, თქმულა, კრძელად,
შენ თუტალა მართალი ხარ, იგი შეგსურის დია მხელად.
მსე დიდა, მცირე ნისლი მოუთარვის, შეიქმს ბნელად,
და ცოტა მწვირე წყალს აძღვრეს, წყინარად დიას, რაზომ ნელად!

აწ მომშორდი და სხვა მეგობარი იბე. დღეის წაღმა ჩემსა საუბარსა დაეს-
სენ, ამას იქით ჩემსა შენი მოყვრობა და აღურსი აღარ იქმნება. დამანამ
უთხრა: სასურველად საყვარელა,

უთხრა შაირი

შა-გული შენს გულს გავჭყარო, ჩემსა შეეწოოს რა გული?
გლას შენთანავე აძყოვე ცრცხლით დამწარი, დაგული!
შენი სურვილი მითა მატეს ღნიოშით სრულ გარდაგული.
და ვისლა მოკება, სად მავდებ, კარნი რათალა დაგული.

კაყურისა მავალთსა ნუ წინა მიყოფ, შენთა აღურსთაგან ნუ კადგან მიქ.

შუთუბის საქმის ზედსა-ზედ ნუ იგონებ. საქმე თუცა ზირველად არ გაისინ-
ჯას, მსიუგან ვარდასრულის მოგონებისათვის მოწყენს და საქმის მოვლის ცდა
რად სარგებლად გამოიყენება. სიბოროტის სენი ზირველად გულისამ სილიე,
და ზირი სისარულის და განცხრომიისკენ ქმენი, რადგან მტერი წაჰიდა სი-
ქიოს, საწადლის ჭერი მისის მტკერთაგან გაწმდა, უკუღმართის მეღვიხემ მოსა-
სკენებელი თასი სამსიარულს სანაყურეთა შინა დასწრიტა, საბედნიერო კარი
სკე-სკიანობათა ზედ გაიხვა და სასიუბის კუგური იმედის კორდზედ გაიფუჩხა.

თქვა ლექსი

აწ ლეინის სის სჯობს ურჯას მტრის და მოყვარისსა,
რადგან წადილი მოგეტა, ეს გემო ზირმა ისისა.

ქილილამ უთხრა: ამ სიტუიით ჭკაკს შენ მოწყალებისგან გამრუდებულ-
სარ. შკებათა იმედის ნდობა გაქვს, და ესე გწადის, დღემან შენის შკებით წარ-
კლასო.

უთხრა ტაეში

უგბილო, ნაღვლის მებობლო, უქმნელთ საქმეთა მბობლო!

დამსამ უთხრა: არცა ეგრე ვარ, რომე ხარგულობის სერსის და ორში-
რობის ბოლოდ მოსტებელი არ ვიციადე, შერის სამკალის მოსვალი არ ვუწ-
ყოდე, მაგრამ დიდობის სიყვარულმა, და სიმდიდრის ნდომამ და მეშურნობის
ქარმა მომიტანა და დაღმა დამგორვა. აწ საქმობა, ცდა და რჩევა აღარას არ-
გებს, ჩენის ადგილით ვიდეგან ქმნილო. რა ვეიხის ესე ყოველივე მოისმინს
და ყოველივე შეიგან, ლომის დედასთან მივიდა და მოასსენა:

— ერთი სიღუძლო მსქეს, და ზირობა მინდა ჰატრონის ჩემისგან, რომე
დაუჭირებლად ესე სკაშიადი არავისთან ბრძინასო. მან ზირი და ფიცი უბრ-
ძანა, და ვეიხის რაცა ქილილას და დამსასვან. სიმოდა, ყოველივე მოასსენა:
დამსასვან ყოვლისავე თაგს დაღება და ქილილასგან მისი შუელი უგებლად
უამბო. ლომის დედას საქმე ესე მეტად გაუკვირდა, და მეორეს დღეს რი-
განის წესითა ლომის სანსავად მივიდა. ლომი მოწყენითა და დიდს საგო-
ნებლად მყოფი ხას. ჭკითს: შვილო, ეგე დაღრეჯა და შეწყენა რომლის მიზე-
ჟითა არისო?

უთხრა შიარი

მცხრალი მთარე რამ ვაღია? მზის შორავს ბრწყინვალება?
სარო ტანი რად შეგვირთა, აღარა გწადს კაცთა სლება?
რა ნაღველი მოგურიჯა, კემანთა კანსლება,
და მიწყე ურვა, მიწყე ზრუნვა, მოწყენითა ვარ მოსლება?

ლომმა უთხრა: ჩემის დაღრეჯის მიზეჟი შუთუბის სიკვდილის და მი-
სის ჭკვის და რჩევის მოშორებების ვიდე არა არის რაო. რაწომცა ვცდილობ,
მისი სიქველის საგონებელი გულისთ ვერ გავამე, და მისი ზრუნვა ჩემის საცნო-
ბელით ვერ გავიყვანო.

უთხრა შიორი

შენმა მიხედა, ვერ გარდგიგდებ გონებიდამი ერთის წამის!
 გარდგიგდებდე მეცა მინდა, ვერ გარდგიგდებ შენს წამის:
 თვალთა წინა ამიხნდები, მომქსლები ზე წამწამსა,
 და იქმნას ვიქ-ღა, არ იქმნების, —საწინობელით ესე მწამის!

ოადესა საქვეყნოსა რჩევისა საგონებულსა ვიქმნები, სავფარელი, ერთგული, სსაიამოვნო მასწავლებელი; მოშიადობის მეოიველი, მტეიტედ ჰირიანი, სსამისხუ-
 რის თავს-მდებელი გაცი რა მომინდეს, —სავგონებულთა შინა ჰირის-ჰირ შუთ-ურ-
 ბა წარმომიდგება.

და მეტყვის ღექსსა

სამისხურისა რიგისა და მინდობისა წესისა,
 ჩემთანა ვეღარ იპოვნო, სოელთქმა გამრავლდეს კნესისა!

ღომს დედამ უთხრა: ყოველთა გაცთა დამოწმებასა გულისა სიმართლისა
 დაჯერება უნათლესია. ვინცა საუკუნი საქმე ვერ გააწიოს, მისევე ბნელეთის
 ბინდის მსგავსია. ხელმწიფის ბრძანებასა აწნია, რომე მათს გულთა შუთურებას
 შეუტოდრობისათვის მოწმობა თურმე აქვს, რადგან მისი სიკვდილი უბრალოდ
 მომსდარაო. მეშურნეთა ტდის სახის წავლებათა¹⁰⁸ ხელმწიფისათვის ტყუილი მარ-
 თლად დაუნასკებიათ, და ეამ-ყოველ სინანული ჰირთა გახვევებს. თუცა ხელმწი-
 ფესა რაცა ჰირეველ მოსსენდა, მამის რისთვის ცხენის თავ-გამწეობა მოთმინე-
 ბისა ლაკითა დაგუყრათ, და მისი სიმართლე ჰკვირს გზის ნათლით გესინჯათ,
 აწ სინანულისა საბარსეთა არ გაებოდა, და ღსინისა მატთანე საიქიოსა სარკველ-
 თა არ დაიდებოდაო.

უთხრა შეწეობილი

სამიშვიდე თემსა აღავსებს —ესე ბრძენთ საუბარია,
 სიმსურვალისა სისწრაფე ავსებს, განძების ბარია;
 ღამშარი სიმსურვალითა ბნელს ებრძვის, თუცა დარია,
 შატრუქს სწავს, ზეშელს ატყუებს, აცნებს ვითა დარია;
 მოთმინა კართა გაგვიღებს, ვიწოდს —არ დაჩხე კართა,
 და მომთმინი არ ვის უნასავს სხვის სელით შემსეღვართა.

ღომმა უთხრა: დედაო, რაცა ბრძანე მაგა საქმითა გული შემოწუნდა, მრ-
 სსანებისა ცეცხლმა მოთმინის საფურეველი დაწვა, და აწ რადგან მისის საქმის
 გაჩხვის ამბავი ჩანს, მოცდის ვიდე რა გაგაწყო? მაგრამ ყოველისაგან ესე უარე-
 სია, ყოველთა ქვეყანათა გართა ბორორტის სასელითა მე თითითა საჩვესებულად
 შეუქმნივარ, და ულუკთა რამლთა წინწალთა ჩემი უსამართლობა დაუსასავთ.
 მე რამდენიც მომინსრეკა, ვერა ორგულობა და დამინაშობა, ანუ უკადრისი რამე
 სარისაგან ნაქმარი არა მიპოვნია რა, რომე მისის სიკვდილისათვის ქვეყანათა
 შინა თავი გამოემართლებინა, მეცნიერნი და უმეტარნი სიტყვის ქვეფარავით მო-
 მეშორებინა. რამდენსაც მოთმინას ცსდდილობ, მწუსარება და ნალველი მისის

¹⁰⁸ ვარიანტი: ცდის სახის წვალებათა ხელმწიფისათვის.

სიკვდილის უფრო და უმეტეს მოძიებას. საბრძოლო შეთურბასს რა განათლებული და მართებული სირცხვილი ჰქონდა! ამისთვის შური და მზაკვარობითა ცილი შესწამეს, რომელი მას არა ეკადრებოდა. ვგეთი გაცი ოდეს იყო, რომე მას ხსუბის ცდა და ბორბლის განზრახვა მისი სსსსსა შეეცებო, და ხემის სიკვდილის ნდობა, და ხემი წინააღმდეგობი მის გულთა შინა გაველო, და მე ვიდერ წყალობა და სიკეთე არ მექმნა? და მასზე ამისთანა შური, მტერობა და ხსუბი ვისმე გაბუდა, მაშინცა მოკითხვა მმართებდა. აწ ხემი განზრახვა ეს არის: ეს საქმე გამოვიძიო, და ამ აშბის საზღვართა მივიწიო, და ამ შურითა ქმნილსა საქმესა თუცა აღარა ერგება რა, მაგრამ, ნუ თუ, ხემი სული გავსუნენო, რომე მხსუბავთ და ენა მატარებულთა ყურნი მოკუგრისენ და ხემი სიმართლე კაცთა წინაშე ნათლად გამოვაჩინო, აწ თუცა მისისა საქმისა თქვენ კრთიცა რამე არა ავილიათ, და აშბავი რამ შეგიგნიათ, მე მაცნობეთ და კრთი სავანოცა დამდეო გარდასსდელად. ღომის დედამ უთხრა

ლ ე ქ ს ი

გულის საუნჯე მჭკს სავსე საიდუმლოთა სპეკალია,
მაგრამ ვერ გავსწი, ვერ ვიტყვი: ესნე მასქს ეკალია!

ხელმოწივეს უკედ მოესხენება, კაცის საიდუმლოს გამხილებასა დიდი სირცხვილი მოსდევს, საიდუმლოთა გაცხადებასა დასავლისი მრავალი აჭკს. ამისთვის სჯულის მეცნიერთა ესეთისა გაკრძალვისათვის ძლიერი ბრძინება დაუცთ, თვარა მეტ ყოველსავე ვიტყოდო, და ნდგლისა ნატავია ხემისა შეილისა გულთა ჩავავადიო. ღომის უთხრა:

— სჯულის მეცნიერთა და ბრძინთ საბრძინებთა განწყებასა მრავალი რიგია. კაცთათვის სვაშიადის გამოცხადების დამლა უბრძინებიათ. ესე ამისთვის დაუცთ, კაცთ უმჯობესად და სიტუცხლის წარსამართლებლად მოუწინავეთ, და რადგან კაცისა სამჯობინარად უბრძინათ, ამისთვის საფუძველად დაუმყარებიათ; თუ არა, კრთის ვისმე რამე კრთის მართლ-მადიდებელის სიკვდილი უბრალოდ ეწადოს, და იგი ვისმე მიენდოს, აფიცოს და გახადოს მის კაცის მოკვლა, და (კანდობილმან) უბრალო სისხლის დათხევა გამხილოს და აუწყოს, იგი აღსარებათა შინა გამართლდეს. და თუცა ესეთი სვაშიადი დაჭფარა, მის მესისხლის კაცისა თანა-სიარბი შეიქმნება. ვისაც ვე უთქვამს— ამ გზითა ამ სიტუკის აღსრულება მოუნებება, თვით თვისი ფერნი შუადამ ვარ გამოუდგამს, და მაგა საქმისა უთქმელობისა ცოდვა შენთვის ვისერთა დაუცს. და მეორე ესეცა არის: არამცა მას კაცსა ხემი შიში რამე აჭკნდეს, და თქვენ მაგ სვაშიადისა გამოხენისა მიზეზად შეგქმნათ. აწ მე ესე იმედი მჭკს: მიბრძინო, და დედობრივისა სიყვარული და წკრთის ფეხი ხემზედ აღასრულეო.

უთხრა ლექსი

ხამს სვაშიადი გახნდო გულის მისხნდობელთა,
ყოყმანი არად სხსმარ არს, კტუოდუ სიღრმის მცნობელთა.

ღომის დედამ უთხრა: ეგე ბრძინება საბრძინო და საქებელია, და რომელი-

ცა გამოაჩინეთ და მისაწონებელია. მაგრამ სიადრულის გამოთქმულს ორი აუგი მოაფიქსებს: ერთი ესე, ვისაც უთქვამს, მისი მტერობა სხსნადო იქმნება, და მეორედ, რა სხვანი კანნი სწნობენ, აღარაინ მიენდობის, და იტყვიან— «იგი გამძლია, აღარც მე დამინდობსო», და სიტყვის გამტყმად დასდებენ, მაყურის თვალდასი გავარდება და მტერთ სიტყვის ქვეშ ჩავარდება.

უთხრა ლექსი

სიტყვის შენსვას ვერა ესძლებ, გული მიღამის მობასა,
მტერთ რადით ბაკეს მოებუტდავ: მასვილთა ველი სობასა!

ბრძენთ უთქვამსთ— «ვისცა სვაშიადთა სუკუნოსა ვალდოთა შინა არა დაკრძალავს, სვაშიადი იგი მისდა სამტეროდ დროშათა ამართავს». იგავთა შინა მოუყვანიათ— «რომელიცა სიადრულსა გასცემს, იგი თავსა თვისსა გასწირავსო».

თქვა ტაეზი

სვაშიადის დაფარვა კაცისა დღეთ სიგრძენია.

სელმწიფე, სუ თუ მის მეჭინიბის აშავი არ გასმოადეს, რომე თვისმა სელმწიფემ სვაშიადი გაანდო, და მან გამძლია და თავიც რედ დაადგაო? ღომძა ჭკითსა, როგორ ყოფილავ?

ღომის დედამ თქვა არავი

შირველად ერთი სელმწიფე იყო ქუბული და სხელაჯანი, და ყოვლითა რიგითა შემეული. მისი საიერი მოსაგებელი ესრე მოკო, მისის სიმდიდრის მოწყვალბის სხვიითა მისი საბრძანებელი გარე მოეცვა.

უთხრა ლექსი

ფრიდონის სშათა შემეკები, ჯიშედის თემთა მიფლობელი,
ვით ალექსანდრე მდალი, ვითა დარიას მცნობელი.

ერთსა დღესა ნადირობად გამოვიდა, ყოვლისა მეფენა კანნი სამსახურითა იჭირვოდენ. სელმწიფემ მეჭინიბეს უბრძანა:

— მსებავს ჩემი ცხენი შენსა ცხენსა ვადგინო, და რომელი უმალე და უმჯობესია იგი ვიცნაო.

მეჭინიბემ სელმწიფის ბრძანებული აღასრულა და ორთავე გასტყენს. რა ლაშქარს გასცილდენ, მეუმ აკანდათა მომიგარა და სადაკეს აზიდა. მეჭინიბეს უბრძანა: ამა ცხენთა დგენისა მიზენი ესე იყო, ჩემთა გულთა სსვა რამე მიცს, და ერთი რამე საგონებელი დაბუდებულა. ჩემთა ყმათა ვერავის ვენდეკ; და აწ ესე მოვიგონე— მარტო შენ დამეხელებინე, რომე ესე სსვათა ვერა სცნან, და ესე სვაშიადი არავინ შეიტყოს. შენ ესე კეთილად დამიფარეო. მეჭინიბემ ქება შესსხა,

და თქვა ლექსი

შეფეო, მისის მობამდე უამნიცა თქვენნი დასობენ,
სისარული და განცხრომა მუნამდე ბევრ ათსობენ!

მე უღიწისი და გლახაკი ამ მალალს ვატივის და დიდებსა არა გეშე,
მზისაებერ ელვარის სელმწიფის წყალობის ჩრდილი ჩემსე ადგეს, თუ არა, ჩემგან
საიდუმლოსა დიდის ნიაკი, რომელი განაფსულის ამბის მესაიდუმლოკა?! ამ
კორდისაგან სუნსაცა ვერ ივრავსო, და გული რომე ამ საუნჯის მოსულეს, იგი-
ცა მისის ცნობის სახელვარსა ვერ მიხვდებისო.

მოახსენს ლექსი

გით სული, გვამთა წყვდუელი, არ ვისგან დანახების,
აგრევე თქვენი ბრძანება ამ სულთა შეინახების.

სელმწიფე დიდსა წყალობასა დაჭმირდა და უბრძანა: მე ძმისა ჩემისაგან
საგონებულსა დიდსა ჩაკარდნილ ვარ. დღითი-დღე ჩემის საიკვდილისა და აღმო-
ფსვრისა სასე მისის დგომისა და ჯდომისა შირთა ზედა აღმოკითხვის. ესე
მართლად შემიგნა, მას ჩემის მოკვლის ზოხტური წელთა შეურტყამს. აწ ესე
მწადიან: გირე იგი დამასწრებდეს, მსებავს უწინ მე მისი თაჟი, ვითა ჭკა გზი-
დამ, ავილო, და ავარავისა სათიბი სასხელეტელისა კვალთაგან გაჰმარგლოო.

თქვა ტაეზი

გისი ძაღლია უღონო ძელი, რომ განისისხოს ძლიერი მგელი?

შენგან ეს მინდა: ყოველ-ჟამ ამ საქმესა გაეკრძალო, ჩემსა დარჯობასა
ფრთხილობდე. მკვინიბემა ამ საქმეთა ცდისა და სამსახურისა შირობა დაუღა.
ვირემ სადგომსა მივიდოდნენ ჰემინის გარდასვლის უსტარი თვისის დაუნდობ-
ლობით წაიკითსა, მტველობისა და ერთგულობისა რიგთა გარდასტოლდა და ფერ-
სი შეტოდებისა კვლთა ავლინა.

შ ა ი რ ი

მოყვრისა გულის მიძღონი ამ სოფელს ცუდად შერებთან:
ამ უამად არ იზოკება, სიტყვის შენსავსა ჭკრთებთან.
გულს უთხარ სასვაშიადო, რაზომცა სოტრნი დნებთან,
და თუცაღა მეცნა შირველად, შირ-მთხელნი არ იქმნებთან.

მკვინიბემ დრო დანცა და სელმწიფის ძმისა იახლა, და ყოველი, რაჟცა
ასმოდა, კერე უამბო. სელმწიფის ძმამ დიდად დაუმადლა, და დიდსა ნიჭთა
დაჭმირდა, და საცაღლით თაჟსა თვისისა ძმისა სიკვისაგან აკრძალებდა. ვითა
ცათ მბრუნავისა წესია და უსახრისა სოფლისა უსაძირველობა, მის მსგავსად, ძმი-
სა სვიანობისა საფსუელი წამთრად შეუტყაღა, და ბედნიერობის ყვაელი სიტყო-
ცხლის ნურგისაგან წამოაცვივნა.

შ ა ი რ ი

განაფსულისა ნიაკსა წამთარი შეუთქმს ბუქისა,
შობისა ყრმისა სიბერე, ან მალ მიფავრა შუქისა,
ვინ ჭმორს უამთა სიგრძენი და დღენი ღსინთა უქისა?
და ავი და კარგი საიკვდილმან საფლავად ჩააქუქისა!

სელმწიფობის ტახტი და დიდების სიწა-ფარდაგი მისის მალღის მეფობი-

საგან ცარიელი დარჩა. უძვროსმა ძმამ ფერხი მის საპატრონოსედ შედგა, და მეფობის გვირგვინი ამაღლებულს თავს დაიდგა.

ჩახრუხაული

ავარაკო ბაღთა, ლხინთა საღაღთა, სკუთა გუგუჩინი მის გავსდა,
სამეფო ნარგი, წაღვართა სერგი, სრულად განედღდა რაც მოეძადა.

რა ტასტთა ზედა დაჯდა, პირველი ბრძნება ესე მოიღო: «მეფეინიბე იგი მოიფუანეთო!» რა მოიფუანეს, მამინეუ თავის მოკვეთა ბრძანა. საწყაღმა მეფეინი-ბემ ენა აუბნა, და თქვა

ლექსი:

მეფეო! ესე სამეფო შენმცა გაჭეს სვე-ძლიერებით,
ცირთა ეტლმან დაგსედოს ნიდაგ ბედნიერებით.

ჩემი თქვენთან შეტოდება მოსმარებისა და ერგულობისა კიდე არა არის რაო!

თქვა ტაეში

გმისსურე დიდი, არ მქონდა რიდი.

ხელმწიფემ ბრძანა: ბაროტისა კაცისაგან სუაშიადისა გაცემისა უდიდესი რაჲ შეტოდება იქმნებისო? ძაცასა ესე დამნაშაობა აჭეს: ჩემი ძმა ფოკელთა ერთ-გულთაგან შემეტეს მიენდო, და მისი საიდუმლო გაუმხილა. აწე მე ძაცას ვით-ღა დავინდობო?!

თქვა ტაეში

კაცი უპირო გავინაპირო!

მეფეინიბე რაზომცა კედრებოდა, აჯა არავინ გამოართვა, და ხელმწიფის წყრომაში ჩაყარდა, და სიმუსთლე თავს დაიდგა.

ჩახრუხაული

სობროისა დარგი ექმნება ნარგი, ვისიცა ენა სუაშიადს ჭფარავს,
ხრმალი გერ ჭკუტოს, უამი რად აგუტოს, არა მოელის, დლითი დლე არავს.

ხელმწიფემ, ამა არავისა სარგებელი ეს არის, რომე პირისა დაუმტირველობისა სარგებელი არა აჭეს, და კაცისა სუაშიადისა გამოჩენითა ბედნიერობა არ მოისთვლებას. ლომმა უთხრა:

— ჳი! დედაო, რომელსაც თვისის სუაშიადისა გამოცხადება არ უნდა, გუნებას თვისსა უნდა შეინახოს, და არავის გაანდოს. და თუცა თვისი გულისა ჰსუსხი სხვას ვისმე გაანდო, მან რომე კიდევ გაამხილოს, აუგად არ დაიდება, ამისთვის, თუცა კაცი თვისსა ტვირთისა გერ ზიდავს, სხვას რომე ავიდოს, და მანცა გერ ზიდოს, არა საკვირველი!

უთხრა ლექსი

შენს სუაშიადს თუ შენა გერ დანინსავ გორებით,
სხვამ რომე წართქვას, რად გიკვირს, ასე რად დაჯლახებით?

სხვა საქმედ არის, თუცა სუაშიადისა თქმითა სიმართლე იშოვების, რა-

გინდ მისი თქმა სასიერესო იყო, მის გამო სიმართლის ქმნისგან დაიფარებოდა. აწე ამისთვის, რომელიც მართალია, იგი მინდა შევიტყო, და ამას გუნჯავ, ესე სიკეთე მიყო, და ნაღვლისა ტვირთი ჩემს დაღონებულსა გულსა გარდასტვირთო, და, თუცა ვარკვევით არა მიიხრძა, ერთისა იგაგის გამო მტყნობე; და, თუცა იგაგითა არა ითქმოდეს, ნიშნობით მასწინს მანიშნეო. ლომის დედამ უთხრა:

— ამა ჰაემითა გაცნობე, რომელსაცა შეტოდების ბოროტად ჩსუბის მტკერი აღუფრქვევია, მისი სამუქათო რისხვა მიაგო, მისი შეწყვლებისა და მიტკევის გზა მისის არა-წმიდის პირის თვალთათვის დაფარო. გიცი, სჯულის თავთა და კეთილ მასწავლებელთა შენდობა და შეწყვლება უბრძანებიათ, სჯულთა აღსრულებაცა უსომო კეთილია, მაგრამე, რადგან მისგან ქვეყანათა და სათემოთა დასაგლისი სათემო ჩსუბი ქმნილა, მისი შეუწყვლელობა შეწყვლებისგან უკეთესია, ამისთვის, რადგან ქვეყანათა გასთენილა მისი ესოდენი შეტოდება და სელმწიფისა კალთისა უპატოურად შესურაჲ. თუცა ესეთსა კაცსა არა უსლივა რა, სხვათა აკუნათა კაცთა და მოკვართა გული გაუღადდებთ, და უსამართლეს ძლიერებსა მოიცილებ, და ყოველთა ჭკვის მყოფელთა და კეთილ მისანდოთა და მართლთა აკუნათა სიბოროტესა შემთხვევენ. ამისთვის ესეთისა კაცისა მოთმენა და შენდობა უსამისა, და თუცა ღონე სადმე იძიოს, იგიცა მოუკეთონ, რომე მისი საქმე ყოველგან გამოცხადდესო.

თქვა ლექსი

გინცა გიჩიოეს, ნუ ისმენ ერთა ჭირსა და სვეტსა,
საქვეწრო მტურად შერაცხე მოჭკალ, ჩაგდე, ჭე, ჭასა!

ამა ამბისა სწორე მიცნია, დამასს დიდისა სიტრუვითა ესე ესრეთ უქმნევინებია, და დია მოკვარი, მტყუნანი და ჩსუბთა ამწელაია. ლომმა უთხრა:

— თქვენ წაბრძანდით, და მე ამა საცითურისა მუქათას შეკვლავო. და ლომისა დედა სადგომს წავიდა. ლომმა მრავალი საგონებელი შემოიკრიბა და გზები მოუსინჯა და მერმელა ლაშქართა თაქნი მსედართ-მთავარი და თავადნი, წარჩინებულნი კვირინი და მახლობელნი მოაწვივა, და რა მოკრბენ, თვისიცა დედა მოახრძანა. მერმელა დამასსა ბრძანა დალიჭთა წინა წარმოდგომა. ესე რა ესმა დამასსა, გროელსა და შორესა საგონებელთა ჩავარდა და მოწყენა მოკრივა. დამანამ რა ნასა ჭირისა კარი ღია, და სიკეთის გზა — მოტკილი, ერთსა სუფეწულსა ჩუმად ჭკითსა:

— ესე ყრილობა რაჲაო, ანუ რა ქმნილა ესეთი, რომე სელმწიფეს ესეთსა რჩევათა შეითმულობა აქესო? ლომისა დედამა ყური მოსწივა და სმა უყო:

— ესე ყოველნი შენსა გრძნებათა სედა განცვიფრებულან და საგონებელთა შესრულან, შენი ორგულობა შეუტყვიათ, შენი საკვირველი ჩსუბები გამოცხადებულა. რაცა სელმწიფისა კამეოლისათვის ტყუილის მასე დავიწყავს — გამოჩენილა; ჭაჭობისა და კმეაჭობისა ფარდაგი პირთა აკუნდა. აწ შენისა სიტოც-

ხლის გაგრძელება უსამსია: ესეთის მსიბლარობისა გამოჩენით მჭმნელი მიწათს ზედა ვითლა ელიდესო. დამანამ მოასსენსა:

— ბრძენთ უთქვამსთ, ვინცა სულმწიფეთა თავ-დადებით მსახურებს, ზედა-სა-ზედა მწუნსარებისა ხარისხთა აღხდებისო; ვინცა მისი მახლობელი შეიჭმნე-ბის, ყოველი მტერიცა და მოყვარე მესისსლელ შექმნებისო; მოყვარენი—სიმაღ-ლისა და დიდების შურისათვის, და მტერნი—მისის ბრძნულის წიკისა, და ჭვეუ-ნის მოკლისა და რიგანის სამსახურისათვისო.

თქვა ლექსი

მეუეთა სასამსახურად ვინცა ასლარე ჰმონებდეს,
თვისსა შიშსა და ზრუნვასა საზომით ვერა მოზომებდეს!

ამისთვის მეცნიერთა ზურგი მოსვენებით სიმშვიდის კედლისათვის მიუ-ყრდენათ, და პირი სოფლისა ომხივარისა და უსანობისათვის მიუდრეკიათ; ღმერთსა მონებად მინდობან და ვაცთა სამსახურთა მოშორებებან. წამსაცა ერთ-სა მათის გონებიდამ ღმერთი არ დაივიწყების, უსამართლო და უდიერსა, და სხვათა შეწუხებასა გაშორებან; ბოროტის საცულად კეთილსა უყოფენ; მკისსა-ნება და შური არა აქვთ. მათ სულმწიფენი მოწყალებისა და სიმატლის წესთა შინა არა კვანან.

თქვა შიარი

სჯობს სასოება უფლისა, ვიდრე მთავართა სასოესა,
მისი მსჯავრი და წყალობა ერთ რიგად ვაცთა ასოესა,
თვარა ყოველგან სიმრუდე გაიყო, გაიასოესა,
და მუნ სამართალი მართალი, აქ ზაკვა სტანობს ასოესა.

ერსა უმრავლესად ღვთის ნებისა და ბრძანების გარდასულით სჯიან, ტყვი-ლისა რიგთა და შურთა სდევენ, და სიმატლუ გაუშორებან, ამით რომე მრავ-ალჯერ შემცოდეთა, რომელთა რისხვა ჯერ არს, მათ, ერთგულთა მსგავსად, შეი-წყალებენ, და ხან კეთილისა მასწავლებელთა და რიგანთა მჩიკველთა, რომელთა წყალობა მართებსთ, მათ დაამდაბლებენ და საზარელს რისხვას შეამთხვევენ, რომე ესეთი ქმნა არცა ერთზედ შემსგავსებული არ არის. ბოროტი მათს საქმე-ში საცხარება, უსამართლოს მიდგომს მათში საცხადოა, მათის გულის ნების აღსრულება მათს საქმეში სასილავია; ბოროტი მათგან გაუჩიკველია, სარგებუ-ლი და ზიანი მათ თვალთა წინაშე სწორია: ერთმა ვაცმა რომ ესე შეიძლოს, თვისი პირის საუნჯე მეფისა მოლარეს მიაზაროს, — ერთისა ქრთილისა მარცკელისა ოდე-ნად არ დაუმიადლებენ. სხვასა გინებისა და აკაცობისათვის პატროსნად მდლად ცად აიყვანებენ.

თქვე ტაეში

ზარბად ნუ ითხოვ სმოსანი, მეტრები სარ, თუ მგოსანი!

მოლხენილი ვიყავ თუ მოტირალი, ისიე მიჯობდა, სულმწიფესთან ხლები-სა, შეებისა, და მოსვენებისა და მარტო ყოფისა გუთსითა ფერსი გარე არ გა-

მომედვა. მიჯობდა, რადგან ხელმწიფეთ სამისხური აღფებულს ცეცხლს ჭკაკს, იგი არ მქმნა, მაგრამ შეუბასა და პატივის ვერავინ ვერ იცნობს. კაცის სამსახურისათვის ღვთის სამსახურის გაშეუბასა ისრე მოუვა, როგორადაც მას სენაკად მჯდომელსა მოუვიდა. ღობის დედაი ჭკითსა, როგორ ყოფილას?

დამანამ თქვა ანაკი

ერთსა, ამ სოფლით განშორებულსა, საწუთროსა ზრუნვა დაეტიებინა, მართო სენაკთა დასჯერებოდა კეთილთა სანოვაგეთა განყენებული; მცირეთა საზრდელთა და უნდოთა სამოსელთათვის გული დაედა.

შ ა ი რ ი

საყულო ნაღლის სელითა დაქძო, გაეშეუბინა,
კალთა კლდეკდა მიეკრა, მისთვის შეუთვისებინა,
სამოსელი და საჭმელი მოღთაგან მოულებინა,
და გლასა სიმდაბლით მქცეველი, ქვე ხალა მოუდებინა.

მისი მოღვაწებისა და ღვთის მოყვარების სმა ადრე ყოველსა ადგილსა მიუიუნა, მასლობელი და შორიელი მის ნასკისა და პატიოსნის ღოცვის მიღებად მივიდოდნისა. რა მოღვაწებისა ნიში ნათლად მის პირთა ცხადად იხილეს, საწმუნოება მას-სედ დადეკ, და მომავალი მნასავი ემატებოდა. მისსა სიხლოკკას ერთი მეფე ხელმწიფობდა, საღმრთოსა კაცისა პატივის მყოფელი და დიდად მოსურნე, რომელი ღვთისა მონობისა ძიებითა ხელმწიფობისა მონათა გააგებდა, მისი წადილი და ნდობა წინასწარმეტყველთა და მოციქულთ სიტყვის სმენისა მეტი არა იყო რა.

ჩახრუნული

წმიდა ცხოვრება, ქველ-მოქმედება, კეთილ ბუნება განმარტებული,
გლასავთ მოწყალე, ურთთა მოძალე, მეფეთა წესთა გარდამტებული.

რა მის განშორებულის ამავე ესმა, მისად სილვად მივიდა, და მის პატიოსნისაგან ღოცვით შეწყენა ითხოვა, და ხელმწიფობისა საქმეთა შინა სასმარი სწავლა ჭკითსა. მას განშორებულმან მოასსენა:

— ღვთისა ორი რამ ჭქონან: წარმავალი და წარუვალი. წარმავალი ესე სოფელი, და წარუვალი მეტე იგი სოფელი. ჭკვათა უადრესი სიკეთე ესე არს, წარმავალს სამეოფს არ დაქძო, და არცა მიენდო, და თვალსა წარუვალს სოფელსა ზედა გეჭიროსო.

უთხრა შიარი

წარუვალს თემსა ეცადე შემუსრვილითა გულითა,
რას გარგებს ესე საწუთრო სიცოცხლე მალ წასულითა?
აგ საუკუნო დიდება უკვდავად გქონდეს სულითა,
და მისი მცირედი ნაწილი სმელეთისა სჯობან. სრულითა.

ხელმწიფემ უბრძანა: გამოარჩეეთა მავ მამულისა მოშოკება შესაძლო არისა? განშორებულმა უთხრა:

— შეჭირვებულთა მოწყალებითა, დაგრდომილთა სელის აპურობითა კეთილად შეიძლება. რომელსაცა მევეთაგანსა საიქიოს განსვენება უნდა, აქა ხამს გლეხთ მოსვენებას ეცადოსო.

თქვა შეწობილი

მან განისვენოს ოსტანად, მიწათა შინა დებულმან,
გის უმანი მოსვენებით ჭყვეს, სიმშვიდე აგოს გებულმან.
ამან მოკამოს სსწუთრო, არ რისხვა მიმოდებულმან,
ძისგან ვერ ნახოს ბოროტი, მისგანვე სულ დადებულმან.
სჯულთა მპყრობელმან მეფემან, ღვთისაგან იმედებულმან,
და სსხოს ჩოგნითა სვებედთა ბურთი წაიღოს ქებულმან!

რა განშორებულმან სწავლა დაასრულა, სელმწიფის გული ქადაგებულის თვალ-მარგალიტით აავსო. რა მისის ჰატიოხინის ჰინითა ესეთი წვრთნა მოისმინა, წადილის სულითა მის სუფთასა კალთასა მოკვიდა, და ნიადაგ მისსა ალურსს ცდილობდა. მაში დადგრდომილის გულის თქმათა მისის სწავლითა გაძებას ეცადა.

ერთსა დღესა სელმწიფე, ჩვეულებისაებრ, მან განშორებულსათანა იყო, და მისსა შენაერს სწავლასა ეურს უპყრობდა. ანაზად, მოჩივართა ნესტესავით ხმობა და ბუკებრ სახილი იწეს. მან განშორებულმან მოუწოდა, მათი საქმე და სასჯელი გამოივითხა, და მათი მართებული და სწორი სამართალი სელმწიფეს ასწავლა. სელმწიფესა დია იამა, და მოკონა და შეეხვეწა, რამე სახდისხან შეწუხებულთა სარჩელთა მის ბედნიერის ეურით მოისმენდეს, და მისსა თვალთა წინ გააჩეკდეს. განშორებული ამა გზით დაჭყვა, რადგან შეწუხებულთა ულხენდა და დაღონებულთა შეეწოდა, მისის სულისათვის მადლსა შეიკრებდა. მეფის ბრძანება დაიჯერა, და რა ბრჭენი საბრჭოთა დასხდინა, მასცა მოუწოდდენ და უმისოდ არას გააბრჭობდენ. ესეთსა სამართალსა ჭყოფდა, რომე მის ქვეყნისა საქმე უფროსი ერთი მან კეთებოდა, და იგი ამაღლებული ადგილი მის განშორებულისა სუფთა კალთათა გამოანასკვეს, და ნიადაგ ამ გზით საქონელი და ადგილი შეეძინებოდა. განშორებულსა სულა-სულა დიდების სიყვარულისა ნდომის სამოსელი გუნებაში ემოსებოდა, და მისი ღოჯვა და მოღვაწება დაუფუტუროვდა; დიდების იაღმაგი სოფლის სიყვარულით ჩაიწვა და მოღვაწების კვირგინი შუბის სსთაულზედ უგულმა დაღვა.

ღ ე ქ ს ი

ამა მატურმა სოფელმა გოს არ წაურყვნას ვინ არი,
სიტყუის თასის ღვინის სმით რომე არ შექმნას მიინარი?

ჭკუენად (იყო) ერთი როსკიბი დიაცი, სანახავად კვეკლა, რომელსა თვისის საგდებლით მრავალი კაცი მოუნადირებია, სამოსონ ძლიერივით თვალ დამბრმავლი საჭიროს მიუჭკელად დაუეხებია.

უთხრა მჩნობლები

სოფელი ესე ბუბური უწყალოდ მოსწავს გმირებსა,
 კვლავ ბუბურასთა ხაგდებს ჭირის ორმოსა ძირებსა,
 თუთა შესობას დაარღვევს ნილოსის ღაღოს ცემითა,
 იოსებს მძათ მოაძულებს, იაკობს შესურის ცრემლითა!
 საწუთროს შეურას გაურა აქვს, გზათ ადრე გარდაქცევანი,
 მისი პირობა მიუნდო, ერთობა სრულ დაქცევანი.
 მისის ზღუდის კედელი მეფეთ თავითა გებული,
 მისი ზღვა მარტვილთ სისხლითა აღსავსე, წითლად ღებული!

რა განშორებულსა მონაღვაწთა სიმღამისა ადგილთა სორცთა განსვენების
 გემოვნება აღერიპა, და სოფლის სიტყბითა სასძულეები სვა, კაცთა სამწკო სა-
 წადელი დახუწა.

ღეჭსი

უსმენელს ესმა ბუბთა სმა, სუთა ნობთა ეღერანი,
 თვისის სენავის საქმენი მან ვერ მოიგნა ვერ რანი.

ქვეყნიერის სიყვარულის საყურნი ყურთა შიგა გაეურა, და რა სელმწი-
 ფემის მისი რჩევა, და რიგები და ქვეყნის მოკლა გაწყობით ისილა, ნება-მყო-
 ფობისა სადავე მიშეებით მან სელთა მისცა. მას განშორებულსა შირველად საუ-
 კუნოსა საგონებელი ჭქონდა, აწ საწუთროსა ზრუნვა გაუძრავლდა: მოსავლის
 ძველია, გულის სიტყვის საგონებელითა, ერთი იელიმიც არ იყოფინა.

ფისტიკაური

ბიბინოვანი, რომელიც ნახე, ერთი ევაგილიც არ დაწომილა,
 შემოდგომის თრთვილს, ყველს დაუძრავს, საფსულის მწკანე სრულ წაწმდომილა.

ერთის დღეს მისთა ამხანაგთან ერთი მის განშორებულის ნსხვად მოვი-
 და, რომელიცა ერთად მოღვაწეობდენ და ცრემლიანითა ღოცვითა ღამეთა გაა-
 თენებდენ. რა მისი კბრე ქცევა ნახს, მისის გულის მასმორთა დიდი ცეცხლი
 აღეცხნო

და თქვა ღეჭსი:

ელისესავან დამტკბარი წყარო ხანს დამწარებელი,
 ვარდსა რტოთავან სისხლი სდის, უშუკრად წასწკარებელი.

რა ღამე მოიწია და ფერსი მისწყინდა, უთხრა: ჭაბ-ჭაბი ზატიოსანო! რა
 არის, რომელსა ესედავ, და ესე რისა სასეა, რომელსაცა ვსწკრეტო?

უთხრა ღეჭსი

ჟამად გნახე, რას იღვიწიდი სულიერად რა სასოთა,
 იგი ქცევა რა გიქმნია, სად გაგმტვა რად ასოთა.

განშორებულმა, რა გინდა, რა სამართლებელი მიწესნი შემოიღო, მაგრამე
 ერთიცა მეცნიერთა რიგთავანი სიტყვა ვერ წარმოთქვანა. სტუმარმან უთხრა:

— რასაც იტყვი, კბე ყოველნივე სორცთა მიწესნი არიან. დაიჯერე, შეუ-

ბის თოკი დაიმოკლე და ცნობის კარი სწორედ გააღე. მართლსა კეტევი: თქვენი ბედნიერი გონება ქვეყნიერსა საქმესა შეუპყრია, და შენი წმიდა გული სულ-მწიფურისა დიდებასა დაუბამს.

უთხრა ლექსი

საკვი ძვალს უღაპავს სისარბით, რას არგებს გასამლომელად?
გის გიმძიმს მისი აწრდილი, თავს გინდა დასადგომელად.

ღამიჯერე, სოფლისა ამის ნდომის კალთა საცთურის მტკერისაგან დაბეჭ-ტეე, ამპარტავანების თავი სიმდაბლის ფერხით დათრგუნე, გესლიანს საფურას საწუთრის ნდომის პურთა ნუ შეურეო.

უთხრა ცაეზი

მსოფლიო ცემელი, თუ ჩასაცემელი, გესლიანისა სასმელ-საჭმელი!

განშორებულმა უპს-უხს: წე, საყვარლო მოუვასო! კაცთაგან რაც გასმი-ეე, ჩემსა მუნით გამოსვლასა ეგოდენი არა უჩნია რა. გონება მსკვე სამსახურ-თა იღვწის, და რომელსედაც გინასვივარ, მსკვე საქმეთა სკედა კსდგეპარო. სტუ-მამმა უთხრა:

— აწ შენ ჯერეთ არა გიცნობია, ამისთვის რომე ამ სოფლის ნდომის წადილსა შესთვის დეთის შეწყენის სედეის თვალი დაუსუტვას, და მამის სცნობ, რა სინანულსა მას უსარებულსა ჩავარდე.

უთხრა ლექსი

გინცა იქმს არა საქმელსა, რომ დაინახოს ბოლოსა,
რას გინდ ინახოს, რას არგებს? სირცხვილია შებოლოსა!

შენი საქმე მის ბრძმისა არაგსა ჭკავს, მათრასნი და გიეღი რომ კერ გაარ-ჩივს. განშორებულმა ჭკითხს, როგორ უოფილაო?

სტუმიანმა თქვა არაგო

ერთი ბრძმა და სსკანი თვალ-ხილუფნი, გზად მიმავალნი, ერთსა უდაბურ-თა ადგილთა გარდასდენ. ღამიანს ადგენს და წასვლა ენებათ. მის ბრძმან მათ-რასს ძებნა დაჟწყო. მუნ სიცივისაგან შეუინკებული გეული იღვა. ბრძმას თვისი მათრასნი ეგონა, ხელი წაუსვა, მისის მათრასნის ურბილესი და უკეთესი ეჩვენა. მსინარულაობით ცხენს სწრაფად შეჯდა, და თვისი მათრასნი მუნვე დარჩა. რა გათენდა, ერთმან კაცმან ნასა, უუილა: ეგო-რას მათრასნი გიპყრია, გესლიანი გიე-ლიაო! გიერე ხელთა გიცემდეს, აწვე გააგდო. მას ბრძმას მისგან ესრე ეგონა, ეს მათრასნი მოუნდა და გაგდებისთვის მტკეისო.

და უთხრა ცაეზი

რაცა სკეპან ჯაცს მისცეს, მართებს თვისად დაიმტკიცეს.

მე ჩემი მათრასნი დამეკარგა, და დმერომის უკეთესი მიბოძა. თუცა შენ ბე-დი შეგაწივს, შენ უკეთესს იშოვნო. მე კერე უგუნური ნუ გგონივარ, საცთუ-რანითა სიტყვითა მათრასნი გარდავაგდო. მას კაცს გაეცინა და კერე უთხრა:

— ამხანაგთა წესთა თვისთა მოყვასთა სახეობელთა საქმეთა უნდა არიდებდეს. მე დამიჯერე, გველი გიპყრია, გააგდო. მან ბძმამ პირი შეიჭრეს და თქვა

ლექსი

დაჟინებული მძნეველი სასღვარსა გარდასდებისა,
ბოლოს ვერ შედავს, არა სხსრეკს რაჲცა რა მოსდებისა!

ესე მათრასი ჩემთვის გშურას, და მით დაგიჟინია ამისი გაგდება, და შენ გინდა აილო, — ეგე უბოლო საგონებელია. ნუ სცდები, მსგავსიერი ვაჭრობა მოივაჭრე; ესე მათრასი იგია, რომელი დაფარულისა ცოდნისაგან მომცემიაო.

უთხრა ლექსი

საყვარლის კალთა მოსურნემ რა ბედით სელთა იგდოს,
რა ჭკვა არს მტრისა რჩევითა ანაზღად გარდაიდოს?

რამდენჯერ უშლას მან კაცმან, და ეფიცა, მან მას არა უსმინა, და არც დაუჯერა. რა მშემ ჭკერი გაათბო, და ყინვა გველისაგან განევენა, და რა მათრასულად დაკვრა ესება და დამრა, მაშინვე გველმან სელთა უცა და მოჭკლა.

ესე არაჲ ამისთვის მოვიყვანე: შენცა ამას სოფლის მინდობასა ნუ შეეთვისები, ამისთვის რომე მისი სახე გველებს ჭრელია, და არა შეგაცთუნოს, და მისის სიღბილითა და სისხილითა არ შეგიერთოს. მისი გესლი ყოველთა ასაპიტთა და იჭედნეთაგან უფროსად მკვდინებელიაო.

უთხრა შაირი

სოფლისგან თაფლითა საჭმელად ნუ ელი შეუმრღვევლად,
მის სიტკბოს შსაში თან ახლავს სიგვდილის მოსაწვეველად:
გოლი გგონია შერბებად, სელად გაგაჭრობს წე კვლად,
და ანაზღად ცოდვას შეკასწრობს ტვირთვად, ვერ ასაწვევლად.

რა განშორებულმან მისი სიტყვანი მოისმინა, რადგან ამპარტავნობა შესვლად, მას მოყვასთა გული აარიდა, და საგონებელსა ჩავარდა. ქვეყნის სიმტყუფნის საქმესა მისის გულის კალთა, პირველის სიწმიდის მსგავსად, რა დაუპყრა, საცხადოდ დაინახა. მის მოყვასის სწავლება სსსიყვარულო საწვრთელი რადგან იყო, თვალთაგან მწარე ცრემლი გარდმოსცვივდა, მწუსარებისა სულთქმანაკვერცხლისაგან შემწვრის ფირტვით ამოისხეშა

და თქვა ლექსი:

გული ამკვრო ნაღვლითა, სულთქმა მაქვს ოცნებ რვაისა,
მხელ ბედობისა მტირალი კიძისი ავგლას-განისაო

მას ღამეს, მითებარეს სასთლის ღვეთებრ, ცრემლი გულ-შემწვარსა სდიოდა, ჰეპელსავით სინანულის სათლის სხივით იდაგებოდა. რა თეთრ შემოსილმა დილამან მზის მოფენის უამი განშორებულსა ფერსს ქვეშე გაუფინა, და შავით შემოსილი სოფელი ღამის სენახეთა შევიდა;

ლექსი

რა დილის ცისა შუქთაგან განფისა ნათლის არდაგი,
ქვეყნისა პირსა მიჭრიდა შავი ღამისა ფარდაგი!

მისი კარი, მოღანდებულე, კაცით აივსო. განშორებულსა ამპარტყანებისა
ჭარბა მოჭბურა, და სინანულის კაღო მედიდურობის სილადის ქალიგონმა გაუ-
ბნივა.

ლექსი

მწუსრი მოქმედი აღთქმისა «ხვალ აღარა ვიქმ ამსა»,
კათუნდის, უფრო მოუნდის უკამოსა და უამსას!

ესეთის მოქმედებითა განშორებულმა სასკელმწიფო გაცხადებული სრულიად
ხელთა დაიპურა, კვირინი და დიდებულნი თვისით საურავით გააძო, საქმისა
რიგების სამართალი და გზები გაუმრუდა. ერთსა დღესა უსამართლოდ ერთი
გლეხი მოჭკლა, რომ მას სიკვდილსა არ ეძარტლებოდა. სიკვდილს უკან მრავალი
ინსანა. რა მკვდარი დაიუღეს, მისი სახლეულნი და მოუვარენი შეკრბენ, და სელ-
მწიფესთანა საჩივრად მოვიდნენ. რა სელმწიფემან მათი საქმე გამოიძია, ბრკესა
უბრძანა გასამართლება. ბრკემ განშორებულის მესისხლეთ მიცემა ბრძანა, და
გაბრკო, და ტანჯვით სიკვდილი გაუზინა. განშორებული თავის უსიკვდილობას
ეცადა ქრთამით, მაგრამ აღარ იქმნა! ამისთვის ვერ მოწინა, რადგან ღვთის სამ-
სახური კაცთა სათნოზედ გაცვალა. და კაცთა პატივთ გაშორდა, სიკვდილის მო-
რკეთა ჩაიჭრა და საუგუნოს საშეებელს დააკლდა.

ესე ამისთვის ვთქვი, რა გონება ჩემი და პირი ღვთისა სამსახურს მოკა-
რიდე, და ხელმწიფის კარის სამსახურს მოკმართე, ღვთის ბრძანების წერილსა
ყური არ მიუუზიარ, და მეფეთ სამსახურს ვეცადე.

თქვა ტაუბი

რაცა ჭირი გარდამსდების ჩემთვის უგელა ცოტათა!

დამანამ რა თვისი სიტყვანი წარმოაცარიელა, მადლის მეფის წინაშე მდგომ-
ნი დიდად გაჭკვირდნენ, და ღომმა საგონებელითა თავი დაისარა, და თუ რა
ქმნას, ვერა შეიგნა რა: ანუ ესე საქმე ვითარ გააჩნო, და დამანას რა პასუხი
მიავგოს. ყურ-შავი, რომელი ყოველთა უპირველესი წინაშე მდგვია, მან რა ისი-
ლა ყოველნი დიდებულნი, საგონებელთა მეფენი, პირი დამანას მიაპურა და
თქვა:

— ესოდენი მეფეთ სამსახურის გობა, და მათის ამადლებულის თავის პა-
ტიოსნის გვირგვინის აუგი რაც იქმნა, შენვე თქვი, არა შენითა საქმითა იქმნა?
შენ ესე არა უწყი, ერთსა უამსა მეფისა სიცოცხლემან წყალობითა და სიმარ-
თლითა გლეხთა მოსვენებითა დაჭუოს, იგი სამოცისა წლისა მოღვაწებათა შემ-
სგავსებულად დაუცით? ესოდენთა გულ-სრულთა და ღვთის მოწინაილთა მკით-
ხველთა მეფისა სამსახური თავს უდებათ, რომე ქვეყანა, და სჯული და შესა-
კრებელი მტეიტედ ეგოს. მეფეთ სამსახური ქვეყანათა მოკლდა არის; მოსამარ-

თლეობა ძალ დატანებულია მოხმარება არის. ამისთვისცა მრავალთა მოუხსენებლობა თავს უღებიათ, რომე ესე მადლის მოკვებად შეუწავსიათ. თურე, მის გონება განათლებულის მოხუცებულისა ამბავი არ განიოია? დამანამ ჭკითსა, როგორ უოფილა?

ეურ-შავის თქვა არაკი

უთქვამსთ, სხარსეთს ერთის ქალაქს შინა იყო მოხუცებული ერთი, რომელსა უოკელი სხარსთა ქალაქებთა მოხუცებულთა მსედრობათაგან ასხარესთა სიკეთის სასომი მას მიეტაცა, სიბრძნის მარჯანდთა თავი მადლის ცისათვის მიებრჳინა.

შ ა ი რ ი

მას ქვეყნისა მხერობლად სიბრძნით მოეფრინვა თემი რაცა, ორსავე სოფელს ბუდე ედგა, მას აგრო მადლით რაცა; რაშსა მჯდომისა დიდის ეკლთა მათრასითა გაეტყვაცა, და სოფლის ბურთი საუგუნოს ჩოგნით სწრაფად გაეტაცა!

სასულად «გონებით მსილკელი» ეწოდა. მისი სასწაულია მოქმედებათა სასული დასაკლის მსარესა და რომისა გარემოს მიწვეულ იყო; მისი სმა-განიკონილობათა დაივდაივი ეგვიპტის სახასებთა, შამს-ჯასირეთის და თამანეთს იძსდა, კრახის მიდამოთა და ხვარასის კბდურთა თვის თვის ამბავი მიეწერათ, თურქისტანის მართალთა და ინდოელთა სატრფიალოთა ერთგულობის სული მისის წადიდის კალთისათვის მიეწვდინათ. ერთი მწირი თავისის ქვეყნიდამ მის ჰატიონის კაცის ბედნიერის სამყოფის ხასვად წამოვიდა, დიდისა შრომითა სამარჯანდის თემით სხარსეთად მოიწია. თურც კაცთა საწადლის ივერსნი სატანჯვლის ეკლთა არ დაიწერტება, სასმარითა სულითა სატრფიალოსა ვარდსა ვრეფად ვერ მისწვდება

ლ ე ქ ს ი

თურც ბუმბული ვერ ითმეს სიმწარით ეკლთ სსვლეტასა, ვარდის ტრფიალსა მიჭრიდეს, ნუ უხამს თვალთ ცქეტასა.

მგზავრი მწირი, მსურალი, გზისა მინდორთა შემოკლების მცდელი, მშვიდობისა და განსვენებისა შესავრებულსა ვარდასდა, ვრძალულისა ბავისა პირი მოხუცებულისა კარისა იატაკთა შემთხვია, და საწადლისა ძლსა კრვა დაუწყო. კართა მდგომარეთა მსახურთა გზათა შრომილობისაგან მოიკითხეს, და მისის ამბის შეტუობის უგან ჭრქვეს:

— აჭა, მწირო, მცირე დაიოვნე! ჰატრონი ჩვენი, მოხუცებული, და სსვანი, შედგნი მისნი, სულტნისა სამისხურად წავიდნენ, და ესამ-დაუფორებულად მოვლენ და შეგიტუობენო. რა მწირომ მათი სულტანთანა წასულა სტნა, დაუმიმიდა და თქვა:

— ვამბე, რა ცუდად მოეშვერი, და ესოდენი ჭირი თავს ვიდეკი რომელიცა მოხუცებული სელმწიფეთა ეგეობრება, და მათთა ალერსითა ცდილობს და მათ-

თან საუბრის წადილი აქვს, მისგან ჩემი ნასკვი ვით გაისხსნება, ანუ მადლისა და ცრადვის გზათა რითღა დამანახებოსო?

ლ ე ქ ს ი

ვით მადლსა სურის ჰატრონი, ეგრე მოკვირ რბენითა,
მან სასო გარდამიკვთა უმსგავსო საქმის ხენითა!

მაშინვე გარე შემოიქცა და ფოლოცთა სულად მომართა, და შერყენილის გულისა მრისხანებისა სასმილთა შინა კერ მოითმინა, და აღმოუტიოფრავს ბეჰედსა მოხუცებულისა კეტხლსა ზედა სვედა. მისის საქმის უძეცარი აჟო, და უმართებულად და შეუტყობრად ძვირს უზრასვედა.

თქვა ლექსი

კაცის გაკითხვას რას აქნე, სოფლისა ზღვათა მცურავი?
გინცა დანთქმულა, რა იცი, სად წარხნდა, რის მიმწურავი?

მიძვალთა მწირი ქალაქის მოურავმა ნახს. მას ღამეს ერთი მძარავი თურე საზურობილითა გაზაროდა და მის სახეში ამისგავსა. ხელმწიფე მოურავსა და ღამის მცველთ გასწერომოდა, მძარავის ჰოხნა და სელების დაკვეთა ებრძნა. რა ამა მწირს ივინი შესვდეს, მძარავი იგი ეგონათ, შეიპურეს და მაშინვე სელთა მოსაკვეთელად წაიყვანეს. რაოდენსაც თავის მართლებას ეტადა, არავინ უსმინა და სელთა მოკვეთაზედ მიდგა. რა უწყალო ქონდაქანმა ნაწრთობი ბასრი დანა მწირსა მაჯათა გარდასაკვეთელად მიიღო, მუნ გონებით მსოფლიო მოხუცებულთათაგან წამოადგა. «დეგინ-დეგინისა» სმა მოისის. მოხუცებულთა აუყანდა გადვისებულთა მას ჯართა ჯრილობათა შივა შეეტიცა, და მისთა ამბავთა გამოკითხვა იწყო, მწირისა საქმე შეიტყო. მოურავს უთხრა:

— ესე კარისა ხემისა მწირთავანი არს. ძავას რომე ეგრე სტანჯავთ, და მართლისათვის ცილი შეგოწამებთ, ეგე განუტევეთო. მოურავმან მოხუცებულთა ცხენისა ფერსთა აკოცა, და მათ დაამადლა, და მწირსა მასთანა ბოდიში მოითხოვა, და თვისსა საქმეთა მიმართა. და საბრალე იგი კაცი ძლივ სიკვდილსა და უწყალო ქონდაქანსა გარდაჩნა, და მოხუცებულსა აუყანდა შეუპურა და თან გაჭყვა. მან ჰატროსანმან მოხუცებულმან მხართა სელი დასდვა და სიმშვიდით უთხრა:

— რისხვით კაცის განკითხვა არა წესიაო. თუცა ჩვენისთანა კაცნი მეფეთა არ ემსახურებთან, თქვენისთანას უბრალეს რა უსამართლო შეკითხვას, მისი მოჩინა აღარ იქმნებაო. მწირმა გულის სმა-ჭყო, რომე იგი განკითხვა სიგლისხვით იყო და უმეტრებით, და უგუნურად ექმნა. რა აცა სიბრძნის მეტნიერთავან საქმე იქმნების, იგი საწიანოთავან ცარიელია, ესრე რომე, მის მოხუცებულისა ნდომს სიმართლის საწადელს შეთვისებოდა. მაშე, მისი საქმარი ფოკელივე ღვთის ნება ფოფილა, და თუცა ჭკვა მრუდად არ დანახვიდეს, მისთანათა კაცთა საქმარი ფოკელივე უმჯობესი არსო.

ამა არავისა თქმისა მიხეზი ესე არს, რომე მეტნიერთა კაცთავან სელა

მწიფეთა სამისხ-ური ამისთვის მოუხსებებიათ, მეფეთა კართა მიძოსულა და მათი სლება ცოდვად და კდეძად მიუხსნევიათ.

უთხრა ტაეზი

შენ ვინ ხარ, ვისი სწორია? კაცთაგან გაცხადებ?

დამსწამ უთხრა: რომელთაგან ბრძენთა მეფეთათვის უმისხ-ურებიათ, სრულიან განმხრანსებიათ მოუყვანათ. მათ ღვთის ბრძანება არ გაუძირებიათ, და არცა სჯულის წესთა გადამხდარან. რომელიცა მკაცრ სისითა იქცევა: არავისგან დაიწყება, მაგრა ჩვენისთანა კაცნი, მათსა სწორითა ვერ მისწვდებიან. იგინი სისანებეს და მოხვეჭათა გაეკრძალებოდენ, და სხვათა, რომელთაგან ბრძანებ. მეფენი ღვთის ანდოილი აწიან. მათგანცა ვერ არს, რომე მეფეთა წადილი ღვთის გზად ვიდოდეს, და მრუდსა მანდასა მოჰმარდენ: არცა კაცი ვინმე ნდომითა აამდლონ, და არცა ვისმე უსამართლოდ რისხვა შეჰმთხვიონ. მეფეთა საქმეები სჯიმე ეს არის, სულ-გამომავალსა და რიგასისა კაცისა¹⁰⁹ ჰატვი უყოს, და უმსგავსოთა, უხრთა და შეუძლებელთა ჰატვი გაუძირავლონ.

უთხრა შაირი

კარგი კაცი, ვითა ვარდი; გაფურჩხინოს და ადევნოს,
წყალბობისა წყაროთ იწყვიდეს, მტრმე ტვბილად დაუყვანოს.
ახვარი და მომხვეჭელი გაგლიჯოს და გააყვანოს,
და თუ მორადცა გაიმორღოს, მოაწვივოს, მოიყვანოს.

ლომის დედამ უბრძანა: ჭაბ-ჭაბი, დამსწავ! ესე კართა სიტყვათა, რომელსა იტყვი, ყოველივე მართალია, და შენნი საქმენი მრუდად მოხანან! აქა მსნდომარენი წარხინებულნი ამას ზედა შეთქმულან: შეთ-ურბა სელმწიფისა ერთგული, ერთი საყვარელი, ქებული მისამისხ-ურე იყო, და შენ შენის სიტყუებითა და მხაკვარების ცეცხლითა მისი სანიმულო ბრჯა მის კალთა ზედა დაგიწვავს; შენსა ხსუბებსა მისი სიკეთის იატაკი აღმოუხგრევი და სელმწიფის შირობა გაგიძირებია.

უბრძანა დეჰსი

შურისა ცეცხლი გასტყორცე, მტრე რამ ნაკვერცხლია,
ქვეყანა სრულად კარდასწვი, უხობირი და გრცხლია.

დამსწამ თქვა: სელმწიფის მკებერ განხრწყინებულის გულის დაფარული არა არის რა. აქა მეფეთაგან ყოველთავე იციან, ჩემსა და ხანსა შუა მტრობა და ქიშობა არა ყოფილა რა, მკელი ნაწყენობა არა გეხსოვებია რა, ჩემი წასხ-სდენელი დასავლისი მას არა უქმნია რა, წყალბობის მტრობისა და ჰატვისაგან კიდე მე მისგან არა მინახავს რა. სელმწიფის თვალთა წინაშე მე მის ნაკლებად არ მიხსუელ ვარ, რომე სელმწიფის წყალბობა შემოურებოდა, და ამა გზებითა მისი გაცულება მომეწადა. მე სელმწიფესა ერთი რამ სწავლა მოკასსენე, ერთი რამ სიტყვა მასმოდა, და მისი ნიშანი თვალთ მენახა, ესე უმიზეზოდ სელმწი-

109 ვარიანტი: რიგინსა ყრმანსა.

ფეს მოკასსენე, და ჩემგანაც მართებული იყო, რომე მეცნობებინა, რადგან ჩემი უზომოდ მოწყალე ბრძანდებოდა. ხარის სიკვდილი თავ-ალებით არც მე მოკადრების, — ბოდიშის გზით მოკასსენე. თვით სელმწიფემაც თვალთ ნახა, ჩემი ნათქვამი გამკლავება თვითვე გასინჯა. მისისავე ჭკვით მის თავზედ ეს მოიწია. მრავალს ეცდეს შეთურობას ერთ სმაობა ჭქონდათ, მისთან მიმდგომნი და რ-გულნი ამსანაგნი იყვნეს. აწ ჩემგან რადგან მართლის თქმა მართებულია, ამის-თვის შეშინებულან, — დაიჯერეთ, სწორე და მართალი სიტყვა ეს არის.

თქვა ლექსი

მართლის მთქმელსა ყოველნი სძულაობენ, ექიშვებინან,
დუმილივე სჯობს სწორე თქმას, არავის მოსწყინდებიან.

აწ ყოველი მისი შეთქმული კაცნი ჩემის სისხლისა დათსევისა მოცადინე არიან. მე არა მუნია, მათის გამსილებისათვის და ესეთის ერთგულობისათვის უდიერი რამე მიყოთ.

რა დამანამ სიტყვა აქამოდე მოყარა, დღემ-გავლო და ლომმა ბრძანა:

— ესე გაუბრტობლად არ იქმნების, ბრტყას მიაბარეთ, რომე მაგისი სჯ-მე გამოვიძიოთ. რისხვისა და შეწყალების წესი უმოწმოდ და დაუტყსელად ესეთისა საუბრითა და შეწამებით არ იქმნებისო, რომე მართალი სამართალი უნდა იქმნასო. დამანამ მოახსენა:

— რა საბრძანებელია, ვინ არის ჭკვითა და ცოდნითა სელმწიფის შედარებული? რომელი ბრტყა მოწყალეობითა თქვენ ზედა უაღრესი? მადლი ღმერთსა, რომე სელმწიფის ძრეებრ ბრწყინვალე გული სარკესავით გაუწმედა, და ესეთი ჭურჭელი შეუმზადებია, ქვეყანა შიგ დანახება და ყოველთა მისთა მოაჯეთა ს-ქმენი მას შიგა ნათლად გამოჩნდეს!

თქვა ლექსი

დრო უამთა რასცა იკონებ, შენ თუ სწერ ბამბის ქარტათა,
შირკელე აღუწერია ღმერთს ცნობით ქვა ამარტათა.

ესე უცილოდ ვიცი, დაფარულის ცნობა და ცილის გარჩევა, სელმწიფის მსგავსად მისი გარჩევა, გაგება და გამოკვლევა არავის ძალ-უცს. აწ რომე თქვენის ბრძანების სარკეს, შეუერთებლებელს გამოჭვირვა აქვს, ვაი თუ გამოძიება რომ ბრძანეთ, სხვის ხრეკებითა ჩემზედა საორგულო სმები გამოთქვან, და ჩემგან ნაერთგულობის ნაცვლად ჩემი წახდენა მათის წადილით, ცისკრის ბრწყინვალეობასავით, თქმას მოჭვიინონ?!

მოახსენა ცაეში

თქვენს თვალს წინ გზანი ყვალაა მისანი: არა რა გიძეს წინ დაფარულად!

ლომმა ბრძანა: ამა სჯმისა ძიებისა ცდა სამეტნავად ხამს. ამისას სწორედ შეტყობასა ესეთისა გზით მოკასდენ, მისთანა არავის შექდლოსო.

თქვა შაირი

შენცა იცი, მალ ვიბაებ სვაშადს დაფარულს,
 ყვალს გულს ნათლად გავსისრეკე, გონებსა ცნობა-სრულსა;
 საცადს ასად გავასსებ, არა მივსრემ თვალთა რულსა,
 და ღვიღით ბეჭვას ამოვიღებ, ყოლე გავსსნი ყოვლთა გრულსა.

დამანამ თქვა: დაუნაშავებლობისათვის სუბარი ამისთვის დამინიუება, სუ
 თუ, ამდენის გამოძიებითა ჩემი სიმართლე და ერთგულობა უფრო გამოჩნდეს¹¹⁰.
 და არცა მე შეტრადების მქმნელი ვარ, თუ არა, სელმწიფის ვარის სამსახურთა
 თავის არ დავიდებდი, და არცა მოტესილისა იყურებითა ჭირისა გზათა დაგსჯდე-
 ბოდი, და სხვასა ადგილს ვარდავისევებოდიო.

თქვა ცაეში

მიწასა, კელსა, გაველიდი ვრცელსა.

ლომის დედამ უთხრა: ბე, დამანავ! შენ მოუკებნელობისათვის გულ შე-
 წუხებულსა ცრემლი არა გდის. შენის სრიკებითა ცდილობ დაუნაშავებლად გამო-
 სვიდე! უჩვენოდ შენთა საქმეთა გამოძიება, და შენი ამ საქმისგან მომჩენის ცდა—
 ცრუდი საგონებელია. დამანამ მოასსენა:

— მე მრავალი მტერი მყავს. ჩემს წესზედ ჩემი ქიშხნი ურთისხუნი არიან.
 ამას ვიჯი—ჩემი საქმე ერთს მოვიდობის მეოფელსა უბრძანოთ ვისმე. ბრჭისა
 და მისთანა ვაცთა ვარეშე ვინმე იყოს, რომელიც მან სიმენილი და მისხვედრი
 შეიტყოს, უტყუარად სელმწიფისა ყურსა მოასმინოს. და სელმწიფემ, რომელსა
 ქვეყნისა უდიდესი ჭკვა აქვს, მისის სვებედნიერობის გულისა სარკითა გასინ-
 ჯოს, რომე ცრუ წაძებით დამანაშავესავით არ მოკვდე, და გასკითხვის დღეს
 უსამართლოდ დათხუელის სისხლის მოკითხულობა არ იქმნასო.

უთხრა ღექსი

მე სიკვდილსა არ ვეშიშვი: როსცა არის მძივეს თავისა,
 არცა სისხლმან უბრალმან ღაღო გიგარას სულთა სავსა.

ლომის ბრძანა: მე არას სამართალსა შინა სისწორის სასილვარი არ დამირ-
 ღვევია: არას საქმით არ იქმნება, რომე მე სამართალი გავწინსო, მაგრამე, თუ-
 ცა ორგულობა ესე შენ შეგამცნდა,—შენსა სიფერსა სიტანჯველსა შეგაბამო.

უთხრა ცაეში

რასაცა დასთეს მიწისა ზირსა, იგი გამოვა, გაიდგამს ძირსა!

დამანამ მოასსენა: მე რომლისა მიზეზითა ესეთსა ორგულებასა მოვიგო-
 ნებდი, რომლისა შეწვევითა უსახომოსა საქმესა შევეტდებოდი, და შეუძლებელთა
 შესაძლებელად გულთა გავივლებდი? მე რაცა სელმწიფისგან უსახომო შებრალე-
 ბა და მოწყალებათა ნიში მინახავს, უთუოდ მე თვისის ქვეყნის მზერობელობით
 სასელოკონობისგან უცხო(დ) არ შემეიქმს, და ჩემსა საიმედ-სამართალსა არ ვარდა-
 მიკვეთს.

¹¹⁰ ვარიანტი: უფრო გა მ ი ჩ ნ დ ე ბ ი ს.

უთხრა ლექსი

სიმართლისათვის დაგზადა ღმერთმან სამიჯჯაროდ ქებულად,
უმსჯაერო არა გამოვა მოსამართლისგან დებულად.

ერთმა ვინმე თქვა: რასაც დამანა უბნობს, არა თუ სელმწიფის ქებისა და დიდებისათვის იტყვის, არა! ამ სრეკებითა თავისა თვისისა ჭირთაგან გამოსსნასა ცდილობსო. დამანამ ჰასუნი გასცა:

— გინ არის ჩემთვის ჩემის თავისაგან უკეთესი მოყვარე, ანუ უსყვარლესი მეგობარი, ჩემის მოჩენისა ჩემგან უფრო მსდომელი? გინცადა თავისა თვისისათვის არ გაიძვება, და თავსა თვისსა არა უმოწმებს, სხვას მისგან რა იმედი ქმნებისო?!

უთხრა ტაეზი

თუ ვატი თვით ვერ ირგებსა, ვით ავებს სხვათა რიგებსა?

შენი სიტყვა შენვე მოწმად მოგდგეს, შენს უცოდინრობასა, გამოუცდელობასა, უჭკუობასა ამტკიცებს. შენ ნუ ვარობ, ამისი სასე სელმწიფემ არ გამოხსრივოს, და მის გამოძიებას უგან. შენ არ უფუსუბილდე! შენ ესე არა იცი, მისი ნათელი ცნობა ერთისა თაობისა საქმესა ერთს ღამეს გულისა გაავლებს, და ლაშქრისა სიდიდესა ერთისა საქმიითა გააქარებს?

თქვა ჩანრუნსულა

მისი სრულ თემის, მოცნობა თემის საგონებელი ერთის წამისა,
საქმეს სრულებით გაგება ცნებით, სხვის არ შესაძლოა ან წელ სამისა.

ეურ-შავა უთხრა: ამას წინანდელი შენი ესომი ჩსუბი და ქავობა კერე არ მიკვირან, რომე აწ შენი ეტე ესა-მარჯვობა და ამა საქმეთა გასუბირობა და არაკება გამოთქმა. დამანამ უთხრა:

— მართალს ვუბნობ, თუ ვინმე მიჯერებდეს. არავის და სიტყვა-მტკერობის დროა, თუ ჭკვისა ურითა ვინმე მოისმენდესო. ღომის დედამ უთხრა:

— ჭაი-ჭაი, უცხო კიდევ იმედი გაქვსა, შენისა ემსაურობითა გარდაჩქო? დამანამ თქვა:

— თუ ვინმე კეთილსა და ბოროტსა ერთად მიიხსენეს, სიკეთეს სიავის წინ არ წააყენებს, არცა რას მე ვინაღვლიო! მე სამისს-ურისა ერთგულობის ტვირთი თავსა მიტვირთავს, გამგება გამისრულებია. სელმწიფესა უკეთ მოკნსენება, რომე ვერა ორგული სიტყვითა თავს ვერ იმართლებს. ვისაც ჩემთვის უსამართლოა სწადიან, მისი ნდომა მასვე მიუბრუნდება, რომელიცა ჩემის საქმისა გამომართლებასა ასწრავებს, გამომიების სარკებელისა და სიწყნარის რიგისაგან გარდასცვლის, ბოლოდ გარდასწადი მიეგება, როგორცადაც უთქვამსო.

უთხრა ტაეზი

სინჭარის საქმე ბრქით სძულთ დასაქმე, ჭკვის სასლსა დასცემს აქ შენ, და იქ—მე.
რომელიც სინჭართი სიწყნარის გზას დაჭკარავს, მას კერე მოუვა, ვითა

მის დიაცას მოეგონა, როგორც მის სიხჭრით თვისი მოყვარე და მისი მონავერ განიხილა. ლომი დამხნას სიტყვას ეუფს უზურობდა, და ჭკითსა, როგორ ეოფილბა?

დამხნამ თქვა არაკი

ქიშინის ქალაქს შიგა ერთი დიდ კაცარი იყო. ქონებითა სიმდიდრე უთვალავი ჭქონდა, სადუმნი და მისსუნი მანკალნი ჭქუეს. ცოლი ესუა შირ-მოვარე, თმა სუტუჭი. იტყოდეს მოარულს ცის თვალთა მისი მსგავსი მსუცა არ უნსავსო, არცა თურქთა ხელთა მისთანა რამ ხვარდნილიყო. მისი სასუ საყვარლის შეურის დღესა ჭგვანდა, სათლად მოელვარე მისი თმანი საყვარლის გაცურის დამესავით შავი და გრძელი (იყო).

შ ე რ ე უ ლ ი

ერთ-სახელ შეადდის მსუებრ, ვითა მსუ, სათლად მქინარე, თვალნი ნარგისად მოსარვით სასუვარ სოულთა¹¹¹ მცენარე, შირი ბროლ-ლალთა უმკობე, ინსთით გარდახანილა, წელი წურწუტი, მკურდ ბრტყელი, რა სასო კლიდეს ზენარე. გულ-ტვბილი, შაქარის უტვბოსი ბაგე-ბაღასში ცვარული, და სსენსავით* ღბილი¹¹² სსეული, სელთათვის არ საწყენარე.

მის დიდ კაცარის მესობლად ერთი მსატვარი ესახლა, ესა მჭკვრობითა და სინაუქითა ჭქუენისაგან თითის სასუენებლად შექმნილიყო. მსატვრობით მოფულიათა კანთა გული შესედეით მოეტაცა. მისის სასის გამომსახულსა კალამსა ხინელთა მსატვართა სოული საწვართელის მინდორთა შინა გაცეციფერების; მისი იფერების შესამებით სატაველთ დამაფერადებულთა ჭქრათის მინდორი გაცეფუდების.

მჩხობლელი

ხელ სწრათვი, უცხო ოსტატი, ჭკვიანი, გონიერი, წყალსე ქარულად მოსატის ემს იყო, თუცა ბერია. გულისა გასასთლებლად თმანი სუტუჭნი დასახის, დამის სარითა დღის კარდსა შროშინთა ურგის, მას ხსის.

მისთა სასატთა მნახელი, თუ გასინჯუდა ცნობითა, იგიც მის მსგავსად გაბუცდის კურანას გამოცნობითა!

დიდ კაცარის ცოლსა და მათ შუა ამიკობა ხამოვარდნილიყო. მსატვარსა მის ტურთვისა სიყვარული გამოახნდა: სურვილის სელმწიფეის რა გულსა თემთ

¹¹¹ ვარიანტი: ნახევარ რ უ ლ თ ა მცენარე

* ერთს ვარიანტში სწერია «ხსელავით», მაგრამ ცხადია, რომ ეს გადაშწერის ცდომილება არის: «ხსელია წითურსა ჭნიშნავს, და არც ვახტანგი და არც საბა ორბელიანი ასე უაზროდ ამ სიტყვას აქ არ იხმარდენ. დანარჩენს სამს ვარიანტში სულ სხვა რიგად არის ეს ადგილი. იხილეთ ქვემოლ.

რედ.

¹¹² ვარიანტი: და ს ა ნ ე დ ღ ბ ი ლ ი.

მეცნიერობის სახლი და სამეოფი შეამცნია, ტრფიალებისა ლაშქარი გაძთა შე-
სიკა, და შვიდნი საცნობელნი დაიპყრნა.

ტ ა ე ზ ი

სურვილის მეუკმ გულისა თეძი დაიპყრა სჯულისა!

მის ყრმისა თვალი მისის ტრფიალებისათვის მოღვაწისა გულსაჲთ იღ-
ვიძებდა, და კასმული თვალი, შემოდგომისა და გაზაფხულის ღრუბელსაჲთ,
ცხართა ახუერებდა.

და იტყოდან ლექსისა

გითა ლამზარი ვიწვები საყვარლის გზათა მარები,
ხან ურკის თვალით კირცხები, ცრემლით მოძინწყავს არები.

მან ქალმა მის ჭბუყვის ნახვითა გული გონებით გასცა, და მოცდისა და
მოთმინებისა უსტარი წვიმას ქვეშ გაუშალა.

და იტყოდან ლექსისა

გული წაჲიდა, გამეჭვია, მკერდი დამიცარეილდა.
ჭე, მოთმინაო, გამრიდე, სხვა რამე ელდა მიელდა.

სურვილის ცეტხლმა ორთაჲს მოგვიტან დაუწყო, შუა-მატყვი და მსჭკალი
აღარ უნდოდათ. ერთმანერთს შესვდენ, მისკლა-მოსკლის გზა სატრფიალს
მტყუარისაგან გაგავს. ერთსა დღეს მან ქალმა მის ყმისა უთხრა:

— შენ ოდესაც შენისა მოსკლითა ჩემსა სამეოფთა ადგილთა განმინათ-
ლებ — უადვილსია, თვარა, ჩემს მოსკლას გვიანობა სდევს, ამაღ რომე, ვიკემ
დროსა კბობდე და მიმიწოდდე, ანუ გენჭთა შემორტყოდნასა დაკინასვიდე, ანუ
სხვასა ნიშნობასა ვსცნობდე, დაყოვნებით უგაცნაოდ დაგჩხები. და თუცა შენი-
სა მსატყობისა ოსტატობითა ესეთსა რასმე მოიგონებ, რომე არვისგან შეი-
ტყობოდეს, და სხვათა უცნაურად ჩვენი მოხანსჭვით ესეთი რამ მომწადო, მე და
შენ ოდესაც კვინდოდეს სხვათაგან შეუტყობლად და აზრ-უგრაგად მუნ შევიყრე-
ბოდეთო. ესე არცა ჭეუარედ შორავს, და საჩიკესაცა შენა ახლორე არსო. მან
მსატყარმა უთხრა:

— მე ორსა აჯილასა შეემჩნადე: ერთი სითეთრით კარსკვლავით წყალში
ელვიდეს, და მეორეს — შავსა სათისა თმებრ, და ჩანგისა ყურმალთა მსგავსსა.
და შენ რა იგი ნიშანი ნახო, სწრაფად შევიყრებოდეთო. რა ივინი ამა პირთა
დაასკვნიდენ, მის მსატყარს ერთი მოხან კედელს უგან იღვა, და მათს საუბარს
ყურთა უპყრობდა და ესმოდა.

ლ ე ქ ს ი

ბავეს ნუ გახლებს სთქმელად, თაფლი ზედ თუცა გესხნესა,
სითერთსილე გიჯობს: ნუ თუძცა, კედელთა ყურნი ესხნესა!

რა აჯილა იგი შემზადა, მისკლა-მოსკლის პირობაც გასრულდა. ერთსა
დღესა მსატყარი იგი სსჭმესა რასამე ზედა წაჲიდა და საღამომდის მუნ დაეყო.

ვნა. მან ზანგმა ამ მიზეზით მისი მოსატულობის გზა გასინჯა, აჯიღა იგი მსატკრის ქალს გამოსტუევა, წამოისხა და მის დიდ ვაჭრის ცოლთან შევიდა. დიანმა მან, სამეტნაჲის ნდომით რომ თვისი გურა მოსურებოდა, გელან გასინჯა რა, და მონა იგი თვისი აშიგი ეგონა, და უცხო და მეტნიერი კერათი გაასინჯა.

ღ ე ქ ს ი

თავი მისცა სააღერსოდ, ღზინსა წერა დაუწყო,
საწადელი აღასრულა, გოცნა, სლებს მოღაიწყო.

მონამან მან რა გულის სება დაასრულა, მოღსენილი მივიდა, და აჯიღა მსკვე ქალსა მიუტანა. რა ესე კარდასწულა, მსატკარი იგი მოვიდა, საყვარლის ზირის ნახვის სურვილით მოტდის სსიმოხელი გასინჯა, აჯიღა მოიფარა და დიდ ვაჭრის სახლს მიმართა. დიანი მოეგება, მოესვია და ჭრჭვა:

— საყვარლო, რად არს ესე აღრე შენი მობრუნება? მსატკარი მსინეკე მიწვდა, რადცა ქმნილიყო, და თვისი მისვლა სსვის გზით დასინჯა. მივიდა, იკითხა, ყოველივე შეიგნო, თავის ასულსა და მონას ორთავე გაურისხდა, და აჯიღასი იგი ორივე დაწვა, და მას საყვარელსა გაყარა. იგი დიანი თურა მხო საქმეთა შინა არ აჩქარებულყო, და მის მოსინჯან არ შებიღწებულყო, მისის საყვარლის სახვისგან უცხო არ შეიქმნებოდა.

ღ ე ქ ს ი

სინქარის სერგის დამტკეელი ისწრაფის, სინჯაგს ანსა,
ნაყოფს გლოვისს მოისთლობს ნაქმართა დასამწანსა.

ესე არავი ამისთვის მოვიგვანე, რომე სელმწიფემ შეიტყოს ჩემი საქმი. ამას აჩქარება არ გაეწობა, მართლა ვიტყვი, რისთვისა შიშით არ ვამბობ. თურცა სიკვდილი საუკუნომდე ძალია და უნდომი მოსვენება, ოდესცა იქმნება მოვა. მრავალჯერ მოსრული იყარსი მისის კეთილით გაუღანოებულან და შეუტყვიათ, რომე წარსრულისა და სიკვდილის ბავიანამ გამოსვლა შეუძლებელია. რომელიცა წარმავლსა ქვეყანასა დასტეპნის—სიკვდილისა სასიძელი უნდა სვას, და სამკვდრო სამოსელი შეიმოსოს.

შ ა ო რ ი

ცნს სრბამან სიტოცხლის ყუდროს ვინ დასკას სახ-დასმობილად,
რომ განთიადის უმსწრაფესს არ მოჭკლას კვრე სწრობილად?
ამს საწუთროს მეტრვალმან ვის რა უგეროს ცნობილად,
და კვბა კვრავის წააცვას დაუმონებლად, მეობილად.

თურცა ათასი სული მედგას, და ვიტრდე სელმწიფის ნაცვლად წაეგებოდეს, თურცა მას ერგებოდეს—თითოსა ათას რიგად მოვიძეუებ, და ორისავე სოფლისთვის მათს ბედნიერობას განაცვალე.

თქვა ჩხნრუხაული

ეს ტუბილი სული, არ ამოსული, სულთა უტებოსა, მას ყოველად სრულსა,
დავთომ მას შინა, არ შეემინა, მე განაცვალე, ვამისკასო რულსა!

მაგრამ სელმწიფისაგან ამ საქმის ბოლოს გასინჯვა სჯამს. იუწყა სელმწიფისაგან სრმლითა ურისსკულობა არ იქმნება, აგრევე გამოცხადებულისა ემის ცუდის ჭკვიით სიკვდილი უქმნელია.

თქვა ტაეში

მრავალია კაცთა მოძველები მარტო დარჩების მოძველები.

ყოველსა უამის საქმის შემძლებელი მონა არ იშოკება. ადვილად მისანდობელი და პირ-შენახული მოსამსახურე სელთ არ ჩაუვარდება.

თქვა შიარი

კაცმან იაზროს უგვარო გამოკაყენო დართთა,
ესე მას ჭკავს, სიში ქვა მსესა გაუდვა დართთა,
ჭგონოს შეიქმნას აღმსად იაგუნდისა დართთა,
და რამდენი წელი გაიარს, არ შეიცვალოს არ რითა!

ლომის დედამ შეიტყო, რომე დამანას სიტყვები მოსწონდა ლომისა და ყურთა ამოდ უზურობდა. საგონებულთა ჩაგარდა, და თქვა: გაი, თუ ლომისა ესე მოკალული სიტყვები მართალი რამე ეგონოს, და საფერებელი ტყუილი სიტყვები გულის სიწრფელით დაიჯეროსო; მისი ტვბილად გამოზარი ენის სასმელი შესვას, და ამა საქმისა გამოიბესას აღარ გამოუდგესო? შიარი ლომს მიუღო და მოახსენა:

— თქენი დადუმება ამისა ჭკავს, დამანას სიტყვები მართალი გგონიათ, და სხვათა მოხსენება ტყუილი. მე ესე ეჭვი მაქვს: თქვენ სწორის სიტყვისათვის გული კერ დაგიჯერებიათ, და ტყუილის სასდურის გარდასვლასა ცდილობდეთ.

უთხრა ლექსი

უსმენლად ვით მოიწონო იადონისა სტკვენასი?
ჩხიკვის ჩხავილი არ გაცლის კოდარაჲ ფატრის კრკენასი.

ესე თქვა, და გამწურადი სადგომს წავიდა. ლომმა დამანას სელ-ბორკილით საზურობილედ წაყვანა ბრძანა და დაკრძალვა, და ბრტკეთაგან მისის საქმის გამოძიება, და მართლის ცნობა და მოხსენება. სამსჯავროს კრება გაიყარა, და ლომის დედა ხალვად მყოფთან მოკოდა და უთხრა:

— ეჭა, შეილო! მე დამანასი დიდი სიბრალეული მაქვს, მაგრამ აწ შეიტყუე, გასაკვირველი უამი და გასაოცებელი დრო ყოფილა! ესოდენი შეთსნინილი ტყუილი ვითარ მოიკონების, დანამაჲლის თავს გარდაკლება ტვბილისა სიტყვითა რაგვარ მოხდება? ესეთისა სწავლებასა რომ შემოიღებს, თუცა სელმწიფე მას ყურსა მიუზურობს, ერთისა საუბრითა ამა მოკრეკისა გასცურავს. აწ ამას მოგახსენებ: მისი მოკვლა სელმწიფისა და მისთა ლაშქართა დიდი მოსკენებაა, და უკეთესი ეს არის, ადრე მისი ქაჯობის საქმე დაცალა, და მისს ეშმაურს სიტყვებს ყური არ მიუზურა.

თქვა ტაეში

სინჯარე არა კეთილ არს, თუ არ კეთილის საქმისა.

ლომმა უთხრა: ხელშეიფეთა თანა ხსლო შეოფეთა ხსუბი და შური მრავალია, და მათის საბედნიეროს გამგებულთა ხელხსობად ერთმანერთის ავის ნდომა, დღე-დაღამე ძვირის ზრახვა აქვსთ, და თუცა ხელ-გამომავალი და მსხე ვინმე გამოსნდა, მის სიკვდილს ეცდებიან. შემძლებულს და საქმის გამრიგებულს კაცსა მოშურნე და ავის მხდომი მრავალი ეუოლებს; საბრძოლეს და ხელ-გამოყალსა არავინ მტერი ეუოლებს. დამანა დია ხელ-გამომავალი და უოვლის რიგით შექეულია და ხემს წინაშე კანდიერი. ნუ თუ ამის შურითა შეთქმულ იყვნენ? გუეთი შური ვის ქმნებთ, რომე კაცი სასიკვდილოდ გამოიმეტონ! ლომმა უთხრა:

— შური ესეთი ცეცხლია, რა აგვზება, ნედლსა და ხმელსა სწორად დასწავს! მტრის შურითა ესეთსა ბორბტსა იქმს კაცი, რომე თვისი შემსგავსებული კეთილი ვერ დანასროს, როგორც მათ სამთ მქეურნეთ შინა არავითა თქმულაო. ლომის დედამ ჭკითსა, როგორ უოფილაო?

ლომმა თქვა არაჟი

მოუყვანათ, სამნი ამხანაგნი შეიფარნენ, და სიყვარულით შეთვისებულნი, მგზავრად წავიდენ. მან უფროსმა ამხანაგმა მათ ორთა ჭკითსა:

— თქვენ თქვენის ქლაქით რად გამოსუფლსართო? ერთმა მათგანმა უთხრა:

— რომელსა ადგილსა მე ვიყავ, რასაცა ურიგოსა მოვისძენდი, ვერ მოვიტმენდი, და შური ესრე მომერივის, ცეცხლებრ შემწვის, და ამისთვის გუელთა შინა ესრეთ ვარბივე, ცოტასა ხანთა სამოფოთა გამოვრიდე. ნუ თუ, ესენი უამებულნი აღწა განსრო. მორემ თქვა:

— მტეა ამ ზრუნვისაგან კალთა შეზერობილი ვიყავ, ველარ გავსიულ და გამოვვარდი. მესამემ ამხანაგმა თქვა:

— თქვენ ორნივე ჩემისა ნადვლის ცეცხლით დამწვარსართ. მე ამ ურვი-საგან შირი უდაზნოსავენ მიმიზურიაო.

თქვა ლექსი

მართალსა გეტყვი, ვერ დავსთმობ ესრე ცოტასა წყენასა:

ჩემი მის სვემდეს ღვისოსა, მე ცუდად ვუვადე მენასა.

ამით სამთავე გამოჩენილი საქმე შეიქმნა. სამნივე ამხანაგნი გულ-ძვირნი და მქეურნენი, იყვნეს. ამ საქმისა უფალნი მის გარად სავყარლად ვიდოდენ. ერთსა დღესა გზათა ზედა ერთი ჩახვი ვეცხლი ჭპოვეს. სამნივე მუნ გარდასდენ და თვით ერთმანერთს უთხრეს:

— ჩვენი საჩებებელი მოგვკვდა, აწე ეს გავიფოთ და გარე შევიტეთ, და ჩვენთა სამკვიდროთა მივმართოთ, და მტრე ხსანი შევებით ვილხინოთო. ცილებისაგან ესეთისა შურისა ოფელმან დახსნათ, ველარ გარიგდენ, რომე სწორეთ გაეფოთ, და არცა სიუხვისა შეკლება მოიცეს, მის ვეცხლისაგან ხელი აულოთ; და ვეცხლის სიძუნწით გაყოფას ღამოდენ, და ამ საქმით ერთი დღე-დაღამე

უდაბურთა ადგილთა დარჩნენ მშვიდ-მწუერგაღნი, შეჭირვებულნი. ძილი, მოსკუნება მათი უგემურად გარდავლეს, კამათობდენ და კერას არიგებდენ.

შ ა ი რ ი

სოფლისა საქმის სარგათა ვინ მისწვდა, ვინ გააგებსა?
ჭგავს ზღვის უფსკრულსა ჩასჭკრეტდეს, აღრაცხდეს ძირთა ნაგებსა.
აკო კაცთ მუსთლობა მასა ჭგავს, სწრაფად აქნევედ ნაგებსა,
და ულხენელს ჭირსა ვინ ნახავს ცუდის წამლითა ნარგებსა?

მეორეს დღეს, დილუელ, ხელმწიფე ვინმე ნადირობად გამოსრულ იყო, და მათ ამა ცილებსა შინა ზედა მოადგა. სამნი იგი კაცნი ვზათა ზედა მისდომარენი ნასა, მათი საქმე გამოიგითსა. რა სცნეს, შეიტყვეს, ყოველივე ხელმწიფეს მოასსენეს:

— ხეენ, სამნივე შურითა შეზურობილნი (კართ), ამა მიზეხითა სამკვიდრო დაგვიტყვიან, შეწუხებულნი აქა მოსრულვართ. აქაც ესრე კეცხლის ზოგანაზედ შეუღლი და ბრძოლა ჩამოგვიკარდა, და დამზავებელი კაცი ვერ გვიპოვნია.

მოასსენეს ლექსი

მაღლობა დმერთისა, ვინათგან ვპოვეთ გულისა წადილი,
ნატრით ნანატრი მოგვეტა, ვითა მშვიდრსა სადილი.

ხელმწიფემ უბრძანა: სმთავე შითხართ რას გეარისა შურისა უფალნი ხართ, რომე მისისა წესისა და რიგითა გაგიწილო. ერთმა მოასსენა:

— მე ესეთისა შურისა სარისთა ვდგავარ, არა უამს არა მნებას რაცა კაცსა სიკეთე რამე ვუყო, ანუ ჩემგან მას კეთილი და მოწყალება, ანუ სარგებელი რამე მიხვდესა. მეორემ თქვა:

— მაგას ეგოდენი შური არა ჭქანება. მე ესეთის შურით შეზურობილი ვარ, თუცა ვნახე—სხვამან სხვას მისცა რამე, ანუ კეთილი უყო რამე, მე თვალნი დამიხნულდებისო. მესამემ თქვა:

— ამა ორთა შურისა ნაწილი არა ჭქანიათ, და ცუდად შეუღლობენ. მე ესეთი შური მაქვს, ესეც არა მნებას, სხვამან ჩემზედა კეთილი ქმნას, ანუ მომცეს რამე. მაშე, სხვისა კეთილი ვით მენდომება?!

ხელმწიფემ განცვიფრების თითთა გონების კბილით ივბინა, და მათ შაბედთა უსჯულთა სიტყვის წერით მათის სახის მაგალითის ნაწერზედა ცაოცდა, და უბრძანა:

— თქვენის სიტყვის თქმითა, ამა კეცხლისა მოცემა თქვენთვის ცოდვა არის, და თითო თითო თქვენის სიბოროტის ჰატიყო უნდა მოგვეცოთო. რომელსაც კაცსა სხვისა სიკეთე და წყალობა არა ნებას, მისი მისაგებელი ეს არის: ბედნიერობის საყოფთაგან გააყენონ, და ორსავე სოფელს დაწინადეს; და უცხოობით მოშორდეს; რომელსაც სხვისაგან სხვის კეთილის ყოფა არ უნდა, მისთვის უმჯობეს ეს არის, სწრაფად სიციცხლისაგან გავიყვანოთ, ესეთისა საღვლისა ტვირთი მისის სულის პირიდან ამოვიღოთ; მესამისა მის მისაგებელი

ესე არს, მრავალ-ფერითა ტანჯვითა იტანჯოს, და მანობამდე შეჭირვების ჭან-
გსა შინა იგაგლასოს, ვირე მძორად ვარდიქტეს, და სული მისი სირთა ირეტა
ვაებასი. მეძმე ჰირველისა გაანინა: სრულიად გატიტვლება და უსარდლოდ
მას უდაბნოთა ადგილთა ვადება, და რაცა ჭქონდეს წართმეას.

თქვა შაირი

თუ კაცსა სხვისთვის კეთილი არა ეწადოს ნებითა,
ნურც სხვა მას შეწლავს კეთილსა მოწყალების თიებითა.
ხე უნაყოფო მოჭკეპეთე, ცული შემოჭკარ ნებითა,
და ბოროტი ძირი აღმოფხვარ, ვით ბნელანს სსებითა.

მეორე მეშურნესა სრმლით თავი მოჭკეპთა და შურისაგან გულის დაკვას
მოაჩინა. მას მესამესა ნავთი შესცხეს, და ცხელსა მისი უფროსა დაავდეს,
რომელი მტრისა სისისა უკან ტანჯვით მოკვდა. და სამინვე იგი მეშურნეი
თვისისა შურის გვით წარვიდენ.

შ ა ი რ ი

შურნებელი სენია შური, თუ კაცსა კცისა,
ეშმათ წესია, ქაჯისა, საქმე მძინვარე მსენისა.
თქმულა: «მეშურნე მტრისა ქვეყნისა და წიკისა,
და თვისისავე სულსა უწყალოდ მოჭკვავს და ქვე დაეცისა».

შურის ძიება დევისა და მგლის წესია. არა ნადეველი შურისა უდიდე არ
იქმნება. მეშურნეთა წამისა-და-წით კაცთ სისარულსედ მოსწყენათ და სსვათა
ჭირისაგან ჭირში —

ლ ე ქ ს ი

ამ ზრუნვითა სულს გასცემენ უმსგავსონი, ავნი კაცნი:
რად ცოცხალან ქველნი კაცნი, მალ მოიხრან, ვითა კაცნი!

ესე არავი ამად წარმოვსთქვი, რომე ამით სცნა, შური მუნამდე მიიწვიის,
ვირე თვისისა თავისა მსგავსიერი სიკეთეცა არა ენებოს. ამით სანინოა, სსვი-
სათვის რადა კეთილი ენდომებისო. არამც დამსას სსქმეცა ესრე შურით ამდგარ
იყოს? ლომის დედამ უთხრა:

— მე ამ კარის კაცთაგან მეშურნობის გოა არ მისსავს, და ამ სსისა
არცა ვისგან რა ეჭვი შემსვლია. ნუ თუ ესე იყოს, მის მოკვლასედ უოკუღნი-
ვე შეთქმულ იყვენ, და ხელმწიფისა შესმენისათვის ექმნასთ? თვარამ, მისის გა-
ცუდებითა სარგებელი არავის მიეცემის. ლომის უთხრა:

— მე ამ სსქმისა ესრე მწადინა: დამსას გაცუდებისა სსქმეს არ აუენქარ-
დე, და არცა სსვანი იგი მსხედ სემის წყალობისათვის დაქიშვებულნი იყვენ.
მე სსვათა სიამოვნისათვის ღვთის თვალი არ გასვიმორო.¹¹³ ვირემ მისისა სსქმი-
სა გამომიებასა არ აღვასრულებ, მე მისის მოკვლის ბრალსა არ დაეიდებ. შუ-
თურბას სსქმესა სედა რომე ავსქარდი, და გგოდენ სისანულად შემექნა, აწ გვრე

¹¹³ ვარიანტი: თვალი რ ა დ განვიშორო?

რადღა ეყო? უმჯობე ეს არის, შეუტეობრად და გამოუგვეკვებად სულ-გამომ-
კალი და გამოჩენილი კაცი არ წავსდინო, და ვირკედის სიძარტლის პირი ეჭვი-
სა ფარდავსა უკან არა ვსასო, არა ბრძანება მისეი არ დავასკვნა, და ამ სიტ-
ყვის თარგმანება, რომელი საუკეთესო სარგებელია და სიწმიდის წინათა შობი-
ლი, რომელი დიდსა ბრძენს უთქვამს, მას არ გარდავსცილდე.

უთქვამს მონობელი

თუცა რისსეა მოგერიოს, შეძროდისა წყრომა სავსე,
დაითმინე გონებითა, ბორკვის ცუცხლი სწრაფად ასე.
ადვილია გასატყსლად ღალი თლილი; იგონად კარდი,
მაგრამ მისი გამოთლებს, არ იქმნების, რა დასწყნარდი.
ჩქარად სრმლისა ამოლება, თუცა ბრძენმა დაუწყნოს,
სინანული რაღას არგებს, ან სიწყნარე ვინ ურწმუნოს?

ლომძის და დედამის მისძის საუბარი დასსრულეს, და თვისთა სადგომთა
წავიდნენ. დამას საზურობილედ შეიყვანეს, და საღაჯური დაადგეს. ქილილამ რა
სცნა, მძობილობის ცუცხლმა გული დასწვა, და მეგობრობისა სიყვარულძის მი-
სად ნახვად გაამეზავრა. რა საზურობილედ შევიდა, ოდეს დამას დაინახა, მისის
თვალის ღრუბლითა ცრემლის წვიმამის ცხარვს დაიწყო, და უთხრა:

— ძმაო, ამ ჭირისა უფალი და გატანჯული კითლა გისილო, ანუ ამს
იქით ჩემსა სიცოცხლესა რა გემოლა მიეცემის?

უთხრა შაირი

უშენოდ სული მიდგანას, როგორ ცოცხალ ვარ და ვითა,
თუ ყოლე გვერდსა არ მიჯდე სიტყვითა ვარც სადავითა?
გეთქვა: აუჩემოდ გაძლო მტერთასა¹¹⁴ არ სადავითა
და მეფობა შექმნას, მონად ვდგე—არ თქმულა ეს იგავითა.

დამასამ ტირილი შექმნა და თქვა

ღ ე ქ ს ი

მოსურნის მოყვრის სიშორე ჩემგან ვით გაიძლების?

ღკიდელ-დაკოდილი, გულ-წყლული, შორს მეოფი მისის სელებისა.

ესე სრუნვა, ჭირი და საღველი, და საზურობილისა მძიმე ჯაჭვი მე არა
რად მიჩანს, ამად რომე, გაურისა ვეამლი უნდა შემომბოლევდეს, და მოშორებუ-
ბისა ცუცხლითა ვდებოდდე..

უთხრა შაირი

ღამე მეოცნის შენისა თვალ პირთა ჭკრეტის სასენი,
საღვლისა ცუცხლთა სადაგად გული ზედა-ზედ გასენი:
თუძეა მესმანი—მეკურნის, დავიწვი რა ვერ გსანენი,
და ჯაჭვით შეკრულსა მეფონის, გამწყრალმა თუ ვიანენი

ქილილამ უთხრა: ჭია-ჭია, დამანავ! აწე რადგან საქმე ესე მოხდა და ამ

¹¹⁴ ვარიანტი: მტერთა თ ა ნ არ სადავითა.

ხარისხთა აღსდა, რაცა გაიტენ და გირიივე, და სამკობინარო წინარე დაგიდეკ, მე ამ საქმეთა ეკვი უწინვე მქონდა, და ყველაგას ვსედავდი. ჭკვის სწავლით ესოდენი დაგიყინე და არ მისძინე, და აღსისა რჩეითა შენისა გონებისა ნებსა მიჰყევი, და ბოლო ესრე მოჰხდა. რასაცა გეტყოდი ავისდა.

უთხრა ლექსი

გულო, გიშალე მგზავრობა, მისვალ დაგიტყოს საცთურით, არ მომიძინე, შეგვიხერეს, გამოისსეები აწ თუ რით?

თუცა ეგოდენსა საუბარსა არ გავერძლეობდი, და მე შენი ჭადაგება დამეჯერების, და ამ საქმესედ მოცთურსებულ ვიყავ, დღეს შენის ორგულობისა თანა წიარო ვიქმნებოდი, და ესეთსა სევედარელსა სიტყვასა ველარ გეტყოდი. ჭაი-ჭაი, უგუნ-ურო! არა დღე-ყოველ ბრძენთ ნათქვამისა გასწავლიდი? და მისინდელი მიშნები ყველა აწ გამოახდა, აჭა, ხედავ? მახესლარი კაცი თავის დღის მოსკლამდე, უწინვე წასვლას დააშურებს. ამ სოფლისა დიდებისა და სიძალდისათვის მოჭირვებსა სიტყვსლისათვის გემო არა აქვს, და ესეც იქმნება, საწუთროს მიშნდონი, ვიეთსი ესეთსა სატანჯველსა შევარდენ, თვისი ცხოვრება ესრე დამწარდეს, ყოველს წამ-და-წუთს სიკვდილსა ნატრობდენ, რაგვარად შენ მოგივიდა, რომე შენსა სიტყვსლესა სიკვდილი უმჯობესა.

უთხრა ლექსი

ამა შენსა მოსავალმან გული სრულად დამიბინდა, სასად სჯობდა არა ყოფნა, ეგრე ყოფნა არად მიხდა.

დამანამ უთხრა: ჭე, მძალი დღე-ყოველ, რაც გამართებდა, მამცნებდი და მისწავლიდი, მაგრამ ჩემსა ამა ჩვეულობამა, საქონლის სისარბემს და სიდიდის ნდომისს, ჩემისა ჭკვის საბოხე დაამტლო. შენი სწავლება ჩემს გულსა შინა ამისთვის არ შევიდა, რომე წიანიც დამენსა, მისინც მის საქმისა ესეთი უსწავლო ნდომს მქონდა, ნამეტნავისა მოჭირვებითა ვსცდილობდი, რაგვარად სსეულსა საჭმლის ნდომს აყარდეს, რაგინდ მისი მსწუინრობა იცოდეს, არ გავერძლება და ნდომსუდაც დადგება. ეგრევე კაცძან, რომელიცა მოსათემსი ვერ მოითმინოს და არც მოიგვეთოს, რაცა მისეგან ჭირი აუტყდეს, იგი უნდა თავს იდგას. თუცა თავი ვიძაროლო, რადა სახმარ არს, — ჩემითავე მტინს.

უთხრა ლექსი

ეს სატირალი საქმენი სსვისეგან არა მტინს ჭირითა, მე ჩემი თავი მოკლალე შრომითა გასაჭირითა.

ქილილამ უთხრა: ჭკვიანის კაცისა საქმე ეს არის, თვის საქმეს ყოველსავე ბოლოსა უსინჯედეკ. ნერვისა დარგვის უწინ მის ხილს უნდა სწირედეკ, და იცნას, რა ვარსა ნაყოფსა მოსცემს, რომე რა მოისხას, სასინასულოდ არ გაუხდეს, და თვისის ნამუშავარისეგან ცალიერი არ დარჩეს. აგრევე, სიტყვა ასეთი არ წართქვას, თვით დანისხოს, (რომ) ამის მეტს ვერას ირეებს — მტერს იამოს და მოყვარეს ეწუინოს.

თქვა ტაეში

სინანულით რას უშველი, თუ სარ პირველ ავთა მფუშელი.

დამანამ უთხრა: მტრის უკან დეკან უღონოს კაცის წესია. მოსიკუნება და სიმბიარულით სიტყვასლის დაჯერება, უმატიურისა და ცუდის კისიძე საქმა. რომელნიცა დიდთა სასელთა ეძებენ, დიდს ჭირთა და მხელს შიშებს გამოიღობიან.

უთხრა ლექსი

აერის ჩოგნით ბურთისა გატანა იქმნას აწე რას?
გინცა შეებას ძლიერსა, სამს მოკლეა თავს დანიწეროს.

ქილილამ უთხრა: ბუდი, დიდება და სიმდიდრე ყოველივე მავა ჭირად და ზრუნვად არა ღირს.

უთხრა ლექსი

სვეთ ბადთა ჰალატის კართა ნუ ექებ ლხინთა სიღუბსა:
აქ ჭირთა, მუნ ჯოჯოხეთისა ნაყოფად მოისიღუბსა!

გმართებდა სეღვა და გოხება ქვეყნიურის დიდებისა და ქონების მოანგარებასად არ დაგუდა, და მით მწუხარებისა და ვაების სხარცეთა არ ჩაჭრილიყავ, შურისა და ქიშხობისა ნერვი არ დაგურგო, რომ დღეს მისის მოსსმულის მწარე სიღის გემა არ გენსა, უგადრისად და ავად არ მოგესთლო. დამანამ უთხრა:

— გიცი ამა ჭირის თესლი მე დავთესე, და ვინცა რას დასთესს, მასვე მოიძიოსო.

თქვა ლექსი

კარგს კეთილს სდგეს, ავს ავი წინა უცს მოსაგუბელად,
ათქელი საუნჯედ შეერბების, ღვარძლი — ცუცსლ მოსადებელად.

მე შხამის ბალახი შეიქენ, თაფლი და კარდი რითღა გავსდები? რა საქმის დრო სელით წაუგა, სელიც საქმობიდან დადგება, აღარცა ცდის თითითა გამოარჩევის ნასკვილა გაისსნების. ამისთვის სიკეთის საგონებელის შირი აღარა ჩანს. ძვეე ჩემი საქმე მიტნია, და ჩემი დასავლობელი გამიცდია, და ესეცა შევიტყვე, სიმაღლისა და ბედნიერობის თვალ-მარგალიტი ნაღვლის მოარკვის ქვიშის ფასი არ ყოფილაო.

თქვა ჩახრუნაული

ეს რად ამინდა? არ თვალთა მიინდა პირველ სოფლის ზღვა ნავთა სავალად?
რა გავიკე რა, კერა ვირგე რა, თავიც დავადე, სულიც სავალად.

ქილილამ უთხრა: აწ შენის მოარჩენის განზრახვა რას გზით მოგიზოკებია, შენი გამოხსნა რომლის კარიდან გამოგიძიებია?

თქვა ჩახრუნაული

მე სურვილისა გზა¹¹⁵ მომეჭირა, ღონე არა მაქვს გარდისსკეწელად,
გამხელდა რჩევის პოვნა გარჩევის, ვისილა ვიყო შესასკეწელად?

¹¹⁵ ვარიანტი: შე ნ ი ს ს უ რ ვ ა ლ ი ს გზა.

ესრე მოჩანს, ჩემის სიცოცხლის სომხლდი სიკვდილის ჰელაგონთა დაინთქას, და დღე-გრძელობის მრე გაცუდების და დღე-მოკლების დასავალს ჩანდეს. მე ჩემის მოჩინისათვის როდის დაგისრდება, თუ რამ სერსი და სიტყური გამოვა—ვეცდები. მაგრამ აწ ჩემი შრომა და საცადელი ყოველივე ოსერ-მეჭმნების, თუცა შენ უმოწყალო მეჭმნები და შენის მეგობრობის წესითა არ შექევი, და ჩვენში რომ სიყვარული დასერგულა, შის გზით ჩემთვის მოიჭირო და, ვინ იცის, შენ ჩემი საქმე გამოგკითხონ,—ღმერთმან ნუ ქმნას, და ჩემი სვაშადი რაფცა შენ იცი, თუცა გათქმეინეს, მეძმე ჩემი ჭირი ერთი ორად ჰირთა წამომიდგება. ჰირველ შენვედ უვაცრავად ვიქნები, რომ დაგაშრობ და ჩემის საქმით გაირჯები, და მეორედ ესე ვიცი, მართალსა მოწმობასა იმოწმებს. შენი იგანი და საქმის საფუძველნი სამართალსვედ¹¹⁶ დაგიმტვიცებია და მართალსა იტყვი. ამა გზით, შენი და ჩემი სახენი საიქიოს თულა სასვენ ერთმანერთსა, და მუნ ამ მოსოფლიოს შესაქეველი და სააღერსო სასვა სომ არ იქმნების? ქილილამ უთხრა:

— რაცა სთქვი, გულის სმა კეჲ, მაგრამ შენ სომ იცი, მე ჯაჯასა და ტანჯვას ვერ მოვიტოპენ, გვემის სიმწარესა და ტვივილსა ვერ თავს ვიდე; რაჭა დაფარული ვიცი ვერ დაგისლავ, მე გაცის ფერობისათვის ტყუილსა და ცილსა ვერას ვიტყვი. მოღანდელი თუ რამ მკითხეს, როგორც მოსდა, სწორად მოგასხუნებ. შენი სამჯობინარი ეს არის: ესოდენტა უბადოთა საქმეთა ჩამოქსნა, შენი შეცოდება ყოველივე აღიარო, რაცა გიცოდავს შეინანო, შენი სული საიქიოს ტანჯვისა და მწუხარებისაგან განარინო: თუცა უცილოდ შენი სიკვდილი მოწეგნულა, ესე უკეთესია: ამ წუთის სოფლის ცოდვა და ბორცტი საქმე მას საუგუნოს არ გაგვეს. თუცა აქა წუთ უამ იტანვე, მუნ დაუსრულებელის ტანჯვისა სიმწარისა წყალი მასინ არა სვა. დამანამ უთხრა:

— შენსა სწავლებსა გამოვიკვლევ და, რომელიცა სამჯობინარია, მას ვიქო. ქილილა მოწყენილი და საღველ მორეული წავიდა, ჭირის მოსავალითა ტვირთმამე. გონების ზერგი მოწყენის დორს მიაყუდა, და ვაების ცხედარსვედ კვრესითა ტრიალებდა, და რა დილა გათენდა, ანახდად მოკვდა.

ტ ა ე შ ი

წავიდა სოფლის მნდომელი, მიწის სიღრმისა მზომელი.

ქილილას და დამანას მის დამის საუბარი, თუქე მუნ ერთი მზარავი დაბმული იყო და მათ ახლორე კონას, და მათს ლაზარავსვედ გაკვირია, და ყური მიუხერა, და ყოველივე დაისოქნა და თქვა: ნუ თუ ამა სიტყვებმა ერთსა დღესა მარგოს რამეო?

ტ ა ე შ ი

ყოველსა სიტყვას დრო უნდა, ლაზარავს—მისი ადგილი.

მეორეს დღესა მსემან მან ოქროს ლომის ჭირის ფერს ცის ტერფთა ზე-

¹¹⁶ ვარიანტი: საფუძველნი ს ო მ ა რ თ ლ ე ზ ე დ დაგიმტვიცებია.

და ბრუნვა დაიწყო. ზირ-შაჰი დამანას შავის წერილის დამკეს შინა საზღვრობილი-
სა ყურეთა დაფარვით დამალულიყო.

ღ ე ქ ს ი

მის სამსჯავროსა ქვეყნისა მრე გამობრწეინდა ზეცითა,
ღამქას ბხელთა გალთანი აკვართა ზე ავეცითა.

მეორედ სამსჯავრო კრება შეიყარა და ლომის დედამან დამანას ამბავი განა-
სლა. მეუღლიანის ცოცხლად გაშვება წმიდის კაცის სიკვდილის ოდენია. ავსა კაც-
ზედ კარგის კაცობა კეთილსა კაცსა ზედა ბორცოტის ქმნის შედარებულა.

თქვა ლექსი

ავთან სიკეთე მასა ჰტავს, ქველს ჰტადრო დიდი ავები,
თუ ავსა ავი არ უყო, ვის ჰკითხონ დანამავები?

რომელმაც შეიძლოს და მოხსუბარი ცოცხალი გარდაცნინოს, და მოსკვარ-
სა უსოიშნოს, იგი მოხსუბრისა და უწყალს ამსანავი იქმნების.

უთხრა ლექსი

ავს ნუ იქმ, ავის მოქმედსა ყოლე ნუ შეუთვისები,
ვის ავი სჭირდეს—დამძიმდეს, ესეა შესატყვისები.

ლომმა ბრტყნი შესტყჳსსა, რათა დამანასა საქმისა გამოძებნასა ეცადონ და მისი
შეტოდება და ორგულობა დღითი დღე არ დაეცდონ. ამას უკან მოკრბენ ბრტყ-
ნი და მოსამართლენი, მოხუცებულნი და მცოდინარენი, და სსხანაცა კაცნი სა-
ერთოსა მას საბრტყლსა შინა. საბრტყლთა გამოგებულმან კრებულთა მათ მადლითა
სმითა უთხრა:

— ხელმოწივემ კიდევ დამანას საქმის გამოძიება და ზოგნა ყოველთაგან გა-
მოკვლევით ბრძანა. ამისთვისცა, მანობამდის ყოველი საქმის ვირი მისის შემს-
გავსებულს საქმით მოწიკვლისაგან არ გაიხრცების, აჩას სალბუნითა არ გაწმდე-
ბის, და ერთი სიბრძნე თქვენგან ესეთი გამოჩნდეს, სიმართლის წესთა არ შო-
რედეკ, სამსჯავროს საზღვრისაგან უცხო არ იყო, უდიერისა და უწყალობი-
საკენ ვირი არ მიექცოს. თითომა თქვენგანმა რაც მისის სიბრძნისაგან იცო-
დეს, იგი თქვას. ამისსა სწორესა თქმასა სიმნი სარგებულნი შეუდეს: პირვე-
ლად, ესე სისწორის მოწიკვლასა შეკრებს, სიმართლის დროშას ამართავს, სა-
მართალში ჰატიანობას მოიკებს, და სჯულისა და წესის რიგსა შინა მრავა-
ლი მადლი მიეცემს; მეორედ, უდიერისა საფუძველისა დარღვევა, უსამართლობის
აღმოფხვრა, ორგულთა ქედთა დადრეკა, ღვთის ბრძანების გაგება და მრავალთა
ერთა ჭირთა სსხარებლად; მესამედ, სერსიანისა და ჩხუბიანისა კაცთა დამშვიდე-
ბა, და მათის სრიგის მოაჩვენა და შემცოდეთა და ორ-ენათა დასათრგუნველი,
და მართალთა კაცთა განსკვენებით გარიგება. რა მან ესე სიტყვანი დაასრულა,
ყოველნი მდუმარედ ისმენდენ, და სუბობა გაგრძელდა, და არცა ერთ კერძო სიტ-
ყვა არ ითქვა. მათ დამანას საქმე მართლად არ იცოდეს, მათ რომე ერთი რამ

გაქინათ და დაჯერებით დაესკვინათ. უბრალოდ სისხლის დათხევას ეკრძალებოდა. რა დამანამ ესრეთ საუბარ-უთქმელობა ხას, გულა ერძისა წაღვოტისავით აუუვადა და გაშალა, მაგრამ ზირად მოწყენა იხემა, და თავი შეღონებულს ამსგავსა, და თქვა:

— ეჭა, სჯულისა და ბედ-სვიანობისა გამგეო, ქვეყანათა და თემთა წინამძღვარნო! თუცა უბადოს ვიკადრებ, იღუმიღმეცა მისინც გავისარებდი, რადგან შეტოდება არა რა მძქეს, და რომელიცა შეუტოდარი ვინმეა—მას სკდა სიტყვა არავის ექმნება. რომელმანცა თვისი სიმართლე უწყოდეთ, კერე მოიჭირვეთ, მართებულა. და აწ მეცა გაფიცებთ, რომელმანცა სემისა სექმისაგან რაც რამ იტოდეთ, მართალი წარმოთქვითო. თქვენ უკეთ მოგვესენებათ, ყოველი კაცი ჰკითხითა სიტყვითა განმართლდება და თვისითა სიტყვითა დაისჯება. რომელმაც სიტყვა მართლისა განმართლდება, ასე სსიკვდილოდ დასჯისათვის თქვან, სწორი უნდა გამოიკვლიონ, მტვიცისა ზირით იმოწიონ. ამისთვის, ვინც მე ცილის წამებით სიკვდილს განმანამს, მას კერე მოუვა, რაცა მას უმეტარს და გაუწვრთელს მგურნაღს მოუვიდა. ბრტყებმა ჭკითსეს, როგორ ყოფილაო?

დამანამ თქვა არაკა

უთქვამსთ, ერთი გამოუტყდელი და უცოდინარი კაცი უმეტრებით საქმესა სსსრეკდა, და მგურნალობისა ცდილობა დაიწყო. არცა კარახადისი კეითსა, არცა გულის მოსასაზობა ჭქონდა. ესრე წამლებთა უმეტარი იყო, რომე ინდოურისა ჯავისა და წიწმატის კავალსა კერე გააჩნედა. სესის ცნობისა სრულიად მიუხდომელი იყო, თვალბს ტვივილსა და სიკრისსა კერე გაჭყოფდა, მაჯურისა და მის ნიეთებისაგან მისი გონება უცხო ქმნილ იყო, სუსისა დაწერასა და სსქმლის საღბილობელსა შარბათებს საიღურითაგან შორს დაწრმოიღიყო.

ღ ე ქ ს ი

რაცა სსეული საწამლოდ მის ზირსა დაინსკედა,
სიტოცსლე სწრაფად გასწირის, სიკვდილსა ადრე სასკედა.

რომელსა ქადაქსა შინა მის მგურნაღისა დუქანი იყო, უმეტრებისა სავაჭრო გაქსინა, კაცის კვლის ხმა განჭოვენოდა. ერთი სსვა მგურნაღი იყო მტოდინარობით სასელოკანი, დონის-ძიებით ფერს-ბედნიერობით ქებული, სმა კადიდებული, ელასავით უსულეთა სულის მიმტეში, და ელასავით მეკდრისაგან მეკდრის აღმადგინებელი.

მრჩობლედი

თავ-ბრუსა ესრე ჭყურსებდა, სსვა შემთხვევოდა რაცა რით,
მოეწადინა—იქმოდა დადგომას, ბრუნვას რაცა რით.
ფერს ბედნიერი ხმელს სეთა განკედლებდა სასკითა,
ცსროებისათა მარგები კერხვის ფურცელთა სასკითა.

რა უწყოლო დრო და უმი განწესებულა, კერას სასელოკანსა და ზატოისას-სა მისის ტაბლისაგან ნაღელისა და ზრუნვის ლუქმის მეტი კერე გამოუტონსია

რ. მოუსვენებლად საჭირო-ირაკლოდ და საუზნებოდ აუმაღლებია და გაუდიდებია.

თქვა ლექსი

ამ ყამისანი ცოდნასა არ სუიდულობენ ჩაღითა,
სადღა გავეიდო სავაჭრო, სადღა ვკლო მე ჩანსაღითა?

მას ყამსა მის მცოდინარეს საჭმის გამოჩენის სილი დამორაღ იყო, და თვალ ნათლიანთა ვარსკვლავი მოკლებით დაბნელებულ იყო. მის ქვეყნის მსედვარის თვალთა გამოცდილებასა პატროსანი იგი და მეცნიერთ კაცთა ბაიათა მსედვარებისა წათელი და წაღკოტთა ფერადობათა შეენიერობათა დამანასკებელი მცირესა ზნათა კეთილად უხნდათ, და მას-უგან ესრე მოიძულეს, მაში სიკეთისა ნაწილსა აღარას ჰტულობდენ. შუწესებელი და ყოველთაგან მოძებნებელი, ერთსა სახლისა ყურეთა დაჟდა, და იგი კაცთა მოძებნებელი და უსწავლელი მკურნა-ლი მეტად სატრფიალოდ გამოჩნდა მათ შინა.

თქვა ლექსი

წმიდათა პირნი დასუელად ეშმათა უხანს შეენებით,
გავევირდი, ჭკუა დამეწვა: რა სიცრუეაა ქეებით!

ცოტას სანს უგან მის თემისაგან გამოჩნეული მკურნალი შეიქმნა, მისი სიკეთის სახელი ტყუილად ქვეყანასკედ გაუთინა. მის ქალაქისა ს დოწიფეს ერთი ასული ჭკუა, შეენიერებით მზეს მიგვანდა. ამბრის სუნსელებისა ვაჭარი მის მკურნალსა მანჯისა ნასკვთა. ვერ განსნიდა.

და თქვა ლექსი:

მთვარესა სათისა მშვილდი შენოდა გიშრის ისრითა,
უსულოს სულთა მიძლებად გუელს მოსტაცებდა ის რითა?

ქალი იგი მისსა შეგვანებულსა კაცსა მისცა ცოლად, დიდებული ქორწილი გააგო და სასულძოფო რიგებით განაწესა.

ლექსი

მთვარემან მზე მოაწვია,
კრინოსთან დია აწვია.

მას ორთ სასკოთა ვარსკვლავთაგან ობოლი მარგალიტი სადაფთა საჩსან-ჩოთა გამოხუტკოვდა. რა შობისა დღე მოიწია, ესეთი სენი ეუფლა, ქალი აგი დაა შეაურვა. მას ბრძენსა მკურნალსა მოსადეს და მისი სსეულება გაუცხადეს. მან მავა უნახა, მისი ჭირი ყოველივე შეიგნა და მოასუნა: ამა სენისა ღონე ერთი წამალია, რომელსა ცხოველობა ჰქვინ. მისგან ერთი დასვი წვლილად უნდა დაგაღონ და შეაგონ, და ცოტა მუშგი და კასია უთონ, და შაქრის მკურნალით ერთი სასმელი შემსადონ და ავად მყოფსა ასვან,—მაშინვე სენი იგი გაურიდებისო. მათ უთხრეს:

— ეჭა, მკურნალო! ევე წამალი სად არის, ასუ რას ადვილს იპოვებო? მკურნალმა უთხრა:

— ხელძოფისა საწამლოთა სახლთა შინა მინასავს, ცოტაჲ იყო კვცლსის

ტყუიკით მუნ იდგა, ოჭროს მოქლონით დაკლიტული, და აწ თვალთ დამაკლდა და ცნობა არ ძალ-მიცხრა. მაშინვე იგი უმეტარი მკურნალი წარმოდგა და თქვა:

— რომელსაც წამალს ბრძენი მკურნალი იტყვის მის ჭირის საღსინებულად, მე კეთილად ვიცნობო. სწამლოთა სასლოთა შეიყვასეს. მუნ სხვა წამლებიც კერე ვერცხლის ტყუიკებით იყო, მის მკურნალის ნათქვამი წამალი ვეღარ ვჭოვას, სხვა შეეცვალა, ნაცვლად სხვა გამოიტანა. ასპიტის გესლი თურე იყო, სხვის საქმისათვის სასმარად თურე ინსეკდენ. გესლი იგი სხვით წამლებითა განიხავა, მისცა ქალის მას. რა გეო იხილა, მაშინვე სული ტკბილი წარსდა. ზღომწიფეს მას სიყვარლის ასულის თვისის გაყრის ესეთი ცნული აღეგნა, ცათა მისწვდებოდა. ბრძენს დანახომის მის გესლის მის უსწავლელის მკურნალის შესეგა, და რა შესეგეს, წამსვე შინა იგიცა მოკვდა: თვისის ნაქმრის ნაცვალთ მასვე მიეგო.

ღ ე ქ ს ი

იგავად დაუცხო, ამოქმედს სხვა ზედა ბორბტისას,
არ თუ მას უყო ზიანი—თვითვე ხაიდა გისასა.»

ეს არავი ამისთვის მოგიყვასე, სენათ, რომელიცა საქმე სიხქართთ იქმნება, ბოლოდ იხაგება; რაცა ცილის წამებითა და კერავობით შექმნადდება, მერმე სასისანულოდ შეიქმნება. ერთმა გინსე კრებულისეგანმა უთხრა:

— ეჭა, დამსავ! შენ ესეთის საქმის ამოქმედი ხარ, შენის გუნების ნადებს ყოველნივე სათლად სედექს, და შენის აკრებულების უწმიდერობა ამ კრებულთა შინა სახინოა, და შენის საქმიანობის სიმსელე შენისვე სასის შემსავკსებულთაო. ბრჭემ ჭკითსა:

— ძავა სიტყვას რომლის გზით იტყვი, ანუ ძავა თქმასა რამე სიმართლე შეუდგეს, გვაცნობეო, და, რომლითა მოწმობითა სთქვი, გვაცნოდინეო. მან თქვა:

— მტოდინარეთა და სწავლულთაგან თქმულა, ყოველი შეუბ-განიერი, და მარჯვენე თვალი რომ მარცხენეს თვალზედ უმცროსი ჭქონდეს, მის გულსა შინა სიგეთე არ იქმნება რა, და ვისცა ცხვირი მარცხნივ გამრუდებული აქეს, და თვალთ სრულად დაღმს ეხერას და მიწასა უმზერდეს—მისი ბუნება უბადო, ხსუბისა და ორენობისა და სიბორბტისა ჭურჭელი იქმნებოდა. ამისთანა ნიშნის ძავისსა ჰირის სახეთა ხანანო. დამსამ უთხრა:

— ღვთის ბრძანებაში თვალ-ღებ და ჰირის ფერობა არ არის, და არცა მის ძაღლის საქმეთა შინა ნაკლებობა, და ახქარება და შეტდენა მოხდებოდა.

უობრა ჩასრუხული

დავიწუებანი, ღაქნით მცნებანი მე და შესებრთა გარემო ქმნულა,
თუ არ ზენართ, მის გამომცნართ, ნუ ეჭვ, სიმრუდე ქვე მოცემულა.

თურც ეკე შენი ნათქვამი ნიშნები სწორია და დასაკვრებელია, და ძავით მართალი ტყუილი, ცოდეა და ძაღლი, დანაშაული და დაუნაშაველობა გაირეგა

და გაირკვევას, მისა ქვეყანას რედა ანდა მოწამე და ფიცი, ანდა ბრჭენი და მოსამართლენ რადლა სასმარ არს? და მათგან სელის აღებაცა სამს, და დღეის წაღმა აღარცა ვისი ქება სათქმელიდა, და აღარცა ვისი მიგება. მისა, რომელიცა კაცი რომელსაცა სასესეუდ დასასრულა—მისი მოშორება აღარავისგან შესაძლებელი ყოფილა, და აღარც დაშინაშავისა ჰატიყილა სამს, და არცა სიკეთის მოქმედისა ჰატივი. მისა, რომელსა მე მეწამებით, ღმერთის ნუ ქმნას, რომე იგი მე მექმნას და ჩემი მსჯავრი მას ზედ დაამტყიცათ. თუცა გურა, ჩემი შეცოდება არა ყოფილა, და აღარც ამით მე უნდა გამაჰატიყოთო.

თქვა ლექსი

ამ მწვანოვანსა ჩემ თავად ამოსკლას არამც აზრობდე,
ვით გავისარო საყოფად, თუ წიროთა ჩემთა აზრობდე?

მისა, მე შენის სიტყვით, ჭირის საბრისისგან გამოგვისუნ, და შენ შენის უგუნურების სიტყვა და საქმე გამოანისე. უკვარო და უმართებულო! წინასა და უჩინარი სასარხლო და ვერ შესაგებელი სიტყვა საქმელს კრებაში შესწამსნე?

უთხრა ლექსი

მსცოვანებათა სიბრძნეთა არა სდევს ბრძენთა ხანანი,
იცნობის შენი შლეგობა, სეტურად წარსთქვი ხანანი.

რა დამანამ ესეთი სიტყვები მოიუბნა, ყოველმა კრებულმა დეჰილის ბეჭდით ზირთა სადაფნი მობეჭდეს და სი-ყოფისა თხრობა დასუქდა. ბრჭეთ დამანანი აგრევე საზურობილედ შესმა ბრძანეს, და მის კრების გაგება რითიყოფად ლომსა მოასსუნეს. რა დამანა საზურობილედ მიჭყვანდათ, ქილილას ერთი მოყვარე ახლორე შესვდა, რომელსა სასელად რუსიბეი ეწოდა. დამანამ ჭკითხა:

— გუშინდელს აქათ ქილილას ამბავი აღარ მასმიოა, ესეთსა გასაჭირსა ადგილსა მისგან მოგონების იმედი მაქნდაო.

უთხრა ლექსი

მოყვარე მინდა მოყვარული და ამზურობელი სელისა,
შეჭირებაში მღსენელი, გარდამწვევტელი ძნელისა!

შენ მისი ჩემ რედა რაი იმედი მოგაქვს, ანუ მისის მოყვარობისას რას მეტყვიო? რუსიბეიმ რა ქილილას სასელი მოისმინა, დამწველი სოფლქმა ღვიძლით ამოეშვა, სისხლისა ცრემლის ცვარი თვალთა ღრუბელთა წამოადინა და

თქვა ლექსი:

გული მიმედო, გონება, საყვარელს ვითლა კსდენიდე?
ენა დამება, ჩემს თქმასა რითაღა გავამსკენიდე?

დამანა ესრე აჩქარდა, თავი და ბოლო ველარა სცნა და უთხრა:

— ძალე მცნობე მისი ამბავი, რაც იცოდეთო. რუსიბეიმ უთხრა:

— ჰო, დამანავ!

შ ა ი რ ი

სუელნი მეღმინ უწყალოდ მეგობრის მოშორებთა,
 გულს წელუფს საღბუნი არა აქვს, თუც მეგუწრისა დებთა;
 თირქემელი მეწვის, შიდნუბის, ვითა სანთელი სთებთა,
 და ფირტეთაგან სუელთქმა მოსკლდა, ასკა არ ძალ მიცს თნებთა.

ღე, დამანავ! მან სანატრელმა მოყვარემ თვისი ბარგი ამა მუდრეგის სოფ-
 ლის სადგომიდან ყოველთა საყოველთა სადგომში გაციდა, და მოყვარეთა და
 მეგობართა გულთა გაყრისა და მოშორებებისა დაღი დასკვა.

ღ ე ქ ს ი

გაი, მოყვარესა მოკომარდი, გაი, მეგობარსა ამოსა,
 გაყრილობისა სრუნგასა უბივარ უსიამოსა!

დამანამ რა ქილილას სიკვდილის ამბავი მოისმინა, ცნობას მიჭსდა და
 ერთს უამს დაბნედილი ეგდო. რა მოხბრუნდა, მწარეს ცრემლით ტირილით გა-
 ლაღება დაიწყო.

და თქვა შაირი:

გაა, ვარდი სსისსარულო ძირით გამისმა უდაროდ;
 გაი, ლსინთა რტონი მომიტყუდეს საშკებლად იგ საძუდაროდ.
 გულო, ვაგბდი სუელითურთ, შექმნილ ხარ აწ სასუდაროდ,
 და ზე, თვალთ, სისსლი აწვიძე, თუკნთა არ დასაბუდაროდ!

რა დამანამ უსალომოდ მოიტირისა, დათმენის სამოსელი გოდების სელით
 დანავა, თამანი და წკერნი მიწათა გარავა. ესეთისა ყოფითა იქცოდა, არას გაცს
 მისის სიღვისა და სმენის მოთმენა არ შექდო.

თქვა ღექსი

მოდ, ბუღბულო, კგოდებდეთ მომრთმელნი ავა-ვამისანი,
 რთნივე ცრემლით სოკელნი, მტირალნი უამ-უამისანი!

რუხიბების დიდად შეებრალა და სუ-გემინის ცემს დაუწყო, და უოსრა: ზე,
 დამანავ! შენ სომ იცი დასაბამისა მატანეთა უკვდავებისა სასელი არას მოკვდა-
 ვის სიცოცხლის ქარტასა რედა არ დაუწერია, და არც ბრძანებულა, და არც
 სულიერისა შემოქმედის მათის სისრულის გამოსატვის წერილში არ ხაურთავს.
 მისის საგანგიოს მეგრვალსა ცხოველობის ტანის სამოსელი საარშომოდ დამან-
 თათვის არ შეუკვრავს, მის სასლის დიდების საფენსკედა ლამაზართა ბრწინვა-
 ლება უჭირის-ქაროდ არ აუნთია.

უთხრა ღექსი

მოქცევამან ცამან ქვეყნად კვალნი დარგო ქაცვითა,
 უმისოდ ვარდი არა ქმისა სიცოცხლის წალკოტს დაცვითა.

საწუთროს საშროშინდამ სიცოცხლის საგარდეს კრფს ზღუტსკე ვერ ნასავ
 შემოდგომის ქარისაგან მოურყვნელსა. ესე ასეთი სასმელია, ყოველსა გაცმა მი-
 სი გემო უნდა ნახოს, ერთი საბერო ტვირთთა, ვეკლავამ უნდა აივადოს. ამ

დაკოდინობის სავლენი მოთმენის კიდე არა იქმნების რა, ამას სწეულობის მე-
ტი ღონე არ იძიებს.

ღ ე ქ ს ი

მოთმენს მისამს ურვისა ამა გულისა სენისად,
გამიღება წამლად დავიდეგა გურნებად, არ სასსენისად..

დამანამ ესეთისა სიტყვითა მტირე სუგეში იცა და გული დააწყნარა, და
თქვა:

— ზე, რუზიბეი მავა სიტყვითა ჩანს, რომე მე მამართლებ, ამით რომე
ქილილას ჩემი საკუთარი მოყვარე იყო, და მისი სწავლა შემეწყოდა და მისი გული
ჩემის საიდუმლოს საყენვე იყო. მას შინა (საიდუმლოს) ესრე შევინასვიდი, არას
დროსა და უამსა მისი გაცხადება არ ეგებოდა. დღისა და ღამის საკეესა შინა
ჩემის სვამადის დანახვა უიმედო იყო. ვამე, რომე მის პატიოსნის მოყვრის
ბედნიერი ჩრდილი თავთა ჩემთაგან გარდმეტლას, და მე აქა ავთა სამეოფთა გუ-
თსეთა უამსანავოდ, უმეგობროდ, უმოყვროდ და უშემწეოდ დავრჩი!

თქვა ლექსი:

ვის ვანდო გულის პასუსი? არა მუავს მესვამადე!
უშწეოდ რა ვიმუშავო, თუ შრომა გავადიადე?

მამს, ესეთისა სიტყვისა უფალსა რადა გემო მომსვდება, ანუ სულის
სათავნოთავან, რომელილას სატყულებელი მომსვდება? თუცა იგი ჩემთვის ესოდენტა
სრავთა მოიგონებდა და ასრე მოახდენდა, უცილოდ თავსა სატანჯველით მოვი-
კლავდი, და მატროლობისა მოწყენასა და უამსანავობასა მოკრჩებოდი, და აწ ესეთ-
სა ტირისა დაბოულ ვარ უმწეოდ და მოუნსმარებლად, მაშინ კიდევ თავს ვეწეოდი.

თქვა ლექსი

აწ იმედისა შეყრისა ადგილით გარდა გვისამისა,
სელთავან ღონე წამსვლია, დავლასავება მისამისა.

რუზიბეიმ უთხრა: თუცა ქილილას საწუთროსა დასრულებისა საკვლოსა
საცნობლად დავუღას, სხვა მისის მოყვრის სიყვარულის სერვი ერთგულობის
ოფლით ეგრეთვე ასლობს და მწვანობს.

უთხრა ლექსი

ნუ ზრუნავ სავარდისავან თუცა ერთი ტოლო დაიხრო,
ნასრანის პირსა ნარდი თიბოს, მასთან შრომანი დაიხრო.

დამანამ უთხრა: მართლას იტყვი, შენი სიტყვისლე უოკვლთ ჩემთ შექირვე-
ბათ მომღსენელია, შენი სულის დგმა მრავლის სიმწუნარის წამლია. აწ შენ
ჩემი ძმა და მოყვარე სარ, ქილილას სასაცვლო სელი მომეც, რომე ჩემის ძო-
ბის პირი გამითაოო. რუზიბეიმ დიდად გაინარა, და მივასლას და უთხრა: მე
ამ წყალობისა ქმნითა კეთილად გამოამხინე, და თავი ჩემი ღრუბლამდისა აამად-
ლე, და საბრადო გული ჩემი ამა თქვენისა ბოდიშისა მოხდასა სადა წავუვა,
და ჩემსა შემამკობელსა ენამან ამ წყალობის მადლობა ვით შეიმდოს, ანუ შესსმა

ვითა თქვასო? მერმე ერთმანერთს სული უზურეს და ფიცი მისცეს, რა რიგადაც ჰინრობის შეკერის წესი იყო, და მეგობრობა საყვარელი დასსკენეს. მერმე დამანამ უთხრა:

— ერთს ადგილს ჩემი და ქილილას საუნჯე ჰქვს, და თუცა დაშვრები და მას აქ მე მომიტან, თქვენი ნაშრომი ცუდად არ წავიდებათ. რუხიბიემ დამანას უკლებლად საუნჯე იგი მოართვა. დამანამ თვისი წილი თვით აიღო; და ქილილას კერძი მას მისცა, და კვადრა ზედა-ზედ ხელმწიფის კართა მისულასა, და მის აშბის ვითაობისა მოტანასა. რუხიბიემ ესე სვაშიადი დამანას სიკვდილადის დაიდუმა.

ტ ა ე შ ი

შემანთ პირი ეს არი, ათაო დანაწესარი.

დღესა მეორესა დედა ღომისა ღომსა იასლას, და კრებათა დამტკიცებისა რაობა ივითსა, და ღომის მათი საქმე და ბრტყთავან მათის გზების გამოკვლევა ყოველივე უამბო. რა ღომის დედამ გამოწვლილივით შეიტყო, გაწურა და ესრე უთხრა:

— თუცა სატუქსარი სიტყვა გვადრო, მეფობის სიმადლეს არა შეჰკავს, და თუცა თვალნი დავიწუნსე, — სწავლისა და კეთილფობისა მხარნი მოტეხილნი უკურსებულად დაჩხებიან. ღომის უთხრა:

— სწავლისა კართა გასაღებულად ბოდიში, მოთმუნა და მორიდება მართებულად არ არის. თქვენი სიტყვა ყოვლის ეჭვისა და ცაღისაგან გაწმდილია, და მრავლის გზით საწმუნოდ გაეფინება. მიბრძანეთ, რომელიც მოგხსენებიათ. ღომის დედამ მოასუნა:

— რა ვთქვას? ტუფილისა და მართლის განჩევას არა ცდილობ, შენსა სარგებელსა და ზიანსა არ გამოკიებს! დამანა რა დროს დაიტყმს, თვითონ ესეთს ხსებს გაშლის, დიდად ნათელი ჰკუთ მის გამოკვლევაზედ შედობდეს. გამკვეთი მასილი მისად საშასუსოდ დამოკლდესო. ღომის უთხრა:

— თქვენ დღეს აქ ბრძანდებოდეთ, რომ დამანას საქმე განჩიოს, და მერმე შესთა ბრძანება დასკენასი. მერმელა ბრტყენი შემოკრებენ ერთად, დამანას აშბის განსლება მოანებეს. მტირენი და დიდნი წარმოდგენ, და ბრტყთ მონაცვალემა წინა დღის სიტუებები მეორედ წარმოთქვან. კრებულთაგანთა დამანას საქმეზედ მოწამე ითხოვეს. მათგანთა არა ვინ რა თქვა, და არცა სმა ვინმე ჰყო, და არცა ვინ სიმართლე, ანუ სიმტყუებე მისი ასსენეს. ბრტყმა დამანას პირი მიაპყრა და უთხრა:

— თუცა კრებულად ესე უთქმელობითა მათითა გეხმარებიან, გულით ყოველნი შენსა ორგულობათა დაჯერებულ არიან. შენისა სიკვდილისათვის ერთხმა შექმნილან, და ამა საქმიითა შენთვის რა სარგებლობა ჩანს? აწ შენთვის სამჯობინარო ესეა, რომე შენი შეტრადება შენითავე პირითა აღიარო, და აღთქმის ყოფითა საიქიოს სატანჯველთაგან განთავისუფლდე, და აქა შენისა სიკვდილითა მუნ ორკვინად განსკენება მოიგო, ხეუნც მოგვაცალო ესოდენს ურვასა, და შენცა მოწყო.

უიხრას მრჩობლედა

ამა სიტუაციის სწავლას ერთ დიდად დაამადლებენ.
 უთქვამთ, მოკვდავნი სასომთა ორს: საქმეს გაიადლებენ:
 აწ მის უწყალოდ სივლტოლად მღირები განერებინას,
 აწ მოწყალების ბუნებას საყვარლად ემოყვსებინას,
 სურვილით გულთა ღიათა შეისმენ, შეითვისებენ;
 აწ სამაგვლად გასდიან, გამებად გაამქისებენ.
 თუ კეთილია, საყვადრელს დილეგთა მოურჩებინას,
 თუ ბორტოცა; მის ავთა ყოველნი ეურჩებინას.

ჲე, დამანავ! ესე შესაცოდარი რომ გამოაცხადო, ორი მადლი მოგხვდე-
 ბა: ერთი ესე, რომე მის სოფელისათვის გასტეგები, აწინდელს ნაქმარსა სიმ-
 ტუეუენისა დაიდებ, და ამ საწუთაროსაცანს ხელს აილებ, და ამ სოფელს გაიტანჯე-
 ბი და მას საუგუნოს დაიმკვიდრებ, აქაურის უბადო ბედნიერობის მოძულებისა-
 თვის. მეორე ესე, რადგან შესს აუენობასა და ბორტო-მოქმედებას იტყვი, ყო-
 ველნი გაცნი ჭეუასა და ცოდანაში ჩამოკართმევენ, და ეველანი საქებურად დაგდე-
 ბენ. შენც ესრე დამიჯერე და ამა სიტუაციას ზედა დადეგ: სახელოვნად სიკვდი-
 ლი სასიარტხო სიტრცხლეს უკეთესიაო.

თქვა ლექსი

გინც სახელოვნად მოკვდება, სახელი დასრეს ქებული,
 ნაზრასს სიტრცხლეს ინი სჯობს, საფლავსა იყოს დებული.

დამანამ მოასსენა: ბრჭეო, თვით მოგონებითა და სხვის წამებითა სწორი
 არს რა იქმნების. საცხადოს მოწმით უნდა სამართალი საჯო. თუცა თქვენ ჩემ-
 სა დანაშაულსა ჭკონებთ, მე ჩემი ყოველივე სიმართლე ვიცი. სხვის ეჭვისათვის
 ჩემის სიმართლის დაფარვა ჩემგან სწორე რიგი არ არის, და არცა კეთილი წე-
 სი. მერძე, რადგან თქვენ ჭკონებთ, რომე მე შეუთურბას შერი მქონდა... მამა
 ამას ყოველნი გაცნი დაიჯერებენ და მრავლის მითქმნ-მოთქმითა დაამტკიცებენ. ამით
 ყოველთა წინაშე მეშურნედ და მოხსუბრად გამოვსხნდები. მერძე, ესე რომე ჩე-
 მი უბრალოს სისხლის დათხვევას ეტადო, და უმიზეროდ ჩემზედ სიკვდილი მო-
 ვაწიო, რა გზა აქვს და რა წესი იქმნების? და ამისთვის ვცდილობ, რომ სასი-
 კვდილოს საქმისაცანს გაუმართლდე. მე ესე ვიცი, რასაც შემწამებს, უცილოდ მარ-
 თალი არ არის, რომე ეკე ვვარჩი მე რამე მექმნას, სხვათა დამნაშაობა ვისიცა
 ვიცი, მისი ვერ მითქვამს, ცოდვისა მეშინის. ტყუილად ჩემს თავსა დამნაშაობა
 რის გზით დავადგაო?

თქვა ლექსი

თუ თავთა ჩემთა აუგი ვთქვა, დიდად საძრასავია.
 სხვათა სიმართლე ვით მეთქმის, რითღა დასასახავია.

ექა, ბრჭენო! ესე გვარისა სიტუციითა დადუმებით, თუცა სწავლა გინდათ,—
 უკეთესი ხამს; თუცა ავის მნდომე სათთ,—ივი უმჯობება, არა გამოაცხადოთ.

ბრტყათავის ბრძანებულია ღვთის შიშის დაეწეების მორიდება. თქვენი წესის მართლის თქმათა გამოძიება და გამოწველილვა. ჩემის ბედის უსუსურობა და უბადლობა ამ ჩემს საქმეში შიშის და მორიდების გზები დაგვიწყათ, და თქვენის ეტყითა და მტერთ სიტყვითა სიმართლის თვალთა იხუჭავთ.

უთხრა შაირი

შენებერ ყვაილი სოფლისა არ გაუშლია არვისა,
მე ქაცვსა მიძღვის ნიადაგ სლსენად საწყენარესა,
დიდსა და მცირეს ასარებ, ყველას ჭყოფ მოცინარესა,
და მე მარტო შენგან დამკვნარი გავარდე ზღუდის გარესა.

ბრტყათა, მცოდინარეთა და მწიგნობართა, რომელთაც სელმწიფობა აქვთ მოძუნად საქმისა მის, და შენდობა მისცემით კეთილთა ზედს, და ყოველი მოწმობა, რომელიც სიმართლის ოფსითა განწყვიდილი არ იყოს, რწმუნების საგეტსლეთა შინა სრული უსადო არ იქმნება. რომელმაც ერთი საქმე არ იცოდეს და მას ჭმოწმობდეს, მას ეგრე მოუყა, როგორც მას ჭიარის ბაზიერს მოუხდაო. ბრტყემ ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

დამანამ თქვა არაკი

უთქვამსთ, ერთი მარსაზანი იყო დიდად სასკლოვანი, სკუბედნიერობით შეპყული, საქმით საქებული, სმა აღმატებით განთენილი.

ჩახრუხაული

გამრიგე სრული, ამრავლის სული, სიტყვა კეთილი გარდმატებულად, სიბრძნით გარდამტე, სულით მძლეთა მტე, საქმით გამრჩევი გარდმატებულად.

ამა მარსაზანსა ესეთი ცოლი ჭყვა, შეესებით სულთა განმასკენებელი, სიკველუტითა თეითა გამაოცებელი, უკვდავების წყაღსავით სიცოცხლის მოძმატებელი, პირ-ტკბილი მაჭრის გემოთა დამეტებელი.

შ ა ი რ ი

დაწვი იავუნდს უგანდა, სასე—წყალს ჩამდინარესა,
პირი—მთვარესა გავსილსა, სრულ აშეგებდა არესა;
წარბი მშვილდურად მოსრილი, წამწამი—ისარს მწარესა,
და მისგან მოწყლულსა არ მისცის წამალი მემუდარესა.

გულთა მომტაცებელის სახის მქონებული, სიწმიდისა და სისუფთავის შუქი შემოკვრება, მანათობელი პირის სასე მოღვაწებისა, მარსხიასა და ღოცვის საღლებით მოკვანძა.

შ ა ი რ ი

გაკრძალვის თვალთ მსედველი, აუგთა დამარიდებო,
მორცხობის ზეწარ მოსმული, ეზურა კდემის რიდება,
შორითაც მისისა სასესა ვერ განიცდიდეს¹¹⁷ ფლიდები,
და ჩრდილიც არ უნდის მეგობრად მზისაგან განავიდები.

მას მარსაზანსა ერთი ბალსელი მონა ჭყვა, დიდად უცები და ურიგო, მის-

¹¹⁷ ვარიანტი: სახესა ვერ განუცდიდეს ფლიდები.

ნი თავლთა გუგანი უმსგავსოთა ცოდვითა სედვიდეს, და გული მისი სიაცისა და ბოროტებისა მტკერითა აკოს. მარსაჲსის სავანგითა ქორის ბაწიერი იყო და მფრინველის ნადირობისათვის მიხენილ იყო. ერთსა დღესა მან მონამან თვისი ბატონის ცოლი დაინახა, მაშინვე მისის გულის სირი მისის ტრფივლებისა მახეთა გაება.

ჩახრუსული

ჭირთა მნახავი, ზრუნვა მსახავი გული შენს მასეს სწრაფად ჩავარდა, სონდულის თვალები, კერ მინათვალნი, შენის დეგნიითა დაშვრა, დავარდა.

ბაწიერმა გული გაახლებული გასცა, რაკდენივ სსარკებლო ძალი მომართა, ერთობის კარი ღია კერ .ნახა. რადცა სიტყუარი და სავედრებელი სიტყუა შეუმტკუნა, მისმა სანმენელმა არ შეიწყინა.

თქვა ლექსი

ჩემი ნება სავყარლისა სინაზისა შორავს საზთა,
შოკინატრებ, თუცა ბუდად შეუყარა ნაწი საზთა.

ბაწიერმა ტურთვის წაღკოტის ფარმამანგის შესაზერობელად წელთ შეირტყა, და რამდენჯერაც საგონებლის ქორი ჭკერთა აფრინა, საწადლის ბუდის გზა კერ ჭკრავა.

ღ ე ქ ს ი

ეგ ილინეს სსვას მფრინველსა მოუდგი და მოუძსე,
მაღალური მაღლა ბუდობს, შეეწკადო რა შესე.

რა იგი უმიდლო გახდა, ბოროტის ბუნების მოქონება; ბოროტის ყოფა მოინება, და მას ჰატიოლსახსა სამაგელი საქმე შეუმზადა, მისის მოყენებისათვის უცხო რამ სერხი მოამზადა: წავიდა და ერთის მონადირისაგან ორი ზოროფი იყიდა; ბალხურის ენითა ერთს დასწავლა: «ბექა მკერესთან მწოლი ვნახე», და მეორესა ასწავლა: «მე არა რასა ვიტყვი». ერთს კვირას რა ესე ორთავე ასწავლა, და მარსაჲსმა სმა დაუწყო და განცხრომის სსატთა ჯდა, ბაწიერი მოვიდა და იგი ზოროფნი მოართვა, და მასთან ტკბილ-მოუბრად, თავალ ტკბილ-ფანსკით ლაჰარავი დაიწყო, და მას ორსა დასწავლილთა სიტყუასა იტყოდეს. მარსაჲსმა ბალხთა ენა არ იცოდა, დიდად უხაროდა და გული სინარულით აკოსო, და მათ გულთა მფრინველებლთა სიტყუათა დასაროდა და სუროდა. ჩიტნი იგი ცოლსა მიბარა და მათი მოკლა და გაწრთვინა დაავადრა. საბრალლო ქაღმა ჩიტების ენა არ იცოდა, და ზრდიდა და აჰატიკებდა, და, მოყვრისა მსგავსად, მტერსა ჰატივს სცემდა.

ღ ე ქ ს ი

შეიღურად მტერნი დავარადე სავმობრად, მოსავივარად,
აწ, მათგან გულ-დაკოდილი, ვსა აუგისა მიივარად.

მარსაჲსანი ზოროფთა მათი სსათუთებდა და ესრე შეუყვარდა, უმართოდ ღსნი არ იამებოდა, და მათდა უმჯურლად არა სკემდა. მათი სულის მაღსენელი

სმა, გულთა გამსკლეუელი, ბარბითსა შურად აუღებოდა, და ჩანგის ყრუეებდა. ერთსა დღესა ბალსელნი კაცნი მოვიდნენ და მარჯაჲსანს ესტუ-
 საჲსანს) მათ უმისპინილა და როჯაჲნი მუნ დაჭკიდნა. ჩიტები იგი, ჩუკუს
 მათ ორსა სიტყუასა ამოხდენ. სტუმართა მათ, რა მათი სიტყუები ეს
 მანერთს ჭკრეტა დაუწყეს, და მერმე სინცხვილისაგან თავი დაჭკიდეს,
 საუბარსედ გოცდენ. მარჯაჲსანს რა ღისინის ცეცსლი მოკლებული ნახა, და
 რულუბის გეო სტუმრებმა საგონებლობის განებებად გაცვალეს, მის დუმილი-
 სს და მოწყენის საქმე სტუმრებს დაუინებით კითხვა დაუწყო. სტუმარნი გარ-
 დაცხაფას ცდილობდენ და ვერ შეიკვრეს. ერთი მის სტუმართაგანი სიტყუა წარ-
 მთქმელ იყო. მან უთხრა:

— ჭე, მარჯაჲსანო! რომელსა ჩიტნი გეტყვიან, არ გასძიარ? მარჯაჲსანს
 ჭკითსა:

— რას იტყვიანო? მე მათი სიტყვის თარგმანი არ ვიციო, მაგრამ მათის
 ტბილის სმისაგან გულთა სინარული მოძებნატებისო, და შეესკევა მათის სიტ-
 ყვის თარგმანი მითხარითო.

თქვა ტაეში

რა ვიცი ჩიტის ენანი, სოლომონის თქვეს ენანი.

მათ როჯაჲთა სიტყვის თარგმანი მარჯაჲსანს უნებეს, და მათგან ნათქვამი
 გამოუცხადეს. მარჯაჲსანმა ღხინი, შეება და სმა მოშალა. უთხრა მათ:

— ზატიოსანნო! შეძინდეით, ამისთვის, მე ესე თარგმანი არ ვიცოდი. აწე
 რა ესე შევიგენ, ამის მიზეზი აღარა აქვს. ქალაქის ამის ჩუკუსა წესად ჭკეს: რო-
 მელსადა სასლსა შინა ავის მოქმედი დიაცია, მუნ არა რას ჭკამენ.

ამა საუბართა რედა ბარბოტმა მოასსენა:

— მეცა მრავალ ვერ მინახვან და მოწამე ვარო.

მარჯაჲსანი გარისსდა და ცოლის სიკვდილი ბრძანა. ცოლმა კაცი მიუკლი-
 ნა და ესე შემოუთავლა: ეჭა, ზატიოსანნო!

თქვა ლექსი

მოძელავ, დამარხენ, — შენი ვარ, ჭყავ ჩემოდ ბრძანებულთა,
 მცირედ დაწყენარდი, დამშვიდდი, მერმე ჭკმენ მართებულთა.

აწ რისხვისაგან დასცხურ, გონება დაწყენარე, ნუ ასხჩარდები ამა საქმე-
 ზედა.

თქვა ტაეში

რას სჩარბო ჩემსა სიკვდილსა: სელთ გვერდ ზატიმარია.

ჭკვათა მყოფელთა სისხლის დათხევათა და ყოველთა საქმეთათვის გამო-
 კვლევა იციან და სიწყენარით ქმნა. თუცა სიკვდილი სამს და სიკვდილისა ღირ-
 სია, ამის იქითაც ხანნი მრავალნი სხენან. მაგრამ ღმერთთან ნუ ჭუოს სიჩქარით
 უბრალეს მოკვლა. და მერმე, რა სცნას უმართებულოდ მისი მოკვლა, მისის რეკ-

ბის ცდა შეელებინა ბაქისვან გარე დარჩება, და მისი ცოდვა ქოროდ მოსვლას თავს დაეღება.

თქვა ლექსი

გაუსინჯავად კაცის კვლას ცოდვას გარდამდინარე,
ინახდე, კვლარას არგებ, კით წყად-წალებულს მიმინარე.

მარსაჲსა მის ქალის ფარდაგს უგან მოუგანს და დაყენება ბრძანს, და ამის ამბის ესე სსხედ უთხრას:

— ზოროყი აწათუ ადამიანთავანი აწს და კაცთა ნათესავი, რომე მათს სიტყვასა შინა სსქიმზარი და შური იყოსო. რაცა უნასავთ მას იტყვიანო, და ბასიერცა ჩემი მათ ეძოწობისო. ესე ეგეთი შეცოდება არ აწის, რომე ამისი მიტეება იქმნებოდესო.

უთხრას ტაჲში

თუ ეს გიცოდავს, იცოდე—აღთქმითა კერ მეფიცოდე.

ცოდმა ზასუსი ვასცა:

— სსქმისა მეურნეობა მართებული სსქმნელი არის, რა ამბავთა პირი სს მართლად¹¹⁸ გამოჩნდების. თუ სსსიკვდილოა ვარ, წამსა ერთსა გულ-მწყურალობა ეტე დაწყურარეო. მარსაჲსაჲსა უთხრას:

— მაჲე, სსქე ესე კით შეიგებისო? ცოდმა უთხრას:

— მაგა ბალხელთა კაცთა ჰკითხე: ამა მიფრინველთა ამა ორთა სიტყვათა გიდე სხვა ბალხური. ენა იფიან, ანუ არა, რომე სსწინო შეიქმნას მაგათი მთქმელობა, რადგან ორთა სიტყვათა მეტსა კერ იტყვიანო. მაგა ბასიერმა, ურცხვმა და თავხედმა, რადგან თვისი ბოროტი სსწადელი ჩემგან კერ აღისრულა, ამისთვის თვისითა უგურითა გონებითა—რადგან სხვა ეშმაკობა და სერსი კვლარ შეიძლო, — ორი ესე სიტყვა ჩიტათთვის უსწავლებია. თუცა მაგათ სსვისლად თქმა იცოდეს, სისხლიმცა ჩემი უცოდველად დაითსიოს, და სუელსა ჩემსა ცოდვა ჩემი ეზღვიოსო!—მარსაჲსაჲსა რა ესე გამომიების გვიანი სიტყვანი ესმა, სსმთა დღეთა სტუმარნი ზოროყთა მათ აუბნა, და ამა ორისა სიტყვისა გიდე კერა რა თქვეს. ამით მის ქალის სიმართლე გამოჩნდა, და მისი სიკვდილის გაცება გაცრედა. მარსაჲსაჲსა ბასიერის შემოყვანება ბრძანსა, ბასიერმა ქარი სელთ შეისვა და მსიარულად წარმოუდგა: ნიჭსა რასმე ელოდა! რა შეკვიდა ბეჭამ ჰკითხსა:

— ჭე, შენ უღმერთოვ და უწყალოვ! შენ მნახე მე ღვთის უნდომისა სსქ მისა მოქმედად? მან მიუგო:

— ჭე, მე გნახეო!—სიტყვისა ამის დასრულებამდე ხელთა მუდომი ქარი პირთა შეაფრინდა და ჩარბითა თვალი ჩამოსთხარა. მან ქალმა თქვა:

რომელიცა უნასავის ნასვასა იტყვის, მას ნაცვალთა ესრე შეეზღვისო.

თქვა ლექსი

თვალნი ბოროტად მსედველნი დაბრმავდეს, დადგეს ჩენითა,
ბილწი გულის-თქმა, წყუელი ნუ იქმნას წარმოჩენითა.

¹¹⁸ ვარიანტი: რა ამბავთა პირი სსქმნელად გამოჩნდების.

ესე არაჟი ამისთვის მოვიყვანე, რომე სცნათ, რომელსა არა ენახოს და მოკონოსთ, და ამით ცილსა სწამებდენ, ამ სოფელს შერცხვება, და მას სოფელს ღვთის რისხვასა და სატანჯველთა ჩაჯარდების. რა დამანამ სიტყვა დასრულა, ყოველივე დაწერეს და ლომს მიუძღვნეს, და მან თვისსა დედასა ჩვენს. ლომის დეამ რა ესე გვარსი მოისმინა, თქვა:

— ჭაი-ჭაი, ხელმწიფე! ამა საქმისთვის ჩემი ცდა და მოჭირვება ამის მეტი სასარგებლო არა არის რა. მან ღვთის გარკვევას ესოდენი ბოროტი მოიგონა, და თუცა დღეის წაღმა თვისის სრიათა და ეშმაურობითა სიკვდილს გარდაჩნა, ხელმწიფისა და მისის საემოთ საქმეს არეეს, რადგან შუთურობა ყოველით გულით (მისი) ერთგული თანა-განმზრახი იყო, და მას რა მოუგონა, და რა საქმე უყო, სხვათა სვე-სვიანობის გამრიგეთა რადამე უნდა უყოს? დაიჯერე, ავის ბუნებისაგან ავის მეტი არა გამოვა რა, და ბოროტის აკებულობისაგან უწმიდურობისა, ჩხუბისა და ურიგობის კიდე არა კეთილი იქმნება.

უთხრა შაირი

ბუისგან ნუ გამოელი ბოლოკარკაზის ბედებს,
 ნურც კირკიტასგან ქორისას შეძლების გასაბედებსა.
 რა უგვაროა ამაღლდეს, სახსუბრად დაიუბედებსა,
 და გვარანთ დასცემს, თემთ შესჯამს, გელსთა გარდასცვეთს ქედებსა.

ამა გვართა სიტყვებთა ლომის გულთა შინა გზა ჰპოვეს, და შორი და გრძელი საგონებელი შექმნა. დედას უთხრა:

— მიბრძანე, დამანას ამბავი ვისგან შეგიტყვიანო, რომე მე დამანას სიკვდილისათვის არაგინ მამრალბედესო. დეამ უთხრა:

— ხელმწიფე, ერთმა კაცმა რომ სვამიადი გამანდოს, იგი რა გაეცხადო, დიდი ცოდვაა. ერთი საიდუმლო რა ანახად მომანდოს, მისი უთქმელობა ჩემთვის საქმარია და ჰატომსნობა. აწ რადგან მოგიწყაღინებია, ამას ვიქ: მას კაცსა დასტურსა ვსთხოვე, და თუცა დასტური დამცა, მაშინდა გამბობ. ლომი ამას შესჯერდა, და ლომის დედა მუხით წავიდა და თვის მადლს სრათა მივიდა. გეფხს მოუწოდა დიდის ჰატოვითა და წყალობით შეიწყინა.

ჩახრუხაული

დრო მიებაძა, სტავრა და მამა კაცთა გამოცდად შენნი წერამანა,
 გითა მძე, სე, რე ხმელეთთა ესე, ცასეთ ამსვეი, სად აქეს ჯდომანა.

და უბრძანა: მსეტთა ხელმწიფესა წყალობის გზება შენთვის მოუნიჭებია. საცხადო ნიშანია, რომე სიკეთე და გამდიერება შენთვის გამოჩენით დაუმტოვებია. ამისთვის, ერთგულობით მისი დამადლება შენგან მართებულა, ამ გზით, რადგან ხელმწიფის წყალობა დღე-და-ღამე გემტების. გეფხმა მოასუნა:

— ხელმწიფე! ხელმწიფის ჰატოვა და სიკეთე რომ სახელმწიფო ჰატოსა და ნიავსა ჩემ, მონისა მისის ჩაწრისთვის უბრძანებია, მის მადლობასა რომე მიბრძანებთ, ეკეთი მადლიერობა ჰირისა ჩემისაგან რომლითა სიტყვითა გ-

მოითქმისო, ანუ ვით შეიძლებისო დაშქაერთა ბრძოლას ერთისაგან ათასისა, ცოტასაგან უსომოსო?... ვისგან შეიძლებისო, და რას გვით დასახსნავი იქნებისო?

თქვა ლექსი

სოსანებრ თავით ბოლომდე ყვავილად მესხსენ ქანნი,
მასინტა ვით შემიძლია მადლობის წარმოჩენსანი?

მე დღეს აქამომდე შეწვევის ახვარესით მინდორი მადლიერობის ივერით გა-
მისომია. და აწცა, რომელსაც დროსა და უამის ანგელოზი მაგონებს, სამსახუ-
რის სისრულის მეტს სხვას ვერას ვიგულებ¹¹⁹. ღომის დედამ უბრძანა:

ლექსი

რადგან კაცურად დაგიდგამს უცრობის საფუძველია,
ქველთა კაცთაგან სიკეთე ვაძუელთაგან ძველია.

ღომმა თვისი გულის სვაშიადი უწინვე შენ გიბრძანა, და შენ აღსრულე-
ბის პირობა დაუდევ. შუთუზბას უწყალოს მტრის ვსურის მიგებისა რაცა სავ-
დელია, უნდა ეცადო.

უთხრა ტაეში

დღეს ის პირობა ჰყავ შენ გმირობა.

უმჯობესი ესე არს, რომე სელმწიფის სამსახურში რაც გინახავს და გას-
მია, მართლობით ყოველივე მოასხუნო, ამისთვის რომე, დამანას თვისი სიმტყუ-
ნე ასრე მოუხსიბავს, რომე ღამის ღომმა მისის სიკვდილისაგან სელი აიღოს.
და ამის გამო ღომის კართა მსუბისაგან მშვიდობით ველანავინ დაწუნადება,
და რა მტრე ხანი წაიარს, სერსითა და სრავითა დიდთა და გამეტთა კაცთა მარ-
ღვთა ამოსვდის; რომელსაც თვისი სამსახურის წინ წაყენება და სასელოს მო-
ლა უნდა, მის სიკვდილს ეცადოს, და მისის შურის ახვარესის სასამსო მია-
გონ. გეუხმბა მოასხუნა:

— სელმწიფეო, ამას საქმის თავს-დება ჩემგან საქმელია აქამომდე არ ვი-
მოწმე, ესე სწორი მოწმობა სვაშიადად მქონდა, ამას მიხეზისათვის, რომე ესე
მენება, სელმწიფეს მტრე რამე მისი ამბავი ყურთა ჩავარდნოდა, და მისი სრი-
კი და ეშმაურობა შეეტყო. თუცა უწინარეს კვდილ ვიყავ; ან სელად ამელო,
სელმწიფემ მისი სიმტყუნე და აზ-ბუნებაობა და ბოროტი აკებულობა და მსუბი
არ იცნოდა, და ჩემგან ქიშპობა ეგონებოდა და ავად გამიხინჯებდა. აწ რადგან
მართალსა მისწდომია, მე სელმწიფის სამჯობინაროს არ დავიდუმებ. ათასი სუ-
ლიცა მედგან, ერთსა უამის მას განაცვალებ, რომე ერთის მისის მოწყალებისა
საფარდოდ არ ჩავაგებ, და სამონოდ სამსახურადცა ცოტად მივიხნეო.

მოახსენა ლექსი

თუ ორავ ჩემი სოფელი არ განაცვალო მევესა,
ორსავ სოფელსა შერცხვენს სუმც დამეღევა მევესა!

¹¹⁹ ვარიანტი: სხვას არას ვიგულებ.

მას სიტყვას უკან ლომის დედის სამსახურით ლომის სამსახურად¹²⁰ მოკადნენ, და ქილილას და დამასას ლაშაჩაკი როგორც სმენოდა, ეგრე ნადირთ გრუბულობაში წარმოთქვა, და ეს სიტყვა საცხადო შეიქმნა. და ორნი იგი კაცნი, რომელთა საპყრობილესა მათი ლაშაჩაკი ასმოდა, მათაც კაცი მოგზავნათ, ჩუენც მათა მოწამენი ვართო. ლომმა მათიც მოყვანება ბრძანა. მოვიდნენ, და რაც საპყრობილეში მათ ეუბნათ, ყოველივე მოწირობით მოახსენეს. ჭკითხეს:

— რასათვის მისინვე არა სთქვითო? მათ მოახსენეს:

— ხელმოწივე, იგი ერთის მოწირობით არ გატყდებოდა, და შე უსამართლოდ ერთის პირუტყვის დაშრომაც არ მინდომიაო. ლომმა ეკეთი სიტყვა კარგად ჩამოართვა, და ამას ორთა მოწირობისათვის დამანას სიკვდილი ბრძანა და დაამტკიცა. და ბრტყებმა განახენი დაწერეს, და მუნ მყოფნი მხეცნი ამხედ ერთნმა იქმნეს და მისი სიკვდილი ხარის მსგავსად გააწესეს.

ტ ა ე შ ი

რაცა ხელი აეს დასთესავს, ავსავ მოძივის ბოლოსა.

ლომმა და ბრტყებმა დამანას მაგრა შეკვრა და კრძალულად პყრობა ბრძანეს. მუნით მძორსავით თრეკით წაიღეს, ბორცოდ ტანჯეს, და ბოლოდ საპყრობილესა შინა მშიერ-მწუერვალნი, დაუროლებული მძორი შეიქმნა, და მისის ხრივისა, და სლათის და ეშმაურობის ისარი მასვე ეტა. საპყრობილესა ჯოჯოხეთით ჯოჯოხეთის საპყრობილეში ჩაიჭრა, და საცხადო შეიქმნა, რომე ხერხისა და ჩხუბის მოქმედი ბოლოს უამს უწყალს საქმით ისრე ორსავე სოფელს სატანჯველს მიეტემა.

შ ე რ ე უ ლ ი

რაც კაცე გზათა საფრსეთა სხვათა დაურწყამს დებითა, ბოლოდ თვითანვე გაებმის სეგარდმო მიმოდებითა. კეთილი ყლორტი ბედს ისხამს, სილად მიუძღვნის მრავლთა, გარდს ვერეინ მოჭკრეუს ნარისა, დამრგველი იმედებითა, ფითა კლის, გზათა შეხედების, დრეუსა და მართლად მაკალსა, კეთილს კეთილი შეესღვის, ავს—ავი გარდადებითა.

¹²⁰ ვარიანტი: ლომის სამსახურთა მოვიდნენ

კ ა რ ი გ .

მოყვარეთ ერთობის სარგებელი და მათი მოსაზარი.

რადმ ბარამანს უბრძანა: კეთილად გავიგანე ეგე არაენი. მოყვრის ცდითა, და ტყუილის ჩსებითა და მტერობის საქმითა ერთი უბრალად მოკლეს, და მოსამართლე ღმერთმან მის უწყალას ჩსების მიუქაფა მასვე შესღო. აწ თუ-ცა დრო იყო, გვიბრძანე ერთგულის მოყვრისა და ერთს საქმესედ მყოფის ამ-ბავი, მოსაგებელთა სძარება, და მათის სიყვარულის ნყოფი, და მტრის მო-შორებისა და ერთმანეთის შემწყობა, და ერთ ზიარობით ყოფნით სსებათა წადი-ლის თვის საწადლისაებრ გარიგება.

ბარამან თქვა შინა

წე, უამიერო მეგობ, მსჯულთა სამართლიანო,
მადლო, ჭკულო, მდიდარო, ცად აღსაკლად გზიანო,
ღვთიუ დაფარულო, ბედ-გრძელო, სელმწიფეთ ზედა სვიანო,
და ჭკუენათა მამკენებელო, წყალობით წვიმა მზიანო!

სცანთ, რომე ბრძენთა სისრულისა საქციელისა გემო ჭებულა, და მის მოყ-ვრობისა ხელად გდებასა არა უსასყიდლო და მრავალ ფასი საშოკარი არ შეე-დრებისო.

თქვა ღეჰსი

საწუთროს შინა ჭბუენი, ან ბერნი ვინცა არიან,
მოყვარეს ვერ მოშორდება ოდენ ძარტო, თუ ჭარან.

ეატი რა მოყვრის ერთგულობის ბეჭდითა სავუცსელეში სწორედ დაიბეჭ-დების, მათ სიკვდილის სერგათა ერთ-ზიარობის წაღვოტში ერთობისა და ზირ გათავების ძების სესედ ნამეენი უსარება. სულის განსვენება და სარგებელია მოყვრის რგება, და მრავალია მათი მოსაგებელი. მათში ბედნიერობის უამსა და ხანსა სიყვარულსა, ღსინსა, ერთმანეთის რგებასა და ავს-დროში ერთმანეთის შეწყენასა სცხადლო ყოფენ.

თქვა შინა

მოყვარე გუფთა ჩაისვი, რა გინდ რომ ვერ გემწეოდეს:
უმოყვრო ეატი, ვით ფიფქი, მზისაგან გაილეოდეს,
ყოფლი სიკეთე სოფლისა მას ვერა მოკრეოდეს,
და ზიარობისის მოყვრისა მჯობი რა მოიძეოდეს!

ყოველი არაკები ერთგულის მოყვრის და ერთ-ნებას სავსარლის ცხოვრების სსხედ მოუყვასით: ჭილეუკვის თუ თავის, ტრედის ანუ გუს. მაგრამ ქურციკის არაკი უფრო ნათლად და გამოცხადებით მოუყვასით და ტკბილ სს-მხელას. რაიმე ჭკითს, როგორ უფილას?

ბარამან თქვა არაკი

უთქვამსთ, ქიშინის თემთა ერთი გულის გასაწეო ადგილი იყო, უამხანაგო, მწკანანი მიწის პირი, ჭრელად სსხლეკელი, ცის გამარსავით ელვიდა. შსმ-პრა გულის სსწადლად ყორნის და ფარშამსხვის ბოლოსავით ჭყრტილუბდა.

ჩახრუხული

მინდორ ტეიანი, სქილიანი, ატამ-ბიანი, სსხლ-ვაშლიანი, კორდ მწკანისი, უკვილიანი, წყარო წყლიანი, ციმიძიანი, სკუნარანი, ანრიდლ-მზიანი, სიტნი სძიანი, სედ ბარტეიანი, და ვარდთს იანი, უნდ შროშნიანი, იეს ელვიანი, სუნხელიანი!

ამისთვის მას ტეუმი. ნადირი მრავალი იყო, და მინადირე სძირად იარე-ბოდა, და მფრინეკლთა და რთს-ფერსთა ნადირობდენ, სერსინარობითა სფერსეთა და მსხეთა უდგმიდეს. მას ტეერთთხა ერთსა მალას სეთა ზედა ერთსა ჭილეუკვას დაეუდა. მის სის ფურტკლთა ყოველთა ზედა ესრეთ ეწერა: «სულის და სსმკვიდროს სიყვარული სწორად აღმოიკითსეთო!» ერთსა დღესა ჭილეუკვი მი-მოისეღვიდა და აჭათ და იჭით იჭკრითუბოდა. ხანდა, ერთი მინადირე ვინმე გამოხნდა, ბადე—მსართა და ხლთა ს-ურგთა კვიდა, და გავსი სელთა უჯდა და სწრაფად სსსაგენ მორბოდა. ჭილეუკვი შეშინდა და თქვა

შ ა ი რ ი

დმერთო, ამ კაცსა სსსწრაფო ესეთი რა იოსწეკა,
ესრე გაწირვით მორბელსა გულთა რადმტა სთხეკა?
არა ჩანს მისი მიხეზი, სსჭირო რამ შესვლეკვია,
და სწრაფად მკალსა ჩემსედა იერსი არ მოულეკვია.

ესრე ჩჭანა მორბის, ვარობ ჩემის შეხერობისთვის წელი შეერთეს, და ჩემდა მოსახადირებლად სერსის ისარი ეშმაურობის მშვიდლთა დაკვილოებინროს. აწ სსმხარი ჭკვა ეს არის, თავი მოკერძალოო.

თქვა ტაეში ჩახრუხულად

ვსჭკრითო და ვსახო, ცნობა შევსო, მის დაფარულით რა გამოკვსხო.

ჭილეუკვი ხეს მოკეკანა და გულთა და თვალთა მას უმხერდა. მან მინადირემ მის სის ძირსა ბადე გამალა, და სერსის სსკეხეი სედ მოახნის და მო-შორებთა დაჯდა. ერთი უამი რა გამოსდა, ერთი გუნდა ტრელნი მოკადენ. ერთი ტრელთაგანი მათი თავი იყო, სსხელად მათეუას ეწოდა. გონება ნათელი, ჭკვიანი, სრული მცოდინარე. სსვა იგი ტრელნი მას მორხილობდენ, მისის სსმ-სსსურის მცდელნი, ამისთვის რომე, რჩევის ვსეუბი, ჭკვა და სწავლა მეტი ჭჭინდა, და სსვანი მის ბრძინებას არ ვარდვიდოდან. რა ტრელთა თვალთა სსკეხ-

გი ნასეს, შიმშილის ცეცხლი სტომიჭია მოედვით, გაძლები ადვირი წაიყარეს და
გასინჯვა გუგულებელს ჭყვეს. მათუეა რადგან მათი მარბეპული იყო, რაც წესის
უმტროს უფროსობისა, მოთმენას და მოცდას ასწავლიდა.

და უთხრა ლექსი

სიჩქარით მისკლა არ ვარგა სწოდოსა ზედა ნდომითა,
გაკრძალვა გვიხმს მასეთა გვერდსა უდგს თითოს ზომითა,

მათ უხასუეს: ჭე, ზატოხანო! ჩვენი საქმე გაუსინჯაობაზედ და სიჩქა-
რედ მიწვეულა, ცარიელს მუცელსა სწოდოს ძალი მოჭკლებია, სტომიჭის ქვა-
ბი საგონებელით ავისილა, სწავლის მოსმენის დროსა საბოლოოვას სსმენელ-
თა შინა ადგილი ვერ უზოვანია. ბრძენთ უთქვამთ:

ლექსი

მშვიდი ჭირსა მიმართავს გულ აღძრვით, დაუცადებლად,
რადგან სიცოცხლე მოსძულდა, ესღა აქვს გულის სადებლად.

მათუეამ შეიგნო, მის საკენკელთა წადილით მნდომელთა მტერისა სწავლის
საგდებელის თოკი არ გარდაცემიან, მეტნიერების ბავირითა უგუნურნი უმეტრე-
ბისა ხნარცვთავან არ ამოიუვანებან.

ლექსი

გინც ნდომს დაემონება, მოჩქნა დაა ძნელა,
პირმეტყველთავან პირუტყვთა მსგავსება რა საქმნელა?

თვით ენება მათ გარე მოქცეულა და ერთსა ნაპირთავანსა მისრულიყო,
მაგრამე საქმის მოსავალმან შეჭირვების სასივი მის კისერთავ მოაბა და მასი-
საკენ მიზიდა.

ცაეზი ჩასრუხული

გასაბუტებო, მრავალ უტებო, იქით კავი მწვეს უზმო¹²¹, უტებო.

მათ მტერთა ერთობით შიში და კრძალვა დაუტევეს, და მის საზრდოს
დასხდენ და კენკა იწყეს. მამინეუ ბადე თავს დაეცა. მათუეამ უთხრა: აწ სცანით,
თქვენისა სიჩქარისა ბოლო არად მოსაწონი იყო, და გაუსინჯაობა არას საქმესა
შინა არ ვარგაო, და არცა კეთილად მოკაო.

უთხრა ლექსი

მრავლის ტრფიადის წადილი, გულ~~ო~~, მოგატყვებს ჭირებსა.
მის გზაზედ ჩქარად მავალი დაცემს გაიპირებსა.

თვისი უგუნურება სცნეს ტრედთა მათ და დაბუტდენ. მამინეუ მებადური და-
ფარულით გამოვიდა, და დიდის სისარულით მათეკნ სწრაფად იარა, რომე სელთ
იპურას და სახლსა თვისსა წასახნეს. რა ტრედთა მონადირე ნასეს, აჩქარდენ და
თვითომან ცალ-ცალკე თვისსა მოჩქნას ცდა დაუწყეს, ფრთათა და ბოლოთა ასეთ-
ქებდენ და ტრფიადებდენ. მათუეამ უთხრა:

¹²¹ ვარიანტი: მწვეს უ მ ზ ო

— ეჭა, მოყვასიო! თქვენ თვითონ თავისა თვისისა მორჩენასა ცდილობთ, ამხანაგთასა არას სრუნავთ,

თქვა ლექსი

რა წესია მოყვრისაგან მოყვრისათვის ესე საქმე:
სხვანი ჩემნი ამხანაგნი მოსწყდენ, მოკრწე მარტო აქ მე?

სიყვარული სჯულდისაგან ბრძანებულა, ესე, რომე მოყვასსა მოყვასის მორჩენა თავის თავისაგან უძეტეს საძის, რომე უნდოდეს. როგორც მათ ორთ ამხანაგთ ნაჲში მჯდომთა, რა ზღვისა კიდეთა მახლოდენ, ნაჲი გაუტყდათ, და ორნივე ზღვასა ჩატვიდენ, და ერთი მცურავი კიდეთაგან სსჲველად ჩაიჭრა, უნდა ერთ-ერთი გამოეყვანა და მოეჩინა. რომელსაც მიეშველის იგი, ეტყოდის

ლექსთა:

ეჭა, ძმაო! ამ მორეკსა მე გამოიშვი, დამიტყუე,
ჩემს მოყვასსა მიეშველე, მიცურდი და მიეტყუე!

თუცა თქვენ ეგოდენი სიყვარული არა გაქვთ, თქვენთა ამხანაგთა სიცოცხლე თქვენის თავის უძეტეს გინდეთ, ეს მასინტ ქებით: ყოველთა ერთბაშად, ერთ-პირად, ერთ-სიმსნით ეცადენით. ნუ თუ ესე ბაძე მოუფსურათ და ჩე ავიტაცათ, და თანა წავიღოთ და მოკრწეთო. ტრედთა მისი ბრძანება ათაკეს, და ერთ-პირად შეფრინდენ და ფერხის მასეთა მასე მოგლიჯეს, და ბაძე-თავს-გარდაცმულნი აფრინდენ და წავიდენ. რა მონადირემ ტრედთ აფრენა და ბადის მოტაცება ნასა, მათი დაშრომა და ეგრე ჩამოკარდნა ეგონა, თვალი მათზე დაიჭირა და ეგრე გამოუდგა. მან ჭილეკავის გონებასა თვისისა თქვა: «მრავალი უამია ესეთი საქმე არა ქმნილა ქვეყანათა ჩუდა. აწ ჩემგან არა საქმელია, რომე მათ უგან არ გაუდგე, და მათი საქმე არა ვცნა, თუ რაჲ იქმნება, და ამა გამოცდილებითა, ჩემის უამისა სსრდელი შეეიკრიბო და დაჭირების დროს მოვიხმარო.

თქვა ლექსი

წადი, სსრდო მკვირბე დღედ სსჭიროდ მოსავალი,
სოფლის ჭირთა მოკლენსოედ მოგინდების მოსავალი.

ჭილეკავი მათ უგან გაუდგა, და მათუჲ და მისნი ამხანაგნი. ბადიან მიფრინვიდეს. მათსა მდევარსა მებადურსა თვალი მათზედ ეპყრა, გზათა ზომდა და სდედა. მათუჲმ რა ნასა მათი მონადირისაგან დეკსა, რომე მოჭირებებით მოწვენას ცდილობდა, მანობაძე ხელთ არ ჩაეყარა, არ მოესვენა. მოყვასთა პირი მიაპყრა და უთხრა:

— მან ავპირსა სრულობით ჩვენის ამოწყვეტის ცდის წელი შეურტყამს, და ჩვენდა დასასოცლად გკლევს. ესეუ მისსა თვალთა არ დავეფარებით, იგი ჩვენ გულს არ მოგვაშორებსო. ესე უმჯობესია, შენებულობის კერძო ვაძროთ, წაღვოტთა და სუთაკენ ვიფრინოთო, რომე მან ველარა დაგვინსაღსო. და რა

დავეყვარებით, იმედს გარდაიწვევტს და სინანულით გარე შეიტკეპისო. ტრედო მორუსძინეს, მინდვრის გზით მიზიდეს, სკესანოვანთა მისმერეს.

რა შებადურძან ივინი ველარ ნასა, მოწუენილი, მწუნარებით გარე შეიტ-
ცა. ჭილყავი აგრეკ მისდევდა, რომე მათი მოძრენა რას სერსით იქმნებისო,
რომე მათი ესეთი დღის მოსვლისა საქმე თვისად სავსლად შეინახონ.

თქვა შაირი

სიბრძნე მიევარს სავზუნელად, გამოცდისა სარგებელად:
ზიანი და შეძინება მოვივრიბო სსვათა ველად,
რაცა მარტებს მოვიუილო, დავიჭირო მავრს სელად,
და სწეინარი ჭეე დავაგლო, ვითა უთქვამთ ბრძენთა ძველად.

ტრედნი მონადირის შიშისაგან და დევისა უშიშარ იქმნეს, და თვისთა
მოძრენისათვის მათუყას მადლობდენ. მან ჭკუთა მყოფელმან და ცნობა ვრცელ-
მან, სავგანებელისა შეძღვრამად მათ ურნია, და უთხრა:

— ჩემი ჭკუა ესრე სედაეს, მოყვრისა შეუწეენელად ჩვენი ამ ჭირის (ავას)
სსნის დონე არა არის რაო.

უთხრა ტაეში

უმოყვროდ ეს გზა ვერ განულთო, ჭე, მზა.

აქა ახლორე ერთი თავკია, ღირაქა ეწოდებისო. ჩემთა მოყვარეთაგან უფო-
როსად ერთ-შირი, მოწყალე და სსვათა მოყვასთა და შემწეთაგან აღმატებულა.

უთხრა ლექსი

ამსნავია ერთგული, მოყვარე შირობიანი,
მისთა მიმდგომთა მის გამო არვის უნასავს ზიანი.

რომე დელვა გვემულსა ლიბონის შირი გვასწეროს, და ამა შეჭირვებისაგან
გვიღებინოსო. მერე, ერთი ნაოსარი იყო, სდა მას თავკესა სოარე ჭჭინდა, მუნ
დასსდენ და მის სოაროს ვართა სურვილით დარეკეს. რა მათუყას სმა ღირაქას
უურთა მიესმა, ადრე გამოვიდა. და თვისი მოყვარე ჭირთა ზადეთა დაბმული
ნასა. სისხლის წყალი თვალთა წყაროდამე ჩამოედინა დაწვთა სედა, ვაქმან მო-
რეული სულთქმა დამწვრის დვიდლისაგან ლაყვარდის ცის სიმადლედ აღახნია.

და თქვა შაირი

რას ვსედავ, ჯი, მოყვასნო! რა მოგველენით ვესითა?
მე ვითლა ვიყო შევბითა სსინხარულარს წესითა?
რადგან თქვენ ესრე სოფელმს გავწიროთ, ვიყო მე სითა?
და ჩემთა მოყვასთა გიტყვრეტდე ჭირთა ჭირთ უარესითა...

ეჭა, ზატოოსანო მოყვარეო! ეჭა, შეთვისებულო ამსნავო! რა ხრეკმა გავაბა
ზადესა მავას, რომლისა მიხეზითა ჩავარდი ტანჯვასა მავასო? მათუყამ უთხრა:

— სიკეთისა და სიავისა მოსვლა, სარგებელი თუ დასავლისი, სოფლისა
ვათარებსა სედა არს. დამზადებელისაგან სიკეთისა კიდე ვაწათათვის სამსჯარო-
სა კალმითა არა დაუწერია რა, მავრამე ჩვენისა ურჩებითა და სოფლისა მიმო-

სვლითა შეუძლებელია განსაცდელი არ მოკვლინოს, და მისის მორიდებით კარ-
დიცილსო.

უთხრა ლექსი

რაცა ჩემთვის გაგებულა იგი მოკა დაუცხადლად,
ძაღლი ღმერთსა: მას მივიხსნევ წყალობად და დიდად მადლად!

მე სოფლისა განსაცდელმან ამა სიკვდილისა კალთათა გამახვია: მცირისა
საგებვისათვის ჩემთა ამისანაგთა აღვირი წაიყარეს, მე მათ სიჩქარესა და გაუ-
კრძალველობასა ეშლიდი, კორკოდელსა დევნისა არა ცდასა ვასწავლიდი... თათუ-
რაკის სელმა თვალთა წინ ახსნდი ფარდაგი გარდაგებურა, და ჩემი მხედვარი და
შორს დამნასველი ჭკუა უგუნურობის ბნელსა და უცოდინრობის საფარველსა
ქვეშე შეაწყოდა, და ყოველი ერთობით სატანჯველისა ხელთა და ჭირისა ჭანგ-
თა გაგებით. თავგამა უთხრა:

— მივიჩნის, კოდინისა ჭკვისა და მსწრაფელ მოკონების უფალმან თქვენ-
ზედ მოსულს განსაცდელს ვერ განეჭებით, და ფათურაკისა ისარსა სერხის რჩე-
ვის ფარდაგთა ვერ მოკვარებით. მათუჟამ უთხრა:

— ჭაი-ჭაი, ზირაჭკე, მაგას ნუ იტყვი! რომელნიცა მადითა, ჭკვითა და ცოდ-
ნითა ჩემზედ უაღრეს არიან, და სიდიდითა და მორტყმითა ყოველითურთ შემძლე-
ბელნი, ვერცა იგინი მოიჩინენ თავთა მათთა სოფლის განსაცდელისაგან. თუ-
ცა განგება და საქმე აღიძვრის, ზღვის თევზთა ღრუბელთა შერთავს, და ჭკერით
მიფრინველთა ქვე წამოჭვრის, და ვერა დახადებული განგების შეცვლის ღონეს ვერ
დაიდებს მოთქმისა და დაჯერების მეტსა.

თქვა ჩახრუსაული

ტომნი კატანი, ქვეშე ცათანი შემოკრბენ გმირნი, იმედებულნი,
განგების მსდომად, მათს მოსახდომლად, თვალნი დაუდგეს ყურნი დებულნი¹²²,
თვესნი ზღვით სმელთა, მიფრინველი ველთა მასეს ჩაცვიკდეს, საწყლად დებულნი,
და ქვეყანის ღონეს, ცრუთ მოსაწონებს, თივა ემსგავსოს აღ-მოდებულნი.

სამს კატმან ესე იტოდეს, მცოდინარეთ ღონე განგებასთან უმეცართ მსგავ-
სია. განგებასთანა ქვეყნის მზერობელნი ბეყენი, მეოდოვნნი გლახანი—სწორე
არის.

უთხრა ლექსი

ძაღლითა და სიქონლითა განგებასა ვინ განეჩანს?
არამც გითქვამს—არად მომისდა, მემართლები ანუ მე რას?!

ზირაჭკამ უთხრა: ჩი, მათუჟამ! ამას გული დაჯერე, რომელსაც სამო-
სელს ღვთისა წადილის მგურავლი ერთსა მის მადლის კარის მოსამსახურის ტან-
თავის შეჭკურავს, მისი საყელა ბედნიერობით შემკული სამს, და კალთანი მის-
ნი შრომითა მორთულნი ჭქონდეს. განსაცდელი უმტველად წყალობად და მოწყა-

¹²² ვარიანტი: დაუდგეს ყურნი დებულნი.

ლებად მისაჩენია, მაგრამ მონაშან მისის განგების აწა-წა იცის, რომლისათვის მოივლინება, და მას შეწყალებას ვერ სვდავს, მასუგან რაღა მოსდევს. და სამს მონაშან სიბრძნის სასწორის მოკლენისათვის და მოსაკაღისათვის მადლობის შემწირველი იეოს, რადგან მისი დახადებულია და იგივე ჭფარავს. ამის იგაგისათვის უთქვამსთ—

უთხრან ლექსი ფისტოვანო

კამეამს ლეინოსა და მღვრივე თსლესა ნუ გამოაჩხვე: შესუი ამოთა, წასადა ჩვენი მუღვინე გვასძევს იგი კეთილ აწს უამ-უჟამოთა.

რომელიცა მოგვლენია, რადგან მადლობით მივითვალავს, ყოველთა უძველესისა. ეგე მას ჭვავს, როგორცა მათ ბრძენთა უთქვამსთ: «სიტყბო უსარყოფოდ და უჭიროდ არ იქმნებისო, და განსვენების ვაწდი უეკლოდ არ გამოკებმისო.»

უთხრან ლექსი

სასოწარვეთა არა სვობს, სჯუღშის დაყენებული, მრავალ-გზის ქმნილა—იმედი ბოლოს მოსდევდეს ქებული.

და საუბარი დასსრულა, სითაც მათუჟა ება, მას მსარეს ბადეს ჭრან დაუწყო. მათუჟამ უთხრან:

— საყვარელო მეგობარო, პირველად მათ ჩემთა მოყვასთა ბადე დასტერ, რომე გული ჩემი შეიჯვრო, და მასუგან მე გამომისსენო. თავკმა ყური არა მიუზუყა, და თვისსა საქმესა იღვიდა. მათუჟამ კვალად დაჟინებით პირი მიანყინა და უთხრან:

— შირაჭვე, თუცა ჩემი მოყვარე სარ, და ჩემის ნებისად მესმარები, პირველად ჩემნი მოყვასნი გამოსსენ, და სიკეთისა მადლიერობა სუღისა ჩემის ქედთა დასტდე. თავკმა უთხრან:

— შენ საზღვრისა გარდასვლასა შემზადებ, და ცუდნი საუბარნი დაგიჟინის. ჭგონება შენი აგებულება ვერა რამან შესწუსოსი?.. და ივინი შენსა ნაკეთვარსა არად მიიხნევენ, ეგეთი სიტუვა დაუტევე. მათუჟამ უთხრან:

— მე ამა საუბარსა ნუ მიშლი, რადგან ამა გუნდთა თავობა საცხადლოთ რუკათა სედა ჩემს სასელსედ დაუწერიათ, მათის საქმის აღსრულების პირობა დაძიცს, რადგან ესენი ჩემს სელს ქვეშენი არიან, და ეგენი ჩემსედა ნაკეთვარნი არიან. და ამა მისეზითა, რადგან მე მაგათი მთავარი ვარ, ჩემგანაც მართებულა მაგათსედ კეთილის ყოფა. მაგათ რაც სიკეთე შესძლებათ, იგი უქმნიან; მაგათის ერთის პირობით და თანაშემწეობით მონადირის სელთავან მოჩსენილვართ. აწ ჩემგანცა ხამს, მაგათ მუჭათა რამე შევზლო, და მათი წინა-მავლობის წესი აღვასრულო. რომელიც სელმწიფე თვის განსვენებას მოინებებს, გლენთა ტირთა მსეთა შინა გაბამს, და მისის სიმაღლის ნათელი სან-გროლად ვერ აუნთება, და აღრე დაშრტების და სვე-სვიანობათა თვალნი დამრუმდებიან,

უთხრა ლექსი

თუ მეფეს სძინავს, ქვეყანა ვერ დაიძინებს შეგებითა,
მთავარი თუცა არ შერების, თემი მოაზრდეს თნებითა.

თავკმა უთხრა: მეფე უმათა შორის სულის მსგავსია, და გვამთა შინა გულისავით. მამა, მოაზრენა მისი უფროსად ხამს. თუცა გული მთლად არის, სხვათა ასოთა ტვივილი ეგოდენი არა არის რა. დიერთმან ნუ ქმნას, რა გულსა ჭირი ეუფლას, გვამთა ღხენა შეუძლებელი შეიქმნება.

უთხრა ლექსი

თუ უმა მოაკლდა მეფესა, არ კერე დასავლისია.
თვით უფროსაგან შესობა ადვილად შესაძლისია.

მათუყამ უთხრა: არამც ჩემისა ბადისა ჭრათა ზედა დაშვრე და მოგეწეონოს, და ზოგნი ჰინმე ჩემნი მოყვასნი შეკრულნივე დარჩენ; და მე რომე ვება, რაზომცა დაშვრე—გასძლიერდები, და მე კერე არ დამიტყვებ, და არცა შენთა გონებათა ჩემსა მოუხმარებლობასა გაიზრასავ. ესეც არის, რადგან ჭირი ერთად თავს ვიდევით, მოაზრენის შეებაცა ხამს, ერთგან შებრალების გზა გავიკვლიოთ.

უთხრა შაირი

მოყვარე და ამხანაგი თუ მოიგო, ესე გვარი:
შენი ღხინი ღხინად უხნდეს, ჭირი ჭირზედ არ სავმარი.
თუ ამ ორში არ გარგავ, რად იმოყვსო, რად იდარი?
და სხვას რას გიზამს? გერ გაცნოვნებს, აწ აჭავე გარე გარი.

თავკმა უთხრა: ქველის კაცის წესი, და ჰატიონისაგან მტკიცე ბრძანება ებ არის. ამას იქით შენი დიდებული სასული, დამყარებული საწმუნოება თემთა გაფინება, და ყოველი ერი შენს ერთგულობას ეცდებიან და მოგენდობიან, და შენი სიყვარულით ალკვნებიან, და სულ-ქვეშეთა წადილი და ნება შენსა ჭაბუკობასა შეეთვისებისო.

უთხრა ლექსი

ესეთს მოყვასსა ეთვისე, კაცურად ყოლე ძველსა,
მოყვრისთვის სულ-დადებულსა, მტერს მოუთმენდეს მრავალსა.

მერმე ზირაქამ მრავლის ცდითა და შრომით მისის მოყვასობ ბადე დაჭრა, და ბოლოდ მათუყა თოკის ჭირიდან გამოიყვანა. ტრედნი მას მშვიდობით დაესალმნენ და თვისთა საბუნავოთა წავიდნენ, და თავკი სოროთა შევიდა. რა ჭილყავამან თავისაგან ესეთი შეწვენა და ბადის დაჭრა ნახა, მისი მეგობრობა მოინება, და მისი გათვისება და მოყვსობა დიდად სარგებლად დაინახა, და გონებათა შინა ესრე იტყოდა: რაცა ამა ტრედთა შეემთხვა, ესეთი საფათურავე მეც წინა მიცხ, და ესეთის კაცის მოყვრობა, რომელიც შექირავებასა შინა ხელის ამყვრობელია, ჩემად იმედად მიყვს.

თქვა შიარსი:

სშირად არის მოყვარე მრავლად სსსა-უბრანია,
მაგრამ მოყვარობის მოქმედი ცოტაა, არ უფროსია.
მოყვარე მსაქმის საქმნელად იცოდეს უკმთა დროსია,
და მოყვრისა ტვირთი იტვირთოს სწევად სადროსია.

მერმე ჭილეკავი წყნარად თავის სოხრს მოუჭდა და სმა უფო. თავკმს ჰკითხს ვინაობა მისი. მას უთხრა:

— მე ჭილეკავი ვარ, შენთან მოსრული, და დიდისა ჭირისა მქონებელიო. შირაჭა ჭკვიანბი და სრული მცოდინარი იყო, უკმთა და სსსთ სიცხე და სიცვი კამოცნადა, ავი და ვარგი მრავალ-გზის კისიჭა. მას ადგილს სძმაღვანდ და კასაზარავად სვრელი ყოვლგნით გაემრავლებინა, ერთმანერთში გზები გაეღო, და სსჭირო დონის ძიებათა ცდილობა წინა დაედვა, ყოვლისა სსფათურაქას სსქმის მოსვლისა სიბრძნის ნებასედ მიენდო. რა ჭილეკავისა სმა ესმა, კამოსძისა და უთხრა:

— რაა საქმე გიცს შენ ჩემთანა, ანუ მე შენთანა—რაა მიზეზიო? ჭილეკავს რაც ენასა, თავით ბოლომდე უამბო, და მისი ჰირობის სისრულე და ტრედ-თათვის ღვაწლი უქო. და რადგან შენგან ამათი ეკეთი შებრალება ვნახე, და რაც შენის მოყვრობითა მათ საქმე ეწია, და ვითარისა ჭირისა და ფათურაქისაგან ისსენ, ამისთვის შენი მოყვრობა მომიხდა, და შენგან ველი ერთგულებასედ კავიფიცნეთო.

ღ ე ქ ს ი

მეშინის, გულის სიტყვანი მიხდა გავანდო ყოველი,
შენ ჩემთვის იყო, მე—შენთვის, შუა გვერეს ღმერთი ჩსოველი.

თავკმს უთხრა: ჩემსა და შენში მეგობრობა კრულაია, მასლობელობა კას-მოკრებულია.

უთხრა ჩხრუხაული

შენთა ბასართა ვერ ვსჭრეტ ფასართა, სარგებლად ვხედავ, სულის ღიანად, ჩვენი ვაჭრობა, გველებერ ვაჭრობა, დასავლეთს მსწევს ლტოლვა გზიანად.

წადი, ცივსა რკინისა ნუ ნაყ, ნურცა ფერხსა ესეთისა სსნდომელსა ჩედა სდგამ, რომე მისი სულთ ვაქება ყოვლისა გზით უცხო იყოს და არ იქმნებოდეს. ნავითა სმელეთსე სიარული, და ტაიჭითა ზღვაზე რბევა, რომელიცა უზოვარისა ჰოვანად ვლიდეს, თავსა თვისსა სსკიცხელად გავხდის, და თვისსა უგუუნურებასა ბრძენთ წინაშე გააცხადებს.

უთხრა ჩხრუხაული

ეგე მასენი სსვად იზრახენი, მოინადირე სირთა სსსენი,
მე რად მსახენი არ სსხმასენი? ეგე სსსრიგო ვერ შემასენი.

ჭილეკავმა უთხრა: ეკეთი სიტყვა რა სათქმელია? მსხე და სსსელოვანი კაცი შეჭირებულსა და უღონოს უიმედოდ არ შეიქმს, და რომელიც ბედნიერისა

და დიდების პატრონისა კარისაკენ სამეკობროდ პირის იქმს, გამწურალი ხელის
ნების პირთა არა ჰქრავს. მე დროთა და უამთავარ მოსვლის ჭირის შიშით ამ
სახლსა შემოვხვეწივარ, და ბოროტის განსაცდელისათვის ამ კარისა მღუობლი
საფარველად მომიხსნავს.

უთხრა ლექსი

შესასვლელი არსად მაქვს შენის კარისა ვიდა,
გერსად ვერ წავალ ცოცხალი, მალსენ, თუ წამეკიდა.

აწ მტვერსავით ამ კარისა სატეხსელი შევქმნილ ვარ, და ჩემსა პირის
წყალსა ამ სახლისა მონობიდა ამ არცა ნებითა და არცა ძალითა არა სადა უგუ-
ბრუნებ, და არცა სატანჯველითა სხვაგნით ვიკლტო.

უთხრა ლექსი

თუ რისხვის სრმლითა მოცამელავ, შენ იცი, ნება შენია,
თუცა ნასყიდად დამიჭერ—მონა ვარ დავაშენია.

თავკმა უთხრა: ჟი, ჭილევაო! სრიკები გაუძვი, საცოურისა საკენესა ფა-
თურავის მსეთა ზედა ნუ აყრი, რადგან მე შენის ბუნებისა საქმე ვიცი. შენ
სამ ჩემი ტომი და ნათესავი არა ხარ, და შენთანა რაჲ სააღერსო მაქვსო?

უთხრა შიარი

მსგავსი ხამს მსგავსსა შეუდგეს, მას ეტრფილღოს სულითა,
სხვა არსი სიკას ბუნებასა თანა რად სდეკდეს სრულითა?

უმსგავსოს ვისმე ვაწყობა ჭირს მისცემს არა ცრულითა,
და ხემი და შენი მსგავსება ვისმცა ეხმანა რულითა?

არას სერხითა მე შენგან არ მოვლორდები. რომელიც უფერსა გაცსა დაე-
მეგობრება, მას ეტრე წაეკიდება, როგორც მას კავახს წაეკიდაო. უკავმა ჭკითხა,
როგორ უფილდაო?

თავკმა თქვა არაჲ

უთქვამსთ, ერთი კავახი ვლდეთა ძირთა გოგებდა, და მისი კავანის ხმა ზე-
ცად აღიწეოდა. ჭკერთა შინა მფონინავმა ერთმა ქორმა მკაღსსა ანაზდად თვალი
შეადგა, და რა მისსა ვისკასით სიცილსა უური მოჭკრა, უოკელივე შრომა და
სარჯელი გულთავან დაეცადა, და მისის სიყვარულის სასე გულის ფიცართა გა-
მოისხსა, და თვისთა გონებათა შინა იგონებდა და იტყუოდა:

— ქვეყანათა ზედა მეგობრობისა უმჯობესია არა არის რა. საყვარლის მო-
ვლისა და გამწეოს ამხანაგის ვარდიება უხამია. იგავთა შინა უთქვამსთ: უსა-
ყვარლო კაცი მიწვივ სნეულიაო.

თქვა ლექსი

საყვარელი ვის არა ჭკავს ამ სოფელსა, ამ თემთა,
მისის ღხინის სეთ საყოფი¹²⁸ არ ექმნების ვითა ლემთა.

¹²⁸ ვარიანტი: მისის ხ ი ღ ი ს ხეთ ნყოფი.

ესე შევნიერი, მსიარულად პირ-მოცინარი, სულა სწრაფი, ლამაზად მოძრაჲნი.. რა გულმა ესეთს ამხანაგთაგან ილხინოს, გაასლდება და გაჭაბუგდება, ატებულადა ყოვლის რეკამათაგან გაუწმდება.

თქვა შინა

მოყვარე მინდა ქებული, ერთ-პირი, ერთის გულისა,
ჩემი შესჭირდეს — მილხინოს, რაცაღამე გამაგულისა.
რა ვნასო ჭირნი, მეფონოს, სად მელმის დადაგულისა,
და მას შევფრთხინებდე სურვილით, ვით წყალთა სურვი რწყულისა.

მერმე წყნარისა ფრენითა კაკაბსა მიმართა. რა კაკაბსი ნასა, მიჭრინდა, და ერთისა გლდისა ნაპრალთა შეუძერა. ქორი კართა მიუყვდა, და თვისა საგონებელი ყოველივე აუწყა და უთხრა:

— კაკაბო, რადეს აჭამდე შენისა სიკეთისა უმეტარი ვიყავ, შენი შესწავლა და ცნობა არა მქონდა. დღეს შენმა საქციელმა გულთა შინა ჩემთა დიდი სიყვარული დასთესა, და გულის აღსამკრელმა შენმა გოგამმა მე ყოველ მომინადირა. აწ ეს მინდა, დღეის წაღმა ჩემგან აღარ იშეშოდე და დაუმეგობრდეთ, და მე და შენი ერთობა გაგონოს, რადგან სიყვარულსა მრავალი სარგებელი მოაქვს, და მოყვრობისა ხეა საწადლის სილსა მოისხამსო.

უთხრა ლექსი

სიყვარულისა ხეწარისა საწადლის სიღნი ასხენო,
ჭკრიფო, ვერ მოლევ, — უმრავლე სისასხით აგრე ასხენო.

კაკაბმა სმა უფო და ჭრქვა: ჳი, მძლავრობისა საქმეთა მოქმედო! ამის საბრალოსა მონისა ჩემისაგან ხელი აიღე. ვგრე გეგონო, რითამც სხვა ერთი ვინმე კაკაბი შეგეჭამოსო?!

უთხრა ლექსი

მე შენი ნახვა არ მსურის, შიში მაქვს მოუთმინარე,
ჩემი და შენი აღერსი ვინა თქვა მოსასმინარე?!

რადესაც ცაცხლი და წყალი შესავდებიან და შეერთება მოუხდებათ, ჩემი და შენი დამეგობრება მაშინღა იქმნება; რომელსა დროსა მზე და ჩრდილი გაერთდებიან, ჩემი და შენი მოყვრობაცა მოთავსდება.

უთხრა ცაეზი

მაგ საგონებლით ხელი აიღე, სამოყვრო კარი სხვაგნით გაიღე.

ქორმა უთხრა: ჭე, პატროსანო! შენსა გონებათა შინა განხრეკე: მე შენზედ სიკეთის გიდე რა მეწადება? მე გესვეწები და გემუდარები, თვარე ეს ხომე იტი, ჩემსა გლანტსა სიმახვილე არ ავლია, რომე ერთი შენისთანა ნადირი ვერ შეიპყრას, და არცა ჩემი ჩარბი მოცუკთილა, რათამცა მფრინავლის უსორცობამან შემაწუხოს. ამის მეტი არა მწადიან რა, რომე შენი გაუყრელობა და შეთვისება მომინდა, და ერთად ყოფნისა და შენის შევნიერების სიტუირფე სიკეთის გზაზედ მყენებს, და შენცა ჩემის გაწყოფითა მრავალი სარგებელი შეგეძინება. პირ-

ველად ესე, რა ჩემი ნათესავნი ჩემის შეწყენისა ფრთისა საფარველსა ქვეშე
გნახუნ, მივინჯარებისა სელსა შენისა კალთისაგან განაშორებენ, თვალთა მოწყუ-
ლითა და მოყვარულითა ჭკრეტას დაეიწყებენ. შენცა გულ-ნებიერად კლდეთა და
კელთა სელათა და ფრენათა დაიწყებ; მეორე ესე, შენცა ჩემთა ბუდეთა წაგი-
ყვან, და ვრცელთა ადგილთა გამოყოფებ, და შენისა მყოფობისაგან ძალაღთა ხა-
რისხთა აღიწევი, და კაჲლად ესეცა—შენისავე კარისაგან ერთსა შევნიერსა, ლა-
მასს, შენს საფერს ტოლს საქორწილად მოგგვრი, რომე საღსინო ხელი გთ-
სურთა გარდასვიო და შენი ხანი და ყამი ამოს საწადლით წარვლო.

უთხრა ლექსი

მიწასუდ ზრუნვა არ მოგვსდეს, ზეცით ნაღვლისა ურჯანი,
წინ ღზინის ტახლა დებული, ღვისის ჯამშია ცურვანი.

კაკაბმა უთხრა: შენ მფრინველთა უმჯობესი ხარ, და ნება სელთა შენთა
აქს. მე შენი მებეგრე გლეხი ვარ, და ჩემთა უბედურობისაგან თქვენგან უიმე-
დობასა არ ველი. ვინ იცის დროს საქმე, რა მე თქვენის წყალობის ღირსი
შევიქმნები, მაშინ არამც ჩემი გუნება სიმსიარულით აღადდეს, თქვენი ქებული
გული ჩემსედ არ გაწერეს და საზატრონოს რისხვის კლანჭითა ტანით ძარღვნი
არ ამომწვანდნე. თვარა, ესევე მიჯობს, აქვე მარტობით სოროთა შინა ცოც-
ხლებით ვიყოფებოდე, ჩემთა უფალთა რისხვის საზარელი დროშა არ ავიარ-
ოთყო.

უთხრა ჩახრუსელი

მზის პირსა მღერას, ჩემს დასაჯერას, ჩემს საგადრისად ვერ გხედავ ვერად.
მიჯობს-ეე ესე, რაც დავიწესე: კლდის ჩრდილთა ვიჯდე, სრულ დასაჯერად.
ქორმა უთხრა: ჭე, ძმა! არ გიცნობია საყვარლის აუგზე მოყვრის თვა-
ლი ბრმა არის: რაცა სილაღით უშუერი რამე ქმნას, მას შევნიერად ეჩვენებაო.

უთხრა ლექსი

საყვარლის გესლი მოყვარეს მწთოლვარე თაფლი ჰგონია,
მისი აუგი სახელად უხნს, ვითა საგარგონია.

მე რომე შენს ქტევასა სიყვარულის თვალთა გსჭკრეტ, შენისა შესხმის
რუგასა სურვილის მატთანუთა რა დავსდებ, რითლა იქმნება წყენისა ასონი საწ-
ყინრად აღმოვიკითხო, და შენგან საწყენი რითაც გოით რასაც საქმეში მე გულ-
თა დავიდე?

უთხრა ტაუბი

სურვილის გუგა მოყვრისა საწყინასს ვერ დანახავს.

კაკაბმა, რომელიც მართებული მიზეზი უთხრა ქორმა, ელომი დასამშვიდე-
ბელი ჰასუხი პირის-პირ მისცა. ბოლოს-ჟამ კაკაბი პირობის სიმტკიცითა ხაზ-
რალიდამ გამოიყვანა, და ერთმანეთს გარდევნივნენ, და ხელ-ასლა პირი და ფი-
ცი განაახლეს. ქორი წაუძღვა და თავის ბუდეთა წაიყვანა, და ერთად სიყვარული-
თა და ღზინითა სოფელსა მოსტამდენ. რა ორი, სამი დღე ესრე დაადამეს, კა-

კახი ქორისვანს უშიშ იქმნა, ალაღდა და მადლითა სმიანობითა წასილი და უბადო სიცილი დაიწყო. ქორი მადლის გონებით ითმენდა, თუცა არ სძენოდა — უერთ იფრუებდა, მაგრამე გულთა შინა წყურბოდა.

ერთსა დღეს ქორი უძლებად შეიქმნა და სისუსტე ემატა. ესოდენ მოუძღურდა, სორცთა მონადირებად კელარ მოიფრინვა და მას დღეს ბუდესავე ჯდა. რა ბინდი მოკვიდა და კუჭი საჭმლისვან დაუცარიელდა, შიმშილმა შეაჭირვა, აგებულება მოეშალა, ძოღასდელი წყრომა, რაც გულში შეკრებულე ქქონდა, კმ-ყვისა მაცრებელი პირის სახე თავლთა წინ დაიდგა და დაჯკრების კოლოთი მისკენ არ იჭკრეტდა: კაკაბისა გაბძარკასა და ჭამისა მიწუნთა იგონებდა. კაკაბმა რა განრისხებისა სიშანი მის გულთა შინა წასა, თვალთა თვისი სიკვდილობის გამხადება გაიცადა, მყინკარი სულთქმა მწუნსარებით სახვე გვამიდან ამოადინა.

და თქვა ლექსი

შეელსა მტერსა რად მივესდე, ცხადი ექვი ვით მომწონდა?

სღვისა ლელვას რად შეკვარდი, ყოლე ვრძალვა რად არ მქონდა?

გადმე, რომ უწინ ხემის საქმის ბოლო ვერ გავსინჯე, და სხვას თესლსა მივესდე, ბრძენთა არა ვისმინე და უნათესაოთ აღურსისა შევეთავისე!

ბრძენთ უთქვამთ ცაგბი

ურსო თესლთ მეგობრობასა დაესსენ მათს მიწობასა!

სასსოვარი დავივიწყე, და აწ ხემის სიცოცხლის სომადლი ესეთის ზედაგონთა შევადგე, რომე რჩევის მტურავი მისის მოწინაშის დონეს ვერ შეიძღეს. სულის ბაგირი ესრე გავსწყვიტე, გონების თითის მწკრავლი მის შესასკვნილად გაშტურდებისო.

თქვა შაირი

დონე ყოველგნით მომელა, მომიუძღურდეს ასოანი,
მოყვასთა პირი მიტყეს, წარსდა სიცოცხლის სასოანი!
ცით სისარული მომაკლდა, უამთ შეება თას სადასოანი,
და ზურობილი მტერთა ხელთ ვუკვარ, სწადთ ხეში სისილი ვასოანი...

თავისა გონებათა შინა ესეთის რასმე ბჭობდა, და ქორას მისთვის ჭირისა კალთა გაქმალა და სისხლისა მსმელი ჩარბი შისმის წყლითა იწრთობოდა.

ც ა ე შ ი

რა მიწეზი წინ დაიდგა საქმე თვისი გააკეთა.

კაკაბი რა მკრთალითა პირითა უჭკრეტდა და კრძალვით ეჭკოდა, ქორმა მიწეზი ველარ უზოვა რა, რათამცა მოკვდა. დონე მოსწყდა და რისხვით კაკაბსა უბრძანა:

— რადა ესე, მე მიწესა ქვეშე ვზი და მაცხუნებს, შენ ჩრდილთა ქვეშე განისვენებო? კაკაბმა უთხრა:

— მადლო და ქვეყანათა მზურობელო! აწ სომე დამე არს, და ყოველი თე-

მი სიბნელეს მოუტყვას? რომელმა მხემ შეგაუტყა თქვენა, და ანუ ჩრდილსა ჭე-
შე მე სადა განმისვენებიაო?! ქორმა, გამწერადმა, შეტუქსა და უთხრა:

— ეჭა, შენ მოურიდალო! მე ტყუილის მთქმელად შემიქნო, და მე და ჩე-
მი სიტყვა შეურაცხად გისწავართო?! აწ შენი სამუქფო რისსვა მოკანიჭო!..
ამისი თქმა და მისი დაგლეჯა და შექმა იქმნა.

ე ქ ს ი

კაკების მღალს სიცილის უცხოდ სინჯვიდა მკოსანი,
ლექსი კერა თქვეს საქებლად ადრე მტრის მისანდოსანი.

ესე აწაკი ამისთვის მოვიფასე, რომე სცნა: რომელიც სსვა ნათესავსა და
უცხო თესლსა ეკებობრება და ალერსს მონდომებს, და ესეთსა კაცთან სიყვა-
რულს ცდილობდეს, მრისხანებისაგან არ დამშვიდდეს, და მსთახანა უამთა და სხს-
თა დაწმიდეს, კაკებსავით შეენიერს თავსა გაიქარებს, და თავის საფარი მი-
სი სიცოცხლის დღის ფარი სელით დაწარდების. ამაკე გსით მე შენ ლუკიად
გინდივარ, შენისა ნაწროვებისაგან მე გრძელად ვერ ვიცოცხლებ, და ამითა მე
და შესს შუა ვაწყობისა ვს ვისგან ვაისსნება, და შეთვისების საქმენი რით
შეიძლება? ჭილუვანმა უთხრა:

— ეჭა, ღირაქავ! ჭკვასში ვასინჯვა: შენისა დაღატითა მე რა სარგებელი
შემეძინება? შენისა შექმითა სიემილი რადეს მომეკეთება? შენისა სიცოცხლითა
და შენისა სიყვარულითა ათასი სარგებელი მომეტემა და ასი ათასი მოსავალი
მომემეტება! ეგე არა მოსაწონია, რადგან შენისა ნდომისა ვსათა მომიკეთ, და
მე ზიისა მარიდებ და ვასამებულსა სელსა მკერდთა მიბიძგავ. შენი ზატიოსანი ნა-
მუსი და სსვათა მესწავიშნობა ქვეყნასეოდ გაითქვა... ჩემს კრთგულობის სიმართ-
ლესა რად ჭკარგავ, და უცხოას და მწიოსა შენის ვარიდამ მაგდებ?

უთხრა შაირი

უცხოთა შეწყნარებასა დმერთი ვკიბმანებს ცხოველი,
თვისად მიინსკეს ვაღასა, რაც ვაცსა უფო ვოკელი.
მისის მტრებისა სმენსა მეც შესვან რდენ მოკელი,
და რად თქვენსა თემსა არ წესობს მადლისა შესაგროველი?

მე რაცა შენგან უხვად სიკეთე და ვაღდებულობის სიმრავლე მინსავს, არა
მკონია შენის მოწყვადებისაგან უცხო მყო, ჩემი გუნება სულ-მადლხენარის სუ-
ლით არ შეიწყნარო!

უთხრა ცაუმი

შენგან ვის უკვირს, აღირსებ უღირსს, წესად უცხოას შეთვისებანი.

თავკა უთხრა: არას მტერობას ეგოდენი სიძულილი არა აქვს, რომე ბუნე-
ბით განუოფილთა მეშურნეთა თუცა რართა კაცთა შუა მტერობა რამე შეიქმნას,
შუა-მავალთაგან მათი შერიგება ადვილია: მცირითა მიხეზითა მისი დაწყოება შე-
იძლება. მაგრამ, თუცა გვარობითა და მოდგმით მტერნი არიან, და ორგნითვე
მათი შური დაწოდ დაძვიდრებულა, მის ძეკლის მტერობისაგან კრთმანერთში

ჩსუბი ცოტაწივად აიშლება, და ახალს ჩსუბსა ზედა პირველი მტერობა ყოველი-
ვე მოაგონდება და გაუხსლდებათ, და მათი რგება არას გზით სანადლის წესი-
თა არ მითითესება, მისი სიბოროტე სიკეთის ძალისაგან გაშორებულა, და
მათ იგი სიკეთე ორთავე ძალთა შემოსსო.

უთხრა ტაეში

გირემდი გული არ წავა, სავონებელი არ ტავა.

ბრძენთ უთქვამსო, ბუნებით მტერობა ორი რიგია: ერთი ეს, ნიადავ
ზიანი ერთისა მისკენ არ იყოს. ეს ორთავე მტერთა სწუსარი არის: სან ერ-
თი მეორისაგან გაილასება, და სან იგი მისგან შეიწინება, რა გვარდაც პი-
ლოს და ლომის მტერობა, რომე მათი შეურა უბრძოლველად არ იქმნების; მაგ-
რამ ეგრე არ არის, მათსა წყლულებასა სალბუნი არა აქვინდეს, ამისთვის რომე,
ნიადავ გამარჯვება ერთს არა აქვს და გაქცევა—მეორესა. ზოგჯერ ლომი სძლევეს,
და ზოგჯერ პილოა. ამა გზითა მათი მტერობა ესეთსა სარისსთა არ აღწევიდა,
მათს დაგონილობათა სალბუნი არ მიეცეს, და რომელსაც გამარჯვება დარჩება,
მისი გული ამდლდება. მეორე ესე, რომე ნიადავ ძლევა ერთის კერძო იყოს
და დაცემა—მეორისაგან, რა გვარდაც თავგთა და ციცათა, ანუ მკვლთა და ცხო-
ვართა, სხვათა ამის მსგავსად მტერობა ყოველს დროს ერთსა-ერთისა სარ-
გებელია, მეორისა—ზიანი. ესეთსა მტერობასა რამ მოეკლება, თუცა ცისა მოქ-
ცეასა მისი მოშლა ძალ-ედვას, ანუ უძმა და დროთა მათის შურის ხვანჯთა გან-
სნა ექმნებოდეს, და ნიადავ სიკვდილი ცხად იყოს, და ცალგნით ძლევა, და
მეორგნით უღონობა და მისი შეწევა არ იქმნებოდეს? მუნ სულის დაცვა ვი-
თარ შეიძლება, და ახლო ყოფა რაკვარად იქმნებისო?

თქვან ფისტიკაურა

როს დღე და დამე ერთად შეთვისდენ, ან მზე და ჩრდილი ძიფმა შეყაროს,
ძაშინც ვინ შესთას მჯდომი მისილას ავალადა თავსა გარდამყაროს.

ჭილევაკმა უთხრა: მადლი ღმერთსა, რომე შენი მტერობა ჩემს გულთა ში-
ნა არ ყოფილა! და თუცა ჩემისა გვართავანი ვინმე შენი მტერი და ჭიშვია, ჩე-
მისა გონებისა სარკესა-სიმტყუფნის მტერი არა დასდება, და მოსურნე გულის
საყვარლის მიჭვრიტანად¹²⁴ მეგობრობისათვის ამიელება, და იმედიანი სასოება
მაქვს. როგორც ივანი მაგ პატრონისსა საყვარლის გულმან მოაჩინა, ჩემსა
ერთგულობასაცა მიემოწმოსო.

უთხრა წყობილი

შენ ებნ ნუ გებულება,
გულის წამლების ურება.
შენის გულისა სურება,
ძან არ იცოდეს თუ რება.

¹²⁴ ვარიანტი: მოსურნე გულის გულის სიყვარულის მიჭვრიტანად.

თაგვმა უთხრა: დაჟინების სასლვართა გარდასვდ, ჩემის მოყვრობის ცდასა დაესუნ, თუ ამისთვის მიწვევ და შენცა ესე ვწადიან. მტირითა მიზეზითა სიყვარულისა სსსითი შეიგონას, და მერმე სრული იგი სიჭიშვე გვარეულთა წესთა ზედა მიიქტეს,—რა გვარდაც წყალი, რა მრავალ-სას ერთთა გუბეთა შეაყენო, მასინ მისი გემო და სუნი შეიცვალება, მკრამ ბუნება მისი შეუცვალალებლად აქეს-უე: როდეს ტეტსლთა დასსსა, მისსა დაშრეტად არ მოუძღუოდება. აგრეე მტრის მგობრობასა, ასპიტსა გველებრ, მინდობა არა აქეს. მტერთან ერთობა ჭანგ-მასვილის სინჯვისაგან უარესია. ბრქნთ უთქვამსთ: «მტერთ სიტყვით ნუ მოსტყუებდებიო, რაგინდ სიმდაბლითა სიტებოს საქმით გექმნებოდესო.»

უთხრა ლექსი

შენის მოყვრობის იმედის ძველის მტრისაგან შოკება,
 ახანოს სსსმილს ვამსგავსე, თუ ვარდი მუნ იზოკება.

რომელიც მტრესა ტებლის ენისა და თავ-მდაბლობისთვის გულ-დაჯგურებით მიენდობა, მას იგი შეემთხვევა, რაცა მას აქლემოსსანს კაცს შეემთხვაო. ყვავ-მა ჭკითსა, როგორ უოფილთა?

თაგვმა თქვა არაკი

სასკად დაუტო, კაცი ერთი აქლემისა ჯდა და მგზავრ იარებოდა. ერთსა ადგილსა მივიდა. მუნ-მგზავრთა ტეტსლი ანთოთ¹²⁵, და მათს წასკლას უკან ქარს გაბნია და კატკათა მოჭკიდებოდა, და ლამზრობასავით სსსმარბი გაძლიერებულყო. ვარ-მოადებულს ტეტსლსა შინა ერთი ასპიტი გველი დამწყდებოდა და ვერ სით ვერ გასულიყო, და არას მსრით მოჩნენის იმედი არ ებოებოდა, და, ვით თვენი ტათასა შინა, მოხრავკასა და მწვადსავით ტეტსლსკად შეწკასა მიახლებულყო, კესლისა ცვარი თვალთაგან სისხლის ტრემლად სდიოდა. რა იგი აქლემოსსანი კაცი ნასა, სმა უყო და თქვა:

ლექსი

რა იქმნება მომუხმარო, მოწყვლებით შემიკედრო,
 ამა ტირსა მომარჩინო, გამიკეთო, ამიკედრო?

აქლემოსსანი კაცი ღვთის მოშიში და გულ-მოწყვლე კაცი იყო. რა გველი შეჭირვებსა მყოფი ნასა, შეჭირვებული და უღონო, თავის გუნებათა შინა იტყოდა: თუცა გველია, ადამიანთა მტერი, აწ რადგან ესრე შეჭირვებული და შეზარებულია, ამის უკეთესს რასა ვიქ, რომე მასზედა მოწყვლებისა და შეზარების თესლი დავსთესო? ვიცი სსსქარს ბედნიერობისა და სიჭიშვე მოწყვლების კიდე სარტებელსა არა-რას მოგვეტემსო, და არცა მიწათა შიგა თესვა გვარგიაო... ესე თქვა, და ერთი მანდივი ჭკონდა, ღროლისა წვერთა გამაბაბ და გველსა მიუპყრა. გველმა რა ღონის ძიების გზა ჭპოვა, მას მანდივთა ჩაძვრა, და აქლემოსსანმა ამა სერსითა ტეტსლით გამოიყვანა, და გველს უთხრა:

¹²⁵ ვარინტი: მგზავრთა ცეტსლი და ე გ ზ ნ ო თ.

— აწ სადა გინდა, წადიო. რადგან ესეთის ფათერკის მოგარჩინე და ესეთის ჭირისაგან გისხენ, ერთის მისრისაგან იარე და კაცთა ნულარ აზნებ, რომე კაცთა შემაწუხებელს ამ სოფელს სასელი წახედება, და მას საუგუნოს მტერთ გულისა გახდებისო.

უთხრა ლექსი

ზევით ღვთისა გეშინოდეს, კაცთა ყოფე ნუ აჭირებე,
მრავალს ჭირსა მოარჩმისან, თუცა იცხნე, თუცა ირგებ.

გველმა უთხრა: ჰი, კაცო! ეგე უმსგავსო სიტყვა დაუტყვე; გიორგი შენ და შენს აქლემს არ უნემ, არა სადა წავალო. აქლემისანმა უთხრა:

— მე შენზედ კეთილი საქმე ვეპე და ცეცხლით გამოგიყვანე, აწ მუქათვად მავსა მომაგებო?

უთხრა ლექსი

მე რაფა მსამდა იგი ვქმენ — სიკეთე, კაცთა საქმნელი,
გულარზნილი დრეუსა მოქმედებს, ვით ღვედი გამოასქნელი.

გველმან უთხრა: შენ კეთილი მიეპე, მაგრამე იგი სიკეთე ხამდა სხვისათვის გექმნა, და სხვა შეჭირებისაგან მოგარჩინა და შეგეწუვალბინა, — ესე საქმნელი იყო. არა უწყია, ხემის მტრის შსამი ვარ? ადამიანი ხემგან ერთსაცა სარგებელს არ ჭგულობს. მას, ხემსა მოარჩენსა რად ეტადე? ვისთანაც სიაგე საქმნელია, მსთან სიკეთისა ქმისა რას აქნედი? აწ ერთი ვაება სამს, რომე შენ გიძღვნა. სიკეთე რომე ავსა კაცსა ზედა ჭქმნა, მას შეუდარება, თუცა ბოროტი კეთილს კაცსა შეამთხვიო, — რა რიგადაც ჭკათა მყოფელსა უთქვამსო.

უთხრა შაირი

ბრძენთ უთქვამთ: ჭკათა რხევითა გამოგიცდია სხენი,
ხამს კეთილისა მოქმედსა სიკეთე მალ შეასენი,
ბოროტის მქნელსა მოუდგა ადრე შიშთვილის მსენი,
და ვინ ხელსა სიბრძნით ეტყუოდეს, ბრძენთ უთხრას მოსამსენი!

ესე გვართათანა სიკეთისა ქმნა არა სამს, და ჭურითათა სჯულსა შინაცა სწერათა ხეპნი და თქეპნი საუგუნობამდე მტერობა, ხეპგან თქეპნი ვებენა, და თქეპგან ხეპნის თავის გატეინება; ხეპნი თქეპგან ლტოლვა, და თქეპგან ხეპნი სიკუდილი. ბრძანებულთა, რომე ცოცხალი არ გაგვიშვათ. აწ შენ ბრძანებულსა გარდახედ და დიდი ცოდვა იტვირთე. მე მტნებსა არ შეურაცხყოფი და ამისთვისაცა გიებენ სხვათა დასანსავად. აქლემისანმა უთხრა:

— გველო, მოწყალება მოიგე!.. * სჯულში არას ადგილს სიკეთის ნაცვლად სიაგე არა ჭქეს, სარგებლის ნაცვლად. — შიანი, და მოხმარების ნაცვლად — წყენა. ესეთსა საქმესა კეთილი ბოლო არა აქვსო. გველმა უთხრა:

— თქეპენ, ადამის ტომთა წესი ეს არის: კეთილისა წილ ბოროტსა უზამთ.

* უნდა იყოს «... მოწყალება მოიღე.»

აწ მეტა თქვენს ნაქმარსა წესსა გიჟოთ. რომელსაც მუქათას თქვენ ბასართა ჭვი-
დით, მეტა თქვენ მოგუიდიო.

უთხრა ტაეზი

შენს წლადი განსიყიდარისა წამრედ მოგუიდი მიდიარსა.

კაცისა მრავალსა გედრებსა გველი არ უსმინდა, და ადრე გარდაწვეეტას ცდი-
ლობდა და ეტუოდა: ჰირველად შენ გიტე, თუცა შენს აქლემისო? კაცი ეტუოდა:
მრუდსა სავანისისა განუშორე, სიკეთის ნაცვლად სიავე უბადო საქმეო. გველმა
უთხრა:

— ამა მუქათასა მე თქვენისა წესითა შემოგზდავო. მან კაცმან ივარძმა და
უთხრა:

— თუცა მოწმით დამატეს, რომე გეო საქმე ადამიანთაცან ქმნილიყო, მა-
შინლა შენგან გუნხასა სულითაც მოგიყიდი, ჩემს სიკვდილს თაცე ვიდუბო. გველ-
მა მიღმა მინდართა ერთი კამბეხი მოგაკრი. დანასა, და უთხრა:

— მივიდეთ მისთანა, და ამა საქმისა სხე მართლობით მას გამოკვითხო-
თო. კაცი იგი და გველი კამბეხთან მივიდნენ, და ენოკანმა გველმა ჭკითსა კამ-
ბეხისა:

— სიკეთის მუქათა რა არისო? კამბეხმა უბასუხა:

— თუცა ადამიანთა წესითა მკითხე, სიკეთისა ნაცვლად სიავე იცინო. ეს-
რე რომე, ხასისა რასამე. წელიწადთა შინა ერთსა ღოდოსა გუმობდი, და სახლი
მისი სძითა და ერბოთი ავუგსე, მისის მოტყმის სავუქიკელი და სამირკველი ჩე-
მის მიხეჩით იყო. რა დავებრდი და მოვებრწდი, ჩემი ნაკეთვარი დაივიწყა, ბო-
სლით ველად გამგდო; და რა ხანი ერთი მოგნითა და მოსვენებითა ჩემდა ნე-
ბისად ვეტარებოდი, ცოტა რამ მიმსუქნე მომეცა. გუმის ჩემმა ჰატრონმა აქათ
გამოვლო და მისსა თვალსა ზონილად ვესვენე. ერთი კასაბი მოიყვანა და მას
მიმიოდა, და დღეს მას მიუყვარ დასავლავადო. ესე არს ჩემისა ესოდენისა ნა-
კეთვარისა მუქათაო?

უთხრა ტაეზი

ჩემი ამბავი ეს არი, სადღა ვთქვა დასწკუნესარო?

გველმა უთხრა: გესმა კაცო? აჭა, ჩემად საგებულად გაემწადეო. კაცმა
უთხრა:

— სამართალში ერთის მოწმით საქმე არ დამტკიცდებაო. ხსავცა ვანძე
იმოწმე და სწადელი აღისრულო. გველმა მიხედა, ერთი ხე რამე დანასა და
თქვა:

— წავიდეთ, მას ხეს კვითხოთო!.. რა მას ხესთან მივიდნენ, გველმა ჭკითსა:

— კაცობის რიგით სიკეთის მუქათა რა არისო? ხემ უთხრა:

— ადამიანთა წესითა სიკეთის ნაცვლად—სიავე, და სარგებლის ნაცვლად—
დასავლისო. ამით სჯან, რადგან მე ერთი ხე ვარ, ამა უადგილოთა ადგილს
მავლთა კაცთა მოსამსახურე. ნიადავ ერთისა თურხთა ჩედა ვდგევან, რომე კა-

ცი ვინმე ამა უდაბურთა მასკრადი და სისხლ-შეშრობილი მოკიდეს, და გაუსკუნა, და ჩემს ჩრდილს ქვეშე შეება მიეტყოს. რა თვალთ აღასმინ ჩემთა რტოთა, რომელი ცულათვის ტარად, სსვა ბარისათვის, სსვა იფინად და კარებად მინატრანს!.. თუცა ცუელი ახლავსთ, რომელიცა რტო მოუნდებათ—მომკვეთენ, და თუცა არა—ესეთსა სიტყვას იტყვიან... და ჩემის სიკეთისა ჰასუსად ესრეთ ჩემთვის მოინდომებენ!

უთხრა ლექსი

მე თავთა მათთა კარდილებ, მალ გაუსკუნებ შრომასა,
იგინი ძირით მოთხრასა ცდილობენ არ დაცხრომას!

გველმან უთხრა: ესე მეორე მოწამე, რომელიმან დაამტკიცა. აწ კბენისათვის სიტყვა აღარ გაქვს რაო. კაცმა უთხრა:

— სული ტუბილია და ძნელად გასაცემი, და სოფელით გასკვლას საზარელი! თუცა ერთსა სსვასაც იმოწმებ, უნდოდ საკვდავად თავსა მოგცემო. საკვირველად ერთი მელი დანასეს, ახლარე დგა, და მათსა ცილებასა ისმენდა და მათსა საჩხელსა გულის სიღრმითა ჩსრეკდა. გველმა უთხრა:

— აჭა, მელი, და ამსაცა კეთილთო, იგი რაღასა გვეტყვისო. მან კაცმა კითხვა დაასწრო. მელმა შეტყუეს და უთხრა:

— არა იცა, სიკეთისა მუქათა ავი არისო? შენ მაგა გველისათვის რა-მე სიკეთე გიქმნია, რომე ნაცვლად ტანჯვასა შემთხვევისარო! მან კაცმა თვისი ამბავი ყოველივე უთხრა. მელმა უთხრა:

— ჭკვიანსა გისმე ჭკავსარ და ეგეთი ტყუილი ვით იკადრეო?

უთხრა ლექსი

ბრძენთაგან მრუდი სათქმელი თქვი, თუ რა სავარგონის,
კაცურსა კაცსა ტყუილი არ შეუინს, გამოგონიან.

გველმან უთხრა: მართალსა იტყვის! ამა მანდიკითა, რომელი ჰაონთა ჭკვიდავს ცუცხლისაგან გამოძიევანო. მელმა შერისხნა:

— მე ვით დავიჯეროო, ესრე დიდი გველი ამა მცირეთა მანდიკთა რა-გორ ჩაუტიეო?! გველმა უთხრა:

— თუცა არა სჯერხარ, აწ ჩამკრები და თვალთ ნასეო. მელმა უთხრა:

— რადესაც თვალთ ენასავ, მაშინდა დავიჯერებო, და თქვენს სწორსა სამართალს მაშინდა ვიქმ, რომელსა შინა მიდგომა, და შემწეობა და სიქიშხისა საქმე არ კრიოსო. კაცმა მანდიკსა პირი აუღო, და გველი, მელისა ქართთა აღალებული, მანდიკსა ჩამკრა. მელმა მას კაცსა უხმო:

— ეჭა, რა შენი მტერი გაბმული ნასო, სანთა ნულარ აუფუნებო!

უთხრა ლექსი

რა მტერი სელთა დიხურა, მოჩვეით შეიწრებული,
ბრძენთ უთქვამსთ: სანთა ნუ დაწამ, აღარ შეიქმნას რებული!

კაცმან მან მანდიკსა პირს მოჭკრა, და მიწასა ზედა ესოდენი აწვიტა, გვე-

ლი სრულიად გაცალა, და მისის გესლისაგან მოიხა, და კრნი მისის შიშისა-
გან დაშვიდდენ.

თქვა ტაეში

ავის სიკვდილი წესია, სიტყვასეუ უარესია!

ასა ანაკისა შესაძინელი ესე არს, რომე ჭკვათა მეოფელმა კაცმა სიფრთ-
სილე არ დაუტოოს, და გავრძლება არ დააგდოს, და მტრის მოუძღურებასეუდ
არ აღადგეს, და მისის მდაბლად ქტევისათვის არ მიენდოს, რომე მისის ხერ-
სისაგან არ მოუღონოგდეს.

უთხრა შაირი

ვინც მტერთა სიტყვით გალადდეს, ჩარი შეისხას ძლისა,
სიბრძნის ღამზარი დაუძრტეს სიმცხნისაგანისა აღისა.

მტერი ვის გაუმოყვრდება? გული უცს ჭკვისა სავლისა!
და მამინდა იქმნას რვისისა, სილბო მიეცეს კალისა.

ჭილეკავმა უთხრა: ეგე სიბრძნის სიტყვანი, შენგან თქმულნი, მოვისმინე.
ეგე ბრწინვალე კუშტობა, რომელი ჭკვათა ლითონით გამოილე, ესცან და გუ-
ლი გამინათლდა. შენისა კაცობისა და მოწყალებისა საკადრისი ეს არის, დაუფ-
ნებისა და უგბილებისაგან ხელი აიღო, და ჩემი ვედრება მოისმინო, და მოყ-
რობის წესი გაასრულე. ბრძენნი იტყვიან: სახელ-განთქმულს კაცსა მიეძრდე
თო, და ავსა კაცსა მოერიდეთო, ამისთვის რომე, სახელოვანი კაცი ერთსა უამ-
სა მტენიერების სიკეთის წესითა გულის საწადელს აზოვინებს, უცხოობისაგან
შეითვისებს, მოყვრობას ნამეტხავად სიმტყიცესეუდ დაამყარებს. ავ-გული მოყვარე
რომელი იყო, აღერისის სიტუბოს ვერ გამოსცნობს, და ასის წლისა მოყვრო-
ბასა ერთსა წამსა გააქარებს, და წუთსა ერთსა იავარ-ჭყოფეს; მისსა საიერობ-
კაცსა მსწრაფელ ჭბოებს და გაუმოყვრდება, და მოყვრობისა საფუძველსა მალე
მოანგრეებს, და, კეტის ჭურჭელივით, სწრაფად შეიმოსრება და არა რათი გან-
მრთელდება. კეთილის გზით უთქვამსო

შ ა ი რ ი

მოყვარე ძებნე ესეთი: ბრძენი, მართალი, გზიანი,
სოფლის მოშლამდი თანადი, ვითა სოფელი მზიანი.
სასლს რა აღიზი საძირკვლად დაუდგა, თურა ბზიანი,
და წვიმითა ჩამომშველევს, დაგემართება წიანი!

შე მათგანი ვარ, რომე ჩემსა მოყვრობასა მინდობა აქვს. ესოდენი სხნია
აქა ვი, და შენთანა ერთგულობის ვდომის მონატრე ვარ, რომე ამა კარისა
მოსამსახურე ვიყო, და არა რა საქმით არ გაუშორეო. და ვერცა ჩემი გული
გაისკენებს, ვირემ შენის აღერსითა არ ზატყ-მტე.

უთხრა ფისტიკაურნი

შენთანა ტურთვის კალთას შეიპყრობ ხელით ადვილად, არ გასაშვებლად,
ძრავად სისხლისა წყალი შემისვამს შენის შეუპირსთვის, ჩემდა სმებლად.

თავკმა უთხრა: შესს ერთობასს და ალერსისს სულთაც მოკიეიდი, მკერს ამისთვის ესრე შორს მეჭირა, რომე შესსა გონებათა შინა არ გამგომო, ჩემთა ჭკეათა მიწესი რამე გაიზოვნო რა, და ესე არ გეთქვა, რომე—უძლეურო, უღონო და შეუგებელი მოყვარე ვიპოვნეო. წელსაც გითხარ, შენი მოყვრობა ჩემს ვულს დიდად უნდა, და შენის ალერსისს სურვილი სასლვარსს გარდასცილდაო.

უთხრა შაირი.

რა გულთა მესებრ მოყვრისს სურვილი ჩაიტრებისს,
მას გულს მოყვრობისს სალისი არ ოდეს მიაკლდებისს.
სატრეოო ძებსად არ წავა,—ტრეოალი იარებისს,
და გული გულისს მოყვარე უგულოდ ძალ დადნებისს!

ამისა შემდგომად გამოვიდა და სოროსს ვინთა დადგა. ჭილეყავმა უთხრა:
— რაჲ მიწესი შენი წინ წამოუდგომლობა, ანუ ჩემისა ვინისაგან რაჲ სასედველი გაქვს? კვალად რამე გიცს გუნებათა შინა შენთა, და რიდი რამე არ გაგ შორებიო? თავკმა უთხრა:

— თუცა ვინმე თვისი სული გაწიროს, და თვისი სატრეოალი ცხოვრება თვისისს მოყვარესს ანაცვალოს, მის მართალი, საკუთარი მოყვარე და მეგობარი ეწოდების; რომელიცა ამს საწუთროსს საქმისს სამკობლისართათვის შერიგდებიან და გაერთიებიან, რაცა მათი წესია; არც ნამეტურ უსკობენ და არც სრულიად ძუნწობენ,—იგინიცა ერთი შუათანა მეგობრობა და მოყვრობა არის, და სიკეთისა კენ უფრორე კეძობს; და რომელიცა დროსა და უამისა მოსვლისათვის, ანუ დიაცთა შუამდგომლობითა, ანუ სვასტანგთა და ავარაკთა იგონობითა მეგობრობენ, იგინი მუხადურთა ჭკვანანს: საკენთა თვისისს სასრებელისათვის დაჭვიანჩენ, არა თუ იფრინველთა საძლომლად! და ესეთსა მოყვრობასს თუცა ნდომს გარდასტა, უცილოდ, ბოლოდ მტერობა შეეჭმებაო.

უთხრა ლექსი

რომელსა გვამსა ქიშობა საძუდომოდ დაეპევიდრება,
მოყვრობისაგან უმეტეს მტერობა გაუძილდრება!

მოყვარე იგი, რომელი მოყვრისათვის სულს დასდებს, და თავის თვისისს მსგავსად შეიყვარებს,—ამისი უდიდესი სიყვარული არა არის რა. ესეთისა მოყვარესს მსგავსი არა ჭყავს, და მისი სასლვარი სულთა დადება არის, და სასუსიკოთა ლექსთა შინა ესე უფროსად ქებულს საუნჯისს წარგებისაგანო.

უთხრა ლექსი

უნუთათვის ლომნი ჭაბუგნი ასი ათასნი არიან,
მაგრამ რა სულზედ მიდგება, სიკვდილი შეეჩარის!

არა მინდა დაგვიფაროს მეგობრობის კარის გაღება, და საალერსო გისი განსნა შენთა ჩემის სულის ოდნად საწადელია, და სრულიობით ყოველი სიყვარულის წესისს საქმე ჩემი თქვენთანა მიწდომილა.

უთხრას ტაბეზი

ძიადეკ ს-უფსა-ეე დასასრულს, მისგან გავდგები, აწ გინამ სრულსა.

თუცა გონებასა ბორცოტის სსხე შემომეკრება, აჩსას დროსა მეგობრობა ესე აჩა მოხდებოდა, და სოროსა უბისაგან გამოეკრებოდი და აჩცა შენსა მოშორებებსა შევიწყნარებდი. შენი ერთგულებით ჩემს შეთვისებას წადიღისა სსე-ჭვის სსწლგარჩედ რომისაგან მეტად გარდას-უღია, და მეცა მოჩქენილი ვარ, და უს-უს-ურობის მიუნდობლობის გზა შევრულა. ძაგრამ შენნი ნათესავნი და მოყვარენი მატყუარნი და დაუნდობელნი არიან, და აჩცა შენნი მსგავსნი არ არიან. ძათგან დაუნდობლობისა მეშინიან, და აჩამც ჩემი სიკვდილი მოინებონო! ჭილ-ყვავა უთხრას:

— ჩემსა მოყვარეთა და ჩემს შუა ესეთი ფიცია, ჩემს მტრისა მტერნი და მოყვრისა მოყვარენი არიანო. თაგვა უთხრას:

— რომელნიცა ჩემისა მოყვრისა მტრისა დაემოყვრებიან, იგიცა მეძი მტერი, შეიქმნებიან, და ჩემისა მტრისა მოყვარესა ვინც დაემტერებიან—მე დაემოყვრებიანო.

უთხრას ლექსი

როთა კაცთაგან გიჯობან გულისა მოშორებანი:

მტრის მოყვრისა და მოყვრის მტრის, ვისგან მოგსგდების ვნებისა.

ამისთვის უთქვამსთ ბრძენთა, მოყვარენიცა და მტერნიცა სსმ სსსენი არიან: სსცსადა მტერი, მოყვრის მტერი და მოყვარე მტერი. აგრევე მოყვარენიცა: მოყვარე გულისათადი, მოყვრის მოყვარე და მტრის მტერი.

უთხრას შიორი

ეგრე მტრისა არ მეშინის, რადგან ცსადად მსწყინარობს,

მოყვარესა მტრისა ეუფროთის: შემოყვრება, მოცინარობს...

მოყვრის მტერი არ მამინებს, აჩცა თვითან მოძინარობს,

და გული ჩემი რასა ლამის, რად არ ჩქარობს, რადმცა წყინარობს?!
ჭილყვავა უთხრას: შენისა სიტყვისა ძალი ვსცან. ძადლი ღმერთსა, რომე მოყვრობის რიცხვისა შინა ვასწყეო რიგები, სიმტეიცე და სიმგრე შენსა და ჩემში დასდეკ,—რომე მე ამასა ვსცდილობ—რომელსაჩა ჩემდა მოყვრად ვიცნობ, იგი შენიცა მოყვარე იყოს და ჩემდა სსყვარლად მას მივიანეკ. რომელიც შენის სსწადლის მქმნელი იქმნება, და რომელიც შენ გავითვისდება, იგი ჩემიცა თვისი იქმნება; და თუცა ჩემი სსკეთარი ამსახაგი შენ გავემოკრება, ჩემგანცა მისი გავემოკრება დაიჯერე, რადგინდ დიდი სსყვარელი იყოს.

უთხრას ფისტიკაურნი

ვის მეგობრობის ერთგულებისა დადი არ აჯადეს სსწადლის ვიჩსა, მოყვასი მტერი მამიდაც მეგანდეს, უოლე გავამებ მიღმა ნაპიჩსა.

ჩემსა სიმდიდრესა და მისს დიდებულებასა ჩიკვათა და ვაპირებთა შინა ამას ვსცადუნიკ, რადგან თვალი, ყური და ენა თვალთა დაჩაჯანნი არიან. თუცა

გულის ჩემის სისარულსაცა შენი ორგულება რამე შევამცინიე, წამსა შინა უკ-
ველსავე გვამის ჩემისაგან გიდეგან ვუოფ და უფსერუღათა შთაუტყუებ.

უთხრა ლექსი

თუცა ერთი ასო შენი დაემოყვროს მტერთა შენთა,
ორ-კეც მტერად შეირაცხე, ორად გაჭერ, შერთე მტერთა!

თავსა ამ სიტყვათა გუღი შეუფერდა, მიიასლა და ჭილევაჲი მსურვალად
მოიკითხა. ერთმანერთს განდესვიენენ, და შუება და აღერსი ვამძრავლეს.

თქვეს ტაუზი

ღსინის სარტყელი წელთა შევირტყათ მოყვრისა გუღათა ჩსისსატყელად!

რაოდენთამე დღეთა ესრეთ განვლეს. თავი მისსა შესაფერად მსაშინძლობა
და, რიგი და მკემნისა წესი არა დააკლეს რა. მერმე უთხრა:

— წე, ძმაო! თუცა აქა სადგომლად დაიბარგებ და დედა-წულთა მოასსამ,
მეტად გაერთება იქმნება, და დავიმადლებ, რადგან შესაყრელი სიყვარული სულის
შენსა სუდა დამიცს. და თუცა ამას არა იქმ, — ესე ადგილი უსამსი და უგემური
შეიქმნება. რადგან ჩემი სადგომი ეს არის, არცა ურიგო ადგილი მგონია: დია
შეენიერი და გულის გასმსიარულებუღია! და თუცა ეს არ იქმნების, უძვობესი
ბრძანეო. ჭილევაჲა უთხრა:

— ადგილობითა კეთილი, და ვრტყელი და ჰაერ-კეთილია, და სიტყვაცა
არა ითქმის რა, მკრამე ვსა-ადგილია, და მგვანური სშირად დიან და მკვალ-
ბენ, და მათგან მრავალი ჭირი შეგვემთხვევა, და მტრისაგან მრავალი წრუნვა
მოგვხვდება. ერთსა ადგილსა სვენარინი ადგილია, სიკეთითა და სსისსარულ-
თა ნათლითა სავსე, ჰაერ მსშენობითა ერმისა წალგოტის მსგავსად შესაჭტვეელი
და სსლხინო სამეოფი.

უთხრა შიარი

ახალა მწვანე გაშლილა, წელის შირი ყვავილესანი,
დილის მჭროლელი ნიაჲი ამბრისა სუნთა მესოლანი,
ნარდი შრომანთან ნარკვი უდროსოლსა და დროსანი,
და ია და ვარდი სსლხინოდ უსხუნან, კითა მგოსანი.

ერთსა ჩემსა მოყვარესა კუსა მუნ სამეოფი აქეს, მის ვარემოს ჩვენსა სს-
წრდელიც მრავლად იშოკება, არცა ვაცთა ფერსა სვდების. თუცა გწადს, და
ერთად მივიდეთ და, რაცა დღენი დაგვრწომია, შუებითა და ღსინითა ვაღამე-
დეთო.

თავგამა უთხრა ჩსხრუხაული

თუცა სუდრისა სიკედელს უდრისა, კალთა მიწას ქვეშ არ ვამეშალა.
ნუ ირწმენ, რომე შენ ვაგვიწერომე: შენს კალთას ხელი ზერობად მეშალა.

არა სსწადელი შენისა ხლებისა უბედნიერესად არა მჩანს, და არცა სსნდო-
მელი შენისა შეერისათვის შემიდარება. სადაცა შენ მესესავით მისდარება, მე
ჩრდილებრ უგან შევიდგები; რომელსაცა მიწასა სსხლის ბერტყითა განვლი, კალ-

თასავით ფერს ქვეშ დაკეფინები; კიდრემდის სული ჩემი სულთა მხუთავთა ჭანგ-
თა შინა არ ჩავარდება, ერთობის სულსა სურვილის კალთას არ მოკსსლეტ.

უთხრა ლექსი

საუგუნოს საშეებლისა საყელო და ანუ კალთა,
თუ შეიპყრას, ვინ გაუშვას შემცდართა და მოსაკალთა?

ამა ადგილსა რომე ვიმეოფები, უწინდელი ჩემი სამკვიდრო არ არის, ჩემ-
და უნებურად აქა მოვიწიე. თუცა ამხავი გავრძელების, მრავალი საკვირველი
წარმოითქმის... რა ერთსა ადგილსა დავსადგურდებით, და გულისთ მოიწადინებ,
მოკასსუნებ.

უთხრა ტაეზი

მრავლისაგან ცოტას გეტყვი, არ შეწუხდეს გული შენი.

საუბარი ამხედ მოსწულა, და ჭილეყავა ნისკარტით შეუპყრა და სკენარაინ-
თაკენ იარა. რა წყალთა შირთა მისსლოვდა, სადა სამეოფო გაგეგულვა, კუ იგი
აქა-იქ მიმოკლიდა. რა შორით ჭილეყავის სიცხადე გაიცადა, შეშინდა და წყალ-
თა ჩაიუფნთა. ჭილეყავა თავი ნელიად მიწათა დასვა, გუსა მას ხმა უყო. კუმ
რა მისი ხმა იცნა, წელისაგან გამოვიდა და საყვარლის მოყვრის შირი დაინახა,
სინხრულის უშნის სულთქმა ჭაერთა ალაბნია.

თქვა შიარი

ჩემი საწადი მოყვარე საღსინოდ მომიყარდია,
ბნელ ბელსა ბედი მიბუდე, ამაღ მადლობად ვარ დია.
მწუხარებისა კვალი აღარ მწრეტს განაყარდია,
და სსისინარულა უამი მაქვს, კვრიფო სამოთხის ვარდია!

მერმე ერთმანერთი მოწულედ მოიკითხეს, და კუმ ჭკითსა: ესოდენსა სსისა
სადა დაჭყავ, და რასა უოფითა მიმოკლიდიო? ჭილეყავამან თავის თვისისა გარ-
დასავალი უოკელივე უთხრა: ტრედთა ბადეთა გაბმა, და მათი წასულა და თავი-
საგან გამოსსნა, და მისი გაწყობა და დამეგობრება, და მისს ადგილს მოყვ-
ნა—სრულობით უამბო. რა კუმ ესენი მოისმიხნ, თავკის ნასვა მოინება, და
რა ნას,

თქვა ლექსი:

ფერს-ბედნიერი მობრძინდი ამა ადგილსა ფლობილსა,
ცოცსლება შენ და ჰატევი, მშვიდობა გიძღვნა ცნობილსა.

ბედი ჩემი სსინატრელი შემექმნა, რადგან თქვენ ადგილსა ამას მოაწიეთ, და
ჩემსა წადილის ძალმა თქვენის სსისს კარსკვლავი ხმელეთის ცაზედ ამოცისკრდაო¹²⁶.
თავკმა უთხრა:

— ეგეთისა სიმდაბლისა ბოდით მოუბნობათა ჰატევი და ჰასუნხი ვით
უნდა შევიდლო! ამა თქვენისა ბრძინებისა ბრწყინვალე მადლობა, რომელმა ენამა

¹²⁶ გარიანტი: წადილის ძალმა თქვენის სახლის კარსკვლავი ხმელეთს ცა-
ზედ ამოცისკრდაო.

გამოთქვას? მე მისის სიცხურებსა თქვენის ჩრდილითა დაივარულ ვარ, და შენის ბედნიერის ზირის სარგებელი საბუქანსავით გამძირავლებია.

უთხრა ლექსი

ზირველ წყალბად მომიძღვენ გზის მაძვრალბის კითხვანი,
ბოლოდ მებუდა შენის საუბრის აღმოკითხვანი.

რა გზისა და შრომისაგან განსვენეს, რადგან სამყოფი იგი მშვიდობის ადგილი იყო, და ჩხუბის დაშქრის ძალისაგან სისიცოცხლელ შუება აღარ შიფოთვედა, და სამისსაგათ ზრუნვის მტკერი მათ აღარ ეცემოდა, ჭილეყავმა ზირი ზინაქს მიაზურა და ეკვდრა:

— მოღან რომე არავის თქმისა დამზირდი, რომელიცა საუკეთესო იცოდე, გუს იგი მოასმინეო, რომე აღერობის სასე თქვენშიაფ დაქმნარეს, და ერთმანერთისა შემეცნებითა სულნი გავიჭაბუგოთო.

თქვა ლექსი

აღსვენ ბაგე ლაღის ტებილად სასაუბრონია,
სულთა სრა შაქრით აგვივსე, ლაღობა არ უდრონიას!

თავება სიტყვითა ხმიანითა გუს მოასუნს: ეჭა, ძმაო! ჩემი სამშობლო და სამკვიდრებელი ადგილი ინდოეთის ქვეყანასა ერთსა ქალაქსა შინა იყო, რომელსა მარუთს უწოდდენ. მუნ ერთის მარტო-მყოფის სენაგას შინა უზრუნველი ადგილი მეზურა. ერთი ესეთი სორო შემეძინადა, რავდენიც თავნი მასლდენ, დღითი-დღე ჩემს მსახურებსა და ერთგულობასა მატებდენ. იგი მარტო-მყოფი ცოტას რასმე სადილად სჭამდის, და სსვას საღამოსათვის გაინურვებდა. მე მას არ ვაფიდი, ვირე სახლით გავიდოდის, მაშინვე საჭმელს მივეტყუებოდი, რაცა მიამის—ვიკუმბდი, და გარდანარჩომის სსვათა თავკთა მივსტკმდი. მარტო-მყოფმა ჩემისა მომორვებისათვის მრავალი სრეგები შემზადა, მაგრამ ვერა ირგო რა. მოკვლისა საცადლითა ვერა რა მოხერხა. ერთსა დღესა ზატიოსანი სტუმარი ვინმე ეწვია. რა მომიმშვიდობეს და ზურობა გასრულდა, მარტო-მყოფმა სასარგებლო სიტყვა დაუთინა, და მერმე ჭკითსა მისი გვარ-ტომობა, სულა, და სადაურობა, და ადგილი და მიმოსვლის მიწეწი. სტუმარი იგი ქვეყნისა მსასავი ვაფი იყო, და უამთა სიტკობსა და სიმწარის ჭაშნიავი მრავალი ენასა.

ლექსი

მოკვლო რღვა და ხმელეთი მრავალ-წელ დასასანებლად,
ურცისვი საქმე მოკვლა გულის წადილის სახებლად.

მარტო-მყოფსა მადლობისა სიტყვითა ეუბნებოდა, და რაცა თემთა უცხო და საკვირველი ენასა, ყოველსავე გულ-დაწუნარებით, რიგის უამბობდა. მისსა საუბარსა შინა მარტო-მყოფი ზედასა-ზედა ტაშსა ჭკრვიდა. მასშინძელი ტაშსა თავკთა დაფრთხობისათვის ჭკრვიდა, და სტუმარი გაჭირდვად სუღვიდა, შერცხვენდა, რადგან ესეთი ქმის სტუმრის სააღერსოდ არა ხამდა. გაწერა და უთხრა:

— წე, მარტო-მყოფო! საუბართა რედა ტაშის კვრა უსამიანო, გამდივარ-

თს და მოღიწლართა წესია, ესეთისა საქმისა შეხვან არა საქმსელია, მღერა,
და როგვა და სველვა შენგან სასწავლოდ არა საკადრისია.

უთხრა შაირი

კიტხევა, ქორდად ავღება კაცისა არა წესია¹²⁷.
რომელიც ბრძენი ცრუობდეს, მსგავსან უარესია;
ვინც რომე იწყოს საქმსელად მოყვასთა დასაჯანესია,
და სმელეთსე მისგან უბილწე კმმის არ დაუთესია.

მარტომყოფის უთხრა: ღმერთის მსოროს მე, სიყრმიდამ აქმიდის კიტხევისა ქაცვი კალთასა ჩემსა არ მოკიდების, და არცა სიცრუისა მტკერი გულისა ჩემისა ჭკერთა შეხევიან! ამ ტაშთა ვერა ამისთვის არის, თავკთა დაშქარნი მიგორიანქობენ, და ჩემთა ტაბლათა და ტაბაკთა იავარ-ჭყოფენ. ესრე გავულოვნებულან, რასაცა აქა საზრდელს დავსდებ, სრულაობით დამტაცებენ. მე მათი გარდამიდე ვერცადა ზურსა ვზოებ, და ვერცადა მათის საქმითა საჭმელი სასლთა შინა შემისხვსო!

უთხრა ლექსი

ათასნი ჩემისთანანი მს: წინ ვერ აუღებენ,
რა მარბიელად გამოვა, ვერც უგან გაუღებენ.

სტუმარმა უთხრა: იგი ყოველნი ვერე ურცხვნი და მტაცებელნი არიან, ანუ მათ შინა ერთი ვინმე მსწინარობით მეტობსო? მარტომყოფის უთხრა:

— მათში ერთი მეტობს გულჯანობითა, ასე რომე ზირის-ზირ, წინადად საჭმელსა საზრდოს მიმტაცებსო. სტუმარმა თქვა:

— მისსა ეგეთს გამბედაობასა ერთი მიზეზი რამე ჭქონან, მის არავის მსგავსად, რაკარადაც მან კანძის მსზინდლობა ცლას დაუქინა, რომელსა ბოლოდ მიზეზი მოაქვს, სნდურის მუკაშარსა სხვისა მუკაშარისა მსგავსად ჭყიდო. მარტომყოფის ჭკითხა: თუცა გუხებას სარ, მითხარ როგორ ყოფილან?

სტუმარმა თქვა ანაკი

რა ამს გვისათა მოვიდოდი, ბინდის ყამად ერთსა სოფელსა მოკულ და ერთსა მეტნიერსა კაცსა ვესტუმრე, და სერი მივიღეთ და მოკილაურსეთ. მე საგუბელი დამიგეს, და ლოგინთა მივწეე და ჭკურეთ მიღი არ მომსულადა. მსსზინძელი იგი თვისსა ცლოთან და შვილთან მივიდა. და ჩემსა და მათს შუა ერთი ჭილობი ეკიდა, სსვა საფარველი არა ეკიდა რა. ამის გამო მათი ლაშარაკი ყოველივე შესძოდა. ქმარმა უთხრა:

— წე, დედაკაცო! ზგალე მინდა ამს სოფლისა ერთისა წარჩინებულისა წეგვა, რადგან ესე ზატოოსანი სტუმარი და ჩვენი მეტნიერი, მიფარული, გამოკვერსადა. ესენი ერთად დავსინა, და ჩემისა საქმისა მსგავსი დ- მათი საკადრისი მსსზინძლობა შეკმსადა. ცლომა უთხრა:

¹²⁷ ვარიანტი: კიტხევა, ქორდად ავღება კაცისა არა წესია.

— შენი საქმე მიგვიჩინა ესოდენი არა გაჭკის რა, ცოლი და შვილი მომ-
ყმარი გაძლო, წვეულობას რით შეიძლება? გული უსვობითა და ხელი ცარიელო-
ბითა სასუე გაჭკის, და ერთი ფოლი არ გეშოკება მსლისა და მარლის მისუი-
დად. და თუცა სვალისათვის ჭურჭელსა რასმე გაჭყიდი, ჩვენ აღარასა დაგვიშ-
თენ, რომე შენსა უგანს უმისოგროდ ერთსა დღესა ზურის ნატესი ვბოლოთ? ეგე
საუბარი დაუტყვეო!

კანძმა უთხრა ფისტიკაურნი

ხარბად მხედველი თვალი შეიკრებს, ავროკებს, მარა ვერ მოხმარებს,
ბედისა ბურთსა იგე გაიტაცებს, რომელიცე გასცემს, მოიხმარებს ჯარებს!

როდესაც სიუხვისა და წყალობისა უამნი ერთად შეიყრებიან, მაშინ სამს
სიკეთისა ქმნა, ამისთვის, რომე საუგუნოს საგნალი ესე არს. რომელიცა ამ
სოფელსა განმთა დადებსა ცდილობს, ცოდვასა შეიკრებს, ამისთვის, უნჯთა
მრავლად დადებს მღილთა შესაჭმელია, და ბოლოდ დაგმობასა და ძაგებსა და-
წეებენ, როგორცა მს მკელს მოუხდაო. ცოლმა ჭყითსა, როგორ ფოფილაო?

ქმარმა თქვა არაკი

უთქვამსთ, ერთი მონადირე ვინმე იყო მხნე და სელ-გამომავალი. მის სა-
ხისა შიშითა ქურციკი ველთა ფერსთა ვერ გარდასდგმიდა, ნადირნი მისის გან-
ზრახვის სერსის ცდისაგან სოროთ ვერ გამოვიდნან.

ღეჭსი

თვალ-სწრაფი, სელ-ფერხ საუჭი, გულის სმა ზედ მოკრეული,
ხრივთა მოძლები, სერხ-გრძელი, სიტყვიტე გარდაჩეული!

დღესა ერთსა საფრსე დაუწყო და ერთი ქურციკი შეიპყრა. რა მონადირე
სამალავით გამოვიდა მისად მასის გამოსასხნელად, ქურციკის სულის მოჩხენისა-
თვის ძლიერება მოხმარა, საფრსე მოგლიჯა და მინდორთაგან იარა. გამკრთალ-
მა მონადირემ მშვილდსა ისარი დაუკილაო, სტეორცა ქურციკსა, და გაგვრიმა,
და (ქურციკი) დაეცა. მონადირე მივიდა, შეკრა, და ზურგთა წამოვიდა და ში-
ნასკენ წამოვიდა. მომავლსა წინა ერთი ტახი დასვდა. მან ღორმა შემოუტივა,
მშვილდოსანმა მას ერთი ისარი დაასწრო, და დვიდლის მკერავი ისარი (ღორს)
სატეავართა ადგილთა ეცა. ჭრილობით გაშმაგებული ტახი ზედ-შემოვარდა და
შემოჭკრა მონადირეს, და ორნივე მუნვე დაიხრცნენ. ზედ ამასედ ერთი მომუშა-
რი მკელი მოესწრა. რა ხასა ერთი გაცი, და ერთი ქურციკი და ერთი ღორი,
ახალი მკედარნი, მუნ ეყარნენ, დიდად გაიხარა, და მრავლის შოკებისათვის სი-
ცოცხლისათვის მოიძევე შექმნა.

და თქვა ღეჭსი

მრავალი უამი გასულან, ხანნი ურიცხვნი დროსანი,
ესრე კეთილთა სიმრავლე ვერ ჭმოკეს იფოხსანი.

აწე გონიერებისა და სარკავისა დრო და უამი არის, საზრდო შემოკრებუ-
ლია, და თუცა შენსვად შექმნარება, ჭკვისა და გონიერებისაგან კიდევან ვიქმნე-

ბიო, და თუცა მეტრობით წარვაგებდე—უწვრთელაზ იქმნება, უცოდინარი მერქმის. წასმენს ამავეს ნახული სჯობია. დღეს მშვილდის საბული შეკსნა და საქმის სისრულის მშვილდის საბული არ გაესწვიტო; ესე ახალი ხორცი ერთს ადვილს დაწყო, და ღლითი-ღლე სების ისარი სწადლის საგანთა მივაწვდინო; სასწრდელი ესე ადვილს ერთს მივიდო, და დრო—ქამიერის ზრუნვისათვის, და ზრუნვა—დრო ქამისათვის ერთ რიგად შევიძინაო.

ბრძენთ უთქვამსო შიარი

ერთობით ყოლე არ ვარვა უნჯის ვარდაზნკანი:
გრძლად სიტაცსლეს ჭირად აცო უქალღობის რეკანი.
დასარჯე საუნჯისაგან, მაგრამ არ უყო სრეკანი,
და ყოველს თუცა წარაგებ, ოდეს ვერ ჰბოო მტვრეკანი.

მკელმა წამეტანვის სისარბითა მშვილდის საბული შესწვილად მიინდომს, და რა კბილითა ჭრა დაუწყო და საბული გაწყდა, მშვილდის გოწამი წვერი გარდქინავს და მკელს გულს ეტა, და წამსავე შინა სული წარსდა.

ტ ა ე ზ ი

თვითც მოკვდა, რაჯა ეზოვა დარსა კბილთ დასაკვლა.

ამა ანაგისა მოსაკებელი ესე არს: უნჯთა შეკრებასა. ზედა შეჭირებებისა¹²⁸ ნდომს და სისარბით მრავალთა სასწრდლათა მოსაგარება ზატოლსანთა კაცთა საბგლად დაუტო. ბოლოდ უმკვიდრო და უბადო გასდება, და უსმარი შეიქმნებაო.

თქვა ლექსი

რაცა გაქრდეს სვი და ჭამე, რადმცა ზრუნავ მოწაწვეს?
კათენებას მიეწიე, თვარ ბნელს ნასავ მოწაწვეს!

ვაჟ, მას ბედ მლაშეს კაცს და ბოროტის ტომისას, რომელმანცა მკელი სიტყვა უგულუბელს-ჰყო, და მძავლითა ჭირითა და შრომითა საუნჯე გაამრავლოს, და სიტაცსლის დასასრულსა ურიცხვის კმუნვის კიდე აღარა დარჩეს არა!

თქვა შიარი

რადლა შეიკრებ, მდიდარო, ურიცხვითა ოქრო-ლალუბსა?
მოკვდები, სხვათა დარჩება, მაშინლა არ ივალუბსა.
საფორიაქოდ ყოველნი ხელ-ფერსთა გაიმალუბსა,
და მის მეტას ვერას შეიძენ—სოულსა აწითებ ალუბსა!

რა მისმა ცოლმა ბრძნულის სიტყვის სწავლება მოისმინა, საბედნიეროს სასწრდლთა ამავეი გულად ილო, სიფიცისაგან მოლბა, და უთხრა: ჩემო ზატრონო, მცირე ბრინჯი და სწდური უმბათავის მაქეს, და აწ ვსტან, სიმუნწე უბადო ყოფილა. აწე ათთა კაცთა რაც ყოფოდეს, ეგოდენსა საჭმელსა შეკმსადებ, და, კინცა გინდოდეს, სტუმარი მოაწვივე და უმასშინძლო.

¹²⁸ ვარიანტი: შეკრებასა ზედა მ ო ჭ ი რ ვ ე ბ ი ს ა.

უთხრას ღექსი

მეორეს დღეს ან კრილმან, ანც სუკლმან მისის წყარომან
ძილისა მტკერი თვალთაგან მობანა ზირთა მარომან.

ხნდური იგი დაღვრდა და მისე გაუღვა გასასმობლად, რომე მერმე ქმრი-
სათვის გემირიელი შეჭამადი შემსადლას. მოვიდნენ ჩიტნი და კენკა დაუწყეს. თვი-
თან სხვას რასმე საქმობდა და ძილი მოკრივას, თვლემ დაუწყეს. მოვიდა ძღ-
ლი და მეგაშარს ზირი დაჭყო. რა დედაგანმან სასა, იზინდა და მისგან საჭ-
მლად აღარ მოინება, აიღო და ბასართა წავიდა. მეცა საქმე რამე მქონდა, მას
უკან მივსდევდი. რა ის ხნდურისა მსუიდეკლათათანა მივიდა, მეგაშარი ხნდურ-
სკედ გაუგვალა. მან კაცმა უთხრა:

— დედაგანო, ამისი ერთი რამ მიხეზია, თვარა დაღვრლილი მეგაშარი
დაუღვრელეს ხნდურსკედ ზირ-და-ზირ რად გამოცვალყო?

ესე არაკი ამისთვის ნიშნად წინა დაგიდეკ. მეცა კერეთ გონება მეტყვის,
მის თაგვის კბეთი გაბეღვა და გულგინობა, ერთი რამ დაფარული მიხეზია
იყოს, და მისსა ხელსა კგოდენი ძალი და შეუზოგრობა სხვის საქმისაგან უნდა
ჭქონდეს. ესე საქმე ამის ჭკავს, მას განძი უთქვას რამე, და მისი იმედი ესოდენ-
სა შეუზოგრობასა აქმნიენებსო. თუცა მისის საქმის ნერგის სთვლის ქარი სტე-
მოდ, და მისი ზოხიერება და შექნიერება მისისა რტოთა ულორტებთა ან გა-
მანანდებოდანო. უთქვამსთ, კვცხლისა უქონელი კაცი ფართე ბოლო დაცვიანულს
მფრინველსა ჭკავსო.

თქვა შიარო

გვესლს ნუ მოიკლებ, გინათგან კერხლსა აქეს დიდი ძალები.
ყოვლგნით სასო აქეს რქროსა, ცხადი თუ იდუმალეები.
ზირობას აჯობინებს, გლდე კერ კდაროს სალები,
და მგერამ რქროგე აჯობებს: ანგართ მასსკედ აქეს თვალეები!

მე გონება ამასკედ დამიჯერებია, ამ თაგვის ძალი და ღონე გვეცხლისაგან
იყოს. ერთსა წერაქვის კითხოკ, რომე მისი სორო მოგნასო და დაგარღვიოკ,
მისი ბოლო სადა მისწვდებისო. მაშინვე წერაქვი მოიღეს. — მე მას უამსა სხვა
სოროსა ვვე, და მათი საუბარი მესმოდა. ჩემსა სოროთა ათასი ფლური მეღვა,
ნიდავ მას რედა კგორეკდი, და გულთა და გონებათა სინარულსა კმატედი,
გულის სიტყვისა საწადლისა სიმრავლე სულთა საღისისებელი მით მქონდა: რა
მას მოვიგონებდი, ღსინი და შეება მეკრდთა შინა აღარ დამეტეოდდა, დაუმსნა-
რი გარდი გვამთა შინა ამიყავადებოდა. მან სტუმარმა ჩემი სორო გამოთხარა.
რა ფლურთათანა მიიწია და სასა,

თქვა მრჩობლელი:

მისისაგან უბრწყინვალესო, ნათლად გიციინის ბაგენი,
შენი ელვარე სასხი გულისა-ა გლსამაგენი!

შეკიერის პირსა განხია ყვითლად მკრთოლვარე დაღია,
შატოოსობით შექუფლად, ვით ფერად სრული ბაღია.
სას სელთა მტკრელთ აშეკნებ, ვითა გველუცთა იანი,
სას გვესლის გვერდთა მოჭფურავ, ვით გორდთა დარი ძინანი.
სისარულისა მოძეძეო, შესრუნებულის გულისა,
სოფლისა ძნელთა მოქლონთა გასაღებულა სრულისა!

მარტო მეოფის უთისრა: ესე მის თაგვისა გამბედაობისა სათავნო, და მისი ღონის მიძეძეული, მისი უნჯი, და სიბრძნისა მასწავლებელი და ძღვირების ზურგიო. ამას იქით ტახლასა გულარე გაგირეყნის, ზურვისა ტახაკობასა გულარე მოგიბეკოსო. შე მათსა სიტყვასა ყურისა ვუზურობდი, სიმწუნარისა და ვაების ზღუდე ვარე მედგომდა, და ავსა ნიშნისა ჩემის თავისთავის ცხადად ვსედავდი. მოჭირებთ ესცდილობდი მის სოროთ გამოძრამსა, და მას უამსა ესეთი ანაზღუელი ბნელ-ბედობა მოიწია ჩემდა, ესეთი შეუგებელი მოსავალი ჩემსა სამყოფლსა ეტა: რაცადა თაგნი ჩემთანა იყავს, ყოველთავე გამრიდეს, ჩემი სიუხვე და ქველობა მათს თვალთ წინა განქარდა, მარტო დატეკების ვნა გამოჩნდა!.. მოვურობისა სიკეთისა ტრესლი ნავითთა აღეტყვისა, მოხუბრივი, გამკამი წყარო მათის საწმენოებისა ორგულობის მტკერითა აძილვარა.

თქვა შაირი

გულთა მათთა სიყვარული აღარ დაჩნათ არცა ყოფე,
სწავლა ვერვის შევსმინე, ჩემ ვერმ ვინდა მოვიყოფე?
რადგან ყველა გამერიდნეს, ოდენ სული რად ვიყოფე,
და უქონელი მომიძაკეს, მეოღნი მევეს, თუ არა მეოფე.

იგი თაგნი, რომელნიცა ჩემისა ტახლათა ვარდამონაცვივითა იზრდებოდეს, და ჩემისა ზურვის მტეობითა რჩებოდეს, და ჩემისა მოწყვლებისა კალთათა მრავალთა შეიკრებდენ, დღე-ყოველ ჩემგან კეთილისა საბოძრისა ჩვეულნი იყვნეს, რა ნასეს მათი საწადელი საგონებელი ჩემთანა აღარა იყო რა, — ჩემისა ერთგულად სამსახურისა, და ერთობისა, და შეწევისა, და ბრძანებისა მოჩნილები-საგან პირი მიიქტიეს, და საგომბარი და საკიცხელი ესა ჩემსედ ააუბნეს, ჩემი აღურსი დაივიწყეს, და ორგულობა და მტეობა მოიგონეს!

თქვა შაირი

გონება რამან დამიბრძო, თუცა მომიხდა ზენითა,
მათი მიუსთალობა, სიმრუდე ვისილე ვე აღსრუნენითა:
ჩემთა მოძმეთა დამავდეს, შემქმნეს ტრემლისა დენითა...
და ძალღურებრ ვართა დაზრდილნი აკურსთა მლომნიდენ ენითა!

ანაკად თქმულა, ვისაც უნჯი არა აქვს, და მოყვარენი არა ჭყავს, ლიტონის კაცისაგან ვერა საწადელი ვერ აღსრულდების, და რაცა სანდომელი გულთა გაუგლის, მოსაკებულად ვერ მიემთსევეოსო. ნაღვარეკსავითა — რა წვიმისაგან აღიდდეს, ვერცა ტახად დადგება, და არცა მდინარედ დიან, ამისთვის რომე, უგანა განამძღვირებელი არა უვის, და მიწისა სისძელე შეისვამს და ვერა სადა მიაწევ-

სო. ბრძენთ უთქვამთ, ვისცა მძა აწა ჭყავს, სიდაცა არს— უოკელგან უცხო არსო; ვისცა მე არა უეის, მისი სასელი უამთა სიგარძეთა რუკათა რედა აღისოცებისო, და ვინცა უქონებო და დაგრდომილია— მოყვარეთ მოსო-ულდებისო. უქონელთა მოყვარე არ ეოლებათ: რასცა მათ შეჭირება რამე უქმნებათ, ივინი (მოყვარენი) რა ცის კომდებრ შევრებულნი იყვნენ, რა მათთა მოლოდინსა იარებენ, ტატანსავით განიბნიკიან, ამისოეის რამე, უბადონი და ახალ გამდიდრებულნი მოყვარენი სიძესწესა ირბევენ, და უსუბასა და წყალობასა მოიძებენ.

თქვა მრბობელი

უბირო მოყვრის მკვრეტელი, და მისგან იმედანო,
 ბუნნი მუნ შემოკრებისა სიდაცა თაფლი დანო!
 სიდამდის ლეინო გიდგანან, გისმენ, მიგრალობენ ვეღანი,
 ბივისავით გარ გესვეიან, კებნით დამართონ ძალანი.
 რა რომ სოფელმა დაგცაღა, შენსედ იმარა წესები,
 რა ძალებრ ჩასვი დაფუტდა, დაცალიურდეს ქესები,—
 ალერსსა მიღმა მიჭვიდვენ, რურგს დაგიწეებენ ქცევასა,
 შენის მოყვრობის სასელსა უწოდენ მათს დაქცევასა!
 ეცითი კაცი ბარისა ძალს მიჭვავს შეუად შავლსა,
 შენს არეს ის ურბენია, სად ძვალს ჭბობეს მრავლსა!

არაკებთა შინა მოყვანათ,— ერთსა მოყვარეს ჭკითეს: რავდენი მოყვარე გივისო? მან სიტყვა უგო:

— არ ვიციო. ვირეი უოფა-სიცოცხლე გამართული, და საქონელი მრავალი მაჭეს, უოკელნი ვინმე მოყვრობასა მისვენებენ, და საერთოულოსა სიტყვათა მტყვიან; და თუცა სოფელმან ჭირისა მტყვითა სვე-სვიანობათა თვალნი დამიბრმო, მაშინდა გამონდების,— ვინ მოყვარეს და ვინ მტერი. რამელი მოყვარეს ჭირისა დროსა მოსმების, და საყვარელი შესარების უამთა მოხსავს, მაშინდა სწორად გაიჩევაო.

თქვა ლექსი

ვის უამი გარდაუბრუნდეს, დრო შეეცვალოს ბუდითა,
 მან მოყვარე და ცოლ-შვილი სიტყვით შეეჭმნას ყბუდითა.

კვალად თილოსოფოსათა რუკათა დაუწერათ: ერთსა მოლექსესა ჭკითესო— რასათვის უბრუნელსა კაცსა მცირედნი ემოყვრებიან, და საქონლიანსა მრავალიო? მან უპასუხს:

— ქონება ქვეყნისა შემამოებელია. ვისთანა მკვიდრობს, სხვა კაცნი მას ვატოკსა უოფენ და ჭმისარებენო, და რა სელითგან წაუვა— მის ახლორე აღარ მიდგებიანო.

თქვა შიარი

რა ვარდმა მწვანის კალთანი ვეავილით სავსე გაშალა,
 მაშინ ბუღბუღლმან ათასი სმა-ტებილი ქება აშალა.
 რა რომ სთელის ქარმა ფურცელი გაასმო, შექმნა ნაშალა,
 და ბუღბუღლმაც ვარდის სურვილი გარდაიკეთა, დაშალა!

მამინ. მის თავგებისაგან ერთი ჩემს მსახურებაზედ სხვათაგან უფრო თავნახუნი იყო: მას ჩემთან ერთხ წუთს ალერსი თვისის სიცოცხლის ბედნიერობისაგან უტუბოსად მიუხინდა, და ყოველ დღე მოყვრობის წესთა ერთგულად მტყულობდა, და სამართლის მძებნელობით ნიადაგ ჩემთან იყო.

თქვა ლექსი

სატროფოთა ეპტროფიალები გულისთა მოუხსნელითა,
მასვილიც კერ მომაშორებეს საქმიითა უხანელითა.

მას უცნობისაგან გვერდი გამიარა, და თვალი მომარბდა და არ მომხედა. მე ვუხსმე, და

გუთსარ ლექსი:

წასველ და თვალი არ შემაკარ, დამაგდე უხანავია,
ამსანავთაგან ეგეთი საქმნელად საზრანავია!

აწ შენ რაღა მოგველნა, შენ რომ ჩემი სიყვარული და სურვილი გქონდა, სადა დაგიკარგავს? მან თავგმა ვირ მქისედ და ვუშტად მითხრა:

— უბაღო კაცი ყოფილხარ! ბედად კაცი სხვას არ ემსახურებისო¹²⁹, მაგნად არავისთან დაშვრებისო. ოდესაც შენ მზეთა ქვეშე ათობდი რასმე, ჩვენ ყოველნი მისთვის გუებნებდით. აწ, რადგან დაგლანაკვი, რაღაო?! ბრძენნი იტყვიან: კაცნი უქონელნი და მკოდოვანნი, რა გვარადაც ამ სოფელს უბადონი არიან, საეჭვო არიან, საიქიოსაცა მალღის საჩისისისაგან კეთნი უცხო შეიქმნებიანო. ამა მიზენითა ნუ თუ დედა-წულთ უზრუნავთაგან თავი შეეპოვოს, და ბოროტისა ქმნითა საჩხოს მოშორებითა მოაწადინოს, და ესე კვარი საქმე ცოდვას მოატუეებს, და მას სოფელსაც დაუკარგავს. რა გვარადაც აქა შეჭირვებულთა, მუნცა ცოდვითა დილეგთა ვატიმარ იქმნასო.

თქვა ტაეში

წამართთა მწირთა არ რჯული, არც აქვსთ საწუთროს ქონება.

აგრევე კაცსა ქვეყნიერი ქონება რა. სელთაგან წაუვიდეს, თუცა მოთმენა და სასოება არ გარდამატა, მისი საჩუწავი საიქიოს საბედნიეროდ არა ჩანს. მუგობრობამ კერა მარგო რა, და მისის რიოშის საქმისაგან გამრიდა და ცუდი მიზენი მოიღვა. მე ვუთხარ:

— ეგე რაღა სათქმელია, რომელსა იტყვი მეთქი? უქონელობა მეფობისა უაღრესია, რომელსაცა გვირგვინი ვატიოხსნობისა ადგს მეთქი, და სახმარი მისისა მოწმობისა მსართა კიდა მეთქი.

გუთსარ შაირი

ყვალს ჭმატს მსხემთა სიკეთე და მათი სიადვილენი,
არა აქვსთ რა, და უსვად აქვსთ, არაგინა ჭყავსთ მტილენი.
მსხემი ცად მიწის ქვეყნითა, მითა აქვს ეს საძვილენი,
და მათგან შექმნილან მდიდარნი, მრავალ-ჯერ გასაწობილენი.

¹²⁹ ვარიანტი: კაცი სხვას რ ო დ ი ს ემსახურებისო.

მამე, დავრდომილთა რადღა ძვირისა უძრასაჲ, შვირთა ალერსთა რად კიდუ-
გან ჰყოფ? მის თაკუმა მითხრა:

— გამამე, კამამე, საბრალო! ივინი, რომელნი წმიდათა გაცთა უქიათ და
მათგან მოწონებულნი არიან-ყე, თჳკენისთაჲს საბრალონი და შჳკირებულნი მათ
არა ჰგვანან. ივინი მართალთა გზათა შედგომილ არიან, ამ სოფლისა და სა-
აქაოს დიდებისაგან სელი აჟლიათ; საწუთროსი არა უნდომებიათ რა, ყოველი
მსოფლიო მოუძულეებით, რამცა სელთა ჰქონდათ დაუტევებიათ. ესე განცხადე-
ბული გლასაგობაჲ. შვირთა გლასაგობა არა თუ ესეთი გლასაგობაჲ. სიგლასაჲ
სხვაჲ, და შვირობა სხვაჲ. შვირი იგი არს—ჰეყანა დაადგოს, და გლასაჲ
იგი არს—ჰეყანამა გააგდოსო.

მითხრა ფისტიკაურნი

მიწის თვესსა ჰგავს ზურის გლასაჲ, კერა მზარეული ნოტიობისა,
თვესის ბუნება აქვს და წყალს ევლტის, არა თუ სხვათა შეესწრობისა;
ხემსით გლასა, არა ღვთისათვის გზა წარემართა სულთა მეობისა,
და მოკვდავის გვამით წინა მიუძღვნა მცირედი რამე მადლთა ცნობისა.

სიმათლისათვის რომ სიგლასაჲ თქმულა დიდად საუნჯედ, ღვთისა საუნ-
ჯისაგან ერთი საიდუმლო იგი არს—სრუნკათა მოძალხენელი, სიწმიდით გან-
სვენებული, სავანე, წყარო და წყალი ყოველის დნიომისაგან სულთა განმზახელი.
ხვაშიადის სამოხელა, რომელსა სელი მადლი მისსა წმიდასა გვამსა შემოსს,
ჰეყენის დასრულებს განსევისა ოქრო-მყოფელი, თქმისა და გამოთქმისა გამსა-
ზღვრებელი.

თქვა შაირი

სოფლით განდგომა ჰირველად თავისი გაწირვა მეონია,
ამსხანათ დასაფარავი, იღუმალ მისაგონია.
თავი გაწირე, მოიგე ფარულად სულთ საზრგონია,
და თავ-გაუსულელად საქმეხი არა რა სავარგონია!

მაგრამ სოფლისაგან დაგლასაგებულნი ყოველთა ბოროტთა უდიდესიან: გაც-
თაგან დამარტოვდება, თვალი გაუსარბდება, სირცხვილის ფარდაგი აესდება, მო-
წვალება საძირკველით დაეგრევა, ჩხუბსა და ეშმაურობსა შემოიკრებს, სავანე-
ლი და ძალი მოაკლდება, უზატიობისა და სიძუნწის მიზეზი იქმნება. სიგლასა-
გისა ბავთა შინა რომელიცა ფეჭსთა შესდგამს, ამის მეტს ღონეს ვერ დაიდებს,
პირის-წყლის საფარველი უნდა აიკეტოს. პირის-წყალს სარწმუნოებისაგან არს.
რა მისი ქანდა მოხსოვება, მისი სიტოცხლე გაცუდდება, ჭირისა და ჭმუნვისა-
გან შებორკილებული დაჟდება; განსვენებისა სტუმარი მკვრდაის მისისაგან ბარ-
გთა გაზიდაგს, და ნაღვლისა ლაშქარი გულს მისსა მოარბევს; ჭკვის სახთელი
დაუშრტება, გონიერება, ცნობა, დახსოვნება, და გასინჯვა ყოველივე მოაქლ-
დება; რჩევა რაზომცა კარგად ეცადოს, გაუმრუდდება; რაგინდ მისანდო იყოს,
მიუნდობელად გამოჩნდება. მისი მეგობარნი, პირველად კეთილად მხედველნი,
მერმე ბოროტად მხედველ ექმნებიან; სხვათა დანაშაულს მას გარდასადგებიან;

რაც სსვათა თქვან და ქმნან — მას დაებრძლება; ყოვლის მდიდრის ქება რა ესმას, მას იგი საზრდასავედ აუღებდა. დაზრდომილმა თუცა გულგნობა რამე ქმნა, არად შეირაცხვენ; თუცა გაცემის ეტადა — ცუდად წარმებდად სადიან; თუცა მოთმენა მოიხება — უღონოსა და მცონარსა უწოდენ; თუცა ზვაობა იწყო — ამხარტავანად, უთმინოდ და გულ-ბილწად მოიხსენებენ; თუცა ენის სიმარჯვე გამოიჩინა — მრავალ მოლაუბედ იტყვიან; თუცა მდუმარობის — კედელსა ზედად მისტულსა ამსგავსებენ; თუცა მარტო მკვდრობას იქმნ — შმაგსა უწოდენ; თუცა მსიარულად იცინა — მასხარად ხაჯდებენ; თუცა სალუქობა დაიწყო — სოცრტა განმასკენებლობას უზრასვენ; თუცა ძველს სიმოსელსა და სძელა ჰურს დასჯერდა — უჭკვლას და ძუნწს დაატყვევენ; თუცა ერთს ადგილსა დადგება — გამოუტყდელსა და ჩრდილში ნაზარდად დასდებენ; თუცა იმეზავრა — თავ-გამოუბმელად და უბედურად ხაჯდებენ; თუცა არა იქორწინა — ერთს რასმეს მოუგონებენ; თუცა იქორწინა — მძებრსა და ავს-სოცრტა დაუძახებენ, მის ნათესავთა და მოძმეს-თანა ჰიკრ-წბილად იტყმებენ; თუცა სოფლის ნდამა შეამცინეს — ყვალსაი გაუმტყრდებიან, და არა რათი არ შეიწყინარებენ, უქონლობისათვის ყურსა არავინ მიუზფრობს. რაცა ავი მას კაცსა მოუხდება, ყოველივე ესე გვარის სისარბითა წაიკვიდების.

თქვა ლექსი

ბოროტის სისარბისაგან კაცს გაუცვდება დიდება.

გინცა მოითმენს, უთუოდ ღვთის კალთას მოკვიდება.

რა მას, ჩემმან მოყვარემან, ესე ამბავი მოიუბნა, მე ვარქვი: წყ, მართალსა იტყვი მეთქი. ესეცა მასმია, თუცა სნეულსა სიმართელისა იმედი გარდაუწყედა, ანუ ესეთი საღმობა ეტეს, მისის ღსინებისა ეტვი არღარა იყოს; ანუ კაცი უცსოთა თემთა ჩავარდეს, არცაღა გარე შექცევა ძალ-ედვას, და არცა დგომისა ღონე ჰქონდეს, სელ-მოკვლობისა და უქონლობისაგან უადვილესია მეთქი. აწ მართლად დავიწმუნე, რამე სიტყუა ესე ფილასოფოსთაგან ბრძანებულა. ესეთის საქმისათვის მოთმინებისა ჰიბი დაუცხო მეთქი.

თქვა შინაი

უქონელობის უმნელე თემსე არ არის სენია:

ხელ ცალკური არვისგან სიკეთით არ სისსენია.

გინც ნდომით ჭირთა ჩავარდეს, იგინი, ან ესენია,

და მოკვდავსა ზრუნვა შეედვას, დასწყუეს დედის სსენია.

უქონელისა და შეჭირვებულის კაცის საქმე ესრე მსელა! თვისის სიცოცხლის საზრდოსა სსვათა უნდა შესთხოვდეს, ერთსა მისსა მსგავსსა კაცსა ნიადავ თავს აწყენდეს. ყოვლის გზით სიკვდილი უმჯობეა უქონელობასა: უადვილესია გულისა ჰირთა თითთა ჩაყოფა, და იქედნეთა სასათაგან გესლისა აღმოსმა, მშეიერისა ღომისაგან სოცრტა მოტაცება და განრისსებულისა ვეფხისათანა ერთსა ჭურჭელთა შინა ჭამა! კაცი რა კაცსა მიწვივ შესთხოვდეს, და მძებრო-

დეს ავსა კაცსა და ახალ მდიდართათანა, ესეთი შეთხოვნა და მისიგან მოკვება განსვენება ნუ გკონია-ყუ — მთავრობისა გარდადგინებისა ჭირისა უჭირესია.ა.

ბრძენთ უთქვამთ ჩახრუნაულა

ოთსნი სარგანი, არ სავარგანი, შესაძინელსა არ ემსგავსება.

მათ ოთსთა ბოლოს ვერ შეესწოროს, ამით არა ღირს მისი თავსება:

სიცოცხლის შებება, სიკვდილის ვება, მთავრობის წართმა, გდემით ავსება, და ცოდვა სანახლად, აუგი მრავლად, შოგნა, თხოვრათ ჩამოსავსება.

მერმე მას თავს გამოკრიდე, და ხემის სოროს სანახლად მიველ. გნასე, მარტო-მყოფი და სტუმარი ხემის ფლურებთა იყოფდეს. რა განიწილეს, მარტო-მყოფმა თვისი წილი ჩასვთა ჩაიყარა, და ბალიშს ქვეშ დაიდგა. ძალღის მსგავსმა სისარბემ მოკრევა დამიწყო, და მის ფლურების სელთ გდება მოკვიდაინე. ნუ თუ, კიდევ გულისათვის დონე მოძეობა, სულის განსვენება მოძეგმიდა, ძმანი და მოყვარენი ეგრეთვე ხემდა მოქცეულ იყვნეს, ღვინის გამძვავლებოდა და ალერსი გამემართა! ამისისა სავგანებელითა ხსნი რამე დავიყოვანე. მარტო-მყოფის ძილი მოუვიდა... თავით კერძო მივეზარე... სტუმარი იგი, მრავალ გამოცდილებისა მჭონებელი, თურე მღვიმისე იყო, და სექმეს რასამე სჭკრეტდა. რა ბალიშს მივასლოვდი, ჯოხსი მერა, იერსი მწარედ მატეიანა. იერს-მტეიანის ძილი სოროდ შეკაწიე. რა ტეივილმა მიშვა, მერედ სისარბევე გარდემსატა, გამოკვალ, ზარვა დავიწყო... სხვა ჯოხსი მტეორცა და თავთა ზედა მერა. ბრე დასსიულმა, მრავლის ცდითა სოროთავე შევასწარ, გულ-შეხნეილი დავუცი, და მის ნაკვე-მისაგან ქვეყანისა განმიცა დამშხამდა და სიგლასაკეცა დამაკვიწადა.

თქვა ჩახრუნაული

კაცო, რად სტირი, გიჭმუნავს ზირი? უქონლობა გტეივიან მწარედ?

რადგან ცსოველობ, უამით ყოველობ, დმერთსა ქმადლობდე ზირ-მოცინარედ!

მაშინდა ვსტან: წინა მავალსა მრავალი ჭირი შეემთხვევა... ყოველთა სატან-ჯველთა მოძლები სისარბეა: ვირემ ჩირი სისარბით საკენსა არ დაეტემა, ყელთა მასას თვალი არ გარდევდის; ვირე ადამიანი სისარბესა წელთა არ შეირტყამს, მის ზატოხნობის სამოხელი არ დაუძონდება. ვინცა ზღვათა მავლობს, საშიშართა გსათა ვერ ასცილდება. იგი სისარბისა გარდარეკას, რომელსაცა ზატოხნობისა ზირთა სისარბის მტეერი ზედ დაედება, სისარბის ქვის სიმსუბუქე დიდობისა მინდობის წონას დააკლებსო.

თქვა შერეული

ეჭა, ძმანო! ანგარება მნელი არის მოსაგებლად,

ყოველი სული მოიძებეს, მოიძელებს მოსაბებლად¹⁸⁰.

ორო სიტყვა მოგსმენია, — თურცა ვინდა საცხოვარად —

თუ სიცოცხლე შენი გწადდეს, ძმანი ვისხდენ შენდა მჭებლად;

რაცა გჭონდეს, მას დასჯერდი სახარჯო და საუბარად,

სხვის ქონება ნუ რა ვინდა წანართმევი მოსაბებლად!

¹⁸⁰ ვარიანტი: მოიძელებს მოსაბებლად.

მივერინან კაცთაგან: განსიკვნიება ჰნებავსთ, და მრავალთა სჯასტანგთა შეიკრებენ, და ესე არა იცინან— მოსიკვნიება მცირედისა ქონებისაგან იქმნების, და მით მოიზობების. უნჯთა და განსითა ეძებენ, ამრავლებენ, და ესე გეო უცნიათ— მადლისა სარისისისა აღწკნისისა მისიგან სელისა აღებითა მისწვდებისა.

თქვა ლექსი

ზატივის იგი მოიზობებს, ვინ სოფელსა მოიძულებს,
ვინ სისარბეს მოიძვებს, სულსა აღარ დაიწულულებს!

მასიუგან, მუნ სორას ნასვით ხეში სსქმე გავმართო, და სისარბისა ნერგი გულის კორდიდამ აღმოკვსვარ. ღვთის წყალობის რტოთაგან მდღევრისა დაჯერების სილი სელთა მოძვტა. ღვთის განგებსა დაჯვკრდი, და უამთა და დროთა მოსაგალსა თავი მიგანდეკ, და გულთა ხეითა განვიზრანსკ, და ვთქვი: რადგან ქვეყნისა გაცნი ამ მოსავლისათვის აკ-გაცნად და სსგომბრად მდებენ, ამისთვის ესე უძვობთა, რადგან ხეშისა ჰკვათა გონება სსშოკრის ნდომისა თვალის კილთა მიჭკვრია, მისის არე-მარის სედეისათვის დაკბბრმო! არა უამად არა ქმნილსა, და არას ბუდნიურს დროს სურსთა კვამლი და ნაშანი სსცხადო არ შექმნილიყოს!³¹; არას სსხლსა არ დამართებთა, სიკვდილის წარი კართა არ მისდგომოდეს. ვინ ამადლდა, რომელი არა დაკვტა? სადა დაადგრა შეკრბული, რომელი არა განიბნიკა? რომელი წკეული მსიარული დარჩა, რომე სისხლისა დოსტაქანი არა შესკვა? ვის გავლო საბუდნიურა ვარი, რომელსა ათასი ჭირი წურგთა არ აკვიდაო?

უთონა შიარი

ურცხვია ესე სოფელი, ვითა როსკიში დედანი:
ყოკულსა ქმარისა მის გამო ეწოდებოდა მცკედანი;
ზაკე მიუზერას შაქრისა, სსსხვისოდ შესკვნას მკედანი,
და მისი ტრიფილი არ დარჩა, არ გაუმრუდდა ბუდანი!

ესეთის უხსაროს სელის ვიდება არა სარგებელია, მისთვის შერებოდეს და მისთვის სრუნჯა გაიმრავლოს, მისისა სამუხთლისა წიგნსა და სარგებელსა შეთვისოსო.

თქვა შიარი

საწუთროსაგან ვინ ჰზოვა სიკეთე ზატიოსანი,
ბოლომდი ღსინთა ქონება, უამიერობა დროსანი?
მას აქვს ჭირი და საღველი, სიკვდილი სამაროსანი,
და მეომელა სულთა წარწემდა, ტანჯვა საიეოოსანი!

მასიუგან მარტო-მოოთისა სსხლთა გამოკრიდე, და მინდორთა დაკუმართე. ვრთი ტრედი მეგობრად მევა, მისსა სიყვარულსა მოკუმართე, რომლისა ამბავი სემმა მოწყალემ ჭილეყვაკმა თქვენ გიამბოთ. რადგან წრდილსა ქარმან აქვენისა შეკნიურის ყვავილის სუნსელება მე მომბერა. შენის სიმწყარისა სიკეთემ და შე-

181. ვარიანტი: სსცხადო არ შექმნილიყოს.

ნის მოწყალების შეზღუდვამა თქვენის ერთგულების ნდომასუდ დამამტვიცა. ამ ერთობას მივენდე, რომე ბედნიერის შეყრითა ერთი ტკბილი ამსახავი ვიშოვე, უცხოსა ქვეყნისა შიშისაგან გამოველ. მტურ-მწავლისა საქმე ძნელია: მტურის შიშისა დადვილო არ არის. ქვეყნასუდ არა სამხიარულო კანის მნდომთან ღსინსა და შექრევასა არ ედარება. ამსახავის გაყრასა არა ნაღველი არ შეეგვანება. მადლი ღმერთისა, რადგან გულთა მსწყლულელების ქაცვისაგან საბედნიერო ვარდი ამიყვავდა, და ბნელისა ღამისა წყვიადი ქვეყნისა დამაწყესებელისა დილის ნათლის ბწყინვალეობითა მოსვენებას შეესვდიო.

უთხრა შაირი

მოშორებების დილა და მოყვრისა გაყრის ღამენი
დასრულდა, გარდაიარა კარსკვლავი შესაწყენი.
სასოს მრე ვარდაგვეფინა ნათელი მოკამკამენი,
და აწ მოღსენილთა შეესწირთ უფალსა «ამენ, ამენი»

თავისა ჩემისა გარდასავალი ესე იყო, რომელი გაიმბე. და აწ შენ გხდებოვარ, და თქვენისა მოყვრობითა სვე-ბედნიერობა გამმჩაგლებიაო.

უთხრა ლექსი

არა ღირს-ვარ მოწყალებით სიყვარულსა შენ მიერსა,
ჭმუნვის ქანგი გულისაგან მომაშორებთ ურვით ბერსა.

კემ რა ესეთი სიტყვანი მოისმინა, ზეტივის ტემა დაუწყო, და მეცნიერებისა მისისა აღბაძება მოინდომა.

უთხრა ლექსი

გისაც სახლსა ესე გვარი-ეე სტუმარი ესტუმრების,
მუნ სამუდრად ბედნიერი ომისი დაადგრების.

რომელი სვე-სვიანობა შეედარება თქვენსა მეგობრობასა და გვერდს სლებასა? რომელი სიხარული უძვლობა თქვენისა შეუნიერისა პირისა სიღვასა? რა გვარადაც შენ ჩემგან შემწყობისა და მოხმარების იმედი გაჭკს, მეცა შენი შეთვისება და მოყვრობა ჩემად დიდებად და საჩინო მყოფელად დამიცს. ვირემ სულთა ღამეზარი მიბწყინავს, ზეზელსავით, შენის პირისა სინათლესა ვემოყვრები და გარე დაკბრუნავო.

უთხრა ჩახრუხაული

ზირ-მსვე, შენისა სსკვთა ჩენისა სიყვარული მიცს სვიკრთა გულისა,
შენ მიერ წყენა, გინა მოწყენა, ვითამც ვიანრე გასაგულისა!

ამა ზღაპრობისა ამხავს შინა გამოჩენილი საუბარი მრავალ რიგთა გამოცდილებათაგანი იზოკებთან, და რამდენი სსვა-და-სსვა სწავლანი გამოჩნდებინა და ვინცა ამის მოკატრებულობითა ბრძენებითა განათლდენ, სამს—ჭკვიანნი ქვეყნისა საქმეთა მისის რიგით დასჯურდენ და იკიან. ამა გზითა თუცა ესოდენი აქენდეს, სამთხვრო სული არავის გაუძარტოს, და რადცა აჭკს, მას დასჯურდეს.

გისაცა ჩოდლო და მდღევარი საზრდელი ეპოკება, მან მეტის ნდომის ფერსი მოთმინების საზღვრიდამ არ გარდადვას, და უგუნურებით ჭირისა და შესარების კელთა განლიკებული არ დავარდეს, რაკვარდაც მას მრავლის მნდომელისა გაცას მოუხდა, თაგვმა ჭკითსა, როგორ ყოფილან?

ეუმი თქვა არაკი

ეუთქვამთ, ერთსა კაცსა ერთი კატა ჭევა, და დღიურ კეოდენი ხორცი ჭქონდა რეჭიკად, შიმშილის ცუცხლსა დაუესუბდის. მაგრამ მისი აგებულება ნაურკანსი და უგბილი იყო: სისარბის ძალსა მოიცემდის, და თვისსა რეჭიკთა არ დასჯერდებოდის.

თქვა ჩახრუნული

ღირსო რომელიც; მრავლის მნდომელი, მწირთა მიბაძე საჩვენებთ ჭამა, მომთმენთ ზატიენი, სარბთა ზატიენი არ ასცილდება, არ დანთქას ჭამს.

ერთსა დღესა მან ციცამა სატრედოს კარი ჩავლო, და მათის ტებილის დუღუნის სმა მიესმა. გუელთა მათის ნდომისა ესეთი სურვილი ჩაუგარდა, კედნა გაიგნა რა. მას სატრედოსა შევიდა. მუნ მეტრედე დახვდა, შეიპურა და სიცოცხლის წაღობით გამოიუყანა, და სიკვდილის მწიკრეთა გარეგა. ციცასა ტრედთა ტეინთაგან სასისა¹⁸² დატეობა ჭწადა, და მეტრედემ ტყავი გააძრო, ბზით გატენა და სატრედოს კედელთა ჩამოჭვიდა. მის კატის ზატრონსა გზად გაკლა მუნით შესუდა. რა ციცას ტყავი ნასა, იცნა და თქვა:

— ევა, ბორბოტო ნაურკენება, და უძლებო ანგარება, თუცა ესე მას ცოდნას ხორცსა დასჯერებოდა, აწმცა ცოცხლებით აქმნებოდა!

თქვა მჩხობლელი

ბუნება, ცოტას დასჯერდი, მოითმე მოუთმინარე, რომ ნდომისაგან ზატიენი მოგხვდების მოსაწყინარე. *
უყრან ვერ ცნას სიმდიდრე საქონლის შოვნის მონამა, სიცოცხლის უხვთა ვერა სძლეს ყოლე რქორსა წონამა.
კაცსა სარბობა შეარცხუნს, უგუაწილებს სასითა,
თუ სიბრძნე გინდა, სისარბე ყოლე ნუ გინდა ნასითა.
მასესა არვინ გაებმის, არ თუ სისარბის მნდომელი,
რას საზრდო ნახოს, კედება საქმელად მალ წამწდომელი.
გეთეს ულაღე ყოველთა, ამზარტავნებით ანგარი,
თაგებერ გაებმის საბრსესა, არ შეუძლია ანგარი.

ამა არაკისა საჩებელი ესე არს: რა ერთისა საზღვრისა კიდე დონე არ იყოს, და ერთი სორო, რომელი სიციკესა და სიცხესა დაუთარვიდეს, მას დასჯერდი, და ხვასტანგთა ივარ-ყოფისათვის თავსა ნუ შეიწყენო.

უთხრა ლექსი

ნუ ზრუნავ აგარაკი, თუ უხვი წავიხდა სრულობით,
რადგან შენ პერეკ ცოცხალ ხარ სორტთა სიმრთელით სრულობით.

¹⁸² ვარიანტი: ტეინთაგან ხ ა ნ ი ს ა.

ესე იწმინეს: ყოველთა კაცთა ჰატიოსნობა — ცოდნას, და არა საქონელი. რომელიცა ბუნების სიმსიით შეიკულება, რაგინდ ჰატივისა არაგინ უყოფდეს, კერცა ჰატიოსანი და ქეუელი იქმნების; ღომსავით თუძცა ვსაჭვითა დაბმული იყოს, მისი ძალი და ძლიერება არ მოაკლდების; საქონლის უფალი თუძცა უძცარი, უბაღო და ცუდი იქმნების მასვი რაგინდ დიდებულის სამოსლით შემოსო, კერევე უსუსური და უძღური დაჩხების.

უთხრა შაირი

კაცი სიბრძნისა მოყვარე, ცნობა, ჭკვა გაუზომელი,
ღართა და უნჯთა არა სჭკრეტს, იგია სსვისა მნდომელი
უგუსური და უბაღო არს, ვით დილეგსა მუდომელი,
და მამინც გლახასა — ქონება ჭჭონდეს თვალ მიუწვდომელი!

ესეცა რომე, უცხოსა ქვეყნასა მყოფობისა ჭირი და მწირობა შენთა გულთაგან განიშორე, და სამკვიდროსა და ადგილისა მოშორებუბისათვის ნუ სწუსსარ, რომე ჭკვიანი სადაც მივა, თვისითა სიბრძნითა თავსენილი და გამორჩეული იქმნება, და უგუსური თვისსა სამკვიდროსაცა და სამშობლოსაცა უცხო და მწირი იქმნება.

უთხრა ცაგუზი

მსე ყოველგან ჰატივის იშორის, სადაცა იყოს რებული!

ესე ნუ გიმძიმს, რომე საზრდო მქონდა და დამეთანტაო. იცოდე, საქონლისა სარგებელი ქვეყნისა ჭირის წიასსა მოილეხს, სეუ-სვიანობათა, და ბედნიერობათა და ყოვლისა კეთილისა ბავთაგან გასულთა. ბრძნით უთქვამსთ: ექვსთა საქმეთა სამირველთა სიმტკიცე არა სამს მოიწადინოსო: პირველად, ღრუბლისა ჩრდილი, რომელი სიღვისა უძალ გაიარს; მეორედ, მიწეწით მოყვრობა, რამე ცოტამ მოუცნადო ელვისა უძალ განქარდება; მესამედ, ქალისა აშვიკობა მტირკდისა ყოფითა დაშრტება; მეოთხედ, მწყარისა სასე ბოლოდ დაჭნება; მეხუთედ, ტყუილის თქმა, რომელსა სინათლე არა აქვს; მეექვსედ, ქვეყნიერი ქონება ადრე გაცუდდება, და თვისსა ჰატრონსა ვირსა არ გაუთავებს.

უთხრა ჩახრუსული

ოქრო და ვეცლით, მამულის ვეცლით, ამა სოფელისა მონიჭებულთ, ნუ სვაობ კაცო, დაიდე საცო, თვარა მოგაცდენს სიტყვა ქებულით.

ჭკვიანისა კაცისა საკადრისი არ არის სვასტანგთა ზედა სისარული, ანუ ცოტასა რასმე ზედა ზრუნვიდეს, რადგან მალათა, და სსელოკანთა და უსვითათანა ყოველი სოფელი ერთისა მზისა ოღსად არა ჩანან. მაშე, მისისა სდომისათვის, მის სიცოცხლისა ჰატიოსნობის კალოს სვაკი ქარსა არ უნდა დაატარებინოსო. საქმის წასდენის მოგონებითა ერთისაგან გამოუღიათ, გულ-სსნილობისა და სიუხვისა რაში მინდორთა შინა ცხადად ურბენათ, სიკეთის რიცხვთა შემოკრებითა სასმართაგან ხელი აუღიათ, და მისაგებელი წარუგიათ, არა თუ

სოფლის სასმართა სისარულისათვის გულის კარი გაუღიათ. ტარნა მისის სოკეთის გამოჩენის მოწყენად, და შეწყუხებად რაც რომე არის— გამოუჩენათო.

უთხრა შაირი

ჭვექანა გქონდეს, წაგერთვას, მიგანხედეს ვითა ჩაღანი,
ხმელეთი სრულად დაიპყრა, ყოველი მისი ძაღვანი,
არა რა შეგეძინება,— ვითა ჭვა გქონდეს საღანი;
და მშინდა იყო სისრულით, არ უნდეს სულსა ტაღანი!

მართალ საუნჯედ იგი უნდა ეგულვებოდეს, კაცმან თვისგან უწინარეს კეთილი საგზალი წარგზავნოს; თვისად სარგებლად იგი მიახნდეს— მუნ საუგუნესა ნულდი დაეღვას. კეთილი სიტყვა, მადლისა მოქმედება, ჭველისა საქმე— ესენი ესეთი საქონელნი არიან-ეე, არავისგან გაირყუნება, არცა მოიპარება, ყამისა და დროს ქცევითა, ღლისა და ღამის ბრუნვითა არა წარიტაცება. ჭვენიერისა უნჯთა სარგებელთა თუცა გზიან და მართებულად მოუარა, მის საუგუნოსათვის გამოსამდებელი საგზალი შეიქმნების, სიკვდილის ბრძოლისათვის საჭურველად მოქმდარება, ამისთვის რომე სიკვდილის მანდატურისა მოსკლას უცნაური და ანახდად მოძაგალია, და მისი გარე შექცევა და სულისა წამსაცა შინა დაუოგუნების დროება და ყამ-ერთ დაცადება აღარ მოსდებიაო.

უთხრა შაირი

უღების ძილით გაიფრთსეკე, გამოიფხიზლე ტნობითა,
ძღვიძარეს თვალით ისილე გულისა გამოცნობითა:
დღე მიზბის; ღამე გეწეკა, უცნობლად ყამ-დამცნობითა,
და ჭარის უმაღლედ გვეცემა მცნანართა ზედ მოსწრობითა.

გიცი ხეი სწავლება არ გეჭირება: შენი სასარგებლო და საზიანო ყოველივე შენ უკეთ იცი, მაგრამ მისდა მოყვრობის მართებული წესი გამოკანინო, და შენსა გამოჩენილსა და ჭებულსა სიკეთესა და მოწონილსა განწყესებათა ერთი რამ დასამადლებელი დაკანასო. რადგან დღეს ხეი მძა და მოყვარე ბრძანდება, რაცა ცდა და სელ-გამომავლობა შემიძლია, თქვენთვის გეგულვებოდეს და მოკლადე— ყოველისა საქმით გაცნობებ, რაგინდ თვით შენგან მრავალი უწყალოება და ჭირი მომისდეს. ჩემგან შენ ერთგულობისა პირის მეტი ვერა ნახო რა.

უთხრა შერეული

თუცა შენ გინდეს ვაშეება, მე სელთ მოგვეიდები,
შენგან თუ პირი გამოიტყდეს, მე ყოლე არ გეფელიდები.
რა კიდევან მეო, გამამო, არ მიმიკარო არესა,
გინა გაწირვა გენებოს,— არად არ წაგვეიდები!
შენი გაყრილი, საწყალი, ვის ვნასავ სამუდარესა?
მე შეხვე გავისაგუთრდე, შენთავე ფერსთ ჭვეშ ვიდები!

რა კუმ ესეთი სიტყვები მოიუბნა, და ჭილევაკემან მისგან მისთანა ტბილი აღერსი თაგვისა მოისმინა, გული გაუასლდა, და უზრუნველი სისარული შექმნა და უთხრა:

— ეჭვს, ძმაო! მე სისარული მომეტ და გუელთა სიაძე მომიმატე, და ცოტა რამ შენის სიკეთისაგანაც გამოასინე. მართალი მოყვრობა იგია, რომელმან მოწყალეების ჩრდილითა, შეწვევისა ჰსტიოსნითა, მოყვასთა თავთა დასარდილოს და სააჯრო კარი მისთვის გააღოს, და მათსა შემადგომელთა მოსძენს და საწყადელთა აღსრულებს თვისის სულსა დაამადლოს. რომელმაც მოყვრობასა შინა ერთიცა მოყვასისა თვისისა უჩნობა ქმნას, იგი მოყვარულად არა ითქმინს. ამბავთა შინა დაუწერიათ:

ერთსა ბრძენსა ვისმე მოყვარე ჰყვა საყვარელი. ერთსა ღამესა მოყვარე იგი კართა მიადგა, და კარი დაუწვეა. რა მან ბრძენმან სცნა მისის მოყვრისა მისგულა, დიდთა სჯარნებულთა ჩავარდა, და იტყოდა: ესეთის უღროლსა უამსა რამცა მიწეზია მისის მოსკლისაო? მჩაკვლთა გამოძიების უკანის, ერთი ჩხვი, ვეცხლითა საკუსე, აიღო, და სრმალი წელთა შეიჭრეს, კარნი გახსნა, და მოყვარეს სული უჭყრა, და ბოდიში მოითხოვა და უთხრა:

— ამა უღროლსა უამსა შენმა მოსკულამა ორთა სჯარნებულთა ჩამაგდო. ანუ ესე, ნუ თუ საქონლისა დაჭირება რამე მოგწოდეს, ანუ მტერი ვინმე გამოგზნონოდესო, და შენი სიკვდილი ეწადლოსო, — მეცა მის გამოდ მწედ გემწეოდე, მეცა ორისავე სახმარი გამოვიდე. თუცა უნჯი გინმს, აჭა, ჩხვი ერთი ვეცხლისა, და თუცა ასაბია გინდა — ხმალი წელთ მახიაო.

უთხრა ცაქვაში

აწ რასაც ბრძანებ, გაგატე, თქვენს სიტყვას არსად წავაგებ!

მან მოყვარემან ბოდიში მოითხოვა, და მისგან საქმარი იგი ქმნული მოეწონა, მის მინდობასა და სარწმუნობასა გული დააჯერა.

უთხრა შიარი

როს ღმერთმა შენი საქმენი გააგოს, ესრე ქენია:
 შენც შენი მოყვრის საქმენი, საქმეულად ნუ მოგწვენია,
 მოყვასთ წადილი, შეწვევა, სჯობია რაცა გომენია,
 და მას უყუდურად მიაგე, ვითა ბრძენთაგან ცსმენია!

ერთი ვინმე კეთილის მოქმედი თუცა დროსა და უამთა მოარეკსა შიგა ჩავარდეს, მის სელის ჰურობა, თუ არ კეთილისა მოქმედსა, არავის ძალ-უნს. ზგრევე; თუცა ჰილო რა ორმოთა ჩაიჭრას, თუ არ სსვა ჰილო, ვერვის შეიძლებს ამოყვასნას მისსა. თუცა შენ ერთისა თავისაგან ჰირობისა ჰიონი გინასავნ, ამაღ ნადველი რად გინმს? არცა თვალი მისისა უნამუსობასა და უპირის-წყლობასა უნდა ადევნო, და შენსა სიკეთესა მიჰმადლო, ამისთვის რომე ჰკვიანი ნიადავ სიჰსტიოსნესა და სიკეთეს ეტდების, და მისისა ჰეელობისა სასელი გაითქმინს. თუცა დიდისა სასელისა გასივენა უნდა, და შემოკრებულთათვის თავისაგა თვისასა წავტებისა ქონებაცა იყოს, მასცა არ დაიშურებებს, ამისთვის რომე, დაუსრულებულსა ბედნიერობასა ერთისა ჰურითა ნაშოვრად ჰკონებს.

უთხრა ჩახრუხაული

ქვეყანა სრულად მოგეტეს, სრულად შენ სასულისა შოვნა მოიბე,
თუთ მოსავალი, კტ მოსავალი, სასულს კერა სვობს, ქვეშ თუ მოიბე.

რომელიცა თვისთა სიმდიდრეთა და სიკეთეთა შინა გლახათა და დავრდო-
მილთა ანა გავამსახვოს, მდიდრად არ იხსენების, და მისი ცხოვრება ბოროტად
გაიარს, და სასული საზრახსავი გაუგა, და მტერთა საწადელი მასსუდ აღსრუ-
ლდების.

უთხრა ლექსი

კაცი სასულის მიუხელი არ მოკედეს უკუნისამდე,
სასულ გმობილი მკედარია უმაღლს სიტყვის თქმისამდე.

ჭილეყავი რა ამას იტყუდა, ერთი ქურცივი შორით გამოხნდა, ესრე
სწრაფით აზოდა, მშვილდოსან მდეკასსა ჰგვანდა. ვუმ წყალთა კუნთი ქმნა, და
ჭილეყავი სეთა შეფრინდა და თაკვი სოროთა შეკიდა. ქურცივი რა წყალთა ჰინ-
თა მივიდა, მერთალ-გვარად დადგა. ჭილეყავის მიმოიჭვრიტა, სხვა კერა ნახა რა,
მათ მოყვასთა სმა უყო, და ვუე წელით გამოვიდა, და თაკვი—სოროთა. ვუმ
რა ნახა ქურცივი მშიშრულად წყალთა სჭვრეტდა და არა სმიდა, უსმია:

— თუცა გწყურის, სვი, ნუ რა რასი გეშინის, აქა საზრიდლი არა არის
რამ. ქურცივი მოახსლა, და ვუმ ნუგეშ-სცა,

და თქვა ლექსი:

მიღმა უთხრა: საყვარლო, სადეთ მოსვალ? მომკახლე,
უცხოობით ნუ გამწიდე, ხეში ვანი გაისააღე!

ქურცივმა სმა უყო: მე ამს გელთა მარტო ვიარებოდი, და სან-და-სან ჩემ-
თა ტომთა და ნათესავთათანა შევეროდი, და როდესაც მოისარნი სასიკვდი-
ლოსა მშვილდთა მიერთისემდენ, მე აქა-იქ გავეშორებოდი. დღეს ერთი მხტოვა-
ნი ვინმე უკან მდეკდა, სადარ გავექერ, თან გამომივიდა. მონადირედ ვიარე, და
ვთქვი: ფათურავად ხეში ფეწვი მისის სერსის საფარსეში არ ჩავადო მეთქი, გა-
მოვრიდე, და აქეთ წამოველ მეო. ვუმ უთხრა:

— ნუ სრუნავ, აქა არაოდეს მონადირეს არ გაუვლიათ. თუცა ჩქენი აღერ-
სი გწადიან, და ჩვენისა მოყვრობისა ბავთა შინა ფერსთა შემოსდგამ, მეგობრო-
ბისა იატაკი ჩვენ სამთა გავათხოთ, და შენით შეგსრულდეთ და ვიყვარებო-
დეთო. ბრძენთ უთქვამსთ: მოყვარეთა სიმწავე ჭირისა სიმწავესა და სიმძი-
მეს შესრუებებსო.

უთხრა ლექსი

სად სიყვარული გამოვლდეს, ერთ-პირობისა წესია,
მაშინ ყოველთა შეიტყონ—გავგვრელია დასაკენისა.

თქმულა, თუცა მოყვარენი ათასიცა გესხეს, იტოტავეო, და ერთი მტე
რი მწაველად მიიხნივეო.

უთხრა ლექსი

მოყვარენი მომიძაგრე, გამძრავლე, გააცხადე,
ერთსა მტერსა მოერიდე და ნიჟადი მოისადე.

თავკმა ერთი რამ არაგი მოიუბნა, და ჭილეყავმაცა მრავალი გულთა დასა-
მებელი სიტყვა უთხრა. ჭურციკმა რა მათი საქმე ნახა, (რომ) საყვარელნი მოყვარნი
პატრონსათა საქმეთა მოქმედნი იყვნეს, მათ შეერიო, და მათდა მოაღერსედ, მე-
გობრად დადგა.

ტ ა ე შ ი

მეგობართა, საყვარელთა, შეეთვისე ნუ თუ ტრელთა.

ჭურციკსა მის იგი სათაბი და სადგური მათ მოყვარეთა და ამისნაგთა ყო-
ველივე გაუსაკუთრეს, და მის სამოკრიდამა აღარა სადა წავიდა, მათის სამყო-
ფით ფერხი სსვანს აღარ დადგა, და არცა სსვანთა საზღვართა გარდაბიჟა, — მუნ
მათთან დაეკვიდრა, და ერთმანეთთან ყოფითა ისარებდეს. მის ასლორე ერთი
ლერწმონანი ადგილი იყო, რომელსამე უამსა მუნ შეიურებოდენ და აღერსობდენ,
და მათთა თავთა გარდასვალთა ერთმანერთს უამობდენ. დღესა ერთსა ჭილეყა-
ვი, თავკმა და გუ მუნ შეიურნეს. ჭურციკსა ელოდეს და არსად მოვიდა. მათ
მისის დაგვიანებითა საგონებელი შექმნათ. თვალის უნახავად, გონების ჭზნრით
მისგდენ... ჭილეყავსა მიფრენსა და ადრე მისის ამბის მოღებეს ეგედრნეს.

უთხრეს ლექსი

დილის ნიავო, სულისა მეგობრის ძებნად მოარე,
მათს მოსურნეთა ამბავი მისი მოგვართვი მოარე.

ჭილეყავმა მოიფრინვა მალლად, მისი ამბავი მოუტანა და უთხრა მისი ჭი-
რისა მახეთა გამბა. კუმ თავკსა უთხრა:

— ამა საქმისა ღონის ძიება შენგან კიდე არავის ძალ-უცხო. ჭურციკის
მორჩენისა დრომსა შენს გარდა სსვა ვერავის ამართავსო.

უთხრეს ტაეზი

სწრაფად ვლე, საქმე არ წახდეს, სასინანულოდ არ გახდეს.

მერმე გზა გასწავლეს. თავკმა ჭურციკს მიაშურვა. რა ნახა, უთხრა: ვახ,
ძმაო საყვარელო! რასათვის ესეთსა მთხრებლსა ჩაჭრილხარ? შენისა ეგეთისა
ჭკვისა პატრონმა ქედთა ხერხისა თოკი რასათვის გარდიციო? ჭურციკმა უთ-
ხრა:

— განკების წინააღმდეგომი მეცნიერთაგან უქმნელია! სოფლის მოსავალ-
ზედ ჭკვა და გონიერება იშვითად მოისმარება; რჩევისა უდაბნოდამ ფათურავის
სავანემდი გზის სიგძე მოუვალა; ხერხისა ეზოდამ საქმის მოსკლის საზღვრამ-
დე მიუწოდელია შარაო.

უთხრა ლექსი

ჩვენ გარეთ ვსხედვართ უცნობად, უცნოდ რამ ავადლებული,
მიგნით თვალთ-მაჭტი თამაშობს, მატყუერად სულ-დავლებული.

თავკმბ უთხრა: მართლსა იტყვიო.

უთხრა ლექსი

სად ფატურაკი კარავს დაიდგამს, დასადგურდების,
ვის მის გაქვას სილღლით ეცდების, გაცაწბილდების.

მერმე თავკმბ მის მხნის თოკს ჭრს დაუწყო. ამსუდ გუც იქ მოვიდა, მისს ამსანავსა შეჭირვების სამძიმარი მიუთხრა. ქურციკმა უთხრა:

— საყვარლო მოყვარუ! შენი აქ მოსულა ჩემისა შეჭირვებისაგან უფრო დამძიმდა, ამისთვის რომე, ვირე მონადირე მოგვესწრობოდაც, მანობამდე თუცა თავკმბ თოკი გაკეთა, მე ფერს-და-ფერს სულსა გარდავასგეწებ, ჭილეკავი გაფრინდება და თავკი სოროთა შეისვეება. მაგრამ შენ რა გიყოთ? რად ესრე საქმე გაკვიტირვეო? გუშ უთხრა:

— ჭი-ჭი, საყვარლო მოყვარუ! რით იქმნებოდა ჩემი მოუსვლელობა? რომლისა შეებისთვის დამდგარვიყავ? მოყვარე ესრეთ შეჭირვებული მეგულეობოდა... რომელი ვატი მოითქეს საყვარლისა ვაყრას, და მისსა გასსაცდელს შინა ეოფასო?

უთხრა ლექსი

უშენოდ ნუძცა მექმნება სიცოცხლე ერთის წამისა,
შენთანვე მიჯობს სიკვდილი სსვავსა გრძელ ეოფა ეამისა!

მე შენთან მოსვლისათვის ვისარებ, შენმა სურვილმა უნებურად მე ამს ადგილსა მომწვეინა. შენის ზირისა ნასვისა ხდომამს ჩემგან მოცდს, და შენგან მოლოდინი მიმტაცა. ესოდენი სიშორე რა გამიგრძელდა, ჩემსა მოყვასისა სიწყნარის ფერსი მინდოროთა დაამტვიცა.

უთხრა ლექსი

უწყის ღმერთმან მე უშენოდ განსვებება არ მექმნება,
დლე ვაყრილი ღამე მიღმა, მამა, გული დამიდნება.

შენ ნურასა იურვი. აჭა, წამსა შინა ამს სვანჯისაგან გამოისსნები, და გულისთა მსანარულითა ჩვენთა სიმყოფითა მივიდეთო, და ეოკელსა საქმესა სედა ღმერთისა მადლობა და დიდება შეესწიროთო, რადგან ერთიცა დავოდებობა ჩვენსა ვავსა არ შეგვემთავაო. მოწყალისა საფარველი ჩვენისა გონებისაგან შეუგებელია, და მისი შეუმსვავებელი მონობა ჩვენგან შეუძლებელია.

ამისა რა იტყოდეს, შორით მონადირე გამოხნდა. თავკის თოკი დაკჭრა, და სოროთა შექურა. ქურციკი გაიჭრა, ჭილეკავი ავირინდა, გუ მუნვე დარჩა, და მონადირე მოესწრა. ნასა, მასე გაჭრილ იყო. გაბუცების თითთა სავგონებლობის კბილით იკბინა, აქა-იქ ისედიდა, თუცა ესე საქმე ვისით მომიხდაო? ნასა, გუ მუნ ეკდო. გულთა შინა თქვა: თურც ცოტაა რამეა, ამს წყენისათვის ეგრეთცა სსსინარულია. ქურციკი წამივიდა, მასე აღარ გამოელდება, სელ-ცარიელი მონადირისაგან შინ მოსულა აუგიაო, აიყვანა გუ იგი და სლთათა სსვავსა, ზურგთა წა-

მოიგონა და ქალაქის კერძო იარა. რა მონადირე გასცილდა, სამნივე იგი მოყვარენი მოკრებენ, ნასეს, გუ პელარა ჰპოვეს. სტესეს, გუ ივა. მონადირის საფრესეს შეეპურა. შექმნეს გლოვა და ტირილი ესოდენ, მათი ხმა ზეტად აღიწოდა.

და° თქვეს ჩახრუნაული

თუ თვალმან ხვემან, ვლას გასახემმან, რა დღეს გერ გნასეს, ცრემლით ვიბანდეთ, გუღნი გვეწოდეს, გლოვით გვეწოდეს, სავაებოთა სმათა ვიბანდეთ.

რა სიმძიმანი ედარების მოყვრისა გაყრასა, და რომელი ნაღველი მატობს მეგობრობისა მოშორებასა? მოყვისა და მეგობრისა შირის სიღვივისგან და მისის სახისა ვარდისგან მოწოდეს, მის¹³⁸ ნებეირობის კელთა უმსგავსოდ ტრიალებდეს. გაბურბულს ფერსი მწკირეთა ჩაუგარდებს, და მარტო ჯდომის ჩოდოდლობა მწუნხარე ხელთა გუღსა ზედა დაეკრუფდეს.

თქვა ლექსი

შენ თუ ჭირნი არა გჭირან, მე რას მარტებს, მაქვს თუ ურჯა, რუს შირს მედომმა რით შეივხან სხვას ვით¹³⁴ კელთა მოეწეურვა? თვითობა მოყვასმა თვითთა გოდებს წარმოთქვეს, და სატირალი გერგვინვა დასდებულად წარმოიუბნეს, რომე მათი თქმულება მწუნხარებისა სსხეი იყვნეს.

თქვეს ფისტიაური

გუღს სუღის ნება მოყვრის უბაგოდ არა აქვს რამე სიტყბოს გემონი, უსაყრფო-მოყვრად არა სანდომი არა ვარვა რა, თურა გემონი.

ბოლოს ჭურტიკმა ჭილეუკის უიხრა: ძმაო, ხვენი სიტყვა რავინდ სსქებელი იყოს, და შაირობა გაწეობილი, უნამეტხავე მწუნხარება გემართებს; მავრამ გუსათვის რა სარგებელია ხვენი ტირილი და გერგვინვა? ერთგან კარნივით, და ერთი რამ ხერსი ვქმნათ, მის ერგოს რამე იგი უმჯობეო. ბრძენთ უთქვამსთ: ორთა სსხეთა კანთა სსქეთა ორთავე მისი უამი აქვსო: გუღოკრობა და სიმხნე ომისა უამის, ანბარი და მიბარებული თსოკის დროსა, სიყვარული და მშვიდობა დედანწულთათანა უქონელობასა შანა, და მოყვრობის მართებული შეჭირვებისა და დაჭირებისა უამის.

უთხრა ლექსი

საყვარელი ჭირთა მინდა მომსმაროდ და შემწედ დიდად, თუ ლხინი მაქვს უოკლნი კანნი გამიდებენ ქვეშე ხიდად.

თავგმა უთხრა: ჭურტიკო, მე ხერსი რამე მოვიგონე, და ესრე მეჯობინების შენ დაკოდლის მსგავსად მონადირისა მის წინ გავლე, და შეჭირვებულსავით ვხვენე. ჭილეუკი ზურგთა გავდებოდეს და ვკებნდეს, რომე მონადირესა შენი მოკვდავება ეკონოს. რა დავინახავს, შენის შეზერობის იმედი გუღთა მიეცემა, და გუსა საღთითა ქვეყანად დასდებს და შენ გამოგეგვიდე. შენ კოჭ-

¹³⁸ ვარიანტი: მოწოდეს მ ა ს ნებეირობის ველთა.

¹³⁴ ვარიანტი: სხვას ვ ი ს ველთა მოეწეურვა.

ლობით და ბაზბაცობით წინაზე წარუძღვე, სურცა ესრე გაშორდები, რომე იმე-
 დი გარდაუწდეს და შეიქცეს ერთ-სანად ესრე ატარე, მანამდე მე გუსა ვუშე-
 ლი და გამოვაპარებო. სხვათ მოყვასთა ესე თათბირი მოუწონეს. ქურციკი იგი
 ამა რჩევისა მსგავსად ეჩვენა. მონადირემ რა გერე შეღობებით ნახა, და მოწინ-
 კულიცა სდევდა, სისარბით ქურციკისა შეპურობა მოინება, საღთა მოისისა, დააგ-
 დო, და ქურციკსა დევნა დაუწყო. თავგამ მანინე საღთის პირის სავრავი გაჭრა,
 და გუ გაუტევა. რა მონადირე ქურციკის დევნიასთვის დაშურა, შემოიქცა და თა-
 ვის საღთასთან მოვიდა. ნახა საღთის პირის სავრავი გაკვეთილი, და გუ აღ-
 რა მყოფი. გარცდა და თქვა: რაცა წამკვიდა, საკვირველი და დაუჯერებელი არი-
 სო. ზირველად ქურციკის მასის გაკვეთა და დაგოდილობაზედ ჭილეუკავის დევნა,
 და აწ საღთის გაჭრა და გუს განპარავო. ესეთი საქმე რამდენ უნდა იყოსო? ამას
 რა იგონებდა, შიშის წარს გულთა ეუფლა, და თქვა:

— ესე ადგილი ანუ კმშაკთა სამყოფია, და ანუ ქაჯთა სადგურიანო! ესე
 სჯობს, სწრაფად წავიდე, და მეომელს ამა ველთა ნადირობად აღარაოდეს ვკლი-
 დეო. — თვისი დაჭრილი საღთა და დაწვეტილი მასე მოკრება, და განპარავდ
 მოემწადა, და აღოქმს დადვა: თუცა მშვიდობით უდაბური იგი ადგილი გაკლოს,
 მისისა დღეთა შინა მუნ აღარა გაკლოს, და სხვათა მონადირეთაცა მუნ მისგულა
 მოუშალოს.

თქვა ტაუზი

აქა ესრე ვიდადე, ქარის სელთა არის ბადე.

რა მონადირე იგი წავიდა, ოთხსივე მოყვასნი შემოკრებენ მშვიდობით, მო-
 სკენებულნი და შიშის გარდაწინი მიდის თავისთა სამკვიდროსა შეიყარნეს. მას
 დღეს უგან არას დროს ჭმუნებისა სელი მათსა კალთასა არ შეესო, კერცა ზრუ-
 ნვისა ფრწხილამ მათი გულისა საუნჯე გასოკა. მათი ესრეთ პირობის და ერთ-
 გულობის ღსნიით შეკრული ალერსის მკედი მაგრად შეეჭმნათ.

თქვა მრჩობლედი:

ცალ-წვერს მკედსა დედაბური სწრაფად გასწვეკეტს უსუსური,
 რა ოთხ წვერად შეკრისო, გმირი დაშურეს ძალთა მსური.
 გარდის ძალ-ძალ მოსუნება სასას ახმობს, არ ახედლებს,
 თუ მსქარი კერე სჭამო, ღვიძლს ენებასა დაამსედლებს.
 ორისაგან თითო, ცალკე არას არგებს სულსა, გულსა,
 მაგრამ ერთად შეგობილი არგებს ყოველთა სენტა რგულსა.

ესე არს არავი მოყვარეთა ერთგულობისა, და ზღაპარი აეთა კაცთა მე-
 სიებთა, და ზურგთა მიმცემთა სწორი ერთ-სელობა, და ბედნიერობისა მოქმედ-
 თა და უბედურობისა მცდელთა გაჩვენა, სიყვარულისა და მოსკენების რავით
 პატრივი, და ალერსის მუქაფა სიკეთითა. ავის დროსა და უამსა რომე ერთგულ-
 ბით მარად-დღე დაჭყონ, და სრულისა ერთ-პირობითა დადგენ, ერთმანეთის
 სიკეთის სდომითა და მოხმარებითა ესოდენისა მსულისა განსაცდელისაგან მორა

ხსენ, ჭირის მიწინეული უკან დაიგდონ და ლხინისა სნატთა დაფენილთა კეთილის საქმით დალიტთა დასხდენ. ჭკვიანთა უსმთ სიბრძნისა საგონებლობითა ზღაპარი ესე გულის-სმა ჭყონ, რადგან ნადირთა და ზირუტყეთა უსუსურმა მოყვრობამა ესოდენი მოსაწონელი სილი მოისსა, ჭკვათა მყოფელთა და საქებელთა გვარინთა და გამოძრეულთა ზირმეტყველთა ვატთა რავდენი რიგი ერთობის სიმართლის სასე, სახედველი და ერთ-საფუძველად დასადებელი, ამა კანონისა მსგავსნი, მიეტემიან? და ესეთი გონება მათითა ცდილობითა, და მოჭირებების დაუზარებლობითა რას ხანს გააწვეს! ნახე, თუ მისის საჩუკების რიგი კეთილსა და ბორბოტს რა გვარად გამოაჩენს, და მისი მის დროს დამდაბლებისა აჟამი რას დიდებისა და ზატივის დროს აღვამაღლებს.

მჩრობლელი

გინცა მოყვასთა ერთობა იჯის, მას დაუმონების,
მისთვის სიტოტხლის გაწირვას არად არ დაელანების.
რასაც საქმეში მოყვარე არ გასლავს, არცა ვარგია,
საქმენი უამსახავოდ ცოტად ქმნილა კარგია!
გინ სწორსა სიტყვას გეტყოდეს, ზირობა ჭქონდეს მართალი,
მის კალთას სული მოჭკიდუ! გასწავლე ეს სამართალი.
ესეთი გაცი შეიტბე, ზირი ვითარს ზირობა,
სულიცა ფარად ვითაროს, სწულვიდეს ისართა ზირობა.
მოყვრის სული თუცა სულით ოდენ მოიყიდებიან,
სულის ძმობა სულისაგან უძვირ-ფასად იდებიან!

კ ა რ ი დ.

ბაქრძალვა მტრისა, და მათის საჭმის ზვირბთა და მათის
ხმარისაზან მოკრძანა.

რამი უბრძანა ბარძანს: მოყვარეთ გაწუობისა და ერთობისა არაკი მოვის-
მინე, და ერთგულობისა და მართლის მეგობრობისა მისენი შევიტყვე და გავი-
გონე.

უთხრა ლექსი

ვის მოყვარე შეეთვისა, მას რა ზრუნვა ექნება?
მეგობარი ვის არ უნდეს, გული რითღა ექნება!

აწ თუცა მოწყალებით ენასა მოაშრობ, და მტერობისა იგავთაცა გამოიტ-
ყვი, რომე მისგან არა მოღორდეს, მისის მდაბლის სიტყვითა და კედრებითა
არა აღაღდეს, რომელი მეოთხე ანდერძთა სწერია, რომელი გრძელითა გამოკ-
ლეკითა საგონებელისათა არა ადრე მიუნდოს მტერსა, რომე მტერი არას გზითა
არ გაუმოყვრდებს და არც დაინდობსო.

უთხრა ლექსი

მტრისაგან შენი მოყვრობა მშინდა იქმნას უბითა,
რა ცუცხლი წყალსა დაწაკდეს სამუდმოდ, არ ერთ წაბითა.

ფიდ-ფაიმი თქვა: ყოველს საქმეთა ზედა მეცნიერმან კაცმან თუცა სიტყვა
არ ირწმუნოს, და არ დაიჯეროს, და შირ-მისარეულებისა სიტყბოსა და სიმდაბ-
ლის საჯაჭრო არ მოიყიდა, ჭკვიანი მტერი მისისა სამეუბინაროსათვის სელ-გა
მომავლობისა საცადსა გამოიხენს, და გამოიხეილითა, თუ დაფარულითა ტყუი-
ლითა მრავალს ტყუილს გამართავს, და სურსისა და საცთურის რიგებთა ერდ-
ბის. ამისთვის მრავლის საგონებელითა მრავალს რჩევას გამოხსნის. მასა,
მრავალ საგონებელისა და ჭკვიანსა კაცსა დიდი გაკრძაღვა ჰმართებს. რაგინდ
მტერმა სიჭკელე და სიკეთის ნამეტნაობა დაანსოს, მისი წადილი ეს არის: ბო-
როტი ცთუნება შექმნას და ამხარტავანებითა დასცეს. ამისთვის სამს, რაგინდ
მტერმა ნამეტნავი იყრობა და სიტყბო მიუძღვანოს, მშინდა უფრო გაერთების
კალთა უგან უსამს უგუსაწველად! თუცა შეცდუნა და ერთიცა ჭკრიტინა ღია
დააგდო, მტერი, მისი მეცნიერი, ნიადგ მასი ჭკრეტს დაიწეებს, და თათბი-
რის ისარსა საწადლის საგანსა ჭკრავს, და ამა საქმითა თვისსა საქმესა გზას

გაურკვევს, და, მასუგან, ნაღველსა და დანაწიბას სელსა კელარს შუეუჭრობს, და მრავალი ზრუნვა სარგებლად აღარ ექმნება, და კერე მო-უსდება, როგორადაც მადრანისაგან ბუს მოუვიდაო. დაბიშლიმ ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ფიდ-ფაამ თქვა ანაკი

მოუყვანათ, ჩინუთისა ერთსა ადგილსა ერთი მთა იყო. მისის სიმაღლის შუწდომადმდე, და მის თხემის დანახვადმდე თვალი მრავალგან დასიკუნება, მეტ-ნიერობის სასედეკლი გონების ფერსთა მის მადლას წვერსა უკებოდ კერ დად-გმიდა.

თქვა ლექსი

ვერას შიკრიკსა ენას მისი სიმაღლე თვალითა,
აწცა ვინ ზე ასულაყო ცნობის ფერსისა კვლითა.

მისის კიდისა სიშვენიერე, სიდიდეთ მეტნობა და კელთა სიკრტენი,

თქვა ტავში

სიმაღლით—ცათა სიმაღლე, სიკრტით—ხმელეთთა ოდენი.

მის თემისა პირი მისსა სიგანესა მოეცა. სიბრძნისა მეწაღეოტესა თეი-სის ძლიერებითა ესეთი ზე გაეზარდა, მისი რტონი ცათა გარდაეყნოდა, და მისი პირი უფესვრულსა ჩასწდომოდა.

თქვა შაირი

მას დიდსა სესა რაც რტონი ესსხეს და გარდაეყნოდა,
ვით ბროლის ლანძვი ზედ კერა, ცასავითი ტურთვად შვენოდა.
მისი ქებანი სეთ შორის მიწის პირს აწ მოსიქნოდა,
და რტოთ თვალი აწ მისწვდებოდა, გონების ზომით ზემობდა.

მას მთასა ზედა ურიცხვთა მადრანთა დაეუდათ. მათ მადრანთა ერთი სელმწიფე ჭკვით, სასელად ფირუზ ერქვა. ყოველნი მისის ბრძანებისა მოჩნილ-ნი იყვნეს, მისსა ბრძანებასა და სიტყვის იგავთა გრულებისა განსსანთა ცდი-ლობდენ. ყოველთა ასმია მადრანისა და ბუისა მეკელითგანი მტერობა. ერთსა ღამესა ბუთა სელმწიფე, რომელსა სასელად შაბანაგი ეწოდა, მრავლისა ღამქრითა, მეკეთელისა და სისხლთა მსმელითა, თავსა დაესსა, მრავალთა მათთა ჯარ-თაგანსა ძარღენი ამოსწვადნა.

ღ ე ქ ს ი

მკლავითა მხნურად იბრძოდეს, გულგონად, და უშრომელად,
მტერნი მიწათა გარივეს, ვით ჭკუა მტვერთა მირომელად.

მას ხელს ღამესა დამსდურნი გაუღონოდეს, და ომის რეცხლი წაუვიდეს და მოკვდავებისა ნაკეთი უამის წუგდილობისა მას საყულოთა დაეკრა, და ომი-საგან გამარჯვებულნი გარე შეიქცეს. მეორეს დღეს, რა შავ-ფერთოსანმა ღამის სიბნელის პირი დასაულისა ბუდისაკენ ქმნა, და ვარსკვლავნი მათ ბუთაებრ განი-ბნენენ, —

ლ ე ქ ს ი

მასვილი წადილი მოჭქონდა მოსეს, ქვეუნისა მსათსა,
ღამის ღამქარი გაქცა მისს სსიეთა სუთთა ან ათსა!

მადრანის სელმწიფემა დანაწხომი ღამქარი შემოიკრიბა, ბუთა რაწმთაგან დაღამქრათა საქმენი და რხევანი განიწრასა, და უთხრა:

— თქვენცა სასეთი მათი ჩვენსედ გაგულაოვნება, რომე დღეს თქვანი რამდენი მოკლეს, და სსვანი დაკოდეს, და რამდენთა ფრთე და ბოლონი მოსწავდნეს და დაამსხვრივეს მათგან რომე ჩვენ ძალი, სიწესვილი და მოწყვეტა დაგვეცა, ამის უფროსი აღარ იქმნების. თავად ესოდენი ჭირი და უზატიურობა, და მერძე სამკვიდროთა და სასლითა შინა მოსდომს!.. რადგან ესრე გვიძახუნეს, ჩვენთა ბუდეთა და განსსვსებულთა მოგვისდენ, და ესოდენი ძალა დაგვემართეს, აწ გქვი აღარ არის, იგინი დიდად გაგულაოვნებანი და ასლავე, მალე გარე შემოიქცევიან; და მეორედ თუცა ქდაგვესხსენ, ჩანს უფრორე ძალს დაგვემართებენ, ამით რომე ესოდენნი დაკოდილნი და დაწყულულებულნი წამლთა მოქენენი არიან, და თუცა აღრე, მეორედ კიდეც ღამით დაგვესხსენ, ჩვენთა ღამქართაგანცა ერთი ცოცხალი ვერ მოურჩებოიანო, და ამს საქმისა გავისჯვად და რხევისთვის ბაგენი აღასვენით, და უოკელთა მათის მოშორებებისათვის მოიგონეთ რამეო.

უთხრა მრჩობლედო

ჯერეთ, ზირველად შეგებუნეს, გამოუცდელნი ვიყვენით,
კაცური სერსი შეკმზადოთ, მეორედ ნუ გიბრეივეენით.
ამ ღვართა გზათა არ შეგვრავთ, მოგვიცავს, მოგვედინება,
ჩვენს თემს სულად წაღვევს, ბოლოდ დაგვრსება გისება.
დღეს საქმე მორვეივარგოთ, შეკმზადოთ სრითა გრება,
ხვალე უოკელთა არ მოგვესვდეს სასმილი ანაგრება.

რა ფირუხამ სიტყვა დასრულა, მისის ჯარისაგან სუთნი მდინარნი გბმოიწნივენ და სელმწიფის წინ მოდგუნს. ქება შესსეს და მართებული საქციული აღასრულეს, — დაი გამოჩენილნი და ჭკვა დიდნი იყვნეს, რჩევასა და გონიერებასა შინა გარდამატებულნი, სსვათა ნანიშნებთა სვაშადოთა და სანდომელთა უოკელსავე შეუტყობდენ, მათისა რჩევითა რომელსაცა გსასა გაემართებოდინ კეთილად წარემართებოდის.

შ ა ი რ ი

ბრძენი, გონება მალაღი, რჩევა მრავალი გვიანი,
დროსა და უამთა შემტყობი, არ ცუდად მივიწიანი.
მისმა თათბირმა მრავალთა მტერთა დამართის ზიანი,
და საქმეთა ნათლად მსედეელი, ვით მიტყრიტანს მოიანი.

მადრანთა მათის საქმისა სასოება მათს რჩევასედ დაედავთ: ბოროტთა საქმეთა მათისა სიტყვიეთა მოშორებოდენ, სელმწიფის ბედნიერობა მათს რჩევასედ იდგა, მათის გავრასვიის კართა ვერვინ დასჰვიდა. რა ფირუხას თვალი

მათ მიადგა, თვითთა თვითთას, რომელიც მათი არმხიგი იყო, ჰატვისა და წყალობასა დაჭმირდა და უბრძანა:

— დღეს ჭკუის მოხმარებისა და ცოდნის მოკუნების ჟამისა რაცა სხვაგვარი გულისა თქუისისა სუნჯეთა გჭინდესთ, გამოიღეთ და მათთა შეწუბილად დააცვით; და რაცა კუნსლი გონებისა სანეტსლეთა განწმუდილი დაგინებდაცთ ცდის დღითა, გამოცხადებისა ბასართა შინა სამს მიაწუბინეთ! მათ მადრანთა საჭებელი სიტყვა ააუბნეს.

მომსახურეს შაირი

მეფეო! დემრთმან შენ მოკცეს ყოველთა თემთა დიდება,
ცით ძალი, ქვეყნით სიმშვიდე, მტერთაგან არ წაიღება,
გაღანა გამარჯვებისა სელით შესითა მიღება,
და ორგულთა თავის დათრგუნვა, ამისთვის ქქონდეს რიდება!

და მომსახურეს: რაცა თქუეს დიდებულსა გაზირებასა ამა საქმისა ნებაჯს, ყოველთა იგი უზატოისსეა, და რომელიცა თქუესთა ნათელთა გონებასა გავლის, უკეთესი იგი არს. ჩვენ მომანნი ვართ. ათასის ზომით ჩვენგან თქუისის ბრძნისა გონებისა სარკეთა შინა უნათელსად გამოჩნდება. ჩვენ ესეთს რას მოვიგონებთ, რომე მის მეცნიერებათა შინა უზატოისსესი მაგალითი არ დასახულ იყოს, მაგრამე რასაცა მოიგითსულსა იქმს, და სწავლასა მომსახურებს, ანაზად მისცა გონებათა შეისვამს, რომელსაცა მოკასსენებთ. ამდღებულს ფირუხას ყოველივე უგლებულად მოკასსენება, მაგრამ სსკათაცა კითხვა ურიგო არ არისო. მან ფირუხს ხელმწიფემან ერთსა მათგანსა ჭკითსა:

— შენ ამ საქმისას რას არჩეო? მან მომსახურეს:

— ეჭა, ხელმწიფეო! რომელიცა ჩვენსა უწინაჩეს ბრძენნი და მეცნიერნი უოფილან, ესეთისა მოსავლისა სერსი ჩვენთვის საცნაურად დაუცსთ, და უსწავლებიანთ: ერთსა რომელსაცა კაცსა მიღავრი მტერი ჭჭეეს, და მისი პირის-პირი არ ძალ-ეღვას და გაგულოვნდეს, საქონლის აფორიაქებასა და დედა-წულთ დატყუებებასა სამეკიდროსა და სამეოფის დატყუება უმჯობესიაო. ამისთვის რომე, ბრძოლასა დიდი ფათურავი სდეეს, და ომსა შინა იურისისა შედგმას ძნელი ჭირი აქეს. თუცა მტერმან ძალი დაატანა, გაცლა სამს. რომელმაც უმსგავსოდ და გაუსინჯავად ჯავრისა ამოყრისათვის იურსი დაამყაროს, მეტადრე მისთანა ძლიერისა მტერისა, რომე მისგან ძლიერისა ზიანის ნიში სცემოდეს, და მას შემართებით ეომოს, მას კაცსა მიჭგავს, რომელმან ღვარის სადინართა დაიძინა, და მდინარის წყდა აღიზთა აღმოჭკუეთდეს. თვისისა ძლისა მინდობილი თვისითა გულოვნობითა მოტყუედეს; ჭკვისაგან შორს დარჩების, თუცა სრმალი ორ-პირი ქქონდეს და გამარჯვებისა ქარი ყოველგნით უქროდესო.

მომსახურეს ლექსი

მდებალს მტერსაცა კერძალე: ღვარსა ჭჭავს მსჭეფრად მდენარსა,
შენს უმძლეს ყოლა სუ უბრძვი, დაგმართებს მოსაწყენარსა!

ხელმოიფემა ზირი მეორეს მტრეკლას მიაზურს და ჭრქვას:

— შენს სავანებელთა შინა ამა საქმისა უძვობესი რაჲაო? მან მოასხენა:

— რომელიცა ამის მოვასხენათ — გაცლას და ადგილისა დატეკება, ჩემი რჩე-
ვა მას იერ ემოწმებისო. ამისთანა განსრასავსა ჭკვათა მეოთხელთა სასიტყვეო არ
არისო. ზირეულად ამისი განსრასავსა და ამ გვასხედ დადგომას, მისის სამკვი-
დროსა და სამშობლოს ადგილის დატეკება და უსამუსობის დატეკება უბადლო საქმეს.

მოასხენა ლექსი

არ შეენის ღომის ჭაბუკსა, მცირედლს დანაკოდანსა,
ადრე ადგილის დატეკება, დარსა გაქტეს მოდასსა!

უძვობესი ეს არის: სიმისის საჭურველი ავილოთ, და მისისხსებთა და
გულის წყრომითა ზირი მებრძოლთა შეკატციოთო!

მოასხენა შაირი

ზრმელი არა იერათ — არ ვარგა, იგ უფრო გვიძახებენ!
ჭაბუკად ვინლა გვასხენებს? დიანტიც დაგვიწუნებს...
ჩვენსა გმობასა არ ვაცხი, ტურახიც დაიჭიწუნებს,
და მახუნთა ნამახუნეულად სრასავათა შეკატციოთებენ!

ხელმოიფემა მამინდა შეიძლებენ თემისა შეენიერის ხელთა გარდასხვენსა,
როდესაც ცუცხლისა მსროლელისა სრმლისა ნაწრობის წყლითა ავითა-მოქმედთა
მტერთა სახელი, სოულის მაგალითი გარდაჩვენსონ. სახელგანთი მამინდა განსივე-
ნების სიძახათა საწადლის ბაგეთა შეაწებებს, რაჲამს თვალ-სწრაფის მტრის სდო-
მის ფილას გამარჯვების ქებით დაამსხვრიოთ. ამა რჩევისა უამი აქა მიწურავლას:
უოკელენით ჭდარახანი გავეყენოთ, და სადეთაცა შიშთა ველოდეთ, მუნით თავს
გაუფიერისილდეთ, და თუცა მტერი დაგვესა, გამარჯვების ზირი ველთა მტე-
რისაგან იმედის თვალთა) მოვებერტყეთ, რომე სახელგანობის მინდროთა სის-
სლი ნადიმთა მიწათა გავრიოთ.

მოასხენა ტაეზი

სახელგანად სიკუდილი კატოვან სანატრელთა!

ხელმოიფეთავსან ხამს ომისა უამს სახელის განთქმისა ცდილობდენ, სიმს-
ნესა და გმირობასა მოივარებდენ!

თქვა შაირი

თავი გაწირე, დაადგი იგერსი ველს გამაგრებულად,
ქნებთი გარდის ხოგანთა დავლისა ბურთი დებულად,
მამინდა ბედი გეწვეის, შენთანა იყოს რებულად:
და სამკვეტი რაჲამი დაფიწო, ვით ცუცხლმს გარ-მოდებულად!

ხელმოიფემა მესამეს წყალობა უბედნიერსა და უბრძანას: შესას სავანებელთა
რაჲაო, და შენთა თათბირთა რომელსა სახლოსა სახისა ფიტართა გამოსწერ?
მან მოასხენა:

— მე სსკათა მონასსენებთ გშორავ, და ესე მეკობინების: ყოველთა მსარეთა ზემავი გავკ სჯინთ და ფრთხილნი დაწავანი დაჯადგინთ; მტერთა აძვავი გსხსრიკოთ, და მათის საქმის სხვასუსო გავავოთ, და უმეობესი დაჯამტვიტოთ. მათ რომელი სწადან, შევიტოთ. თუცა დაწავება უნდათ, ანუ არა? ბეგარათა სარეთა სჯურან, ანუ არა? თუცა ესოდენი შეგვიწვალან, სულთა დაღუბადმდე ღონის მაგალითთა შეგვაძლებინებენ, შემსგავსებით ბეგარათა თავს დაგვაღებენ, რომე მათის ბრძოლის და ღამე დასსმისავან დაჯამშვიდდეთ, და ჩვენთა სამკვიდროთა კიყოფოდეთო.

მოასსენა მრწობლელი

თუ ჩვენი რჩევა შეიძღვან, მონასსენები ესია:
 მტერთ შეხვეწება სჯობია, ბრძოლანი უარესია.
 თუ მტერს ვერ მოკურავით, იგ დაგვაჭარბებს ძლითა,
 მიცემდე სჯობს საქმისთვის სასრიკალისა ძლითა.
 თუ გწადის მტერმა არ გავნოს ვნებისა სჯუნბელითა,
 ტბილი სიტყვა და მიცემა შეჭვრავს სრულ სჯნობელითა.

სელმწიფეთავან ერთი რიგი საქმნელი გამოჩვენა ეს არის: რა მტერძან ძალი და ძლიერება გამოჩინოს, და მისი შიში თემთა მოეფინოს—«ესე ყოველი შეუძლიაო», და ამით მდბიონი მოისროდენ და ივარ-იქმნებოდეს,—ამისთვის ხერხისა სარდის ნახვი გაშალოს, და მტერსა სამღერელი გამათელი წაუგოროს, და მარხისა შიშისავან გამოიყანოს, და სჯსტანგი და საქმნელი თემისა და ადგილის ფარდად დაღვას. და თუცა მტერსა აძვარტანობისა და სჯაობის გამათელი მოუვიდა, მას მტრობის სარდის დავისა თსოვს მოუცდებს. რაგინდ მტერთა ძალი მეტი იყოს, მძლავრობითა და რისხვითა მღერისა, ჭკვისა და გამოცდილობისავან შორს დაჩვენაო.

მოასსენა ტავში

თუცა უამი შენ არ მოკვეეს, შენ მას მიჭვეე რაცა სწადეს!

სელმწიფემ მეოთხესა მჩხეულსა უხმო და უბრძანა: შენცა ერთი რამ წამოთქვი, რაცა სავანებელთა გქონდესო! მას მოასსენა:

— ეჭა, სელმწიფე! სამკვიდროს დატეება, და გარდავარდნის დალი და უცხოობის სარველი გაქლოთ, იგი მეკობინებოსო. თუცა მათ ჩვენისა წესისა და რიგისა მათი გავწვიტეს, სრულიად დავსრულდებით. აქამდე რა მტერობა ყოველთა უმეტეს შეგვეძლო, აწ ჩვენცა თავი დაჯიმდებლოთო.

თქვა ღექში

ღის თქვა, სჯავტა სონდულსა სჯემრად დაიმონებდეს,
 ღომსა სჯბრძოლად ქურციკი არად არ მოიწონებდეს?

ჩვენ რაგინდ მათი სარვის მიცემა თავს ვიდვათ და სრულიად მათს ბრძანებსა ქვეშ შევიდეთ, კერეცა არ დავკინდობენ, და სრულიად ჩვენთა მოსრვათა, რაცა ძალ-ურსთა, ეცდებანო. ნათქვამია: მტერსა ესოდენი ზატვი ეცო, შენი სწადელი

აღვისრულდესო, არა თუ ესეთის სარისხთა აღსლვა, რომე მისითა თავი მოი-
ძგო, და მას დაემონო და მტერი გაძლიანდეს. იგინი არას საქმით მართებულს
სარკს არ შეგუჯურობდებიან. ჩვენი საქმე სიწყნარე და მოცდაა, და თუ აღარ იქ-
ნა, რამივე სჯობს, ამისთვის რომე, ბრძოლისა ჭირი და სიკვდილი გვიჯობს
სასულთა მოყენებასაო.

ძიასხენა ლექსი

გვიჯობს სიკვდილი ქებული, თავის გაწირვა ნებითა
სიცოცხლე მოყენებულსა, აუჯიანსა ვნებითა.

სელმწიფემან მას ბრძენსა, მესუთესა მრჩეულსა, რომელსა ქარშონა ეწოდა,
მას უხმო და უბრძანა: შეზგან მრავალი სენჯი, დასკენილი, ადვილად გასწილი
მისასავს, და შენი მინდობა მატკს, და ქვეყანათა მოვლისა სსოკებასა კელიო.

უბრძანა შაირი

ღე, ბრძენო, ჩვენო ერთგულო, მეიუეთა მისანდობლო,
მათთა სჭირო საქმეთა ადვილად გამომცნობლო,
მტერთა სასრიგო საქმეთა ადვილად გამომცნობლო,
და მოუვარეთ სურვისი მიძეპო, ორგულთა დამამსობლო!

ამისას შენ რომელსა რჩევასა გაიზრანავ: ბრძოლასა და ომსა, თუცა სამ-
გვიდროსა დატეკებასა და გაცლასაო? ქარშონამ ძიასხენა:

— მე ამას ვარჩევ: ბუსა ომთა სუ კეჩარებით. ვირე მათი საქმე სსვა არა
მოხდეს რა, ჩვენ მათ მტერობა რამე არა დავანახოთ, ამისთვის რომე, ბრძო-
ლისა უსისა იგინი ჩვენგან უმხნე შემძარნი არიან და უგულდუნენი, და ძლი-
თაც უქეტესნი, და ტანდაც უსოვნენი. მტერთა რომელიცა უღაროდ მიიხრეპს,
ამხარტავანების მქარებელი იქმნება, და რომელიც ამხარტავანებს იწეებს, სიკვ-
დილსა მისალოვება. მე მათგან კვლად დასწამ აღარ მგონია, რომელსაც გონე-
ბის თვალთა ვსინჯავ. ჯერ სანად იგინი აღარას გვიმტერებენ, ამისთვის რომე,
იგინი აწ დალაღებულნი არიან, და მტერთა მოღვრებისაგან დამშვიდებულნი იქ-
მნებიან. იგინი ამას იტყვიან: აწ გამარჯვებულთა თუცა კიდე ომი გააწყოთ,
არამცა თვათრავი წაგუკვიდროსო, და მარცხი მოგვიხდესო, დავმდაბლდეთ და ჩვე-
ნი ძლიერება მოიშალავსო.— მე აწ მათგან ომსა არ ვარჩობ. იგინი ჩვენს განა-
რვასა ჭგულდებენ. თუცა მწანი არიან ამისთვის, ვეჭვ მათს მწობასა, და თუცა
არა მწანი არიან, ვგონებ, თუცა ბოდიში რამე სასრიგო მოითხოვონ, და მე
ამას სმთა საქმეთაგან იგინი ომსა დაწილებულნი მგონია¹⁸⁵. მათ თუძცა განადა
ომი ეწადავს, ჩვენგან ომი სამჯობისარი არ არის, ამისთვის რომე, ჭკვიანთა
სუუკეთესოდ ესე უთქვამსთ: ომსა და ბრძოლასა კაცი მოეჭიდოსო. ომითა რა-
გინდ თაველი შეიმზადოს—გეპო არა აქვს. სული ყოველთა უძვობესია, მას არა
რა შეეძარებაო.

¹⁸⁵ ვარინტი: იგინი ომისა და ცაღებულნი მგონია.

მოახსენა ძიარა

თუ იყო გმირთა უმსუსი მისისა მის სსწომისა,
 ზილოსა უძლიერესი, მჯობი მებრძოლად ლომისა,
 ძაშინც მშვიდობა სჯობია, იმედი სუელთა დგომისა.
 და არ ვიციით ბრძოლა რასა იქმს, რა გატება არს ომისა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რადგან ომსა სიმჯობისადად გერ სედავთ, მამა სსკას
 ის რასა ამჯობინებთო? მან მოახსენა:

— ამა საქმისა მოცდა და ჭკურეტა, და სიმადლისა და სიმდაბლისა ფერს-
 თა წომას სამსო. ხელმწიფის ძალი რომე გზიანითა რჩევითა განსრასნათა გამო-
 კვლევათა შექმინება, დიდითა საუნჯითა და შრავლისა ლაშქრითა ეგოდენი ღონე
 არ დაიდებაო.

მოახსენა ლექსი

ერთი სრმალი გამკვეთელი ორმოცს მიაჭკლავს, ანუ ასისა,
 ერთი რჩევა სულ დასთრგუნავს სიმრავლესა ლაშქრის დასისა!

ხელმწიფეთა სიმიდრე და ძალი ნათელ-გზიანი რჩევა არის. მასწავლებე-
 ლი კესირების რჩევა სიმდიდრის მომატების მიხსენია. მათი კეთილი ცოდნა—
 რაგვარადაც სლავსა მდინარე შეუმატება და შეეწევა, და თუცა არ შეედინა, მოა-
 კლდება, — აგრევე რომელთაცა მწკრთელთა სწავლება და მათგან დამარსულის სი-
 ბრძნის საქმე კეთილად არ მოიყიდა, მცირედსა ხანთა ყოველივე ბედ-სვიანობა-
 თა ვერ მიიასლება. გაშორდება და გაუბნევა; რომელსაცა ჭკვა და სიბრძნის ბედ-
 ნიერობა მისცემია, და მისანდო ყმათა სიტყვათა ისმენს და დაიჯერებს, მისი
 სვე-სვიანობა გამაღიანდება და სსწადელი-სსწადელსედ მიეტემა. მადლი დმერთისა,
 რომე დღეს ჩვენი ხელმწიფე სიბრძნითა, მეცნიერებითა და რჩევითა სირულია!

უთხრა შერეული

შეუყო! შენი სიბრძნე სმელეთისა ჭფარავს დარულად,
 ენა, მზე შენის სიტყვისა დართავე არის დარულად.
 თქვენი თათბირი ყოველთა კეთილთა უმჯობესია,
 გულის სმა, შემოკარბული, მტერთ უძღვინის ძილთა დარულად.
 ჩემი ვით შეტყავს გონება თქვენს ცნობას, — უარსენია,
 და შივი ვით დაიფასება სპეკლთას, დაჭრთავს დარულად.

რადგან ხელმწიფემან მე თანა-განმსრასობისა ჰატვიითა განმამდიდრან და
 გონიერება მიქო, აწ ჩემგან სამს, რომელიმე თავის წინა, და რომელიმე სავა-
 როდ მოვასსენო. მე სიმადლესა და სიმდაბლესა ორთავე მოვისაქმებ, მაგრამე
 თუცა ომსა გმლი და არა მსუბავს, ეგრევე დამდაბლებასა და მათს თავის მოდრე-
 კასა არ ვაჯობინებ. ბეჯართა და სარკთა ტვირთავად, რაც მამა-მამათა ჩვენთა ზურ-
 გი არ მიუბფრათ, მე ქედსა არ დავიკიდებო.

თქვა ჩანსუნაული

ყმონო თუ მტერსა, გავეგო მტერსა!.. სირცხვილად მიჩინს, საუკადრისოდ,
 მიჯობს მოკვლანი, არა მოკვლანი საეკადრელს დღეთა, რად ჭყავ სადრასოდ.

ძალაღს და კეთილ-მოქმედს კაცსა სიტოცხლის სიგრძე ანუ ცოდვის მოსანახებლად, და ანუ სინანულის გასაფენელად უნდა უნდოდეს. ღმერთის ნუ ქმნის, და უბადოდ ყოფასა დღე-მოკლობა უმჯობესია და უსაწყადესი. მე აკად ვხედავ, რომე სულწიფემა კედრებით ქედი მოუხაროს და მათდა საღასხავად გასადოს, ამისთვის რომე, ჩვენთა ჰირთა მრავალნი ჭირის კარნი გაიხმინ, და ღონის-ძიების საგონებელი ყოვლგნით დაისშვისო.

თქვა ლექსი

ქეელი სასელი განთინე, ნუ მოისუსტებ ქებასა,
სისუსტის ადგილს მანქანა ძალით დამართებს ნებასა!

სხვას ჩემსა მოსასწერებელსა თავის წინა მოკიუბნე(ბ)თ, რომე საქვეყნო რჩევა სულწიფესა გავაგონოთ. — მათ კრებულთაგან ერთმა უთხრა:

— ჭი-ჭი ქარშონავ! ყოვლისა განსრასვისა სატკებელი ეს არის, რაცა სათქმელი გაქვს, ჭკვათა მყოფელთა-თანა მოიუბნა, ამისთვის, სუთუ მათშიაც ერთმან ესეთი რამე თქვას, გონების ისარი საწყადლის საგანთა მოასკვადროსო. ბრძენთ უთქვამსთ: რჩევა — ჭკვათა შემოკრება არისო. ბრძენთა სიმრავლემ რა თვითო ფაღა ერთად შერიონ, სატკებელი და სიკეთე მათგან გამრავლდების, საბოლოოდ გაცუდების სადავე მოსწყუდებისო, რაგვარადაც მეტნიერთ უთქვამსთო.

უთხრა შაირი

ნუ მიენდობი ოჭროსა, ნუცა ხრმაღსა და გმირებსა,
ბრძენთაგან რჩევა მოიგე, დასჯერდი მათს თათბირებსა.
ძალე გაცასტვეთ მსხვილსა, ისართა გასაგმირებსა,
და რჩევასა თავს დაიბურგენ, არ აჭკიდებენ ვირებსა!

მაშე, შენ რჩევასა რომე თავის წინა იტყვი¹⁸⁶, რომლისა გზით აჯობინებო? ქარშონამ უთხრა:

— უოველი კაცი მე და შესსავით არ არის. სულწიფისა სუაშადისა გაცემა, ანუ მისისავე მრჩეველთაგან იქმნების, ანუ მოცტიქულისაგან. შენ სომ კეთილად იცი, ეგეთმან კაცმან თუცა ჩვენთა სიტყვათა ყური მოჭკრა, რასაცა მოისმენს, სწრაფად მტერსა აცნობებს. და იგინი ხანთა აღარ დაზმინ, და სერხისა და ჩხუბისა სურვლეთა ამოკვებენ, და ჩვენისა რჩევისა ისარი მურმელა საწყადლის საგანთა საკრავად კელარ მიაწევს. რაგინდ მტერთა მსტოვარი ვერ გაუწვდებოდეს, საკვია, ერთიც არის მათი მოყვარე და გამამხილებელი აჭ გუყვის, და მონასმენი იღუძალ შესთვალოს, რომელიცა ამა კრებათა შინა ისიტყვა. მრავალთა ესათა ქვეშე ჩავარდნილი, მტერთა და მოყვარეთ ყოველსავე მოასმენს. ამისთვის სუაშადისა დაფარვა დია დაყინებით უსწავლებიათო.

უთხრა ლექსი

კეთილად უთქვამთ გონიერთ საქმენი საჯარასონი:
«თუ თავი გიყვარს, დაიცვე სიტყვანი შესანახონი».

¹⁸⁶ ვარინტი: მაშე, შენ რომ რჩევასა თავის წინა იტყვი.

რომელიც თვისსა საიდუმლოთა, რომელიცა დიდად გულისთადი არ არის, და მასთან იტყვის, ბოლოდ სასინანულოდ შექმნება, და მერმე სინანულს საბგებელი აღარ ექმნება. და არცა სხვათა სჯაშადისა თქმითა ეგოდენი ვაკრძალვას უხამს, რომე ხელმწიფეთა მართესით. არცა ხელმწიფეთაგან, თუცა მისანდო და გამოცდილი არ არის, მისი გულის სჯაშადი ეთქმის, თუ არა, მისგან დასაკლვისი დიდი საზარალოა.

უთხრა ლექსი

თუცა შენს მეტმა იცოდეს შენი იღუმალ რხევანი,
ამაზად უნდა კაბდეს, გქონდეს ცრემლშაი რევანი.

მრავალ გზის მომხდარა, ხელმწიფეთა საიდუმლოსა გამხელეთა ქვეყანა, სული და სიტყვასზე ყოველივე მოხსრებულყოფის, რაგაკრძალვას ქიშშირის ხელმწიფეთა კეზირის სჯაშადის განდობის მიზეზითა მცირესა ხანს უკან ხელმწიფობისა სიმადლით გარდამოკრდა, და მისის სიტყვასლის მზე დასაკლად ჩხდა. ფიქრუხამ ჭკითხა, რაგორ ყოფილა?

ქანშონამ თქვა არავი

უთქვამთ, ქიშშირის ქვეყანას ერთი ხელმწიფე ყოფილა, თვისის ნების ლაგამი ცის ცხენისათვის ზირთა აღდგა, შესაპერობელი საგებელი თაგ-გამზინდვარის უძისათვის ყელთა გარდაეცვა. მისის ბასრის ხრძელის ცეცხლისა შიშითა ქარი აჭა-იქ ქროლას ვერ იკადრებდა, სულთა გამაგრებულისა ქუხილისანს წვიმითა სიმრუდით მიწის დაღტობა არ ძალედა.

შ ა ი რ ი

თუთა თვისთა სიმშვიდისა სამოსელი შეემოსა,
რომე ხრძელი ვერა ჭკეკიდა, ვით მოყვასსა, ვით მეომოსა,
მძლავრნი გლესთა ვერ ანებდენ, გვრც მზარაზნი—სარემოსა¹⁸⁷,
და ყოვლნი სულნი იხსრებდეს, მოელოდენ ქვე ზემოსსა!

ამა დიდებულსა ხელმწიფესა სავალაბოთა მოფარდაგულთა სრათა ტურთად შენეირი ცოლი უჯდა. მისი თმანი და წინამონი გრძელთა დამეთა ესწორებოდა, ზირისა მისისა სიკეკლეუცე ათხუთმეტისა დღისა მოკარისა მოკანებასა მისტაცებდა. უგულთა კაცთა რა სინამრად ენასა, მისის სიყვარულითა რა გაკლვიძისთ, მოთმენისა საყულოთა დაიხვედენ.

შ ა ი რ ი

საჭერეტლად ბოლოკარვანი, ტანსარო, ზირად მონანი,
წარბი მშვილდურად მოხრილი, დაწვი კარდულად წყლიანი,
თმა ხშირი, ნახუტყუჯარი, წელ-წარილი, უსულანი,
და თვალ გრემს, ბაგე-ბაღასში შეწყობითა კბილ მოწინანი!

ხელმწიფე მისის სიმწიფარის ტრფიალი იყო და გარდამატებით უყვარდა,

¹⁸⁷ ვარიანტი: ვერც მზარაზნი—სარემოსა.

ესრეთ რომე მისის სახისა ჩსკა სულის დგმად სჩნდა, მის თმისა და სალის თამაშობა სიტყვასლის მომტყუებელი ეგონა, ამაღ რომე, ყოველთა სულიერთა მათისა სასურველისა ტრფივალება მადნიტებრივ მისკენ მიიზიდვენ, და მათნი კანნი გუელთა განსკენებისა მოთმინებისა საუჩუეთა გულისა მისისა უბეთაგან მისტატებენ.

ლ ე ქ ს ი

ნუ ჭტონებ ჩემის ნებითა მე მისსა უგან მიმწვესა,
თმანი საგდებლად გარდმაცვა, მბია, ძალად მიმწვესა!

იგი კველს და მოკამათე სელმწიფის გულის ძალადურსა რა თვისის დალალთა მასეთა შინა გამბულთა ნასკედა, წარბსა მშვილდურად გოჩი გოზამდე მოსკედა, წამწამის ისრად მისის მკარდისა საგანთა ესრდა, ჟამითი-ჟამად სხვა რიგით უსუელითა ეჩვენებოდა, ტბილის საქმიითა და სხვა რიგის მიზეზითა მისსა გულთა შინა შეაბიჯებდა.

ლ ე ქ ს ი

აშივთა ცუცხლი დამწველი, მჭკრეტელთა გამაშმაგები,
ჟაბასა ტასთა ემოსა, ნაგებთა უცხო ნაგები.

მეტის სილამაზითა და უსულისა მატოუნებლობითა ქმარსა არა სჯერდებოდა და სსკათა მოინადირებდა, და გულის მიძებულსა საგდებულსა მომხებულთა ეელთა¹²⁸ გარდაცმიდა. სელმწიფესა ერთი შინა მოსამსახურე ჭყვა, სახე შექიერი, ახალი ჭაბუკი, ემა კაცი, ახლად წვერ-ულვასი საკისისებრ მოსკედა, უკვდაების წყაროთი მოჩწუელსა ჭგანდა, სიმწვანე, სამოთხის კორდებრ, სამოთხის რუს ზირთა მოჭეფარდა.

ლ ე ქ ს ი

ლალის ბაგეთა ნაწუობთა გარ მოსცხებოდა მელანი,
მის შკენებისა მნასკელნი იუცხოკებდეს ეკელანი.

იგი ქალი მას ეტრფივალა, და იგი ემატა მისის ნურვილის ბადეთა გაება. მათისა საქმისა ფარდაგთა შიგა მოთმენის და მოცდის ჟამის ნაწილზედ ცახეთა აღენიცა აღარ დაუჩნათ.

ჩანსრუხაული

მოხატრეობის, მოხატრიობის სულის ტანჯვასა ვინ მოეშორას?
სწკედექს წამალი, მისთავის წამალი მებსოს, კერ ჭზოკოს მეურნალთა სოროს.

ჟამ-ყოველ სატრფო და ტრფივლი თვალ-წარბით ლაზარაკობდენ, და წამის ნიშნებითა გულის თქმითა მათთა უამბობდენ. ერთსა დღესა სელმწიფე ნადიდა ჯდა, ცოლი გვერდს ახლდა, და გული მისის სიკველუტისათვის შეეკრა. ჭაბუკი იგი იმსახურებოდა და ყოველსა საღსინოსა წესთა მართებულად აწუობდა. სელმწიფე თვისთა გულთა მალსინებულსა სჭკრეტელად და მისის ზირის წყრილთა

128 ვარიანტი: მომხებულთა ყოველთა.

იგი თსკიდა. ქალმა, მის ჭკრეტის უმეტარმა, მის გაყს შესკდა და გულისა სის-
რულით გაცინა, და მათი სიტკობით სასკე დამშვიდებული ყაიმი გამოცსადდა.

ტ ა ე ზ ი

გარდისა გაცინებმა ბუღბული სრულად შესალა.

იგი გაყიტა მისის ზირის-ზირი ჯადეგითა თვალთა კილკოთა სათუთობისა
სასკეთა აწკენებდა და ათას რიგს ხელობასა ქკეყასასა მოჭყენდა.

ღ ე ქ ს ი

მონარგიზული გუგანი, ნახკვრად ჩამოფასულინი,
ცემცინად მოყუყუნარე, აშვით საკლავად სასულინი!

ხელმწიფემ თვალნი მოჭკრა, და მათი განზრასკა სცნა. სასიონცხო ცეცხლის
აღი მისსა გულ-ღვიძლთა აღკუნა. რა მათი ტრიობა შეიტყო, საყვარელს
სრულობით გული მოაშკრა.

ღ ე ქ ს ი

ბრძენნი იტყვიან: არას არგებს კაცს კვიზაროვის სენი,
თუ მისი ჩრდილი სსკასა აღკს, და თვით მოკვლასენიან?!

მერმელა თვითვე განიზრასკა: ესეთსა საქმესა სინქარე არა უსმს, ჭკევი
მოკლას უმჯობესა. ესე რჩნივე, უეჭკვლად, ჩემნი მტკრნი არიან, და მათი აღმო-
ფხვრა ჩემგან საქმნელია, მაგრამ სინქარე ჭკევის გზებს სრულობით დაჭკარკავსო.

ტ ა ე ზ ი

სულგრძელობა სჯობს ყოკლისა საქმისა გასაგებელად!

მერმე, კვრევე ზირკული სიყვარული არ მოაშალა მათის მიუხდომლობი-
სათვის, და მას დამესა მისის სიყვარულის შუქითა გათენებამდე ჯდა, მაგრამ
მისი გული, ზეზელებრ, სისწრათვის ცეცხლის აღსა შიგა იწკებოდა.

ღ ე ქ ს ი

ღომმა მთვრალმა და ტრფიულმა, ვით მოითმისა ნახული,
მისის გულისა ყვავილსა რა ჭკრეფდა სსკა გაზრასული?

მერეს დღეს, რა მსკმა ჯიმშედის სვიანობისა გამარჯვებული დროშა გა-
შალა და იერიუნის იფრს ცის კამარასა ზედა ამართა, და კარსკვლავთ სულმწი-
ფმა გიშრის ფარდაგი მისის მოკავსის დერეფნის წინადამ აკვცა,

შ ა ი რ ი

რა მზისა ძალმა ტურფანი სასკენი ამოანათა,
ლილის იფრთ ცათა განფენით მან სსკენი ასკვრ ანათა;
ყოკვლენით მიუშკა ნათული სიბნელის გასაბანათა,
და მისგან დაშკენდა სმეღეთი არ დაწმით მან კრთ-სანათა.

ხელმწიფე სკე-ბედნიერობის ტასკთა დაბრძნდა, სასკლკენობის სმა გან-
ფინა და უდიერობის მოქმედების მისაგებული მისად საიყვრად ცკავო.

ჩხსრუხსუელი

მეფე დარული, სუ თვალთ დარული, სიმართლის მქმნელი სწორეს მსჯავრისა, ღვთის მადლის ჩრდილი, ზესთა გასრდილი, სიმართლე წვრთილი ზეტის კარისა.

რა თემთა სსქმის გაგებისაგან მოიგადა, მოუწოდა თვისსა კეზირისა, რომელიცა მისის ქვეყნისა გამეგრება იყო, თაგის წინაობა ბრძანა და საღვა შეიქმნა. რისსვისაგან ქონდაქარი მოაუყანინა, და კეზირსა წესსადელი ყოველივე უმბობა, და მოინება მისისა რჩევითა მათ ერთი რამ სსსმელი შესვან. და ჭკვათა მასწავლებელი ზეამადისა თქმსა უძლიდა და ეტეოდა:

— რაცა გუადს გულისა შესსა, ქმენ, და სურავის ეტევიო.— ხელმწიფე წვესამს ესრე ახსქარა, გულთა ველარ დაეტივა და კეზირსა ყოველივე წარმოეთსრა, ამს სსქმისა რჩევა ჭკვიისა, და იგიცა მისსა გასრისავსას მიემოწმა, მისივე რჩევა დაამტვიცა, და მათი სიკვდილი დასკვნა, რომე მათ სსმისლისა წვენი რართავე დასკმნიკინიოს, და სიტოცსლისა კიდიამ სიკვდილისა მოტეკოთ დაანთქსნ, ესრეთი რომე, კეზირისა კიდე ვერავის აგრძინს, მსრტო რდენ სელმწიფემსნ, ამად რომე, ავის სსსელისა ფარდაგი არ დაინიოს და ზირის-წყლისა მკედი სსსუგოდ არ გაწყდეს.

ღ ე ქ ს ი

ესეთი სსქმე ფარავით სჯობს, იდუილ, არვის რნობილად, თუ გამოცნსადდა—არ ვარგა, აუგი უძღვის სწრობილად.

კეზირი თვისსა სრასა მივიდა. თურე კეზირის ქალი მას დღეს სელმწიფის ცოლის სსსსავად იყო, მისდა მართებულად არ უსლერსა, და სწორთა მისთაგან შეტრცხენდა და ითავილას. შინ მოკვიდა, მამს დიად მოწყენილი დასკდა. მამამ მოწყენის მიწეო ჭკვიისა, და რა შეიტყო, დიდად ეწყინა. თვისსა ასუელსა გულის დასადებლად იგი სსქმე ახარა.

ფისტიკაური

დილის ნიავეს გუშინ ღამისა სსსისარულა ამბავი უძღეს, წარუნვა-სადვეელი სრულ გაუქარგა, სსადგილევის ძირსიტ მოუწღეს.

და უთხრა: სუ წარუნვა, შვილო, ამს სსმის-რთსთა დღეთა მისისა სიტოცსლისა ღამზარი დასრტება და დღეგრძელობისა ვარდი დაუტნებაო. ასულმან მის ამბისა მიწეო გამოჭკითსა. მამამ წოგეოროთი რამ სელმწიფისა და მისი სსსარე უმბობა, და არავისთან თქმსსა კეღრა. მას ქალსა ესე სსქმე დიდად გაესარა, და მამისა სწოლით გამოკვიდა და თვისსა გასსსსკენებულსა მივიდა. მოღან რომე სელმწიფის ცოლსა კეზირის ქალი კუშტად გამოეშვა, ამისთვის თვისი ერთი სსტურისი მისდა გულის დასადებლად გამოეგნავს და ბოდიში მოუთხრავა. რა სსდემამ მისი სიტყვა დასარულა, მან ქალმან სიტყვა უგო: რა იქმსებისო, თურც მან ჩემთა ამსსავთა თასა უკემწიბილა? მასცა ასლორე ასლავს თვისი სსტანჯველიო!

ტ ა ე შ ი

მომკახლას დღენი იგი, დამიძვირდეს მტკრთა ჭკრეტა!

მან საჭურისმა რა ესე მოისმინა, ორგულუბა ისემა და მსიარულითა ში-
რიოთა მის სიტყვის მიხედა გამოჰქვითოს, და თქვა:

— რა გასასარელი დღე მექმნება, მისის უკეთურებისაგან მოკრწეო! მან
ქალმა უთხრა:

— თუცა ამა სვაშიადსა არ გამოძულ, წკრილად გაიმბობო და შენ არა
რას დაგიფარაო. მან სადუმდა ფიცი მისცა, და ქალმან მან ყოველივე უამბო.
საჭურისი მოვიდა და ყოველივე, მის ქალის თქმული, თვისსა ბატონსა მოასწენა.
მამინეუ მან მისსა ხელქმნილსა იდუმალ მოუწოდა, ყოველივე უამბო, და სხვა-
ნიცა ვინმე მოიბირნეს და გაუბირდეს, და ვირემ ხელმწიფე თვისსა განზრახვა-
სა აღასრულებდა, მათ დასწრეს და სულის მისისა სვამლდი სიკვდილისა დე-
ლვათა დაანთქეს.

მას ხელმწიფეს თუცა თვისი სვაშიადი კეზირისათვის არ გაენდო,
მალღის საჯდომის სინტიო სიკვდილის სიღრმეთა არ ჩაიჭრებოდა.

ამა არაკისაგან ესე მოსაგებელი გამოვა: თუცა ხელმწიფენი თვისსა კე-
ზირთა-თანა სვაშიადთა იტყვიან— სცდებან. ჭკრიანთათ მათის რწევით სარგებე-
ლი ჭბოკონ, მაგრამ ნუ იქმენ! მათგან ესე ხამს, თვისნი საუგო სვაშიადნი არა-
ვის განდონ, ამისთვის რომე, თუცა თავიანთითა სიდიდითა და სიმძლავრითა, სი-
ჭველითა და სულგრძელებითა თვისთა სვაშიადთა ვერ დაიტყვენ, მაშე სხვამან,
მათგან მოკლეს ჭკვისამან, მათგან ცოდნა საკლებმან, ვით დაიტოონ მათი სვაშიად-
ლებიო?

თქვა ლექსი

შენ თუ არ ძალ-გიცხ დაფარვა შენისა სვაშიადისა,
ეს ძნელი საქმე სხვისაგან ჰყრობად ვინ დაიქვდისა?!

ქარშინამა რა ესე არავი თქვა, და თვალნი ჰატიოსანნი და მარგალიტნი
ბრძნულის სიტყვის აღმასით დასწრითა, ერთმან მუნ მდგომარეთაგანმან საყვე-
დრელი ენა აუბნა და უთხრა:

— ვეკ ვარი სიტყვა ყოველთა რწევათა და განზრახვათა საფუიქელთა აღ-
მომფხვრელიაო, და თვისსა მოგახებისა და რწევისა მინდობასა ამტვიცებსო.
ესე უფრო სწორია, რწევისა მოკლება სიბრძნისა და ჭკვისაგან დია მოშორებუ-
ლი არის, და მასი ერთი სიტყვა მოწმიან ამბობს, რომე ყოველთა საქმეთა ში-
ნა რწევა სჰმსო.

უთხრა ფისტიაკურა

თუ საფუიქელი შენის საქმისა რწევა-განზრახვით არ დაამყარა,
სჯულთა წესთა გაუმორები, ჭკუისა გზასა ძალ გაყვარა!

ბრძენნი და ფილესოფოსნი თვისსა რწევასა მათს მისანდობელთა ვარის
მოსამსახურეთა ჭკითხვენ. ესე სარწმუნოა, რომე რწევა და განზრახვა ნიადავ საქ-
მელთა და ჰატიოსანი დიდად.

უთხრა ლექსი

თვისთა წმიდათაგ აწყავლს ღმერთიან რჩევითა გაცება,
შენ ამა წესსა რადა შლი, რა არს ახლისა¹³⁹ გაცება?

ქართონამ თქვა: მოწყალემან ღმერთიან მოსე წინასწარმეტყველს უბრძანა სხვათა შეკითხვა, ანათუ ამისთვის, რათამცა მათ სხვათა გამოარჩევა მისსა სხამარ იყო, რადგან თვით ღმერთი პირის-პირ ეტყოდა, და ორისავე სოფლის გზა უტყუნელად აწყავა, და ესეთი სარკე შემზადა, ყოვლისა სიკეთისა მსჩვენებელი იყო, მაგრამე ამისთვის უბრძანა, რომე სხვათა მაგალითად იყოს, და სხვათა ეგრეთ, მსგავსად მისსა ჭყონ, რომე კაცნი თვისსა ჭკვასა არ დასჯერდენ, და თვისისა საქმისა მინდობილნი არ იყვნენ, და გამოარჩევითა და გამოკვლევით ჭკვა ნაკლებობასა სხვათა ჭკვისა გამოკითხვითა შესარულებდენ და შემოწმებით დაამტკიცებდენ, რადგანადც ბასიმის სასთელსა ზეთი გაამდიერებს, და ცუტსლისა აღსა, რა შეშისა სიმრავლე დაურთო, უფროსად აღენთების! ნუ გგონია, ჩემი ესე ნათქვამი ეგრე იყოს, რომე რჩევისა მოშლასა ვიტყოდე. მე ამას ვიტყვი, რომელიცა რჩევა ითქვას, იგი ესრეთ დაიფაროს, რომე არავინ გაამხილოს, ამისთვის რომე; სვაშიადისა დაფარვისაგან ორნი სარგებელნი იშვებან. ერთი ესე მრავალ გზის გამოცდილია: რომელიცა საქმესა ფარულად ეცდების, ყოველივე ადრე იქმნების, რადგანადც ღოჯვა დაფარული უადვილეს შეიწირება. მეამე ესე— რადგანდ რჩევა და განრასვა ვერ შესწორო, და ანუ ერთი საქმე რამ გულთა შინა გქონდეს და არ გამხილდეს, მაზედ მტერი ვერცა შამათსა გიზამს, ვერცა რას ზიანს იქმნოს.

უთხრა ლექსი

თუცა საქმელი ვერა ჭქმნა, არა რა საზრასავია,
მაგრამე სხვანი რა გკობდენ, ესე მეტადრე ავია.

ფიროსამ უბრძანა: ევა, გონიერო მასწავლებლო და პატრონანო მჩხეველო! მე წყალობის მონიჭება, და ამღლება, და სრული მინდობა შენდა დამიცხ. ყოველთა კვირითა და სწავლულთა კაცთა, რაცა ამა კართა მოსამსახურენი აჩიან, შენ სისრულითა და რჩევითა ჭმაც, და უპატრონესად გსედავ, და რაცა შენის პირით სწავლა და რჩევა გამოსდეს, მისსა მოსხენებასა ნუ დამაძრიდებო. ქართონამ თავყანი-სცა და თქვა

ღ ე ქ ს ი:

ღე, შენნი მსჯავრი მსეტია და მფრინველთა გაჭკვირვობა,
შენნი სობრძენი კაცთაგან დია მოსასურვობა!

ყოველთაგან მონათა სხამსოა, რომე თვისსა პატრონსა სამკობისა რურჩევედეს, და მისსა შესამიულსა საქმესა მოამოკებდეს და მისსა სხარგებლოს მოასხენებდეს. თუცა მისი რჩევა საკეთილოდ რადმე ნახოს, და მით მი-

¹³⁹ ვარიანტი: რა არის ახლის გაცება?

სის ფარდაცის სიბნელე განსაღებოდეს, ამოდ და ტებილად შეაგონებდეს, და სავედრებელითა ცდითა, ვირე მასი რჩევა დასიროლოს, სიტყუა არ განწვიტოს. რომელმაც მონამა, თვისის უფლისა კერძომან, დაუტეოს მისის განწინების საჭმე და დაფაროს, და მინდობით სამარხევი პირობა უარჯუოს, ესეთი კაცი მტრად შეირაცხება. სრული მრჩეველი, და მშვიდობის მეფეელი და მისინდო მოსამსახურე ვინცა ხელად ივდოს, მისის სიკეთის მუქაფად ჰპატივი, და ნიჭი და დიდობის რიგი ხამს საჭმელად, და ბოროტის მეჭმედისათვის რისხვა და წყრობა მის ჭკუენის წესითა მართებულთა მიავოს. მე ესრეთ მგონია, თუცა ვინმე ესე ესრეთ ქმნას, მან მისი თეძი და სვე-სვიანობა მტკიცედ დაამყაროს, და დრო და უძითა მოსავლის ხელი და ბედნიერობის სიკეთე მას მალ არ წაერთვასო.

და მოახსენა შაირი

რაცა შეგეძლოს სვეულ მტკიცედ მსჯავრი ჭეჳე სამართლიანი,
 ამით დაიპყრა ჭეჳასა სმელეთი, ზღვანი წყლანისი.
 თემსა სიმშვიდე მიჭთენე, ვითა მზე ფერ-ნათლიანი,
 და ღმერთი მოგისპობს ჭმუნვასა, თუცა სარ თვალ-ცრემლიანი.

ხელმწიფემ ჭკითსა: სვაშიადის დაფარვა რა რივად უნდა, ანუ ვისგან სამსო? მან მოახსენა:

— ხელმწიფისა სვაშიადი მეტ-ნაკლები სარისსით არისო. ერთი რიგი თვით თავის გუნებასა შინა ფარულად დაიმარხოს, ესრეთ მალვით ჭჭონდეს, თვითვე ცოდნა არ ეგონოს, არამც თუ სხვასა ვისმე მისგანი აზრითაცა არ აღნობოსო. ერთსა ბრძენსა ამსხედ უთქვამს

შ ა ი რ ი:

რაცა სათქმელი არ არის, შეიკარ გულის ფიცართა,
 ესრე დამალე, მშარავი ვით იტყვის დასაფიცართა,
 თვითვე ეძებო, ვერ ჭპოო, სად გედვას ჭკის უმტკიცართა,
 და აღრე სანოჯრად სუ დასიდე აღვილად მოსაბიჭართა!

სხვა ესეა, რომე ორსა ანუ სამსა კაცსა მინდობის სარისსთა აღიყვანებენ და გაითვიებენ. რომელიმე უარეს-უკეთესობითა, ოთხნი-სეონიც იქმნებიან, მაგრამე ესე ბუნებით მტერობის სვაშიადი, რომელი გულისა მატეს, ოთხისა უურისა და ორის თავის მეტსა გამინაურება არ ეუკრება.— ხელმწიფემ რა ესე გვარის სიტყუანი მოისმინა, საწოლისაკენ წავიდა, და ქარშონა გეზირს უხმო, და დაჯდა და სიტყუა ჩამოუგდო. შირველი ესე ჭკითსა:

— ჩვენსა და ბუებს შუა მტე-რობის მიზევი რაჲა? მან მოახსენა:

— შირველად უძითა შინა ერთსა მადრანს მათი საწყენი უქმნია, და აწ ბუებსა იგი გულთა ჩასჭრია, ამისთვის გვემტერებიან, და დღესამდი მისი შირვი დაზოდ გულთა დაუძარხავითო. ფირ-უსამ ჭკითსა, რაკვარად უოფილასო?

ქარშონამ თქვა არავი

შირველად თქმულა: მიფრინველნი მოკრბენ და ერთად შეითქვენს, და ერ-

თი სელმწიფე გამოსარჩევლად მოინებეს, რათა წინა უძღოდეს და გააკებდეს, და ჩვენთა ცსკრებისა საქმეთა იგი იურვიდეს, და ჩვენ მისთა ბრძანებათა კემორ-ჩილებოდეთო, და თუცა მტერი სითმე აგვიინდეს, მისის ბრძოლისა მიზეზი გვაუწიოსო. მას თითომას თითო გვარი მივინველი აჯობინეს, და სხვათა მისის გზითა და გამოკვლეებით მოშალეს, ვირემ რიგი ბუსათვის ითქმოდა. ამას უმრავლესნი დაემოწმეს, და მისი გასელმწიფება დაასვენეს. ამას ჩვენსა ზედა რა გაცხადდენ, რომე მისი ბატონობა დაემტკიცოს, რომელთამე დაიწუნეს, და მათ შუა შოგთისა ცუცხლი აღგონა, და დაჯერების სიტყვა საზღვარსა გარდასცილდა და ჩსუბი საბრძოლისა მიჯნათა მიადგა. რომელთამე ბუს შეწევნისა დროშა აძარტეს, და სხვათა გამოარების ქვა შერდულით დაუშინეს. მერმელა დასავლეს და ესე პირობა დადგეს: ჰამა შემოკრებულთაგან გარეშე, სხვა კინმე მოსამართლე მოიყვანონ, და მისსა ნათქვამის დასჯერდენ, და ესე ცუდი შოგთი დააწყნარონ.

ამასობაში ერთი მალრანი შორით გამოხდა. ყოველმან მივინველმან სმა ჭევეს და თქვეს:

— ესე არცა ამათ კრებულთაგანია, და ჩვენებრ მივინველთა გვარია, და მას ვარსებინოთო. თუცა მრსკველთაგანი, სხვა-და-სხვისა ტომისანი, ერთსა სიტყვასა ზედა არ იდგენენ, ერთობის მოსავალი უერთ-პიროდ არ იქმნება, და არ მოისთვლება, და არცა რომლისა საგონებელი გაქვს, მისსა სასუსა ვერ გაიცდიო. რა მალრანი მათთანა მოვიდა, ყოველივე მათი ნარჩევი უამბეს, და მისგან მის საქმის უმჯობესისა გამოკვლევა მოითხოვეს. მალრანმა კერე უთხრა:

— ეგე საქმე შოგთისა მოგონების მომატეველებელი და უმსგავსო ვაჭრობადაო. ბუდ დიდობისა და მბრძანებულობისა რაჲ საუკერიაო? მას აუ-სასუსა და უივერსა ყოველთა სების მინდობა ვით ქქმნებისო!

უთხრა ლექსი

მუძლო, ფასუენჯის ადგილი საფრენლად რასთვის გწადია?
შენ შერცხვე, ჩვენ ვირჯებოდეთ—გვლავ აუგია, კვლადია!

მალლად მივინვაი ქორი, რომელი უხეპოესთა ჭაერთა არწივთა მეპირის-პირობს, და ერთმანეთსა ეჭადიან, სადა წარსრულა, ანუ რაჲ მოკვლინიაო? ანუ შეკნიერი ფარშამანგი, საოცრად სანასავი, რომელსა ვერა წალკოტი და ვვაკილოვანი ბიბინი მის ფრთა და ბოლოთა ვერ ედარება, რა ქმნილან? ანუ ბოლოკარკასი, რომელი მეფეთა თავთა სვე-ბედნიერობისა ჩრდილთა აყენებს, რომელსა მსარესა გაცვლიათ? მასუენჯი შუქ-განფილი, სასტიკისა ფრთისა სმისათა რომელი მათათა და კვლდთა სძრავს, სად დაფარულა? წე, თუძცა ყოველნი ახრავსნი მივინველნი მოწვევადილ იყენენ, თუცა უდონონი და ფრთე შემუსრვილნი აღარსად იპოვებოდეს, ესევე უმჯობესია, მივინველნი უსელმწიფოდ დასდკეთ, და ბუსა სამსახური სასიჩცხოდ თავთა არ დაიდვათ. რომე მას ცრემლის ბაერაფის სასედველსა შინა მოკლეს ჭკვისა არიან, ამისთვის მტერნი მათ მეტად ერკვიან.

მერმე, ესეც არის, მათსა უღონობასა კერ დაუტევებენ, და ქვეყანისა მანათობელსა და განმამბრწინებულსა დღესა ჰრიდებენ და ეშიშვიან. ესეცა უარესი და მხელი სწინსთ: სიხარული და სირცხვილი მათში გაურჩეველი და შეუტყობარია. ეგე საგონებელი დაუტევეთ, და მაცა საქმესა სულარ გაიცხადებთ, თქვენის საქმის საფუძველი სიბრძნის რჩევაზე დადევით, ჭკვის რიგი კანონთანი სულთ იხყარით, ყოვლისა მოსავლისა და საქონლისა გავებას რჩევის გრით იქმოდეთ, რომე უამ-ყოველ განსვენებით და ბედნიერად იყოთ. ჯერეთ თქვენ შეს მშვიდობის მეოფელი განიხროთ ესეთი, რომე პირ-მრთელი და ცოდნით სრული მისაღებელი იყოს, რაფცა საქმე მოგადგესთ და მოგინდესთ, სრულითა და მოსაწონებელის რჩევითა მისი მოურნეობა და გავება შექძლოს, მის ყურდგლის მსგავსად, რომელმა მთოვარის მოციქულებს იხემა რიგიანის განზრახვითა, თვისი გვარი და ტომი დიდსა ჭირსა მოამოკვა. ძვირნიველთა ჰვითსეს, როგორ ყოფილათ?

მადრანმა თქვა არაჯი

უთქვამსთ, წარბანდის კუნძულთა, სადა პილონი გვარობენ, ერთსა წელიწადსა არ იწვიან, ცვარისა დედამა სიმამლისი მუძოთაგან ერთითა წვეთითა მწყურკალსა მიწასა, აკვანთა მწოლარესა, ზაგე და პირი არ გაუსკულა, სმელის წლის ცეცხლის სასუდეველი, გულ-ჭკათა თვალთავით, ცრემლ შეშრობილად გასადა, სწრაფად მდენი რუები უბედურის ნდომა წადილივით გასიძო. ამისთვის პილონი, წყურვილის ტანჯვითა უღონო ქმნილნი, მათთა სულმწიფეთა ეკვანეს. მან ყოველსა მსარესა წყლისა საძებრად კაცნი გავსაჯან, რომე დიდის ცდითა და მრავლის ღონის-ძიებითა წყალი მოხასონ და ჰზოონ. მათ პილოთ საწადლის ცდითა და ნდომის ფერხითა მის თემის გარემო სრულებით გავომეს, ერთსა მდინარესა შეხვდენ, რომელსა სასულად მზის თვალი ეწოდა, (მას სპარსნი ნართათულად მთოვარის წყალს უწოდებ¹⁴⁰), ჭადიან ტყიანი, დიდი წყალი ჩადიოდა. ატნეს ამბავი, და პილონი მუნ მივიდნენ და მათი სიმრავლე წყალსა მუნ სპიდეს. იგი ადგილი ყურდგელთა სამეოფი იყო. რა მუნ პილონი მივიდნენ, ყურდგელნი დიდსა ჭირსა ჩაცვიდნენ: პილონი სულათა შინა ფერხითა დაადგომდენ, ესრე გასთქედნ, ძვალი და რბილი ადარ განჩეოდა, მათი გვამი მიწათა აღერეოდა.

ღ ე ქ ს ი

რა წყნარა წარვლი მინდოართა, ესე იქმნების კიცია,
რომ შესმა ცხენმა დათრგუნოს მათი თავები მტყიცია.

მათ პილოთ მოსვლითა მათ ყურდგელთაგანი მრავალნი უწყალოდ დაითრგუნს.

ტ ა ე ზ ი

რა გარდაგრებათ, კინლა დაწება, თუ ორჯულ-სამჯურ კიდეკ ბეწვევით?

¹⁴⁰ მთოვარის წყალს უხმობენ.

ეუბრდგელნი ერთობით ერთსა დღესა მათსა სულმოწივეს კართა მიადგენ, და მოასსენს:

— ქვეყნის მშეობელთაგან მართებულთა, საზრდალოთა მფარველნი და უღონოთა სულის ამშეობელნი იყოს. დალიტთა ჯდომს მოსამართლეობისა და მოურნეობისა გაგებულა, რომე ნადელისთა და მალ-დამართებულთა უღსინოს¹⁴¹.

მოასსენს ლექსი

მეუბრება მისთვის გავგო, საყდაროთა მჯდომარეობა,
შეტირებულთა ელხინოს, კრგოს, ვის სტირდეს მრეობა.

რადგან ხვენი მოურნე ბრძანდები, აწ გვეწვეუ და ჩვენსა შეტირებებსა უხვადი-
ნი, ჩვენისა ესოდენისა ტანჯვისა საზასუხო გზა განასივე. აჭა, ივინი ადრე შე-
მოიჭტვიან, და რადცა სასუგარ მკვდაწნი მათ იყრთთა გარდაწნომითა, აწ მათცა
დასტკეპნიან და სულისა განაშორებენო.

თქვეს ლექსი

ერთსელ გვინსეს, სულ მიგვიდეს ტყუა, ცნობა, გონებისნი,
აწ ამასცა მიგვტაცებენ, გაქვსდა სულთა ქონებისნი.

სულმოწივემ უბრძანა: ესე კერე ცოტა რამე საქმე არ არის; სინჭარბი-
თა და სისწრაფითა კვდაწნეთ გამება შეკიდლოთ! რომელიცა თქვენში. მეცნიერი
ვინმე იყოს, მოვიდეს, რომე რსკვისა გზები მოვსასოთ. ალაღება და კერე მათი
შემართება ტკვისაგან საქმისელი არ არის, სიბრძნისა და სულაჯნების მეტი
ლონე არა დაიდებაო.

ბრძანს ლექსი

სიბრძნით მდიდანისი, ცნობილნი, ტყუითა გარდამტარებნი,
ურსიკულად არას იქმონენ განსწრასკათ შემასარბენი.

მათ შინა გონიერი და მეცნიერი ყურდგელი იყო, სასულად ბეირუზ ეწო-
და. მათსელ მას ტკვა, ცოდნა და განსწრასკათა გაგონება სამეტნაჯი ტქონდა.
რას ამ საქმესელ მათი სულმოწივე შეტმუნებული ნასა, მიეასლა და მოასსენს

შ ა ი რ ი:

მეივსა თვისთა მონათა წრუნეს აქვს სასუდგნარისა,
წესია, მართებს გამართვა მიდრეკილ-მიმცლარისა,
მოალსენა შეტირებულთა, სუტეში გულ დამტანარისა,
და სიტყვა განტყუენებს, მოალსენს შესემენს საუბნარისა.

თუცა აჯობინებთ, ზილობითან მე დესჰასად გამგზავნეთ, და ერთი მისინდო-
ბელი ვატი თან გამატანეთ, და რადცა მე ვქმნა და კოქვა, მოისმინოს და კერე
ქმნას. სულმოწივემ უბრძანა:

— შენი მიუნდობლობა და უშირობა ჩვენ არ გვასმია, და არცა შენი სი-

¹⁴¹ ვარინტი: მალ-დამართებულთა ე ლ ხ ი ნ ო ს.

მუსთაფე ვისმე უნახავს. შენი სწორი ბუნება და ერთგულობა გვიტყობს და დაგვი-
რწმუნებია.

უთხრა ლექსი

შენის საქმისა სასენი მისია, გამიჩნევია,
ვიდონტა ოქრო-საცნობლად გარჩევით გამიჩნევია.

საბუნდორო გზა წარგეძარტოს, და რაღაც საქმიანობა და სულ-გამომავლო-
ბა გაჭეს, ეცადე შენ, სელმწიფეთ დესპანი. დესპანთა ენა, სელმწიფის კეთილი გუ-
ლის წერილის საიდუმლოს ცნობა მისგან გაგზავნილის სიკეთისაგან გამოსად-
დების, ამისთვის რომ, თუ დესპანისა რა ერთი ცოდნა-მეცნიერება გამოჩნდება,
და კეთილსა საქმესა და სწორესა გზასა დაუნახვენ, სელმწიფეთ გავებისა, კა-
მორჩილისა და ცოდნის თანა-ზიარის შეიქმნება; თუ არა, და დესპანი ცოდნა
ნაკლები და აჩქარებელი ნახეს, ბოროტის კაცისა ენა სელმწიფეზედ აღიმკრის,
ზრახვას და გმობასა დაუწყებენ. მეცნიერთ ამისთვის მრავალი რამ უთქვამსთ,
და მტკიცედ უწუროთათ და აღრიცხვით არაკები მოუყვანიათ. რომელსა ერთსა
ადგილსა დესპანისა გაგზავნა კენებოსთ, მეცნიერი და გვარისანი, და მათგან უმე-
ტეს, სიტყვა მარჯვე, გამოსინჯავი და სიტყვის მეშასუსე იყოს. ზირველნი
მეფენი გამოჩნეულსა ფილანთოფოსსა გაგზავნიდენ დესპანად. ალექსანდრე შაკე-
დონელი თვისსა სამოსელსა შეიტყვლიდა და, უმრავლესად, თვით წავიდოდა და
იტყოდა.

ლ ე ქ ს ი :

ჯიჭი და ლომი ძლიერი, მონადირე და მარები,
თვითვე დადიან დესპანად, სიტყვა აქვთ არ საქმარები.

ერთსა ბრძენსა დესპანის გაგზავნისათვის უბრძანებია:

თქვა ჩანრუხაული

ხამს მოციქული ბრძენი და სრული, სიტყვა რჩეული, გულ-კმირი, ქველი,
ჭიოთხან სასენი მეშასუსენი, სხათ მოსაწონი, საქციელ ძველი;
მტერთა შემრიგე, ავთა გამრიგე... ეს შენგან მიხდა, აგრევე ველი,
და არ სიტყვა მცდარი, არიოს ჯარი, თემთ მარხარი, კით ჯარი გველი.

ბერუზამ მოახსენა: (ჲე, სელმწიფეო! თურც მე დესპანთა რიგი რაღ მალ-
მიცს, ვიცი, მაგრამე ქვეუნი მთვარულს თქვენს მოწყვლებს. ვეკადრები, თვისი-
სა სიბრძნისა სეიურთაგან დაუფასებელის მარგალიტის ამოღება ბრძანოს, მეც-
ნიერების ძაფთა შეწეობით დააცვას, რომე მე იგი მის დროს სამეფულად მო-
ვისმარო, და ჩემის გაპატრონების და ამაღლების სათაზროდ დაკვდა, და რაცა
ვისაქმო და ვქმნა, მის კანონისა და სწავლისა გარდასდომისა ვეკრძალო, და
თქვენის ბრძანებისაგან ქმნისა ვეცადო და კერე წესიერად ვაცადუნო. სელმწი-
ფემ უბრძანა:

— ჭი-ჭი, ბერუზავ! მოციქულობისა საუმჯობესო წესი ეს არის, რომე
ენის მასკილი ბასრისა სრმლისაგან უმკვეთელესი ჭქმნდეს, მოთმენა და შეძლე-
ბა, სიტებო და შერისხვა მის ზართა ზედა გამოცხადებით გაწყობილი იყოს,

სამუდარო ბრწყინვალეობა კარ უნდა უკრთებოდეს. ესრეთი მცოდინარე სამს, მისმა მეპასუხემ თუცა ვუძტი რამე უთხრას, მან სიტყბოთა, და სიწყინართ და აუხჩარებლად მოიუბნოს და დასცადოს. თუცა სიტყვის ალება სათნო ყოფის პირისაგან სიღალით მოგისდეს, სამს დასასრულსადაცა გულის დასაძებელი გემანადა სიტყვა დაუტბო, და სიმდაბლის საუბრით ბოლო მოუღო.

უთხრა ლექსი

ამო სიტყვა შურის მალსა გულისაგან გააოტებს,
ტბილი ესა წაბ-შესკვხილსა სარისსკვლად არ აკოტებს.

მართალია, დეპანმა სიტყვა უნდა იცოდეს, მაგრამე ესრეთ—სიტყვა წყლობისა და რისხვისა, წყენისა და ხელ-გამომავლობისა, სიყვარულისა და სიმუღილისა, სიტყბოსი და სიმწარისა, შეკვრისა და განსხნისა, შეპურბისა და განტეგებისა, გაფრწისა და გაკერვისა, გამოჭრისა და გამოვლებისა. სამს სიკვდილი და დაწვა თავს იდგას, და სოფლის დიდება და პატივი რომ მიანიჭონ, თავისი პატივი და ნამუსი არ გაუშვას; ვითანადაც მივიდეს, ეცადოს მათი ქიშხობა და გულ-ბოროტობა შეიგნას, გამოიძიოს. ბრძენთა სწავრად დესპანთათვის დაუგდათ, საუბრის მოსაკალი არისო. ბერუხამ ქება შეასსა და დალოცა, და სახელმწიფო კარი გამოვლო და საცადელსა ხელი მიჭყო. რა დამემა ღილის ფერი იაღმაგი შეიმოსა, და ბხელის ფარდაგი მინისებრს ქვეყნის სათელსა წინა ჩამოუფარა, მტირეს სანს უკან ძლიერების საუნჯის უფაღმან სპეტავი ტაბავი მოვარისა ცის სიფლის პირთა ზედა დააბრუნა.

ჩასრუხუელი

რა მუშეთ ჭიბის თმანი იშისა, ღამის სისრულე მას შეუდარა,
მთვარე სრბოლითა პირ-ობოლითა კრდოს ამოსდა, რა მოიდარა.

რა მოვარე სასუაფ ფოროს დასლოჯდა, და მზის ელვა მიწას ქვეშ დაიფარა, და სმულეთის პირის სამკაული ბრწყინვალეობისა ნათლის სისრულე ხელცარიელი ვუთხთა მჯდომელი დარსა, ბერუხამ პილოთა სიმრავლესა მიმართა და მათსა სასოფთა მივიდა. გონებათა შინა იტყვდა: მათ უწყალოთ თუცა მივესლო, საშიშარია და სოფის გასაწირავი, რაგინდ მათის დასთაგანისა ვი არა მოსებონ რა. აგრევე საბოლოოს ჭკვათა შინა¹⁴² იგი უმჯობესია, თავ-სედთა და მბორგავთა კაცი ზედა არ უნდა შევარდეს, ამისთვის რამე, მათ თვისისა სიდიდისაგან საბრალთა და დაცემულთა შეწყალება არ აქვსთ, და ათას რიგად შედარებულთა ფერისა ქვეშე მოიმუშავდებიან, და ამა უგზოს საქმის მიწის მტკერთა მათსა გასაკვებულს ყურთადაც არ მოიცხებენ და არცა შეიჭმუნებენ.

თქვა ლექსი

მათ ხეენი არა რა შესჭირს, საბრალოდ დაწომილთასა,
დილის ღამეზარი თუ გაქრა, კიდები ძირსა წრდილთასა.

¹⁴² ვარიანტი: აგრევე საბრალოდ ს ჭკვათა შინა.

ესე მიჯობს, ერთსა მალას ადგილსა აესდე და მოციქულობა შეატყობინო, და თუცა მიმიწვიკეს—მივალ, და თუცა ვერ შევეტყუე—სულს მანც ცოცხალს გარდავარჩენო. ერთს მალას გორათა შედვა და ზილოთ სელმწივეს შორით სმა უყო, და უთხრა:

— მე მთოვარისა მოგ წავნილო ვარ, და მოციქულებისა რაცა წესია, თუცა მას მიყოფით და არა მიშავს რა, და მიმიწვევით, მოვალ! მრავალი მალაღი და უკადრისი სიტყვა მომაქვს. თუ მთოვარისა დაკვდრებულს დამისძენთ, ღამისა ქალაქისა ჰატრონისა და დღის სელმწივის მოწაცვლე. გინცა მისის ძტნების გარდავალა, და ბრძანების მისისა სიტყვას გულის ყუტს არ მიუყრობს, ამას ჭტავს, კატმან თვისითა სელითა ცუდი თვისთა ფერსთა ნებით დაიკრას, და თვისსა სიკვდილსა თვისითა წადილითა ცდილობდესო. ზილოთ სელმწივეს რა ესმს, თვისით ადგილით ზე აიტრა და გამოჭკითს:

— ძავა მოციქულობის მიზეზი რაჲა? ბერყსამ უთხრა:

— მთოვარე ამას ბრძანებს: რომელნიცა უღონოთა ზედა გამოიერდებიან, და მათ ზედა ზვაობით მოქაღულობენ, მათის თავის სელს ქვეშე შემოგდებისა და ფერსითა დათრგუნვასა ცდილობენ, ესე მათის სიბოროტისა წამომამსინებელია და სიკვდილისა მოკვეთა დასითქამსო.

უთხრა მრჩობლედი

ნუ ალადები ზვაობით გულისა მალად მქენითა, გონებსა შურსა ნუ შერთავ წუთსაცა ზედა ჩენითა!¹⁴⁸

თუ უნავირი რისსვისა ცხენსა შეადვა წერომისა, სისწრაფით მაქნებულსა დაგიდგეს ვერ საწომისა.

ანაზდად თავ(სა)ი დაგენტასა წყალი, სიცოცხლის მწვეთარე, სვეროს წამწამი შენს ფარსა ეცემის დასაფეთარე.

ბოლოდ ეს საქმე სხვა რივად მოგივას, მოგენიტებს:

საქმე სელიდამ წავივას, მეფობა გაგებიტებს!

შენ ესრე ამადლებულ ხარ, რომე შენი თავი ყოველთა ზედა უმადლეს და უზატოხსნეს გოგონა. შენი უზადო ძალი და ძლიერება შენისავე გაცუდების მომადლებელია, შენ დიდად რადმე შევირაცხია. აწ ესეცა ჭყავ: ხემს მდინარესა ზედა მოსულ ხარ და ლაშქრისა სიმრავლითა შეგობილწებია, და მრავალი სიბოროტისა სიბნელე მას წყალთა შინა შეგირთავს,—ესე არა იცია, ფრთე ძლიერი რაბი თუცა მას წყალთა ზედა გარდაფრინდების, მუხის ტუხის ცეცხლი მასცა ბოლო ფრთესა მოსწავსო? ანუ მუხის თვალმან ცის წაღვოტით მისი დაწყობა მოინება, ვარაზ მოისრულნი ზღვის თევზნი სოცრისა ისრითა თვალთაცა მისთა აუკვრესო?

თქვა შაირო

დეუ ქავნი, მუნ მიმავლნი, კვლარ შეიტვენ შეუბითა,
ვერ გარდაფრინდეს მფრინველი, ფრთენი დასცვივდეს ნებითა.

¹⁴⁸ ვარიანტი: ნუ შერთავ წუთსაცა ზ ე და ჩ ე ნ ი თ ა .

მის უეტეოდ კის ძალ-უცს გამოკლას უკომრებითა,
და კერა მოძრაჲმან კერა ქმნას მ-ის დგომს მათის თხებითა.

მე ხემისა უზომისა მოწყალეებითა ამს დესჲანისა მოგზავნითა შენთვის
ესეცა მიტნობებია, შენთვის დიდი ზატიუი მეწადა. აწ თუ შენ შესისავე სამყოფს
მიმართაჲ, და აქა მოსკლასა შეინანებ, შენვე გიჯობს, თუ არა, მე თვით თაკით
ხემით მოვალ, და ესეთისა ტანჯვითა მოგაკვდინებ, ყოველია უგვირდესო. ზირ-
ველად ესე ერთისა სიტყვისა ნიში შემომითვლია. აწვე სწრაფად მოდი, მას
წყალსა შინა ვარ. რა თვალთ შენით გამიცადა, მას უგანით ხემსა წყალთა კი-
დესა აღარ განსვლოა.—ზილოთ ხელმწიფეს ესე სიტყვისა მეტად გაუგვირდა,
შეშინდა და წულისაკენ წამოვიდა, ჩასუდა და მთავარის სისე წყალში დაინახა.
ბერუხამ უთხრა:

— ხელმწიფე, მცირედი წყალი მიიღე, ზირი დაიხსე, და მთავარესა თა-
ყვანი ეტ, სუ თუ შეგვიწყალოს და ღმობიერ გექმნას. ზილომ რა ჩინვირი წყა-
ლთა შესაო, წყალი შესაქნა. ზილოს მთავარისა შემკრა ეკონა. სმა ჭეო:

— მთავარისა დასჲანო! რა ჩინვირი წყალთა ხავეჯე, მთავარემ მიწყინა და
თვისით ადგილთ შეიძრაო! ბერუხამ უთხრა:

— ხელარა სდროებ, თაყვანი ეტ, რომ დავიტებესო. ზილომ მისი რჩევა
აღასრულა და ზირობა დაუდვა: დღეის წაღმა მუნ აღარ გავლოს და არცადა
სხვანი ზილონი მის წყლის კიდეს მიუშვას. ბერუხამ იგი ნაქმარი მისსა ხელ-
მწიფესა მოასხენა... და ესე კვარისა სერსითა ყურდგელთა მშვიდობა მიეტა; და
მას წრტიალსა ჭირის ტვივილსა მოახსენ.

ესე არავი ამისთვის მოვიყვასე: თქვენში მტოღინარეს კაცს საქმის წი-
სა წაყვანა უნდა შეეძლოს, და მტრისა გარეუებას ეცადოს და შეიძლოს. თუცა
აწ თქვენში ჭკვა და ცოდნა არ დავარგულა, რა საქმიელია თქვენის ხელმწიფობის
როარტავი ბუს სასულითა იწერებოდესო! ესე თქვენთვის მიტნობებია. ამს
ჭირსა თქვენ სუ შეიყრით, რადგან მათ ესოდენი ავი წესი, სიმტყუენე, სერ-
სი და ეშა-ურობა ჭქმნას, და გულ-ღრტუნი არიან. თქვენც იტით ყოველისა სა-
სირცხლასა საქმესა ხელმწიფის უზირობობა უარესი არისო.

თქვა მანობლედი.

რა სიყვარული დაავდოს ზირობის განაჲიდარმა,
გულსა ვით ჟღღვასა სიბრძენი სულისა განაჲიდარმა?

თუ მეკრდი საცთურისაგას, ჭე, განიშვა დაძურად,
მასი ნათელი არ დაჩხეს, არც ყოლე, არცა წაძურად.

მუნთალი ვაცი ვერ კაცობს, ესე სცნათ ვლასა, მდიდარმა,
ვერს სირცხვილი მოიხსნას ორ-ზირობისა მწიდარმა.

მეფენი დამზადებელისა აჩრდილნი არიან! მადლი შემოქმედსა, რომე ესრეთ
შემსადა! მათდა უმზეოდ ქვეყანასა ზედა სიმშვიდე და მოწყალეა არა განათლდე-
ბის, და არცა მათდა უჩრდილოდ თემთა შეება და განსვენება არ მიეტემის, და

ცის კარავი მათის მოწყალების სვეტის კიდე, არა მგონივს, სხვას რასამე ზედა იდგესო.

თქვა ჩხრუნაული

თუ შემოქმედსა, ყოველთა მსედსა, უსამართლონი თუ ოდეს სდეკდა, ლურჯთა კარავსა, სძელთა მფარავსა, უთოკოდ გარე არ მოგვსდელუდუდა.

ქვეყნიერისა კაცთა გასსვენებისა სახელი მოსამართლე მეფესა ზედა გამო-ბმულია, ცათა კარავთა თოკნიცა, თუცა მეფეთა სამართალი, მოწყალება და გარე-ბა არ შეეწევა, იგინიცა ერთმანერთს შეაწყდებიან. მეფეთ ბრძანება თვისთა საბრძანებელთა შინა სულთა ამოსდის და საქონელთა იავარ-ყოფისა შემძლებელია. მათი ბრძანება ზეგარდადო განსებების მიმსგავსებულთა: გასსნისა და შეკერისა, გაკეთებისა და წახდენის მქმნიელია. მამა, მეფენი მოსამართლე და მოწყალე უნდა იყენენ, არა თუ უსამართლო და უწყალო, და კლესთი მეუდიერე და უხმ-სად მომკვლელნი იყენენ, და რისხვასა და ძლეს უმრავლებდენ. ხამს მათი გულის სასრვე შურის მტკერისაგან გაწმიდონ, გულის მაგალითსა ზედა სრივი, სერნი და საცთური არ გამოისახონ. რომელიც საბრძლო კლესთი უწყალოსა და უსამართლოს მეფისა და სელმწიფის სელთ ჩავარდება, ეგრე მოუხდება, რაგარდაც მას კავებსა და შხეროს მქმარსულის კატისაგან მოუვიდათო. მივინველთა ჭკით-სეს, როგორ ყოფილათ?

მადრანმა თქვა არაკო

მე ერთისა მადლისა მათისა კალთასა ერთსა სესა ზედა ბუდე მედგა. ჩემდა მეზობლად ერთი კაკები ბუდობდა. ერთმანერთი დია გვიყვარდა და ჰატეკსა და ალერსს ერთმანერთს. არ კაკლებდით. მე მისი სახვა ზედსა-ზედა მოუროდა. დრო უამთა გამოსავალი და შეება, თქმული და გაგონებული, არა გვაკლდა რა. კაკები ანაზად გაჟინანდა. მისის გამო სვენის შურის უამთა გაგრძელდა, ეს-რეთ რომე სიკვდილსა გვუღობდით. ცოტას სახს უკან, ერთი შხერო მოვიდა და მისი ადგილი მან დაიჭრა. რადგან მე კაკებისა ვედა რა შევიგენ რა, მისთვის ალარ დაუუძალე,

და გოჭვი ტაეში:

ერთი თუ წავა, სხვა მოვა, სხვა სხვისა საადგილოსა.

რა დღენი რამე წარხდა, ცისა მბრუნავს უამთა გამოსრვალა, კაკები აგრევე გამოჩნდა და მოვიდა. რა სხვა ვინმე თვისისა სახლსა და სამკვიდროსა შინა სა-სა, ბრძოლა შეექმნათ. კაკები სამკვიდროსა თვისისა დაცლასა და სამყოფისა დანე-ბებისა ეტუოდა, და შხერო ამას ეტუოდა:

— აწე ეს ადგილი მე მომცემია და მე გეუფელე. თუცა სარჩელი რამე გაქვს, სამართალსა შინა მივიდეთ და მუნ გავიწყვიდოთო. კაკებმა უთხრა:

— შენ ძალითა და უსამართლობით დაგვიჭრია, და მე სიკული და გუჟანრი მაქვსო! — ამა საქმიოთ მათში დიდი მტერობა და ქიშხობა გაძლიერდა, და დღე-ყოველ ცილობამა ჩხრუნის ცეცხლისა უმეტეს სთებსა უმატა, კმათობისა და ბრძო-

ღისა დროს გაშლას. მე რასოდეს გამშვიდებდი და მათს დასჯებასა ვცდილობდი, ვერა დონე დაუდგე. ორნივე ამ სუდან დადგენ: ერთსა ღვთის მოშიშსა და სწორსა მოსამართლესა გაცსა თანა მივიდნენ, და მან რაცა უსაფრთხ, მისსა ბრძანებასა და სიტუკასა არ გარდავსდეთო. კაკაბის თქვა:

— აქა ახლოვე ერთი განშორებული და მარტო-მყოფი კატა, ნიდაგ მე მარსულე, ჰატიოსანი, არავისი მაჭირებელი, დღე-ყოველ კეთილის მქმნელი, დამე ღოცვითა გამათენებელი, მანობამდე ფერსსუდ მდგომელი, ვირემ ოჭროს. სნა-ტიანი ჯიშედის მისისა წინაშე დერეფნული ცა გაფარდილებული შექმნიბოდეს. მის დრომდის, ვირემ ფერადთა ქებთა სამნები დამის მთავართა გარე დაისმოდენ, თვისსა ბუნებასა და აგებულობასა შეაწყებსო, ბრძმედსა შინა შიმშილის ცუცხლთა იდნობაო. ერთს უამს რომე კარსკვლავთა ცხენი მნათობი და ტატანთან ლაშქარი ცისა ფორკთა ტრიალით მოვიდნენ ერმის უამის გამოსკვლამდე, რა ძლიერების ფარქში ადრეან ქვეყანასა მომართვენ, და ცისკრის ელვისა ლამპართა აანთებენ და სძელთა სუდა სხვიეს გამიფენელი შინს ბრწყინვალება მიწის პირთა სუდა საწინო იქმნებოდეს, სანთელსავით, ღოცვით მდგომარე ფერსთა სუდა სურვილის აღის წვითა და ტრფივლებისა შანთისა სიმსურვალთა ნადნობსა ღვეთითაებრ ცრემლი სდისო.

შ ა ი რ თ

გუგათ წყაროთა სულ-პირთა მწიკელი სრულ გარებანოდა;
მოწყუებით გუთსთა მკვდომელსა ცად ასკვლად გარებანოდა,
საწუთარო ქვე დაეთრეუნა, ქნარ-ბარბითს გარდებანოდა,
და სულთა ტრფივლსა გონება ციერთა გარდებანოდა!

მისი პირის სასწინელი მხალი და წყალი არის. ცხოველთა სისხლის დათსეკა მისთვის სასარელი და მისის ნებისგან განშორებულიაო. სხვა ბრტენი მისგან უფროსად სასულ განთქმელნი სდა იქმნებაო, რომე ჩუენი სწორე სამართალი ქმნას, და ვერცა მისთანასა სადმე ვპოვებთ, და მას გაგაბრტობინოთო. ამასა ორნივე შესჯვარდენ და პირი მის ბრტისა სასლსა მიაშერეს. მეცა მათ უგან გაუდგე, რადგან დრომა და უამს მას შემარსულე კატასა ესეთი ნადირნი მიჭკვარა, ორთა მათ მტერთა უგა რავგარსა სამართალსა და მსჯავრსა მოასდენდა, იგი მენასა. რა მისთან მივიდნენ და ქვეყნის ნაფროვისი თვალი მათ შეჭკრა, მარჯვენესა ფერსთა დაენდო, და პირი სალოცავისაკენ მიიქცია, ღოცვა იწყო და ღმერთს მადლობა შესწირა, და მსურვალე კედრება აჩვენა, რომე სიმშვიდის სასითა მოინადიროს.

შ ა ი რ ი

ჯოჯოსეთისა კარისა კლიტა გასადებელი
სახუნებელი ღოცვანი, თუ გაიმრავლა მქებელი;
იდუძალ ავის მოქმედსა საქმე ქმნას საძაგებელი,
და ცხადად კეთილი რას არგებს ვცობრივ გასაგებელი?

რა შესწომ ესეთი საქციელი, და ჰატიოსნობა და რივი მისგან სნას, დი-

დად გაჭკვირდა, და კაცობაც მის მოღვაწისა განცვიფრებამა შეიპყრა. მანამდის მოიცადეს, ვირემ ლოცვას დაასრულებდა. ლოცვისა შემდგომად შენდობა მოითხოვეს, და მათსა სამართალსა ეკედრნეს, და მათში შიგთისა და ჩსუბის გაწმედს ეაჯნეს. რა მრავალი სასუვეწარი სიტყვა მოასსესეს, მან უთხრა:

— თქვენი საჩივარი მითხარითო!

კაცებმა თვისი საჩხელი მოასსესა. კატამ უთხრა:

— ჭაბუგო, მე დია სიბერე მომწევია, გაცხადებულსა საწადალსა ჩემისა სრულისა სასმენელისათვის დაკლება შეუმატებია, სოეროსა ჩქარად ბრუნვასა სისუსტის მტკერი სასუდეელისა გუგათა ჩაუბნევი, ხელისა სიძლიერე ჭირთა აღმარძინებულს დროს მოუგლია, შემოდგომისა ესმისა სოტიობისა წყალი და ღონის გემო ჩემისა სულისა წაღვოტთა სერგთათვის შეუშვირია, ჭაბუგობისა სიახლე და სიმსნე, დღეს რომელი თკით ძლიერ და ღონიერ აჩს, სიბერის შებმის დილასა მოუტაცია... ესე ყოველი სირცხვილისა შემოკრებისა შტასავიაო.

უთხრა შაირი

სიჭაბუგისა ვეკილი დამიჭნო ესმთა დენამა,
დღე მირბის, თუცა ვირწმუნებთ; ან ნასა თკალთა ჩენამა.
ნდრომა მომაგლო წადილი მას განგებამა ზენამა,
და ტკინი დათსელდა, დააგდო სასაზუროდ მუსლი რბენამა:

ასლორე მოდით, და თქვენი საჩხელი მაღლად მითხარით და მეორედ მომასმინეთ, რომე ორთავე საქმე სწორად გავარჩივო, და სიმართლით გავბრჭო. და სამართლის ქმნადე, პირველად თქვენის სიყვარულისათვის ცოტა რამ სწავლა მინდა გამტნოთ, რომელსა შინა სჯუელიერი და ამა სოფლისა სამჯობინაროა, და ყური მომაზყარითო.

უთხრა ტაეში

დღეს არა მისმენთ სწავლასა, ხვალ დანისნებო დაკლასა.

თუცა გულ-პერობილად მომამიქნით და დანისწავლით, მისსა ნაყოფსა ორსაკე სოფელს მოისთლობთ, და თუცა არ დამიჯერებთ და მას მცნებსა ვარდასვალთ—მე ყოვლად უბრალო ვიქმნებო.

უთხრა ლექსი

მე რაცა მმართებს განსწავლით ვამცნებთ, რაც საცოდნარია,
იქთ, თუ არა იქთ—თქვენ იცით, ჭკვათაგან საპოჯნარია!

სიგეთის პირველი კარი ეს არის: ორთავე სიმართლე მოიწადინოთ, სიწრფელის გზასა არ გარდაუქციოთ, ესე იგი არს, კერძო მსახურება და უსჯულოება არ შემოგერიოსთ, ამა წუთის სოფლის ხელის კადებითა საუკუნოს საშუაბელისაგან უმკვიდრო, და სასუფეველისაგან უცხო არ შეიქმნათო. კაცებმა უთხრა:

— ჭე, სწორე მოსამართლეო! თუცა კაცნი სიმართლესა ცდილობდენ და სიწრფელისა გზასა ვიდოდენ, მოსამართლისა სასლთა რადლა მოსასვენ, ანუ

ბრჭკოთა თავის წყენა რადმცა იქმნებოდა? ფიცი და მოწამე უძმთა მატინეთაგან აღისოცებოდა... თითოთა კაცთა თვალი ნდომისა და წადილის ძარღვთა შეჭკვრია, და სიმათლის სასესა მათი გუგა არ დაინახავს, თუ არა, კაცსა რა გონების თვალი სურვილისა საოღავითა გაუნათლდება, შუისა მტკერი მისის თვალისა სარკესა ვერ მიეკარება. მას ელიან და ნდომობენ, კირემ მადლისა სასე დაინახონ, და მათის გონებისა თვალსა სინათლე მიეტეს. ესე იგავი ერთსა სჯულისა მეტნიერსა სიმღერად მოუყვანია. კატამ ჭკითსა, როგორ უოფილა?

კაცებმა უთხრა ჩასრუხაული მაცნაკაოულად

(რელად.

კაცს ვისმე ბრჭობას, მსჯავრის ბრჭობას აღეკედენ, იუო ტრემლისა მღე-
(ლა იველად.

სხვამ უთხრა: სტირ რად, რადმცა სარ მხივრად? მოღსენა გმართებს, — ეს თქმე-
მის თქვა: ვადმე, მაქსელა რადმე? სიმათლისა ქმნისა მისსა სასლავველად,
და წარი დამეტა, წარი დამეტა, წე, გონებისა გასავრთომელად! (მწომელად?
მოხივართ ორთა, მსჯევირალთა ღორთა შორის ვით გაგებრჭო, ჭკეისა
იგ ორნი მტუენი, ვით მწე და მტუენი, ვით გაგარნიო წედ მიმსდომელად?
რა ქმნას მსაჯულმა, ღონე კლარჯულმა, ორთ ასირება სიტებო მწურომელად?
და წარი დამეტა, წარი დამეტა, წე, გონებისა გასავრთომელად!

მათ სრავთა უნო, შიგან რა უნო, ცოდვას ჩავარდე სისხლისა მსმელად...
იტუეიან: იტას, ვინც მტური გიტას, მათი ხერხები მისაწდომელად,
სიბრძნე არ რეტობს, სინათლე მეტობს, ვითა სინთელი დაუშრეტულად.
და წარი დამეტა, წარი დამეტა, წე, გონებისა გასავრთომელად!

მათ ოდენ ვარგო, მე გაუბარგო¹⁴⁴ საფლავად ცოდვა ჩამეყეს მსდომელად,
მათ ორთ ვერავთა, სუქმით ვერავთა სიჭიშიშე მახრმობს, გამსდის მუდომელად.
სად შური შევა, მუნ არის სლავკვა, იქ კეთილობა იუოს მსტომელად,
და წარი დამეტა, წარი დამეტა, წე, გონებისა გასავრთომელად!

გული თვალს აცლის, ქრთამი ორსავ სვკლის, ამსე არის დაუშრომელად.
მოვინებარე, მის თუ ას ვარე, ტვეე შევიქმნები მონად რომელად,
მწჯის გულის დება, საჭმის მიდება, რადეს ვასრეკ ავთ ვარეთ მსდომელად?
და წარი დამეტა, წარი დამეტა, წე, გონებისა გასავრთომელად!

მადლი მოწყალესა, სიჭიშიშის ჭანგსა და გაუსინჯობასა შენი განათლებუ-
ლი გული არ გაუმავება, და ქრთამისა აღის ჭრტაღსა შენი მართებულად¹⁴⁵ მსედ-
ველი თვალი ვერ დაუბრძია! ამა მიწეწითა რომე სისწორის სამართალი, რო-
მელიც მართალი იუოს, მც თვალთ გასინჯო, და რომელიცა სჯუელიერისა სა-
მართალს ვარდასდეს, მრისსახე ანკლორს სელთა მიეტეს.

უთხრა ცაუბი

ვისც არ მისმინოს ბრძანება, მოკვდავსამც დაეკავება.

144 ვარიანტი: მე და ვ ი ბ ა რ გ ო .
145 ვარიანტი: შენი მ ა რ თ ლ ა დ მხედველი .

კატამ უთხრა: კეთილი სიტყვები წარმოსთქვიო, მაგრამ საუკეთესო იგი არს, თქვენისა გულისა მიწისაგან შურისა და სიქიშვის კვალი გამარტლოთ, და სცნათ სიმართლის მოქმედი რომელია, რომე სიმართლეში რიოში არა ურევია რა. მართალსა თუცა მისი საწადელი არ აღუსრულდა, მისის აგის მნდომის ვგავსა ზედა მამინცა გაქმარჯვება, და თუცა ყოლე მისი საწადელი აღესრულა, კეთილის გზით უთქვამსთ.

შაირი

დღეს თუცა ცხენსა ატენებ სოფლისგან ალაღებული,
ხვალე ზაგიროვად დაგიბნევე, არ ნაძიძა ღებული.
ამ სოფლის მოკერაგება, ჭკვთაგან შემოღებული,
და რას გარგებს? საუკუნესა მიგელის კარი ღებული.

მე ამას გამცნებ თქვენ, რათა კეთილის საქმიითა საუკუნოს სავგზალი შეიმზადოთ, რადგან კაცის სიტყვასლე განაფსულის ღრუბელსა ჭტავს, და ვეპილოვნება ესე დატნობადი არს. ნუ მიენდობით სოფლისა სიტკრულესა! ყოველი კაცი სულთა თქვენთა მსგავსად გიყვარდესთ, რომელიცა თქვენისა თავისათვის არ გინდესთ, სხვისათვის ნუ გინდათო.

უთხრა ტაეში

სხვას ნუ მიაგებ საქმნელსა შენგან არ მოსაწონარსა.

ამა სწავლათა მათ ასწავლიდა, და სხვა-და-სხვა რიგითა ლოცვათა ასვენებდა. ნდობამდე მათსა გულთა შინა სიმშვიდე დანერგა. მამინცა გულ-მინდობილნი უშფოთუელად, წყნარად, წინ მოსხდენ. კატამ კისკისის შეტეგებითა ორბივე სულთ შეიპრა, და მისი მაცთურის მუცლის განსაძლომელად მათი სოარტი დასაგემებულად შემოხდა, და მისი ლოცვა-მარხულობა, სიწმიდე და სიკეთე, მის ფარისეულობისა და სიბოროტის ბუნებისა სიტყვიერად გამოძახინებული შეიქმნა.

ესე არაკი ამისთვის მოკიეგანე, რომე ცხადად ვიტყვი: ამა საწოთროსა შინა ნურავინ მიენდობით ბუსა, რომ სიბოროტისა მოსატყეველი და უმსგავსოს საქმის მოგონება არის. მათი ზააკა ურიცხვია, და სიაკე—უამრავი, და სიმუხთლე—უანგარიშო. მათი სიბოროტე ზღვის ოდენია, და სიკეთე მისი ნიკისა უმცირესი, მათი სიაკე ცის სფეროს უდიდე, და კეთილობა—წინწყალთა ტოლიო.

ბიჭა ფისტიაკაური

ათი ათას წელს სრულ მისი ქება თუცა ვიუბნა დაუცხრომელად, მართლობით ერთსაც¹⁴⁶ ნუ დამიფერებთ, ან ერთი სჭირდეს რომელს რომელად.

ეგე გვარი სიტყვა და საქმე თქვენგან მისანდობელი და საქმნელი არ არის¹⁴⁷,

¹⁴⁶ ვარიანტი: მართლობით ერთს ელ ნუ დამიფერებთ.

¹⁴⁷ ვარიანტი: ა) ეგე გვარი საქმე თქვენგან მოსანდომელი და საქმნელი არ არის; ბ) ეგე გვარი სიტყვა და საქმე თქვენგან მოსანდომელი და საქმნელი არ არის.

თუცა იგი სელმწიფობის სწატოა დასკათ-უე, და მის უბადოს თავსა სამეფო გვირგვინი დაუდგმის, უცილოდ სჯჳმის მმართავიტა ამ უბადობისა ქმნისათვის ქვის სეტყვითა იწვიმებს; თუცა მალალი ტასტი მისის სსსცილოს ფერსითა დაილასვის, სიფეროს ბრუნვა მრისსსსუბითა ცუცსლისა აღსა ჩამოაკრებს. ამის მიწუწისათვის გონება ბილწი, და გულ-ღრტუ და უფერნი არიან, და თქვენ სიბრძნისა ზღუდე დაგვრღვევისთ.

უთხრა ლექსი

ზატოოსანი სპეკალი მონასეთ, მოივსტრენით,
თუაზ აგურის ნატესი ლალსამცა რად ვაჭრენით?

მიფრინველთა ამ სიტყვისა სიმენითა ბუსგან ყოველთავე სელი აიღეს, და მისის სიყვარულისგან კიდევან იქმნეს, და იგი უბადო და დანატრებული უმეტრებისა უამთა მოწუქის კუთხთა დავარდა. ძაშინ მან მადრანსა ჭრჭკა:

— წე, შირ-შავო და ურცხო! შირის-წელის ფარდაგი შირთა რად აისადე, და ესოდენი ჭირი რათ შემომსადე? მე გამსტყუდე და ემსაურობისა და ქაჯობისა სმა გაითქვი; ესეთსა შეჭირვებსა შემსწუგდე, ათი-ათას წელთა აღარ შელსინება; ესეთი მტერობის ცუცსლი აღაგუნ, რომელსა ცათა წვიმს და ზღვათა წყალი კერაოდეს დაავსებს.

თქვა ტაუზი

გული წავა და გულთაგან ეს გლოვა არსად გამერას!

ესე არა ვიცი, ჩემგან რაჲ შეტოდება გასსოვდა, რომე ესრეთ სამსკულად მომსუიენე?! ანუ შირველ ნაწუქობისათვის ესრე უზატოურად გამაზატოე? ესე არა იცია, თუცა ხედლი სეჲ მოჭკუეთო, მისი ძირი კვალად რტოთა აღმოიხეთქს, და შირველის მსგავსად აღორმნდება, მაგრამე, თუცა მოყვრობისა სერვი სრიკისა სუნსითა მოსერსო, აღარას დროს მისი საჩუგბლიანი ნორში მისის ძირით აღარ ამოვს?! თუცა მსხვილითა კაცი დაჭკოდო, მის ჭრილობის ღონის-მიება სლბუნითა იქმნება, მაგრამე სიტყვით დაკოდლისა აღარ ღონე არ დაიდება, და არცაღა რამე ეწამლება.

თქვა შირი

ენისა დანაგოდარი სრმლისგან უარესია:
ვერს მკურნალი ვერ არგებს, რაგინდ მჯობისა სესია.
თუ შენი ენა სსვას ეცა, საკვდავად განაღესია,
და, კით ვოვას ქვისა აღერსი, საღწელად დასაკესია!

თუცა წამწამთა წვერი მკერდსა ეცეს და გულსა დაესვას, იგი ამოდებად შეიძლება, მაგრამ ენისა ნატურენი ისარი თუცა ფიერტვთა ეცა, ამოდებად სსჭირთაო.

თქვა ტაუზი

ენის ისარი, მკვლელი ის არი, გულსა საერავი: კითა ისარი!
რაცა მსწუენარნი და დამაკლებელნი არიან, ერთისა სიკეთის ქმნითა მოგშორ-

დებიან, მაგრამ მეშურნის გაწმენდა ყოველისა გიით უღონოა არს. თუცა ცაცხლს მწველობა აქვს, აგრევე წყლითა დასრტება, და ავის ენის აკრებული ალი შვიდის ზღვის წყლითა არ დაიკება. სამსალა კაცთა და ყოველთა ცხობელთა მომწვედელოა, მისი გესლი თერიაყითა განიწმიდება და განიკურნება, და შურისა გესლი არას წამლით არ განჭარდება. ამას იქით ჩვენს კვარსა და თქვენს ნათესავს შუა მტერობის სუა დახეურება, რომლისა ფესვი ქვესწელად ჩაიწვიოს, და შტონი ცათა ასწვდების. რა შურისა ნერვი გუელთა დახეურება, საცნაური შესატყობია, რასაცა სილსა მოისხამსო.

თქვა ლექსი

შურისა ნერვი რა გუელსა აღორძნდეს, დასათესარი,
ძალ გამოცხადების რა მოაქვს მას სილი დასაწესარი.

ბუმი რა ესე ამბები ამოიკითხა, შექმნებულისა პირითა და შემუსრვილითა ფრთითა გაემგზავრა, და მადრასისა თვისი მოქმედებული სისინა-ულოდ შექმნა, გრძელსა სვანებელსა ჩავარდა, და გონებასა შინა ესრე იტყოდა:

— ესე გასათრებელი საქმე სულად რად ავიღო? ჩემის თაღ-ტომისათვის ძლიერი და უწყალო მტერი რად ავსტესო? მე მიფრინველთა სასწიველად რა საქმე მედგაო, რომელნიც დიდ კვარსი და უმჯობესნი იყვნეს და ჩემკან უფრო სიტყვა მარჯვენი, და მათი მეცნიერი და მათის ბუნების უკეთ მცნობელნი, მათისა აუგისა ცხადად მსედველნი, მათ არცა იგავითა რამე წარმოთქვენს, და ჭკვის მოგონებითა საბოლოოს მებნისათვის მათ პირი შეკრეს, თვით მოკრიდნენ და მე წარმომთქმეინეს. ენა ხრმლისათვის ამაღ¹⁴⁸ შეუდარებიათ, რომე ცუდად არ ამომღერებდენ. ხრმლით მღერა უგვანსი საქმეა. სასულთვანის და ხრმლიანნი კაცნი ხრმალსა, თუ არ ამშია, არა სცდიან. აგრევე ენის ხრმლი—დაუჭირებლად პირის ქარქაშით თუ ამომღერა, თავისა თვისისა ყელის გამოკვეთა არის.

თქვა შაირი

რა ენამ სიტყვის წარმოთქმის სეფური იწერს ნდომითა,
რად მიკვირს, სული ჭკრთებოდეს შიშითა, გისა წყრომითა?
ხრმლი რა სულის ამოსდად, ჭე, შეიმზადა რომითა,
და ენისა სასუდ შემზადეს, აგრევე ენისა რომითა.

ერთი სიტყვა თუცა საჯაროდ პირის-პირ ითქვა, უცილოდ შური და ქიშპობა გარდაემტება, და რა გინდ მოსაწონებელი სიტყვა ითქვას, საწყინო საწყინოსა და მტერობა მტერობასა გარდაეკვას. უთქვამსო, რა გინდ ჭკვიანი, ძლიერი და ღონიერი ვინმე იყოს, ხამს მტერობა და სახსუბარი არა რა ქმნას, და არცა თვისსა ძალსა და ძლიერებასა მიენდოს, მტრისა განმძავლებასა არა ცდილობდეს. რა გინდ მსწრაფელ საკურნებელი წამალი და თერიაყი საწამლოთა კოლოფთა ედვას, მაშინცა ასპიტისა გესლისაგან გაკრძალვას უსამსო.

¹⁴⁸ ვარინტი: ხრმლისათვის ა მ ი ს ა თ ვ ი ს შეუდარებიათ.

თქვა ლექსი

თუ თურიათა სიმრავლე გქონდეს სუთონი რჩეულნი,
არამცა გემოდ ისილო, სადა გესლი აქვს რეულნი!

ბრძენის ამას დაამტკიცებენ: საქმისა ქმნა უმჯობესია თქმასა და კერა ქმნასა, და არა თქმა უზატიოსნისაო. კეთილის საქმის ნიშანი საქმის დასრულება-ზედ გამოხნდება, და საქმის ბოლო სარგებლის რიგთა მიაწვდენს. თქმა საქმის ქმნისაგან უფროსად სმა მალალია. ამისთვის საქმისა ქმნა რაცა მართებს, ერთ იტყვიან, კაცთ სისძენელად დაიქადნიან, და სიტყვა-მარჯობით ესრე-მოიუბნებენ, რომე საქმის შემძლებელად და სედ-გამომავალად გამოხნდენ, მაგრამ ცოტას სანში გამო-უნდებთ, და საზრასაგად და საციცსკარად გასდებიან. სიტყვა რომ იცოდეს და საქმე არ შეეძლოს, მისი მოსაგებელი სინან-ულისა და სირეგნისა მეტი არა დაჩნება რა. მეცა მათ მოტრახასეთა და მგეგსართაგანი შეჭიჭმენ, რომე საქმისა ბოლო ვერ გავსინჯე, თუცა ჭკვისა შარავანდედი თავსა წედა ჩემსა დამედგა, ანუ სიბრძნისა ბედი მომეგო, კრთისათვისცა ვისმე შეჩქვიინა, და მისითა განზრასვიითა ჭკვა მომესმარებინა, და წათქმულის სიტყვიითა სავმოხარი და საშიშარი საუბარი არ შელახებარ.

თქვა ლექსი

ვით მოვიუბენ უცებად სიტყვანი საძაყონი?
რად მოგაქამე შირუტყვთა ბრჯა, კრძალვით დასასაყონი?

რასათვის ურიდად და თავ-სედობით ჭკვიანისა მასწავლებელისა და მწერთულისა რჩევასა გაუდევ და ბრძენთა მეცნიერებასა დაეშორდი, უგუნ-ურთა და უმეტართა მიუბაძე, უცოდინართა, უგვანთა და უგზოდ მოლავარაკეთათანა შერთული და შერაცნილი შევიქმენ? იკავთა შინა უთქვამთ: მრავალი მეტყველება ცუდი საუბარი იქმნება, ამისთვის, რადგან სიკეთის სასკედ სიწყინარეზედ დადებულა, ესე მხეიბელობად შეიცვალება, და ბრძენი ცუდ მოუხართა ამის ნაკლებად შერაცსკენ, და ენა დუმილიანსა მრავალ მეტყველებისაგან უზატიოსნესად აჭებენო.

თქვა მრჩობლელი

უტყენი შირუტყენი არიან და კაცნი— ენოკანები,
დუმილსა ვაქებ, ჩხუბსა ვკმობ, სიავე ავსა ვანები.
თუ კაცი სიტყვიერებდეს, გონიერობით მთქმელობდეს,
თვარა, უტყვიათბრ დადუიდე, არ თუ ენითა მელობდეს.
ვერძალე ცუდად მეტყველსა, უმსგავსო მოუხარესა,
ერთი თქვი ბრძნულად, მარჯვად გვანდეს ეთერის გარესა.

ესრეთ რასმე მადრასი, შედარებული, საგონებელსა თვისსა იტყოდ და თავსა თვისსა ჭგომობდა, მაგრამ რადას არგებდა? გაფრინდა და წავიდა! ეს არის ჩვენთა და ბუთა შორის მტერობა... ხელმოწიფემ უბრძანა:

— ეგე ჩვენი და ბუთა მტერობისა ამბავი მოვიმინე, მიაძა და მაგით მრავალი სარგებელი მოვიკე. ბრძენთა მეგობრობა მათის სიტყვისა თავისა წინა

მძღვრად. შეუქმნიათ, და ბედ-სვიანობის ნიშნის ეგე კვარი საქმე, და მტენიერებო-
სა სარისთა აღსვლისა მოწამეა.

თქვა შაირი

კაის კაცისა აღესრი მუშეის უნოსს ჭტავს ამოსა,
მისი სუნება ტვისს აძლევს ძლეს და ძლის გამოსა,
გულს სიბრძნეს აძლევს, ახარებს უამსა და მას უქამოსა,
და რა უმჯობია ჭკვიანისა რა კაცი შეეწამოს?!

აწ რადგან გულისა ხემისა სასლი შენის სიტყვისა სასთლითა გამინათლდა,
როგორადაც სენაკთა ყურეთა მუდრომელსა ბაზმა ბრწყინვალე განანათლეს, აწ
ესეცა მირჩიე: რადგან ლაშქარი ხეი, ზეშელის მსგავსად, ბუთა უდიერისა ტრე-
სლისაგან იწვიან, რომლისა საქმითა მოეკლება, და გლესნი ვითარ გულ-დებულ
იქმნებიან, და რამს დაუურებო?

ეთხრა ჩახრუხული

შენნი თათბირნი ვისცა აბირნი, იგ გაკება დასაწესებლად,
ას რიგთა სვანჯთა, შეკრულთა ბრახვთა, სწრაფად გამოსსნი სელისა სლებად!
ქარშონამ ენა ააუბნა, და სელმწიფესა ქება შესსა

და მოახსენა ლექსი:

მეფეო, სმელთა მიელობელო, ციერნიმც მწედ გემწევიან,
სვე-სვიანობით მავალსა აზნი ნუმც მოგეწევიან!

რომელიცა ნათლად მსედველთა ვეწირთა რჩევა მოგასსენესო ბრძოლისა და
შერიგებისა, წასვლისა და დგომისა, საზვისა და დამონებისა, შესვეწვისა და გარ-
დასვეწვისა, არცა ერთი მოსაწონებელი არ არის! მე იმედი მაქვს, ერთ-რიგად
ჩვენგან სერსის აღებითა მათი დაცემა მოჭნდეს. მრავალს კაცსა სერსითა და
ცდითა იავისი საწადლის მოსავალი კეთილად მოუსთვლია. რომელიცა საქმე წე-
სითა და მისის რიგითა არა წარმართებულა, სერსითა და სწიკითა მისი საქმე
წინ წაუყენებათ, რაკვარადაც ქვეყნიერთა მზარავთა, მეგლისა მსგავსად, ცხოვ-
რი მარტო-მყოფელის სელიდამ გამოსტყუესო¹⁴⁹. სელმწიფემ ქებითა, როგორ
ყოფილა?

ქარშონამ თქვა არავი

მოუყვანიათ, ერთისა მარტო-მყოფელსა ერთი ცხოვარი კვიდა მსხვერპლად
შესაწირავად, და თოკ-მობიული მიჭყვანდა და თვისად სენავად მივიდოდა. გზა-
თა მეტად სრვიანსი მზარავნი შესუდენ. რა ნასეს, საბობობის თვალთა შეჭკრეს
და სიდრუვის ზოსტური შეირტყეს, მარტო-მყოფს უკან აუდევნეს, და მცტუ-
რობისა მგელთა ნდომისა დონის-ძიება დაიწყეს, და ჰირის-ჰირ მოსადირება ვერ
გაბედეს. მერმე მელურობა მოამლეკეს, მაგრამე მარტო-მყოფს ყურდგლის ძილი
ვერ მოჭკვარეს. მრავალს საცტურსა ეცადნეს, და მერმე რჩევა ამასუდ დაას-

¹⁴⁹ ვარიანტი: რაკვარადაც ქვეყნიერთა მზარავთა ცხვართა მგელთა
მარტო-მყოფელის სელიდამ საცდურით ცხვარი გამოსტყუესო.

გენეს და ამა სერსხუდა გაერთდენ, რათა მარტო-მყოფელის წრფელი გონება და სწორი ბუნება რითმე შეატუნონ, და ცხოვარი იგი სელთ იგდონ.

ერთი მათგანი წინარე წარმოდგა და სმა უყო:

— ჭე, პატროსანო! ძაღლი ესე სადღამდ მოგყავსო?—სსვამ გვერდი წაურბინა და უთხრა:

— ძაღლი ესე სად მიგყავსო?—სსვამ პირ-და-პირ გამოსძახა:

— ღირსო, ნადირობას მისვალ, ძაღლი დათოგვილი სელთ გიპყრიაო! სსვამ უგანით უვიკლა:

— ძაღლი ეგე ვითარ იყიდეო?

ყოველნი გარ მოკრტუნეს და ერთ სმოხით ესეთი სიტყვანი უთხრეს. ერთმა უთხრა:

— ნუ თუ ეფესელთ ძაღლი იყოს?—სსვა კეცხოდ და იტყოდა:

— ესე კაცი მოღვაწეთაგანია, და სელსა და სამოსელსა ძაღლისაგან რად შეიბილწებსო!—სსვა იგავიანად წარმოიტყოდა:

— ამა მარტო-მყოფელსა ძაღლი გასაწრთელად და სასწავლებლად ძაღლი-სათვის მიჭყავსო.—თითო ესეთი მოსატუნებელი სიტყვა წინა დაუდგეს, ესეთისა ხუშრობითა შესცხვებოდეს, ესრე ტბილისა ქოხებითა ეუბნებოდეს.

თქვა ფისტიაკურნი

თვალმან სატრფომან გზანი შეუგრა, ბაგე ვითხულობს ტრფიალთა შურსა, გულს მისტაცებენ აშიეთა სრულად, სსვა-და-სსვა რიგად, მას მოსასურსა.

ესეთისა მანავალ-მეტყველობითა მარტო-მყოფსა გულთა კჭვი დაუთესეს, და თქვა:

— არამცა ამისი მომსუიდეველი გრძნების მოქმედი ვინმე იყო, და ძაღლი ცხვრად მომანგენა და მე მომიედა?! ესე უმურობესია, ეს ძაღლი აჭა დაუტევე, და ვინცა მომიედა, იგი მოვიძიო და ფასივე იგი გამოვართვაო. საბრალეო მარტო-მყოფი წრფელის გულითა მას მომსუიდეველს უგან გაუდგა და ცხვარი მუნ დაუტევა. მათ მანავთა ცხვარი იგი შეიპურეს და თვისთა საყოფთა წაიყვანეს, აღარ დაიტადეს, მსწრაფლ დაკლეს.

ესე არაკი ამისთვის წარმოვსთქვი, რომე ხეგრცა ესრეთ გვმართებს ხერხი რამე შევმზადოთ, რომე მათთანა სრვისა და საცთურის მეტს ვერას გავაწყობთო.

თქვა შაირი

თუ ძაღლით მტერსა ვერ მატდე, არ გქონდეს მისი დარობა, ხერხსა და სრვისა ეცადე, გაუშვი მიუძსდარობა.

ქმნილას მშვილდისა საბელი, რომელს აჭეს ზედ შემხმარობა, და იგიც აწყდების ხერხითა, ცნობას თუ ჭქონდეს წყნარობა.

ფიროზ ხელმწიფემ უბრძანა: ღონე რამე იძიე, რომელიცა გემართებდესო. ქარშონამ მოასუნა:

— მე თავსა ჩემსა საქმესა ამას ზედა გარდავაკებო. ერთისა კაცისა სი-

კვდილით რა მრავალთა კაცთა სულის სიკვდილისაგან გამოისსებოდეს, წერი-
ლი ბრძანებს—საქმნელიაო. მე ესე მეფობისების, რომე სელმწიფემ დიდი და
ხატარა შემოიკრიბოს¹⁵⁰, მათში მე ტუღად რაწედეე გამირისსდეეს, და ფერთენი და
ბოლონი დამგლიფოს, გაღასუელი, დაგოდელი და სისხლიანი აძაკე სისა ქვეშე,
სადა ბუდე მიდგეს, იგიცა დამიშალოს და მე დამიტეოს, და სელმწიფე ყოველისა
მისისა კრებულთა და სხითა წაბრძანდეს, და მას რომელსამე ადგილსა დაი-
სადგუროს, და ხემდა მოსკლამდი მუნ მოიცადოს, ვირემ მე სერსთა მასეთა მათსა¹⁵¹
გზათა დაგურწემიდეო და ხემსა სლათებსა გაგმწადებდეო; და მეტემ რა მოვიდე,
რაციცა მას ყამთა რჩევა მექმნას, იგი გამოვანინო.

სელმწიფე გარ გამობძანდა გარისსებული. ყოველი ჯარი გარე დგას; მათის
რჩევისა აძებვის გამოსკლისა მომლოდინელნი, ნუ თუ მათი რჩევა ჩვენთვის და-
სამშვიდებელი რამე იეოსო. რა სელმწიფე მრისსანედ ნასეს, ყოველთა შედრწუ-
ნებულთა თავი დაჰქიდაეს და მოწყესა შექმნათ. მასინვე ფირუს სელმწიფემსა ქარ-
შონას გამოთრევა ბრძანა, ბოლო და ფერთის დაგლევას, და თავით ტანამდე
სისხლით გაბასრვა და მის სის ძირთა დაგდება უბატოურად, და თვისისა ლაშ-
ქრისა საბასაკოდ აურა, და მას გამოჩხუელსა ადგილსა მისკლად გაემგზავრენ.
სანამდისი იგინი ესოდენთ საქმეთა მოიმწადებდეს, მზე დაჰსდა და ძლეურებისა
მუშაკმან ვარსკვლავთ გაწყობილობათა თვალ-მარტალიტნი ცრათა აღრზაბათა შინა
ამდურა.

ღ ა ქ ს ი

მზის სსივმან თვალთა მიჭრიდა, ვითა მიფრინველმა მავალმა,
ღამესა ბნულსა მომარტეს ტურვილმან სხამან მრავალმა.

ხიანგ, სელმწიფე ბუთა, მას დღესა მისითა თანა-განმზრანითა ამა საგო-
ნებულთა შინა იეუნეს: რადგან ჩვენ მადრანთის სამკვიდრებულთა გზანი ვისწავლეთ,
და მრავალნი მათგანნი ავსწყვიდენით და მსარ-ბოლო მოღებულნი შეგვიქმნია,
აწ ღამესა ამას კიდე მათ დაეკისათო, და მათი სსიცოცხლო დღესი სიკვდილი-
სა ღამესა შეკრითო, და რაცაღა დღესი გვაქვან მოსკენებით ჩვენთა სავანეთა
გული ვაღსინოთო.

ტ ა ე შ ი

მტრის სიკვდილს უკან სიცოცხლე საამოდ სანატრელა!

რადგან ღამე ბუთათვის ძალის დონე და დღისაგან უმჯობესია, რა შვი
სამოსელი, ლურჯ ფეროვანი, წინ გაიფინა, ქვეყნის სელმწიფობისა სსატას გარ-
დაერთის, სანგთა ლაშქარსა ღამის სურვილითა, ეთიოპისა ბანაკსავითა, თავს
დასასხმელად აბაშეთისა დროშა ამაერთა.

ტ ა ე შ ი

მიწისა ზირმა, ამბრისა ფერმა, ცის ბრწყინვალება მრუემდ შესცვალა!

¹⁵⁰ ვარიანტი: დიდნი და მცირედნი შემოიკრიბოს.

¹⁵¹ ვარიანტი: ვირემ მე ფერთთა მანეთა მათსა.

ბუთ სელმწიფემ თავის უამრავის ღაშკრითა მღვანთა ღამე თავს-დასსმდა არიგეს, და მათგანნი ამა ზირსა სკდა ერთ-სმა იქმნეს, და მღვანთა სხანჯგოთა მიუხდენ.

შ ა ი რ ი

ურიცხვნი მბრძოლნი, ძლიერნი, მოწადინენი ომისა,
ყოველნი დასო გულისა, სავსე შურისა ნდომისა,
გამწყალნი, გარისხულებნი, რიცხვი არ ჭქონდათ წომისა,
და, ვით ტინი გაუდრეკელნი, ნება არ ჭქონდათ დგომისა.

რა ბუთ ღაშკრნი მღვანთა სხანჯგოთა მოგონა, ერთიცა გედარ ჭპოვეს, და ბუნი დიდად დაღონდეს, და აქა-იქ ეიხდენ და მიმოფრინვიდენ. ქარშონა მის სის ძირსა კენესოდა¹⁵² და ვაღალებდა, და თავსა სსმსაითა იფარვიდა. ერთსა ბუეს მისი სმა შემოკესა, და მისი მიუნ ყოფნა სელმწიფეს მოასსენა.

სიანგ სელმწიფე მისის დიდებულებითა, და წარინებულებითა და გულის სსნდოთა მას მღვანთას მივიდნენ. ჭკითსეს:

— გინ სარ, და აქ რად ჭკენსიო? ქარშონამ თვისი სსსელი და გვარი, კენი-რობა და თვისი მოათოულობის გარიგება მოასსენა. სელმწიფემ უბრძანა:

— შენი სსქე ყოველივე მსამია, და აწ ეს მინდა მითსრა:

— მღვანნი სდა არინო? მან მოასსენა:

— ჩემი სსქე ჩემივე მოწამეა, მე მათი სვაშიადი აღარ მეტოდინების რაო. სიანგ სელმწიფემ უბრძანა:

— შენ მღვანთა სელმწიფის კენი იყავი, რაღა ორგულობა და შეტოდება გიქმნია, რამე ესე შეტემთსვაო. ქარშონამ მოასსენა:

— ჩემს სელმწიფემ სიმართლე—სიმრუდედ, და ერთგულობა ორგულობად შემიტვალა, და მეშურსეთა შესემნის გარი ღია ჭპოვეს, და ესე მოსავალი მოსვლით მომივიდა. და ზირველი სსმსსური და ძველი გარჯილობა წამსა შინა გა-მიქარდა და უფსკრულთა ჩამეჭრაო¹⁵³.

თქვა ლექსი

უმაღურ, უსარწაო შექქმნა სსმსსურიას...

უწყალს გარსედ სიკეთე, მითსარ, რა მოსსსურიას?

სიანგ სელმწიფემ ჭკითსა: შენი მისგან გაზატიუების მიხევი რაღა იყო? მან მოასსენა:

— თირუზ სელმწიფეს მას დამესა რა თავს დაესსენით და დაგვიოხანჯარეთ, რაცაღანი გარდაგესვეწენით, თირუზ შემოგვკრბინა და თითოსა თითო თათბირი გამოჭკითსა. რა ჩემი რიგი მოიწია, მეითსა: ამა სსქმისა ღონე რა დიდებოა? მე ესე ვსთქვი: სკენისა გარისა სსზათა მათი ზირის-ზირობა არ ძალ-ურს

152 ვარიანტი: მის ხის ძირსა გენესით ვაღალებდა.

153 ვარიანტი: უფსკრულთა ჩამაჭრაო.

მეთქი, და მათი სიმსნე და გულორნობა ჩვენ გემეტობს მეთქი, სიმძავლით უამრავი და ძლიერება უზომო ჩვენსედ ჭარბი აქვთ მეთქი; სვე-ბედნიერობის ტაიჭთა ადვირი ბუთა სელმწიფეს სელთა უშურია და დალიჭთა ფერსთა მოკაზმულობა, მისის ფერსით განშვენებულა; ბედ-სვიანთა სელის კრვა კაცსა გააცუდებს, ხან გრძლად ტასტისა მპერობელისა ბრძოლასე თავის ქება საკეთილო ნიშანი არ არის მეთქი.

თქვა შაირი

საუდარზე მჯდომის მბრძოლისა საქმე საამაყეთანი,
ადრე ხამს თავის წარკვეთა, ვითა შტოები სეთანი,
ირეში ღომისა ებრძოდეს, უამნი შეუძრდეს დღეთანი,
და ადვილად სახლი დაერღვას ნაწსკვი, ვით საბზელეთანი.

უმჯობესი დესპანის გაგზავნა არის მეთქი. თუცა საომარი აღი ააგზნან, ჩვენ ჩვენი სადგური გაფანჩვის ტრეხლითა მოეწვათ და ჩვენ, კვამლებრ, ქვეყანისა დრეთა ქვეშე დავიმძლოთ მეთქი, და თუცა ზავისა კარი გაგვიღონ, ბაჟი და ხარკი სისხარულითა და მადლობითა თავს ვიღვათ მეთქი.

თქვა ფისტოკაური

თუ თავი გინდა, თავს ნუ გასწირავ, ზვერი დაიდევ, მიეც ხარკები,
თვარა, თავი და მისი გვირგვინი სელით წავიკვა, ვის ესარკები.

ამაზედ სელმწიფეს გული გაუშმაგდა, და პირისა ფერი ეცვალა და შემრისხა: ეკ როგორ მკადრეო, ანუ ვით შემომბედეო? მე ომისაგან მაშინებო, და ჩემი სხანი თვალთა აციწუნებიაო?!

მიოსრა შაირი

მტერი სრმალს ღესავს ჩემთვისა, თუცა საკვდავად მებასრა,
მამ ჩემი ენა მასვილი უმკვეთე რაღას მებასრა?
მტერს გული სწრაფად მოკუგვლა, რა უამს უწყალოდ მებასრა
და ჩემს ომს მან ვერა დაუდგნას, გავარბენინო მე ბასრა!

კვლავ მეორედ სწავლისათვის ენა ადგსძარ დაჟინებითა და სწორეს რჩევითა ვსწვართუ. მოკასსენე:

— ეჭა, სელმწიფეო! სამჯობინარსა კალბისა ნუ დაუტევებ, და შენისა გული-სა ნიაკითა გაუსინჯავად და გამოუძიებლად საქმეს ნუ შემართავ მეთქი. კრძალვა და რიდი სელთ იზუარ, რომე ძლიერს მტერს ღიჭნითა და ფერობითა შეწყალება გულთა შეუვა, და თავ-ხედი ნადირი სერხისა და სრვიისა მასესა გაებმის მეთქი.

ვუთხარ ლექსი

ორსავე სოფელს გარჯია ამ ორთა სიტყვათ სწავლანი:
მოყვარეს თავს აბრალედე, მტერთ შეასკეწო დაულანი.

ამას მიჭტავს, მტირუ და დახალი მოლი ძლიერის ქარის მიმყოფითა უგნ-

ბელად დადგების, და მალაღი და შტო-სშირი სენი სიმტკიცით დადგომითა მინითურთ აღმოიფსვიან მეთქი.

გუთსარ ჩასრუსაული

ნუ სხსუბა, რომე მანქანის ღონე სსუბის სქმის¹⁵⁴ მოქმედებულსა, ჩსუბისა გზასა წავირევის მისას, დროსა არ მოცემს შენთვის ქებულსა.

რა ესე სწავლა მოვასსენე, აბორუდა, და მე დამდუმეს და ბუთ გერძობა შემომწამეს. მათ ჩუთა ნარესავთაგან სელის აღება და გადგომა, მტერთა შერი-სა ცუცხლსა გზება დაუწყეს, და მე ესრე გამლასეს, ვითა თქვენ მსედავოო. მე ესრე გეონია, მათ თქვენი ომი სწადან, და ბურუნსა დავიდებთან, და თქვენსა მოწვევადის სერსსა რასმე ცდილობენო. ბუთ სელმწიფეა რა ჭარმონას სიტყვა მოისმინა, მისსა ერთს ვეზირსა ჭვითსა:

— ამა მალანის თქმულსა რაგვარად სედავო? მან მოასსენა:

— ეოვნება არ გაწყუება. რასაც ადრე მიწა-მტკერთა გარეკ, უძობებაო, მა გისი ბილწი საგონებელი აწვე განაქარგო, ბოლოს განსკენების და დამშვიდების გზა და საქმე დამიკვიდრო. მაგისი სწაფად სიკვდილი სამოო, ამისთვის მაგის უკეთესსა საშოკარს სელთ ველარ იგდებ, არამცა გაგებნებია. ამა ნახვეარ მგედრის მესისაგან ერთსა ესეთსა ცუცხლსა მოველი, რომე მისისა აღისა გუ-გუნი აწვე ყურთა მოესმისო.

მოასსენა ტაეზი

ნუმც მინასავს ამ ცუცხლისა კვამლი თუთა მოეუინოს.

რომელმაც დრო რა დაცეს ძლიერს მოვალეს რედა, და მის სანი დაუ-ეოვნოს, მერმელა მის სედა კამი და ღონის ძიება გელარა ოდეს ჭზოკოს, და სინასულმა და სამიძიარმა აღარა სარგებელი მისცეს. რა მტერი დაუსუსურდეს და დამარტოვდეს¹⁵⁵, მისინდა ეცადოს, რომ თავი თვისი მისგან გაათავისუფლოს, თვარა, თუმცა მტერი იგი მის მორევისაგან აღმოცურდა, კვლავ ძალს მოიტყოს, და სათავნოს გაიმრავლებს და აღმოსაფსვრელად მოემისადება.

თქვა შიარი

რა მტერი შენგან ივლტოდეს, შენ მას ნუ გაუბარები!
თუ თოკი შენი გაწვიტოს, შენ ნუ გაუწვიტო, წარები.
მტერთგან რით ჭზოო მშვიდობა? მას საქმეს ნუ კემარები,
და თუ სელად იგდო, ავასა წამის ნუ წავგარები!

სელმწიფეო მის სიტყვას ყური არა მიუბვრა, და არცა მისსა სულთა შუმა-წუსებულსა ტებილად მოუბართა ენათა სანსენელთა შინა ადგილი აზოუნისა, რად-გან ბრძენთ უთქვამთ: მინდობა მოყურისაგა გაუსისჯავად და გამოეცდელად უტ-კოო საქმეაო, არამ თუ სერსისასა და მცხოურსა მტერსა არ გაკერძდომო!

¹⁵⁴ ვარიანტი: ჩსუბის ს ა ქ მ ე ს ა მოქმედებულსა.
¹⁵⁵ ვარიანტი: და და უ მ ა რ ტ ო ვ დ ე ს მი შ ი ნ ლ ა .

თქვა ლექსი

ამ უამად გამრავლებულა მოყვარე დაუნდობელი,
აწ ვით შევიქმნა¹⁵⁶ მტერის სრივისა ჯდრე მცნობელი?

ქარშინამ რა ესე სიტყვა მოისმინა, გულ ამოსკვნით ტირილი დაიწყო და
თქვა

ლ ე ქ ს ი :

გული მისც ნადვლით ნაკოდი, წულუღი, შელალთა მდენარე,
შენ რაღად დამსხლეუტ ლასურითა? აისკდე-ეე რენარე!

ესე გვარმა სიტყვამა ბუთ სელმწიფის გულთა კარი გახსნა, მას კვირ-
სა შირი მოარიდა, და სხვას კვირს მიექცა და თქვა მისდა¹⁵⁷:

— შენ რასა მეტყვიო? მან მოასუნა:

— მე მაგისა მოკვლასა კერ ვაჩნე, ამად რომე მოწყალების მქონებული
რა მტერს დამბუნებულსა და უსუსურს ნასავს, მაშინლა შეიწყალებს და მისის
დაცემულობისა აღდგინებსა და სელის აზერობასა ეცდებისო, რომე მისი სიჭკე-
ლე და გულ-გუთილობა გამოცხადებით თუითა შინა გამობრწყინდეს, რაკვარა-
დაც წამთრის დაზრულსა გაზაფხულისა მისკელსა შეება უნდა მიეტეს, და უღო-
ნოსა და ფერსთაგან დავარდნილსა შეწეკნა მიეტესო.

მოასუნა ლექსი

გზა კეთილისა კაცისა ნიადვ კჭონდეს სავალად,
გირე დრო ტედას, დავარდომილს სელი აუშყარ სავალად.

ზოგიერთი საქმეა, მტერს მოყვარედ შეიქმს, რაკვარადაც დიდ კაცის
მოძულე ცოლი მზარავისა შიშითა ქმრის მოყვარული¹⁵⁸ შეიქმნაო. სელმწიფემ
ჭკითსა, როგორ ყოფილაო¹⁵⁹?

მან გვიჩირომა მოასუნა არაგო

უთქვამთ, ერთი დიდ კაცარი იყო, მეტად დიდად მდიდარი მკრამე დაიდ
დუსტირი და ავ-სანასავი, ავ-გული და ფსიკიანი, სიბურთით მოძულურებული, მაგი-
ნებული და უსამსად მქცეული.

შ ა ი რ ი .

დევის უბილწე სასითა, კშიათა უგონჯარესი,
სასმილით შეფარდიული, კამლითა შესამქსარესი,
უკვისა უდუსტირესი, გულ-ქვათა სიუარესი,
და შესუდვით ცნობის წამლები, სიკვდილის დღის უარესი!

ამა კშიავის სასისა კაცსა ესეთი ცოლი ჭყვა, სასითა ტურფა, სიმწყს-
ზრით შენიერი, შირის-წულანი, ათსუთიეტისა დღისა მოკარისა მოგვსად მი-

¹⁵⁶ ვარიანტი: აწ ვითა ვიქმნა მტერისა.

¹⁵⁷ ვარიანტი: სხვას ვეზირს მიექცა და უთხრა.

¹⁵⁸ ვარიანტი: ქმრის მოყვარე შეიქმნაო.

¹⁵⁹ ვარიანტი: როგორ გახსნიაო?

სი ციალი ბნელთა ღამესა ნათლის დღისაგან უმეტეს ეკვიდა, ჭკუანისა მანათობელი მსუ ცათა გამარისა სიმალლითა მისსა გამკამებსა მესურნობდა, თემთა კაცთა ენანი მისის ჭების შესხმასა ამა სიტყვითა იტყოდა:

შ ა ი რ ი

თუცა მოვარე ზირსა შენსა ედარების, კერ ესწოროს,
იგ დაბნელდეს, შენ ნათობდე; შენ არა—მას მსუ მოკომოროს,
საყუარელი კვიზაროსი ტანად ვინმცა გავიგოროს?⁶⁰
და მას სჯობისარ უსულითა, თვალთა ვინმცა მოგაშოროს?!

სწეკადთა მათერჭეკველი კალამნი მტირედრე მისსა სიკეთესა ესე სასჯელ სწერდენ და ბრძანებდენ:

შ ა ი რ ი

რასაცა გულთა დაიწერს კალამი გონებისანი,
შენი შექნება მას მეტობს, არა მსგავსია სსკისანი
ეოჯლს სატურფაღსა შენ სჯობსარ, ციერნი წყუსნი დღისანი,
და შენგან მიისვენ ნათელსა დისკოცა იგი მისისანი!

მისი ჭმარი ათას რიგის სურვილით მისის სასის დასასკვის მოსურნე იყო, და იგი ასი ათასსა ეკვს მისის სიმძულვარითა გაიბუნდა, არცა მისს ტვბილსა აღერსსა შეეთვისებოდა, არცა მისისა ლიქითა მოღორდებოდა. ჭმარს წამდაწყუთ მისი სურვილი ემატებოდა, და შეღონების ჭმუნვითა შეიწრების ტანჯვანი ზირთა ახნდებოდა, თითოსა სულთქმაცხედა მისისა ურვისა კვამლთა აღმოიხრებოდა.

იტყოდა ტაეზსა

თუ არ შემრისსავ ურვილსა, რითღა ემატოს სურვილსა?

გერცა შებრალებისა გული საწადლისა მისისა სელსა, მის ნაწინავსა საგდებელსა მისწვდებოდა, არცა ვედრების ქაცვთა მისის ზირის წაღვოტთა შინსა საწადლის ვარდი გაემღებოდა.

თქვა ლექსი

მე მისის ზირის მოსა ვარ, ნასჯად ვინ მერიდებისა,
გისის თმისათვის გავსელდი, სული არ მიმიწვდებისა!

მის ვაჭრის სასლთა ერთს ღამეს მზარავი შეეზარა. მას ვაჭარს ემინა, და მის ცოლს ეკვიდა. რა მზარავის შესულა შეიტყო, შეშინდა, სამულველს ჭმარსა მოკლდა და ზედ მიეკრა, ძლიერ მიეკონა. დიდ ვაჭარს გაეკვიდა, და მღჭმარე ბედსა გარდაესია, და მეტის სინარულისაგან სულთ ითქვან

და თქვა ლექსი:

გაკვვიძინეს ბედსა ჩემსა, ან რცნება რა მქვესა,
სიზმრივ სიღვის უიმედოს ცხადად ეს რა მომეჩვენა?!

ეს რაღა წყალობა მოიკვლინა, რომე ფარულისა ფარდავით ესე გამოჭკრთა?

⁶⁰ ვარიანტი. ტანად ვინმცა გაიგოროს?

და რომლისაც მსახურებისათვის ესეთი საქმე ბედნიერობის მოსავალი მომი-
ვიდაო?

თქვა ტაუზი

სადა ბრჭყე არა სტანობდა, მუნი კარი ვითარ გაეღო?

რა მიმოიხილა, ნასა მზარავი იგი და სცნა, ქალისა მის მოხვევა მისის
შიშის გამო იყო, და ეტეოდა მას:

— ეჭვ, კეთილთა სტუმარო, იერს-ბედნიერო! რაღაც ძალ-გედვას, უნჯთა
ჩემთაგან აიღე და წადი, რადგან შენით ამჟამად ჩემმა გამტანჯველმა და ჩემმა მოძუ-
ლელმა ჩემზედ გული მოიბრუნა და წყალობის თვალთა მომხედარა!

ამა არავისა სარგებელი ეს არის, რომე ზოგნი ერთნი პირისანი იქმნებიან,
მტრმაც რომ ნახოს—სიტყობსა, სიყვარულისა, ალერსისა და ჩუქების მეტსა
ველარას უყოფენო... აწ მადრანიცა ესე მათგანი ვინმეაო.

მოასსუნა ტაუზი

ჭუკ, რაცა ჩემი ისმინე, რისხვანი აწ მოითმინე.

სელმწიფემ მესამეს ვეზირს ჭკითხა: აწ შენი გონება რას სედავსო? მან
მოასსუნა:

— უკეთესი ესე არს, სელმწიფემან მისისა სულისა ზეწარი არ დასიოს,
და მოწყალების სამოსელი შემოსოს, და რომელიცა მისი შესაფერი სიბრალე-
ლია, მით შეიწყალოს, რომე იგიცა მის მართებულსა სამსახურსა ეცდების,
სწავლისა და ერთგულობისა კართა ამით გააღებს. სხვათ ბრძენთ გამოუცდით,
მტრისა სიმრავლისაგან თუცა ერთიც არის კაცი გამოიბირო, მათი გაფანტვის ქვა
მათ შეურილობათა შინა ჩაყარდებო. რომლითაცა სერსითა ერთი-ორის კაცის
მათგან გამოყვანას შევიძლებთ, მათში დიდი ცილება, და განსეთქილება და მი-
მოთქმას შეიქმნება, და მეორეს მტრისა გულისა საწადლის გემოსა განმევირტებს,
და მოყვარეს გულისა რიგთა ჩაუცდებსო, რაკეარაღაც დეემა და მზარავმა განსო-
რებულის მოჩენის მიზეზად თაკუთი საქმე შექმნეს. სელმწიფემ ჭკითხა, რო-
გორ ყოფილაო?

ვეზირმა მოასსუნა არაკი

არაკად უთქვამთ, ერთი განსორბებული იყო, ბუნებით წმიდა, საქციელი-
თა სუფთა, კეთილად მქცეველი, ხალხადისა შუკათა ერთი სენაკი დაეპყრა.
მისი მოქმედება ესე იყო: დღე-ღა-ღამე დაუცადებლად უამიერად ილოცვიდა, და
ჭეკვიერისა კაცისა და ავისა საქმის ქმნისაგან კალთა სრულობით დაებურტყა;
საწუთროსა უსანობისა წერილსა მატანეთა პირისაგან იკითხვიდა, და ეუწყა, რო-
მე გუგა თვალისა დაუწერტელად არ დაჩხებოდა, და იჩქითად მარბენელი სატი
მისი არ შეიპყრობოდა, და სიკეთის საუნჯე მრავლის ცდითა გულ-უცემოდ არა
სვლებოდა.

შ ა ი რ ი

უკვლო ვარდი ვით ჭბოვო სოფლის წაღვოტის არეს?
 მისი უვაილი სავრეიელად დაღსა დაგასწიკეს მწარესა,
 ხრმაღსა გცემს, მზის სსივს გაოცნებს, ეჭვდე მისს შესადარეს,
 და ფერ მისდის¹⁶¹ ოქროთი განარებს კაცთა არ მოსსმარესა.

მოწყალებისა კუთსესა შინა თავი მოსვენებისა უბესა შიგა ჩაეუო, და მის მდღეერისა საზრდოსა, რომელი უცნაურისა ფარდაგით მოეცემოდა, მას დასჯერდებოდა.

ღ ე ქ ს ი

ჩვენ სასე დავერებისა დაგვიდევა სავმარებულად,
 მოყვრის შეწების მოქსეუ მართი ოდენ დამვერებულად.

მაშინ ერთმან მისმა მსასოებელმა კაცმა რა მისი ეგრე ყოფნა და სიწმიდე სცნა, თვისისა სულისათვის ერთი ახალი, მოუქანი, გემოთი და სიბოხითა გარდამატებული კამბების ღოდო შესაწირავად მიუძღვანა განშორებულსა. რა მისსა სენაკსა მიიყვანა, ერთმა მზარავმა ნასა, და ნდომისა სისარბე მოემატა და განშორებულისა სენაკსა მიმართა. მას მზარავსა ერთი დევი, კაცის მსგავსად, უკან დაედეგნა. მან მზარავმა ჭკითხა:

— გინ ხარ, ანუ სად მისვალო? მან უთხრა:

— მე დევი ვარ. კაცად ამისთვის შევიცვალე და მის განშორებულის სენაკსა მივალ, ამაღ რომე, ამა თემთა კაცნი უმრავლესნი მისისა ჭადგებითა ცოდვასა და ავსა საქმესა დაუტოებენ, და აღთქმასა ჭყოფენ და სინანულს შეუდგებინ, ჩვენის მოწილეებისა და სამსახურისაგან ხელსა აიღებენო. აწე მინდა მანე დრო დავიტე და იგი მოკვლა, — ამ საქმესედე მივალ. ჩემი ამზავი ეს არის, და შენ შენი მიაშუო. მან უთხრა:

— მე მზარავობისა და ავსავობის მოქმედი ვარ, დამე და დღე ჩემი საქმე და სავმარებელი ეს არის: ვისი რა ქონება მოვიპარო, ანუ შეწუხებისა დავი ვისი გუფსა დაავსავ? აწე მის განშორებულსა მსუქანი ღოდო მიუძღვანეს, იგი მოვიპარო და ჩემად საზრდოდ ვისმარო.

უთხრა ცაევი:

მე ჩემო სულო, ბედად მოსულო, ვამსანავოთ დღე-დაღამი სულო! ეჭა, ვმადლობ სვესა ჩვენსა, რომე ჩემსა და შენს შუა ამსანავობის საბელი გამტეარებულად და კრომის გზა გამხადებულად. ესე უადვილესა, ორისავე სამტეარო რადგან ერთიაო. მერე ვირი გზას მიახურეს, და საღამოს განშორებულისა სენაკსა მიადგნენ. მას ღოცვა დაესრულებისა, და საღოცველსა ადგილსა ჩამომჯდარიყო და სთვლემდა. მზარავი სავმარებელსა ჩავარდა და იტყოდა: თუცა დევი მისი სიკვდილი გააპირა, არამცა მას გაეღვიოოს, სცნას და ხმა ჭყოს? მესობელნი მოკრებებინ, და ამით მე კამბების ღოდოს კვდარ ვისელთებო. დევი-

¹⁶¹ ვარიანტი: და ფერ მის დას ოქროთი განარებს.

ცხ ამას იგონებდა: თუცა მზარავი კარსა გასხვამს კამბეხისა გამოსაყვანად, კარი-
სა ჭრიაღით მას გაეღვიძებო, და მე მის მოკვლას ვეღარ შევიძლებო. დეკმა
მისი მოკვლა მოინდომა, და მზარავმა—კამბეხის მოზარვა. ამაზედ ცილება შეექ-
მნათ და შუა შუღლი და ბრძოლა გამოერიათ. მზარავმა განშორებულს უყი-
ვლა:

— დეკი შენდა სასიკვდილოდ მოსულა! — დეკმა დაიყვირა:

— მზარავი აქ ვიდგეს, კამბეხსა გზარავსო! — განშორებულს მათს სმიანობა-
ზედ გაეღვიძა, დაიძისა, მეზობელნი ყოველნივე მოეშველნენ და დეკი და მზარავი
გარდისხვეწნეს ორნივე, და განშორებულის სული და საქონელი მტრის სიცრუ-
ვისაგან უნებული დაწნა.

ლ ე ქ ს ი

თუცა მტერთ ლაშქარს შეუსვდა გაურა და ორ-პირობანი,
სრმალსა ქარჭაპით რად იღებ, რად უნდა სულთა ზერობანი?!

რა მან ვეზირმა სიტყვა ესე დასრულა, პირველი ვეზირი გარისხდა და თქვა:

— მე ვსუდავ ეგე თვისითა სრიაკითა და ეშმაურობითა შეგაცდუნებსო. გიჯობსო,
გაუსინჯავისა ძილისაგან გაიფრთხოთ, და ესეთი უძეცრებისა ბაძა გულის ყუ-
რით ამოიღოთ, და ამ საქმისა გაგებისათვის გონებას მოეგნეთ, რომე ჭკვიის
საქმეთა საფუძველსა ქვეშე მტერთა სრიაკებთა გაგებისა უძეცრად საძვობინაროდ
დასდებენ. ტყუელითა და უნათლარს სიტყვითა მათს გზასა არ მოსცდებიან.
უცოდინარე მოყვარე, რომელსაც კერ მისვდება და კერ დანახავს, ცოტათი რით-
მე მოტყუდება და დაჟინებით სულ-გამომავლსა აიკინჭილებს, ძველ შურსა და
მტერთ სიკურატეს გუფით გააგდებს, და დაზავებისათვის სისარულს იწყებენ.
და ესე არა იციან, მტერი რაგინდ ათას ფერად დასატყუელი ეხეწოს, აგრევე
სამტერო ფერი მისის გულის ფიცარზედ დაწერიით აწნდებიანო.

თქვა შაირი

ეტადე ჭინდლო ლაშქარმა გულს არ მისტაცოს ცნობანი,
მსგუფისა უამა არ გავლო, ეგრევე ქმნას იმოდნობანი.

ღამე რა გავა, დღე მოვა, ნათლად მვისავე მზობანი,
და ბნელსა მავალმა ფერსს აწროს, სად ჭყრია გვად ქვაობანი.

საცხადოა, უცოდინარო თვალთა ბასრისა ქალაქი ბადდადად ეხეწების, ბრო-
ლი და მივი უძეცრით სახედველსა სპეკალის ქვა ეგონების. თქვენი საქმე მას
სუროს ამავას ჭკავს, როსივიზისა და ურცხვის ცოლის სიტყვით რომ მოტყუ-
დაო. სულშივემ ჭკითხა, როგორ ყოფილან?

ვეზირმა მოახსენა არაკი

უთქვამთ, ერთი სურო იყო საჩანდობის ქალაქსა შინა, სეფოსნობითა და
ოსტატობითა სასლავარზე მისული. მას ცოლი ჭყვა სილამაზითა სრული, თვა-
ლი ქურციკისა უგანდა, რომელი შესვლით ღომისა მოინადირებდა, და მელის
მსგასთა ქვენიერსა მცოდნინარეთა ყურდგელივით დაძინებდა.

შ ა ი რ ი

გულისა მომტაცებელი, შემაცდენელი¹⁶² სულისა,
აშვიტა მისთა მოწყალე, ტან-სარო კარგ უსულისა,
თმისი გველურად აღლარქნილი, მისხველთა დამსუღლისა,
და ზინს კარდის ცვაწი სხსიუი, მწისაგან სისელ წასულისა!

ზურო იგი მისი ტრფივლი იყო, და უამსტა ერთს უმისოდ ვერ გასძლე-
ბდა. ცოლიცა ზირ-საფერისად ზატოვს უყოფდა და სიყვარულს ჩემობდა, მგრ-
მე სხვაცან ღვინობდა, და სადილობდა და სხვათა მოყვარესთან სასძლითა სვე-
და. მის მიწობლად ერთი ვინსე ჭაბუკი იყო, სიმძლვე სულისა კორდის შინა
კვიპაროზისავით აღეზარდა, და ზირი ასაღს გაშლილს ვარდსავით სუხნელების
წელითა დაებასა.

ლ ე ქ ს ი

ერთი სე შიე და მოგარისა იდგა, მართ უკეთესა,
სხვას ვარე სავსი მოსხმოდა მუშეთ მეობი, დანათესა!

იგი დიაცი მას ეტრფივლა, და იგი ყმა მისის სურვილის მსეში გაება.
მათში შუნამაკლთაგან საქმე დანხლოვდა. სანადგო ღვინ-სახარეულის დილა სალა-
მოს მიეწოდა. მეშურნეთა თვალთა წუედინდის მათ ორთ მოყვარეთ ერთმანერ-
თას სურვილის ანთება ბნელად ეხვეწებოდა. (დიაციმა) შეუთვალა (კუროს) მიწერთა

ლ ე ქ ს ი :

არ ვისი შემშურებია სამიეო საქონელთა,
განაღა სატრფოს წადილი გულოთ მაქს ღვინოდ მსელა!

ამა საქმისა შემურნეთა ყოველივე მას სუროს აცოდისეს. მან საბრალმან
ეგოდინი აუგის გაკრძალვა არ იცოდა, ამისთვის მართლისა შეტეობასა ეცადა,
და მამინდა მისის საქმის მოკლასა (შეუდგა.) უთსრა ცოლსა თვისსა:

— სხვაცან წასვლა მსებას და სავსალი შემომზადეო. ეგრე შორაც არ
არის, ხსნი რამ დამეუფნოს, მგრამ შენი მოშორება ვით მოკითმინო, ანუ სულ-
თა დამადნობელს ბრძმელსა შინა¹⁶³ ვით გავსილოვო?

უთსრა ლექსი

გაყრა არ მინდა უნდომად, ამაღ შექმნილვარ სებითა,
გისა სწადს შენი შორის ყოფნა მოსურვებისა თსებითა?

ცოლიცა ქვეტრივი ტრფლობა დაუწეო, და სისარეულისა ცრემლთა თვალთა-
გან აფრქვევდა. სავსალი სწრაფად მოუპყადა და წარგზავნა. მიმავალმა ქმარმა
ამცნო:

— ვარი მავრად დასშევ, და ყოველსა ჩედა გაკრძალვით იყავ. თუცა მზა-
რანნი ჩემსა აქა არა ყოფასა სცნობენ, სახლისა დათხრასა ეცდებიან, და საქ-
ნელსა და მოსაკებთა იავარ-ჭეოფენო. ცოლმა მისი მცნება ესრე დამარსა და

¹⁶² ვარიანტი: შემაცდენელი სულისა.

¹⁶³ ვარიანტი: სულთა დამადნობელს შირსა ბრძმელსა შინა

ფიცი ესრე დაამტკიცა. რა მისმა ქმარმა კარი გაკლო, (ცოლმა) მის კუროსა კაცი გაუგზავნა და შეუთვალა

ლ ე ქ ს ი :

მოდი, წაღვოტი ბიბინუს, კარდი გაშლილს კიდეს,
ეგალი ჩამოსცვივნია, კალთას ვერ მოგოვიდეს!

მან კურომაცა ზირობა შეუთვალა: ღამე რა ცოტა გაკლოს, ცისკრის მო-
წვენამდე ჩემისა სსხისა ნსხვასა ელოდო!—ღიაცსა ზამინი ესე დიდად იამა, და
მასპინძლობისა სამსადისსა სელი მიჭყო.

თქვა ჩახრუსაული.

ნეტარ რა სუენი, სრულ მოსასვენა დღესა მომეტა ზატიოსანი!
ერთს ღამეს მთვარე თუ მოივანე, ჩემსა მოსვიდე ტანად სოხანი.

ხურო იგი ღამისა სიბნელესა შემოიქტა, და თავის სსხლსა შინა შევიდა.
მას ჟამსა მოუხდა შესვლა, რა მთოვარე და ერძი მესადგურე ქმნილიყო, და
აშე-მასიგინი ერთმანერთს შესწოებოდენ: სან ტურფა სსხე ვაყისა გულისა სსხად
სწრაფობის ცუცხლსა მის ქალის მოთმენის კალთას ჩააგდებდა, და სან ქალი
იგი, ბროლ-ტანი და გულისა წამლებელი, ვაყსა სიბრძნე მეტნიერობისა საუნჯეთა
დასტაცებდა!

შ ა ი რ ი

ორი ტან-სარო ცსოველი, ცნობათა მომტაცებელი,
თავით ფერხამდის უსინჯო, ძვირად დასაფასებელი:
ერთისა ზირი მთვარულად ღამისა მანათლებელი,
და მეორის ბაგე-ბაღასში ბროლ-ლალთა ზედ შემწებელი.

საბრლო ხურომ ესოდენი მოიტაცა, რომ იგინი დაწვენ და მოისვენეს. მერ-
მე ფერხ წყნარად მათს ლოგინსა ქვეშე დაწვა, რომე მათი საქმე ყოველივე შეი-
ტეოს. ანაზდად, ცოლმა მის ფერხსა თვალი შესწრა... მამინეკ სცნა, ქმრის გამ-
გზავრება საქმის გამოსაცდელად იყო. ჩუმიად თვისსა მოყვარესა წასხურხნა:

— მადლითა სმითა მკითხე, მე უფრო გიყვარვარ თუ შენი ქმართქო?
მან უმამან უსმინა და კერე უთხრა:

— ჭე, სასურველო! ესე მაცნობე: ჩემი სიყვარული შენს გულში უფრო მე-
ტობს, თუცა შენის ქმრისა?—ღიაცმა უთხრა:

— ესე სიტყვა ვითა მკითხეო, ანუ რა სარტებელი გაქვს ამის თქმითაო?
გაყმა შიშითა ხმა კვლარ გასცა, და ქალმავე უთხრა:

— მართლსა იტყვი—ღიაცნი გულ სუსტობითა და უგუნურებითა, ეშმა-
გის საქმის ნდომითა, ან თვისის სიტურფის გამომენითა ასე მოსცდებიან, და
რავართაგანაც იუოს, ერთს ვისმე მოყვარეს შეთვისდებიან, და მათს უგვარობა-
სა და აუ-ტომობასა არ დასედევენ, და მოუწონარს არ გასინჯვენ და აუგს არად
შეირცხვენენ. რა წადილს აისრულებენ და ნდომას გაათავებენ, სიყვარული ვლებას
დაიწებენ, მათი სიხსლოვე სსხვა უცხოებსავით დაშორდება.

უთხრა ლექსი

მოყვრის გაშვება ადვილ სჩანს დიაცსა გაწბილებულსა:
დღეს ერთისაა, სვალ სხვისა, წამს არ შერჩება ქებულსა!

მაგრამ ქმარი, რაკვარადაც სული გვამში დგას, ესრეა ცოლისათვის, და
ნათელთა თვალთა მისთა უძგობესიაო.

თქვა ტაეში

იქმნება სულის გაწირვა, არ ქმრისა აბყარობა.

დღემც დაუძირდება და სიცოცხლემც ნუ ეღივება ეგეთსა დიაცსა, ქმარი
ათასჯერ თვისსა სულსა არ ერჩიოს, და უფროსად დიდად არ უყვარდეს და
თვისი სიცოცხლე ქმრის განსვენებისათვის არ უნდოდესო!

უთხრა ლექსი

უქმროდ ნუძინა მაქვს სიცოცხლე, ცხოვრება ერთის წამისა,
სულიც ნუ მიდგა გვამშიდა ნათალსავე უამისა!

რას სურომ სიტყვა ესე მოისმინა, ცოლის სიყვარული და მოწყალება გულ-
თა შეუვიდა და თქვა:

— მეწადა დიაცის ამის ბოროტის ყოფა, და დემეტმან ამას საბრალდოში
სიკეთე გამოაცხადა. დიაცი გონება სუსტია და ადვილად მცდარი. ჩემისა სიყვარულითა
რადგან ესრე იწვის, და ჩემის ტრფივლებითა მეუღლობის წესი და რიგი
გულ-დაჯერებით ჩემსედ უზურია, რაკინდ ერთი რამ შეცოდებინოს, იგი
სასწოროთა შიგა არსსა შეგუდავ, და ამ საქმით ერთი რამ აზავი გაითქვას, და
ცუდის გამოკიდებით უარესი იქმნას—რად კარგაო? არა კაცთაგანი უცოდველი და
წმიდა არ არისო.

თქვა ტაეში

გინ არის სმელთა არ მოიწია და კალთა არა შეუბიწია?

სინანული დაიწყო: მე ცრუად თავს ჩემსა ესოდენი ტანჯვა რად შეკამთხვი-
ვეო?! აწ რჩევა ეს არის: მასთან მეუღლობის ღსინი არ მოგშალო, და მისი
პირის-წყალი უცხოთ კაცთ წინაშე სმელთა რედა არ მოკაყივნო, რადგან ესე-
თი საქმე ცდომით წაჭვიდებია, არა თუ ცოდნითა და მტერობითაო. მასა, მე
მმართვეს მისსა გულ-კეთილობასა თვალთა და ყური მივაპყრა, და მისი აუცი და-
ფაროო.

თქვა ლექსი

გინ სჭირდეს ერთი სიკეთე, აუცი ასრე მეთია,
მოყვარე სიკეთის მეტსა ვერ ხედავს: თვალ ნახლექტია!

მერედა მის ღოგინის ქვეშ მოიტადა გულ-დაწუნარებით, ვირე იგინი თვა-
ლისა შეებისაგან მოიტლდიენ, და რა წყვდიადისა ღამის დროშა გაიქცა—

ლ ე ქ ს ი:

რას ღამით ჩრდილით გამოჭსდა დღისა ელვარე დროშანი,
სიგეროდ გამოჩნდა ცისკარი სოხანში, ვითა შროშანი!

უცხო იგი კაცი წავიდა. დიაცმა თავი მოიძინა. სურთა წყნარად ღო-
გინის ქვეშედამ გამოვიდა და მოკრძალებით ზედ უაუჯდა. მოწვევის მოკვრით,
დიაცის შეხუბლთა ნადებთა, წყალობის სისხლითა სოცითა, წყნარად ხელსა მკერდ-
სა ზედა უსმობდა, მანამდე ცოლი მისი მაცდურობის ძილითა თვალს გასხუბდა.
ნასა, ქმარი სისოიძლით უჯდა, წარმოიჭრა და თქვა:

ღ ე ქ ს ა

აჲ, რას დღეს შეგესწარ, ბედის მოსწვევას!
ამის მოსვლითა გაუცვდა სიძალეუ ხელსა მწვევას.

მეძე გვითხა: მშვიდობით რადის მობრძნადი? — ქმარმა უთხრა:

— მამის მოკვლად, რა უცხოთა მას ჯანუგას ეელსა მკლავი მოგუგლო! რა
გსცან, შენთვის სხმარად ხელი მომეტა, შენის შექცევითა თვის მოვითმისე, და შე-
ნი გული არ გავაშწნე, რადგან ხეიწედ შენი გულ-კეთილობა და დიდი სიყვან-
რული შეგიტევე. დაჯერებულ ვარ, რომე შენი სიტყვასლე ხეითვის გინდა, და
შენი თვალის ხენს ხეიწედა სსკვრეტლად გიშეწავა. თუცა ესე ერთი შენი უაღ-
რისი აუგი მოგიხდა, შეცდომით და ეშმაკის სსქმით იქმნა. აჲ მე შენს სიყვან-
რულს ვატივს არ მოვკვებ, — გულ-ღებულ იყავ და ნუ რასა ზედა გეწიდე-
ბის, ჭმუნვისა და ურვისგან გამოდი მე რადგან შენზედა ბოროტი განწინასგა
რადგან მქმნდა, და სხვანი რამე გამეგო, ისიცა შემინდე. აჲ მადლი სუკსა ხელსა,
რომე ესე გამოხეულ, ხემისა ნდომის მეტი არა რა გაქვსო!

უთხრა ცაეზი

უგუნურად გავიწინასე სიბოროტის შენთვის სსხე!

დიაცმისნა სსხრიგო ეს აუბნა, და რისისე მხრითა სსლეული გაემოწა. და
სურვილის ხელი სისხრულისა ეელსა გარდასხვივას, და სურამ ბოდიშა მოიხნდა
და ეს იგავო უთხრა:

ღ ე ქ ს ა

გვრემცა დმერთი ნუ გვითხავს შენის ცოდვისა სსქმეს,
ვით მე არ გვითხო სსქმარი, იქ დმერთმან გიშვას აქ მესა.

ესე სსხე ამისთვის მოვიგვასე, თქვენც მას სურთსავით, ავის დედაგარის
სიტუვის მოგვასად, ამა მაცდურისა მდარანის ენით არ მოსტყუედეთ, და მსეს
ხურსსა და სწიგას, რომლისგან სისხლისა სენი მოდის, მას არ მიტყუეთ და
სიმართლის გზადამ არ გახვადეთო.

თქვა შაირი

ჩვეისნი მტერთ ვინაბსას არ მიქნდობს გულითა:
ვით იგი არის ხურსითა, სსქმითა ჭარმავულითა,
იგიც აჭრელებს სიბრძნესა გულისა ბაღთა რეულითა,
და ვინც მიეხდობს, შეიქმნას ცნობითა დავარგულითა!

რომელიცა მტერი შორს ელოვის მიხეხითა კურ ვიბტერებს, ეტდებს და-

ვიასლოვდეს; და წვრთით და სწავლებითა შვეიტებოს, და მუდარობითა გავა-
შინაურდეს; და რა შენი ხვაშიადი სცნას, რა დროს დაიცემს — თვალის გამო
საქმეს მისვდების, და სხვადა გარდასამტკრების, მისის ციტხლსავით დასწავს,
ისრის მსგავსად დაუტყდებულად სწავდლის და სდომის ნიშნის მეტს არას ეტე-
ის. ძაღვანის უიხრას:

— ჭე. გულის გამკვრემლო მოყვასო! ჩემსუდა რასა ესოდენსა არაგობ
და ესოდენთა უსარგებლოთა იგავთა წარმოიტუვი? რა მადლი გაქვს ესოდენისა
ოქმითა? ერთი უდიერი და უსამართლო რამე მე დამეხრთა, და ესოდენი სა-
ტანჯველი ჩემსუდ მოიწია, სერსისა და ეშმაურობისა რაში ჭტაკსო? არავის დაბა-
დებულთავანსა თვისი სატანჯველი სხვის მოსვენებისათვის არ უნდა. მე ესეთი
უნაბრო ყოფა ჩემისა ნებითა არ მომიხებობა-ყე. ყოველთა უწვიან, ესოდენი
კავების მოტყმა ჩემთვის მადრანისაგან, ჩემი დანამუყულის კიდე არსსათვის ქმნილა.

გეწირმა უთხრა: მიღმარ სხანს, რომე ეს შენი სატანჯველი სერხითა
გექმნია, და შენის ნებითა მოგისდენია. შენი თავი ამ ყაჯასში შეკომწევდვობა, და
სწავდლისაგან რომე შეფის ძიება გულისა გიცს, მისთვის მწარე სასიძელი ტან-
ჯვისა შენისა იმედით გულში გავისმია. მრავალს ვაცს მტრის სიკვდილისათვის
თავისი თავი მოუკლავს, ამისთვის რომე თავისისა მეპატრონისა სწავდელი აღა-
სრულოს! ნ-ყ თ-ყ იგი სხელი ქვეყანასა ზედა გაფინოს, ამისთვის თავისი
თავი წახდების მოარეკში ჩაუგდიათ, რაგვარად მან ციდა-მტკაველმან თავისი თა-
ვი სასიკვდილოდ მისცა, რომ თავისისა სათესავის შური ეძიათ. ბუთ ხელმწიფემ
ჭკითსა, როგორ ყოფილათ?

გეწირმა თქვა არავი

ერთისა გუნძელსა შინა მრავალი ციდა-მტკაველი დამკვიდრებულყო. მას
(გუნძელსა) შინა მრავალი ძველი და ახალი ხალი იშოკებოდა, წყალი და ჭაერი
მათისა გუნებისა მსვენ(იყო). დღეს ერთისა უფროსნი ერთი მათისა ვრებულთავანნი
ერთსა სის ჩრდილსა ქვეშე ისხდენ, და თითო თითოსა რასმე ლაზარაკობდენ:
სან ბუსტელისათვის მოცინარითა ბავითა შირთა იძრეკდენ, და თავ-წავრავანდი-
ის თხილისა არავსა იტყოდენ, წამსუდა სოტოთა ნ-ყმის მსგავს თვალთა ლეკვის
ჩირის მეტსუდ არა აღასულდენ. ანაზდად, მათ შუა ერთმა დათემსა გამოკლო.
მათ ვრებულთა ყოფისაგან დიად თავი დაქნავრა და მისსა გუნებისა შინა ესე
თქვა:

— ესე როგორ გაიძლება, მე დღე-ყოველ ქვითა და კლდეთა შეწევადეულ
ვარ და გულ-ტვიფნეული ვიარები, და ათასისა ჭირითა თურც კვალი რამე ან-ყ
მოლთა ძირი ძლივ ვიშოვნო, და ესე ციდა-მტკაველნი ამ ადგილსა განცხრომით
ესოდენთა ძველსა და ახლთა | ხილსა ჭამენო, და ლაწვის ურბილე მწვანოვანთა
ზედა დადიანო.

თქვა ჩახრუნელი

ვითა მოვარქნი, მეფეფითარქნი, სავსეულს უფრწხნივად, ვითა ვარდათ,
მე სიშორითა, საქმითა ორითა, სამიანს ვემსგავსე კვალ ბარდათ!

მასუგან, მის კრებულის დასნამ და მათი ისრით უწყალოდ მოსრვა მოინგ-
ბა. ესე განსრისვა ციდა-მტკაველთ იასრეს, და ათასამდე მამუენი შეითქენეს,
შეებნეს და დათვი ძლიერად დაგოდეს, და გარვილ-გამატიყობული გააქცივეს სა-
ბრადლო, უგბილი, სადგომს მიძაგალი დათვი. ჯერეთ საწადლის ნერგისგან
ნდომის სილი არ მოკვრება, მისის სიტაცხლის სე მამინ დაჭნობად მიიწურა,
და მისი გუნების გუთსენი, რომელსაც მოსვენების სასთლის ალითა განათლება
არ უნდოდა, ღონის-ძიების ბასმა დაუშრიტეს.

ოქგა ფისტიკაური

ბაგენი ჩემნი ჯერ არ სლებოდა ერთსა მცირესა ღსინისა თასსა,
მამინ ქვა დასრეს ჭირის სელთა საწადლის ჯამთა ჩემთვის ათასსა!

ესეთსა უამს დათვი, ციდა-მტკაველთაგან ღტოლვილი, მთასა ავიდა, და
დიდისა სმითა დაიძასა და მისნი ნათესავნი შემოკრებნა. რა იგი ეგრე გამსდ-
რი ნასეს, მისი საქმე, რმი და ძალი გამოჭკითსეს. დათვმა ყოველივე უამბო.
მათ უთსრეს:

— ჭაი-ჭაი, სიჯახნის უარესი არა არის რაო! რა გვარა თუ, დათვსა უსუ-
სურთა ციდა-მტკაველთა ესეთი საქმე შემთხვიონო, და ესოდენი სირცხვილი
დასდგან, რომლისათასა ჩვენს გვართა და ნათესავთა დღესამომდე არ დამართ-
ბოდესო? საუყუნომდე ესე საყვედურად დაგვედვას, და ესე სიჯახნის სასელი,
ჩვენისა გვარისა მოსაყივარი, სმელეთაა გაუფინოსო! აწე უგეთესი რჩევა ეს არის,
რომე ერთი პირი და ჰუმანს შევერათ, და ერთსა დამესა თავს დავესხათ და მ-
თისა სიტაცხლისა მსე დავახსელთო, და რმისა მტვერითა მათი იმედი გვა-
თავოთო!

ოქგეს შაირი

თუგა დრო მოგვრეს სიურომა სვე-ბედნიერის ბედისა,
მტურთაგან შური ვიძიოთ უსასო-უიშედისა.
ჩვენ თავი მათი შეემუსროთ ვით ბრძენმა ენა ყბედისა,
და ჩვენი სასელი გაითქვას, ვით ქვა სისხლთათვის ღრღედისა.¹⁶⁴

დათვნი გვარ-ტომობის ტყცხლის აგსებითა ალაღდენ, ქადილის ენა აუბ-
ნეს, სამტერო შურის სმიანობისა მათი ყვირილი ზეტას აღიწოდა და იტყოდეს

ჩახრუნა-ულსა:

მტურნი ჯინსკელად გვიჩანან, კელად ჩვენ ვართ ვეშანნი, მსნე, შემძლებელად,
უგუდმა რბიან, მკლარ იქმნების, ვით განერების ჩვენს ჭახსა მითელად?
დრომა რმისა, ჩვენის ზომისა, რა გაიმალოს, ლაშქართა მტველად,
და მტურთა თავები, დამნაშავეები, მიწად ჭკორვიდენ სისხლ ნასსამ კელად!

მერმე ეს დასკვნეს: მას დამეს დაესხან, და მოწვედის ტყცხლი შეუგზან
და რმისა სასმილისა ალი ციდა-მტკაველთა სიტაცხლის კალოთა მოუვიდონ.

¹⁶⁴ ვარონტი: სისხლთათვის ღ რ ე დ ი ს ა.

მას ყამსა რა ოქროს ჭანგინამა შიის ღომის ცის ნადირისა წყაროსა ზედა წასვლა მოინება, დიდმან და მცირემან დასავლის და ჩრდილოს ბჭისა ახლოს სულა დაიწყეს.

ლ ე ქ ს ი

მცემ ნათლის სსივი მიჭრიდა, ზურგი მიახურა არესა,
ჭაერი სრულად გაშავდა, სმელი სვდა მიუმსდარეს!

ერთ-პირად მას ღამესა დათვთა მათ ციდა-მტკაველთა ჯვართა მიმართეს. თუ-
რე მათი სულმწიფე მისის დიდებულთა და შინა ყითა ნადირობას წასულიყო,
და მას ღამესა მინდროთა დარჩომილ იყო. სსვა მუნ მეოფნი, ლაშქრისა დას-
სმისა უმეტარნი, თვისს სადგომს მოსვენებით იყვნეს.

ლ ე ქ ს ი

გითა მკალნი და ჯინჭკელები მათ კვრე დაესმოდან,
გვანდა თუ მათანი დაიზვლენ, ჭკეშე მიწანი ძრწოდან!

გირემ მათი ჯვარი მოესწრობოდა, მრავალნი მოსწყვიდნეს და დასოცეს.
მათგანნი მცირენი გინძე, საწყალი და საბრალონი, მათის სისხლისა მსმელის
ძორეკთავან ცოცხალთა სული კიდეთა გაიყვანეს. დათუბს მათი სავსე კუნძული
და გაწყობილი ტვერი დარჩა; რა მათგან დაცარიელებული ნახეს, მამი დგომის
ფერსი რეკნობის კალთაში გასვიეს, და უსამართლობის საჭმითა იგი გარჯილი
და გახატიელებული დათვი უფროსად დაადგინეს; და სელის სიგრძითა მათ ცი-
და-მტკაველთაგან რაცა საზრდოდ დადებულყო, მათსა საკერძო ავაზანთა შეადი-
ნეს¹⁶⁵.

ტ ა ვ ზ ი

ღმერთო, ღმერთო! კინ შეკრიბა, ანუ ყოლე კინ გაკრიბა?!

მეორეს დღეს, რა შავ-გული ჭეყანა კელუცის პირსავით გაშენიერდა და
შისი დისკო მინისა ტასტთა აღმოხდა—

ლ ე ქ ს ი:

დილის ლაშქარმა რა დრომა გაშალა ბრწყინვალეებისად,
ჭეყენის სიბნელის ასოსა კალებსა ჭკვიდა ნებისად.

ციდა-მტკაველთ სულმწიფე, ამა ამბის უმეტარი; მისის კუნძულისაგან მივი-
დოდა. რომელთაც ჭირის ძორევისაგან სასეკარი სული გაესრწიათ, იგინი წი-
ნარე ეთსვიენენ, და ესოდენი საზარელი საქმე, მათზე მომხდარი, შესწიფეს და
ყოველი მისი სახე სულმწიფეს გაასინჯეს. განკვირებების თითთა შურის კბილი-
თა იგინან და თქვა:

— გავ, სამკვიდროო მამელო, სელისა ჩემისაგან გასული! და ვავ, სვა-
სტანგთა სიმრავლეო, მტერისა სელთაგან ავარ-ჭმნილო! სულთქმით იასა, ვაბ-
რუნდა და თქვა:

¹⁶⁵ ვარიანტი: ავაზანთა შე ა დ გ ი ნ ე ს.

— ბედის ჩემმა მკოდოვანების მტკერი თავის დამცრალ, და ბოლო-მოღე-
ბუღმა სემა პირი მიქციაო.

თქვა შაირი

სოფლის წაღვოტია სიგეოე კერვის მოისთლო სვიანი,
ბედის მიმნდომან კერ ჭზოკა საქმე კარგი და გვიანი,
საწუთროს მარცნებელსა ვინ ძაუნდობა ჭკვიანი,
და უსანობისა მომტემს მამა-შაშათი ჭკრა ზიანი!

სხვანიცა იგი ხელმწიფის მსლებელნიცა შემოფოთდენ და იწყეს ხელმწიფისა,
და თვისთა ხვანტანგთა და ცოლშვილისთავის ტირილი, და ვაება და დაღონება.
მათშოკა ერთი ციდა-მტკაველი იყო, ჭკვის გვიით სრული, ცოდნის სარისხთა აღ-
წეწილი, ამისთვის მას დიდსა შატვისა უყოფდენ, ხელმწიფე და მისნი უმანი მის
ჩხეკითა ბედის გზას წარმართებდენ.

შ ა ი რ ი

იყო გონება ნათელი, გულ-წმიდა, სიბრძნით მრჩეველი,
მისის თათბირის იულითა დამწერობი, განმოსწავლებელი,
კარონის მსწავლებელი, დანაშაულის მოღვეველი,
და მთიების მსწრაფელი სიტყვისა სსსა-უბროსა მიქმეველი!

რა მან ციდა-მტკაველმან ხელმწიფე შეღონებული და სხვანი შეწუხებულნი
ნახა, სასწავლოდ პირი ააღო და თქვა

შ ა ი რ ი:

ჭირსა ნუ შეუსუსტდები, ბავთსა, მსნე იქმენ ღირითა.
ოაწს საზიანოს გასწავლი, სრულ შეგაწუხოს მოსითა:
შირველ მოყვრისა საწყესსა, რა მათგან გასაგონისა,
და შემდე მტრის გასასწრელსა სულთ, გულთ და გონითა!

ჭირთა შინა მოუთმენლობა და სიმწუნარე მე, მონასა თქვენსა, ყოველისა
სიკეთისაგან შოაწს მიქმნია, ამისთვის რომე სულ-მოკლეობასა და უღონობასა
გამოაჩენს. ამა სიკეთის შემოსაწღვრის აჩაკებთა შინა. რა რიგად ზიანად იტ-
ყვიან. ერთი ესე, რომე მოთმენა შეგონებს დიდად შემატებს, და მოთმინების სე
საწადლის ხილსა მოისხამს; ამა მტნებითა მოთმინების კარის გასაღები და მოთ-
მენის მოქმედება მოაწრომის კართა გასვამს.

თქვა შაირი

მოცდა კლიტა კარისა უნჯისა, სსსაწჳავისა,
მოცდითი აღესვას დანმული კარი მის საკრძალავისა,
მოცდამ აღსოცოს ურჯანი გულისა მოსავლავისა,
და მოცდამ გაგოს უწყალო ნაბუქი მტკერი თავისა!

და მეორე, მართალი რჩევა და სწორეს გაგების გზა, რომელი საქმის მე-
ცნიერისა და ნათელ გულ-მოელვარესა, რომელი ჭირისა ღამეს გაუნათლებს,
და მათ უწყალოთაგან სიბნელე მოხვეულობა და შეჭირვებულთა—სიმწანესა, იგი

სიკეთით ერთობილად დადნობად სელმწიფება მას დასუსტებს და გააცუდებს, რომელი ესეთის კაცის ერთისა ღამისა მოგონება ათასის წლის საქმისა გაგებასა უოკელსავე გაასრულებდეს.

ოქგა ლექსი

კეთილი რჩევა საღბუნს ჭგავს მეურნალოთ სელგონებასა.
ასის საკვეთს გუელსა ამოელებს, ჭკურნებს უოკელსა ვნებასა.

სელმწიფე და სსვა ციდა-მტკაველი მისის სიტყვით დადუმდენ, და ჭკითხეს მას:

— მოწუელსა ამას საქმესა ვითა გვიხმს მოკუაროთო?—მამინ მან თავის წინაობა ითხოვა, და მეომე მოასსენა:

— ეჭა, სასელ-დიდო სელმწიფეო! ჩემი შვილი და მოყვარენი უოკელნივე ამა უწუალოსა გავრთავასთა მოუწუედათ. მე მათის ნასვის იმედის გარდაწუეტითა არცა დღეგრძელობისა სისარულია მაჭეს, და აღარცა სიცოცხლის სურვილიო.

ოქგა ლექსი

უმათოდ ჩემი სიცოცხლე თუ მეუოს, სრულად ბნელია,
სიცოცხლე იგი ათასჯერ სიკვდილსა ქვე უძნელია!

რადგან უოკელისა საქმისა ბოლოდ სიცოცხლის სამოსელი სიკვდილისა ფანთა შინა გაირცხება, ესე მწადინ, რამდენიც დარგი ქვეუენისა წილისაგან მაჭეს, მოსკუნების ნაშენები საიქილას მინდოროთა მივიდო და ჩემისა სულისაგან აბეზარ კიქმნა, და ჩემთა სასურველთ საყვარელთ შური, მათ გაუსინჯავად, მტანჯველთაგან ვიძიო. სელმწიფემ უბრძანა:

— ჭე, ანთარო! შურის მიების გემო სულისა პირთა ეტებობისა. ამა გზით ხამს, სილაღითა რა მტერსა მრე ექმნას—სიცოცხლისა და განსკუნების მიწეზის მოგებითა, თვარს თუცა შესინა თავსა განაქარებე, ქვეყანა აშენდება, თუცა აზხრდე ბა, შენთვის რადა? სადაც გული ვერ დაიწყნაროს, ხმა უქმი შეიქმნებისო.

ოქგა ჩანრუხანული

ამ მწყანოკანსა, იერ სამოკანსა, შენ თუ გაცხრიდე გონება მწყნალად,
მერმე აწუევადენ, გინა დამჭგანადენ, მე რადლა მინდა!? იუოსლა მრცხნალად.

ანთარამო მოასსენა: ეჭა, სელმწიფეო! ესეთი საქმენი მჭირან, ჩემი სიცოცხლე სიკვდილსგედ ადვილად გასაცუელეოთ, მოკვდავებს უკვდავებისაგან უსწადლესია, რადგან ჩემს თვალთა ნათელთა ყრმთა კვლარ ვსჭკრეტ, და მათთა შეენიერთა პირთა მიწის ფარდაგისაგან დაფარულთა კვლარებ, და მოყვარეთ მომარკების აღითა დამწვარი გული სატვივარისა სიბნელესა აბია. მათი საკრებულო კალა მარმენიოს სასტიკის ქარისაგან მიტაცებულა. უოკელთა სიცოცხლე ქონებით და მამულით ცხოველობს, მისიდა სვაკი მარბიელთაგან დაცუებულა. აწ მე მნებავს, სელმწიფის წყალობის ნაცვლად ესე შემეძინოს: ჩემნი მოყვარენი, ვინცა

გულ დადაღუნნი აწიან, მოსკენების საღბუნითა სელი აღუშურა და სულის ილეკრო მათდა სანაცვლოდ დაკვავა, ჩემი სასელი ესითა და ღრთათა შირთა სე- და დაჴქრო.

თქვა ლექსი

დიდის სასელით სიკვდილსა ვლამი და მომიწადა;
ყოულს საშოკარსა ის მიჴობს, სასელი გამიკვლადია!

მაგრამე მე მინდა ჩემი სიკვდილი სელმწიფეს აწ დაუმიმდეს, და თუცა წარჩინებულთა თანა ნადიმად ღსინთა ვდომა მოგისდესთ, ჩემი მათსე კრთგუ- ლობა და იაკის დადება მოიკონროთა.

თქვა ლექსი

რა საწადლისა სიბათა სელი დაიდგათ ჩუბითა,
მაშინ მეც მომიგონებდეთ, რას ღსინი გქონდესთ შუგებითა.

სელმწიფემ უბრძანა: ვითა შუგდგები ამ საქმესა, ანუ რომლითა სერსითა ეკეთსა ბჭესა შესვალა?— მან მოასსენა:

— ერთი თათბირი მომიგონია, რომე მათს ჴაბუგობისა საცადსა ველთა სორ- შაკის ქართთ აღმუერთ შეესწავლა, მაგრამე ესე საუგეთსოდ დასამარსავია, ჩემი ხვაშიადისა რჩევა გარე აწ გაეფინოსო. მე ესე რჩევა მომიგონია: მე ყუენი და კბილნი დამღწნეთ, და სელნი და ფერსნი მომტესოთ, სადაცა ჩვენი საყოფე- ლი იყო, მის ტუკრის გიდესა მუნ დამავდოთ, და სელმწიფე და მისნი მონანი უჩინართა ადგილთა დაიმალნეთ, და სამ დღემდის მოიცადოთო; და მესამეს დღე- სა მიდით და თქვენს სამყოფსა დაეკვიდრებითო, რომე მუნ მტუერთა თქვენთა ნიშანიცა აღარსად იქმნების, და მათის ნათესავისაგან შინი აღარადეს მოგ- ხვდებისთო.— სელმწიფემ მის ციდა-მტკაველისა რჩევა დაიჴურა, და მისის ყუერთ დაგლეჯა, და ასოთ მოტესა და მის ტუის გიდესა დაგდება ბრძანა.

ეგრე უუკეს, და თვით გაიფანსუნეს¹⁶⁶ და საქმის ლოდინი დაიწუეს. მაიმუნი იგი თეთრად გათენებადმდე ესრეთ მწარედ ტიროდა, მისი სიბრალუელითა ჴეის გული გაწყალდებოდა, და მისის ვალალების სმისაგან კლდენიცა მწარედ ცრემლე- ბდებნ.

დათვთ სელმწიფე დილასა ადრე გამოვიდა და მისი სმა შემოესმა, მას სმა- სა მიჭევა; ციდა-მტკაველი იგი ეგრე მყოფი ნასა, მისი მოუდრეკელი რისსვა მოუღბა, და ფიცსელთა გულთა მოწყალება შეუვიდა, და მისს ამბავსა ვითესა და მისს საქმესა ბუნა დაუწყო. მან ციდა-მტკაველმან მისი დათვთ სელმწიფობა სცნა, დალოცა და ჴება შესსა.

მოასსენა შირი

თავით, გულით და გვამითა ვიწვი ცეცსლისა აღითა,
მოწყალება ჴუვე მეფური და დანასე თვალითა:

¹⁶⁶ გარიანტი: და თვით გა ი ფ ა ნ ჩ ნ ე ნ.

საქმე დამკვიტა, წამისდა, რაცა ვაძენე სალითა,
და რაღა შეუკვის, ვინ მარტებს სამეგურნალოთა მალითა?!

— ეჭა, სელმწიფეო! მე ციდა-მტკაველთა სელმწიფისა ვეჩირი ვიყავ, მას გვერდს ვასლდი და ნადირობას ვაკვიდით, და თქვენ რომ ჩვენთა ჯართა დასხმოდით, ჩვენ აქა არ ვიყავით. მეორეს დღეს თქვენგან ოტბუღნი კაცნი მოვიდნენ, და ამ სარკელისა საქმის მოსულა სელმწიფეს მოასხენეს. მის სელმწიფისა სვაშიადი და განზრახვა მე მუხარა, და მევედრა—ამ სექმისათვის მირჩიე რამეო. მე მისის ერთგულობისათვის რაცა მისი სამჯობინარო დავინახე, იგი მოვასხენე. ჩემი რჩევა ეს არის, რომ ჩვენ მათის სამოსახურის სარტყელი შევირტყათ, ჩვენი დანარჩომი დღენი მისის დიდის სელმწიფის სამოსახურსა შინა დავაღამოთ მეოჭი, ერთსა უურესა და მტირედსა სასრდლას დავსჯვრდეთ მეოჭი.

გუთხარ ლექსი

გულის სიძიარის ბედისა სთარველს ქვეშე მიფიფელი
გონსა ჭბოკებს; ვისცა ჭკუა აქის, თუცა მოაღლის სოფელი,
წაღოტსა შუგა, კარდსა ჭკრებს, ჭირისა შირ დამეფიფელი,
და სარდსა და შრომასსა გარდარგავს, აკსოს სრულ საფიფელი!

სელმწიფე ამ მოხსენებასედა დაჭმუნდა. თქვენისა ამ ტყუთა შინა დამკვიდრებისათვის ესრე შემოფოთდა და ავი ენა აუხინა, მეტი აღარ იქმნებოდა. მე რასომცა მისსა შეგონებასა ვეცადე, ვარისხდა, და რასცა სედავთ, ესრე მომაგო, და მონათა უბრძანა:

— ეგე რადგან მათი მიმდები და ერთ-სმა ქმნილათ, მათ სიასლაკეს დაავდეთო. გსცნათ, ივინი მავას რას შეეწევიანო! მე ერთგულობის ნაცვლად ასრე გამსადეს, და აქა მომიყვანეს და ტყის შირს დამავდეს.—ესე თქვა ესეთისა მწუხარისა ტირილითა, რომე დათვთა სელმწიფე ცნელისა ცრემლითა იღტობოდა.

(ციდა-მტკაველმან) თქვა შიარი

გიხივლო, გული ქვისცა სისსლითა ატირდებიან,
გიტირო, რღვანი თვალთავას წინარე დავიდეგებიან,
გოჭკა, ვლდე დავიწვის სემითა ცოდვითა, ჩამოდნებიან,
და არა ვოჭკა, რა ვქმნა დამწვარმა?! გული უწყალო ბნდებიან!!

სელმწიფემ ჭკითსა: აწ ციდა-მტკაველნი სადა არიანო?—მან მოასხენა:

— ერთი უდაბნოა; რომელსა კაცის გამომცდელი ეწოდების, მუნ დგანანო და ყოვლის მსრით ლაშქარის იწვიკენ, და ამ მტირესა ხასის სისხლისა მიძელთა ჯარისა სიმრავლესა შეიკრებენ და თავსა დავესსიანო.—დათვთ სელმწიფეს შეერიდა და უთხრა:

— ჭაი-ჭაი, ანთარო! აწ ჩვენსას რას არჩეო?—არამც მათ ჭირი რამე შეგვამთხვიანო?! მან მოასხენა:

— გულისა დავურება სამს,—თუცა მე იერსი მქონდეს, ესეთსა დროსა თავსა დავესსოდო, რომე მათი ყოველივე იავარ-მექმნათ! სელმწიფემ უბრძანა:

— გიცი, შენ მათი საძეოფი და ადგილი ყოველივე იცი, და თუცა ჩვენ მათზედ წაგვიძღვები, ჩვენ დიდს ვაღს დაგვადებ. და რადგან ესრე უწყულოდ შეუქმნისარ, შენ მათსა შერისადა იძიებო. ციდა-მტკაველმა მოასსუნა, რომე დამკრ და წამოსვლა არ ძალ-მიცის, რა უნდა ვქმნაო? მაგისა ეტივობასა სელი და ფერსი უნდაო! სელმწიფემ უბრძანა:

— მე შენის საქმის ღონის-ძიება შემიძლიაო და კეთილის სერსით წაყვანაო. მეჩემე ბრძანს ლაშქართა მოკრება და სხასვეტთა და სხათა მომოსადება, და ბარგთა და ნურსლთა წაღება, რათა ამბრისა ფერი ჯარი შეითქვან. ამა ღამეს ჩემთა მტერთა ბრძოლად წავაღო, და ყოველნივე მის იუვენით და სარტურველი აიღეითო. — ციდა-მტკაველი ერთს დათუხა ზურგთა დაჯარა, და პირი გზას მიპყრეს. მაიმუნი იგი ნიშნებით გზათა ასწავლიდა. მანობამდე ვლეს, ვირემ კანთ გამოსადავლეს უდაბნოს შინა მივიდოდნენ. ესეთი ველი იყო, წყალი არსად იშოვებოდა, განაფხულის ნორთი ღრუბელი მას ველსა შინა მეტისა განმობისაგან დიწოდა, მთავარისა მსწრაფელი შეგრივი, მის ველის ძალ-დატანებისაგან რეტისა გზათა შესცდებოდა, ქვეყნის მომელნი მისისა შიშითა და რიდიითა ვარკერ გამოვიდინ, თემთა მკალნი მათსა განებსა შინა მას სავანედ მკალად არა განვლებდენ; ესეთი სორშაკი აქროლდის მას უდაბურთა ველთა, ვისცა მისი ნიშანი ეცის, წამსა შინა დადებოდა, მიწასა და ქვიშასა სასმილებერ განსურებდა; მის სორშაკის მიწეითა ვერა მოძრავი მუნ ვერ გაიარდა. მის კაცთა მსამელს ველშია სიძლავითი მოღი არ აღმოსტებებოდა.

შ ა ი რ ი

უდაბნო უწყულო, სავარო, ვრცელი, სიდიდით დებული,
სავალად მეტი საჭირო, გაელა უიმედებული;
მისი ჭკერი ცუცხლს გვანდა, ჭკერი ცუცხლად დებული,
და მიწა ქვა ქმნილი უმაგრე, ქვად ახდამატებული.

ციდა-მტკაველი ასწრაფებდა და ეტეოდა: სვლასა ერადენით, ვირე დიდის თეთრი ფარდაგი ქვეყნისა პირითა გაფინებოდეს, მანობამდე მათს ვრებულს სრა-ფარდაგის ღხინი ამა ველთაგან მოუფხვრიათო! ჩქარად ვლეთ, ვირე რამისა მეფის ბრწეინვალე დროშა გაიშლებოდეს, მუნამდის მათი ამდლებისა და ბედნიერობისა ბავრახი თავ-დამოქცევით შექმნათო! — მათ დათუხა, აღაღებულთა, სვკვების ფერსი მას უდაბნოსა შედგეს, მათის ნებითა მარმენის ველთა და სიკვდილისა მინდორთა გაემდნეს. რა მსე აღმოსდა, ნასეს, ციდა-მტკაველთა გვლიტა ვლარ იხილეს. მათი იგი ეტივი სწრაფად სვლასა აჩქარებდა, და შურისა საცდურითა მათ ატეუებდა. რა მსემ შეიმდლას და მისის მცხინვარებისა მსურვალებითა ყოველი იგი ადგილი დასწავავად აღაგონა, მისის შუქისა აღმან იგი ჭკერი ესრე აღატეინა, მიხედვით ყოველნივე შეიწვებოდეს, და რაცა მოძრავი მას მიწათა ფერსთა დაადგმიდა, ცვილებერ დადებოდა.

შ ა რ ი

სიტყვისა მხელი ჭრტიალი სულის შესწვიდა გვაძიოთ,
ბაკენი ცხიმებრ დნებოდეს, კბილთ უწებვიდა ამითა,
ქარი სორშაკა გამლევი მის სასარლისა ჟამითა,
და ვრჯოსეთის უცხესი სმელეთზე სორცთ საწამითა!

მისე სიტყუ მოქმატა და დათათა სულისა მარღვი მოსწვადნა, მტუჯუძა
სორშაკის ქარმა მოხურვა დაიწყო, შორილამ უკვამლოს ცუცხლებრ ლაშლანაობდა.
სელმწიფემ ციდა-მტკაველს შირი მიახურა და უთხრა:

— ეს რა უდაბური ადგილია, რომე ამისისა შიშითა გული და სტომაკი
ლამის დაგვიდნესო, და ღვიძლი სრულად შეგვიწვასო? ასე იგი რაჲა, რომელი
ცუცხლის იყრად შირის-შირ ჩანანო, ჩვენ კერძო სამიშრად მოძვალაო, აღტ-
ყინებული მკვეთრ მოკაო?—მას ციდა-მტკაველმან უთხრა:

— მე, უწყალოვ და გუნებათა მტანჯველო ესე დღე-მოკლეებისა უდაბ-
ნაო, და იგი სიკვდილისა წინამძღვარიო, რომელი მოჭქრის, და თქვენ გულ
მხიარულად იყავითო: აუცა თითოასათასი სული გედვასთ, ერთიცა კერ განდარ-
ჩებაო! ესე, რომელი მოკა, სორშაკა, და თქვენ ყოველთავე ნაცარ-მტკვერად შე-
გქმსთო და განგაჭკრებესთ, რაგვანადც შენ უდიერობის ალითა ციდა-მტკაველ-
თა ბანაკი დასწვიო.

ამა სიტყვასა რა იტყოდენ, ამოსდა ქარი სორშაკი და დათენი იგი,
და ყოველნი დიდნი და მცირენი მასვე ადგილსა დაწვნა, და ერთიცა მათგანნი
კერ განერა!

მესამეს დღეს, მას ჰემანსედ, რომელიც დაესკვანთ ციდა-მტკაველთ, სელ-
მწიფე თვისითა სშითა მას კუნძულისა მივიდნენ, და ტკვერი იგი ცარიელი და-
სვდათ და საყოფელი მათი მოსარლისა მტკვერისაგან გაწმიდეს.

თქვეს ლექსი

წარსდა სიბნელის ღამენი, დღე გაგვიოთენდა დარული,
სამთრისა ჭირმა მიგვრიდა, ღსინი მოგვეცა არული!

ეს არაკი ამისთვის მოვიყვანე: სელმწიფემ ესე სცნას, შურისა მქონებელი
შურისა ძიებისათვის სულისა გასწირავს, და მოუყარეთა სისხლისათვის თვისი
სიტყვსლე სასწორსა შინა არ დაუდებიათ. მე ქარშონას საქმე ამით ვსცან, რა-
მელიცა შირის-შირ გუთხარი. უწინე მე მადრანთა საქმე მისინჯავს, რომ შო-
რად დამასანნი, და ცნობათა მომცდლებელნი და მტყუყარნი არიან. რა ქარშო-
ნა ესე განსე, მე გულ-დაჯვრებული შევიქმენ, რომე ესე რჩევა და ცდა მავათსა
საქმესა სწორად ჭკავს. ასეთს ვერას მოავლნებთ, მათი სრაკი და ხეწსება მათ-
სკდ მეტი არ იყოსო.

თქვა ტაეზი

მასმოდა შენი სულოთა სულობა, გნასე, გაგინჯე, —ათასჯერ მეტობი
შეეთესი ესე არს, რომე ვირე იგი სერსა დაგვიმსადებდეს, ჩვენ სადილი

კ(ა)ჭამოთო; ვირემ გემ ჩვენის სისხლის დაღვრის სარტყელს მოირტყემდეს, ჩვენ მისი სიკვდილი გამოვხატოთ! რა ბუთ ხელმწიფეის ესეთი სიტყვას მოიხმინა, პირი შეიტყუა და თქვა:

— ესე ვითარი გულ-ქვაობა და უმოწყალობა არის, რომელ ჩვენთვის ერთი ვინმე ესრე განატიუბული და ბოროტად განაჯიუბული შექმნილ იყოს, და ჩვენსა მისსა უარესსა გავუზირდეთ, ერთისა კვერისა დაღვწილი, მეორედ სინისა ბრძმედსა შინა გამოვადნოთო? აწე შენა არ გასმია, რომელი უთქვამთ,

ღ ე ქ ს ა :

ჭირვეულს გულსა ნუგეში ერ, შეიწყალე ენებუელი,
გაჭირებულსა ეწიე, ტრესლი დაუგისე დებუელი!

მერმე ბრძმისა, და მღვრანი იგი დიდითა პატივითა და სრულითა დიდებითა მისთანა წაიყვანა. მასინ კვირისინ მოასხენა:

— რადგან ჩემთა სიტყვათა ყური არ მიუზღავ, და ჩემი სწავლანი, რომელ სიბრძნისა თვალი იყო და სუფობესი—მოგასხენე, და თქვენ დაჯერების პირი მივრიდეთ, მასე ეს მასინტ ქმენით: თქვენი სიტყვასლე მგასთან მტერ-მოყვარულად იქონიეთ, და ერთსაგა წამსა მგისსა ხერხსა და სარდღურსა ნუ მიენდობით, რომე მგისის ნაყოფის სთულის სრებები ბუთ ზიანისა და მღვრანთ სარგებლის მეტი არა არის რა.

ხელმწიფე ამისსა თქმასა ზედა გარისხდა, მის ერთგულისა, და მეტნიერისა და თანა-მკვდრისა სიტყვას არად მიიხნია, და მღვრანი მისსა სამოსხურსა შინა გაადიდა და გაიშინაურა, და სსამოსხუროდ და სანატრონ-გემოდ გაიერთა. იგიცა კრძალვა-რიდითა უცხრა რიგითა ექტეოდა, ღსინსა და ნადიმში კამყოფლებთან სსვადა-სსვა რიგად გამიხარულებდა, თავს მონისაგან უფროსად მონად აჩვენებდა, და ამისი სიმღვლის ხარისხი აღმა-დაღმა მიდიოდა. ხელმწიფის გულთა შინა მისის უმთავან გზა უკეთ ჰქვავა, ესრე რომე მისანდობელი და ხვამიადის სათქმელი შეიქმნა. რა მისა უკრე ერთგულობა, და ხელ-გამომავლობა და მრავალი კარგი რჩევა გამოხნდა, ქვეყანა სარებულად და მსხვეწრად შეექმნა, და ყოველსა კრებაში რჩევასა მას ჰქვითსვიდენ, და სიმჯობისაროსა მისის განზრახვითა და თათბირით გაგებდეს.

ერთსა დღესა, ნადიმთა შინა მკვდომელმა სავაროდ წარმოთქვა: მღვრანთა ხელმწიფემს მე დაუნამავებლად წამსნდისა და შეუტრედებლად გამაპტიოყა. აწ მანობამდე არ დავსტარები, ვირემ მისგან შეუსა არ ვიძიებ, და ჩემსა წაბუეობისა ხელისა ძალსა მას არ ვასვენებო! და მუნამდე ვერცა გავისვენებ და ვერცა დავსწინარდები, არცა ძილი მომივა, და არცა ჭამა და სმა შემერგებო! მე ამის წადილის გამო მრავალი ხანი დავლიე და მრავალი ყამი სავანებელითა გამოვიარე. ბოლოდ ესე ვსტან: მე ვირემ მღვრანთა ნიშატი და სსხე მსქეს, ამ სსწა-

დელსა ვერ მივეთხვევი¹⁶⁷. აქანობამდე ჩემი თავი ვერ გამოვსცადე. შენსე შეცნობ-
თაგან მასმია:

— ერთსა სპობლას ვისმე უწყალოს და ამპარტაკანისაგან უსამართლოდ
ტანჯვა და ჰატიყო 'გარდაჭხლოდეს, და მან გულ-მსურვალედ თავის თავი ცეც-
სლსა შინა დაიწვას, მაშინ ღუთისაგან რასაცა ითხოვს, იგი მიეცემისო.

აწე შე ხელმწიფეს ამას კვაკუბი: თუცა აჯობინოს, ბრძანოს და დაძვან. ნუ
თუ, რა ცეცსლისა დებაში ღმერთსა კთხოვო და ბუდ შემცვალოს, და ამა საქმითა მას
უსამართლობისა მოქმედსე ხელი გავისხნა და მათგან შური ეძიო. იგი ბუ,
რომელი ქარშონას სიგვდილის მცდელი იყო, მუნ დახვდა და თქვა

შ ა ი რ ი:

შროშანი სრულად თეთრია, მას არა ჭკაკსარ ბუნებით,
გულ-შაკს ყუყჩოს მიჭკაკსარ გონების მით დაუშუნებით.
ორ-პირი კარდო, დაღუძი ეშხაურითა ცდუნებით,
და ორ-ენა სოსხნად გამოსხნდი, უნებულად სთქე თუ ნებით.

ხელმწიფემ ჭკითსა: ეგეთი სიტყვა, რომლისა ზედა მოიღეეო? გვხობმქ
მოასსენა:

— ამა სიტყვაჲსა გამოაჩინა ესე სრულობით ხერხი, და მცდურობა და
სრიეი აღუდგინებიაო.

თქვა ლექსი

ეგ კაცი თავით ფერხამდე ხერხად სჩანს მით სიჭკელითა,
შური ეგზების, იგი სწყავს, სრიკს ლამის სანატრულითა.

თუცა ერთი დუსჭირი და ავი კაცი დაწვან, და მისი ნაცარი უკვდავებისა
წყაროთა და სამოთხისა გამკამეულითა ღვინითა მოზილონ, ავის გვარისა და-ავ
ფერობისაგან მისი სახე მამინცა არ შეიცვალესო, და მისი გუნების სიბო-
როტე და სიბილწე არცა წვალთაგან გაიწეცსება, და ვერცა ცეცსლისაგან და-
წეებისო.

თქვა ლექსი

ავ-გვარისაგან იმედი ნუ გაქვს კეთილის ყოფისა,
ზანგი რცხით არ გათეთრდების ამაშთა მუნ სამყოფისა.

ავრე ვთქვათ, მაგისი ბილწი და უსამსი ნიკითთ შესავეული კამი ფარ-
შამანგად შეიცვალოს, ანუ მაგისმა უწმინდურმა შავმა ტანმა მრავალ-ფერი მიფრან-
გლის ნაგრტენი შეისხას, მასეუ მადრანთა რიგთა და წესთა ზედა იქმნებისო. რა
გვარადაც თაკვი იგი ადამიანთა სახე შეიქმნა, და ავრეუ თაკვთა გვარისა მიმ-
დგომი და მნდომელი იყო, და ქვეყნისა მანათობელი მზე, და სარკებელანი
ღრუბელი, და მოსვენების მომცემელი ქარი და მყარი კლდე თვის სადაროდ არ
მიიხნია. ხელმწიფემ ჭკითსა, როგორ ყოფილათ?¹⁶⁸

167 ვარიანტი: ამა სწადადელსა ვერ მივუწევი

168 ვარიანტი: როგორ გადმედალ

გაქრისმა თქვა არავა

უთქვამთ, ერთი მარტო-მყოფი, სასწაულო მოქმედი, რეს პირის ვდა. მოთმინების წყლითა ქვეყნიერისა საქმითა და შოგოთისაგან სელი დაეხანა. ერთ-მს მოფრინაღმა მადრანმა გარდმოვლო, და სიკარტისაგან ერთი თაკვის ღლამი გავარდა და მარტო-მყოფისა წინაშე მიწას დაეცა. მარტო-მყოფელსა შეებრდა, აიყვანა და მისსა სენაკად მიიყვანა და მალატონში ჩაისუივა. მერმე საგონებელ-თა ჩავარდა და თქვა:

— ამას არავის მოსასლეთა ვისმე რამე აწყინოს და მათ ზიანი რამე ეტე-სო?

დმერთს ეკედრა, რათა ქალად შეიცვალოსო, და მარტო-მყოფის ღოცვა ღვთის შეწვევის სასწაულს მისვდა, და ძლიერმა მუშაკმა იგი შეკნიერ ქალად შე-ქმნა: სასე შეკნიერი, ტანადობა გაწყობილი, შირ-წითილი, თმა სუტუტი, ასრე ტურფა, რომე მსე მისის პირის შურისა ცეცხლსა მთვარის კალსა აღუდებ-და, მისი მუშებერ სუნნელნი თმანი შავს კვამლსა დამის გულისაგან ამოც-ლიდა.

თქვა ლექსი

სარო თავს იჭებს ტანდად, ზრთათ ესე სჯობს უწყია,
მთვარე იქადის ნათელსა, ამას შობითგან უწყია.

მარტო-მყოფმა რა გასინჯა ერთი რამ გვამი, ნათლისგან შეგამებელი, ერთსა ვისმე მწარდულსა შეეკდრა, რომე შეილისებერ სათუთად უფოფუნებდეს, და მწარდული მისსა ბრძანებასა დაემოწმილა და მისი სიტყვა აღასრულა: ქა-ლი იგი დიდის ჰატვიითა და ნებერობით აღწარდა. რა ქალი დროს მოვიდა, მარტო-მყოფმა უთხრა:

— ეჭა, საყვარელო სულა! შენი გვამი და ჰატვისანი ბუნება რომე უმ-სკავსოდ გარიყვნას, ესე არა წესია. მე საქმე ესე ნებას შენსა ზედა დამიცს, რომელიც შენს საქმრად გინდოდას, მითხარ, — ვაცთავანი, ანუ რომელიც დაბა-დებულთაგანი, დიდი თუ მცირე, მას მიგცემო. — მან ქალმა უთხრა:

— მე ესეთი ქმარი მინდა: ძლიერი და შემძლებელი, რომე ყოვლის ძლიე-რისა უძლიერესი იყოს, და სიდიდის სივრცე მალათა საჩისსთა ადევანებული ჰქონდეს! მარტო-მყოფმა უთხრა:

— მაგას რომელსა იტყვი, ჰგავს, მსე არისო! — ქალმა ჰგადრა:

— მართალსა ბრძანებო. გერე მგონია, მას მძლედ მსე არავინ ჰევესო, და რცა ცასა ჰეშეა ყოველთა მეტობს, და იმას მიმეცო.

თქვა შაირი

რა დიდის დარი მისისგან დაშვენდა შესამკობელად,
დისკოთ გამოჭნდა ნათელი ავთა და კარკთა მცნობელად;
ნათლისა კარი გაეღო დამისა დამამსობელად,
და ჰეყვანამ მღერა დაიწყო სხვად რადმე შესასწრობელად.

მეორეს დღეს, რა ცისკრის აღმომბრწყინებელი მსე აღმოსავლისა მანა-

თბილისად აღმოხდა, მარტო-მყოფი ამის ამბის სასე წარმოუთხრა და კვლავ ქალის მის შექნიერისა, და სასე შექველისა და პირის-წყვილისათვის, რომ მისსა ბრძანებასა ქვეშე იყოსო, ამა მიზეზისათვის, რომე მან ძლიერი და შემძლებელი ქმარი მომიღვაო. მზე ამ სიტყვის თქმისათვის წამოტყებდა, და ესე მასუსი გასცა:

— თუცა გნებავს შენ, მე ჩემგან უძლიერესსა ვისმე გასწავლიო. ღრუბელი ესე, რომელი ჩემსა ბწყინვალებასა დაჭვარავს და სმელეთსა ჩემსა სხივსა არ მიუწებს, იგი უძლიერეს არისო.

წყობილი

დიდსა, მდალსა, ნათელსა მზესა
ძვირე ღრუბელი შეუცვლის სხესა!

განშორებული ღრუბელსა-თანა მივიდა და იგივე სიტყვა წარმოუთხრა. — ღრუბელსა სირცხვილის ოფლმა დასახა, და კვრე უთხრა:

— ჩემს შივა რაჲ ძალი და სიმსუ გინასავს, ქარი ჩემგან არ უძლიერესი არისო? სადეთაჲ უნდა მუხით წარმიტაცებსო! — განშორებულმა რა ეს მოისმინა, ქართან მივიდა და იგივე ამბავი უთხრა, ქარი შეკდემისაგან დაეუღნა და უთხრა:

— მე რა ძალი, და ძლიერება და სიდიდე შემატეე? ძლიერი იგი კლდეა, მას სიმტკიცისა იყრისი დამყარების კალთათა წაუგრაგნია, და გასწკვლავი ღერძებრივ მისსა ადგილსა უძრავად დგასო, და ესოდენ ძლიერ კეკეთები (და,) როგორადაც ჩუწხნა შობითგან ურუსა, კვრე არა ესმის, და ჭინჭველი, ანუ ქინქვას კოსსა ქვასა შეაჯდეს და არა სცნასო.

წყობილი

ქარი თუ ღრუბელს ატარებს,
კლდე ქარსა გაიმსატარებს!

მარტო-მყოფი კლდეს თანა მივიდა და თვისისა ამბისა მატთანე წაუკითხა. კლდემ სიტყვა გამოხცა და უთხრა:

— წე მარტო-მყოფო! მე ძლიერებითა და ძალითა თავივი გარდამეტების, რომე ჩემი საფუძველი და შიგნით გარემდე მას დაუსურვლავს, და ჩემსა გულთა შინა სამყოფი დაუცს, და მკერდი ჩემი კბილითა გამოუღრღნია და სრულიად დაუღწია, და ვერას ღრნით მას ვერ გარდავრწომივარ. — მაშინ მას განშორებულსა მან ქალმა უთხრა:

— მართალსა იტყვის, მაგას ჭვერობს ჩემი ქმრობა და მაგას მიმეტო! მან მარტო-მყოფი მას თავისა უთხრა, და რადგან იგიცა მისის თესლისაგან იყოფა მასცა მისი ნდობა შეუვიდა. კვრე უწასუსა:

— დიდი ხსიანა, მეცა ერთი ვინმე გულის გამამსიარულეული და სულის გამწყობი მინდა მუკეს ვინმეო, მაგრამ სამს ჩემის გვარისაგანი იყოსო. — მან ქალმა თქვა:

— ამის უკეთესი რა მომისდება, მარტო-მყოფი ღმერთსა კვედრის და მე
კბრეკ თაკვად შემცვალოსა, და შენიას ღისინი მქონდეს და ერთმანეროს კვესველ-
ღეთო!— რა განშორებულმა მათ ორთავე ნებ სწორედ შეიგნა, სალოცავად სელი
აიპურა, მის ქალის აგრეკ თაკვად შეცვლასა კვედრა, და რა ქალი სრულად თაკვ
იქმნა, ერთმანეროს შერთო,

და თქვა შინაი:

ჭე, სულა! ყოვლი ბუნება გვართავენ შიიზიდიან,
სადმიდის არის იგ უხდათ, მისსავე-თანა მიდიან.
ხორცი მიწით გვაჭეს, მიიქცეს, მისსათანავე¹⁶⁹ სთვლიდიან,
და მუნ მომკვად უძეს სამკალი, რასაცა აქ სთესვიდიან!

ამა არაგისა სარგებელი ესე არის: რაც ვინმე რომლისაცა ბუნებისგანი იყოს,
და იგი მრავლის ჭირითა და შრომითა სხვად რადმე შეცვლად მოინებოს, ბო-
ლოდ იმავე წესსა და რიგსედ მივა. რიტორთა და ბრძენთა ესე იგავი ლექსთ
დარგთა შინა მოუყვანიათ, და ესე დაფარული სათქმელი ტებილად ნიშნებით
წარმოუთქვამთო.

ჩახრუხაული

ხე-სილიანი, ფესუ-ძირიანი, მწარე, ხენეში, კელთა მდგომელი,
დარგო სამოთხედ, ბარო სამოთხედ, შესსლა, შესწავართო, იყო მსომელი,
რწუვიდუ თაფლ-სძითა, ვერ შესაძლითა კეთილობისა მისის მნდომელი,—
და ხენეშს ნაყოფსა, შირთა დამყოფსა, მსსვე მოგამძვინის, იყო რომელი!
ერთი სხვაცა იგავიანი სიტყვა მოუყვანიათ ამას ზედა,—

თქვა მრჩობლედი

მადრანის კვერცხი ყომრალი, ცუდი და მოუწონარი,
ფარშამანგს ჩეკად დაუდვა, მოუდვა დასადონარი,
ჩეკაში წყალსა ასძეკდე, სამოთხის მას მდინარესა,
ფეტივისა ნაცვლად ხურმასა უყრიდე, ტებილ მცენარესა,
უკვდავი სული ჩაბერო, შემწადო ესრე კეთილი,
ბუდე დაუდვა ოქროსა, არ ფიხნი ჩამოკეთილი,—
უგავისა კვერცხი უგავსა შობს—ეს სრულად განაცხადია,
ფარშამანგს ცუდად დაშრობ, განაღა მითქვამს კვლადია!

ბუთ ხელმწიფემ მისის უბადოს ქცევითა არა სწავლა არა დაუჯერა რა, და
დასარწმუნებელის უერთ არა უსმინა და მის გეზირის სიტყვა შურად ჩამოარ-
თვა, და გასასინჯავი საქმე არა დაიჭირა. და მადრანი დღე-ყოველ მის გულის
გასაწეოს იგავებსა, და დამე-დამედ უცხოს არაკებსა ეუბნებოდა და საკვირკელის
ხუმრობებით მოაღზენდა, და ამით გულითადი შინაური შეიქმნა და ყოვლისა
ხეშიადისა სანდო გასდა. ანაზდეულად, დრო დაიცა და მადრანისაკენ გაფრინ-
და. და რა მადრანის ხელმწიფემ ნასა, სისარულით ფრთა-ფრთასა შემოჭკრა,

¹⁶⁹ ვარიანტი: მისსავე-თანა სთვლიდიან.

და თქვა შაირი

ჭე, გულო ჩემო, წასულო, ერთ-სანად მოშორებულა,
გულის საწადლის მოძებო, ადრე მოიძებულა!
სულის უტკბოსო მძობილო, მტერთათვის ცეცხლო დებულა,
და ვაშა! რა გნახე მოსული, ჭე, სულო ჩემო, დებულა!

მერმე ფირუზ სელმწიფემ მოუწოდა და ჰკითხა: ეჭა, ქარშონაჲ! რაჲ ისა-
ქმეა?—მან მოასსენა:

— სელმწიფის სკემს სძლია, და რაცა მწადდა მას ვეწივეო, და ჩემი საცა-
დი ყოველივე ვეაჲ, და ამა საქმეს სუდა დაემზადენით: შურის ძიების ყაძი არის
და მტერთა გულ მესისხლობის ნახვის დროაო! სელმწიფემ უბრძანა:

— სამკობინაროს საქმე სრულად გამოგვიცხადე შენის კეთილის ჰიროთა,
რომე მისის გზითა ზღვის მსგავსი ლაშქარი რიგთან მოვიმძაროთო! ქარშონამ
მოასსენა:

— ერთს გლდეს შინა დიდი ქებათა, და ბუები დღისით მუნ შეკრებიან,
და მის ახლოს მრავალი სმელი კატაქტი იპოვება, და სელმწიფემს მდრანთა უბრ-
ძანოს, ყოველმან კატაქტი ქებათა კართა მიზიდონ და დაასოარან. მუნ ახლოს
ცხვართა ფარები არის, და იქიდან იე ცეცხლსა მოვიღებ და მას შეეუცილებ, და
მდრანთა ფრთითა ბერვა იწუნ. რა ცეცხლი გაძლიერდება, რომელიც ბუ ცარე
გამოვა—დაიწვის, და რომელიცა შინ დარჩების—გვადის ბოლი დაარჩობსო.—
სელმწიფეს რჩევა ესე მოუწონა და ამა განზრახვასა შეუდგნენ, და ყოველი ბუე-
ბი ესრე დაწვეს, მათ მდრანთა დიდი გამარჯვება და სისარული მიეცათ, და
მოყვარეთა ვითა ეწადათ, ეგრე შემოიქცნენ. ერთმანერთს სისარულითა მიულო-
ცვიდენ და ქებასა შეასმიდენ ესოდენ, მათი სმა ცათა გაიწიოდა.

თქვეს შაირი

ბოლოდ აგრევე მოგვიცა მამული სამკვიდრებულად;
თოცა აჭამდის ვიუენით ცრემლითა სხვაგან მრებულად!
ჟამად სვე გამოგვიბრუნდა, ბედი აუარებულად,
და რაცა ავი ვნახეთ, გველსინა, აღარ ვართ საარებულად!

სელმწიფე და მისი ლაშქარი ქარშონას საქებურს ცოდნასა და მოსაწონს
ჭკვასა დაემოწმიდნენ, და მისს დიდებასა, ზატოვსა და ამაღლებასა ცდილობდენ, და
მისი ქება ყოველგან განთქვენს, და გულისთ ლოცვიდიან, და იგი სელმწიფის სვე
ბედნიერობასა აქებდა და ლოცვიდა, და ყოველთავე მათს მათის წესით ზატოვსა
სდებდა. მაშინ სელმწიფემ უბრძანა:

— შენის თათბირითა და რჩევის სიკეთითა მტერთ ვძლი(ე)თ და მოკსწევი-
დენით, და მოყვარენი სასულითა და სისარულითა აღვაკენით, — უცხო რამ ნიშ-
ტი და ბედი გქონიაო! ქარშონამ მოასსენა:

— ყოველივე თქვენს სვე-სვიანობამა ქმნა და თქვენს სიმართლემასჲ მე ამა
გამარჯვების ნიშანი მასვე დღესა ცხადად ვისიდე, რა მათ უწყალოთა და უცკან-

თა ესეთი ჩვენი აწყვედა მას მოაწიეს ამ ჩვენს ზარსა ზედა, და ესოდენი უს-
მართლო გლეხთა ზედა მოიღეს, ჩვენი სამკვიდრებელი ქვეყანა თვისად მოიხე-
ბესო.

მთასხენა ჩახრუნაული

თვალ სისხლის ივერმა, ზნების საივერმა, შენს თემის სისხლი დასთისა ძნელად,
შირი გუნებრივ, არა ბუნებრივ, გაყვითლებას, დღე ექმნა ბნელად.

მეორედ ხელმწიფემს ჭკითხს:

— ესოდენთა ყაბთა ბუთათანს ყოფას და ალერსი ვით მოითმინე, ანუ,
იგინი ბუნებით მტერნი არიან, ვითა გაუერთდი? ესე ვიცი გულ-სწორი ვატი
მრუდსა და მოხსუბართა-თანა ლხინსა ვერ შესწოვბს, მოწყალე და უწყალო ბუ-
ნებით ვერ მოთავსდებიან, — თქმულა გველთა-თანა ცხორება სჯობია მეშვეთუ-
ნა და ავის მოყვასის(ა)თანა ყოფასაო.

უბრძანა შიარი

გულსა გაყრისა სიმწარე თუ არსად გამოუცდია,
მრავალ ნაკოდსა სსეულსა ნატრით სიგველილი უცდია!
სსკათა ნარჯისა ჭამანი გემწაროს, თუ გაბუცდია,
და სჯობს შენსა მსალსა დასჯერდე, შესს ძმათა გაუსუცდია!

ქარშინამ მოასხენა: ეგე ეგრეთ არს, რასაცა ხელმწიფე ბრძანებს. სული
ვატისა ეგრე არს, ჭირს არ შეუწუხდება, რომე უგვაროსა და უმსგავსოსა-თანა
ლხინსა სამაგლად მიიხსნეს, და უგვანისა-თანა ყოფას ვოჯჯოხსეთში ყოფასა
ჭკავს. მაგრამე ჭკვიანნი თვისის სიყვარულის გულისა და მისის სამჯობინაროს
წადილისთვის. ჭირთა არ დაიხდებიან, არცა შეწუხებასა და მოწყენსა შეუდრგე-
ბიან, და სრულითა სისარულითა თავს იღებენ და მიელჭიტვიან. მეცნიერების
უფალი ყოველსა უმატიურობასა, ურვასა და ნადველსა (და) აჩქარების მოტყვას ში-
გა არ ჩაიჭრების, ამისთვის რომე მისი ბოლო გამარჯვებისა და წარმართუ-
ბისა ახლორე აქვს. არა საუნჯე დაუშრომიელად არ იბოვების, და არას დროს
ვარდი ეკლის უხსვლელად არ მოიყრიებოსო.

თქვა ლექსი

ვინ დამურა, მანვე მოიგო უნჯი ორსავე სოფელსა,
წარმაცმა ვერა შეკრიბნა სარგებლად თვის საყოფელსა!

ხელმწიფემ უბრძანა: ბუთ ცოდნისა და მეცნიერებისა ერთი რამ ამბავი
გვიამბეო. მან მოასხენა:

— მათში სიბრძნე და ჭკვა ვერა რა ვნასე მის მეტსა-თანა, რომელი
ჩემსა სიგველისა არჩევაო, და სხვანი მისსა რჩეასა აღსად სეღვიდეს, და მის-
სა წვრთასა ყური არ მიუბერეს! ესოდენსა გულის ხმას ვერ მივიდნენ, მე მათ-
ში უცხო ვინმე მიველ, ჩემსა თემთა და მოყვართა-თანა გამოჩენილი და ცო-
დნითა სასულ განთქმული, — ამას ვერ მისვდნენ, არამც ამან ერთი რამ ხერსი

მოიგონოს და დრო დაიცეს?! და გერცა ესოდენ მათთა ჭკვანთა დაკვირვებს, მათისა მწკრთელისა სიტყვა დაკვირებისათ და ჩემთვის დაეფარათ... მაგრამე თვითვე ნასეს, რაცა დაემართათ! თქმულა, ხელმწიფეთ თვისთა ზგაშადათ და საიდუმლოთა სება დიდი გავრძალვა უხამსთ. მიუნდობელი მოყვარე მტრისაგან უფრორე სარდალია.

თქვა შაირი

მოყვარე მიუნდობელსა ნუ მიენდობი სასოთა,
მით რომე გავტემს უნებლიე, საქმიოთ დასანასოთა.
მტერი გომნებდეს, ნუ ეტყვი იჯავით ერთის ასოთა,
და ორთავე გისმს გავრძალვა: სასთა და მათ უხასოთა!

ხელმწიფემ უბრძანა: მე ესრე მგონია, ესოდენმა უდიერობამა მოუგლინათ ბუთა ესეთი სიკვდილი?—ქარმონამ მოასესა:

— ეგრედ არს, რომელიც ხელმწიფე უსამართლოს სასესა დასდებს, მისის ბედ-სვიანობის საძირკველი ადრე დაირღვევისო. ხელმწიფობის სიმტკიცე უსამართლობითა და უდიერობით არ დაემყარებისო.

თქვა შაირი

გულ-ბოროტს გაცსა კრიდე, ნუ გავლი მისსა არესა,
სიკვდილს მოიმეის უწყალო, სასლს აივსებს კარებსა,
მეფეთ-მეფე თუ ავსა იქმს, მას ვინმცა მიკვარესა?
და უთუოდ თავსა მოითხრის, სულს უზამს არ სავმარესა!

თქმულა, რომელმანცა ოთხი საქმე ქმნას, ოთხთა მოსალოდებულთა უნდა ელოდესო. უსამართლობის მოქმედი—დაკვირებით თვისსა სიკვდილსა; ენა მრავალი—მისსა შერცხვენასა; მრავლის მკამელი—სუდას-სუდა დასნეულობასა, და უმეტრისა და აკომრეველისა კაცისა ამოელი—თემის მოხსრებასა.

ესეცა ბრძენთა სირთა დაუდებიათ: ექვსმა რაგმა კაცმა თუცა მათ ექვსი იგი საქმე არ მოიკეთეს, მისის მოსავლის იმედი სამს გარდაიწვეტილნო: პირველად, მეფემან უსამართლომან და უწყალომან თემის აშენებისა და სუბუდნიერობისაგან; მეორედ, ამხარტავანმა კაცმა—მოღვაწებისა და კეთილის საქმისაგან; მესამედ, ავისა კაცისა მეგობარმა—მისგან სიკეთის ქმნისაგან; მეოთხედ, ურცხვმა და აკ-საქციელმა კაცმა—სიმდიდრისა და სიმაღლის ნდომისაგან; მეხუთედ, აკ-ენამ—კეთილის საქმის მოსულისაგან; მეექვსედ, ხარბმა—შეუცოდრობისა და სუბ-სვიანობის ნდომისაგან,—ამისთვის კაცთა თვისი ნდომა ჭირთა შთაგდებს. სადაცა ნდომის სისრულე კარავსა აღმართავს, სისწორე და სიმართლე მუნ ველარა დადგება. ბუთ ხელმწიფესა წადილი და ნდომა მალჩანთა ამოწვევდისა დია დიდი ჭკუნდა, და მათის მოსურვის ნდომამა ესრე რჩევის გზები დაუკარგა, მტერისა სივაკესა მოუძღურდა, და რასაცა მთხრებლსა სსვისათვის სთხრიდა, მას შინა თვითან ჩაიჭრა.

თქვა შაირი

სსვისა ბოროტის მოქმედი თავსა შესიმნებს ავებსა,

შერების, ვერ სედავს რასა იქმს მას, მისსა დანაშაულებსა.
ხნარცხვისა მთხრელი სხვისათვის, რა რომე გათავებსა,
და სხვა გარდაჩება, ჩაიდებს შიდა თავისა თავებსა!

სელმწიფემ უბრძანა: კაცმა ესოდენისა იგავისისა საქმისა მადრიელობა ვით უნდა გარდაიხადოსო, რადგან შენ ესოდენი მტერთავან სატანჯველი თავს იდე და ქვეყნისა სამკობინაროსათვის უმავრი ჰატრიეი მოითმინე, და რომელნიც გვარნი შენთვის საზიზღარნი იყვნეს, მათთანა შეერთებასა და შეთვისებასა დასჯერდი! თუცა მათ მათისა მჩხველთა და მწკრთელთათვის მოქსმინათ, შენისა სულისათვის დიდი სამხელო შეიმზადებოდაო! ქარშონამ მოახსენა:

— კაცობის სიკეთე მას ჰქვიან, რა რომე საქმე მას რამე მოინებოსო, მას საქმეს ძლი მისცეს, და სული და სიტოცხლე ორთვე გაწიროს, და ფერსი სიმხნისა ახარეთა შინა დადგასო.

უთხრა ლექსი

ვის თავ-გაწირვით მოუღანს დაუდგამს ფერსად ტანია,
ესრეთსა მხნესა სკე-ბედთა ბურთი-ფე გაუტანია!

რომელსაც გულოვანსა საწადლის ბურთი აუტანია, რომელსა შინა მისის ჰატრონის სამკობინარი სამსახური უნახავს, მასვე მდამალსა სამსახურსა ზედა დამყარება და მასვე მისდგომია, რადგან მისის საწადლის მოსავალი მოუსთვლია, რაგვარდაც ერთმა გველმა რა მასში თვისი სამკობინარო გაიტადა, ერთისა მყვარისა სამსახურსა დასჯერდაო. სელმწიფემ ჰკითხა როგორ უთხილათ?

ქარშონამ თქვა ანავი

უთქვამსო, სიბერითა და სისუსტითა ერთს გველსა დია ძალი დაემართა, სრულობით ღონე მოკლო: სიბერითა ნადირობა აღარ შეეძლო, თვისსა საწრდელსა ველარა შოკობდა, სიტოცხლე წასვლასა უღამოდა. საგონებელსა ჩავარდა და იტყუადა:

— ვაი, წამისდა ჰბუგობის ყამი ჭაი, მომკლო ასალ მოწარდობისა დროს ნეტავი, თუცა გარე მოიქცეოდეს სიჭბუგე ჩემი, და წარვლილი დღეი ჩემნი კვალადვე მობრუნებდევ იყოსო! ამა იმედითა იყო, და ეგონა წყლისაგან ტეცხლისა აღვება, და ტეცხლისაგან—წყურვილის გარდაგდება. მისარბის გულის გამონატრიდა—ნეტამცა, სიყრმისა ყამსა უგვდავება თანა-სდედესო, და სიბერე ესრე სამწუნარო არ უთხილყო!

თქვა შაირი

ჭბუგობის დრო წამისდა: ის ღონე არ დამჩრომია,
მოყვასთა ღსინი დამვიწყდა, მტერთა შებმისა ომია.
მისწინისა ყამსა ვარვია, თუ ასათუთებს ტომია,
და წასულს სიზმრადაც ვერ¹⁷⁰ ხასავს, რა ხასო, თუ რაწომია!

გველი გულის ხმას მოვიდა: გავლილი აღარ მოიქცეოდა, და დანარჩომისა დღისათვის მისად გაკების რჩევისა სული მიჭყო და ამას შეიქცეოდა: სიჭბუგე-

¹⁷⁰ ვარიანტი: და წასულს ს. ი. ზ. მ. ა. რ. თ. ა. ც.

სა ძლიერებისა ნაცვლად თუცა ცოტაი რამე შეეყენა მიზონის, ესევე მიზონისა, მისი გაგება გრძელსა დღესა სელთა მივთვალთ! აწ ახალი სამირკველი ცოტასა საქმის განკვეთე უნდა მოვიჭიროთ: რომელმანცა დასასწავლავს საქმის პირი მომცეს, მას დაესჯედ და მისსა სასრუკსა საქმის კევადოთ; რომელითაცა სიცოცხლის ჰობიერება და სასხოს დღის მოსავალი მომხვდების, მას კევადოთ. მასუკან ერთსა წუაროსა კიდესა მივიდა, მუნ მრავალი შევარი ნახს. რა მათს სელმწიფე და ვრებული გაიცადა, ჭირის-უფელსავით მგლოვიარედ მწუნხარე მიწათა. ზედა გაგდო¹⁷¹. ერთი შევარი მივიდა და ჭკითხს:

— მეტად მოწეწინილსა ჭკავსარ, და რამ მიზეზისათვის სტმუნხარე? — გველმა უთხრა:

— ჩემებრივ გულანაღვლიანს ანა სადა ვინ იზოკებათ, ამისთვის რომე ჩემის სასხოს და სიმრთელის სიცოცხლე შევარი იყო, რომე მას მოვინადირებდიო, და გუშინ ერთი მოსავალი მომივიდა, რომე მათი ნადირობა ცოდვად შემექნა. აწ თუცა მათგანი ერთი შევიპყარ, და ან მოკვალ და შევკამე, ჩემგან აღარ იქმნებისო.

მეკარი წავიდა და თვისსა სელმწიფესა აუწყა. მას საქმე ესე დიდად გაუკვირდა, და გველსა მასთანა მივიდა და ჭკითხს:

— ესე რომელს მიზეზისათვის მოგსვლია, რომე ესეთი განსაცდელი თავსა დაგცემიაო?

გველმა თქვა შინაო

ეს ჭირი თავსა მე გუყავ, სხვისგან არ დამმართება,
 ფათურაგისა საქმითა გული ცუცხლითა მსთება!
 სხვას ვის ვაბრალთ სვე-ვრულმან? ბუდი არ წარმმართება,
 და დღესითგან ჩემი სიცოცხლე სიკვდილსა შეერთება!

ჲე, სელმწიფეო! სისხრებმა და ნდომამა გამოუხსნელსა მასესა შივა გამბა, მსწორობებლმა ანგარებამა ესეთისა ჭირისა კარი პირის-პირ გამოილა. ესრე მომისდა: ერთისა მეკარისა მონადირება მენება, იგი გამეჭრა და ერთისა მწირისა სასლსა შევიდა. მას მიუევე, სისხრებმ აღარა მომაგონა რა, — შეველ მას სასლსა და ბნელი იყო. მის მწირისა შვილსა ებინა, მისსა ფერისისა თითთა მოკვდი: მე მეკარი იგი მეკონა, ნდომის გარდამატებითა მას უეკებინე და წამსა შინა მოკვდა. გამოვიჭერ, უკან გამომიდგენს, კვლარ მომეწივსენ. მწირი მწეველიდა და მიზალვა*: ღმერთმან მეკართა ცხესად შეგქმნასო, და უმატიოდ და სასიარცხოდ გატაროსო, და დღეთა შენთა მათი ნადირობა კვლარ შეიძლო, და კერცაღა მათის

¹⁷¹ ვარიანტი: ზედა დ ა ე გ დ ო.

* «ბალვა» გლეჯა არის, აქედგან წარმოებული ზმნა «მიბალვა», ე. ი. «მიმგლიჯა» არ შეესაბამება მოთხრობის აზრს, და მისი არსებობა ჩვენს ხელნაწერ ვარიანტებში, ჩვენის აზრით, როგორც რამდენიმე სხვა ცდომილებაც, უნდა მიეწეროს გადამწეროთ. ტექსტში კი მ ი ბ ლ ა ვ ი ს ნაცვლად უნდა იყოს მ ი ბ ლ ა ვ ლ ა, ანუ მ ო მ ბ ლ ა ვ ი დ ა.

ჭამით გასძლეო, რაც მათმა სელმწიფეებმა სამადლოდ არ გიბოძარსო! აწე ამას სიმ-
ჭიდრობისათვის აქა მოვსუღვარ, რომ იქვენ ჩემსედ შემჯდებოდეთ: რადგან
ესე მომიხდა, წინართ მოსულსა საქმეს თავს ვიდებო...

უთხრა ტაქში:

სამონოდ ქედსა წავიწვდი, ჭირსა თავს ვიდებ თმენითა!

მუვართ ხელმწიფესა დია მოქონს და ესე საქმე ამოას საჩისხად მიიხნი-
კა: დღე-ყოველ მას გველსა აღვადებოდა, ესრე შეეწეო, თვისთა ნათესავთა-
ნა ასადგურებდა. რა ხანი ესრე წარვლო, მერმე გველმა სელმწიფეს მოასსუნა:

— თქვენცა სვე მრავალ-ყამიერ იყოს! მე შიმშილისაგან ღრუე მომძებია, და
არა რა მაჭკეს, (რომ) მისის ჭამით ვიცოცხლო და თქვენი სამისასური კათავოა! — ხელ-
მწიფემ დილას და საღამოს რაი მუვარი სასრდოდ გაუხინა. გველი ამას სასრ-
დელსა დასჯურდა: რადგან სარგებელსა ჭკულობდა, მის უკადრისად ყოფასა არ
იურვოდაო.

თქვა შაინი

სამაგელს რასმე თუ მისვდე სირცხვილის მოსაწევასსა,

გაჭირვებულმან თავს იდეე, ჭკოცნიდე მას საწუკვარსა.

ყოლე რომ გეუკადრისოს, ურვას მოგცემდე მდღევასსა,

და ჟამად ნუ შეუწუნდები, ბელს მიჭევე შეხსა მდევასსა!

ესე არაკი ამისთვის მოგოვანე: თუცა მე დიდსა ჭირსა შინა მეფეში მოვი-
თმენდი, ამად ვსძლებდი, მტრის სიკვდილსა და მოყვრისა სამჯობინარსა ვიძე-
დობდი და ეგოდენსა წრუნვასა გუფთა არ შევაჭერობდი. ესე დაიჯერე, მტერ-
სა სიმდაბლითა და გაწეობითა უადრეს გააცუდებს კაცი, ვირემ ბრძოლითა და
ავუნობითაო, რაგვარადცა რა ერთსა ნედლსა ხესა ცეცხლი აღედვას, მას მოს-
წავს, რაცა მიწასა ზედა ხანან, მაგრამე წყალი მისის სიტკობითა და გემრიელო-
ბით, — რაგინდ დიდი და მალალი სე იყოს დამყარებით მდგომი, — ესრეთ ძირი-
თურთ მოგლეკს, ფესვიცა აღარ დარჩესო!

თქვა ლექსი

დამდაბლდი, ამით იკურნოს ყოკლისა გზითა ვნებული:

სიმდაბლით გადავილდების საქმენი გამხელვებული!

ამისთვის უთქვამთ — რჩევა და განზრახვა სიმხნესა სჯობიაო. კაცსა გულო-
ვანსა და მხნეს რმისა შინა ათასისა კაცისა ჰირის-ჰირი ძალ-ურს. თუცა მეტი
ვთქვა — ოცისა, და ყოლე გარდაემატოს — ასის კაცისა მრეობაცა ვთქვათ, და ათა-
სისა უმრავლესი არა იქმნებისო. მაგრამე მცოდნისრე და მეცნიერი კაცი ერთისა
მოგონებითა ერთისა თემისა გმირთა და ბუმბურაზთა სრულობით დაამობს, და
მცირის რჩევითა მრავალ-გვეთ რაზმთა გასტეხს, და აშენებულს ქვეყანას ერთმა-
ნერთს შეასეთესო.

თქვა შაინი

ერთის კაცისა გონება თემსა დაიჭერობს ვიდითა,
რომელი მიღვართა ლაშქართა არა შეუდრკეს რილითა;

ერთი მასკილი ერთს მოჰკლავს, რა სუელი სორცთა ჰყრიდითა,
და ენა სმელს დაიმორჩილებს, ნაკთა ზღვად ჩაიყრიდითა!

ხელმოიფემ უბრძანა: გასავეირვავი გამარჯვება მოგეტა მტერთა ზედა და
უსწორრო ფერთენი მსართა შენთა მოესხნესო. ქარშონამ მოახსენა:

— ამა საქმისა სისრულე აწათუ ჩემისა რჩევისა სიმტკიცესა და განზრახვის-
სა სიკეთესა მოუღია, ხელმოიფისა სუებედნიერობითა მოიწია, რომე ამა საქმი-
სა გაგებასა ზედა ხელი მან მომიძართაო. თქმულა, თუცა კრებულთა დასნი რა
ერთად საქმესა რასმე ზედა მონებებისა ფერსთა დასდგენ, უეჭველად თვისსა
საწადელსა მისვდებიან, და მოწყალებისა უმეტეს იამებიან. არა თუ ბუნებით მოწ-
ყალება ამას ჰქვიან, რომე ზატრონისა საქმე წინ წაიყვანონ, და ესეთსა საქმეში
ერთ-სუელი იყვნენ! რა ერთსა საწადელსა აიღებენ, რომელიც სიმხნესა და ერთ-
გულობასა მატებდეს, და სწორად შეურყეველად დადგებიან, მათსა საწადელსა
ძლიერსა შეიქმნიან, და თუცა მოყვარენი და შემწენი მეტნი ჰყვანან, მაშინდა
უმრავლესნი მეტ-ნაკლებობა იქმნებიან. მაგრამ გისაც სვე ხელისა შეწევანსა მისცემს
და ბედნიერობისა ღონე მიეტემის, მას გამარჯვება მისვდებისო.

თქვა შაირი

სუებედი და მარბენიო თუცა ვისმე შეუსწორდეს,
საწადელი ადრე მისვდეს: ერთი ოცჯერ გაუორდეს!
თუ არა აქეს, არ ეგების აგებული გაუგორდეს,
და იგი ცდითა ვერ ეწიოს, ზღვა დაუმრეს, გაუგორდეს!

ხელმოიფემ უბრძანა: მათ ჩვენგან ესოდენი შეძლება არ ეგონათ. ამას ეჭვ-
დენ— შურის გება არ შეუძლიათო, ჩვენ დაწუნებულად და უსუსურად მივახნ-
დით. — ქარშონამ მოახსენა:

— ათხი საქმეა რომ კაცმან სუბუქად არ უნდა დაიჭიროს და ძნელად
მიახნდეს: პირველად, ცაცხლი მცირე დიდს წიანს იქმს; მეორედ, კალი ვასში-
სა თხოვითა სირცხვილსა შეიძენს, და ერთისა მწკლილისა და ათასისა— ორივე
სწორეა; მესამე, სსუელება რაგინდ მცირე ანთსიოს*, დაამკლობს და დასუს-
ტებს; მეოთხედ, მტერი რაგინდ მდაბალი და უღონო იყოს, ბოლოდ ავნებს
რასმე. გით არ გასმია, ერთისა ჰგუჯავა, მცირემან და უსუსურმან, ერდოთ მბუ-
დარს ერთსა ძლიერსა გველსა დიდად უმტერაო? — ხელმოიფემ ჰკითხსა, როგორ
ყოფილაო?

ქარშონამ თქვა არავი

უთქვამთ, ორი ჰგუჯავნი, მკლენი, ერთისა სასლისა ერდოთა ბუდობდენ,
მუნ დასადგურებულ იყვნენ და მარცვალთა კენკასა დაჯერებოდენ და მით თვის-
თა დღეთა აღამებდენ. ოდეს ბარტყნი დაჩიკეს, მათის სასრადელისათვის მათი

* ცდომილებაა: ა ნ თ ხ ი ო ს ს ნაცვლად უნდა იყოს ე მ თ ვ ი ო ს, რადგან მოთხ-
რობაში სწუელების შეეყრა ა ზ ე ა (მთხვევაზე) ლაპარაკი, და არა წ ა ს კ დ ო მ ა ზ ე
(ნთხვევაზე.)

მამა-დედანი საკენიო მოაძიებდენ და რასაცა მოიპოვებდენ მათ მოართმოდენ. ერთსა დღეს მამალი ჭკუჭკვი ერთისა მხრისკენ ფრინვიდა და მუნ მწუნსამდე დაეუფუნა. რა მობრუნდა, ნახს დედალი ჭკუჭკვი, შექირებული, ბუდისა გარემოს ვლიდა და მოფრინვიდა, და მოხვიარ-მოტირალი ვაგებდა. მამალმა ჭკითხა:

— წე, შექირეო! რასა მოხვალ შექირებულყო?— მან უპასუხსა და

უთხრა შაირო

გულს ბრწამლი შემომესვია, ჩაცვი დამესო ზედა რა,
ამისთვის ცრემლთა ნაკადმა ოვალნი ვერ გააძლევანა.

გულ-წულული ვინმე ჭმუნვითა მე ვინლა შემომედანა,
და სულთქმა ვერ ჭკურნებს ურვასა, ღსენა მატეს არამედ არა!

გიოთ არა გტიროდო? ერთსა წამსა სასრდელისათვის მოვეშორე, რა შემო-
ვიჭეც, ერთსა სასარელსა გველსა ჩემი მართვნი დაეჭამა! მრავალ-გონის შეკტი-
რე და ვუთხარ—

შ ა ი რ ი

თუცა მძლავრი სარ ძალითა, უმოწყალეო, თვისითა,
უსუსურს მტერსა კერძალე, იყავ შიშითა მისითა:

კუნესითი ნასროლი ისარი ადვილ ეცემის დღისითა,
და არ დაწყდინოს საგანსა გულ-გამწყურალითა, მქისითა.

არ შემოწყალა, და მითხრა: შენი მოზიდული და ნასროლი ჩემსა ვულისა
სარკესა ვერანასა ავნებსო!— მე ვუთხარ:

— უცილოდ შეგაშინებ, და მე და მავ მართვით მამა შეურის გებისა ზო-
სტერსა შემოვირტყამთ, და რაცა ძალ-გვიცს შენსა სიკვდილსა ვეტდებითო.
გველმა გაიცინა და მითხრა

ლ ე ქ ს ი :

ერთს ვისმე ბრძოლას შექილას ჰირის-ჰირ სვადის ღამისა,
შენებრივ სუსტისა რა ძალ-უცს მისი შემართვა ომისა?

რადგან მან არა მიაჯა, ამისთვის ვივი და მოსამართლე ვერ მიმოვნიაო.

თქვა ტაეპი

მაქს მოუსვენლად ყივილი, არ ვინ მისმინა ჩივილი!

მას უწყალსა და უსამართლსა ჩემი შვილები დაუქამა, და აწ კარ-
თა სახლისა ჩემისათა მიწესო. რა მამალმა ჭკუჭკვის ეს მოისმინა, სტომამით
სიმწუნსარისა ბოლო ამოედინა და შვილების გაყრის შეურის ცუცხლმა მოთმენი-
სა კალო გარდაუწვა. ნახს, სახლის ჰატრონისა ბარძმისა ანთება ენება. რა ჰატრო-
ქი აანთო ბარძმასა შიგა ჩასადებლად, ჭკუჭკვი ჩამოფრინდა და ანთებულმა ჰატრო-
ქი ხელთა გამოსტაცა, და თვისსა ბუდესა ჩაავდო. ბუდეს ცუცხლი მოეღვა და
სახლის ჰატრონი საართულის დაწვისათვის შეშინდა, ამისთვის რომ სრულებით
აოხრდებოდა. სწრაფად ერდოსა ავიდა და მის ბუდის გარეშემოს დარღვევა დაი-
წყო ცუცხლის დაკსებისათვის! გველმა რა ცუცხლის სინათლე ნახს, და ზეით

დარღვევის და კაცთა სმიანობა ესმა, ამბის საცნობელად სერგელით თავი ამოჭყო. რა ნასეს, ცუდელი თავის დაჭკრეს და მოკლეს.

ამა არავისა სარგებელი ეს არის: რადგან გველი თვისსა მტერსა არ შეეპოვა და იგი დაწუნებული ჰყვა, ბოლოდ თვისი სული შურის გების ჭვას შესეთა.

ლ ე ქ ს ი

მტერი რაზომცა დაგიმტრდეს, საკლები ნახო ცნობითა,
ბრძნად დაიჭირე, იტყოდე— «ვერა ვარ იმოდნობითა!»

სელმწიფემ უბრძანა: მტრის საქმის გამართის დატემა შენის კეთილ განზრახვითა და ერთგულებით იქმნა, და ყოველს საქმეს შინა შენა სიტყვა საწმუნო შემიქმნა, რადგან შერთი ყოველი სიკეთე ბედნიერად გამოჩნდაო! რომელიცა რჩევისა და საქმის სდავეს მტადინარეს მჩხველსა მიანდობს, არადეს უბადობის სელი სვიანობის კალთასა არ მოხვდების, და უამისა ფერსით ბედნიერობისა ასპარეზითა სელასა დაიწყებსო, რადგანადაც მე შენის რჩევით მომიხდაო.

უთხრა ლექსი

რასცა ვიქ, რასცა შევმართებ ამა უცხლას ბედითა,
უცალოდ ყველას შევიძლებ შენისა მე იმედითა!

ყოველისა შენისა სიკეთისა ნამეტნავი სისრულე ეს არის: ესოდენსა ხანსა მტერისა სახლსა იყოფოდი, ენამა შენმა ესეთი არა წართქვა რა, მათ აზრი რამე ექმნათ, და არცა ესეთი საქმე მოახდინე, რომე ავი-უჭვი რამ შესვლოდათ და სავლანებულს ჩაცვიფრულიყვნენ¹⁷².

მან მოახსენა ცაქში

ბედმა შენმა ქმნა სვიანმა, დავლამა თქვენმა გზიანმა!

ყოველი საქმე თქვენის ნიშტისა და ნიშის გამო იქმნა, რადგან, რაცა ჩვეულობა სელმწიფის წინაშე არა მქონდა, მის მეტისა არა რას ვიტყოდიო, და რადცა ცოდნა მქონდა, რიგანსა რჩევასა, რომელიცა შემის მეფისათვის მომესუნებინა, აგრევე სამეფობისა მას მოვასსენებდი. მადლი შემოქმედსა, რადგან ჩემი სელმწიფე ხატოისის რჩევისა, და სწორისა და ბრწყინჯალის თათბირის (არის;) დიდებისა და ზარის სახდელისა შიშისა და გაკრძალვის შემოკრებისა საქმენი უწყებრ უბრწყინჯას, და არა აჭვს აჩქარება და მოთიენა შეუწყნარება; რისხვა მართებულსა საქმეზედ უპურია, ყოველი საქმითა დღევანდელი და სვალისათვის ბოლომდის საძვობინარად იცის, ყველაჯასა ბოლოსა უსინჯავს და არას დროს ჭვასა არ დაადენს; სელმწიფობისა ნამუსისა და მეფობის მეურნეობის რიგსა კეთილად უძღვის! რომელიცა ეკეთისა სელმწიფისა მტერობასა მოინდომებს, მას სიკვდილი ათასის თოკისა მობითა მისკენ მიხიდავს, და სიცოცხლე ათასის ეფითა მოშორდებისო.

¹⁷² ვარიანტი: სავლანებულს ჩ ა ვ ა რ დ ნ ი ლ ი ყ ვ ნ ე ნ .

თქვა შიში

შენ მტერს სიკვდილი მიზიდავს ბაშის სხლითა ჭრელითა,
 სულსა მოსტაცებს უფასოდ, საქმიოთ უგატრელითა.
 თუ მონადროს ბორბოტი სიტყვითა სსატრელითა,
 და ადრე ეწიოს სიკვდილი სოფლისა მის სიტრელითა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რასაც ხანს შენ მუნ იყავ, არცა სძა და ჭამა მიაძის,
 და კერცა მოსკვნებისა ძილი მეღირსაო, და აწ მადლი ღმერთსაო!

თქვა ჩანრუნაული

ბედობისა მსუ, სკუობისა ამსუ, მალლით კეთილად აღმოიბრწყინდა,
 მტერთ დღეთა უძი, არ ექმისა წაძი, აღლომინება ქვე შუუყინდა!

ქარშონამ მოასუნა: კისცა ერთი გამამწარებელი შესვლება, ვირემ მას არა
 მოშორდება, დღეს ღამისაგან და ბნელს ნათლისაგან კერ გააჩქეს. მკურნალნი
 იტყვიან:

— ვირემ სნუულსა სიმრთელე არ გამოაჩნდება, სსქმლისა გემოს კერა
 სცნობსო. მტერთთული მანობამდე მიიმეს ტვირთსა ზურგით ადგილთა არ
 დასდებს, მოსკვნებსა კერ ეღირსება; აძიკი სადამდე ტრფივალისა სსსესა არ მის-
 წვდების, გულის ნებსა კერ ეწევა; მოვსაური ვირემ სადგომისა არ ჩამოსდება,
 გული არ დაუწუნარდება; ვაბანი რაში ვირემ მტრისა გაქცევასა არ სსსავს, სუ-
 ლის კკეთასა კერ ამოიღებსო.

თქვა ლექსი

რა კაცი ვინმე მტერთაგან გათავისუფლდეს გონითა,
 გულ-მსიარულმა სადავე ცხუნსა მიახდოს ღონითა.

ხელმწიფემ უბრძანა: მათი ხელმწიფის ჰირის-წყალი და საქციელი ნადიმისა
 და რძისა შინა ვითა ნახეა?—მან მოასუნა:

— მისისა საქმისა საფუძველი ამზარტაგანება, და ბორბოტი ქცევა, და თავ-
 ტანისა განსკუნება, და მტონარება და თვის ნების მიდევნება (არის.) არცა საგონებელი
 სიკეთის მიღებისა (აქეს,) არცა მართალი რჩევა, რომე დამნაშავესაგა კერა სცნობდა!
 ყოველნი მოსამსახურენი მისისა გარისანი იყვნეს, მის ერთისა კაცისაგან ვიდე,
 რომელი ჩემსა სიკვდილსა არჩევდაო.—ხელმწიფემ ჭკითსა:

— მისი ცოდნა და ჭკვის მიხდომა ვითარი იყო?—მან მოასუნა:

— ერთი ესე, რა მან ჩემი სიკვდილი დაიყინა, მსუედ მტეიტეად იდგა.
 ესე საქმე ჭკვათა შინა ასლარე იყო. სსვა ესე თვისისა სწავლასა გოიანად იტ-
 ყოდა და არ აწეენებდისო.—ხელმწიფემ ჭკითსა:

— ხელმწიფის წვრთნა რაგორ უნდაო?—ქარშონამ მოასუნა:

— ესრე უნამს: სიტყვა გაწეობითა და კედრებითა მოასუნონ, არ ჰირ-
 ტუქსად და ა-სიტყვად, ლბილად და გემოვანად; თვისი ნდომა მეტად არ გამოა-
 ჩინონ, უგატრავარ არა წართქვან რა. თუცა ხელმწიფეს წყნა შეატყონ, ანუ უნ-
 დამელობა და მოუწონრობა, კეთილი გზები დაჩანონ; თუცა გაწეომა სცნან,

კარგის რანდობითა, და ტკბილის სიტყვითა, და გაწყობილის ძეგებითა და მართებულის არაგთა შემტკვერებითა სიტყვისათა მოახსენონ. სხვანი კაცნი რომელინი ავია, და რომელი კაი—ანობონ. მას ბუების ვეზირს ესკები ყოველივე სჭირდა, არას დროს ესეთებს არ დაივიწყებდა. მუ ჩემისა ყურითა მოვისმინე, რომ ეტყოდა: სელმწიფეთაგან ქვეყნის მშეობებლობა ვრცელი და გრძელი ხარისხი არისო, თვისითა ცდითა და ნდობითა მას სუდა აღსკვდა არ იქმნებისო. თუცა სელი არ მოქმართა, და ჭბუყობის ბუდის ფერხმა მასკად არ შეაბიჯა, ცდა ცუდიანო. აწ შენთვის ყოველის მსრით საქმეს სელი მოუძმართავსო, იგი ხამს სათუთად იზურაო და მისის რიგით მართებულად მოკლასა, და სამართალსა და მოწყვლებასა ცდილობდყო.

თქვა შაირი

ეჭა, თემსკდა, სელმწიფეკ, აწ სელნი მივიწვდებიან,
 ყოველს კაცსკდა წყალობა ყოლე ნუმც მოკაკვლებიან,—
 ეგრე ათასის მოსკრითა სმელნი ვერ აოსრდებიან,
 და რომ საყვედურის ენითა მათ გულნი შეუბნდებიან!

ეს ყოველთა უკეთესია და დიდების სკადრისი, რომე საქმის უგრძლველობა დაუტეო, საქმელს საქმეს ავისა თვალითა არა სჭკრეტდე, ამად რომე მევეთ ცსოვრება, და სვე-სვიანობის სიმტკიცე და ქვეყნის მშეობებლობა ამოთსთა საქმეთა გარეშე არა იქმნებისო: პირველად, ჭკუა სრული ჭქონდეს, რომე სკალისა საქმე დღეკანდელს სარკეს შიგა დაინახოს; მეორედ, რაცა გავოს და დასკვანას, იგი ქმნას, და სსკათაგან დაშლითა და მათის სიტყვით იგი აღარ მოშალოს; მესამედ, საშუალს გსათა ვიდოდეს: არცა სრულიად თვისსა ჭკვასა მიუნდოს, და არცა სრულიად სსკათა სიტყვასკად იდგეს, და ყოველს საქმეს გამოწვდილვით და სამართლის გზით იქმოდეს; მეოთხედ, ბასრის სრმლით ქვეყნის დამწველს შესსავით (დაეცეს,) ურჩთა და ბოროტთა სორცთა დამდაგველი იოსო.

თქვა ლექსი

სიმართლის ნურგი ისარებს, დარგო სოფლისა არესა,
 თუცა საწწყავად არა რწყავს სრმლის წყარო მისსა გარესა!

ესოდენსა მის სიტყვასა ყურსა არავინ უზურობდა, და მისმან სწავლამა მათში დაწვრებისა ხარისხი ვერ ჭზოვა.

თქვა ტაჷზი

ყოველისა მსრითა დაინთქა მისი ნარჩენნი საქმენი!

და არცა მათ მისის ჭკვისა და ცოდნის სარგებლის მოსკვალი მიეცათ, და ვერცა მან მისის სობრძნისკან, თვისის ცსოვრების ჭირხასულთაგან, ერთის კარის განადები ჭზოვა. აქა სსცხადო იქმნა, (რომ) უცსოსა კაცთანა ხვაშიადის თქმას სარგებელი არა აქვს.

თქვა შაირი

თქვა: ვისი რჩევა დაესკვნის გარტად მოსკვლისა წესითა.

„უ ეოლა დაიწყებდენ — «ეს თქვაო უარესითა», —
მტენიერთ უთქვამსთ: სწორე თქმა, რაცა მოვიდო მე სითა,
და არ დაიფერებთ, ბოროტი ადრე მოჭეკება ზესითა.

ესე არს იგაგნი გაკრძალვად მტერთ სრეისა და საბოდიშო მოიფერებისა.
(მტერი) რაგინდ მტირალი და შემუსრვილი მოვიდეს, და სიტება და სამისხურნი
გამოიხინოს, მას საქმესედ არ მოტეუვდეს, და თავი არ შეიტდუნოს და ჭკვის გზი-
საგან არ გადგეს! რომე ერთმა უსუსურმა მღვანმა, რადგან თვისის უძლურა-
ბით მათ ძლიერთა და ღონიერთა მრავლთა მტერთა ერსე ყურნი მოუგონისა,
ჩხეისა და ცოდნის სისრულითა ესოდენი საქმე დამართა, თუცა ბუთა მათ მცი-
რედი საბოლოო რამე სავარსებელი მოეგოთ, მღვანთი ვერას დროს თვისსა სა-
წადელსა ვერა ჭმრეებდა, და ეკეთისა გამარჯვებისა შიოსა სიხმრადც ვერ ნახვი-
და. ჭკვიანს უხმს, რომე გამოცდილობის თვლით სინჯუვდეს, და ეს ნიშნები
თვისსა სასმენელსა შიგა დამარწოხს და მართლს სცნას, და მტერსა არ მიენ-
დოს და მტერმა რაგინდ თავი თვისი მონურად ვიხვენოს, ცუდად, შეურაცხად არ
მიიხნიოვო.

თქვა შაიხი

მტერი რა მოეგრულს იტეოდეს სიტყვითა მართებულთა,
ბრძენი სამოეგროდ არა სთვლის ცხობიერთა გულისა;
გველი¹⁷³ აგრევე გველია მითვე გესლითა რგულითა,
და რაგინდ რომ ქერქი შეიძროს, ვეხვენებოდეს წყლულითა!..

ამა არაგისა სარგებელი სელად უგდათ, გულ-წმიდა მოეგრის და ერთგუ-
ლის სასარგებლო საგზადია, და ვარდამატებელი მოსაგებელის მოვარება. თუ-
ცა ქარშიანს მოსმარებამა და მიშეკლებამა მღვანთა ესოდენი შეწვეს შესძინა,
რომე შიშისა და შეწარებისაგან მოსსაგებებელსა და სასმებელსა სავანესა მიაწე-
ვინა, სხვა ვინცა ეცდების ესეთსა საქვეწმითსა საქმესა, და მას მოეგარენი სიკე-
თეში ჩამოართმევენ. მას მომრევის მტრის ძლიერს კალთის მოგარებაცა ძალ-
უცხს, და მოსაწამებელს წადილსა და ვარდამატებელს სათხრეველს ამისრულებსო.

თქვა ჩანსურსაული

კეთილის მნდომსა, სიმაგრით მდგომსა, მოეგარეთ ალყისს, მოუდგეს დიდად,
მტერთან ღზინობას და ძელვისობას კალთას სუ ახებს, შეეჭმნას მრდიად!

კ ბ რ ი ე .

მრავლით ცლით ზომენისა და მერვე არღარა ნდომით გაზმეზისათვის,
და გოლოდ ზიანის მოსვლისათვის.

რამ უბრძანა ბარამანს: კეთილად გამოაჩინე მტერთა სერსისა, და მათის ფიცისა და ჰირობის გატეხის გაკრძალების საქმე, და მათის ეშმაურობისა და სიძდაბლისა, და ბოდის მოთხოვისა, და ტეხილის ტყუილითა და მოყვრულად მოსვენებითა ჭკვის მოუცდუნელობისათვის გულის სმა! აწ ესე მწადს ესეცა გამოკვიცნადო: კაცმა ვინმე ერთი რამ მოინდომოს და დიდითა ცდითა სელთ იგდოს, და შერძე მის სასურველის მიუხსენებლობა და რა-მკამაობა გამოაჩინოს და დაჭკარგოსო. ბარამანს სათქმელი ესა ააუბნა და ამა ლექსისა ნახსენი შესხმის გვარად ჩამოიკითხა:

თქვა ჩასრუნხული

ეჭა, მეფეო! გქონს სეფეო, ცათ მობამაზნი ცაღთ საცნობელად,
ცათ ვარსკვლავნი, ტატანი კვლავნი, შენგან ნათობენ შესამკობელად!
მე რა ვთქვა შენი ზე ასაშენი? რაც ვთქვა, მეუონოს დასამცნობელად,
და უფერთა იერთა, ვერ შესაფერთა, ფოკელთა მეტობ გასასწორობელად!¹⁷⁴

სასარგებლო საქმე მეფეთ-მეფისა გულსა შინა დაფარული არ არის. ერთის რისამე შოგანა შენასვისა უადვილესია, ამისთვის რომე მრავლის სიკეთის შემოკრებითა, და კარგის ტაროსითა და კეთილის ბედის ქცევითა ადვილად იშოვნოს, მაგრამე შენასვისა ნათელი რჩევა და უსწორო გამოკვლევა თუცა არა აქვს, და ჭკვითა და გრძელისა საგონებელითა არ მოიქცევა, ბოლოდ მეცნიერებისა ასპარესისა შინა იერს-შეკრული დაჩხების, და მისი ქონება, სეასტანგი და უნჯი საიორიაქო შეიქმნება. მისის საწადლის ყურთა ყვედრებისა და სინანულის მეტი არა დაჩხების რა, რაკვარადაც კომ გაურჯელად და უცდელად სამოყვროდ ყაზუზუნას მოყვრობას ადვილად ეწივა, და უსკვობითა და უცოდინრობითა ხელთაგან დააგდო, და მისის უგუნურებით დაწულუღებულის საკურნებელი საღებუნი ველარა ჭპოვარო. რამე ჭკითხა, როგორ ფოფილანო?

ბარამანს მოახსენა არაკი

უთქვამთ, აზარის ზღვისა ერთსა ჭლავსა შინა მრავალი ყაზუზუნა გვარობდა. ერთი ხელმწიფე უჯდათ, სახელად ქარდონა ერქვა. მისის ხელმწიფეო-

¹⁷⁴ ვარიანტი: მეტობ გასასწორობელად.

ზანს საიუკუველი სრულის ძლიერებით დამტკიცებულ იყო, და მისის შიშის წა-
რი ყოველგან განთენილ იყო, სიანობის სატყუბელი განსეულის ტყვიით დამყარ-
ბული ჭქონდა. გლესთა მისის მოწყალეობითა და ბედნიერობით მოსვენების გვერ-
დი მშვიდობისა და დაწყნარებისა ღოგინთა დაეღვათ, და მის ადგილისა მკვიდ-
რნი ღმერთისა მადლობასა და ქებასა შესწირვიდენ და იტყუადენ

წყობილსა:

უწყალთ აქეს-ყე წიანი,
მართალთა—საქმე გწიანი:
ბედი გვინათლებს შიანი,
გლესნიც მდიდრობენ ბწიანი!

თვისი სიჭაბუკე ესრეთ გაატარა, და რა ყრმობრივი გაწიფნული ყაში სი-
ბერის შემოდგომამა დათრთვილა, უსუსურობის ნიშანი მისის ტანისა მიდამო-
სა გამოხნდა, გულისა სიმკრემის და თვალისა სინათლემს მოკლებს სიმოსელი
შეიკვან, და ძლიერებისა ნეკვამა, რომელი საწადლის სილსა ისხემდა, უღონობი-
სა და სასუსტისა სორმევისგან შირი დასაქნობლად მიიღო; საღსინო ლამაზ-
რი ჭლაკონის ძლიერის ქართთა ბღვისგარი შეიქმნა და მსიარულობის ძლი-
ერება მძიმითა ჭირითა დაუსუბუქდა¹⁷⁵.

მწირობლედი

გაყობის ღსინი მსტოვანმა ვითღა მოიგოს ძებნითა,
ჩაეღელი წყალი ვინ ნასა ამონაბრუნნი ებნითა?
შტები ქარს სდეკს შეზურობად, ვით მოეწვივის მდეკარი?
რასტა ვერ მისწადე, ნუ მისდეკ, იგმავე შენი მდეკარი!
სიბერის მტეერთა მოსტა ვის შეუძლია საქმითა?
მერმე ღსინს რაღად ეძიებს? რატ აქეს მით იეოს აქ მითა.

საწუთროს დროსა და ყაშის საკადრისი ესე არის: ჭაბუკის ვარდასსა
ტანთა სიკველუტესა რა სიბერის კვალმა გასწონოს, სიკეთით შესრულებული
მოსრისა და უსუსურობის ტვირთითა შეურჯოს, რომე მას შინა განსვენება
დღისა უღამოდ არ ექმნება, და არცა მოკრკიალებული ჭკური საწყინარისა და
მაშობელის უმტკურის-ბუქათა უნასავთო.

ფისტიკაურა

საწუთროს ნადიმს ღსინად მუდამელსა მოწყენს ჭქონდა აურაცხელი,
მსოფლის ქიქასა შესარტო ღვინო არ დგას, იტყვიან ბრძენი და სელი.
გერვის იხილა მბრუნავსა ქვეშე ვანტი შევბითა წამისა ერთსელი,
რომ სისსლის ტრემლი, ყაყარო იფერი, არა სდიოდდა მწარე და ცხელი!

ეს ბებერი, ქმრისა მოძველელი, რომელსა ამ საწუთროსა უწოდენ, თვის-
სა თავსა სასალ-საძლებს, ყოველსა კანთა აჩვენებს, და სასიკვდილსა წიანითა
და გაუტანელისა სვასტანგითა უგუნურთა გულთა თვისსა სიყვარულისა მასეთა
შიგა გაუბამს.

¹⁷⁵ ვარიანტი: ჭირითა გაუსუბუქდა.

ღ ე ქ ს ი

ესე სოფელი მღერას ჭკავს ემსწილთა სათამაშოსა,
გინ მისდევს, სელსა უწოდენ, ზოგნი იტყვიან მამოსა.

თვალთა წინ შემეული გეჩვენება ამხარტავანება, რომელი თაგ-სედობაჲ არს,
მისის ასპარესთა შესკლისათვის მაცდურებითა შემწეა. ამა მონკუნებისა მიმყოფ-
ნი სარბნი და უმცრებისა ბასართა მკაღისი ასგარებისა ფერსნი შეიქმნებიან.
რომელმანცა ამა საცალოსა მარის გაკვეთა მოინება, მისის სწადლის მკლავ-
ვი ნდომისა ვერ გარდასვივა, რომელმანცა მისის ზირისა გოცნა მოიწადა, სრუ-
ლისა გულითა თვისისა ნებისებერ ერთსაცა ღამესა მისგან ნაყოფი ვერ ჭამა.

ღ ე ქ ს ი

ბებური სასმლოდ შემეულა, გაფრთხილდი, მოკრიდეა:
არას ქმარს არ შერბომია, ურცხვად მოურთავს რიდეა!

ემსწილის მსგავსის ბუნებისანი რა სოფლისა მთის თავსა ზედა ჭირის
ბადეთა გავბიან, მის გულის მომადლორებელის მთსრებლთა ჩაგარდნილისი ბილწთა
მწვირეთა შინა დაფუღულან, რადგან ყოველივე სიავე დაფარული, გატანა მიუნდო-
ბელი და ბუნება მუხთალი აქვს, და მათ არა შეუტყვიათ (თუ) მის გამო ქმნილაო.

შ ა ი რ ი

მსოფლიო ბედნიერობა ასპიტი არის მებუნარე,
შიგ გესლი მაგადისებელი, სიტურთუე რამ აქვს ზენარე.
მას ზედა ზვარსს ყოველი, დიდი და მცირე ქვესარე,
და სრულად მომცდაჩას ყოველნი, უსარისო მოსაწეესარე!

რა ჭკვის მქონებული კაცი სშვეალითა საოლაკითა თვალთა განინათლებს,
სოფლისა გემოვნებასა არა მისედავს, გულის უსარებლოსა დიდებითა და მჩა-
ვლითა უნჯითა არ შეცდურებს, ქვეყნის უსარობისა და მიუნდობლობის ცნობი-
თა ზირისა საუყუნოსა უკვდავებისა ძიებად მიიქცესო.

შ ა ი რ ი

ესეთი ნერვი დანერგე, ბედსა ისხემდეს ზენარსა,
აქა სიცოცხლე წაღვოტს ჭკავს ოცნებით მოსაჩვენარსა:
სან მწვანობს, ჭეუავის, კვლურობს, სან სმელი ქვე დამოვენარსა,
და იგი სჯობს, თუცა იმორსო, უკვდავებისა მცენარსა.

ამის გამო სიმშლისა, სისურტისა და სიბურის ქარის დანა სიღრმესა ჩაუ-
ვარდა, სელმწიფობის წარი და სამეფო სიმადლე მოკლებისა და წასდენისაკენ
მიდრეკა, ყოველთა მისთა სვე-ბედნიერობისა გამტეთა მისის რიდისა და შიშისა
აღვირი წაიყარეს!

ღ ე ქ ს ი

თუ სვე ვიმშელის ბედისა მოგერეს ვითა ქვიშანი,
რას თეთრი გამოგურევა, არ უიმედო სიშანი!

მის სელმწიფისა თესლ-ტომობათაგან (იყო) ერთი ჭახუვი ვინმე, რომელსა სა-

ბედნიერო ნიში შეუბლთა ზედა ახიდა, და სვიანობისა ნიშატი მისს დიდებულს
გვართა შინა განცხადებელიყო. რა იგი მოიწიფა, (და) ბედნიერობის მარტებელთა
რა მისი ჰატიონობის სიმტკიცე და თემთა მეურნეობისა სარისის შესაფერო-
ბა ნახეს. და მის ძლიერისაგან უწყალოთა ზედა რისხვისა კარისა გაღება და
გლეხთა მოწყალებისა სისრულე სცნეს,

თქვეს ტაუბი:

სშათა თავადად გიცანით, სჩანსარ სამეფო სატიითა!

მისსა მიდგომასა გული დააჯერეს, და მის მოწილებისა სისრულეში
შეიყვანეს და ერთმანერთს უთხრეს

შ ა ი რ ი:

ოდეს რა დილის ნიაჰმა, სავარდე მოიაროსა,
ასლთა ნორნთა არსეკედეს, სჷ, მოუსდება საროსა!
მამინდა იცნან საფესული, სე ფოთლით შეიფაროსა,
და ბერმა სემ მისი ფურცელი, დამსწარი, ჩამოყაროსა!

ესრე ასლ-ზრო გაჟი, რომლისა დღეთა ნასწარდი რუს ჰირს აღმოჩენი-
ლა, მას მეტად შეენის, რომე მამული სავარდე მისის ბედნიერობისაგან დაშენ-
დესო.

ტ ა ე შ ი

მონასე სარო, სეღის შესასარო, მან ააჭყვას სავკისარო.

მანტა მეღერობა რამე დაიწყო: სშათა მომადლება, გლეხთა მოწყალება,
ყოველთა სარდელთა ცდა, რამცა მას შეენოდა. ზოგთა შემოსა, სსვათა სიჭი,
სსვათა საბომკარი, კის თემთა გაცემის მასარობლობა, სსვათა მნეობა და მეო-
ფობისა სარისსნი (უბობა). და ყოველივე დიდი და მცირე შეითქვენეს, და სიბერიო
მოუძღურებულისა საქმე შეაობით აღსოცეს, და სელმწიფობისა საქმისა ავგი-
რისა სდავე დაუშრომელად მას ჭაბუკსა მიაბარეს.

ღ ე ქ ს ი:

მიწით ამაღლდა მდაბალი, ნესვთაგან დავრდომილია,
ტასტოთა მჯდომარე დაეცა, სრულობით გავრდომილია!

საწყალობელი ქარდრან! სასელმწიფოს სამკაულისაგან განშიშვლებულმან
ესოდენი სირცხვილი კელარ თავს-იდგა, და მოუდომარეებულმან სამეკიდროს და-
ტეკება და უცსოება არია, და სღვის კიდე მიაწია, სადა დიდნი სუნს და სილ-
ნარნი იდგეს, მუნ დასადგურდა. სილი, სული და სინატელი მას ტეგრსა შინა
მრავალი იმოკებოდა. მას დაჯერებით დასჯერდა და იტყოდა

ღ ე ქ ს ს ა:

სინატელისა ქონასა თუ დასჯერდება გონება,
მამის მეფობისა ჭირითა ყოლე არ დაელენება!

ესეთისა ყოფითა მას ტეგრსა შინა მცირედსა დასჯერებოდა, მოღვაწები-

სა საჭმე სელთ ეპურა: შრომისა ფერსითა ლოცვისა გზათა ზომდა, დღე-ღა-
 დამე ამა საჭმესა შეეჭვირდა. მისის სელმწიფობის უამთა რაცა სილადით ექმნა
 და ამპარტავსებით ეტოცხდა, მისთვის საუკუნოსა გზის საგზაღსა აღთქმითა
 და ცრემლითა ამხადებდა, ეჭვისა უხვსა ხელის დამის წყვდიადისა თვისისა გუ-
 ლისა სარკითა გაიხდიდა, რუდუნებისა დღისა სანთლისა შეწვენითა წმისა შინა
 გასოცდა,

და იტყვდა ლექსისა:

სიბუკის დილა თუნდება, იღვიძე ერთსა დამესა,
 დიღისა ძილი არ გარჯა, სუ მისდევ მისსა სიამესა!

ერთსა დღესა ერთსა ლექვისა სეზუდა გავიდა, რომელსა ზედა მრავალ-
 გზისა გასულიყო, და ლექვისა ჭამა იყო. ანაზდად, ერთი ლექვი სელით გავარ-
 და და წყალში ჩაუგარდა. მისი ჩსაზუნი რა ყაზუზუნასა ესმა, მოწყენილსა გონ-
 ბასა იამა და ერთ რამედ სსისარულოდ აუხნდა: ზედასა-ზედა თითოსა ლექ-
 ვსა წყალში ჩაგდებდის და მის სმასედ ლხინობდის. თურე ერთი ეუ, ზღვის
 კიდით მგზავარ, მას ჭკლავში მოვიდოდა და მის სის ძიღსა დაეყოვნა: ენება
 ცოტასა სსსა მუნ განსკუნება. რა წყალთა ჩამონაცვიონი ლექვი ნახა, გემო-ტუბი-
 ლობით ჭამა დაუწყო, — ესრე ეგონა, ყაზუზუნა მე მიუფრისო. ესეთსა მოწყალეუბა-
 სსა მისის სელისა შეწეობისათვის ეჭვდა, საგონებულსა რასმე ჩავარდა და იტყო-
 და: არას დროს არა კაცი მე მეცნიერად არა მეოღია, და მე ესე ესრეთ მიმა-
 სზინძლებს! თურცა ამასთან სიყვარულსა და მეცნიერობასა შევიქმი, თურე დიდსა ზა-
 ტივისა და მოწყალეუბას მომიტყემსო! ამას გარდა, სოფლისა სასარგებლოდაცა ესე-
 თისა კაცისა გაწეობა და მეგობრობა მიყვობსო, ამისთვის რომე სიუხვისა კალამ-
 სსა ჭაბუგობისა წყლითა ამისი ქველობა მისსავე შუბლბთა ზედა დაუწყობა, და
 დროსა და უამისათვისცა კაი ეოფა მექმნება: მისთანა ლხინითა და შექნევითა
 მოწყენის მტკვარი გულისა სარკისა ზინსა მოესოცების, და მისის მახლობლო-
 ბის სინათლით შეჭირვების სიბნელე მეკრდისა ჭყერისაგან გაშორდებისო!

ამისთვის უთქვამსო (ლექსი)

გულია სელმწიფობისა კით სარკე ალა მუნარე,
 მსუბავსა გზა რამე სათელი, მჩხეკელი, გამომჩენარე.

ყაზუზუნასა გაწეობა მეტად მოინდომა, რომელიც სასიყვარულო დასამეგო-
 ბრებელი სიტყვა იყო, ზატოისსად გამოუცხადა. ყაზუზუნამაც მართებელი ზასუ-
 სი გასცა, რიგანთა ბოდითა მოითსოვა, და მასთან ლხინისა ნდამა დაანახვა,
 და კვრე უთხრა:

— ამსსაგისა მოძიება, კაის მეგობრისა შოკნისა ცდა, მოწონებულისა კაცი-
 სსა, და კეთილისა ბუნებისაგან და საჭებურისა აგებულებით იქმნებაო. რომელსაცა
 ამა სოფელსა მართალი მოუგარე და სულეიერი ძმა უეის, ორსავე სოფელსა ამა-
 დლებული და დიდებული შეიქმნებაო.

უთხრა შაირი

დიდი უნჯია მოგებს მოყვრისა გაუყრელისა,
 სულის უჯობს სორცთა დიდებს მიწათა მისაყრელისა!
 ვინ ჰპოვოს ყოვლი კეთილი თემისა აუყრელისა?
 და მოყვარევე სჯობს ვეაღასა, შეუწა სამს შეუყრელისა!

კუმ უთხრა: მე თქვენი ალერსი და მოყვრობა მწადან, მაცრამე ესე არა ვიცი, მისი სავადრისი სელ-გამომავლობა მაქვს-ყე თუ არა? ვაზუნ-უნამ უთხრა:

— ბრძენთა მოყვრობისა ესეთი სასლავარი დაუცხთ: არა სორციელი კაცი უმოყვროდ არ უნდა დადგეს, მაცრამე უოკელი კაცი სამოყვროდ არ კარგა. მოყვრობა სამთა რიგთა კაცთა-თანა სამსო: პირველად—მოღვაწისა მცოდინარისა, რომე მისი სარობითა კეთილსა ჰპოვებ და მისის კუროსკვითა ორისავე სოფლის ბედნიერობას ეწეო; მეორედ—გულ-კეთილისა და შინ-შინს-ულისა კაცისა, რომე მან მისის მოყვრის სიავე დაფაროს და მოყვრულად ასწავლიდეს; მესამედ—მისი, რომელსა შური და სისარბე არა ჰქონდეს, და მოყვრობის საფუძველი სიმართლესა და ერთ-გულუბნესად დაედას. აგრევე სამთა რიგთა კაცთაგან შორს ყოფა უძვობესიაო: ცოდვის მოყვარელისა და ავის საქმის მოქმედისა, რომელთა გონება სორცთა სედა იცილებიან; მათა მოზიარობა არცა ჰქუენის სიმშვიდისა მიზიარა, და არცა საიჭიოს კუროსკვისა შემწეა; მეორედ—მუხთლისა და მტუყანისა კაცისა: მისი ალერსი სამიღვეშიოდ სასინანულთა, და მასთან ღსინი დიდის ჭირის მომცემელია, ამისთვის, რაცა შენგან არა ასმია, მას დღე-ყოველ მოგიგონებს და იტყვის, და სხვის მაგაერ შენთან სატყვის მოიღებს, რომე გაგაგულოს და დაგსნუბოს; მესამედ—უგუნურისა, ცრუისა და ცუდისა, რომე არა სასარგებლო არის და მიუნდობელი, და მოშორებით დაუსკლისი და ახლო ყოფითა მრავალ-გვის სარგებლის ნაცრულად დიდი ზიანი შეემთხვევა.

თქვა ლექსი

რა სარგებელი მოგსვდების მოყვრისა უქცარისა,
 თვით არ იცოდეს ავ-კარგი, წაღმა ვლას სიტანსარისა?

სხვადა კიდევ უთქვამს ვინცაღას:

თქვა ტაეში ესე

ბრძენი მტუკრბ სჯობს ყველასა, რაც მოყვარე გვაეს სელასა!

ამისთვის მოხდების, რადგან იგი სიბრძნისა სამოსლითა მოწითულ არს. ამისთვის წინასწარ იგონებს, ვიდრემდე დროსა არ დაიტემს, მას წველასა არა შეამთხვეს, და მისისა ვაკრისა სასუსაცა გაიდდის. ამით კაცი იგი თვისისა თავსა ეწეის, მაცრამე მოყვარე რა ცოდნის მოსავალისაგან დაკლებული იყოს, რამდენ გზითაც საქმის გამართვას ეტდების, კეთილის სარგებელს ეკრს ჰპოვებს, ამასაცა შეიძენს. მას მოყვარესა რადგან რეკვა მოკლებული, ჭკვა არა სრული დ

რევი გაუგებელი აქვს, ვერ მოუვა, რაკაკანდაც ერთის ყაზუსუნას მოყვრობას მტკეელი ასლო შესვდა. რომე მას ენება ქიშირის სულწიფის სული ხორცისათვის მოეტყა და სიკვდილის მორეუს მინა დაენტქა, და მან მტერმა მზარავა სწრაფის შეწენით მოაჩინაო.—კუი ჭკითსა, როგორ ყოფილა?

ქანდონამ თქვა არავი

მასმია, ქიშირის თემს ერთი დიდი მეფე ჯდა მდიდარი, რომლის საკიდარნი დიდ-ტანოვანთა დაამბიებდა, მეცნიერთ გონება მისსა ლაშქართა სიმრავლეს ვერ აღრაცხებდა, ქვეყნის მზურობელობის ქანგარო(ს) თერი მალაღი დროშა ცის კამარსუდ გაქალა, გლეხნი მისის მოსამართლობის ლაცვას დღისა და ღამის კახადონსა სწერდენ.

შ ა ი რ ი :

მის ყამის კანნი მის სიტყვას ვერავინ გარდასდებოდა,
დიდნი სისინო თავადნი ბრძოლად მის წინა კვდებოდა,
შიშის წაართთა ყოველნი ურხნი ქვე ჩამოდნებოდა,
და თემსა სისავსით ნაშენსა ბეწვი არ დაეებოდა!

მას სელმწიფეს ერთი ყაზუსუნა ჭყვა. გაჭირების ყამს მისანდობელი, მისის დიდებულობის სავადრისი, ერთგულება გარდამტებული, ღამე-ყოველ სრმალი სული ეპურა და მეფისა თავით კვამო ტალაობდა. ვირე აღიონის სისრულე არ აღიძვროდა, დაუძრავად მისინარე მოსვენების ბალიშით უმეტრების ძილისაგან არ გაიღვიძებდა, იგი მის დარჯობისა თოკსა სელთაგან არ გაუშვებდა.

ერთის ღამეს ერთი ტრალი მზარავი ქალაქად კვლიდა, და სული მის ადგილისათვის მიეწვდინა. ერთს ღამეს თვისის გუნების ნადირის მოძიება მოეწადინა და საცდურისა სამოსელი ჩაეცვა და შუკათა შინა მიმოიარებოდა. ერთს კისმე უმეტარს მზარავს შესვდა, და გამოუცდელსა, რომელი იგიცა ესეთისა საქმისათვის დაიარებოდა. ერთის საქმისა მეძიებულნი ერთად შეიფარნეს, და მან უცსომან მას უნებსა გამოსაცდელად ჭკითსა:

— რომლისა ფოლოცისავე მოკლა გვიჯობსო, ასე სადეთ მონადირე-ბაო? — მან უმეტარმა მზარავმა უთხრა:

— ქალაქის ზეტსა ერთი მსუქანი, თოხარვი ვარაული ჭყავს, და დიდად უყვარს, შებორკილებულს ინასავს, და ორი კანი სუდ მტკელად დაუყენებია. შირველად იგი მოკავაროთ, და ოთხ-ბასრის ბოლოს მეჭიქის დუქანია, იგი გამოკარვლიოთ, და ვატოასანი ძეინფესი ქიქები გამოვილოთ, და მას ვარაულსა აკვიდოთ და გულ-სრულად შინათვე წავიდეთო. რა მტოდინარე მზარავმა მისი სიტყვა მოისმინა, დიდად გაუკვირდა. ამას გამოძიებდა: ესე რაჲ სათქმელიაო? ასანდად, კერკეტონნი მოვიდნენ. ბრძენი მზარავი სურსითა კვდლისა წაღილსა მოეფარა, და იგი უგუნური მზარავი მათ ღამის მტკელთა შეიპყრეს და ჭკითსვიდეს: სადა მისვიდოდო? — მან უთხრა:

— მე მის კანისა ვარაულის მომარვად მივიდოდი, და მერმე მეჭიქის დუ-

ქანი (უნდა) გამეტყუას, ჭიქები გამოძელო და კარაულით შინ წამელო. კერკეტონს გაუცინა და ეგრე უთხრა:

— გიქებ მზარავობასა, რადგან ეკეთი ტრალი ყოფილხარო! ერთსა შობორკილებულსა ვინსა მღვიმსრე მტკელნი უდგანან და მისის შოკისათვის სულსა მანქანაში შესდები; ჭიქასა ერთს დრამად მისცემენ, მისთვის სიცოცხლეს გასწირვედიო?!

უთხრა ლექსი

გეტყვებ ვინც სულსა გაჭყიდის, მით მოიფიდის რასაო?

სულისა ფასი არ იცის, ჩასვს მატებს ფლურის⁷⁶ ყრასაო!

ესეთსა ჭირში გამტკესა რჩევისა საუნჯესა შინა არა რად შევრაცხო.

უთხრა ტაქმა

თუ ტვირთი წიდაო კეთილი, ნუ ტეძვი წამოგვეთილი!⁷⁷

ესე უთხრა, და სელნი შეუხურა და სახურობილედ წაიყვანა. მან ჭკვიანმა მზარავმა მის უჭკუოს მზარავისაგან ჭკვის გზა ჰპოვა, და კერკეტონის სიტყვიტა გამოცდილება მოიგო და თქვა:

— მზარავი ესე ჩემი მოყვარე იყო უცოდინარი, და კერკეტონი იგი მცოდინარე მტერიო. უმეტარი მოყვარე მე სიკვდილის მოარქვას შიგა მაგდებდა, და თუცა ეს მცოდინარი მტერი არ შემსდომოდა, ჩემი სიცოცხლე ჩაივლიდა და სიკვდილი მეწკოდაო. აწ რატა კერკეტონმა მასწავა, დიდს რასმე საგანძურთა მიემართა, და მისგან სრულსა საწადელსა აღვიწრულებო. ესე გაიზრასა, ფერსწენარად სელმწიფის საუნჯეს მიმართა. მის კედელს თხრა დაუწყო, მას ღამეს თეთრის გეტყლისა ნდომითა შავს ქვას ბასრითა გვეთა დაუწყო.

ღ ე ქ ს ი :

ქანი ფიცსელნი რგინისა უძლებდა, კმაგრებოდა,

ნას წყალი მძაფრად დიოდა, ნას ცუცხლი გამოჭკრებოდა!

ღამესა მუმბროლი მსე გირე განთიადისა რსმითა ქვეშე სიბათა შეუთხროდა, მზარავმა თხრა გაასრულა, და სადა სელმწიფის საწოლი იყო, მუნ თავი ამოჭყო. ნას, სელმწიფეს, რქროსა ტასტსა მწოლარესა, ეძინა, და მისნი აბჯანნი რიგითა მისთა სნატთა სუდა ეწყო, და მეფის ცალს მხარესა ძვირფასნი სპეკაწნი იდუნეს, და ქაფურის სანთელი სიმდიდრის მოგავსად მქონარისა გულთაებრ ენთებოდა, და გლახკისა და დაურდომილის ფირტკებრ, ჰეპელნი უიმედობის ალით იწებოდნენ.

თქვა წყობილი

ჰეპელი და მე ვიწვით რწნივე-ვე,

მე გული, მას ფრთე, სადაგლად ვიწვე.

¹⁷⁶ ვარიანტი: მატებს ფულის ყრასაო.

¹⁷⁷ ვარიანტი: ტეძვი ჩამოგვეთილი.

რა ყოველით მიმოხსნდა, ნახა ყაზუჩუნა მეფის თავით მდგომარე: ხელბ
 სრმალი მოწვილი ეპურა, გაცრიალვით თვალ-დაუფასველი აჭა-იქ იტყობოდა.
 მზარავი ამისის ნახვით გაბუტდა და საგონებელთა ესრე იტყოდა: რომელი გუ-
 რი ამდღებულის სარისსთა სიმალლის ცხესის საბაზმის სერთა ამჟღადიფოს,
 და ფერსი სელმწიფობის წესთა რედა დაედგას და ჭკუენის გამგეობა, თემთა
 მსხვეწარობა რომ მოლესილს სრმალსუდ ჰკიდია, რა მართებულია ამა უგზოსა და
 უგანისა სელთა ჩაუგდაითა? მზარავი ესეთისა საგონებელთა ზღვასა დაინ-
 თქა და განკვირებისა ზელაგონთა განცვიფრებული დარჩა, და ეგრე მას უჭკურტ-
 და. ანანდად, რეიდამი ჟინჯველისი ჩამოცვივდენ და ჭკუენისა საქმისა დამნახველის
 სარკის სელმწიფის მკერდთა სულა დაიწყეს. ერთმან თურე უგებინა, და მძინარემ
 სელმწიფემ სელი მკერდსა დაიერა. ყაზუჩუნამი მისედა, ნახა—ჟინჯველინი მის მე-
 ფისა მკერდსა ვიდოდენ, გარისსდა და თქვა:

— ფუ, ჩემისთანა ტალასა! ჩემის თვალისა სინათლე ცის მნათობის ვარ-
 სკვლავის მსგავსია და დამე რულისათვის არ დაუთვლემია, ვი(თ)ს კვადრების ჩე-
 მის სელმწიფისა ჰატიოლანს მკერდსა შავი ჟინჯველი ღასავ(დე)სო?!—ამისთვის გუ-
 ლი გაუწყრა და უგუნურების ბორგა მოკრია, სრმალი ჟინჯველის დასაკრავად მოინე-
 ბა. მან მზარავმა სმა უყო:

— ეჭა ბორტო, რასა იქმ უბადლო! შესთქრა და სრმლიანი ხელი შეუ-
 ზურა. სელმწიფეს მზარავის დაძახილსუდ გაეღვიძა და ესე ყოველივე შეიგნა. მას
 მზარავსა ჰკითხა—შენ ვინ ხარო?—მან მოასსენა:

— მე გონიერი მტერი ვარ, რომელი აჭა შენისა საუნჯისა მტერად და წარ-
 ჰარავად შემოკვლო, და თუცა წამს ერთსა დამეყოვნა, ანუ შენი არა მეურვა რა,
 ესე შენი სულები საყვარელი მეგობარი და უგუნური მოყვარე შენისა საგებელსა
 შენისავ სისხლით შესვრიდაო!—რა სელმწიფემ ესე საქმე ზღმიწყებით შეიგნა,
 დმერთსა მადლობა შესწირა და მდაბლად ეთაყვანა და თქვა: უთალო, დმერთო
 ძლიერო! სადაცა შენი მოწყალებისა საფარველი არის, მუნ მზარავი დარჩაჟად შეი-
 ცვალელების და მტერი მოყვარდაო!—მას მზარავსა ჰატივი მიამურა და მისსა ბრძა-
 ნებისა შიგა გარევა, და ყაზუჩუნა გააშატიყა, და ჟინჯველით შეკრული დაბა და
 თვალთაგან გაიშორა.

მას მზარავსა, რომელსა დამე სელისაგან მოსვენება არა ჰქონდა, და უნჯ-
 თა მოზარვისათვის საგანძურთა კედლის რღვევითა შერებოდა, რადგან გონიერე-
 ბის კაბა ტანთ გევა, ბედნიერობის გვირგვინი თავს დაერქვა; და ყაზუჩუნას, სუ-
 ლისაებრ საყვარელს, შინაგან საძიფოთა დაწესებულს, რადგან უგუნურების ქაც-
 ვი კალთათა მოსსმოდა, ჰატიოლანების სამოსელი ტანთ გაქმარცვა.

თქვა შაირი

დიდს ჭირსა თუცა შეგაბამს შენ მტერი გონიერია,
 უჭკვოს მოყვარეს ისიუ სჯობს ჭკუის მეოფელი მტერია!
 უცები რასაც გიმოყვარებს, ვით ბრე ნარკვი მტერია,
 და უნდა თუ გარგოს, რას გარგებს? თუ გარგო, არაფერია!

ამა არაკის სარგებელი ესე არს: ბრძენი კაცი სამს ბრძენის ემოყვრებოდეს,
და უგუნურის მოყვარობას გაკვრძალოდესო.

უთხრა ლექსი

ჭირში კძმე შესსა გავსსა, ამსსავსსა, შესსა დაშნსა,
უცხო თესლთან სინარულით ნუ ამრავლებ ავაშა, ვაშნსა!»

კუმ რა არაკების სიმრავლე მოისმინა, უთხრა: ეჭა, სიბრძნის სღვაო! სე-
მი გონება ყოვლის სიბრძნის შექნიერებით შეამკვე, აწ ესეცა მიიხსან: მოყვარე-
ნი რადენ სასენი არიან? ქარდონამ უთხრა:

— ბრძენთაგან ნათქვამის, ამ უამის კაცნი, ვისაც მეგობრობასა იხუმებენ,
სამ-სახედ მოყვანიანთ: ერთა რიგია—საზრდელივით არიან და უმათოდ არ გაი-
ძლებს, ამისთვის რომე, თუცა მათი შირის ნათელი მათგან არ აღუქსობდეს,
არცადა სანთლის სინათლე გამობრწყინდება!

თქვა ლექსი

საყვარლის შირი სასინო გულისა უნათებს ნათელსა,
მას სურის მისა სინათლე, მით ამჯობისებს სანთელსა!

გიეთნი წამლის მსგავსად უთქვამთ: როდესაც არის საქმე, მას ზედა მივარ-
დების, და ზოგნი, ტკივილის მსგავსად, შეატირებენ და არას უამს არ მოაღსინებენ.

თქვა შაირი

თვალს წინ სიკეთეს გიძღვნიან, მოგახებენ და რუჲლად,
უგან ჩრდილსავეთ დაგდეკენ გამისა სამუდარუჲლად;
მოყვარუჲლად არ გიმოყვრებენ, ცხადი და კერცა ფარუჲლად,
და სჯობს კიდის კიდე იაროთ, ვით გამრიდალი გარუჲლად!

ჭკვიის მეოფელი კაცი სამს მტრისაგან ესეთის მოყვრის შირსა უფროსად
ერთებოდეს, და სწორის მოყვრისა და ერთგულის ამსნავის ჩრდილსა თავს
შეაფარებდესო.

უთხრა ტაუზი

მტრის სელი რად გიკიდა, მოყვარეს მოკლდა!

კუმ უთხრა: თუცა კაცმა სრულის მოყვარობის საქმე აჩვენოს და მეგობ-
რობის წესი აღუსრულოს რაჲაო? ქარდონამ უთხრა:

— ვისცა ეჭესი საქმე მტვიცვად აქვან, მას მოყვარობის რიგთა შინა არა
აგლდების რაო. პირველად, რაც აუგი სცნას, მისსა დაფარვას ეცადოსო; მეო-
რედ, მცირე სასული საჯაროდ დიდად გამოუხინოსო; მესამედ, საკეთვარე და
კაღდებულება არ დააყუდროს; მეოთხედ, მისი ნაკარვაცკვი* არ დაივიწყოს;
მეხუთედ, მისი შენაცოდარბი გულისა არ დაიდვას; მეექვსედ, საკედრებელი და
საშუამავლო რამე ჭქონდეს, ჰატივი დასდვას და მოუსმინოს. რამელსაცა კაცსა

* ნ ა კ ა რ კ ა ც ე ვ ი არის შემოკლებულად ნანმარი ორკეცი სიტყვა, არსებითისა და
ზედშესრულის სასულითაგან შემდგარი: კ ა რ გ ი და კ ა ც ი, აქედამ ნ ა - კ ა რ გ ი - კ ა -
ც ე ვ ი, ნ ა კ ა რ გ კ ა ც ე ვ ი, ანუ ნ ა კ ა ი კ ა ც ე ვ ი.

ესეთის საქმენი სწიწანს, სამოყვროდ იგი გამოსადგეიანო, და რომელსა ესენი არა სწიწანს, არა დროს სამოყვროდ იგი არა ვარგეს! და თუცა ებეთისა ვისმე მოყვრად მოიკებ, დანანებისა შირისა იხილავო. ამს უამისა კაცნი უმრავლენნი ესეთისა ბუნებისანი არიან, და თუცა რჩეული მოყვარე ვინმე იშოკას, ქიმიასა ჭგავსო, და ვისცა უგვანი მოყვარე დაუმოყვრებია, ფასეუნიჟს ფრინველსავით შირი ბუდისათვის შეუჭრევიანო.

უთხრა შირი

გის სიყვარულის უსტარი მოყვრული არ დასწროდეს,
მასთან მოყვრობა არ ვარგა, სულობს თუცა რომ გემტეროდეს!
სარკით სწანს სატი კაცისა, სსკით გაიცდების ვერ ოდეს,
და იგიც არა რად სასმარ არს, არ სმოხდეს, არ იმღეროდეს!

რა ამ სიტყვასეუდ მოაწია, კემ უთხრა: მე ესე მოგონია, ჩემი ფერხი მოყვრობის საქმესეუდ მტკიცედ იდგესო, და არცა ერთისა ცასეთა ოდენი მოყვრობის გოიდაძმ არ გარდავსდგა, და თუცა მიკადრებ და ერთსა სამადლობელს მეგრდს ვისერთა მოძახამ, მეორედ მოსვლამდე დაგემონები და შენისა სიუხვისა სიმრავლესა ქვეყნისი შირისა მოგვიერო. ქარდონს საალეოსოდ სიდაძე ჩამოვიდა, და გუ იგა წუღით გამოვიდა, და მის სის ძირსა შეიყარნეს, და ერთმანეთს გარდესვიანენ და სამოყვრო შირობა დასაუკუნეს. ქარდონსა მარტობის მოწყენა გუ ლიდაძმ კაცადსა, და გუ მის ჰატვის ცემას უმაღლებდა, და დღე-ყოველ მათ შუას გაწყობის სერგსა რწუვიდა და სიშენიერე ემატებოდა. სიყვარულისა და მოყვრობის რიგი ტურთავად ახალ-ახლდებოდა; რაკვარადც ქარდონსა სასულემწიფო და სამყოფი აღარ ახსოვდა, კუსაც ცოლი და შვილი დაავიწყდა.

ღ ე ქ ს ი

გის გვერდს ახლდეს საყვარელი, რამცა უნდეს ამის მეტი?
მისი ჭრეტა ღისინად უნანს, ჭგონებს ედგას ნათლის სუეტი!

რა ხანი რამ გამოვსდა, კუსა შინ მისულა დაუგვიანდა, მისსა ცოლსა ნალელისა კაქსანი მოკრიგა: მისი მოშორებუა სულის დამადნობელს ურვის ცრესლად მოკრესნა.

ღ ე ქ ს ი

გაფრისა დალი ქვასაცა დასწავს ცრესლისა ალითა,
გლდერა ჭალალებს ცრემლითა, მთა რბოდეს მუხლად მალითა!

ესე მისძან ცოლმან თვის მოყვარეთა და ნათესავთა შესხივლა და თქვა

რგული:

მომშობდა საყვარელი... გავი, მოგონება ძნელია!
მისთვის მაქვს თვალი სუელია, ჩემთვის ნათელი ბნელია,
საროს სურვილსა ველია, გინ სცავს არ ვიცი მცველია,
გიო იგი არ ვარ მსულელია, უუეთ ქვე გამჩნეულია..

ესე არა ვიცი, ჩემი საყვარელი უცხოსა თემსა რომელსა სწარცვთა ჩავარ-

დნილა, ანუ გულისა ფერსი რომელსა უყუთა შინა დაჭფლელია? ოდეს მეჭმნება დილის განთიადი ღამის ბნდისა სიბნელესა შიგა გამოძინდესო, და მისისა სახისა ტრფიადება გონებასა გაშმაგებად მიწურვილი მოაბრუნოსო?

თქვა ლექსი

თუცა იჭმნას კარდი იგი მწვანეს აგრეე მოესხეს,
გკამით სული ამოსული ჩამიბრუნდეს, მოესხეს!

რა მისმან მოყვასმან იგი ეგრე გაშფოთებული ნასა, უთხრა: დაო, უკაც-რაცოდ ნუ დამიჭერ და ამა საქმესა შინა თუცა არა უგუძაწილებ, მისისა ამაგეს ადრე განცობუბო. კუს ცოლმა უთხრა:

— ტკბილო მოყვასო და გულისა მისანდობლო! შენი სიტყვა სძიოზოდ მე რის გზით მიმანდებისო? შენსა რხეასა რა საეჭვი და ცილი დაედებისო? მე დიდი ხანია შენის სიყვარულის ილეკრო კიდოტის ქვაზედ გამომიცდია და შეურყენელად მიცვნიასო.

უთხრა ტაუბი

გიჯერკერ, შენსა ნათქვამსა რადმცა შეესწამე ცილია!

მან უთხრა: მასმია შენის ქმრისა, ერთსა უაზურუნსას ერთ-გულდობით შეს-თვისებია, და სული და გული მისის მოყვარობისათვის შეუწირავს და მისთვის შეუსაკუთრებია, მისისა ალერისის კიდე აღარა სისანს რა. შენისა მოშორებების ცეცხლსა მისის პირის სიღვის წყალთაგან იშრეტს, და მისს სახეს შენისა სა-გონებლობისა ნაცვლად იძიებსო. კუს ცოლმა რა ეს მოისმინა, გულსა ცეცხლი მოედვა,

და თქვა შიარბი:

სურვილი ცეცხლსა მადინებს ჩემისა საყვარელისა,
გული გამეჭტა სხვის გულად, ქმნად საქმნელისა ძნელისა.
მე კალთას ცრემლთა გუბენი მიდგანან, არ-თუ ძნელისა,
და იგი სხვასთან იხარებს, მე მკვრეტელი ვარ ბნელისა!!

გაჲ, უამო ჩემო მტანჯველო! საყვარლისათვის რად გუნება გამინაღვლიანე, და ანუ იგი სხვასთან მჯდომელი რად მაგულეე? ჩემისა ვუფთისაგან ღხინის თეგითა ჩემსა პირისა სისარულისა ნახტას დაკანსეკდი, იგი საწადელი სხვისათვის რად მიმტაცო?!

თქვა ჩახრუნსული

მან მხიარულმან, შებოთა სრულმან, ჩემებრ საწყლისა კერა სცნა ჭირი,
უცხო ჭუო თავი, აწ დამნაშავი, უმჯობესს საქმეს მიჭრიდა პირი!

მისმან დობილმან უთხრა: მოსასულელი მოსულა, აწ ცუდად ტირილი, და კალალება და ზრუნვის მატება რა სარგებელიაო! ერთი რიკაჲ რამ მოკიგონოთ ესეთი, ამას იქით გულსა საშეებელი მიეტეს, და მაშინ სახერხოსა წიგნისა გი-თხვითა საქმის გამართვის მოპოვნებას უნდა კეტადოთო, რომე რივიანისა გან-

წრასკითა მის ვაზუზუნას მოკვლის უგეთესი სელთა არა მოკვეცემის რაო. ამას უკან ესე მოიკონეს: მისიმა დობილმა კუს ცოლს დასწულებს აჩემებინა, და მას კუსა სწრაფად კაცი ურბენინა და შეუთვალეს

შ ა ი რ ი:

სსეულთ მოღვაწეს უთხარით, მას თვით სსეულსა ნებითა:
თუ სსეულს მოკუთვლები უკუწნებულსა სნებითა,
ადრე მოვიდეს, მოესწრას, ვირე კვსესა აქეს ცნებითა¹⁷⁸,
და თვარა მკვდარს რადას ეწება, ვერ გაატოცნებებს ნებითა!

კუმ რა ცოლის ავადობა სცნა, ვაზუზუნას გამოეთსოვა სასლად თვისად მისკლისა და დედაწულთ მოსილვისათვის. ვაზუზუნამ უთხრა:

— წე, საღვლისა მომსატებელო სასურველო! თუცა წასკალ, მრავალ უამ
ამა უცსოთა ქვეყანასა მარტო და უმოყვროდ სუ დამკვდებო.

თქვა შაირი

მარტოა ბნელსა მკვდომია უმწეო, უამხანაგო,
მასთან საღველი მოყვასისა სას დაქცია, სას აგო.
ყაა კაცსა საღვლისა ვატროსსა, ვის ჭჭინდეს სული სასანგო,
და საღვლის შემტეობი არ ჭყვანდეს, მკვარს ვისმე ვით სასანგო!

კუმ უთხრა: ტებილო ჩემო საყვარელო! მე ესე დაჭირება მომავალი მომ-
სკლია, უნებურსა მოსასკლას ჩემკენ ვირი მოუზურია, თუ არა, ჩემის ნებითა და
წადილით შენის აღუწისის დატეება დღეთა შინა ჩემთა არ მინდაო!

უთხრა შაირი

მე შენის ვირის შორს ყოფნა მომისდა, არა მნდომია,
ვინ იცის ზესთა განგება რა არის, თუ რა ზომია!
სუღიერს ვისმცა უნდოდეს სუღის გაყრისა ომია,
და უნდომი მრავალს მოსკლია,—ეს მკვლად ქვე დაგვრჩომია!

ამაში ნდომა-უნდომლად ვაზუზუნას ვუ გამოესაღმა, ვირი თვისისა სამკვი-
დროსა მიანზურა. რა რომე თვისი ქვეყანა ვუმი ვატროსისი თერსით დააშენა,
ყოველნი მოყვარენი და მუხობელნი მოკუგზეს, მათი სისარულისა სმა ცად კაი-
წეოდა, და გარ-მოცვით მოყვასნი თან იასლნენ და მისისა სასლთა მიუძღვნენ.
კუმ სასა ცოლი მისი, სიკვდილსა მიწურვილი, ლოგინთა მდებარე, და მისისა
ვირისა წაღკოტსა შიგან არდაგანი გამრავლებული და საფარანა შეკონვილი.

ლექსი

ტირილსა და შეჭირებას ტანი მანგლებრ მოესარა,
მკვდებრ გაწერილებულიყო, სოფლით ხელი აესარა!

რამდენჯერ ჩასძას, მან ერთიცა ვასუსი არა გასცა, ნუგეში და გულის
დებს არა შესამინა, აჭა და სვეწსა უსარგებლო შეექმნა; მივირუბისა საჭმეა ვერა
არგო რა.

¹⁷⁸ ვარიანტი: ვირე კვსესა აქეს სნებითა.

თქვა ლექსი

ტე, გულაი წორენა-ნაღველი მის კართა მიაგაჭრენი,
სად კერა ჭბოგო მსუიდეკელი, ამღებუი მალ გასაჭრენი!

მის დობილას, რომელმან იგი საცდურით ავად ყოფა მოაგონებინა, მას ჭკითხა: ესე უძლები რად არას მეტყვიასო, და მის შეჭირვებას ჩემს მოწყენილსა თავს არა უთხრობსო? მისმა დობილმა მწარედ ისულთქვა და

უთხრა შაირი:

მეურნალო, ხელს ნუ აშრომებ გურნებად ამა ჭირისა,
ესეთი სენი დართვია, უიმედოა პირისა!
გურაჲნი არგებს წამლითა ძვირფასად გასაჭირისა,
და სჯობს სსვა რამ საქმე იურგო, დღისა მის შესამცირისა!

ერთსა სსუელსა, რომელსა დონე მიღებოდეს და უძღური წამლისაგან უიმედო იუოს, ამოსულთქმსტ გაუჭირდება, არა თუ მას სსუბრის სიმნაღა შეეძლოსო. — მაშინ მან კუმ ტირილი იწყო, და მეტად იურგოდა და მოწყენად უთხრა:

— ეგეთი წამლი რა არის, რომე ჩვენსა ქვეყანასა არ იშოკებოდესო? მაღე მითხარ, მე მისად ძებნად ზღვა და სმელი მოვიარო, და უცხოთა და მეტნიერთა ყოველთა გამოგჭკითხო, და თუცა ზღვისა უფსკრულთა იშოკება, თავსა ჩემსა ფერსად შევიცვლი და სიღრმით აღმოვიტაცებ, და თუცა, მთავარის მსგავსად, ცად აღწეინილა, წავალ, გონების საგდებელსა ცის გამარათა ვსტუმრებ და თავსა და სუელსა მის წამლისა შოვნისათვის გაგაწირავო!

უთხრა ლექსი

ხელსა მოგიძღვიე უცილოდ, თუცა შენ რამ გეწამლები¹⁷⁹,
გულსა განაცვალე — საჭიროდ, საკვდავად არ მეწყალები!

დობილმა უთხრა: ერთი სენია, დიაცისა გულთა შინა შეეჭმნების; მისი წამალი ფაჭურუნას გულთა, მის მეტი არა არგებს რა! — კუმ უთხრა:

— ეგ ხელად ვისგან იგდება? — მისმა დობილმა უთხრა:

— ესე ვიცი, ამა სენისა წამალი და ამისი მომარჩენელი მისგან კიდე არა იჭმნება რა, თვარამ მისი შოვნა ძნელია, და მრავალი ჭირი და უანგარიშო შრომა სდევსო, და არცა შენ მის წამლის შოვნისათვის გვიხმისანო. ამისთვის მოგიწოდეთ, ნუ თუ შენისა სსუვარელისა პირი გენახა, და სსუეურნომდე გამოსაღებოდით, თვარა სსუვალბელსა ამას არცა სასიცოცხლო პირი აქვს, და არცა მოჩენის იმედიო!

თქვა ლექსი

სისხლი მოწურინ, სარგებლად კერ კხედავ მის მეტს წამალსა,
ნადვლისა ჭამა მომარჩენს და გარდამიგდებს ამ აღსა!

კუსა მის ჭმუნვა სსხლვარს გარდასცილდა, მოწყენა და ნადველი გარდა-

¹⁷⁹ ვარიანტი: თუცა შენ გეწამალები.

რის და ცოლის საკურნებელი წამლი ვერ მოიგონა რა, და თვის მეგობრის
 ყაზურუნას მოკვლის მეტს ანა სადა სარგებელსა მისწავდა. ცაჭირუბის უღო-
 ნობაძე მოყვრის საჯო ეჭვი გულთა ხაუგდო, დასანასავი ჭკვა რჩევისა წკრთა-
 სს ენისა მსგავსად ეტყობდა: ჰი, უბირთუ ჭაბუკო! შირკული მოყვრობის პაქა-
 ნი შენსა და მასშია რაჲ დაამტკიცე, უმიწეზოდ შირობის გარდასულა კაცისა-
 გან უხამსიაო!

თქვა შაირი

დაცის ენა მსნია კაცისა უაუგოსა,
 ენა ლახვარი, ასკესი, თუ გული სუდ აუგოსა;
 რა ხანთქა, მას სუდ მოკბმის, ენა გულსა სად გაუგოსა,
 და მერმე კასტინებს, აყუდრებს, მისგახე დასაბუგოსა!

ავსა გულის თქმის გაძებას ცდილობდა, მკრამ ეშმაკი არ ეხსნებოდა და
 ცოლის მოსებას ურჩევდა. სასლის შენებულობა, სასიტაცსლო საჩკავი, საქო-
 ნელი და საჩხო, შენასკა და მოკლა მასუდ ჭკიდა, სულ წაგისდებო. მის გა-
 წიკვას რომელი შენი ტომთაგანი არ არის, არცა გვარი, მისი სიყვარულის და
 პატვის ცოლისაგან უფროსად ქონება, კასინჯვასი უმართებულად დასანასავიაო.

იტყობდა ლექსსა

გიფიცავ ძუელის მოყვრისა მიწაცა და ნაცარია
 ასაღს მოყვარეს სჯობია, ნახურტეი და ნაცარია!

ბოლოდვე ცოლის საცდურმა სძლია, და განსრასკა მასსუდ დასკვნა, რომე
 პე პაქინის ლამპრისა ჭიჭა შერდგლის ქვითა დაღეწოს, და შემწეობის სასწო-
 რის ლიტრა სერსით გაასუბუქოს. უბადო იგი ვერ მიხვდა, და უგუნურობით
 შირობის გატეხს მიმართა და სიაკვაცის დაღი შებულთა დაისკა. პაქინის გარ-
 დასკულა უმსგავსო უსტიარია, ესეთი, რომე მწვირთანის ეტრატის კაბადონთა
 მეტსა არასუდ დაიწერება; რომელმანცა მიწეზისათვის სიაკვაცისა სმა გაითქვას,
 რაგინდ მით მადლი სარისნი იშოქოს, არა გულის სძიერი მას არ მოიწო-
 ნებს; რომელსაც უბირობო და მიუნდობელი დაერქვა, საწმუნებობისა მენკას კე-
 დაჩავისთან მიუწეეს. ესე გვარისა კაცისა სიტყვის მორიდება ხამს, და ყოველ-
 ნი მისსა სასულსა მოსაყვარად დასდებენ.

თქვა ლექსი

ჩემის ბიდასის სძელისა მამამც ცხონდება სუელითა,
 მუსთლის აღეწისი არ უნდა ცნობით, გონით და გულითა.

ეუმ მოისაზრდა, ყაზურუნას სიკვდილი არას ღონით არ მოსდებოდა, თუცა
 მისსა სასლთა და სამევიდროსა არ მიიყვანდა, ვერცა თვისისა საწადლისა სთველ-
 სსა მოისთლობდა. ესეთისა გაგებთა გარე შემოქმეცა და ყაზურუნასთან მოკიდა:
 რადგან მასცა მისისა მოლოდინისა საწადელი გარდამეტებოდა, სასანავად ენატრე-
 ბოდა. რა თვალე ეყის სასხესა შეადგა, მეტისა სისარულისგან მოლხენილისა
 გულითა და ტუბილითა სმითა სიმღერად თქვა ეს

ღ ე ქ ს ი :

ეჭა, ძმაო! მოგელოდი, ვაშა! მოსველ სახლსა შენსა,
ვაშა! თვალსა გეჭა მჭკრეტსა, ვაშა! გულისა გასასხენსა!

კუმიტა სავგარლად მოგიითსა, და შეილთა და სასლეულთა აძბავი გამოკვიტოსა. შასიუნი გასცა:

— რადგან შენ გაგეყარე, მისის ზრუნვითა გულთა ესეთი ცრცხლი აძგონსა, რომე გეჭა სამსიარულთა საქმესა ვერ დამიშრიტაო. სკედი-სკედ შენი მარტოობა მაგონდებოდა, ყოველთა მოყვარეთა შემოყრილობის შეგებას დამავიწყებდა; შენი გაცთვან კიდევან ქმისა და სიმარტოვის ნაღველი რა სელმწიფობის დიდების გულისა აჭირებდა, იგი მე შეგებასა და ღსინისა გლოვად შემიტვალებდა, და თავსა ჩემსა მიწევი გონებითა ვგმობდი: ჭბა-ჭბა, პირობის გამოტეხო თავო მეთქი! შენ აქა წაღვოტის სღუდესა შინა მოსვენებით ღსინისა სნატოა მჯდომარე სარ, და შენი მოყვარე უცხოობისა ადგილსა შავისა მიწისა კოპიჭხანთა იარების მეთქი?

გიტყოდი ღექსისა

ცვარით ნარწყავი, კარდულად, შაკ გული აქა იშლეების,
მისი მოყვარე, ბრწყამლს მჯდომი, ტკივილით მუნ შეიშლეების.

აწ აქ ვასკულ, ჩემის მომადლების და ჰატივისათვის დაშვრე, და ჩემს უღირსთ შეილთა თქვენის პირის სიღვის შუქი მიაყნოთ, და ნასვით გაასაროთ, და ჩემთა მოყვარეთა თქვენის მოყვარობის მიხნეულობა სცნან, და ჩემთა გვართა და ნათესავთა შიგ მისანდოდ ჰატივტემულად გამოძანინო, რომე მე თქვენის ბუღნიერის მობრძნებითა ურთი ხარისსი მომემატოს, და თქვენ ჩემის წვევით არა დაგაკლდებისთ რაო.

უთხრა ღექსი

რა მოაკლდების მთვარესა, კლიდეს ჩემთანა მარებლად,
მისი ციალი გულს მადგეს, თვით იყოს შეუდარებლად?!

ესეცა მწადს, თქვენისა წვევის გამო მოძმენი ვინმე შეკვირობო, და თქვენს წინა ნადიმი გარდვისადო, — ნუ თუ მცირე რამ თქვენის სასულგონის გარჯვის ნაცვალი რამე შევიძლოო. ყაზუსუნამ უთხრა:

— ამა წიგნსა ჩამოქსენ, ჩვენის მოყვარობის თოკი გაუწვევდელოა, და შენი წარსავებელი რაღად სახმარიაო?

უთხრა ტავი:

მასპინძლობაც რომ არ იყოს, მოყვრობა არ გაიყაროს!

შენგან ესოდენი სიყვარული და სიკეთე ყოველს ჩემსა დიდებლად მიმჩინა, მაგრამე რადგან ჩემსა სამკვიდროსა, და დიდების ღსინისა, და ქვეყნიერთა ჯვარისა და ყმათა გარ-შემომტრვისა ნაღველმა და მარტოობის ზრუნვამა ესრე შემაჭირვა, თუნცა შენი მეგობრობა ჩემთვის დმურთსა არ ებოძა, ამ მარტოობის ყმას ესეთი მოალერსე და მასლობელი არა მეოლოდი, ესეთისა განსაღდელოთა შინა

დროთა და სხნთა ჭანგისა შეყვრობისაგან ვინ მომარჩენდაო, ანუ ესოდენსა ტირისა და შრომისა ჩემთვის ვინ შეიძლებდაო?

უთხრა ცაეში

ამ ჭირის სახლთა, საშიშარ ნახლთა, შენის ჭკრეტითა გულის გაღხენდი

მაშა, ამ გზითა შენი აწ სასაყვედურო ჩემზედ ურიცხვიაო, შენი მოწყალება ჩემზედ გარდამატებული არისო, ამაღ შენი მსახიბლობა რაღად სახმარაოა? ხმის იქით ანუ შენსა ჰამანსა ვინ გარდავა, და ანუ ღხინისა და ალერსისა შეწყობა ვით მოიშლებიო? შენი წადილი პირ-საფერებლის მოყვრობასა ჭკავს, არხოუ მოყვრობის წესსაო.

უთხრა ლექსი

მოყვარე მოყვრის უწვევად სამს მტკიცედ ემოყვრობდეს,
უგულოდ წვეულობითა მოყვრობა შეუმტრდებოდეს!

კუმ უთხრა: ეჭა, შემკვიდრეე ამხანაგო, და გაუყარო მოყვასო ჩემი ნება-წადილი არა თუ მსახიბლობისა ჰამოჩვენების გამოა და სასძელ-საჭმელისა გემოვნებისათვის, მაგრამ ეს მინდა, გაცალკეებისა სამოსელი შუადამ გაკვეთარცაო, და მიწვიე ერთმანერთის პირის ჭკრეტითა ღხინისა მოვისთვლებდეთო.

უთხრა ცაეში

უშენოდ შენით, უშენოდ შენით, წუთიც არ მინდა, მგონია შენით.

ყაზუსუნამ უთხრა ცაეში

ტრთვალის გზასა მკალსა ბოლო აჭეს მოუღებელი!

თუცა საყვარელი აღმოსავლით დასავლამდე დაშორდენ, ერთმანერთის მოგონებითა გულთა ახლოურად ასარებენ, ერთმანერთის მოხსენებითა გაჰმნთა მოიღხენენ; თუცა გკმებით შორს არიან, გულით შეყრისათვის ფარდაგი შუა არ ჩამოეთარების, და მიწვიე მსედვარისა თვალთა ერთმანერთის პირ-და-პირ მჭკრეტელნი არიან.

უთხრა ლექსი

თუ გულით გიყვარს მოყვარე, შორი და ახლო სწორია,
გვერდს გასლდეს რაღა ბეჭია, თუ ადრე მოგწვდა შორია!

სსვა ვინმე დიდებული ამა იგავსა ბრძანებს

ფისტიკაურსა:

თუცა შენისა შეყრის დაჯგანს სელთ არ მიჭირავს, გგონია ესრე, თვალში მიდგასარ საგონებულად მიწვიე გესსლე, ნიადაგ კესრე. ცხადია, თუცა შეყრისა ხივთთა სატი არა მაჭეს, არცა გაკესრე, და ამაღ არ ვზრუნავ, შენს გულსა ჩემი გული ზედ აგრავს, ვით დილა დღესრე.

კუმ სრვიისა ისარი საცადლის მშვილდსა დაუკილოვა, და საწადლის საგანსა ესროლა. ბედნიერობის ძალი მოკსმარა და ნდომისა ნიშანსა ჭკრა. ყაზუსუნამ უთხრა:

— მოყვრობის ნდომასი ნება-დართვის წესია: მე ესოდენ ჩემსა მოყვარე-

სა არ დავაშრომებ, მე შენის მოძმეთ სსხვას სსსისარულად მიხანს. მაგრამე ჩემ-
გან წყალში გასვლა მოუვალის, ამად რამე შენი სსმეოფი ზღვის ხერთვისია,
ჩემი მენ შესვლა-გამოსვლა ვით იქმნებისო?—კუმ უთხრა:

— მაგისტოვის რად ხარობ? ზურგთა შეგისვამ და კერე გავცურავ, და
ადვილად მენ მივიყვან, და მას სერთივისს შინა შევებით გაისვენებო.— რა კუმ
ესოდენი ტბილი ენა აუბნა, ყაზუზუნამ სიმტვიცე მოძალა, და მისსა საფერე-
ბელს ლასტსა თავი საზოდიშოდ დაუდგა და სების სსდავე სელი მისცა. კუმ
ზურგსა შეისვა, შირი თვისსა სსმეოფს მიაშყრა. რა ზღვისა ველაგანთა შეცუ-
რა, გონების სსმადლი სსგონებელისა მორეკსა ჩაუვარდა, და თვისთა გონებათა
შინა იტყოდა: ესე რააა, რომელსა ვლამი? ესე სსჭმე მოეიწებისა კიდე რა არისო?

თქვა შიარი

ვინ ვაქმნისა წალკატსა ზურგი ადრბკა, მოის რა,
განჭიჭებისა ევალმა ბეჭი და მკურდი მოისრა.
უმირომ კაცმა რა ჰხვავა, მისი კეთილი მოისრა,
და მამცნა ფიდის მტესელსა გაუმედრეგდეს მოისრა.

უჭკველსა დიაცისათვის ჰკვიანის მოეკონს გაწირვა დია სსგემობარია, თვისი
კეთილის მყოფლის სიცოცხლის მოკვების ცდა ეშმათ სსსისარულაო.

თქვა ცაეში

ნუ იქმ, ნუ, კარვის მოჭმედი ამას არა იქმს, არაო!

წყალზედა დგომით მისსა გონებასა შინა ესე გვარსა იგონებდა, და ცურ-
ვისა ძვრ¹⁸⁰ მისგან აღარა ჩნდა. ყაზუზუნას ეტვი რამე შეუვიდა და ჰკითხა:

— რად ჰყოფი, რა დროს მოცდა არისო? ნუ თუ დავამძიმე და ცურვა
მოძალეო?—კუმ უთხრა:

— რად კერე მტყვი? რითა სცანი, მითხარო.—ყაზუზუნამ უთხრა:

— შეღონება შეტყევე, და ამით ვიარეო, წყალში იყოფი და არა გზად
მისვალო. ესე სვობს, შენი სსგონებელი მე მითხრა და მსცნობო, ჩემი რჩევა
მისანდოა და დაღონების მორეკით ადრე ნაშინს ცოცხლებით გამეყანებელიო...
კუმ უთხრა:

— მართლსა იტყვი, ესე სსგონებელი ჩამივარდა და ამას ენადელობ, თქვე-
ნი ბედნიერად ჩემსა მოსვლის დასაწყისი ეს არის: ცოლი უძლებად მეას და
არამც სსსლი მოძლით და გაურეგებლად დამსვდეს, თქვენდა სსკადრისად კერ
მოძისადებულ იონ და სირცხვილი და უკაცრავობა დამედვასო.

უთხრა ცაეში

შენ არა დამემობ, სხვა დამემობს შევარცხები თემთა წინარე!

ყაზუზუნამ უთხრა: რადგან ეკეთი ერთგულობა და ნდობა ჩემსა ცაქსს, რა-
გინდ მასშინძლობა მართებულად არ მოგიხდეს, მაშინც სსყვარებისა და ერთ-
გულობისა სსკლები არა იქმნება და ავრევე მართებულად გაიარსო.

¹⁸⁰ ვარიანტი: ცურვისა გ ა ბ ვ რ ა.

უოსნა ლექსი

წვევით, ძნობით და სიტუბოთი მალ გავმოყვრებ უცხოას,
თუ მოყვარება, რად უხამს ზედ-ზედ ჰური უცხოას?!

ეჟი რა მცირედი წაგრძობ, დადგა და აგრევე სავანებულთა ჩაგანდა, და
პირველივე სავანე მოაგონდა და გულის თვისთა იტყუადა: დიაცი ჰაქმის გატე-
ხას მსწვევს. რადგან ყოველი დიაცი პირობის გარდამავალია, მათგან ძმისაცა და
ქაბუგობისა მძებნელსა თვალნი რომ შეეგრძას, ეს ჭკვიანთა წესთა შორავსო.

თქვა შინა

ცუდი იგი მამაცა, დიაცი მისი მოაღროსა,
ძისის სიტყვისი მიძეულმა სჯობს თავი გაიღროსა!
თვით ურცხვია და შეარცხვეს, ვინ ქვეშე გაიგროსა,
და ბიძის ყავილი ვინ ჰჭრიფა, ან ყანა თავისი სოროსა?!

მათის სავანურისგან კაცი მოტეუადეს, და პირობის გამტყუელი შეიქმნას,
სჯულთა და წესთა გარდაჭედების, და არცა სჯულიერნი და მისანდობლნი და
პატიოსანნი კანნი ესეთის სავანეს უგმობრად დასდებენ. — ეჟი რა ამ სავანებულსა
შინა იყო, აგრევე დადგა. ყაზურს-უნას ეჭვი მოემატა, დაღობდა და გონებით
იტყუადა: სამი რა კაცსა ერთი ეჭვი გულისა შეუხდას; მისთვის ჭკვის რჩევა
იფაროს და მის ჭიწის მოურსეს, დაიკალთოს და სავადრებელის სიტყვითა თა-
ვის თავი შეინახოსო. ამისთვის, თურც ეჭვი იგი მართალ არს, თავსა თვისსა ცდი-
თა სუწისისგან მოარჩეს, და თურც გამტყუნდა — არა რა სისირსო იქმნებისო.

თქვა ლექსი

თუ მოყვარება, რად გინდა, შევბით დასჯდები ხადიმსა,
თუ გესურება, მოარჩები ძისის სხარცვისა ხადიმსა!

შერეე კუს უოსნა: რა მიზეზია წამ-და-წით სავანებულის ცხენსა კან-
ციფტებისა ახმარეთა შინა არბეო, და გულის სმიერობის მტურავსა ცაოცე-
ბის ზღვასა დასთქამო. მან უოსნა:

— რა გქმნა, მისო შემინდე, ცოლისა ავად ყოფისა და შეილთა მწუნარება
რომე მისის ხალგლისგან მჭირან, იგი დიდსა ურავსა მიმატებსო. ყაზურს-უნამ
უოსნა:

— აწ კაცან შენის ცოლისა ავადობა გულის შენსა დიდად შეატყუნებს.
მართალთა უთქვამთ: სსეულობა სჯობს სსეულის მჭარტასო!

უოსნა ტაეზი

იგი თავს მრთელსა სუ გგონებს, კინცა სსეულის მჭარტია!

აწ ეს მითხარ: რად სსეულობას, ანუ მისი ღონის-ძიება რით იქმნების,
ანუ წამალი რაა? ყოველის სენსა თითო წამალი მიანსო, ყოველის სავანეობის
ღონება რითი იქმნებისო, რაცა სჭირს ბედნიერთა მეურნალობა და ხაჯობ-სვიან-
თა მოხსენება სამს, და რაცა მათ განუწესონ, კერე უნდა ენადნენ. ეჟი უოსნა:

— მეუწინაღთა მისის რგებისათვის ერთი წამალი უთქვამთ, მას ჩვენი სე-
ლი კერსად მისწვდებისო. უაზურუნამ უთხრა:

— ეტეოთ რა წამალია, ათართა და მეუწინაღთა არ ეპოვებოდესო? თუცა
მიაბობ, მე მგონია შოკება შემეძლოსო, ანუ მისის შოკების გზა გავიკვლიყო.
კემ უგუნურებით ელარ გასინჯა და უთხრა:

— მის წამლის სიმნელე ჩვენთვის საშოკრად ყაზურუნას გულიაო! რა ყა-
ზურუნამ მოისმინა, წუალთა შიგა ღვიძლთა სედა ცეცხლი მოკვიდა და შავის
ნაღლის კვამლი ტუინთა აედინა, იკაღნი დაუბნელდა, მკრამ ჭკვის ძლიერები-
თა ადგილსაჲ დაემტვიცა და თქვა:

— გაა, თავო! სიყვარულითა და დიდის ნდომითა რას განსაცდელისა მო-
რეკსა ჩაყარდო, და ამა საცდურისა და სრავითა უმეტრებისა უყუთა დაეფალო!
შირველ სიჭაბუკესა შინა მტერისა ქავობითა არა შეესტდი, ავის კაცისა სიტყვა-
სა უური არა მიუზუარ, სიქიშვის მქონებელისა ხელთა ჭირის ისარი გულთა
არა ვიარო.

თქვა ტაუზი

მრავალნი კაცნი ცდომითა ამა ცეცხლითა იწვიან.

აწ სერხისა და ცდის მეტი ხელის ამხურობელი არავინ მიჩანს. დმერთმან
ქმნა, რომე კუთ ხერთვისთა ვერა მივაწივე, თვარა ჩემისა სიცოცხლისა მკედისა
ნსკვი ასე შეისკვნადა, გონების თითი მისად გასასხნელად მოუძღურებულეიყო,
და თუცა გულსა მათ არ მივსტემდი, ტყვედ უნდა დაწრომილვიყავო, და შიმ-
შილი მომკლევდაო, და თუცა გავიზარებოდი, ზღვასა შიგა დავიწრობოდიო. ესე-
ცა სიკვდილად ჩამიგდია, რადგან ჩემის განსასკვნებელის ტყით ბოლოს გაუსინ-
ჯავად გამოკვლ, და ჩემის ნებით ჩემი აღვირის სადავე კუს ხელთ მიკვც, და მი-
სის ხერთვისის მოკლას მოვიწადინე, რამდენს ათასს ამაზედ ნამეტნავს სატან-
ჯველსა დირს ვარ!

თქვა ლექსი

მე რეგენმა რად გაგსწვიტე თმანი შენნი რომე მებნეს,
აწლა მშვენის დასაბმელად მძიმე ჯაჭვნი მომემებნეს!

მერმე კუს უთხრა: მე მის პატიოსნისა და საბრალოს ჭირისათვის შეწუ-
ხებულ ვარ. რაფა შენგან მესმა, ჩემგან მისი რგება ადვილი არისო. შენ ნაღველ-
სა თავსწინე მისტემ, ჩვენსა ცოლთა ესე გვარი სნეულება მრავალ გზის წაჭკიდე-
ბათ, და ჩვენ ჩვენს გულსა მივსტემთ, მით ჩვენ არა დაგვაკვდების რა, არცა-
რა გვეტყინება, ამისთვის ჩვენგან ადვილი საქმნელია. ჩვენისა მკერდისა მკალთა
გზა აქვს და შიგნიდამ გულსა, ოდესცა გვინებს, გამოკვიდებთ, და ოდესცა გვინ-
და შიგავ შევიდებთ; და ესეცა გეჭირს—ჩვენ უგულთაგ ვიცოცხლებით. მე ეს-
რე მტირკეს სათხოველსა შენ არ დაგიშურებ, ამისთვის რომე ბრძენთა უთქ-
ვამსთ ოთხთა რიგთა კაცთა მათი სათხოვრის მიუტემლება არ ვარგაო. პირვე-
ლად, ხელმწიფემან ერთი რამ კაცში მოინდომოს სიკეთისა, თუ სიცუდისა, არ

სამს ან მიატოვან, ან ინანონ და გულ-კეთილად მიუძღვნან; მეორედ, გლახათ და დაკრძობილთა მადლისა და მის სოფლისა საგონად ღვთის გზაზედ მისცემელი ვისაც სთხოვონ, მისცენ; მესამედ, გულის უურობისა მოწაფისა, მეტნიერობის მტდელსა მისი წადილის იყრისითა მართლად გზა გაუწომოს, მათ წინა უნდა უძღოდეს; მეოთხედ, ერთგულთ მოყვარეთა მათის გულის სანდომი რომელიც იყოს და მას სული მიუწვდებოდეს, ერთი შეორეს მისცემდეს და ან შეაღონოს.

უთხრა ფისტიკაურა

რა არის სული, სულისა დარსა მოყვასს ან უძღვნას დიდად ქებულსა, ან გული—გულის მიმტაცებულსა, მოყვარე მისსა იმედებულსა?

თუცა იგივე გეთქვა, გულსა თანა წამოვიღებდი და ესე უკეთესი იქმნებოდა, რომე შესს ცოლსაცა არკებდა, და მეც შენება ჩემის გულისა მეკლი გაშეკვთა, ამად რომე მიწევი მისგან შეღონებული ვარ.

უთხრა ჩახრუხაული

ღმერთო, ერთცასე სისხლი მისსე გულსა სასულად, რადგან უწოდეს, შირ-მთვარის სახეს ჭირად რად ასე, უწყალოს მისთვის გამოუწოდეს!

კემ უთხრა: მამა, შენი გული სად იქმნების, თუცა თანა არა გტანობსო? მან უთხრა: შინ დაუტევე, ამისთვის რომე ჩვენი წესია — რა მოყვარისს წავალთ, ამას ვცდილობთ; მასთან ჩვენის ყოფის დღენი სისხრულით გარდაველოთ, და მათთა ღსისში ნაღვლის სულმა შუების კალთა ან შეიპყრას. ამისთვის გულს თან არ წავიტანთ, რომე გული ერთი ნაღვლისა შესაკრებელი ჭურჭელია, ზრუნვის სადგური ადგილია: ყოველს უამს ერთს რასმე საგონებულსა ჩაკრდება, სასიხარულოსა ღსისსა მოწყენად გარდააქცევს, შუბასა და გაცხრომასა დაახრკოლებს. გულისათვის ამისთვის სასულად რომში დაურქმევიათ, რადგან მიწევი მისი ნება სან კეთილსა და სან ბოროტსა სდევს, სან სარგებელი უნდა და სან ზიანიო.

უთხრა შაირა

გულსა მიიხიდავს ბოროტი, კეთილიც მოიტაცებს,
სან აქ არის და სან იქი, არვის შესრება ვარებსა,
ქვესკულთა გავლის, სმელს სასაგს, ზეცასაც ირაცრაცებსა,
და წამს იცინის და კვლავ ტირის, თავსა გაადენს ტვაცებსა!

მე რადგან შენს სახლთა მოვიდოდი, ესე მეწადა უნაღვლოდ და მსიარულიად შენის სათუთის სახისა და შეკნიერის ზირისაგან მოუკლებელი სისხრული მომეგო, ამისთვის გული შინ დაკავდე, და სხვაცა მრავალი წამალი მქონდა ამა შენისა ცოლისა სენის მარკებელი, და შენ არა მითხარ, და მე არა ვიცოდი და თან ვერ წამოვიდუო. რადგან ჩემი ამბავი იცოდა და მოყვარად გინდივარ, ეს სომ შეცდომით მომისდა და შემინდე, და სუცა შენთა მოყვარეთა და საყვარელთან მე უკუმაწბილებ, რადგან ჩვენი ზირველი სიყვარული და ერთობა ჩვენშია,

მე არა დამკლდებს რა. და თუ ასრე მოკლ, მათში მოკუიენდები, და ვიარე შენს მოყვრებს შეგუერებოდე, აწ მოკლეს გზიდან შეიქცეთ და იგი წამლები წამოვი-
 ღოთ, ესე მეჯობინებისო. ეუ მასანე შემოიქცა, სათხოველის მოვინას და შე-
 წენის იმედისათვის სისარულით წამოვიდა, და ყაზუზუნს მისსა ადგილს წყლის
 პირსა გარდასვა. ყაზუზუნს სწრაფად ერთს სესედ გავიდა, ღმერთს დიდი მსდ-
 ლობა შესწირა, ერთის მის შტოსა ზედა განისვენა. კუმ ერთსა ყამსა მოყვ-
 და და მერე ხმა უყო: ტებილო მოყვასო! წასკლას დაგვეყოვნაო.

უთხრა ლექსი

გიაჯები, დაგვიანდით, სწრაფად გვიხამს იქი წარკლას,
 მივამეროთ, მიგველიან, არ წასდესო ბედი დაკლას!

ყაზუზუნს დიდად გაიცინა¹⁸¹

და უთხრა ლექსი:

აღარ გახსოვს რაჯა გწადა, შენ მუხთაღსა, კაცსა ცრუსა,
 შირ-შავსა და მიუნდოსა, სჯულის სმენად დია ყრუსა?!

მე დღეი ხემნი სულწიფობასა შინს დამიდამებია, სანიერი სიცხე და სი-
 ცივე მრავალი გამომივლია! თუჯა ყამთა ვითარებასა ხემთვის სიმალე სიმდაბ-
 ლედ შეუტელა, ზეგარდამო მოცემული სოფელს წაურთმეკია, და დაგრდომილთ
 წესი შემქმნია, და მოკვდავების სირათა მიწვენულ ვარ, განაღა ეგრე არა ვარ,
 გამოცდილებისაგან უნაყოფო ვიყო, და რაიცა გარდასდომილი არ მეცნასო, ეკე-
 თი სიტყვა გაუშვი, და კვლავ ჭაბუგობისა ნადიმთა ნუღარ შესვალ, შირ-სოფელს
 კაცთანა საუბარს ჩამოესუნ და ზემნის სიმტკიცეს ნუღარა ასსენებ, რომე გე-
 გონოს კეთილისაგან გჭირდეს რამეო.

უთხრა ლექსი

პირის გამტეხი ვით სჯდები მას პირობისა ნადიმსა,
 ცრუ ცნობა, სული, უცნობი, ვინ ირჩევ დიდსა ნადიმსა!

თუ ვინმე ყოველსა სიკეთესა ცდილობდეს, და ქველობისა და სიმამაცისა
 მოქმედებასა იტყოდეს, მისი ნიშატი გამოცდილობის დროს იცნობების, და მი-
 სი იველი კიდობნის ქვასედ წასმითა გაისინჯვისო!

უთხრა ლექსი

მოყვსობით იველსა გამოსცდის კიდობნის სიშაენისა,
 განპირშავდება რიოში, ვარ თუმცა გასამჩვენისა!

კუმი უჩივლას: ეგ რა სიატქელია, ანუ რომელი შეწამება? ესე რაღა სექმნე-
 ლია, რომელსა ლამი? ღმერთმან მამოროს, ეკეთი რამე მე გუფთა არ გამოვიდა.
 შენი სიკვდილი და ღალატი ჩემგან რის გზით იქმნებოდ! რისსუით ასი-
 ლადი დამკრიბო, მასინჯა შენითა ზღურბლითა თავს არასად კავილებო!

¹⁸¹ უარიანტი: ყ ა ჰ უ ზ უ რ ა ს დიდად გა ი ც ი ნ ა .

უოხნა ლექსი

რადგან სულის მსგავსისათვის ჭირნი დიდნი მომიგნია,
მეშ საწყალი სად წავიდე, ძლივ შენი გზა მომიგნოს!

ეპიკურულად უთხრა: წე, უგუნურო! ნუ ჰკლავს ესრე გიყო, ტურამი რომ
ქმნა: ვირს ყური და გული არა აქვსო, და მით დაიწინა, ვუძ ჰკითხა, რო-
გორ ყოფილავ?

ეპიკურულად თქვა ანაკო

ერთსა ლომსა მღერი დაქმართა და ცხრო და სურვება დაწყებინა. ქავილ-
მა დია შეაღონა, ფხანითა და ქექითა გული შეუწუნდა; ესრე ღონე მოკლო,
მოძრაობა აღარ შეეძლო, ხადირობისა და მიმოკლისაგან დავარდა. მისთა მს-
სურთაგანი ერთი ტურა იყო, რომელი მისისა ხასრომადითა გამოიწრდებოდა,
მოძრაობისა სისუსტესა მისის ხანრომითა გაიძლიერებდა. რა ლომმა ხადირო-
ბა კვლარ შეიძლო, ტურამი ჩქარად ღონის ძიება დაიწყო. ერთსა დღესა, მოძ-
ყმარმა და შიშლით შეწყებულმა, ლომს რჩევა და წვრთსა დაუწყო და უთხრა:

— ეჭა, ხადიროთ სელმწიფეო! შესის ესეთსა სხეულებსა ამა გარეშემოს მსე-
ცნი ალუფეთობისა; შენისა ესრე უსუსურობის გამო მსასურნი და გლეხნი უხვა-
იშნოდ შენარებულან.

მოასხენა ლექსი

შენს უძლიერებსა ყოველნი მოუცავს შიშის წარითა,
სრულად ძრწიან შიშითა სწრაფითა, არ სიწყინართა.

ამა სენსა რასათვის ერთსა წამალსა არა მოუძიებ, და ღონესა რასიე არას
დაუდებ და ამა ძელამდე ქავილის ჭირსა არას მოუღსენო?

ლომი ატირდა¹⁸² და თქვა ლექსი:

მასვია ერთი კვადი, კერ ამოვიღებ ნემსითა,
გული ამქნის სისხლითა, რით დავიტალე მე სითა?

წე, ტურავ! მე რომ ამ ჭირის გამო ძნელი შეჭირვება მაქვს, დღე-ყოველ
სრულად სისხლს ვკვამ; ამ ქავილით დღითი-დღე კლნები, სიმკლით თმასავით
გაწყრილებულვარ; ერთისა ბეწვისა სისხლ ტანი აღარა მაქვს, ამ ჭირის ღონე
კერა დამიძებია რა, რომლითაცა წამლითა ესე ტკივილი შევასუბუქო. ერთმა სა-
სელაკანმა მგურნაღმა, რომელი დიდად სარწმუნო იყო, ეს მასწავლა: ვირის გუ-
ლი და ყურები ჭამე, მის მეტი ამა სენისა ღონის ძიება არ არისო! მსოფსან
მის საგონებელსა შინა ვარ და კერა მომიხერხებია რა, რომლისა საქმითა სელად
ვიკდო. ტურამი მოასხენა:

— თუცა სელმწიფე მიბრძნებს მე, მის მდბაღს მონსას, საცადლის სარ-
ტყელსა შევირტყამ და ფერსსა საძებრად გავდგამ, და სელმწიფის ბედნიერობის
გამო იმედი მაქვს საწადელს მივსჯდო. ლომმა უთხრა:

182 ვარიანტი: ლომი ა მ მ ტ ი რ დ ა.

— რომლის გზით მოიმღებო, და რა სწიგის და საცდურისა მატინესა წაუგითსა? ტურამ მოასსენა:

— თქვენი ტყვიადმ გამოსვლა სომ არ მოხდება, თავად არ შეგიძლია, და მერმე ტანთა ბეწვი გავცვივნია და სასის შვენეურება მოგშლია, და კგრე რომ მტერთა და მოყვარეთ ესვენო—სელმწიფობის უკადრისია. მაშ, რჩევა ამისი ეს არის: მე ესოდენსა ვეცადო, ჩვენი საწადელი აჭა, ამა ტყვერთა შინა მოვიყვანო, და ნადირთ სელმწიფემ დაკლას, და გულის სდომითა რომელიც ენუბო, იგი იამოს. ლომმა უბრძანა:

— მას ვით მოიყვანებო? ტურამ მოასსენა:

— ამა ტყვერისა სიასლდეკის ერთი წყაროა, რომ წყლის სიმრავლითა უგანეს ზღვასა მიჭვავს, სიტკბოთ და კამკამებითა უკვდავებისა წყაროსა ედარებისო.

უთხრა ტაყში:

მწყაზრისა ულამაზესი, სიტკბოთ სულისა სადარი.

მუნ რცხად ერთი მმურენელი იარების და ტანისამოსსა ჭრცხის, მას ვირი ჭყავს სასარცხლოს მას აჭვიდებს. ვირი იგი დღე-ყოველ მუნ სძოკს, სუ თუ იგი მოკაცდუნო და ამა ტყეთა შემოკოტეუეო. მაგრამე სელმწიფემ ალთქმა დადვას: რა მისი ყურნი და გული შექამოს, დანარჩემი მსკეტა სამადლოდ მისტესო. ლომმა ალთქმა ქმნა, და პირობა დაუღვა და ფიცი მისცა. ტურამ მასპინძლობის მოსამზადებლად წყაროს მიმართა. რა შორით ვირი სასა, საქციელისი სამსახური მოახვენა და საპატოური გზები დაანსავა.

თქვა ლექსი:

ტვბილი ენაჲ ვეკლას იქმს გზიანად საადვილოთა,
ბეწვიით აზიდავს, არ გაწედე, მძიმესა დიდსა პილოთა!

მერმე ჭკითსა, რასათვის ესრედ მტლედ და უპატოურად მოსხასხარო? ვირმა უთხრა:

— მმურენელი ნიადგ მამრომებს და განსვენებსას არას ცდილობს, და მე ბალახისა სდომისაგან გავილიეო, და მას ჩემი ერთის ქრთილისა მარცვლისა ზრუნვა არა აქვსო, და ამით ჩემის სიცოცხლის კალოსა წარტაცების ქარი მოასლეობიო, და ჩემსა პატრონსა მე სის ფურცლის უცუდეკად მიუხასვარო.

უთხრა შერეული

მის სელში არსად მინახავს სასემოდ საურავია,
ქერი და თივა არა იაქვს: არც სული საძვრავია,
ყოველ დღე საზალნე მკიდაი სისხლის მქამელი გულისა!
ლაძე მიწისა მლომხელი კბილითა მოსასრავია,
რად გიკვირს ჩემი აღხობა ნიადგ ახარგულისა,
და გოხის მლოკველი სისხლსა ესწოკ, მომაკლდა სრულ სამძავია!

ტურამ უთხრა: ეჭა, მშვიდობავ! გული სომ სელთა გაჭეს და სწავლა შეგიძლია? მაშე, რა მიზეზი გაჭეს, ესეთსა ჭირსა მოითმენ და მაგისტანსა ძლასა თავს იღებო?! ვირმა უთხრა:

— მტვირთველობისა სმს გაკვეთენი და, სიდაც წაუღო, ტვირთი ზურგით
არ მოგვესწებოსო. მარტო არა მე ვარ ესრე ჭირის შინა: ყოველი ჩემი გვარით
ერთობილ უარესსა ყოფასა არიან, და ტვირთისა ქვეშე მტირალნი არიანო.

უთხრა ლექსი

ნიდაც ჭირთა კაბივართ ყოველნი თვისის წესითა,
ანკვის არის ახსატი, სად მოჴრჩებოდი მე სითა.

მისთვის მეცა დიდი პირობა დამიცხ: რადგან ყოველთა შრომისა ზრ-
ნისა სისძლითა სძენ და ჭირისა სძიმოსლითა შემოსილნი არიან, ამისთვის მე-
ცა ერთსა სახლსა შინა ყოფა მინჩუნია, რომე აჭა-იქ ტარებითა არ გავსუბუჭ-
დეთ. შენ იცი, კარ-და-კარ მოარულობა ანად ვარგიაო. ტურამ უთხრა: ეგ სი-
ბრევეე არისო!

უთხრა ლექსი

რომელსა გაცისა მოუგლავს თავი სელითა თვისითა,
თქვას: ცუდად აჭა მოკვადები, უდლოდ დასაწყისითა?!

ხმელთა გელნი ფართო არიან, გაჭირების დროს ვარდასუქვსა გაურბებით,
და წესად დაუდებითო.

უთხრა შაირი

სადა დადგომა არ ვარგა, გაცლა სკობს გარიდებითა:
აქითგან წასვლა არ უთქვამთ სასიძინოდ მიძოდებითა.
თუ ვერ დასდგები, რასა იქმ უდებების დებითა?
და ჭიქვასა ყოველგნით ფართოა, წადი ღეთის იმედებითა!

ვირმა უთხრა: ბრძენო მოყვასო! სადა გინდ ვინმე წაიდეს მდღევრის მე-
ტი რამცა იშოვნოს? და ერთისა ტვირთისა ზიდვისათვის თავსა აჭა-იქ ჭფარკე-
დებს, რადა ჭეუის მასლობელიაო!

უთხრა შაირი

იგივე სასრდლო იშოვა, ვინ სასრდლოს გამოკვიდა,
შრომისა მოუთმინარსა ტვირთი უმძიმედ კვიდა.
სადა გაცია, ღმერთი ზრდის, სხვა თუ შენ სუ მოკვიდა!¹⁸³,
და ყოველსა თვისი არმივი კიდითა გამოკვიდა!

ტურამ უთხრა: ეგე გულ-დაჯერებისა რიგია, და ყველაგასა მავისი ჭმნა არ
შეუძლიაო. ღეთის ბრძანება ესრე არის: ყველაგას სხვის მოსმარებითა და შეწე-
ვნით მდღევარი არ დაჯდების, და ყოველთა მისთა მოჭენეთა ერთისა მიხეზი-
თა სხვა-და-სხვა რიგად სასრდლო მოკრემის, და მე თუცა მომყვები, ერთსა ესეთ-
სა სათიბთა შიგა მიგიყვან, სპეკალთა მსუიდეველისა დუქანთაგან უმრავალ-ფერე-
სად შექმული იყოს, და მისი ჭეური: ათარისა კოლოფისაებრ ნიავსა მუშე აზბ-
რის სუნსელებსა მოჭქინდეს!

უთხრა ჩასრუნაული

ჭეურ-კეთილი, არ. ტყე კეთილი, მალნარი დიდი, გრძელი, დებული,

¹⁸³ ვარიანტი: სხვა ნუ თუ შენ მოკვიდა.

ხენი ახალნი, ვით კეკელურთ ხალნი, მტო-მტოას ზედა გარდადებული, ხუნელი კარდი, არ განაკარდი, ღელე გვრტისა კარ მოდებული, და ვით მოყვარენი, მისაჯარენი, კაცს თან რომ ახლდენ, მძურად დებული!

ამას წინადაც ერთს სხვას კარაულს განწყაღვე იგი გულის გამდებული ადგილი, მუნ მივიდა და დღესაც იქ მშვიდობით სძოგს და მიმოარების, და თავისუფლად ცოცხლებით სამოთხის გზათა კლისო. ესეთებითა სიტყვებითა ტურამ ხერხიანის ბერითა მაცდურებისა ჰური სრავის თოხნუსა გამოაცხსო, და ვირსა მას ადგილის სისარბითა შავის ხალგლის კოჭობი აუღუღდა და უთხრა:

— მე თქვენს მოყვარულს ბრძანებსას თაგას არ მივარდებო, რადგან ვერე გულ-კეთილად და თვალ-მხიარულად მიჩხეე, რომ არ დაგიჯერო კეთილად არ მოჭსდებაო.

უთხრა ტაეში

თქვენს ბრძანებსას ვათავებ გულისა უსაკეულითა.

ტურა წაუძღვა და ლომთან მიიყვანა. ლომი მეტისა ნდომითა სწრაფად მიეტევა, ერთს ადგილსა დაკოდა, და სისურტით ველარ შიმაგას და ვირი გაუჭნა. ტურას ლომისა ესრე ძალისა მიღება გაუკვირდა, და შეტეჟსა და უთხრა:

— ერთისა შირტუვისა ესრე გაფრთხობა რაჲ სასარგებლო იყო! ერთის ლხინის ვაძი რომ არ მოწყენულ იყო, მაშინ საქმეს არ უნდა აუხჭარდესო. აწ ამას ვამჯობინებ, თაგი არ გაისუბუჭო და ნდომით არ ასჩარდეთ, გული ამ საქმეს დააჯეროთ, მძიმედ ყოფისა სადავე ხელთ იზყართ, რომე ბოლოდ საქმე სასინანულოდ არ შეგეჭმნასო!

უთხრა ტაეში

დაინანო რას ეწევი, თურც საქმე დააცდინო.

ესეთი სიტყვები ლომს ეძმიებოდა და თავისსა გონებათა იტყოდა: თურც ესე მოკითხინე—მოკითხინები, თურც გასწერე და საქმე მოკითხო—ავ-გულად დამდებენ, და თურც თავსა არ შევიდვა—სიმტლე და სისურტე გამიძლიერდების და სასარცხო იქმნებისო, ქვეყნასა იგი არც ერთი უჯობსო! ესეთი რამ უნდა ეჭმნა, ესენი დაიფაროს. ესე სჯობს, ტურისა სიტყვანი გავაცუდო და ესეთისა საქმისათვის შეეტეჟსო. მერმე უთხრა:

— რასაცა ხელმწიფენი იქმონენ, გლეხთაგან მისი დაშლა და საქმის გა-მოკლევა, სიკირის კიდე არა არის რაო.

უთხრა შაირი

სამეფო სიტყვა არ იცი, ან მისი მოხსენებანი?

სად ჰზოვო მისი გონება, ანუ რა აქვან ნებანი!

ვითა მისჯლების მსახური, სტნას გულთა მისთა დებანი,

და სამისო მართებს იურგოს, გაუმრავლდების ქებანი.

ყოველთა გონება ხელმწიფეთა საქმესა სწორად ვერ მისჯლების. რომელიც ხელმწიფე გამოასარეკას მოინებეს, გლეხთა ბუნება მას ვერ დაიტყვისო.

უოსნა ტაეში

კირგიტას ოდეს მისკდება, მითხარ, ოწბისა ძალანი?!

მაგა ტუდისა საუბრისაგან სელი აიღე, და სსვა რამე სერსი მოიგონე, რომ ვირი იგი აქვე შემოაქციო, და ესე მართებული სამსახური ჩემსა წინაშე ნათელსავით გამოაბრწყინეო, და მე შენ შენს კვარს და სათესავსა შინა წყალბით გამოგანინო! ტურა იგი აგრევე ვირთან მივიდა, და საცდურისა ბადე გაუშალა და კურთხევით მიესალმა. მან კირმან პირი მიჭრიდა

და უოსნა ლექსი:

ბრალის, ვინცა შენებრსა მოყვარეს ემოყვრებისა:

უპიროვე, სიკვდილს შესწრებ, რომელიც შეგეერებისა!

წე, მაცდურო და ბორბტის მოქმედო! თავისუფლების ჰემისნი დამიდგე, და ბაღად მივინვარისა ღომისა ქსნტა შემავდო?!

უოსნა ტაეში

სხვას კაცსა ნუძტა უჭმნია ესეთი სიაუგენი!

ტურამ უოსნა: ეჭა, მიშვიდობაჲ! ესე საგონებულთა რა მოგიღია და გუფთა ნაღველი ჩაგიშვია? ერთისა ტილისმისა ნახეთა საუნჯის შოგნისაგან სელალებული შექმნილხარ, ჯერეთ ეგლისა საწურტული არა გენახა, ვარდისა წროსა მღერასა მოშორდი! დაიჯერე, შენი ნახული ტილისმა იყო, რომელი მის ტყვის დათვისთვის ბრძენთა შეუმზადებთა, რომე მუნ მსეტნი ვერა დადგენ, ამისთვის იგ დაურთ. მაგისთვის იგი შენთერი, წალკატის მსგავსი სათიბი, საგუმოგნოდ შემზადებული, სსვა-და-სსვა რიგი საძოვარი რად გაუშვიო? თურც იგი ტილისმა აქ არა იყო, სადაც სმელეთოედ მსეტია, მუნ შემოგრბებიან და მას ტყვას შიგა დაისადგურებენ, და საქმე გასიულდობდა. და აწ მის ტილისმისა შიშისაგან მსეტნი მუნ ვეღარ მიიღვენ, და თურც რომელი მოვა, მას საშიშარსა ნახვენ, რომელიცა შენ ნახე და შეგეშინა, და ამაღ მას სათიბსა შინა ველარკავინ შეგაო. და მას ტყვითა შიგა ვინცა ვინ მგვიდარბენ, განსვენებით არიანო, და რომელიცა ჩვენ გვიყვარსან, ამას ტილისმისა სვაშიადობასა მასთან გაკამსელო. დაიჯერე, მოჩვენებისა კოდე იგი არა არის რა, მას ამისთვის გამოგუცხადებთ, რომე უშიშრად მას აურაცხელს კეთილსა ეწიოსო.

უოსნა მწრობლელი

ტურამ თქვა: იგი ტილისმა ჯადეკთა გამოუსახავს, რომელი ღომად გესვენს ამითა ჯაბასი უსახავს.

მე შენსა ტანად უმცრო ვარ, თვით სედაგს თვალდამხრე და დღისით და ღამით იქვე ვარდამე მისგან არ შემშენია.

თუ ის საშიში არ იყო, ტილისმა შემზადებული, მამოკარბინ და მსეტელი მუნ აქმნებიან დებულნი!...

წინ მინდოდა მე შენთვის მეტქვა: თურც ესეფე რამე დანახო, არ შეშინდე მეტქვი. მაგამე რადგან შენც სამსახური მეტის მეტად მენდოდა, მას საგო-

ნებელით მიმტაცა და დამავიწყდა. აწ დაიჯერე, იგი სისე რამ არის, და მისგან ნურა გეშინის. შემოიქეც, ჩემისა წყალობისა ბოლო სიკეთეს!

ესე ვაგრეს სიტყვასა ლიქნიდა და საბრალოს ვირსა უკვამუდოდა, რომე სრისა ბადესა გაება, და პირი ტუისაჲენ აქმნიდინა. ტურა დასწინაჲურდა და ლომისა ამასარობლა და შეესკუა—ადგილით არამც დაძრულსარო, სიმძიმის ფერსთა წრე თაგან გარ ნუ გასდგამო; რაგინდ ასლორე გაგაროს, ნუ შესუდაჲ, ვირემ დროინანი უამი არ მოგსვდესო! ლომმა ტურისა სწაყლება დაიჯერა, და უსულოს ტილისმასავით ერთსა ადგილსა გაეკრა. ტურამ ვირს უთხრა: მოდი, აწ ამ ტილისმის სიმართლე შეიტყუეო, რომე სრულიად უძრაგიაო!—ვირმა ფერს-წყნარად მიდგომას გაბუდა... რა ხანსაც ლომისა მიდამოსა სმოკდა, მისგან მოძრაობა ვერ აგრძის და ძოვასა და მიმოვლას გული გააწყო, და ლომის სიასლოკეს დაისადგურა. ჩვილის ბალახითა ერთ-სანად შიმშილისა და სარჯლის ტირინახულობა—კეთილი ტაბლა დაიფინა, და სამასპინძლო ვამ-ჭურჭელი გაიმრავლა. მტრის სარკმლისაგან ნაყროვნებით დაცომილი შეიქმნა და დასამინებლად მას ტილისმას-თანა დაწვა. ლომი მძინარსა მიჭიფრინდა და ანაზდად მუცელი გაუსეთქა. მერმე ტურას უბრძანა: გაფრთხილდი, ვიდრე წყალთა ზედა პირის ბანად ჩავიდეო, და აგრე ადრე მოვალო, გულსა და ყურსა შეკამო! ლომი რა წყაროსაჲენ წაუიდა, ტურამ ვირის გული და ყურები შეკამა. რა ლომმა პირის ბანისაგან მოიცადა, მობრუნდა და მოვიდა. ვირის გულსა და ყურთა ძებსა დაწყო და კედარ იზოგა. ტურას უთხრა: ეს ორა ასო, რომელიცა ჩემისა სრულიობის წამალი იყო, რა ქმნილათ? ტურამ მოასსენა:

— ხელმწიფე ცოცხლებით იყოს! ამ ვირსა არცა გული ჭქონდა და არცა ყურიო, ამისთვის თუცა გული ჭქონდა, რომელი ჭკვის შესავარებელია; მაცდურობით რად მოტყუევაბოდაო? და თუცა ყურნი ესხნეს, რომე სასმენელია, ესე საფათურაჲო ადგილი ნასა, რასათვის ჩემი ტუელი და მართალი არ გასინჯა და თვისის ფერხით სამარის კარს მოვიდაო?

ესე არაჲი ამისთვის მოვიყვანე, რომ შეიტყო: მე უგულო და უყურო არა ვარ, და შენი მაცდურობა მე ყოველივე ჭკვითა და გონებით შეიტყუე, და განულებული საჭმე მრავლის საცადლითი გავადვიეო!

უთხრა ლექსი

ამა მონისა სიკვდილი შენს სმალს არ განწყესებოდა,
თვარა შენის ცდით, უწყალო, მას აღარ მოესხნებოდა.

ამას იქით შენ ჩემგან მეგობრობასა ნულარ კლიო, ჩემი შენთანა წამოყლისა ეჭვი ნულარა გაქესო.

უთხრა შაირი

მთვარედ თუ შეიტყალები, ცათა მივსუდაჲ ვიანად,
თუ კვიპაროსად იქნევი, წალოტს არ შევალ ვზიანად;
რომ იყო სულის საუნჯე, ჩემთვის ჩავაგდებ ზიანად,
და რად გნახავ, რად მოგიგონებ, ვითა მწვირქესა ზზიანად!

კუმი უთხრა: მართლაც იტყვი! ჩემი პირობა და დანდობა ასე რიგად დაი-
ნახე, და გულის ეტვი რამ ჩავიდევ, რომ მას აღარა ეწამლება რა. შეჭირვებისა
დაღმს პირსა ესეთი ნიშანი დამსვება, მისი გარდალება აღარავის შეუძლიან! გიცი
თუბიანის გული სამსალისა ფილას უნდა მოავლოს, და გესიანი გვაძი გა-
რის სრმლის ფარდაგად შეიცვალოსო.

უთხრა ჩასრუხული შერეული

მოკელი სენად, მოკელის ენად, თუცა შევიქმნა სისხლთა მკდომელად,
გით არა ვისო, გით არა ვისო, მოყვარე დავსომე გასაწყრომელად.
საფერი მე ტა, საფერი მეტა თავს ჭვა, თავი—ჭვას, დია მავარი!
რადგან ასე, რად განიასე, თვითვე შევიქმნე ჭირთა მომელად,
სადარის სულთ, სად არის სულთ, ცოდვის სანახლად თუცა მავარი?
და რამან მანსას, რა მან მანანა, არ შეიძლება ვიყო მდომელად!

ესე თქვა და გაწილებული წავიდა, და რაცაღა დანარბომი სიცოცხლე ჭქონ-
და, საყვარლის თვისისა გაყრილი ტიროდა და იტყოდა

შ ა ი რ ხ ა :

ჩემნი ჭირნი ბედმა ჩემმა მომცა, ესე მომანიჭა,
თვარამ შევემ გული თვისი მინაგოტა, მინახიჭა:
მოწყალება არ დამავლო, არცა უმურად გამიბიჭა,
და არ ვინდომე, ასრე მოკსტდი, უმსოდ ვარდი სულ დამიჭა!

ესე არავი ამისთვის არის: რომელმანცა კანმა ჭკელი მოყვარე იშოვნოს,
ანუ საქონელი სულთ იგდოს, და იგი უმეტრებით და გაუსინჯავად დაჭკარგოს,
მის უამსა სასინანულოდ შეექმნება, და რაგინდ თავსა ჭვა იტვს, და თავი ჭვასა
ახლოს, სარგებელი აღარ ექმნების. ჭკუის მყოფლის ვაცისაგან სამს, ესე არა-
ვი არ დაივიწყოს და ამხედ გიდოდეს, და რაცა ერთი რამ ჰატოხსანი სულთ
იგდოს, და ან კეთილი მოყვარე, ანუ მოყოფილ ხვასტანგი, ანუ მოყვარისაგან
იგავიანი სწავლება—ესენი გავრძლეით ეპყრას. თუ არა, თუცა ხელთაგან დავარ-
და, აღარა ოდეს მოიქცევა და მერმელა შეღონებსა და სინანულს სარგებელი
აღარა აჭვს.

მონობელი

თუ საყვარელსა ეწიო, შენის გულისა წადილსა,
მოუჭდე, სული მოჭვიდე, ვითა მშოიშმა სადილსა!
ჭმოე და ადრე გაავდო, მითხარ, რა ბრძენთა რიგია,
მერმელა წავლა დაიწყო, ურგანი გულთა გიგია?!
წასული საქმე მოქცევით არ გაგონილს არ ოდეს,
მტირალი უგან დასდევდეს: სამებრად, შეიხაროდეს.

კ ა რ ი ვ .

საჰმის გაზიარება და ზოლოს ზიანი მისი.

ქვეყნის მფურთხელმან რაიმ, გონება ნათელმა, ბარამანისათვის ამდღებულის ნიში გამოაჩინა და თქვა

შ ა ი რ ი :

მე, ბრძენო! შენი გონება ანათებს ოთხთა კიდეთა,
ორისაჲ სოფლის საქმეს მალ მიგეწეე განავიდეათ;
შენსა წრასკასა სიბრძნისი იდუმალ ზურგთა კიდეთა,
და მისი მსმენელი მოისტლავს სწავლასა, ვით მოძვიდეთა!

რადგან ვინმე საწადელი ჰპოვოს და იგი მოუგულლობით წაუსდეს, და მისსა სასურველის მოშორებით სინანულში ჩავარდეს, ესე არაჲი მისთვის უთქვამთ, —ამდ რომე მას საღვლისა სატანჯველისა და შურის მეტი მოსავალი აღარა დაწიომიათ რა. აწ გამოთქმით გვიანზე ესე გვარისა გაცისა არავიდა, რომელი ერთისა საქმისა ქმნასა შიგა აჩქარდეს და სულმოკლობით სავარსებობისაგან შესრდეს, ბოლოდ მისი საქმე სად მიიწევიოსო, და სინაჩართით დათესილის მოსავალი მომკაში რას საჩუკებელს მოსრემსო? ბარამან სელმწიფიური ქება შეასისა და თქვა

ლ ე ქ ს ი :

მეფეო, საუგუნოდვე, თემიმცა შენით მოშენობს,
ქვეყნის წაღვართის შეესება სისარულითამც მოშენობს!

რომელიცა თვისსა საფუძველსა სულგრძელებსაჲსა ზედა არა დაამტკიცებს და არ დაამყარებს, მისი მოსავალი ბოლოდ მოყივნებად შეიცვალება, მისისა საქმისა მანგალი სსინანულისა ვანასა მოძვისა მისი უგეთესი ნიშატი რაღა იქმნება, რომელი მოწვალესა ღმერთისა დაუბადებია, და ადამის ტომთათვის მოუტემა და მით შეუძვია, და ესრეთ კეთილად უგურთსევია — შეძლების სამკაული და აჩქეისა სიმადლე ამით გამოსნდებისო.

თქვა შაირი

სულგრძელება საუნჯეა სიბრძნისა და გობებისად;
მისგან არის გამოკვლევა ქვეყნისა და საღონებისად.
სულმოკლენი მსუცთა ჰგვანასა წესად დეთა მონებისად,
და მით ოზრდება ყოველი თემი, უქონელი ქონებისად!

სხვას ვისმე უთქვამს—სულგროძეებს მარიალანო, გემოს მიმტკეპელი. სულ-
გროძეებს თუცა ვაძმა კეთილად მოისაზრა, თვისთა მისგანთა ამ უამის ბურთის
მოსტაცებს, და სულგროძეე სიაკეს და სიგლისხეს მოიგებს. რატა მით იზოფ
უმარიალანო სსტქელსაგით უტემური იქმნება, და არა გუნება მას ვერ გაეწეობა; და
ესეთის კაცის გონების წადლი შეურაცხება და გამოარხვეის სიავე გამოუჩნდება.

თქვა ლექსი

სულგროძეებს სეგტი არის სიბრძნისა და ჰკვიისა სსხლთა,
სულგროძეობა უბადა, შემოიდრცვის მისთა ნახლთა!

სინქარე ჭუეის ჭურჭელად არად მოისმარება, და სრული ბრძენები მას ეშ-
მავის საქმესა უხმობენ. არაბულად უთქვამთ ამა სიტყვისა იგანნი, ამ წესით
მოუყვანიათ —

თქვა მრჩობლადი:

ეშმათა დასნი იღვწიან, მოაკლდეს სულგროძეებსანი,
მაგრამ სულგროძელი დემეროს ჭბამავს, ვისცა აქეს მათ შეიღებსანი.
დემერომან დაგვიდავს სასუთა სიწყნარით მოცდა საქმისა,
ექმს დლე დაჭბადა ქვეყანა, ცანი ციერნი აქ მისა.
შეძლო წამისა შექმნა ასი ქვეყანა ცუბითა,
მაგრამ სიწყნარე გვასწავა, არ ჭუეა რაცრაცუბითა!

როდესაც საქმის ნების სიდავე სინქარის სელთ მიეცემის, საქმის ბოლო
სისაწულეს თავს მოატყუებს და შურისა სინანულს მისწვდების.

თქვა შაირი

ვინ არა სხსრეკდეს საქმესა გარსვეით, სანდაზმულობით,
სწრაფად იქმოდეს საქმესა, სიბრძნისა არ დარგულობით,
რა წარემართოს ნაქმარი? ქმის ექმნას მის უგულობით,
და ბოლოდ მოუგა სინანულად გულისა სადაგულობით!

ამა კარისა დასდებული მრავალი და ამასედ თქმულობა აურაცხელი არაკები-
სა ნიშთა ვირსედა ამბავი განწმედით დაწერილია, მაგრამ ევალს არავისაგან მან
მწირმან მოუცდულობის იფერსი რა სირცხვილის ასმარესთა შედგა, სელი უბრა-
ლანს სისხლით შეილება, და უბრალო კვერსა გააქარვა, ეს უფროაქ მიემსგავსე-
ბაო. რაიმ ჭკითისა, როგორ უოფილაო?

ბანამან თქვა არაკი

ერთი მწირი მრავალს სხსს ქალწულად იყო, მეძმე მართებული ქარწილი
მოიხება, და ჰატოიანნი შეუღლობა მოიწადისა. ერთსა სხვასა მწირსა ჭკითსა
და არჩეინა. მან მწირმა უთხრა:

— კეთილი და მოსაწონებელი მოგიგონიაო! ცოლის შერთვა სსსიტრც-
სლოდ გამოსადგებო, რუეულისაგან ბრძანებულა, და შეილიერების გასამრავლე-
ბელი და საქონლის მოსასმარებულაო.

უთხრა შაირი

კაცთა ბედისა ზირისა ნათელი, სასთლად მითუბარე,
ცოლუბისაგან სათობენ მის სახლთა დაუესებარე.
მისგან დის ტებელი სეკტარი, სარკავიასად მგებარე,
და ქარწილი კურთხეულია, საწალი წმიდად მდებარე!

მაგრამ ამას ეცადე, ზატიოსანი შეუღლე სელთ იგდო, და უზატიურის დია-
ცის ალერსისა მოკრიდო! მან ჰკითხს:

— გითარისა დიაცისა შეერთება მოკინებო? მან უთხრა:

— დედაკაცი წმინდა, ძლოცავი, ქმრის მოყვარე, შეიღო მშობელი და ერთ
ზირი. უწყოდე, თუცა წმინდა დედაკაცი სახლთა შევიდა, სრულობით განათლდებო.

უთხრა შაირი

ორსავე სოფელს ჭებულა შოგნა კეთილისა ქალისა.
ნეტავი ცოლ-შენიერსა: შრეტა აქეს სოფელის ალისა!
მისთანას შოგნის საცდელად თუ ვინმე წაინაღისა,
და სახლი შესტვალოს რაჭოდან აღიზისა და სალისა!

უთხრა: რა რიგისა დიაცისა ალერსისა მოკრიდო?—მან უთხრა, სამ რი-
გისაგან: ანანასა, მანანასა, და ნანასა. ესე ესრეთ არს: ანანა იგი არს, რა-
მელსა ქმარი ჰყოლოდეს, ანუ მოკვდომოდეს, ანუ დაეტყუებინოს; მანანა იგი
არს, რა შენ დაგინახოს, სოჲმად ღაზარაკობდეს, და ავად ყოფას იგონებდეს და
უტყვირად კანკროდეს. ესეთისა დიაცთა ზირის სილვა ყოველ-ჟამ სიკვდილის
მსგავსაო.

უთხრა შაირი:

გლისში დიაცი მამაცი სახლსა თუ იყოს მყოფელი,
ამ სოფლისა ვოჯოხეთისა, ზირისა დასყოფელი.
წოგს ვარგს ავს მისცემს, ავს—ვარგს უზირო ესე სოფელი,
და მისგან დიაცე, უთვალო, შენ ხედი ეს საყოფელი!

კვლავ ჰკითხს: ცოლი რას სნისა ვითხოვო? მან უთხრა:

— ახალგაზრდა ქალი, ახალ მოწიფიელი, ამისთვის რამე შეწუხებულმა
გუულმა მისის ზირით გაინახოსო!

უთხრა ლექსი

ბეჭნი მშვიდდურად მოხროდეს ბებურსა მოდღევენებულსა,
ორთქლსა ისრულად ისროდეს, რას აქნევ გერე ვნებულსა!

დიაცი ათის წლით რცხ წლამდი განსკენებისა იმედის ადგილია; რცხის
წლით რც-და-ათ წლამდე—მისის ტრეივალთათვის გულთა დამაწუნებელი და სა-
წადლის ადმარტულებელი გულისა სინარულია; რც-და-ათის წლით რმრცხ წლამ-
დე შეიღო და საქონელთა მოურსკა; რმრცხისა და რმრცხ-და-ათისა — სასულავ-
სობასა და ნამუსის მოქმედა, — თუცა არ უნდეს, ზირ-საიერისად მაშინც საზა-
ტაურობას დაწიებს და ფარისეველობას ინიმებს. რა მას გარდასცილდა, კაცთა-

გან პატრი-სადებელი, სელის შესწობი, და შესასხავი არის. მაგრამ ავი დედა-
კაცი შავს ჭირს უარესია, სელისა და საქანლის მარსრია, ყვაკილოვანთათვის
შემოდგომა; სასლია წვიმის დაუპურობელი, უწელო წყაროა, უნაყოფო მიწა,
საუნჯეში კეშანია, და ჭირისა და სასჯლის ლითონია!

უთხრა შაირი

გლისშმა დიანმა რა იგონი დადგას ადგილსა რომელსა,
ხამს კაცი მუნით გარბოდეს, შორს გზასა გაუწომელსა,
ამად თუ სელთა ხაიგდო, მიწიდავს მისს სახდომელსა,
და ბოლოს კავითა დაჭვიდებს, ვით ქერდსა გასაწეომელსა!

ამან ჭკითს: შეკნიერებისა და ვეკლუცობისს რას იტყუიო? იმან უთხრა:
დიანთა შინა უმჯობესი სიწმინდე და სელ-გამომავლობა არის, და თუცა სასით
შეკნიერია, ვისაცა ბედად მისკდება, სათელთ სათელი ედიხსებისო!

უთხრა ლექსი

ლამსი, წმინდა, გულ-ქველი, საქციელ პატრიოსანი,
ორსავე სოფელს გიშოვრის, გექმნას საიფოოსანი!

მწყანარი ქალა თუცა ავ-საქციელთა, სელის ჭირია და ორისავე სოფლის
დამკარგავი. კეთილის მოქმედი დედაკაცი, რაგინდ ლამსი არ იყოს, შესატეხო-
ბი და შესაყარებელია, და სასლოსნობის მოძმართავია!

თქვა შაირი

კარგი არის გაწეობილი ამსახავი საყვარელი,
თვალნი ჭკურეტად შემოწინსავს, სული სრულად არ გამოურელი.
ავი ქალი ხუბტ მინასავს, გულსა სუკდის შემომდურელი,
და რაგინდ მისის დარი იყოს, ასპიტია გესლითა მურელი!

ამასუდ ოთხი-ხუთი ლექსი ერთს ბრძენს დაუწერია უცნო:

კარგსა ქალს ვინ ღირსა, მოარხენს ჭირსა,
წარენვას; მოაღსენს¹⁸⁴, ვინ უჭკურეტს ვირსა.
ნემცა შესუდები ასნსლსა და მვირსა:
ჭკვიან მას უგლიმი, გლისში, სარცხვინელია!

ავ-გულნი ქალნი, სასმილის აღნი,
რაგინდ ჭკუენოდენ, როგორცა ლაღნი,
მაშინც არ გატვან, ვითა ელდე საღნი:
ჭკვიან მას უგლიმი, გლისში, სარცხვინელია!

ურცხვია დიდად, ქმარს გაჭხდის იფიდად,
სუდ სულას დაიწეებს, ვაიღებს სიდად,
ანად შეივრცხვენს შვილის გასყიდად:
ჭკვიან მას უგლიმი, გლისში სარცხვინელია!

თვისსა საქმანისა აბრალებს ქმარსა,
დღე-ყოველ თვალში აწურებს მძარსა,

184 ვარიანტი: მ ო ი ლ ხ ე ნ ს.

მაღ-მაღ აგინებს: აკამ, შენს ამარსა!
ჭჭიან მას უგლიმი, გლისში, სარცხვინელია!

ქმარს ზედა სსენან, დეონთა სხსვლენან,
ხელ ტართა ასთეეს და ხქარად ვლენან,
ზედ დაჭეუდრინ: «რად ესრე ჭჭიანს!»
ჭჭიან მას უგლიმი, გლისში, სარცხვინელია!

ამაში მწიწმ მრავლის საგონებლობითა, მისის მაღლის ბედისა და სვის შექმნობითა, ერთის დიდებულის კაცის ქალი სელთ იტლო, რომლისა ზირის სახე ელვასავით ერთოდა, ღაწვი კარდას და შრომანს უკვანდა, მისი მიგრესილი-მოგრესილი წინამო, ღამხს ფერის მუშვის მსყიდველისათვის შესაწველად გავგზავნა.

შ ა ი რ ი.

გთქვი თუ «მსენა», გავკვირდი, ციერა არ ტატანითა,
მთვარე მეგონა, ვიცოდი, ივ ცაში დასატანითა.
ზრთო საროსა სვობს, ვინატრი ერთსულა ვნახო ტანითა,
და ცნობა მომტაცა, გონება წაიღო თან წატანითა!

შენიერს სატსედა ზირის-წყალიცა გარდამატებული ჭქონდა, სასლის მეურნობითა გამოჩენილი იყო. მწირი ესეთისა შემკობისა და ქმნილებისათვის ღმერთსა ჭმადლობდა და შვილსა თხოვლობდა.

თქვა ლექსი

ამად ხანავს კაცი ჭინსა დიაცისა სძებარად,
შვილნი უშენეს შენიერნი, აღუზარდოს საუბარად.

ხანმა რამემა გაიარა, ცოლი არ დაუორსულდა. იმედი გარდაუწედა. მტორადმა ზირი მიწასა დასდვა, ღოცვისა ისარი მსურვალუბისა მშვილდისა დაუცილოვა და უოკელი თვისი გონება შემოიკრიბა, სიმდაბლით ღოცვის ისარი შეწვენის საგანსა მოასვედრა.

ლ ე ქ ს ი

ვის ჭქონდეს გულის თქმისაგან გონება გაწმედლია,
მის ღოცვას ღმერთი მიიძღვის, კით ზურსა დაუძედილია.

სასრუბისა უკანის მოწყალუბისა კარი გაეღო და ცოლი დაუორსულდა. მწირი სისარულსა ამრავლებდა და სხვისა-და-სხვისა შვილის მოლოდინისა იტუოდა, და მათის სასელისათვის ილოცვიდა. ერთსა დღესა, რა ღოცვა დასსრულა, ცოლს უთხრა:

— ეჭა, სოფლისა ნათელა! ზდრე ჭმევე, რათა ერთი მარგალიტი სამეფო შენის სტომიქის სადაფთაგან გამოჩნდეს, და ერთი წული საღვინოს საღვას-გან გარეგან სამოწმოდ ველთა ვლიდესო, და მე იგი კეთილის წინითა და ქველის საქმითა აღუზარდო და მისი სწავლა მოკიტირვო, და ამას ვეცადო, იგი წერილის ბრძანებას და სჯულის მეცნიერებას მტირესა ხანსა შინა მისვდეს, და

დიდი და ძალადი ადგილი ჰპოვესო და კეთილ-მოქმედი და ქველი შექმნასო! მასუგან მას ერთს ქალს შეერთაჲ, და მათგან ტომი გამოვა და ნათესავი განავლებული დაჩხვბისო.

ოქვა ჩანრუსული

დაჩხეს სასული, დაუშმასული, ქვეყანაზედა კაცთ საცნობელად, მას ესკას შვილი, დიდი თუ სვილი, მის სასწრაფად, მოსასწრობელად. მისთვის სადაფის სმა ჰყოს დაფის, საჩხანით ამცნოს გასაწყობელად, და ეთვისო მშობლად, მარგალიტ ობლად, ნასონ თვალთა შესამკობელად!

ცოლმა უთხრა: ეჭა, საყვარელო და სუ სრულისა გზისა მასწავლებლო! ეგეთი სიტყვა მოღვაწეთა მოქმედებისა საკადრისი არ არის: პირველად ესე შვილის ყოლისათვის გული სისარულისათვის მიგიბურთა, ამად რომე, რა გიცი, ნუ თუ ვერა ვშა?! და თუცა ვშა, ნუ თუ არ დაჩხეს, და დღეგრძელობა არა ჰქონდეს?! და ესეთისა საქმისა ბოლო შეუგებელია, და შენ, უმეტართაებრ, გულის თქმის ცხენთა ნდომისა ახპარუნთა შიგა არბე და მის მინდორის სიგრძე და განი არა იციო!

უთხრა შაირი

საეჭვის ნდომს გზა არის გონების წარსავალია, დაქადებისა სიტყვითა ვინ განდასწყვიტა კალია? მრავალმა ვინმე სილაღით სრბით შეიმოსრა ძვალა, და მაგრამ წადილის ვერ მისვდა, თუ მოვლას დასავალია!

ეგ შენი სიტყვა მს ჰგავს, რომე ერთმა მოღვაწემ კაცმან თაფლი და ერობო ასახდად თავ-პირს განდახისო. ქმარმა ჰგითხს, როგორ ყოფილაო?

ცოლმა უთხრა არაკი

უთქვამთ, ერთს მოღვაწეს კაცს ერთისა ვაჭრისა სახლოვეს სახლი ედგა. მის ვაჭრისა სამსახურითა მისსა დღეს მოსვენებით აღამებდა, და ვაჭრი იგი ნიადგ ებრსა და თაფლსა ჰყიდდა და მისის ვაჭრობით სარგებლობდა. და რადგან მას მოღვაწეს ჰპროსანი ცხოვრება ჰქონდა და მიწვივ ღვთის სიყვარულისა თესლსა მისის გულისა ნახნავსა შიგა სთესდა, ვაჭარსაცა მისი სურვილი მოეგო, და მისსა საზრდოსა, ძალისაებრ თვისისა, მისცემდა. მქონიერობის სარგებელი მას მისვლების, რომელიცა ესეთისა დაკრძომილისა გულთა სელთა დაიბურბოს და უკვდავების საგონალსა მოკვდავისა საქონლისაგან გაიტანს.

ოქვა ლექსი

მდიდარო, საწყალოთ მისედე, ივიდე გლახკათ გულთა, იცან, საუნჯე სოფლისა წასავლად გამარგულთა!

მას ვაჭარსაც მის საქმობით სული მოემართა, და მიწვივ მის სვიდვა-გასვიდვას ცდილობდა და მოწყალებისათვის მას საბრალოსაც მისცემდა. მოღვაწე იგი ცოტას რასმე მოინამრებდა და განდახანჩომისა ინსეკდა. რა ერთი დერგი ხავსო, იამა და ჰვარტა დაუწყო; სავონებელსა ჩავარდა და იტყოდა: ნეტარ, რა

ერთი თაფლი და კობო შემიკრები და ამისი დამიცხო? მართ ორი ლიტრა მკონიაო. სამსად დინარად გავა, გავეიდი და ამით სუთს ცხვარს ვიუიდიო, და ესე ცხვარის ნასვეარ წელს სუთნივე შობენ და ოროლს ვრავს მომტემენ, და წელიწადის გასრულებსა ოცი შემექმნების, და ათს წლამდე ცხვარი გამომრავლებს, და ზოგთა გავეიდი, სელს მოვიმართავ და ერთს დიდებულისა გაციოს ასულსა შევირთავ. ცხვარს თუკს უკანის ვაქსა მიშობს, ცოდნასა და მეცნიერებას გასწავლი. მაგრამ რა ჩხვილობით სისრულესე მიიწიოს, არამც წერთის აღარ მოისმინოს?! და თუცა გამოუარსივდა, მისი დატუქსვა არა უმართებულ არისო, და ესე არგანი, რომელი სელთა მატკს, ამით სამს გსტემოო. მას უამს ესეთის საგონებლობისა წილსა დაწამულ იყო, რომე უსმი შილი წინაშე მდგომარე ეგონა, აიხურა არგანი, მას დერგსა დაჭკრა და დალექა. თაფლითა და ერთთა სავსე იგი დერგი მალა სარემელთა დგა და ზირის-ზირ უკდა, და რა გატყდა, მაშინვე თავს გაადაქსა და წვერ-ულაში და ტანი სრულობით შესვარა, და ტუდი იგი საგონებელი ანაზდად გაუქარდა.

ესე არაკი ამისთვის მოვიუკანე, რომ სტნა: გულის თქმისა გული არ უნდა დააბურა, და საგონებლობის მიდეკნებითა არა მოსტდეო. — თქმულა, ასრე და ისრე რომე ერთმანერთს შერთო, მათგან შობილი შილი ნეტაი ექმნებისო.

უთხრა ლექსი

ასრე და ისრე ცოლ-ქმარად თუ შერთო მიდ-მოდების,
მათს ნაშობს შილსა სასულად ნეტაი ეწოდებისა.

ჭკვიანმან კაცმან არ უნდა თვისის საქმის საფუძველი გულის თქმსედ დადვას, და უბადო გულის თქმა, რომელი ეშმათა საცდერითა მოიდების, გულმა არ უნდა შეიწყაროს. მან მწირმან გულის თქმა იგი სულსავან განიმორა და თვისის საყვარელის წერთა დაიხურა, და ამპარტავანებისა მილსავან გაიღვიძა, და ტუდი იგი საგონებელი გააძო, და ესეთის სირვეკნესა მოერდა. მას-უკან ერთი გაჟი მიეცა, შევნიერთ სსითა და ტურფა თერგანებითა, რომლისა გველურება მისის სსის სიკეთესე ორიონის სსწაულსავით ნიშნად ახნდა და შუბლთა ზედა ციალებდა.

თქვა ცაეში

წღვის უზისავან გამოჭხნდა ბირთვისი მარგალიტა!

მწირი მისის შილის ეოლისათვის გამსიარულდა, და რომელიცა აღთქმითა სიმრავლე დაუღვა, აღასრულა, და დღე-და-ღამე მისსა აკანსა გამსარებოდა, სხვისა საქმეების სსი მოშალა და ეოკულს წამს მისის მოკლისათვის შერებოდა.

თქვა ჩასრუხაული

რა ერთი დილა დასაქადილა შენსედ კეთილად იყოს დარუა,
ხოჭიჭით ვარდი, სიცილ-ნავარდი, მსიარულს მოგსვდეს, ასლო დარუა,

ერთსა დღესა დედა მისი აბანოსა წავიდა და შილი მამს შეკედრა. არცა მის მეტი საქმე მამა მისსა ჭქანდა და მას არწებდა. ცოტა სსს უკან მწირსა

სელმწიფის მომწოდებელი ვატი მოუვიდა და წაიყვანა, არა ადროვს და გამო-
სულა გაუჭირდა. მას ერთი კვერს ჰყვა, სახლი მისი მისის იმედით იცვებოდა:
ყოველის საფრთხილსაგან მისით უშიშრად იყენენ, მძრომის, და ქვეყანამკაღ-
სა და მისს მსგავსთა არას შეუშვებდა. — მწირი ვარ გამოვიდა და კვერს იგი
შინ დააგდო. მამისეუ ერთი დიდი გველი შევიდა და აკანს მიმართა. კვერსან
რა ხასა ორთლ მჭონებელი, საომრად ახვარ-ცმული, შურის ძიებად თვალ გა-
ლესილი, რომელი ხან ოსისვით გაგრძელდების და ხან ლასისვით დაიკლავებო-
დის, და ისასისვით მოარული, ხან-და-ხან, მრუდს მშვილდებრ, თავსა და გუდ-
სა გოწასისვით ვარდაისრიდის, —

შ ა ი რ ი

მოსრილი ფასის მიტეხანდა, გაშლილი შუბის დარია,
ტანი თოკივით მობოკლის, ვით სატლებელი დარია.
უღრუბლოდ ორნი ელვანი, მათ ზედა ადგა დარია,
და წიღვა სომ არ არის? ციალი მას უმეტესი დარია!

აკანთა მწოდარის სიკვდილი ვაპზირა, რომე ჩხვილისათვის ეების. რა
კვერსამ ხასა, შესთქრა და ვია შეუხევა, და ძლიერის ტანჯვითა სიკვდილის მს-
ხის თვალსა გაახა, და მისის სიკვდილის გახედვითა ურმა იგი სიკვდილს მოსტაცა.

რა მწირი შემოიქცა, კვერსა მისის სისხლით შესვრილი სირბილით
წინ მიეკება, ვითამ ნამსახური ნაკარგაცევი დახასხვა. მწირსა მისის ძის სიკვდი-
ლი და მისის სისხლით შესვრა ეგონა, გული აუშოვითა და რისხვის ალი მი-
სის შეგრდისა შინაგან ფაგალსა კვამლივით მისის საცნობელსა შეუბოლა, გაუ-
სინჯავად და გამოუმიებლად კვერსას არგანი სცა და ზურგის სერხმადი მოს-
ტესა. რა შინ შევიდა, შვილი ცოცხალი, აკანთა მიმინარი დასგდა, და მასთან ერ-
თი გველი დაწვედილი, მკვდარი ეგდო. რა ესე გაიტადა, სიმწუნარისა კვამლითა
შეგრდი ავესო, და სისახლისა ქვითა თავსა იტემა და ტირილითა და გოდე-
ბითა სიმობდა.

თქვა ლექსი

რა ვევა ესე? ვის უქმნიან, ცოფსა ანუ მას სულელსა?
გული ჩემი ვით მივანდეკ მას ურწყულსა მასულელსა!

ვაჟ, ესე სელ-ყოფა უმართებულოდ მომინდა, და ესეთის უგანსსა საქმესა
გაკები! ანუ რა საქმელი იყო, რომელი თვით თავსა ჩემის ზედა მოვაწივე?

თქვა ლექსი

ხამს ჩემი სისხლი დავსთხიო ამ სირცხვილისა გამოსა,
ან ფოლე თავი მოვიკლა უდლეოდ, უსიამოსა!

ნეტაი, რაცაღა შვილი მიუოლა, ქვეყანისა ზირი არ ესასა, და მე მისის
სიყვარულითა გული არ აღმტყანებოდა, რომე მისის მიზეზითა ესე უბრალო
სისხლი არ დამოთხიო!

თქვა შაირი

ქვეყანაზედ მოვივიგნე სასუგოდ დასადებლად,
თუცა არა შობილ ვიყავ მშობელთ გულის დასადებლად,
ეს სასული, საგმობარი, არ გამსელოდა გასადებლად,
და შეგობრეთა დაკვბალთე კამით სისსლთა შესადებლად!

მწიმი ამა საგონებელთა მქონებელი, ნადვლისა გარდარეული, მწუნსარებით
ტიროდა. ზედა ცოლი მოესწრა. რა ამბავი ესე სცნა, სატუქსარი ენა ააუბნა და

უთხრა ტავში

არ მეგონა მოუთმენლად შენი ეგრე გარისსვანი!

შენგან ღვთის წყალობისა მადლობის მიცემის ნაცვალად ევე ჭყავ, რომე
ერთი შეილი გებოდა, ესეთი ცოდნა შეგამთხვიო? მწიმი უყვილა და თქვა:

— წე, საყვარელა ჩემო! შენ ნულარ მაურავებ, მეც ვიცი—ვერცა მადლობა
მივეც ღმერთსა, და მისის მოწყალებსა წინაშე უგუნურებაცა ვუვა! აწ სულგრძე-
ლობისა და მოთმინების წესი დავივიწყე, და მადლობის შეწირვის მატანეთაგან
ჩემი სასული ამოგონცე. აწ ეს შენი წერომა ჩემთვის მას ჭკავს, შაპრითა
წულულსა სჩხვლეტდენ და ზედა მარბილისა საღბუნსა ადებდენო.

უთხრა შაირი:

სავედრელისა ეკედრება მას მიჭკავს ამისთანითა:
გული ას ნაჭრად შეჭქმოდეს მასვილით, ანუ დანითა,
მას უეკრეიდეს ხემსითა სამრთელად სიგრძე განითა,
და ტვივილს ტვივილი დაურთოს ბავრუვის წვენის ბანითა!

ცოლმა უთხრა: მართლსა იტყვი, აწ ტუქსუსას რაღა სარგებლობა აქვსო?
მაგრამე, რომელი ესე შენ ჭყავ, სხვათაგან საკრძალავია, ამაღ რომე სულ-მოკლ-
ბას სირცხვილი და დანანება მოსდგეს, და აჩქარებას და მოუთმენელობასა სა-
ქმის წახდენა შეუთქს, და ატარებული კაცი სწორე მოსავალთაგან უიძელდა.

უთხრა ლექსი

სულ-მოკლობა უბადლა სატასასგან მონატანი,
სული ყოლე შამწიკვლას, რომლით დაიმონა ტანი!

არ თუ მარტო შენ ჩაგადნინლხარ ესეთისა საცდურსა, ანუ სინქარის კარი
შენს შინსა ზედა განმულა: მე სხვაცა მსმია, რომე ერთსა მეფესა მისი ქორა
უბრალოდ მოუკლავს და წლითა წლამდე მისი გული მისის სამძიმრის ცუცხლი-
თა იწებოდა. მწიმი ჭკითსა, რომგორ ყოფილას?

ცოლმა თქვა არაკი

იტყვიან, ერთსა მეფესა ნადირობა დიდად ჭყვარებია, და დღე-ყოველ
ნადირობისა ნდომისა ცხენსა არბედა და საწადლის მშვილდის საბელთა კანწთა
გარდაცემიდა. მას მეფესა ერთი ქორი ჭყვა, რომელი ერთსელ მოფრენით ფას-
კუნუსა ფაფისა მთისაგან ჩამოიტაცებდა. მისის კლანჭისა შიშითა ცისა იფრინ-
კულნი თვისთა ბუდეთა იმალებოდან.

შ ა ი რ ი :

თუ ფრთე და ბოლო გაშლის ჭკურთა გასაფრენელად,
 მის გაკვირვებას მოეცა მიწვივ ცა მოსაწყენელად.
 რა ეთერისკენ შეფრინდის ასაზღად შესაფრენელად,
 და ორბის ხაერტენი დასცვივდის, ანწივს — ფრთა ჩამოდენელად!

მეფეს ქორი იგი დიდად უყვარდა და დღე-ყოველ მის წვრთინდის. ერთს დღეს ნადრობად გავიდა და ქორი იგი სელთ უჯდა. ერთი ქურციკი წაუსლტა, მეფე მოჭირვებით მას გამოეკიდა. რბენაში ქურციკი თვალთაგან მიეფარა და თვით სზათა თვისთა მოსწყდა. ვიეთნი ცხენ-ჭენებითა სდკვედენ, მაცრამე მეფისა მალე რბოლასა დილის ნიაკი, რომელი წამს ერთსა ქვეყანასა მოკლის, იგიცა ვერ ეწეოდა.

ღ ე ქ ს ი

საზომის გზათა გასცილდა, თვალთაგან გაუჩინარდა,
 კვალი ანა ჩნდა ეზოკათ, ვინ ანა მოიწყინარდა.

მეფეს წყურვილისა ცეცხლი მოემატა, და ცხენის ჭენებით აქა-იქ წელისა სსძებრად კელთა ზომდა. ერთისა მთის კალთისა კერძოთა შესვლად, კლდესა ზეი-
 დამ კამკამი წყალი ჩამოსწყეთდა. მეფემ უნაზრის თასი ამოიღო და მას კლდესა მიუდგა, და მას წვეთს მანობამდი მიუზურა, ვირე თასი აივსებოდა. რა აავსო და შესმას ღამოდა, ქორმა მოიფეთქა და წყლი სრულობით დაეთხა. მეფეს დიდა ეწყინა და, წყურვილისაგან შეღონებულმა, მეორედ მიუზურა, და რა სავსე პირად მიიღო, ავრევე ქორმა შეიფეთქა, სავსე თასი დაუქცია.

ტ ა ე შ ი

სწყუროდა, წყალს ვერ სმიდა, სხეულს სრულ შეისკრიდა!

მეფე წყურვილის მეტრობამს ესრე შესჭირვა, აღშოვოდა და ქორი ქვეყანასა დასწყვიდა და მოჭკლა. ზედა მეკუყანდე მოესწრა, ქორი მოკლული და მეფე მო-
 წყურვებული ნასა. საწყვეტით მათარა მოისინა და თასი გარცხს და მეფის მირ-
 თამს მოინება. მეფემ უბრძანა:

— მე მის კლდეზედ ნაწვეთის წყლისა ესეთი ნდომს მსქეს, სხვა არ მინდაო. მოცდის გაძღება ანა მსქესო, ვირე აქა წვეთისაგან აივსებოდეს, კლდესა აჭსედ, და მას ზეით გუბისაგან აავსე და მოძარტვიო. რა იგი კლდესა ავიდა, ნასა წყარო ერთი, რომელი გულ-ღრტეუ კაცსავით უცვაროდ ათასის ჭირით გამოხ-
 დიოდა, და ერთი გველეშაში მას წყაროზედ მკვდარი იდვა, და მას სიცხე ად-
 ნობდა და გესლიანი ქორი მას წყალს ხაერეოდა, და ამას კლდესა იგი ჩა-
 მოსწყეთდა. რა მეკუყანდემს ნასა, შემინებული, შსაგივით, კლდეთა ჩამოიჭრა და ესე საქმე მეფეს მოასსუნა, და მათართა თასი იგი აავსო და მეფესა მძარტვა. მეფე თასითა წყალს სმიდა და თვალთა ცრემლმსა ჭყრიდა. მეკუყანდემს ტი-
 რილის მიზეზი ჭკითსა. მეფემ მტმუნვარედ სული ითქვან

და თქვა ლექსი

ასეთი საქმე მომიხდა, ზრუნვა მსქეს მოუღსენია.
გინილო, კაცთა მრცხუნისა, თვარს გერ მომიტენია!

მერმე თასის დაცარიელება და ქორის მოკვლა ყოველივე უამბო და ქორის
სიკვდილის დასძიმება უთხრა. შეაკვანდემ მოასსუნა:

— შეიფო, მას ქორსა დიდის ფათურაკისაგან მოუწუნისაწო, და თქვენის
სახბრასებელისათვის დიდი ვალ-დებულება დაუდებიაო: თუცა სინქართ ან მო-
გველათ, იგი უმჯობესი იყო, რომე რისთვისა ცუცხლი სიმშვიდისა წყაროთი
დაკემრტაო.

ბრძენთ უთქვამსთ ლექსი

ცნობის ცხენს აგრეკ ნუ არბეკ სასისწრაფოთა ძალითა,
სადავე ველარ დაუზურა მოსაბრუნებლად ძალითა!

მეოვმ უბრძანა: მე ამა უმართებულთა რბევამს ასეთის დროსა დამსანა, სი-
ნასიულისა სარგებელი აღარ მომსვდაო.

უთხრა ტავში

რა კქმნა? მე კქმენ ეს ნაქმარი, არ უქმნია არ თუ ხელსა!

ესე არაკი ამად მოვიყვანე, რომე საცხადო შეიქმნა—ესეთი საქმე სინქართი
მრავალი მომხდაცა, და სულ მოკლობით სინანულისა ჰელაგონთა დანთქმულას.

თქვა მრჩობლედი

სულმოკლე კაცი მოისზობს თავსა, სულისა და ცნობასა,
სულგრძობლებს სჯობს, უცილოდ ღალ-მარჯალიტთა წყობასა.
გულ-სწრაფი ელის მსგავსია ანაწლად გამარქნითა,
მერმე ფიფქსაკით გადნება ადვილად ცრემლთა დენითა.
სინქართი ხელის გამსრელი თავსა დაიფრის ქვიმსა,
ღსინშია ფესსა მოიტესს, დააქტეკს ღვისის ქიშასა!

მწიკმა უთხრა: სულის უსაყვარლესო! ხემის გულის ჭმუნვა აწ შენ დააწ-
ყნარე, ხემის ღვიძლისა დაკოდლობასა სამართლებელი საღბუნი მსწრაფელ დამა-
დეო, რადგან ესე მაცნობე, რომე ამ ადმორგებულის ცოდვის შემთხვევისათვის
მრავალი ამსნაზი მყოლია, და რა რიგადცა მათი სასე ქვეყნისა შირთა ზედა
თქმულა, ხემი ესე არაკიცა თურე დაიწერებისო.

რომელმაცა საქმე სასწრაფოდ ქმნას, სულგრძობლების სარგებლისაგან უნა-
წილო დაწება მისთათანა, რადგან ესეთი სახელი გაეთქმის. მასე, ჭკვიანისაგან
სამს გამოცდილება თვისსა წინა-მძლოლად შექმნას, თვისსა რჩევისა სარგესა მეტ-
ნიერების ნიშნებისა და უგუნურთ სწავლათა გარჩევა შეიგნას, და ყოველ-ყამ
სულგრძობობის განსწრასვისაგან მიიწიოს და სულმოკლობისა და სინქარის შეკ-
დემსას მოერიდოს, რომე სვე-სვიანობის შემდგომი საბედნიეროს კელსა ზედა
ადმოაჩინოსო.

თქვა შაირი

გულის სადავე მოთმენის ხელთა მიუზყარ საჭერად,
ღხინის ბურთის მოცდის ჩოგანი აღებად უნდა საჭერად.
სიჩქარის ცხენსა ნუ აზბევ სწრაფად მას ერღო საჭერად,¹⁸⁵
და წაგქტევა და დაგამსხვრევს ხორცსა ძვალითა საჭერად.

სიჩქარე კაცსა ესეთსა მოხრებლსა შთააგდებს, ასსა წელსა ერღოს, კედარ
ამოვიდესო.

თქვა ლექსი

სულგრძელება სჯობს, მოიგე, სიჩქარეს მოერიდეს:
სიწყინარით ჭკუას იპოვებ, მოთმენით შემოჭყყრდეს!

¹⁸⁵ ვარიანტი: ს წ რ ა ფ დ ე ბ ი ს ერღო საჭერად.

ხერხითა და ბანზრახვით მტრის ჰირისაგან
პორჩენისათვის.

რამ ბრძანა: ეგე არაკი, კაცმა რა გაუსინჯავად თხვი თვისი აღბორკების-
გან დანანების ზღვას შიგა ჩაიგდოს და მოუთმენლობისა სამძიმარისა მასეთა
გაბასს, რომელსა მასუკან სინანულმა კელარა არგოს, — გულ-ნებიერად მოკისმინე.

აწ, თუცა არ დაშვიკ, მეშვიდე ანდერძისა თქმაცა შესმინე და კვიამბეო.
რომელი მტერთა შორის რომე მოჭხდეს, და ერთმა მტერმა მეორე დაიძაბუნოს
და მრავლითა ჯარითა გარე მოიცვას, და მისი მარჯვენა და მარცხენა მხარე სრუ-
ლობით დაეჭყრას, და მას შეჭირებულსა თავის თავი სიგედილის დარგსა-თანა
დაენახოს, მან ასეთი რამე იღონისძიოს და სამჯობინარო მოიგონოს, და ესე-
თი რამე ქმნას და ერთ-ერთი მათგანი გაიწეოს, მას ზედა სიგეთე ქმნას, და ჰაე-
მანი დაუღვას და თავი ცოცხლებით მოაჩინოს, — ესეთსა საქმესა შინა ფეკრისსა
შედგმა ვითარ ხამსო? ანუ მასუკან ერთის მტერისა შეწეონითა და მოხმარებითა
მის მხელის ჰირისგან გამოსნა მიეტეს, მას ჰირობა რაგაკად უნდა გაუთავოს,
ანუ ნაცვლის გება რომლის გზით ხამს რომ მიაგოსო? — ბრძანა მოახსენა:

— მოყვრობა და მტერობა მიწევი მტეიცი არ იქმნებისო, ამისთვის რა-
მე ნიადაგ ერთისა მიზეზითა იქმნების, და ყოველი მიზეზი მალე გამოიცვლების.
ამისთვის მოყვრობა უამისგან არ დაძველდება გაცუდების ამ რიგად, რომე კი-
თამცა მათ შორის მოყვრობა არ ყოფილიყოს; აგრევე მტერობაცა გულთა გაც-
თაგან გაიდგების. ქვეყნიერთა კაცთა მოყვრობა და მტერობათა სიმტეიცი გან-
ფხულისა ღრუბლისა მსგავსია, რომელი ხან წვიმს და ხან გამოგვალავს, და
ერთსა ჰირსა ზედა არ დადგებისო.

თქვა შაირი

მოყვარედ ვისცა გგულობდი, გული მივანდევი გონება,
მისი ესტან ჩემი მტერობა, მოუჩნდა ავის მოხება¹⁸⁶.
ამ უამად მტერ-მოყვრობასა არა სდეკს სრულ დამონება,
და გავსინჯე — ორივე ცრუ იყო, მომეტა მით დაღონება!

ამ უამის კაცის სიყვარულსა და სიმძულვარესა ესეთი სიმტეიცი აქვს, რა-

¹⁸⁶ ვარიანტი: მოუჩნდა ავის ნ დ ო მ ე ბ ა; მოუჩნდა ავის მ ტ ე რ ო ბ ა .

გვარადც შირობა და წყალობა—სელსა, უხვობა და გაცემა—მოკრალსა, შებედა —
უცოდინართა, ღიჭნა—მტერთა, მეგობრობა—მეფეთა, სიკვალუცე—შენიერთა,
ზნე—ჩხვილისა. ამით ყოველთა არცა ერთსა სიმტკიცე არა აქვს, და არცა გულდ
ამათსა უცვალებლობასა დაეჭვება.

თქვა ფისტიკაური

სრულად კარგია საყვარელისა შირი მოყვრულად შეერთდეს,
მაგრამ რას არგებს, მას შირობასა ბოლო მამინეე მოკვეთოდეს?!

ბრძენთ უთქვამთ, მტერებთან ერთ-შირად მოყვრობასა ნუ მოიგვეთო, და
ხურცა ყოველსა მოყვარესა სრულად მიენდობიო.

თქვა შიანი

მოყვარე ესრე ნუ გინდა შუა ბეწვ დაუტყვევლად,
ნურც მტერსა ესრე განაძებ, სრულ შეჭმნა შენად მწყენელად:
როივე მხარე დაიცევე, არ იქმნა ერთით მოსღვეველად,
და რისხვა და ურისხველობა ხამს მისაცემლად, მძლეველად!

რადგან გვიცნია, რომე ამ უამისა მოყვრობასა და მტერობასა ეგოდენი სიმ-
ტკიცე არა აქვს, მაშე, ხამს საბოლოო საგონებელი მოვიგონოთ, და სრული
ცოდნა-გარჩევა მოვიგოთ. მტრის ზიანისაგან მოარჩენისათვის და მშვიდობის
მოკლენისათვის გრადოს და ესეთი საქმე სელით არ გაუშვას. ამით კარი გან-
ხმული დახვდებისო, და მის სასის მოღებასა ემსგავსების, როგორცა თავისა
და კატის არაკთა შინა მოუყვანათო.—რამე ჰკითხს, როგორ ყოფილად?

ბარამან თქვა არაკი

მოუყვანათ, ბარდის ტყეში ერთი სე იდგა, ყოველის ხასაგან უმალესი,
სისხრთა და სიდიდითა მას ტყერთა შინა გამოჩენილი.

თქვა ლექსი

ყოველი ხილის მომცემი, ხენი რაც მენაყოფია,
წალკატს მისით აქვს შეენება გულისა დასაყოფია.

მის ხის ძირსა ერთი თავი მებუდრობდა, გულით ხანბი და ანგარი, ცოდ-
ნით სრული და მიმსდომი ესეთი, რომე ერთისა გასინჯვითა ათასთა ზეანჯრთა
გახსნიდა, და წამთა შინა ათასთა ხრავითა მოიგონებდა.

თქვა ლექსი

თავი ძელისა უხერხე: მან გაადვილის ძელაი,
ასის წლის წინათ საცდურით შესცვალის სათლად ბნელია.

მის ხისა სახლკვესა ერთი ციცა დაბუნებულ იყო. მას ადგილსა მონა-
დირე ვინმე მოვიდა, და მუნ მასენი რამე მომართა და მცირედი ხორცი მას და-
ტანა. მან სოუსუნატმა ციცამა მასე აღარ მოისაზრა და მოსვენებითა სორცსა მიმარ-
თა. ჯერ კბილი სორცისა(თვის) არ მოკვიდა, რომე მას ფაცერფა შიგა ჩაკარდა.

თქვა შაირი

სიხარბე გაცსა გახბამს გამოუხსნელსა მახესა,
 შეიგონებს, მატრამ კერ ხელავს განბნეკად შესანასესა;
 ხორცს აზიანებს, სუფს ავნებს, ბოლოდ ჩაგდებს ნახესა,
 და რა უფო სხვათა მომხვეკთა, მივხელათ მათსა სახესა!

თავიცი მამინ საზრდოსა საქებრად ხეჯელთაგან გამოვიდა და მსწრაფლ მხედველისა თვალთა მიმოიხედვიდა: ანაზად ციცას თვალი შეჭკრა. რა დანახა, შიშით სახედველი დაუბნელდა: ახლორე იყო და მისის დღეგრძელობის იმედის თოკის სისხო ძაფსავით გაწვრილდა, და გული და გონება დაკვარდა. დაეჭვინა, განიცინა: მონადირის მახესა გაბმულ იყო! მონადირეს მსურვალის გულით ლოცვა დაუწყო და ციცასაგან მორჩენისათვის ჭმადლობდა. მოიხედა, სხვის მხრით ერთი კვერნა დანახა, მისად შეპყრობად განმზადებულნი: მისთვის სასიკვდილოს მშვილდისათვის ნდომის ისარი დაკვილოვებინა. თვისსა ხესა რა მიმართა, ნახა—მასედ ყვაკი შემომკვდარიყო და მისსა მოტაცებასა ლამოდა. შიშისა ზარმა შეიპყრა და გული მისი განვრთომისა ძაწოლამან მოიცვა.

თქვა ლექსი

წე, ბედო კრულო, გემდურვი: მტერი მიმატე მე ასე,
 გზა უოკლებით ჭირით მომიცვე, უსგოდ შემქმენ მე ასე!

შეჭირვებულნი თავი იტყოდა: წინ წავდგე, ციცა დამიჭერს, და შეიჭვე, გვერნა შემიპყრობს, და თუცა აჩავე დავდგე, ყვაკი ამიტაცებსო. გაამე, ესოდენისა მტერისა საშუალ რაჲ მელხინება! ესოდენსა საზარელსა საქმესა რაჲ უეხრბოკო, და ანუ რომელი ხერხი წარუძართო? ესე ურვისა არაკი ვისთან მოვიუბნო, ანუ ესოდენისა ჭირისა წამალი ვისგან მოვიძიო?

თქვა ლექსი

არავინ მივის მისანდო, კეითხო განზრახვა ჩემია,
 არცავენ შემწე—მას ვუთხრა, ეს ჭმუნვა გასახემია!

ან ჭირთა კარნი განხმულ არიან, და ლხინისა გზა — განშორვებულნი და ვრძელი; შეჭირვებასა პირი ჩემკენ უჭმნია, და გასაცლელი ბილიკი მომჭერს! ესეთისა საქმესა შინა მმართებს გული ანდამატებრ განვიმტვიცო, და თვალი მოსარჩენელს გზას დავაკვირო, ნუ თუ საწადლის მწდემს უამის სასარკებლო სასმელი მისვას, და წამ-და-წუთ მწყრალობის შსამი სიცოცხლესა შიგა არ შემეკროს! მტვიცვად მდგომელი კაცი მას ეწოდების, რომე არცა ბედნიერობისა პორფირისა შემოსითა სალხინოდ ბაკე გააღიმოს, და არცა სიმწარის ფილის სმითა ნაღვლის თვალთა ცრემლობდეს.

თქვა შაირი

კაცი საწუთროს ზრუნვასა, ან შეუბა მოსკუნებასა,
 ნუ ხარბობს, ნურცა მოიწყეს, სდკენიდეს დიდსა მტნებასა.

სოფელი ღადრობს, არა დგას ერთს ჰიჩსა, ერთსა ნებასა,
და სან ამასა იქმს, სან იძს, ქება თუ მოყივნებას!

აწ ესეთისა სოციალისტის კერა რა დამიფარებს ჭკუისა ჩრდილისაგან ვიდე,
რომელი ბრძნული მჩხეველია: არას საქმიითა შიშის გულსა შინა არ შეუშვებს,
მოუღონობასა და შეწუხებასა თავს არ მისცემს. მეცნიერთ სწავლა ამას გაძ-
ცნებენ: ჭკვით მოფელთა კაცთა გონება ზღვის მსგავსი უნდა ჭქონდეს და აღ-
რე არ გაღნიმდეს; თუ არ ცურვითა, მისისა ფსკერთა არ ჩაისვლებოდეს; რთ-
მელიც მას შიგა ჩაგარდეს, საიდუმლო იგი არვისგან შეიტყობოდეს და არცაღა
გამოჩნდეს. რაოდენიც ჭირისა და ნაღვლის ღვარი მოიწიოს და შეერთოს, კერ
შემდგარიოს, თაკრა, თუცა მოწინააღმდეგეა გამძლეად და ნაღველმა მოიგვა, საგო-
ნებულსა ველარ მისწვდება, და გამოჩნევა დაეკარება, და ზღვის მსგავსების სა-
გებელი ცოდნა მისთანა აღარ დაჩნებოსო.

თქვა ლექსი

გულგონის კაცის წესის ფერხისა მკერად დგომანი,
რავინდ ვარ შემოხვეოდეს სიმრავლით რაზმთ მოდგომანი.

რომელიცა სხვასა გულის თქმისა შემოიკრებს, ეშმაკის მანქანებასა თვისსა
გულსა შინა დაწერავს. ამისთვის მისის რჩევისა საფუძველი უმტკიცო არის, და
მისის საგონებლობისა ბაზარი უფაჭრელად მოსცდების. რა გონების სიწმიდის
სარკე ეშმაკის საბრძანაგან გაშვების, და საწადელსა მას შიგა ველარ დანა-
სავს, რაღაც გამოჩნევისა მკვლელობისა აღმოკითხვა ენებოს თვალთა, თვალთა რად-
გან ავის გულის თქმისაგან განრყენილი იქმნების, საკეთისა უსტარი მისგან აღ-
მოცნობად გაჭირდების. ერთსა ბრძენსა ამ იგავზედ უთქვამს

ლ ე ქ ს ი :

მოგონებაზედ აშხედრდი, ეცადე კეთილს რჩევისა,
ცუდი გულის, თქმა გაუშვი, გაცდუნებს, შეგაქმს ზღვევას!

აწ ჩემთვის ამა რჩევისაგან უკეთესსა კერას მოვიგონებ: მას ციცასა დაკუ-
ზაო, ამით რომე რადგან ჭირისა მხესა გაბმულა, ჩემგან ვიდე შემწე არა ჭყავს,
და თუცა მან მე მოხმარებისა ჰიჩი მოძცა, იგიცა ჩემის შეწვევითა მოჩნებოსო.
თუცა ციცამა ჩემი სიტყვა ჭკუისა ყურითა გაიგონა, და ავი საქმე არ დამანასვა,
და ჩემისა რჩევისა სიმართლესა მოენდო, და ხერხითა და ღადობითა არ მიიჩ-
ნივა, და მაცდურობის სფათისა და ზაკვისა სჯანჯთა არ შეუდგა და მისს ფათე-
რავს — ჩვენგან წმინდა ორთავე კეთილად სიმართლის სელი მოკვეთარების და
გამოსნის მოსავალი მოკვეთემისო, და სხვანიცა იგი მტერნი შურსა დაუტყო-
ბენ და სხვასა საქმესა გამოუდგებიანო.

თქვა ლექსი

რადგან მოყვარეს მოვიკრავ გულთა საწადელითა,
მტერთა უთხარით: ნუ არის¹⁸⁷ საქმიითა უწინდელითა!

187 ვარიანტი: ნუ ე ლ ი ს საქმიითა უწინდელითა.

ამა განზრახვას უყენ თაკვი ციცასა შიქასლას და ჭკითხას: რა მოგვლენია, ანუ რაღა მოგწევია? ციცა ამოტირდა და უთხრა

ღ ე ქ ს ი:

რა გითხრა ჩემი ამბავი? ვიწვი ცრცხლითა მწველითა,
ბავთა ხმელთა ვერ ვაღბობ მიწვივ ცრემლითა სველითა!

ცანი სატანჯველის თოკით შემკვრის და გული შეტწირვებს ნაღვლით შემბლაღვიაო! თავკმა უთხრა

ღ ე ქ ს ი:

სიტყვა მიცს შენსა წინაშე სახვაშიადო სათქმელი,
ხანი მოსწრაფდა, არა მაქვს უამი პოვნისა ამქმელი.

ციცამ დიდი ფერობა დაუწყო და უთხრა: რაცა გულითა გაიხრე, უქრთამოდ თქმა ხამს მისი, და მის დამაღვასა სარგებელი არა აქვსო. — თავკმა უთხრა:

— გეტობ: გასმოდეს ჩემი სიმართლე, და ჩემგან მუსთლობა არავის ენახოს, და არცა მატყუარს კაცსა სინათლე ექმნების. ესე იცოდე, მიწვივ რაცა შენ ავი დაგემართება, მისი მონატრე ვარ, და შენისა საწყადლისა მიუსდომელობა ჩემი სასიხარულო ყოფილა. ნიადავ ჩემი საღსინო იგი ყოფილა, რაღცა ჭირი და განსაცდელი წავგიდებია, მაგრამე დღეს ამა ჭირთა შიგა შენი ამსანაგობა მომიწადინებია; ჩემი გარდაჩენა ერთის გზით მომიხსნავს, რომე შენი გამოხსნასცა მისის საქმით ექმნებისო! ამა მიზევისათვის შენს მოყვრობას ვგდილობ და სამეგობროსა ორძალსა ვჭკრაყო.

უთხრა ღექსი

ესე მოყვრობა ორისა მიზეზით მომიგონია:
არ სახიანო მიზეზი და დიდად სავარგონია.

შენსა მტრნიერებასა ესე ფარული არ შეექმნას, ამისთვის რომე მე არ გესურნები და არცა ჩემთან ორგულება არის, და არცა ავი გონება მაქვს. მე ამა საქმისა სიმართლისათვის ორისა მოწამესა წამოვყენებ: ერთსა კვერთხსა, რომელი ზურგით მიმსურს, და მეორე ყვავსა, რომელი სუს ზის და მიმელის, და ორნივე ჩემსა სიკვდილსა ღამიან და ჩემისა ძარღვისა აღმოწვდა სწადით. მაგრამ რა შენ დაგიახლოვდები, მათ ჩემი იმედი გარდაუწყდებით. თუცა მე ესრე მიმიხედობ, რომე გული შემიჯვრდეს და გონება დამიწყნდეს, და შენისა ბედნიერობისა ჩრდილსა შეეფარო, ჩემი წადილიც ნაყოფიერებას ეწევა, და შენი მახის თოკიცა გაიკეთება.

ამა სიტყვისა მოსმენასუდ ციცა საგონებულსა ჩავარდა და განკვირებისა ზღვასა დანითქა, და მის გზებსა სიბრძნისა ნაბიჯითა ზომდა. თავკმა ნასა, რომე უამი შემოკლდა და ციცა გრძელსა საგონებულსა სინჯვიდა. თავკმა ნამა უყო: ჭე, ჩემი სიტყვა მოისმინე და ჩემთა აუგთა დაფარვა მიქნო, რომე ბრძენი კაცი მრავალს ექვს არ გამოუდგებისო.

უთხრა ცაეში

რად უძეცარობ, საქმეს წარობ? დრო მოკვანდა, წასწივის სწყინარობ!
 რაკვარცა ჩემს გულსა შენს სიტყვსელსა ზედა გაჯანარებ, ეგრე შენცა
 ჩემს სულზედ ილხენდეო, რადგან თითო თითოს მორჩენა ერთმანერთისა სი-
 ცოცხლეზედა ჰკიდია. ამით ჩემი სიძარბოლე ჰკასინჯვით გამოცხადებული შეიქმნა,
 და ჩემი სიჩქარე დროს შემოკლებითაო.

უთხრა ცაეში

მეშინის დრომ არ მაცალოს, სიკვდილმა სული მაცალოს.

მე მეონია, შენ ესრე დაგენახოს, ჩემი საქმე ქადდეზედ უმოკლესი იყოს
 და ტრახახზედ ნამეტნავი, და მე ზირობის მიცემის გარდამავალი! აწე შენცა ამა-
 სზედ თვალითა მანიშნე რამე, და ცოტა რამე სიტყვა ენითა მიბრძანეო.

უთხრა ლექსი

ერთი ნიშანი მანიშნე ორთვალთ იმედად ნახული,
 მაგ წარბის სასოს მიეუნდო მოხრისა სახედ სასულა.

წიტა თაგვისა სიტყვისა შეჟერდა, და რა ღიმართლე დაწინას, მის სახის
 გამო გამხიარულდა. თაგვს უთხრა:

— რაცა მითხარ, მართალსა ჰგაჯს, და შენის სიტყვისა სისწორისა სუნია
 ჩემთა საუნოსელთა ეუნოსების, და მე ესეთი სუნსელებსა შენით მესუნებინ, და
 სამოყვრო წესი გულის ყურითა მეძიებუბინ ესეთისა სიტყვისა გამოო.

თქვა მრჩობლედი

სადამდე დაკსავდებოდეთ ჟდაე სავადელია,
 ამისა კარსა ნუ დარეკ, იცი საქმელად ძეკლია.
 ვირე კეთილი შეგედლოს, ქმის ყოლე დაუთვავლავად,
 ძნელს აღმართს არა შეძართო ველობით გარდასავლად.
 ყოველი კაცი გაიწევე, დაესეს ქვეყნის სოკასა,
 ახლო მოდეგ და ნუ ესერი ჰვასა სურვილის კოკასა!

ესე იცოდე, მაგ სიტყვისა არა გარდავსცილდე, რადგან ორგნითვე სუ-
 ლის ბედნიერობითა ხეუნი დასხას ჩანს. მაშე, ჩემგან ჰაქმის გათავებისგან კი-
 დე რაღა გაეწეობისო? თაგვს უთხრა:

— რა მე შენთან მოვიდოდე, ჰატვისა მომამზერობდე, რომე მტერი მისის
 ნახვითა სირცხვილეული გარე მიიჭტოდეს, და ჩვენის საყვარლად განწეობისათვის
 რა სცნას, უგუზბილდეს, სინანული შეექმნას, და შენის თათისგან შე შვება მო-
 მეტესო. — წიტა ამისზედ შესჟერდა და თაგვი, ამისი დარწმუნებული, ახლორე
 მიუდგა. წიტამ დიდითა ჰატვითა მოიალურსა, და საყვარლად მოივითსა და ყო-
 ველივე მისის გულის სამიებელი არძანვი უყო.

რა გეწინამა და ვგავმან ესე ისიდე, თაგვისა შოკნისა იმედი გარდაიწვი-
 ტეს და შეიჭტეს. რა თაგვი წიტას დაწავებითა მათ ორთა მტერთა ჭირისგან
 მოჩნა, თოკისა ჭრასა ხელ-ჭყო, და სუგონებელსა ჩავარდა და ამას ცდილობ-

და, თვისი თავი უდიდესისა ჭირისაგან რით მოერჩინა, და მისის ფერხისა მახისა გაგვეთასა აუოვნებდა. ციციამ სცნა, რომე თავი სსქმეს აგვიანებდა. შეშინდა— არამც მასის ბაწარი გაუგებელი დაადგოს, და ეგრე წავიდეს და მე ფერს შეპყრობილი დამიტყუოსო? მოყვრობის წესის სიტყვა წინა დაუდგა და უთხრა:

— ძალე, თუცა არ შესარდი შენის სიკეთის ქმნასა და ჰაქმნის აღსრულებასა! ნუ თუ რა სსწადელსა ეწიე, აწ ჰირობის სისრულესა ზედა წარმაცობო? მე ესე ვიცოდი, შენთვის მის ჰირისა დადება ესეთი წამალი იყო, რომე უძთა და დროთა ათარისა დუქანთა იგი სსსუილად არ იშოკებოდა და ჰაქმანი იგი, მარტალიტისა მჯობი, სსწუთროსა სსგანძურთა არ იშოკებოდაო.

უთხრა შინარი

აწ კაცისაგან არ არის ჰირისა გათავებანი:
გეტყვიან, გეტრუეებიან, მუხთლად იციან ქებანი!
ნათქვამი არვის უქმნია, არცა სიმამრთლის თნებანი,
და ფსკუნიჯი არვის უნასავს, არცა ქიმიის რებანი!

თავი უთხრა: დემეტრძან მამროს, მე ჩემის ჰაქმნის ჰირის სსსე უპირობობისა მწვირითა შეესვარო, და სსმეგობრო კეთილი სსსელი სსგმობარს მატრანესა შიგა ჩავაწერინო! გიცი, ჰირობის გათავება სსმას-ურსო სსბელია, სსბედნიერს გზის სსგზალია, ესეთი ქიმია არის, შავს მიწას თეთრად შესცვლის; ესეთი თუთია არის, ბრძის თვალსა ამსედავრებს, რომელსაც სუფიერისა სსწონსელს ჰირობისა სუნნელება არა ჰყნოსება, სსკებურის შსშხასი ნიავი არა სცემია!

უთხრა ჩანრუნაული

ესე იცოდე, ნუცა იცოდე, უპირო კაცი, ვინც არს დადარად,
იყოს მთიები, არა მთიები, იგიც არ მინდა მუგანდეს დადარად!

კატამ უთხრა: იცია, მინდობა და ჰირობის გათავება, მეცნიერებისა სძლიისა შესამკობელი, სილამაზისა და სიკვლეუტისა დამაშვენებელი სალია? ხამს რომე შენცა შენი სსქმე ესეთისა წესითა შეამკო, თუ არა, თუცა ჰირის სსხესა მინდობისა სსლისაგან დასცარიელებ, ჰაქმნისა უფალი მზე მას ჭკრეტად თვალსა არ მიადგამს.

უთხრა ლექსი

ყოველგან სსმსკელია მუხთალი, მიუნდობელი,
დადარი, ჰირის გამტენი, აღტემისა დაუპყრობელი!

კაცმა თუცა მინდობისა სსმოსელი გაიძარცოს, და რაცა ჰირობა დაადვას მასსეად არ დადგეს, მას ეგრე მოუკა, ვითა მსუნელისა ცოლსა წაკვიდაო. თავი მს ჰკითხა: როგორ ყოფილაო?

კატამ თქვა არააკი

უთქვამთ, ფერხის სოფელთაგანსა, ერთსა დაბასა შინა მსუნელი ვინმე იყო, მრავლისა გამოცდილებისა და სრულისა მეცნიერებისა მქნებელი. უძთა ვითა-

რებათა მინახითა მრავალი ტუბილი და მწარე ეჭმა, სიფროსა ბრუნვისგან მხელისა და ადვილის მოკლენა მრავალ-ჟერ ენახა.

ღ ე ქ ს ა

იყო ბრძენი და ცნობილი; სიკეთე მიუწოდებელი,
გულ-ჭველი, ენა რიტორი, მიწვივ კეთილის მნდომელი!

ესეთი ცოლი ჭყვან, შირი ღამისა ღამხართაებრ უნათებდა, იაგუნდისა ფერ-
ნი ბაკენი, შაქრითა უტუბილესნი, ღვინისა მსმელთა სანუგართა შეუმადებდა,
ასანდ განაფხულისა ასს ფერსა ღრუბელსაჯით დაფანჩუნლს სიშაკესა ჭყიდდა,
რომელი დროსა და ჟამისა მსკავსად ას რთად გულსა დაუგოდდა.

თქვა ჩახრუნაული

გვანდა სულისა კარგ უსულისა, გვამი შეჭქმნოდა საქებურია,
იგ ოთხ ასოთა, დასახასოთა, შესამერწყავად არ თუ არია!

მხენელი იგი მოსუცხეული იყო და ათასის ცდითა მის დღეთა აღამებდა,
მინდობისა მარცვალსა ღვთისა ბრძანებისა ორნატსა შიგა ახნევდა. ჟამთა ვითა-
რებ(ის)ა ზელოვანება ეს არის: უქონელთა და ხელ-გამომავალთა უიმედო განჭნდის,
და საქმისა შეუძლებელთა ბედნიერობითა სიმადლითა ცათა შეუსწორებს.

თქვა ღექსი

საწუთრო მრუდად მავალსა ამდიდრებს, აღხენს შვებითა,
სიმართლით მსკლელსა აწუსებს, ბზეს ვერ იშოვებს ვებითა!

მოსუცხეულსა მას მხენელსა ხენისა და თესვისა ძლიერის მუშაკობისა სა-
ხელი განჭყენოდა, მაგრამ საქმობის ხელის მომართვა არა ჭქონდა, მისსა დღე-
თა ხელ მოკლეობით და შეჭირვებით აღამებდა. ერთსა დღესა ყოველად უქონელო-
ბისათვის მისმა ცოლმა ენა ააუბნა და უთხრა:

— სწობამდე უნდა სახლთა კუთხეთა სჯადე, უღონობისა დღეგრძელობი-
თა სცხოვრებდე? შრომითა მუშაკობა გამდიდრების მიზეზია. თუცა მართალსა
მსჯავრსა შინა მოსამართლესა მდღეეკარისა განაჩენი დაუწერია, ცდა მისსავე კი-
დურთა ზედა მოუწესხავს. მაშე, კაცი თუცა ეცდების, მდღეეკარსა საზრდელსა
მალაღი ღმერთი ცდისა მიზეზითა მისცემსო.

უთხრა ღექსი

წესია, კაცი საზრდელსა ცდილობდეს მოსადებელად,
მაგრამ ღვთისაგან ელოდეს, მისცემს ფას აუღებელად.

შე ესე მეჯობინება, რომე ფერსი საცდელად გასდგა, და რაღაცა შეიძლო,
სიცოცხლისათვის საზრდელი საჩხო რამე ხელთ იგდოო. მუშაკმა უთხრა:

— წე, შენაიერო! რაცა მითხარ, სიმართლისა ახლო და სატყუარისა ეჭ-
ვისაგან შორს არისო, მაგრამ შე რაც ხანი ამ სოფლებთა შინა ვიხსტატე, ამა
ხეობის ყოველი მხენელები ჩემნი მუშაკნი იყენეს, და აწ რა შეძლების ნათელი

დამიშრტა, სახუნელის აარადი არცა ერთი რა დამჩსა! უმუშაკოდ ღონეს კერას ვიძიებ და მუშაკობითა სირცხვილი თავს დავიდეა—მეძნელებისო!

უთხრა შაირი

გინც ჩემის ტაბლის ნაბერტყით ძლებოდენ, ყოლე რჩებოდენ,
მისს ნასუფრალსა ვერა ვკამ; სულიცა არ შემჩსებოდენ!
ჩემის იფქლისა ტვირთვისა გინა ვერ მუწრჩებოდენ,
და მათს საზაღნესა არ ვზიდავ, შვილნიცა დამიჩრებოდენ.

ესეთისა უგადრისისა საქმისა ქმნასა იგი მიჯობს, ამ თემით ავიბარგოო.

უთხრა ტაეზი

სამკვიდროს გარდა ყვედრება მტრისა არ მომესმინება.

გვალე სხვასა თემსა წარვიდეთ, და რომელითაცა ჩრომითა იყოს, მუნ ვი-
სილოთო. ცოლი რადგან სელ-მოკლობით და ნაგულუეკანებით შეიწრებულაიყო,
გარდასახლების ჭირსა დასჯერდა, და ორნივე წასვლად აემზადნენ და შირი ბაღ-
დადის სოფლებისაკენ მიაზერეს. რა მავალობითა დაშერენ, ერთისა ხისა ჩრდილ-
სა ქვეშე მოისვენეს და, ნაღვლისა განსაქარკებულად, საუბარი რამე იწყეს. ქმარმა
უთხრა:

— ჭე, საყვარლო! უცხოობისა ჭირი რადგან თავს ვიდევით და აწ სხვა-
სა თემსა მივდივართ, მცნობი და მოყვარე არავინ გვივის და ჩვენ მეცნიერი არა-
ვისი ვართ, ნუ თუ მის ქვეყნისა კაცნი მოხერხენი, და მაცდურნი და მუდი-
რნი იყვნენ და ავ-სოტრობას ეცადნენ? შენ ხომ... მოწყალე ღმერთსა შენის სა-
ხისა სიკველურე უამსანაგოთ გამოუხატავს, არამც შურის ტაცხლითა აღგზნენ
და საშენოდ ხრავი და საცდურები შემზადონ? შენ არამც ახალ ნერგობისა სი-
ლადემ აღგიტაცოს, მათ მოგადლონ და მოსუცებული საბრლო უგულებელს
მყო და, ამა სიბერისა უმისა, სიმწარისა ტაცხლითა დამწავ? მაგრამე ღმერთმან
ნუ ქმნას, და თუ იქმნა, დაიჭერე—მე ჩემი სიცოცხლე აღარ მიხდაო!

უთხრა ლექსი

სიკვდილის რიდი არა მაქვს, მაგრამ მეშინის ამისა,

მე მოკვდე, შენ სხვას მიჯყანდე, წუთს არ მიგლოვო წამისა!

ცოლმა უთხრა: ეგეთი სიტყვა რად მითხარ, ანუ შენმა ენამა რომლისა
საგონებულთა წარმოთქვაო, და ანუ გულთა შიგან როგორ გაივლეო?!

უთხრა ლექსი

გიორემ ცოცხალ-ხარ—გიმსეულებ, არ გაგეყრები ყმობითა,

შენს სიკვდილს უგან საფლავსა დაგადე ზედ მოყმობითა.

მე თუცა ეგეთი რამე გონებათა შინა მქონებოდა, ამა მგსავრობისა შრო-
მასა არა თავს ვადებდიო, სამყოფისა სურვილისა დაღსა ჩემსა საბრლოს გუ-
ლსა არ დავსკამდიო. მე რაც პირველსა დამესა პირობის ფერხნი შესს სასლში
შემოკვდი, მას შეორედ მოსვლამდე არ მოკვდიო!

უთხრა ლექსი

საუუენომდი არ მოკული მას შირობასა დებულსა,
მაშინ ვეგდრება არ მითხრა უშირო ცუცსლ მოდებულსა.

თუცა გინდა აწცა ესეთსა ჰაემსსა დაგიდებ: სანამდისი ფარშამანგნი ამ ჩემსა გემსა შინა ბუდობენ, ამა ზოჯაყის ენითა შენის მადლობის თქმის მეტი არა რა დაკატებო, და ვინე სიტყვსლის ბოლოკარკაჩის ჩრდილი თავს მადგეს, ჩემისა გულის სირი სხვის მსხესა არ გაებას; საიქიოს მკონაგრობამდე ჩემი სიყვარული შენის წინადამ არ გაკიეგანო, ჩემი შირობა ასრე გაგიტაო, და თუცა სიკვდილმა დღენი რამე მადროგა, ესე ჰაემანი და შირობა დამიდებიაო.

უთხრა ლექსი

თუცა სამ სამ დღე დამცაღდა სიტყვსლე შემოკლებული,
ამ შირსა მაშინც არ გაკტეს, გეგონოს დამტიცებული.

მხენელი ამა სიტყვასა ზედა გამნიარულდა და ცოლისაგან ესეთსა ჰაემანსა დასკურდა, და მისი ცრუ ფიცი დაიწმუნა, და გულხეზეურად თვისს საუკარელსა თავი კალთაზედ დაუდგა და დაემისა. ზედ ამაზედ ერთი ცხენოხანი კაცი მოვიდა, კეთილად აკაზმულსა ტაიქსა ვდა, შირ ოქრო სამოსელი ემოსა. რა მან დიაცმა მისედა, ესეთი ჭაბუგეი გაიცადა, კაცის ენა ბხელის დამის კანმანთლებულად იტყუადა, აღმოსავლის მთიებსა შეუდარებდა. თუცა კაცთა სასედეელი წყვდიადისა ფარდაგსა უგან მისსა ელგარებასა გაიცდიდა, ჭკუისის მანათობელი მზე მას ფარდაგს უგან დაფარული ეგონებოდა; შირის სასე ვარდსა და შროშანსავით მოცაილე ჭქონდა და ზედ შაგი საგისი ნარდიონსავით დასუტუტებული აშეკებდა.

შ ა ი რ ი

ამბრის ჩოგანი მთვარესა უზურია მოკლვარეა,
ჩოგნის მოხრასა მოუცავს საშუალ ბურთად მთვარეა;
გიშრისა ბანდი სუტუტვად მოუნდა შესაყარა,
და ზედა ციმციმად შეხროდა უგდავებისა ცვარეა.

დიაცმან მან რა მისი ეგრე ტურთვად შემკული სასე გაიცადა, სურვილის მეფემ მის გონებისა თემი ტრფიალებისა ლაშქრითა მოარბია და ჭკვბ, რომელი გემისა უსუტესა, სამკვდრო სამოსელით შემოსა, და აღაშარაკებული ენითა ამა ლექსსა იტყუადა—

და თქვა ფისტიკაური

მხედარმა მძლემსა მოინადირე გული ჩემი და საცნობელია,
სულსა წაჭყარე სიბრძნის ლაგამი, ჭკუისსა სლდავე, საშურობელია!

მან ჭაბუგმაცა რა ქალი იგი ნასა, სილამაზითა საგვირველი, ბუნებით შემკული, ფერ შენეირი, გულისა მომტაცებელი, შირის სასე კარსკვლავის უნათლესი, ელვარედ მასსივებული, კველურობისა მეტობითა მისის სატის სარკე გაუნათლებინა. ესეთი შირი ჭქონდა, შარაკანდედიანი მზე მისის მეშურნეობით იწკობოდა, მისნი ნათხარნი სატაეთის მეშესა გაჯვითა გულსა სისხლითა აუესებდა.

ჩანს უხუელი

ტანი ვერსვის, ფერი ვეტსლის, სიმღლე ზომით, ალვა ზრდილობით, ეკვლის ასონი ტრფიალთ სასონი, უცხად შემეული გაწყობილობით.

მისის სამშინელის ჭედცა მის ჭალის სურვილის ჟაჭვით ტუქესავით დაუბა, და მისის გულის ფერსი მისის ნდომის მასესა შიგა გაება.

ღექსი

სურვილმა ჟარი დამასსა, სული მომტაცა დაგული,
ივლტადე, მოთმენის ფერსო, თავი წაგე და გული!

ჭაბუგი იგი ერთის ადგილისა სულმწიფის შვილი იყო, რომელსა ნადირის დეენისაგან მსახურნი მოსცილებოდენ, და მარტომან რა თვალნი ორთა მათ ნადირთა მწოლარეთა მიადგა, მშვილდის მსგავსისა წარბითა ესეთი გულის შემეურავი ისარი მკერდისა ნიშნისა მოასველდა, რომე მონადირე სურვილისა მასესა გაახა! მერმე ჭკითსა:

— შე, ჭაჭათაებრ გაცთა გამასელებელო, და ჯი, ინდოელთა კერბთ მსახურთა სალოცავო! რა სარ, ანუ სადეთ მოხვალ, და აქა სადითგან ჩამოჭრილხარო?

უთხრა ღექსი

შე, უამიერი ნაყოფი ვისი სარ წალოტისაო,
ასალო იაკ გამლილო, არ ფასო იოტისაო?!

ქალმან მან დამწერისა ღვიძლითა მწარედ ისულთქვა და უთხრა: ჭაი-ჭაი, მღვიძარე ბელო, ბედ-მძინარისა აზვასა ჭკითხულობო? თუცა ამა მღვიძარესა თვალსა ჭკითსო,—

უთხრა ღექსი

ერთი თავი მაქეს, არ უსხენ მას გარეშემო სამანი,
უწამლოს ნაღველს მოვუტავ, რად მომინდების სამანი.

ჩემის დროსა სასინარულო ეს წლით დამკვლევული ბერი გაცია, და ჩემი დაუდგარი გული ნაღველსა მისწურვია... ჩემის სამოსლის ჟაჭარი რა ამას სუდავს, ჩემის საქმის საკვაგი, ესეთისა მჭკრეტელი, სიტოცსლეს მიძნელებს და დღეგრძელობისაგან გემო არა რა მაქეს!— მან გაემა უთხრა:

— შე, მჭმუნვარისა გულისა საწადელო, და მოტაცებულისა გულისა საუნჯის საკუთარო!

უთხრა ტაეზი

ბრალთა შენებრ მწყაზარი გალიას ივდეს ნაზარი!

დიდი გასაძღვისია, რომე შენ ამ გულის მომტაცებულისა მაგ პირითა სიბერით დამკვლევულისა კაცის ალერსსა დასჯერებისარ, და ეგეთი კვლუტი და ტურფა უღონობითა და შრომითა დღეთა სიმწარითა აღამებო! აწ მოდი, წამომევე, და ღსინისა სნატთა დაგსვამ და ჩემისა თემისა დედოფალს შეგიქ, და შენისა პატივის და დიდების დრომასა ჩემსა ჭალაქისა თიატროთა აკმართავო!

უთხრა- ლექსი

რაც გაუვლია დრო სანთა ვერ მოკვეწივი რბენითა,
აჭა, ახალი უამის სურვილის სისარბენითა!

ქალმა რა მისიგან წაყვანის იმედი დაიღვა, რაცა წოდან ჰამისნი დაეღვა წამსა
შინა დააკვირდა, ფიცის ფიალი უპირობის ქვითა დალექა. რა მან ვაკამს ქალი
იგი სათავისოდ დაიგულავა, უთხრა:

— ეჭა, ხეძო სულთა მომეხსლე, ცხენისა გავასა შემოგისვა და მსგენლისა
გადვილებამდე შორი გზა შევამოკლოთო. ცოლმან მის მსგენლის თავი მუსლი-
დამ მიწასა ზედა დაუღვა და სწრაფად ცხენისა გავათა შემოუყვდა, და მისის
ნდობის სული მის ვაჟის სურვილის წელსა შემოსვივა. ამასევე მსგენლსა მას გა-
ღვიდა და მისედა: ჭაბუკი იგი ცხენით მდგომარე იყო და მის ცოლსა სიყვარუ-
ლისა მკლავი სწადალის წელთა მოკვდომი შავი კვამლი პირით ამოედინა.

და თქვა ლექსი:

მე მოყვარემა გამწირა, დამაგდო უკურნებულად,
მგელი პირობა გატეხა ვნებულმან მან საგნებულად!

შესძახა: ეჭა, ხენარისა გამტეხო, ეგე რა საქმნელისათვის სულ-გიჟოფიაო?!
ცოლმა შემოჭყვივლა: გესლსა ნუ მესგერი და სორშაკისა ქანსა ნუ მიბერავ! კეკელუტა-
გან პირის გათავება ვისგან გასძიაო?! შვენიერთა მინდობა ესრე არ იქმნება, რა-
გორადაც თავთირი და ცის ნადირი ერთად შეიყაროს! უწყალოთაგან მოწყალე-
ბასევე რომ თვალი გეჭიროს, ამას ჭკავს რომე ცუცხლსა ნერვი სანაყოფოდ
დარგო. თუ არა შენცა გასძია, ესე რაგვარად უთქვამთო?

უთხრა ცაეზი

ესეთს ნურას იქმ—ინანდე, არ გერგოს, მოიწყინარდე.

ცოლმან მისსა სიტყვასა უერი არა უზერა და მას ჭაბუკსა უთხრა: ადრე
ისწრაფე, ამა კელისა სიგროესა მოკრჩითო და შეურისა და განსკვნებისა საკა-
ნესა მივაწითოთო!—ხელმწიფისა შვილმა ჩქარად მკალი მინდურისა გამგელედი ტაი-
ჭი, რომელი ნიავქანსა შეუდარებოდა და თვალ-მასვილი სასუდეველი მისსა მუერ-
ნობით მკალსა ფერისსა წადგმასა ვერ ეწეოდა,—

ლექსი

ამიგის ცრემლებერ უწყვეტლად ზედა-ზედა მალ მიმდნარე
ტაიჭი, ვეელას უჩქარე, ჭკვანდა მიფრინავს ზენარე,—

იგი კელი გაიბრინა და წამსა შინა მსგენლისა თვალთაგან მიეთარა. საწყა-
ლობელი მისი ქმარი, მწუნარებით შეპყრობილი, გულ-სადღვლიანი, უგან გაუღვა.

ცაეზი

ურვილი, გზის უმეცარი, კითხვით თან გაუდგებოდა.

მოწყენილი გონებით იტყოდა: დიაცისა ჰამისსა ხანი არა ჭკონია, არცა
საუგუნო ყოფილა. რად მისსა სიტყვას შევსჯურდი და სამკვიდრებელი დაუეტივე?

ანუ ანუ ვითაღა შეეძქცე, და ანუ რით დევნა ვუყო? არცა ესე ვუწვი, ბოლოდ ჩემ-
სა საქმესა რა გავება მოსდგეს, რომელი შემქმთსვევისა!

თქვა ლექსი

წავალ გულისა საძებრად, უფერხოდ მოკვლი არესა,
თავი და ბოლო არ უჩანს ჩემს საქმეს საწყენარესა!

მათ ქალ-ურმათ რა სავი ეკვი ვლეს, ერთსა სის ჩრდილსა ქვეშე წყარო
დიოდა, მუნამდე კველუცი იგი და შერა და ყრმასაც მოწყენა გამოაჩნდა, — მუნ გან-
სვენება მოინებეს, და მერმე გზის შემოკლება. ამის გამო ცხენით მის ჩრდილს
ქვეშ გარდასდენ, და წყაროს პირს დასსდენ და საუბარი რამე დაიწყეს. ჭახუე-
მან მან მის შეენიერისა სახისა, თმა ხუტუტისა პირსა მისედა და თვალი შეადგა:
ვეცხლის წყალ ნაწვიმართა თვალთა კილოებთა გარემოთა იისა და იასამანისა
მსგავსად მორთულსა. სედიდა. ზედა ამასა იტყოდა

ლ ე ქ ს ს ა :

გიშრის მავაკი დაფანჩით ბრალსედ სუტუტად მდებარე,
გოქვი: დღე და ღამე არეკით ვინ შექმნა ესე მდებარე?

მას უცხოდ შეენიერესა, ბანოკანთ თვალსა, გულის მომტაცებელსა, რა ვაჟი
იგი სიტურფისა საკარდეთა შინა ნერგად სედიდა, ასეთ ნორჩისა უსლესისა
მას სტკრეტდა და ამა ლექსსა იტყოდა—

და თქვა შაირი

ჭე, შენი ტანი წერწეტი, კვიზაროში თუ სარუა,
შირი ვარდი და შროშანი ზოგახ სათითა სარუა,
მისთანა სუნი სუნხელთა ია და შაშვანსა არუა,
და შენთა ვერ მტკრეტთა ნიდაგ დაწვნი აქსთ ცრემლით სარუა.

მსვენელის ცოლსა რეკია აუშალა და სტომასქსა შემოკვლიდა. შარდი მოუნდა,
უგატრად დაწრომისა და ყრმისა მორიდებისა(თვის) მას სესა მოშორდა და ტყის
პირად მიდგა. ჯერ ტყესა არ მოჭებაროდა, ერთი დიდი ლომი, რომლის შიშითა
ცის გრგლისა ლომი ღრუბელსა პირსა იფარეკდა და ქვეყნისა პირსა ზედა. მისი-
სა ტოტისა ძალისა გამო სელსა ვერ გაიძრეკდა—

ჩახრუხაული

ყვირილით მრბენი, ძნელ მოამბენი, მისკენ მორბოდა განძინებულად,
ცის უსაბარი, მის მოუბარი, თუ შეებმოდა—განდის ვსებულად.

რა ლომმა ქალი იგი თვალთა გაიწადა, აიტაცა. რა ვაჟს ლომისა ყვირი-
ლი ესის, მისედა—მისი გულის წამლები ტყეთა შინა შეიტანს! რა ესე სახსა,
სწრაფად ცხენსა მოასლტა და უდაბურს ადგილსა მიაშურა.

ტ ა ე პ ი

სამტლეული დაინახს, სავარელი ვერ იასა!
ხელმწიფის შვილმა შიშით ადგილი იგი ესრე გარბინს; უგან კვლარ მოი-

სედა, და მისი საყვარელი ლომისა ჯანგში მით გაება. რადგან იგი უპირობის
თესლსა ჰაქმის გატეხის სნულში სთესდა, მას მკა დაუწყო.

ტ ა ე შ ი

ბოლოდ მომკაცა წესია, რაც პირველ დაუთესია!

მსენელის მოდღეგებულმან, მათ უკან დეებით მაშვრალმან და დაჯარდნილმა,
მას წყაროსთან მიაწივა და მათი კვალიცა კელარა ჭპოვა.

დაიძინა და თქვა შიარი:

ჭირნი ჩემი ვისაც სჭირდეს, მოადებდეს და ამიტოდეს,
საყვარლისა დამკარგავმა მომიგლოჯოს, ვითა ღირდეს;
მან პირობა გაძიტეს, სხვადა ვინმცა გაძიბირდეს,
და მისგან კიდე რა მეღხინოს, ანუ რაღა გამიჭირდეს?!

მერვე პირველ სასულაობისა ყამთა და დროთა იგონებდა, და მისის გაყრი-
სა ცეცხლით გულ-დამწვარი ტიროდა და მღუღარესა ცრემლთა თვალთაგან აფრ-
ქებდა, და თქვა

შ ა ი რ ი:

დღეთა ჩემთა ვიცინოდი, ვისარბედი ბაღთა ღართა,
ვით ბულბული დამღეროდი ვარდსა, ვითა მძლავრთა ღართა.
რა მეგონა გულის დაჭრა ასაკურავ ასალართა,
და აწ კემობ სოფელს უსანოსა, გაუზომელ, გაულართა!

გამე, მისი ელვარე პირი მიმეფარა და ბნელისა ბინდი საჩემოდ გამოჩნდა!
ჩემისა გულისა სიხარული და განსვენება სორშავის ქარისგან მოიწვლა, და სუნ-
ნელთა ყვავილთაებრ, შემოდგომისაგან გატუღდა!

რა ტირილი და გოდება დაასრულა, თვისისა განმასულებელისა კვალი ნასა,
ტუისაკენ მიიკვლოდა. მას მიჭყვა, ზედ მიადგა. ლომისა მისი უზე გაესეთა და
ზოგი რამე შეეჭმა, და სხვა მუნვე გაეშვა. რა მან ბერმა მოუძღურებულმა სა-
სა, განკვირვებამა შეიზურა და სცნა, ესეთი საქმე პირობის გატეხის გამო წაჭვი-
დებოდა, და ჰაქმისა გარდასვლისათვის ესეთსა სატანჯველსა შევარდნილიყო.
ხანსა რასამე სჭკრიტა, მას მიზეხს და თვისსა უცხოებასა ზედა ტიროდა.

შ ა ი რ ი

ბაგეთა ვალალებანი ზეცათა აღიწყოდა,
თვალთა სადენნი ნაკადნი ვახჯართა მოეწყოდა,
არ ჭყუნდა გულის დამდები, არცა ვინ შეეწყოდა,
და მისის ესითა მისივე სვე-ბუდი დაიწყოდა!

შეიქცა და თვისსავე სამკვიდროთა მიმართა.

მას არავისა საჩუბელი ეს არის: რომელმანცა ჰაქმის შეკერის თოჯი სე-
ლით გაუშვას, სატანჯველის ვაჭკეთა გულისა თვისისა თერსთა მოიბამს, და
ჭირისა საღაჯარუნსა სულისა ვისერთა შეუერისო.

თქვა წყობილხ

უპირობობის სრავალი
სადაც გაჭყინო მრავალი,
იცი, აიღო რა კალი?
მოაზრდეს ყოველი სავალი!

თავგამ უთხრა: ვსცხვ, რომე პირის ტუხისა მოსკვარებასა კეთილის მოქმედ-
სა-თანა დაზაება არა უცხ, მაგრამე ჩემი გონება სხვას რასმე სედავს და სსვს
რამე უხვევებიაო. ჩირე მის შიშისა მტკერი რჩევისა მთავარისა პირიდაძ არ
მოიბანების, მანობამდე არ შემოძლიაო რომე ყოველი შენი ნსკულობა გაესნაო.
ციცამ უთხრა:

— ესრე ჭტავს, ჩამგან თურე გეშინია! აწ მე რომე შენთან ამხანაგობა და
პემანი დამიცხ, და პირის გამტესელისა ძაგების იგავიცა შენთვის მიამბია, შენ
პირის ტუხას ხელს ნუ მიჭყოფ. პირკეულად რომე ჩვენ შუა მტერობა იყო, გაგვი-
შვია, და აწ სამოყეროს წესსა ძველი შური გაუსტცია, და ესე სამს დავინახოთ:
უპირობის ბოლო შერტხევის მომცემლია, და რომელიც გაზდაჭსდება, ადრე
მისაგებელი მიეგება; და ცრუ ფიცი დღეგრძელობისა საფუძველსა დაარღვევს, და
პემნის გატეხს სიცოცხლეს შეუმოკლებს... მე შენისა ერთ-პირობისა იმედი მაქვს,
რომე შრომასა არა დაზარდე, რომელიც პემანი დაგიცხ მისსა დარღვევასა არ
ეცადლო.

უთხრა ლექსი

გინ პემისსა ეგრეუოს გასატესელად პირისა,
მის სულს მიავოს უფაღმან ტანჯვად სიმრავლე ჭირისა!

*რომელიც ჩემი გულისა საწადელი შენ გითხარ, ვიციმ მე გულ დაჯერებით
მას არ დავინახვ, არას გზით მანობამდე მე ამ პირსა არ გავასრულებ, და კერ-
ცა ამს მასისაგან გამოვიხსნიო. — ციცამ უთხრა:

— რაჲ ევა შენის გულისა საწადელი მითხარ, რომე იგი მეცა გავიგულო,
და შენისა ჭკვისა და მეცნიერობისა ძაგალითა გამოვსისწიეო? თავგამ უთხრა:

— მე ამისთვის ვიურვი, რომე მოყვარენი ორ სასენი არიან. პირკეული
ეს არის: მართლის ნდომითა, სრულის წადილითა და გუნების დაჯერებით
იუოს, და უხამსი საქმე და სისარბე არ ერიოს, და გაერთებით და საყვარლად
გაიწყენეს; მეორე იგი, რომელი უგულოდ. პირ საფერისად, ანუ სისარბისათვის,
ანუ სსვა მიზეზით მოყვრობა ჩამოაგდონ.

უთხრა შაირი

მოყვარე მოყვრის წულულისა სამს ადრე საყურნებულად,
თვარე ენითა მკვესარსა რას ვაქნე თავის მქებულად?
გერც მარგოს, ვერცა რა ირგოს, ვერც მექმნას ცენტსლთა მკსებულად,
და აგრევე შორს ყოფნას სჯობია, არ ასლო გკერდს სასლებულად!

* გამოშვებულია ფრაზა: «თავგამ უთხრა:».

მათ, რომელთაც დაჭირებისა და დასჯისისა სახლად და ფარად მოუ-
ძოვრებიათ და სსსარწლოდ შემწოდ მოუზოკებიათ, მათი სსჭმე ერთს რიგზედ
არ დადგების: სსნი შუამდგომელით ღსინსა დაიფენენ, და სსნი სიმრუდის სსრის-
სით კაცის თვალითა უხილავად საყვარლად ჩანს.

უთხრა ფისტიაური

სსნი მოყვრობისა რძე და თაფლი სდისთ, უწყაროებენ ტკბილად მტენსსა,
სსნი სამტურსას ასარს ისკრინს, ცუღით მოჭკუკუთენ ძირით მტენსსა.

მტოდინარე კაცი ესეთსა სსჭმეს კასინჯავს, არ აუჩქარდება და შემო-
ცდის, და სრულობით თავისის ნების სსდავეს ხელით არ დააგდებს. რუ თუ
მისის სსჭმისა სამჯობინაროდ ბოდიშის წყრიღები გამოძებსსო?—ციცამ უთხრა:

— და მტოდინარე და ჭკვათა მეოფელი ყოფიღსარ! მე შენი ესეთი სიმბრ-
ძნე არ მეგონა, მე ესეთი სიტყვითა მჩავალი სარგებელი შემძინე და გამოცდი-
ღებისა კართა ასსმელი ხელთ მომათვალე. აწ ესე მნებას ესრე იქმნას: ჩემი
ნასკვიცა კასისსა და შენც ცოცხალი დარჩე. აწ მითხარ, ესე რომლისა გზითა
იქმნებისო? თავმა გაიცინა და უთხრა

ტ ა ე ზ ი:

სად სნეულია მდებარე, მუნცა წამალი მტებარე.

ჩემი რჩევა ესე არის: ყოველი შენი სსკრეკელი დატკრა და ერთიღა ნასკვი,
რომელიცა შენი შემზერობელია, იგი ჩემისა სულისა მძეკლად დაუტკეო, და ესეთ-
სა ჟამსა დაკსედო, როდესაც ესეთი სსჭმე მოგეკლინოს, ჩემდა სსსიკელილოდ
აღარ გეცაღოს; მსშინღა ნასკვიცა იგი გავკვეთო, რომე შენ კრუღებისაგან
და მე შიშისაგან რსნივე მოკრჩეთო! ციცამ სცნა, რომე თავგი იგი, გონებით
ფრთხილი, სსტყუერად მოუცდენელი იყო, მაგრამ უნებურად მისი რჩევა თავს
იდვა. მას თავგმან სსვა ყოველი ნასკვი დატკრა და ერთი, რომელიც პირველვე
ეთქვა, იგი დაუტკეა, და იგი დამე ესრე შეჭირვებით გაათენეს. რა დიღაზედ ფს-
კუნჯმა მფრინველმან აღიოჩინისა აღმოჩენსა ფრენა დაიწყო და თვისი ნათლანის
ფრთე ქვეუანასა ზედა გაშლდა,

ღ ე ქ ს ი

რა ცამ ღამზარი ანთო, მოსიღვად სსხადირსა,
ღამის ნადირნი შემოფრთხენ, იკლტოდენ სსხაპირსა.

მონადირე იგი შორით გამოჩნდა. თავმა უთხრა: ზაემნის აღსრუღების ჟამი
მოიწიაო, და რაღაც თავს ვიდევ, გავისრუღებო. ციცამ მონადირე დაინსა,
თვისი სიკვდილი დაამტვიცა. თავმა წამსა შინა ერთი იგი ნასკუღობაცა ესეთსა
ღრსა გაუკვეთა, თვისის შიშისაგან თავკისათვის აღარ ეცაღა და სწრაფად
სესედ გავიდა. თავგი ესოდენის ჭირისაგან მოჩნა და სკრულსა რსშიმე შევიდა.
რა მონადირე მოვიდა და მსისს მკედები დატკრილი ნასა, გავკირვებამა შეიპურა.
მის მსისსა ნსწევეტები აკრიბა და უმიდლო გარე შეიქცა. რა მათ მოშორდა,

თავი სოროდამ გამოძრა, შორით ციცა დაინახა და მისგან დადად შეეშინა.
ციცამ რა შეშინებული ნახა უეილა

ტ ა ე ზ ა :

უცნობლად რასთვის შემრცხე მე, ესე შენი ცნობილი?

რად გეშინის და მიღმა გასდგები? არა უწეია, სატრფიალოსა მოყვრისა
შეყრა სვიანთა მოყვარეთა გვერდსა დაუშვენებს? აწ აქა მოძვასლე, ნუ თუ შენისა
ნაკეთვარისა მუქათა შემოგზლო, და შენის გულგონობისა და სიმისის ნაცვალნი
მეც რამ სიკეთე მოგანიჭო! განა მეცა შენისა ესოდენსა გარჯილობისა ბოდი-
შის მოთხოვა არა მმართველსა?

უთხრა შაირი.

მე ვარ ჰემინის დამდები, პირ-მტეიცე, გაუტყსელი,
სამხიარულო მოყვარე, არ სსტმუნგარო მე ხელი.
შენ რომე ჩემსედ გიქმნისა საქმეი დასავკუსელი,
და მუქათა არ შემდილა მთლისათვის გასასესელი.

თავი თვისსა სოროსა მიდამოს ვლიდა და მეგობრობის იმედის გვერდს
დაცვლიერა, და პირი ღზინისა მიახურა და ამა ლექსისა სახესა საგონებლისა
ქარტასა ზედა იწერდა, და უსუსურითა ხმითა იტყოდა

ჩახრუნხულსა: -

ერთი დრო არსა—მეტად უხმარსა, რისსვით სავსესა გარდამდენარედ,
ვერვინ შეიძლოს ჭახუმან უძლოს მისსა გაგებად გარდამცენარედ.

მე გული მეუბნება: აწ თავის წინაობისა დროა და მოსვენებისა აქამი... მე
ამას იქით მომალხენელი არავინ მინდა, მოაღუკსედ ამ აქამისა კაცთავასსა არცა
ვის ვინდომებ.

თქვა ტაემა

ჩემსა მოყვასსა ინატროს თუცა, თვისივე მისგანსი, რაც სწორი უცა.

კატამ უთხრა: ნუ მიხამ, შენისა პირისა ვიდევან ნუ გამსდი. ჩემსა
მართალსა მოყვარობასა ნუ გასწირავ, მეგობრობასა ნუ წარმიკვეთ! რომელიცა
მრავალ გზას მოკლის და ერთსა მოყვარესა მოიგებს და უმიწესოდ, ადვილად
სელით გაუშვებს, მოყვარობის წესსედ უგაცრავად დაწიხებსა.

უთხრა ლექსი

ვის ჰყვანდეს ცოტა მოყვარე, ან კაცად სცნობარია;
თუ ჰყავს და ძალე გასწირავს, მას ძალელიცა სჯობს ბარია!

შენი ჩემს სულსედ გარჯილობა მოყვალისა, შენი სიკეთე ჩემის სიტყვცხლი-
სათვის უამარავია¹⁸⁸.

¹⁸⁸ ვარიანტი: უ ა მ რ ა ვ ი ა .

უთხრა ლექსი

სასსოვრად დასადების მტკიცე ზაემნის სასენი,
გრძლად აყვავილებს ყოველსა ქვე მისი სიტალსენი!

რასაც სასის მე დღენი მისენ, მე შენს ჭირსასულს ვერ დავივიწყებო.
თავგმა უთხრა: თუცა ვინმე ერთისა გვარისა და ტომისანი ორნივე დამტკრდებან, იგინცა კიდევან იქმნებან. მაშე, რადგან ჩვენ გვარად სსვა-და-სსვანი ვართ, შენ გუღიო მე გამწირე, მეცა სულსა ჩემსა შენგან ვარდავასვეწებო! რომელიცა სსვასა გვარისა შეერთდება, მას ეგრე მოუვა, რაგვარადც მას შევარს წაეკიდაო. ციცამ ჭვითსა, როგორ ყოფილაო?

თავგმა თქვა ანაკი

ერთი თავგი ერთისა მდინარისა კიდესა დამკვიდრებულ იყო და ერთისა სისა ღრუთა დასასლბულ იყო. მას მდინარესა მევარნი სსდაც, და ერთი მათგანი სსნ-და-სსნ სმელსედ ტარებად გამოვიდოდის სვალმე. ერთსა დღესა სვეულე ბისებრ წყლის კიდესა გამოვიდა და გულისა ამრეველისა სმითა ვალობა იყო. თვით ათასისა სვარდის ბულებულის სტევენად უხნდა, და ავისა სმის გამო გულისა მერცხალი გვერდს მდგომის ვალისა შინა შექმინებია, და გულისა სწვენულად იმღერდა და ყოფა ქრევეცა უმსგავსო ჭქნდა. აგრევე თავგი იგი ერთსა მისსა სამყოფისა ერთსა ყურესა იმღერდა, სატირალის¹⁸⁹ რასმე სმითა წუწუნებდა. რა მას შევარმან. თავგის სიმღერა მოისმინა, ყურისა მისაპურბულად გამოვიდა და მისის სმისა მოსმენსასა ცდილობდა. ნასა, სელითა ტაშისა სტედა და ეულისა იმრედა. მევარსა მისი ეგეთი სსქებური ქრევა, ვითა სმდა, მოეწონა, და თავგსა შესამეცნებელი სსხე ჩამოუგდო. მაგრამე ესა მას უსამისა მეგობრობასა უშლიდა, მისის გონების ჭკერი თავგის მოყვრობასედა აყენებდა. რადას ვაგრძელებ, ერთმანერთსა დაემგობრენ, და სიადგ ერთად იყოფებოდენ და უცსოსა ანაკებსა და გულისა სსწადელსა აშებსა ერთმანერთს ეტყოდინ.

ლ ე ქ ს ი

გულისა სარდის იმღერდენ, ერთანერთს მოუგებდინ,
ქმსაურს გულით ვაჭკვიდენ, სულს მადლსა შეუკრებდინ.

ერთსა დღესა თავგმან მევარსა უთხრა: მე ესეთი ჟამი მინდა შენთანა სვა-შიადსა ვიტყოდეო, და რადცა გუღთა ვრუნვამ მსქეს, ყოველივე გამოვიცხადო, მაგრამე შენი სამყოფი წყალთა უფსავრულია და ჭემი მოსვლა მუნ მოუვალაო.

უთხრა ლექსი

სადა შენა სარ, მუნ ჩემი მოსვლა სომ არ ეკებისა,
აქა რომ მე ვარ, ათასი ნადველი მოიკებისა.

ოღესცა გიხმობ, წყალთ სსრიალისგან ვერ ისმენ, რადგენსაც გივივლებ, სსვათ მევართა ყაყანითა ვერა მოიყურებ, ამისთვის ერთი რამე სერსი სამს მო-

189 ვარიანტი: ს ა ტ ი რ ა ლ ს რასმე.

ვიგონოთო: როდესაც მდინარის კიდეს მოვიდოდე, ზღრე სცნობდე და სძა უყოფელად ჩემს მოსვლასა შეიკებდეო.—მეყარმა უთხრა:

— მართლს იტყვი, მეცა მრავალ გონს სავგონებელსა ჩავარდნილვარ, და შენშენის მეტნიერობითა ამისი სახე გამოხატე და შენი შინაგანისა სპეკალთა ბიძ-ფასობა წარმოახინე და მისის სრივისა რჩევა შემზადეო.

უთხრა ცაეზი

შენი კეთილი გონება ყოველს საქმეს თან ექნება.

თავის უთხრა: ამისი გამოჩენა რადგან ჩემს ჭკაზედ მოგინდვია, მე ესა რე მეჭობინებინ: ერთი გრძელი მკედი ვიშოვნოთ, და ერთი წვერი შენ გამოიბი ფერხთა, და მეორე წვერი მე გამოვიბა. ოდესცა წყლისა ჰირსა მოვალ, მას მკედსა შევსძრავ და მით ჩემს მოსვლასა ზღრე შეიტყობო, და როდესცა შენ ჩემთა სულათა მობრძინება გინებო, ზღრევე შენ იქმოდეო.— და ორთავე ესე ჰაკმანი დასკენეს, და მათი ალერსის ნასკვი ამ მკედითა გაამტვიცეს და ამ საქმით ყოველ-ჟამ ერთი მეორის ამბავსა სცნობდენ.

დღეს ერთს თავი წყლის ჰირსა მივიდა მეყარის გამოხარებულად და ალერსობისათვის. ანაზღად ერთი შავი ყვავი, შავის ჭირის მსგავსად, თვალის დაფასვამდე ჭკერით ჩამოფრინდა, და თავი იგი აიტაცა და სიმალელად შეფრინდა. მკედი*, რომელი მათ ფერხთა ება, მეყარისა წყლით გამოიტაცა, და ზე აილო და ჭკერში თავჩამოდმა დამოჭვიდა. ყვავი მიფრინვიდა, თავი ნიკარტით ეპურა და მის ჭკეშე მეყარი კვიდა, და სოფლიონი კაცნი, რომელნიცა უცხოს ამას სანასავსა სედიდენ, ყოველნი იტყოდეს:

— «არავის უნასავსე ყვავისგან მეყარი მონადირეული, აწ შეუპურია და მაქქეს, საკვირველიაო!»

მან მეყარმან ჩამოჭვივლა და უთხრა:

— არცა აწ უნადირებია მეყარი ყვავსა, მაგრამ უბედურის თავის მეგობრობამ ესეთსა ჭირსა გაახაო... ათასი სხვა ჭირი წავეიდების, რომელიც სხვა გვარის შეთვისებასა მინებებსო!

უთხრა ლექსი

უხმისის მეგობრობისგან ეზივი, ვიძისი მწარესა...

შენივე ტომი შეიტბევე, ნუ გავლი სხვათა არესა!

ამა არავის თქმასა სარგებელი ესე აქეს, რომე სხვა გვარი სხვასა გვარსა არ გაეწოეს, რომე მას მეყარისავით ბაწრით არ ჩამოევიდოს!

მე თვით ამისიცა წადილი არა მაქქეს, თუცა ჩემს გვარსა ვისმე შევეთვისო, არამც თუ სხვასა გვარსა და უგვაროს გამო საქმე გავიჭირეო!

* უნდა იყოს: «მკედი მან, რომელი მათ ფერხთა ება,» ანუ «მკედი, რომელი მათ ფერხთა ება.»

უთხრა ლექსი

შენ მარტო უფოა დაიწვევ, მიჭრიდე გამგეობასა;
თავსავე შენსა ეთვისე, დაესუნ ჩემსა შობასა!

ცინამ უთხრა: რადგან ჩემისა ალერსისა სურვილი არა გქონია, უწინვე ესოდენი კეთილი ჩემოდ რად მოიღვე, და ანუ აწ რად ვიდგან შექნო?

უთხრა შაირი

შაქმის საწდე წამოდგი, მწდო, დამისი მასჭარი,
რა რომ დავითრნეთ, ფილა ქვე დადგი ხამონასჭარი.
რადგან გაყრისა თხლეს მასძვე, მას არ იყიდის ვაჭარნი,
და უწინ გამგამი რად მსოვი, არვესად უქმენ ნაჭარი.

თავკმა უთხრა: მას ემის შენ დიდად სასიამო იყავ ჩემთვისა, და რა ჭკვიის მიუღველი ჭირსა გაგებმის, თუცა თვისსა მოჩინასა მტერთა დასაკუბითა დანისხავს, მისის მოლოდინისათვის უოვლსა სიკეთესა ედგების. შერმელა, თუცა მისგან საზიანოსა რსძე ელის, მისისა ალერსობიდანა სელსა აიღებს. ესეთი საქმე არა თუ სამტერო მიზესია, არა შემოწერომა რამე. სილაღითა ყრმასა მსგავსად რა რომ მოემშვეა, დელსათოსა სწრაფად მიიბუნს მუდუსა საწოვრად, და რდეს განძების, ეტრეთვე, რაგვარადც მისგან რიდი ჭქონდა, მასვე ქმისა სელით არ დაგდებს. ესეთსა საქმესა არა ჭკვიანი მტერობად არა შერაცუნენ, და თუცა მათსა ერთობასა სარგებელი არა ექმნება, მათი მოშორება უკეთესად ჩადგება სიასლოვისგანაო.

უთხრა შაირი

თუცა ვატი ვაცისგან სარგებელსა რსძე ელის,
მისი ნასვა თვალმან მისმა იასის, არ ერთსელის.
გისგან კეთილს არა აზრობს, არ იამის ვითა სელის,
და ნასვა ჭმუნვად შექმნების, საცნობელიც შეეთსელის!

ეს უოვლმა სულიერმა იცის, თავკის მტერი და მზიანებული ვატის უმეტესად არაინ იქმნების, და გერცა ჩემგან შენსა ნდომისა ჩემდა საფარსაგოდ ვსედაჟ ამის მეტსა. ესე ვსურის, რომე ჩემისა სისხლისა ერთი თერმონი დილაზედ შესვრიტო და სორტი ჩემი საუწმედ ისეოსოო. მავას ნუ დაიჯვრებ, ესე მოასდინო, და ანუ მე შენგან სარდურობისა მასესა ვაკეობო. ცინამ უთხრა:

— ესეთსა სიტუვას მართლობით მეტევი, ანუ სალიონად მესუძმობიო?

თავკმა უთხრა:

— ამას ჭეშმარიტისა გულითა ვეტევი. ნამს საბრალე და შეუძლებელი ვატი მტერისა ბრმოლასა მოერიდოსო.

ნათლად მჩვეულისა და ჭკვიანის ვაცისგან ამ არავით ესეთი სარგებელი გამოიღება, რომე რაჟამის მტერთა დასაკუბისა საქმე სამჯობინარად დანისხოს, დასაკუბას ეცადოს და ნუ აფონებს, და თუცა საქმე გამართოს, სიფრთხილესა ნუ დაჟტეებს.

გმადლობ დმერთო, რადგან მცირე თავისა ზედა ესოდენი ჭირები ზღვა-სავით გარ შემადგა და მძლავრი მტერები გარ მოესვივნენ, ესოდენი სი-ბრძნე მიეტ, ცოტას სერსითა მოარსინე: ერთი მათგანი მასეთა გაბმითა გაუ-ერთე, და მისის დაზაკებითა და შეწუნითა ეგოდენისა ჭირის ღვარის წარ-ტატებისგან დაიტეე, და ჰაემნის დადება გასრულებად მოუსდინე. თუცა ჭკიან-მან და მცოდინარემან ესეთი გამოცდილება თავსა თვისსა წინა დაუღვას და სა-ქმისა გაჭირებასა შინა თვისად მაგალითად და წინა მაგალად გავსადოს, თვისი საქმისა დასასრული კეთილად წარმართოს და ავი არა წაეიდოს.

შ ა ი რ ი

ბრძენთა ნათქვამი საფუძვლად დაიდევ თვალთა წინარე,
ვის მოსდევს უოკლი კეთილი, უოლე არ მოსაწყინარე:
შფოთისა მტერსა მიუშვი გამოცდილების მდინარე,
და მით გარცნი მწიკელი რაც გეგრას, მტერთაგან გასაცინარე!

მეფურისაგან გაფრთხილებისა და მიუხედავადის კაცის
ლადროვისა და მიუხედავისაგან.

ქვეყნისა აღმაშენებელმა რამ კეთილად მიველს რის უბრძანა

ლ ე ქ ს ი :

აღმომავლო მთებო, მნათობო პირ შენებო,
ცნობით სოგრატის უბრძნესო, ათილას უმეცნიერო!

მსგავსად სირცხვილი მოესდა ამ აჩაკის დასრულებითა მათ ზედა, რომელსა კაცსა მომრეკნი და მძლავრნი მტერნი გარ მოსდგომოდეს, არ სადეთ გაცლისა და გარდასვეწისა გზა არა ჰქონდეს და შემწე და მომხმარო არ გეულებოდეს, იგი ერთსა მათგანსა შეესვეწოს, და ყოველივე მისის სიტოცის გზები წინ დაუღვას და მისის მოხმარებითა სსჯათ მტერთა შეჭირვებისაგან მოჩრეს, შიშისა და რიდის ჭმუნვისაგან უჩრუნველი შეიქმნას, და თვისიცა სული უვნებლად დაიფაროს, და სერსით და სრავითა და ჭკუის ბედნიერობითა ნაღვლის მორევისაგან გაცუროს და სიკეთის ნაზივსა გავიდეს, — ესე ყოველივე გავიგონე. აწე ამას გეგუწები, რომე ამისიცა არავი მიბრძანო: მტერთა და მეშურნეთა მორიდება და შორს ყოფა უძვობებისა, თუცა მათი აღერსი და ასლორე ყოფა? ანუ, თუ ერთმა მათგანმა შერიგებისათვის გული მოიღობს და მისმან წადილმა ჩვენგან მოიწიოს, მისი დაზავება სჯობს, ანუ გული არ უნდა ანდოსო?

ბაკამან მოახსენა შაირი

მეფის სიბრძნეო! გავჰკვირდი, ვინ გინაყოფა რასები?
გონება, ცნობა, გარკვევა, გიზურია ასად ასები,
უცხოდ რამ ჭკვათა მიხვედრა, სსჯათ ბრძენთა დასანასები,
და ვერ მისედეს შენთა ცოდნათა ფილოსოფოსთა დასები!

რომელიცა სულითა გაწმენდილია, ყოველით გნით სსსარგებლო და სრულითა გარკვევითა და განკრძალვითა სიკეთის საქმელად გამოიკვლევს, და სიავის ზიანსა და დასავლისა ფესვითურთ გამოიცინობს, და არა დაფარვით აქვან მოყვარეთა და მტერთაგან. ნანანნი ჭირნი მოაცილვოს, ესე სიტოცის მისაღება არს, და სერსისა და საცდურის სჯარბლის მომსახურებლად ქერისა გამსყიდველთა რომე არა გაეწყოს, ესე მოსვენებისა და დაწყნარებისა სამკაულია. სიფრთხილი-

სა და მომადებისაგან ესე გამოვა, შინაგანთა ცვალებათა და გულ-დაჯერებულობის მეტ-ნაკლებობასა თვისის ჭკვის თვალითა გაიხედის და მისის გულის ბოროტებასა სახედველითა იხილავს.

მოახსენა შაირო

და მტერსა აზრო, არ გაუნოს, ნუ დამშვიდდები ცნობითა, შენგან მოწყულელი ეცდების მანცა გწყუღას ძალე ცნობითა¹⁹⁰.
ლიქნითა: არ მოგაცდუნოს ტებილის ენოკანობითა,
და ბოლოდ ჭირშია გაგაბას დადართა სელოკნობითა!

რომელსაცა შუარის მგებელსა მტერობისა ნიშანი¹⁹¹ რამე უნახოს, სამს მისი კეთილი გზები მოუნახოს და ტებილის ენითა და სიყვარულის ჩვენებითა არ მოსტყუდეს, და გაკრძალებისა მღვიმარებისა და ბოლოს საგონებლის საქმე გულიდამ არ გარდაიდლოს; და რომელიცა ამა იგავსა არ დაიჯერებს, მან მისი თაგი და ტანი დასაჭრელად ჭირის ისრის საგნად დაღვას, და მოოსრების ცეტსლი თვისსა მკერდსა შიგა ანთოსო.

თქვა ფისტიკაურა

მტრის მოლოდინსე არამც დამშვიდდე: ჯილქს მოგვიძნობს მოსატანელად, სიწყინარის თესლის მთესველი ჭირთა საყოფსა მოგცემს სწრაფად, არ სელად.

ესე არაკები, რომელი ამა საქმისათვის გულისა მატანეთა დაგვიწერია, იბნი-მედნისა და ჭაროს საქმისა ცოდნას დია შეუმატებსო. სელმწიფემ ჭკითსა, როგორ ყოფილა?

პარამან თქვა არაკი

ერთი სელმწიფე ყოფილა, სახელად იბდი-მედინ რქმეკია, მადლი, დიდებული, უხვი, მოწყულე, ნათლად მჩხეველი, მისის თემისა სიგრცე და სიგრძე, და სელმწიფობის სიდიდით მეტნობა და დიდებულობის გაწყობილობა უფსკრულისა თეგნთა ყურთა მისმენილად; მისის საფუძველის განსა სიუხვის კელი ესრე მოეცვა, საზღვრის გამოუთქმელად ცის კიდეთა მისწვდომილად!

ფისტიკაურა

ჭქონდა სამეფო ეტლთა ვარსკვლავი ჯიმშედ მეფისა სვიანობისა, მთვარე მადლი გამოჩენილად საუდართა მჯდომი, მსგავსი მზობისა!

ერთსა მივრინველსა დღი გასწეობდა, რომელსა ჭაროს უწოდდენ. იგი ესეთი მივრინველი იყო: ყამიერი და შენიერი, გულისა მალხინებელი, სანდომლად მოუბარი, სანასავად სატრფილო. მიწევე სელმწიფე მას ელერსებოდა და ტებილსა სიტყვათა და სსვა-და-სსვა რიგსა მისსა იგაგებსა შესთვისებოდა.

¹⁹⁰ ვარიანტი: გწყუღას მ ა ო ც ნ ო ბ ი თ ა.

¹⁹¹ ვარიანტი: მტერობისა ნ ი შ ი რამე უნახოს.

ღ ე ქ ს ი

სსკა-და-სსკა რიგად შემეუღნი სიტყვანი სასლერსონი
კაცსა ძოაღსენს, ამბავნი ათუ საუარესონი

რა მცირე ხანი გამოჰხდა, ჭარომ სულწიფის გომეტან კვერცხი დაღა და მართუე გამოჩეკა. ხელწიფემ რა სცნა, მეტის სისარულით მოაყვანინა და საჯა ლაბოს სრათა მისხურთა მიხარა და ფრთხილობით ზრდა უბრძანა. მასუე დღეს მას სულწიფეს გაჟი ეუღლა, ნათლად ბრწყინვალე გვარი შუბლთა ზედა აშკენებდა და ბუნდერობის ელვა მისის ამბისა მხალთსუდ სშეკალთა აფრქვევდა.

ღ ე ქ ს ი

შეენიერი, ვითა მთვარე, მანათებლად აღმობრწყინდა,
კაცთა თვალთა უნასავნი ნასკად ვინმცა მოაწყინდა!

ვითა ჭაროს ბარტყი იხრდებოდა, სულწიფის ძეცა ეგრეთუე აღორძინდებოდა. იგინიცა დია მეგობრობდეს, და სულწიფის ძე მიწყვი მისთან შესცნებოდა, და ჭარო იგი ტკერთა და უღაღთა მოკლიდა და ერთსა რასმე კაცთაგან უცნაურსა სილსა მოაღებდა. თუცა ვინმე ეცნა, მოღება არვის ძალ-ედა. თვლითა ორთა მოაღებდა, ერთსა სულწიფის ძესა მისცემდა და მეორესა თვისსა მართუესა აწმეკდა. რა სხვილთა იგი ეტემეს, დიდისა წადილითა შესქამდეს ხვალმე, და მისის ჭამითა ზრდა და ჭასავი ძალ აღუორძინდათ და ღონე და ძალი დია ემატათ, ესრე რამე უყამოდ დანისრდეს! ამის მიხეზისათვის მას ჭაროსა წყალობა, პატივი და სულის შეწყობა მოუმატეს. რაც ხანი ესრე განუღო, უხანოძი სოფელმა დღისა და ღამისა ჟამი შავად და თეთრად კაბადონთა ზედა ააჭრელა. ერთსა დღესა ჭარო სსკაგან წარსრულიყო. მისი მართუე სულწიფის ძეს წინარე უჯდა, შეათრინდა და კლანჭითა სული ატკინა. მას ჯავრითა ცუცხლისა ალი გუღთა აღეცხა, თავილობისა მორეკთა დანთქა, და მოწყალებისა და გამსინჯაობის თვალთა შივა აღტაცების მტუერი ჩაყარა და მკვიდრი მეგობრობა დააკარგინა. ორივე ფერხი სტაცა, რე აიღო და ესრე მიწასა დასცა, წამსა შინა სული წარსდა და სიკვდილმა წარიტაცა. ოდესცა ჭარო მოვიდა და თავისი ბარტყი მოკლული ნასა, კინდა და მისის სულის კვირიონი გვამის გალიდამ¹⁹² გამოუფრინდა და ესეთისა მოსავლისაგან მეტის მეტი კალალები გუღთაგან წამოხეთქა, წასილი და ჭრტინა ცაზედ მთვარის სადგომთა მასწვდინდა და ამას იტყოდან

ფისტიკატურსა:

გაჲ, საოლაზნი თვალთა ჩინისა ქვეყნის მსედგაღის გუგათ დამეჭტა,
ლხინ-სისარულის შუბამი მიმრინდა, ხალკული დამჩხა, ყვალა გამეჭტა!

მრავლის ტირილისა და ვაპბის შემდგომად ამა საგონებელსა ჩაიჭრა, რომე ცუცხლი ესე თვით მოკვიდიყო, და ჩემი შუბბის ღსინი საყუადრელს ნაღველ-

192 ვარიანტი: გვამის ძა ღ ი და მ გამოუფრინდა.

ზედ მე გაყვიდო; სამდა ერთის კლდის თჯოთა, ანუ ნაშენებთა რასამე ზედ ბუ-
დე დამედგა, სელმწიფისა საჯალაბოთა მე რა სელი მედგომ? მე ჩემისა მართვი-
სა გაზრდას უნდა ვცდილიყავო, მეუფეთ შვილთ ალერსთა და შექტევათა რა
მრჯიდაო! თუცა ერთსა უურესა და მტირესა საზრდელსა დაკსჯეობადი, დღეს
ესეთი ჭირი თავს არ დამედებოდაო და ნაღვლითა ნაღველსა არ მოვიმტებდიო!

თქვა შაირი

მის კაცისა სამსახურსა ჩამოქსენ ყოლე სრულად,
ვერ იცნას და ვერ შეიგნას თაობიდაი აღსასრულად,
არცაღა თუ დაგიმადლოს, ვითა ჭარი გარდასრულად,
და არცა მოგცეს სარეწავი, ასრე შექტმნას გარდასრულად!

მე დროთა ზოგინისა უამსა ამისა მუჭათისა არ დავივიწყებ, ჩემისა შვილი-
სა შურსა მის უწყალობასა და უსამართლობასაგან ვიძიებ, მას სისხლისა მსმელსა
ამას არ შევარჩენი ერთ უამად ნაშობი ამსანაგი, თვისი საყვარელი მოყვარე დაუ-
ნაშაგებლად მოკლავ, მისი შინაური და თანა მეოფი და თანა მწოლი უბრალოდ
გაატყდა, თუცა მუჭათა არ მივაგო, განსვენება არ მომეტემაო!

თქვა ლექსი

სიყვარული და სირცხვილი თან შესართავად ვაშურო;
მსურვალედ ასაგებებლად მე სამართალდი ვაშურო!

ამაზე სელმწიფის ძესა ვირთა მიაფრინდა, და ქვეყანისა მსედველნი თვალ-
ნი სრულობით აღმოხდა და კოშკთა ზედა შეფრინდა. ესე ამბავი სელმწიფეს
მოახსენეს. მან მისა თვისისა დაბრმავებისათვის საკვალასო ტირილი დაიწყო და
მის მიფრინვლის სერსითა სელი ვაძება, და მოცდუნებით მასეთა ვაძება, და ჭი-
რისა გალიათა შინა დაჰატომებდა და ძლიერი ტანჯვა მოინება; კოშკისა ძირსა
მიუდგა და ვირის-ვირ საუბარი დაუწყო, და უთხრა: ჭია-ჭია, უამიერად ვამწყობ-
ბელო! სიძალით ჩამოსედ, შენისა სულისა რიდი ნუ გაქსო.

უთხრა ცაეზი

შენ ჩემგან წყენა გგონია, მე წამსაც არ მომგონია.

აწ შენ ჩემს ალერსსა ნუ მოშლი, ჩემსა ღვინისა ყვავილსა ნუ დამიჭნო-
ბო. ჭარომ უთხრა:

— ცე, სელმწიფეო! შენისა ბრძანებისა დასასრული შურის ძიება; მაგ-
რამე მე რასაც სან გაუსინჯაობის ჟღათა თავსედ ვლიდი, ესეთისა ნაღ-
ვლისა გიდეას მივიწურე, ამისთვის რომე ჩემთა კავლილთა დღეთა იმედანი
უამი ბუნებობისა საზოგნელად სელმწიფის კარის ვიდე არა რა ვიცოდი, და
გვარანისა ტატიქსა; თუ არ სელმწიფისა სამსახურად, არ სად ვარბევდიო. ესე
იმედი მქონდა შენისა წყალობისა ჩრდილში ტრედივით განმქსენსა, და შეწყალე-
ბული გზათ მავლობითა და ცდით ღვინითა მიწკნელი ვიყავ. აწ რადგან ჩემისა
შვილისა სისხლი, ურათ მსხვერპლსაგან, სელმწიფის საჯალაბოთა შინა უბრა-

ლოდ დასთხიეს, ვითღა იქმნება მე მგა სასლთა მოკენდო? თუცა ესრე გულის
სმა მეუო, რომე ტკბილსა სულისა ემონაცვალებოდა რამე, მლოცვაობითა სამო-
ღაწოთა სამსახურთა ვიპყრობდიო.

თქვა ლექსი

რას სირი მასეს დაფრთხება გულისთა ცნობიერითა,
მერმელა მისსა ახლოს ვითღა გაგლოს მღერიით?

მაგრამ სხვადა სიტყვა სიმართლესა შეჭკვირთ: მცოდნისრემ კაცმა სამს ერ-
თი საქმე რა გზის არ გამოცნადლოს, და ერთთ ჭირისაგან არჩველ არ გაი-
პატიოსო.

უთხრა ჩახრუხაული

უთქვამთ არაკად, კეთილ არაკად, ძველი ბრძენთა ჩვენთვის სასწავლებელად:
უცხად ქმნილსა, ჭირთა აქმნილსა სერსით სამს მოახეს დაუკლებელად!

ესე მზის მსგავსად ხელმწიფის გული განათლებულია, რომე შემცოდე მოუ-
სვენებლად სამს გახადოს. თუცა იგი ტანჯვის ვკვირთაგან განუკნას სიკვდილსა,
აგრევე სატანჯველის მოსაჯელი ადრევე ეწეის, და თუცა მას ბედნიერობა სჯდა
და იგი გარდაწას, მისნი თესლ-ტომნი და შვილის-შვილინი სიმწარის სასმელისა
ჭაშნიკსა, საგვემელს ეგალს მისად ნაცვლად სამს მოკლოდენო.

უთხრა ლექსი

გინცა მეშავი სთესვიდეს თესლად ნათლსა სისასა,
შაქრის ღერწამი ვით მომოს ნასსაგას ზედა ქვისასა?

სუ თუ ხელმწიფეს დასაძლიის და მეკობრის არაკი არ მჩხისენებოდეს,
მეკობრეს რა ნაცვალი მიეგო? ხელმწიფემ ჭეითსა, როგორ ყოფილასო?

ჭარამ თქვა არაკი

თქმიულა, არაჟის ქალაქში ერთი მწირი იყო, საქმიოთა მოსაწონებელი, და გან-
გრძალვით საქმეელი და ყოვლის რიგითა შემკობილი. მისისა კეთილად ქტეითა
მისი პირის საყოფი სასწაულამდე აქმადლებისა, და მისის წესისა და სიწყნარის
ქება განთქენილ იყო, ამისთვის რომე გული მეტნიერებითა აეოსო და ცოდნა ყო-
ველივე შემოეკრიბა. მას სახელად დასაძლიი ეწოდა, და მის ქალაქის დიდებულ-
ნი დიდად ჭყვარობდენ.

ლ ე ქ ს ა

ცნობა და გონიერება შემოეკრიბა მრავალი,
სულთა სალხენი მიჩენი გულისა წამლად სავალი.

ერთსა დღესა იერუსალიმს მოლოცვა მოინება და უამსხანგოდ და უმგნაწ-
როდ გზას გაემართა. წინარე მეკობრეთ დასნი დაემთხვიენ. რა იგი მწირი ნა-
სეს, მისი მრავლის ქონება აჩრეს და სასიკვდილოდ მოინდომეს. მან დასა-
დილმა უთხრა:

— მე ეგოდენი ქონება არა მქვს, რასადა თქვენ ჭკობნებოთო; არცაღა თუ

იერუსალიმისა გზისა რაჭისა, თუცა თქვენ იგი საქონელი გინდათ, მე იგი არ
კორუნებს, იგი მიმიღეთ და მე განმიტყუეთ, რომე სასოებით მგზავრობა ესე
მაღვასრულა, მომლოდინე თვალი წმინდათ ალაგის შიწს თუთიად ვიოღვო.

უთხრა ლექსი

მივალ წმიდათ ადგილთ თავის დასაშინებლად,
მის ზღურობლის მტკერთა ვიოღვ თუთიად მოსაწონებლად!

მათ უწყალობათ მეკობრეთა მისი კედრება არა ისმინეს და მისად სასიკე-
დილოდ სრმადი მოიწიდა. საწყალობელი მწირი აქა-იქ შტუკრისაგით ისუღვიდა,
რა რიგადც შეღონებულთა წესია, — ნუ თუ შეძუე და მესხაიშნე მოსწრებოდა.
მას უდაბურთა კელთა ზედა და საშიშართა და საწიდალთა უდაბნოთა შინა ვინ
მივიდოდა მისად მწუდ?! ამასა ზედა მწეროთა გარდმოკლეს მათ ზედა. დანადილ-
მა უხმო:

— ეჭა მწერონო! ამა უდაბურთა უწყალობათ სელთა შინა შეკვარდი, ქვეყნის
მთარეგელის ღმერთის მეტმან ჩემის შექირებების ამბავი არავინ იცას, თქვენ ჩემი
შური ამა მეკობრეთაგან იბიეთ და ჩემსა სისხლსა ამათ ნუ შეაჩქინთო! — მეკო-
ბრეთ გაეცინათ და ჭკითეს:

— სასელი რა გეწოდებისო? — მან უთხრა:

— დანადილი მჭკიანო. — მეკობრეთ უთხრეს:

— შენსა გულთა ცოდნისა და ჭკვის ნაწილი არა ჭჭონიაო. ესე ჩვენ გა-
გვესარა, სელი ვინმე ყოფილსარ და შმაგისა სიკვდილი ეგოდენ ცოდვა არ არი-
სო! — დანადილმა უთხრა:

— აქა საქმის მიგებისათვის ერთსა სიტყვასა თქვენთა ყურთა შიგა ჩაგა-
დებ. თქვენისა ნამუშავეისა საქმესა ცოტას რასმე თვალთა წინ დაგისხამ, მაგ-
რამე ვინცა ყრუვი, ბრმა და უცოდინარი არის, ამით იგი არ შეისმენსო.

უთხრა ლექსი

თუ ბრძენი ჭკვათა უფალი ყურსა უზერობდეს გონითა,
მას ერთი სწავლა ეყოფის სასმარად სავარგონითა.

როდესაც დანადილი კედრებოდა, მათი გონების სასმენელი კეთილის სიტ-
ყვისაგან უნაყოფოდ გარდიქცა, და მათი თვალი ღვთის გზით სიმართლის ელვა-
რებისა სასესა კერ გაიციდოდა. საბრლო იგი მოკლეს, და რაცადა ჭჭონდა წაი-
ღეს. რა მისის სიკვდილის ამბავი დაკარდა და მისსა ქალაქსა მიესმა, დიდად
დაუძიძინათ და წამ-და-წუძმ მისთვის კანესით სულთ ითქმიდეს, და მიწვიგ
მკვლელსა მისსა პოვნად ეძებდეს.

რა ბუნიობა მოიწია და დღე და ღამე გასწორდა, ვარსკვლავთა გამოძე-
ვისათვის და წელთაგან ცნობისათვის მეცნიერნი მის ქალაქისანი ერთბამად
შეკრბენ, და მრავალნი სხვანიცა, მის მწიარისა მკვლელობისა მუნ მოვიდნენ. მამის
მწერონი, მოძიერესაღვანი ჭკერთა ზედა, მწუობრნი მათ მეკობრეთა თავთა დაად-

გნენ*, ბრუნვიდეს და ერთს რასმე სძისა ჰყოდენ, რომე მათ შეკრებულთა ცხ-
თა მათის ყივილისაგან თვისი საუბარი დაუტოვეს და მათ უმზერდეს. ერთს
მეგობრესა გაცნინა და თვისსა ამსახვსა ელაღობა და უთხრა:

— ნუ თუ მწერლისი დანადილის სისხლსა ხეგან ითხოვდენო?— მათ ას-
ლორე მოჰალაქე ვინმე შესვდა, რა ესე მათგან მოისმინა, სსკათა აცოდინა. მას-
კე წამსა შეიპყრეს მოუჩაგთა, და მსაჯულთა გაივითხეს და ყოველივე ათქმის,
და ამის უბრალოსა სისხლისა ნაცვლად ბრალეულითა სისხლი დასთხიეს.

თქვა ფისტიკაურა

გინცა ქვეყნად უსამართლობის მშვილდსა გარდაცვა მოსაწვევლად,
რომე არ იქმნა უკუნისამდე წვევის ისრითა იგ სასრეკელად!

ესე არაჲი ამისთვის მოვიყვანე: ხელმწიფის საცნაური შეიქმნას ესე ჩემი
შეუბღვა, და მისა თქვენისა შეცოდება ნაცვლისა გებაშა მოასდინა, თუარა ერთსა
ფრთე-შემუსრვილსა მიგრინველსა ესეთი საქმე ვით მალე-ეღვა, რომე ესეთი საქმის
სასე ხემგან შეგვიამბოულიყო. აწუ ჰკვირსა მძებნელთა ესრე უბრძნებიათ, რომე მკ
თქვენი ბრძანება აღარ თავს ვიდგა და არცაღა თქვენი ნდობადა ვიწმინდო, და
საქმე დაუტოო და თქვენგან მოცდუნების სისრცითა ჩაგარდო!

უთხრა ტაეში

ღია მიჯობს გავემორო ხელმწიფისა სამსახურსა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რაცა მითხარ, მართალი და სწორე ყოო. ფილოსო-
ფოსთა ნათქვამი სასარგებლოდ შეკრულია. ესე ყოველი, ვინცა, ჩემისა შვილისა
ბრალა, რადგან დაუნაშავებულად შენი შვილი მოკლა. შენცა ხომ მისი მუქათა
შეიზღვე? გინცა რასმე დააშაკებს, მისი სახასიურსა მიგებას სამართალი და მად-
ლია. მე ამისე დიდად ვიზღვი, რომ სიკვდილიც გამტებდა და შენ თვალის
დათხრას დააკურე. აწ ამით დანაშაული არც არა შენა გაქცე, და არც ხეგან გემარ-
ტებს შენი შეწყენა. აწუ, დამიჯერე, ცუდისა საქმისათვის ჩემსა გაყრასა და გაშო-
რებასა ხელს ნუ მიჭყოფ, ამისთვის რომე გულ-ბილწობა კაცისათვის წესი არ
არის და უსამსია, მიტოვება მამაცისგან მიწვივ საქმულიაო. ჭარბო უთხრა:

— ჩემსა შენგან ვინცა ქმნასა ნურაოდეს აწრობ: ჰკვიანისი რა შეშინდე-
ბიან, მოყვარეთა გვეჭდსა მოსცილდებიან. გონიერთ უთქვამსო: შენგან განაწყი-
ნებულის კაცისაგან რადგინც გულის დასადებელი სიტყვა გესმას, ანუ საქმიით
განვერთს, ანუ ნიჭი და საბოძგარი უხვად მოგეტყუოდას, იგი მის გუარად იცნა
და მორიდებით და გაკრძალოთ ყოფა სამს. რამდენიც ესეთის გზითა სიმაღლე
და ფერობა გიმატოს, მანცა მისი მორიდება სამს უნდა უმატოსო.

უთხრა შაირი

საყვარელო, თუცა კაცსა აწყენინო საწყინარი,

* უნდა იყოს: «მამინ მწეროთა მწყობრნი, მომფრენვალენი ჰუართა ზედა, მათ მეგობ-
რეთა თავთა დაადგენენ.

ყოლე ნულარ მიენდობი, ვითა შმაგი, ვითა მწნარნი;
თუცა სული ზედ წააკლა, გულისთ უძღვანა ქვე ზენარნი,
და იგი ეტყასა ციმირაკებს, ვითა ჭნობას ვარდი მჭნარნი!

ხელმწიფემ უთხრა: ჳი ჭაროჲ! ეგეთსა სიტყუებსა გასცილდი, შენ ხემისა
შვილისა ადგილსა მინანისარ, და უფრორჲ სათუთად და ჩემდა მოყვრად და მმუ-
რად გიჭკრეუ. ეგეთი კაცი არ არის თვისის მინანისათვის აჳი უნდოდესო. —
ჭარომ უთხრა:

— ბრძენთა მინანთათვის ერთი მაგალითი დაუტრ, და თითოც სი-
ტყუით თითო რიგად უჩვენებიათ: მამა-დედანი კეთილის მოყოფელათვის მიუ-
მსგავსებიათ, მძანი — ამხანაგათვის, ბიძა და ბიძია — მეგობართა, წმინთა
შინა¹⁹³ ცოლი მოალერსედ და შემაჭტეკელთა; მსგავსად ჭალი მტურთათვის
შეუდარებიათ, და სსკა ნათესავნი და ტომნი უცნო ხარისხთა. აუყვანიათ. მაგ-
რამ მისა სსკელისა ხსენება უგადავებასავით შეუსწორებიათ, კეთილ საწყადელი
თვისის ბუნებისგანი თან შეუნიკებიათ, და სსკის სიყვარულსა და არბ-
ნიგშიგა არ გაუსწორებიათ; და არცა მათთან მიუხნეკებიათ. მე კეროდეს შე-
ნის მის ადგილს კერ დავიმკვიდრებ; თუცა შენ შენის შვილისა მაგიერად მიმი-
ჩნიგო, დიდსა ჭირსა და ნაღვლისა მოსაგებელსა ზედ მომაყენებო. თუცა კაცი
კაცსა დიდად უყვარდეს და სიტყუითა თავსა ანაცვალდეს, და სულს(აც) მისთვის
დასდებდეს.

უთხრა ტაუბი

სული არ შემუღანბნება შენის ჭირისა ნაცვალად!

მაგრამე რა რომე ტაროსისა მოსავალისა საჭმე ერთსა უამსა მოვიდეს და
სულისა და სორცთა გაყრასა მიადგეს, მაშინ თუცა შეიძლებს სიყვარულისა მო-
რევიდამ სიტოცხლის კელთა გაიტაცებს, და არას სჯემით თვისისა მჳე გრძელ-
ბისა მეტრობასაცა სსკასა არ ანაცვალდესო!

უთხრა ლექსი

კაცი ჰამს სიმინით მოღვაწე, ჭირისა არ შემდრეკელი,
სულს გასწირვიდეს სსკისათვის, ვით სვასტანგთ შემომკრებელი!

განს ხელმწიფეისა ბებრისა მის და მსხნათის არაჳი არ მოსსენებიაო? ხელ-
მწიფემ ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ჭარომ თქვა არაჳი

უთქვამთ, ერთი დღით დაძველებული ბებური იყო და ერთი ასული ესვა,
ესეთი გავსილი, მთავარე მისის ჳირისა სათლისა ელვასა მეშურნებდა, ქვეყანის
მანათობელი მჳე მისის სსკისა სიბრწყინვალეთა სირცხვილისა ოფელსა იწურედა.

¹⁹³ ვარიანტი: ჳ ო მ ა თ ა შინა ცოლი.

წყობილი

ენა მარჯვე, დია ტბილი,
 შაქრის მსყიდველთ გამაწილი,
 თვალ-გიშერი, გულ ცნობილი,
 ტანად სარო, სორცით ღბილი!

ანაზდეულად მის კვიპაროსს ვარდის თერის უამისაგან ავი თვალი ეცა და სნეულობის სასთაულს მიწა. მისის სახისა სოშროშნეს შიგ არღანის ნაცვლად ჩაიგრანის გუგურმა სრდა დაიწყო, მისი შვენიერი სერვის სიცხის სიმსურვალისაგან უწელობა დაჩნდა, მისთა ნარდიონთა ცხელებისაგან დაჭნობა გამოაჩნდა.

ღ ე ქ ს ი

გით მისინი თმანი სუტუქსნი ამბრისა თერად მშვენიარე,
 ეგრე შექქმნოდა წრო ტანი მნასავთა მოსწყენარე!

ბებერი თვისის ასულს თავს ევლებოდა, შექმენვეული დაწვი მტირალის თვალისაგან გასათვრელის ღრუბლისაებრ უსველდებოდა და იტყოდა:

— ეჭა, დედის სოლო! შენისაძცა ჭირისა ნაცვლად მემც კიქმნებო, და ჩემიძცა თავი შენსა სნეულობასა იტვირთავსო, და ესე ნახევარი სოლი, რაცადა მიდგს, ესეცა შენისა შეწუხებისათვის დამითმია და შენის სიცოცხლისათვის მსხვერპლად შემიწირავსო!

უთხრა ტაუბი

თუ წამოიტეენ თავსო, გლას გულმან იგ ითავსო!

დღე-გოგელ ვაბითა და კენესითა დმერთისა შესტიროდა და ესრე ეკვდრებოდა: «მე ხან დასიულსა ესე შეწყვალება მომცე—მე დღით გამადღან ვარ და ამა ასაღს მანაცვალეო!»

თქვა შაირი

რაცადა დენი მისხენან აქათვან კიდე მქონარე,
 იგი ასულსა შესძინე, მისთვის არს დასაღონარე!
 მე ბეწვებრ წვლილი გამწირე, ჩაღათა შესაწონარე,
 და მისსა თმასაცა ნუ ავნებ, ეს სენი შეუძინარე!

ბებერი იგი, წესით მოყვარული და დედობრივის ბუნებით მოწყალე, დღე და ღამე ცრემლით ილოცვებდა, და თუცა შესძლებოდა თვისსა სულსა მას ასულსა ანაცვალბდა. თუცა მის ბებრის წროს ევლით მოიქცა და სამსარეულოსა სახლთა შევიდა. მუნ მსლითა ქვაბი იდგა, პირი მიჭყო, ჭამა დაუწყო; თავი ქვაბის შიგა გაეჯარა, თავი ველარ ამოძრო, და ქვაბი თავსა ერჭვა და ეგრე სამსარეულოდან გამოვიდა. ბებერი მუნ არ იყო და არცა რა იცოდა. მოვიდა, ნასა ესე უცხო რამე მუნ ეჩოთა შინა ეტარებოდა. მას სულთა მსუთავი ეგონა, მისის ასულის სულის მიძებულად მოსული; კვილი და ვაება შექმნა და ესრე ეტყოდა

მჩინობლედას:

სულთა მსუთავო, არა ვარ მასნათი ჩემი ასული,
 მე ბერი დედაცატი ვარ სოფლას ყვედრებით გასული
 თუცა მისს სულსა ეძიებ, წარსმად და სასიკვდილოდა,
 იგი სასლთა წვეს, ლოგინთა იპოვებ საადვილოდა!
 მასნათი გინდა? არ გიჭერ, არც გეტყვი საუარესა,
 ის წაიყვანე, მიტყვე მე მისი საუარესა!..

ესრე არის: რა ჭირი გაცხა მიადგების, მასინ გამოჩნდების პირველი იგი
 სიყვარული! თუ მას დედას ვითა უყვარდა და თავს ანაცვალბდა, და რა ჭირი
 მიადგა, იგივე მისცემელად გაიმეტა... მე ესე მინდა, რომე სცნათ: ესეთი გ-
 ცი არ არის, რა ჭირი მიადგეს, თავი გასცეს და სსვა, თუ შეიძლოს, სასანგ-
 ლოდ თვისის თავისთავის იგი არ გაიმეტოსო! აწე მე დღეს ყოვლის კეთი-
 ლის მყოფელისგან უცნო ქმნილ ვარ, და ყოვლის ერთგულისგან—აბუნარი, სამ-
 სასურისგან ესოდენი საგზალი მიშოვნია, რომე ჩემს წამლებსა ჩემის ყურის
 წალებდა არა ძალ-უცს, არათუ სხვადა ტვირთისა ავიდება შექმლოსო.

უთხრა ტაკეში

მეშინის უსუსურობით ტვირთი ვერ გზიდო სრულბობით!

გინ არის ესეთი მოძრაგი, ესეთი მოთმინება ჭქონდეს, რომლისა დვიძლია
 სა ნაკვეთი ცეცხლითა შეწვან, და მისის გულისა ხილი ქარსა დაახეუნონ, და
 მისის თვალისა ჩინი სიკვდილისა მასეთა გაახან?—ამა ყოველთა ჭირთაგან მე გ-
 რე მოცუელი ვარ. ამათ ყოველთათვის ესრე რას მომეფერება განმე და ლიქითა
 მომატყუებს, რომე ჭკვა ვერ მივაწვდინო და შოცს არ გაკეცალო.

უთხრა ლექსი

გისა შეურასა მოწყენა მოაქეს და მოსდეს უარანი,
 გაშორება სჯობს შეურასა, არ ჭქონდეს ცრემლთა წურვანი.

ხელმწიფემ უთხრა: რაცა შენგან მესმიან თუცა პირველისაგებ იქმნებოდეს,
 შენისა ადრისისა სახლე მწადიან. აწ ერთი რამ სსქმე მოიგონე ესოდენისა სა-
 ტანჯუელისათვის, და ერთი რამ მოქმედება წინა დავიდე. ჩემი და შენი სასე,
 მის ხელმწიფისა და მისის მგოსანისა არავსა ჭკავსო. ჭარომ ჭკითსა, როგორ
 ყოფილაო?

ხელმწიფემ თქვა არაჯი

მოუყვანიათ, ერთს ხელმწიფესა მგოსანი ჭყვა, სმა ტუბილი, კეთილად სა-
 კრავთა მცემელი, ესრე რომე გულისა მიმტაცებელისა სიმღერითა ჭკვისა ტუფ-
 თა აუქანდით გამოიხმინდა, მართალ-მავალსა სადაცესა მოთმინებისა ხელადამ წაუ-
 ხმინდა.

თქვა ჩანრუნული

სმა და უსული მას ჭქონდა სრული, ბარბითთ სიტკბონი ყოვლის ძალისა,
 წინწილ ვითარი სასო ვით არი, სუროს წაუსდეს ქონა ძალისა.

მას ხელმწიფეს დიდად უყვარდა, მიწვივ გულის სსწადლის სიმღერითა და ამოსა ღიღინებითა იხარებდა.

ჩახრუხული

ჩმათა მგოსანთა, ეშეთა მღოსანთა თუ ისმენ, შუება გემატებთან,
მუსიკითა ბანითა, ცათა ბანითა ასპირაზე, კრონოს მისთვის ბნდებთან!

ამა მგოსანსა ერთისა გონიერისა ყრმისა წკრთა ბრძანებულ იყო, ყოვლი-
თა სსხობითა და მუსიკათი ასწავებდა. (ყრმა) ესრეთ მწიკაფელ სწავლობდა, მცირესა
სანში ოსტატს გარდაემატა, მგოსნობა და სსხობისა ონიები სხვა-და-სხვა ონი-
გი გარდაეჭარბა. მისისა ძლთა ცუძასა, და მუსიკათა ქცეკასა და სმათა მიმოცე-
ლასა გონება ცოდნისა ანდაზადცა ვერ მისწვდებოდა¹⁹⁴, მისის სიმღერის კარგ უსუ-
ლობის სეფურმა ყოველი ყურე ახესო.

შ ა ი რ ი

გულის მოსტაცებდის ცნობასა მისი სიმღერა მსცოვანსა,
განცხრომით მოაღსინებდა კაცთა გულ-ჭკა ქმნილს, გლდოვანსა,
სქენითა ძლი მთუდის გმიოსაცა მას გულვანსა,
და მგლოვიარესა მისცემდა სისარულს დიდ-დიდროვანსა!

ხელმწიფე რა მის მონისა ესეთსა სმოკანებასა გაეწყო, მწყალობელი შუე-
ქმნა და კეთილსა ადგილსა დააყენა, რომე მასლობელი და შინა უმა შეიქმნა
და ამოთა სმებითა ხელმწიფეს შეაქცევდა. მას მგოსანსა მისი ესეთი შური ხაუ-
ჭარდა, ღაზოდ ოფელი სდიოდა, იმუსთლა და იგი მისი გაწკრთილი მონა მღ-
კლასა. რა ხელმწიფეს მოესსენა, გარისსდა და მგოსანისა თრეკით მოღება ბრძა-
ნა. რა მოიყვანეს, შერისსა და უთხრა:

— არა იცოდია, მე ღსინი მიყარდა და ჩემსა ღსინისა რაი რიგი რამ გაე-
წეობოდა: ერთი ნადიმში მკვრელისაგან, და მეორე თავის წინაობაში მუტრობო-
ბისაგან? აწე შენ რაჲ ესეთი გაწყინე, ჩემი შინა მონა მომეგალ და ჩემი ნახე-
კარ ღსინი გააცუდე? აწე პბრძანებ: რომელიცა სასმელი შენ მონას ჩემსა შესვი,
მისთანავე გასვან შენცა, რომე გვლად ესეთსა მოსაგონსა ხელი არავინ ქეოსო
მგოსანმა ხელმწიფის რისხვასა. სუდა ერთი სიმღერა მოგოვან და თქვა:

— ხელმწიფე, ვსტადე, თქვენ ნახევარი ღსინი გაგაცუდე, მაგრამ თუცა აწე მე
მომეგალ, ორივე ღსინი სრულებით გავიცუდდებისო. — ხელმწიფეს ეს სიტყვა მოე-
წონა, მიუტევა და სიკვდილისაგან განათავისუფლდა.

ამა არავისა წადილი ესე აწეს: ჩემის ღსინისა ნახევარი ჩემს შვილისა-
თვის მომშლია, და ნახევარს შენ რომი გასაურგელს საკრავსა ქვრავ, ქვრავს რომე
ჩემის იმედის ღურვის ჩანგის მოყავსად მოსდრევე, და ნაღვლით მოშლილს გულ-
სა შურის ფრჩხილითა უღსავით ფსავა-ფხვეს დააწყებინებ, და სსქმის დასა-
სრულად უნებური სიკვდილი ჩემი გწადიან. აწე შემიწყელე და გაურვილობის რდო-
მა დაუტევეო.

¹⁹⁴ ვარიანტი: ანდაზადცა ვერ მისწვდებოდა.

უთხრა შაირა

შენ რას ისწრაფი გაყრას, ამ ჩემს მოშორებას?

იცი, უსინო სოფელი მალე მოგვივლენს კებას!

წინ დაჩნსენ მისკან მოყვასნი მოშორებულად სლებას,

და ჩვენ ადრე გავკურის, დავესწრათ ამ ცუდას მიდ-მოდებას!

ჩარამ უთხრა: რისხვა გულისა დაჩანთა ქვეშე იმაღლის, შური მკერდისა გუთსთა იფარების, რომე მისი ცნობა არავის ძალ-უცს, და რასაცა ეს იტყვის მის ზედ კერ დადგება.

უთხრა ლექსი

გულის განწინსვა გულმავე იცის და ემოწმებან,

ენა და ბაგე შორს ასლავს, არც იცის, ვერცა სწავდებან!

შენი ენა რომელსაცა იტყვის, მის გული არ ემოწმება, და რააცა შენს გულთა შინა დაფარულ არს, შენი ენა მის არ აცხადებსო!

უთხრა ტყეში

ჩინსამცა მოსკამს მის ასი სული, ვისცა სწორე აქვს ენა და გული!

ხელმოიფეკ, შენისა სიმაღლისა შიშის მართლობით ვიცნობ, და შენისა მრისხანეობისა რიდისა ამავე ყოველივე მკვს; ვერადეს შიშისა შენისაგან შუბით ვერ დავდგები, გულსა ჩემსა შენისა წყრომისა მოლოდინისაგან ვერ დაკაწნარებ. მე იგი არა ვარ, რომელსა მკურნალი ეტყოდ: შენ თვალის წამალი უფროსად გარგებს; ვირემ მუცლის წამალიო! — ხელმოიფეკ ჰკითხა, როგორ უფიქრობ?

ჩარამ თქვა არაკა

ერთი ვატი, მუცლის ტკივილისაგან შედინებულად, მკურნალის მივიდა. ეს-რე მწარედ სტიროდა, მიწასედ ჰტოვოდა და ტკივილის მეტრობითა მწარედ სტიროდა, წამალსა სთხოვდა.

და ეტყოდა ტყეშსა:

ეჭა, მკურნალო! მარტე რა, სულთა სიკვდილი მომერა!

ზირველად მკურნალნი მათის რიგითა და განონითა რა სნეულსა იზიდევენ, კითხვასა აუხსნიან სნეულობისა ცნობისთვის, და მერძელა მარგებელსა ღონის ძიების მიზნითა შეუდგებიან და ეგრე სელ-ჭეოფენ წამლობად. ესეთისა წესითა გამოჰკითხა ტკივილელსა:

— დღეს რაა ჰქმადი ვიგემებიაო? მან კანცა უთხრა:

— ერთი ნაკვეთი დამწვარი ჰური ვქამე, და მის უკან მტირითა ხემსითა ბუნების თონე გავასურვეო. — მკურნალმა ერთსა ყრმასა თვალის სინათლის მომძატებელისა თუთიის მოღება უბრძანა, მის კაცისა თვალისა გამოაღვა, და მან თქვა.

ღ ე ქ ს ი :

რას მხუძობების, მკურნალო, რა ღაღობისა დრონია, სული უიათა მომსულია, სიკვდილი საადრონია!..

მეურნალო, ღიზლობა დატრეკე, მუცელი მაჭირებს და შენ თუთია სპე-
კალსა თვალთა მყვრია, თვალის წამალი მუცელს რას არკებსო! მეურნალმა უთხრა:

— მე ესე მწადს, თვალთა ნატული გემატოს, რათა შავი და თეთრი გაარ-
ხიო, რომ კვლავ დამწვარი ზური ადარა სჭამო.

ჩემი ნდობა და წადილი ამა არაკითა ესეა, რომე ხელმწიფეს მე მისთანა
გაუგებელი არ ვეკონო—დამწვარი და დაუწვარი ვერ ვიცნა, და მგზარი და უმგ-
ზარი ვერ გავარჩიო!

უთხრა ლექსი

მადლი ღმერთსა, რინ ესდენი მომცა სიბრძნე, გამოკვლევა,
აგ-გარგისა შეტყობისა გარჩევა და მართლ წაკვლევა!

ხელმწიფემ უბრძანა: რაცა მე და შენს შუა ჩამოკარდა, მრავალთა მოყვა-
რულთა შიგა ესეთისა უძნელესი მრავალ გზის ქმნილსა, მაგრამე მართებული არ
არის, ბოლომდე სრულიად გარდაიკუთოს და მტერობა გაძლიეროს, და ჩხუბი
და ბრძოლა გაანძიროს. რომელიც ჭკუის გზით განათლებული და შემეუღია,
რადგან ძალ-უცს შფოთისა დაწინაურებასა ეტყობის და გულ-კეთილობისა წყალსა
გულ-პილწობისა ცეცხლსა ზედა დასხმენ.

უთხრა მრჩობლედი

ნუ აზრობ, აუცს არ გაწევი სასირცხოდ მისახენელად,
გულის წყრომისა მოთმენა მადლს მოგცემს მოსაფენელად.
რისხვა მესისა ელვას, კაცთა გამლევი წარითა,
რისხვა ზღვას მიჭტავს დამნთქმელსა სიკვდილის შესაწარითა.
მშვიდი ზღვის ზღვარგონია, მუქმრღვეველი ღვარითა,
ანას გაიარეს ღნიოშსა, მოწვიმდეს სშირად ბღვარითა!

ჭარბად უთხრა: ესე გამოცხადებულად უარაკებითა, რომელიცა ადვილად
რასმე იწეებს, ძნელად იჭმს. ესე საქმე დია ძნელია და ადვილად ნუ მივიჩნევთ.
მე ამა ძნელსა საქმესა საადვილოდ ვერ ვიზურებ, მე ჩემი ცხოვრება მოთამაშედ
ნარდის მღერისა კამათლის ჭკრუტით დამიღამებია, ჩემი სხვა-და-სხვა რიგი
დროები ამა თვალთ-მაქცის სოფლის საკვირულობაზედ გარდამიგია; გამოცდი-
ლობის საკეთილო საგზალი მეცნიერობის გზით შემოიკრება, სწავლის ცოდნი-
თა გამოცხადების სათაუნო მრავლად მისარებლებია; ესე ჭკმშარითად მიცნია —
სიბოროტის ნდობის ნაბერწყალი ჰუმნისა სიძირკველსა დასწავეს, და სიდიდის
სიღაღის ნემსი უდიერობის ძაფითა ურცხვად სიკეთის თვალსა ამოჭკერავს; ნა-
დირთ ხელმწიფე ღამი მიღმა რომ საშიშრად გუდსა ადვილსა სცემდეს, მელსა
განცხრომის საღისი მოუშლებს. მე ესე მივობს, ჩემი თავი ყურდგელსავეთ
ძილსა შინა არ ჩავგდო და, ვეფხის რისხვისა შემინებულს ჭურციკით, ტრან-
მალთა ველთა გაკრბოდე. სუსტი მტერი ძლიერს მებრძოლსა ვერ გაუმკლავდება,
რადგანდაც მას ერთსა ხელმწიფეს მისის მტრისათვის ესეთს საქმეზედ ერთი
არაკი უთქვამს.— ხელმწიფემ ჭკითხა, რაგორ უოფილა?

ჭარბი თქვა აჩუკი

უთქვამთ, თურქისტანის თემის ერთი ხელმწიფე იყო, სწოებრ ამდღე-
ბული, უსვი, მშვიდი და უამსხსავო. მას მისის სიბრძნის წრდილი სმელეთს
ზუდა გარდაეფინა, მისი ფასეუნიჟსავით ამდღეული და ჭებული ბავრუი ზეცის
წაღკოტის ფარშამსგის ბუღეთა შინა გაეტარებინა, და მისის სიკეთის სასე-
ლოვნება ჭეკუნის ძეგარეულობის საჭმეებზე მეტითა მხერობელობითა დაემშვიდა, და
აღრსავი უმეტესი აქენდა მისსა უზომოსა ცოდნსა, და ხელმწიფეობის წესთა
მცდელობის შირითა აღასრულებდა.

რეული

მეფე მალაღი, კეთილ სვიანი, მსჯავრის მოუკარე, სამართლიანი,
ცნობა კეთილი, მეტად ჭკვიანი, სიბრძნე უფსკრული, ყოვლად გვიანი,
დალიტ მჟდომელი განგებანი, გვირგვინოსანი, შუქ სათლიანი,
და სმელთა მხერობელი, საქმე გვიანი, კიდის კიდემდე სასულიანი!

ერთსა მისსა გამგებელსა გულთა შიგა საგონებელი რამე დაეთესა, და ხელმწი-
ფისა სამსახურსა ზურგი ადრია და მისთა მტერთაგანსა ერთსა ხელმწიფესა
ებირა, აშლასა და ბრძოლასა ზუდა შეაკულიანა. რა მან დიდმან ხელმწიფემი მი-
სის მტრის მორჩილების გვის გარდაქცევა სცნა, თქვა:

— ცოდვისა მწვეველსა ეშმასა მისის სარწმუნოების სიმტკიცესა შიგა გზა
უზოკიანი, და მდუღარესა გულითა უმბარი შავი ნაღველრ თაზობისა და დიდობის
პოვნასა გაპირებია და მით თავში წევა დაუწყიაო. ამისთვის საწვრთელი, ხელმწი-
ფური სწავლისა ერთი ჰატრუცავი მისწერა, მაცრამ მან ამხარტავანმა მტერმა მე-
ტის სილადით მისის შეგონებისა უსტარსა უური თოკითა მოიხიდანა და თვის-
სა ლაშქარსა შეურია და თან დაიდგინა.

ლექსი

შემოკრიბნა ნიჯადნი, აჭა-იჭ დანაგროები,
რამის დღისათვის აღაფთა შემგრებნი, მალ მასობი.

რა ესე საქმე ხელმწიფემი სცნა, თვის სიმშვიდის ნოშთაროთი რადგან მათს
სრულიად გარდაქცეულს გულსა პერლარასა არკებდა და არცაღა გასწორდებოდა,
ესრეთ შეუთვალა:

— მე და შენი საქმე ჭიქასა და ჭვას ჰგავს. თურცა ჭვა ჭიქასა ეცა, ანუ
ჭიქა ჭვას დაჰგავს, ორგვისევე ჭიქა დაილეწება, ჭვა უნებულად დადგებაო!

ამა არავისა სარგებელი ესე არს, ხელმწიფის გონება განთლდა. მეცა ჭი-
რისა მსგავსი ვარ, და ხელმწიფეობის რისხვა ჭვის უმაგრესია და მტრის გამტე-
ხელი, მისი შეურა და შესება მე არა შემოძლიაო.

უთხრა შიარი

რკინისა გულსა ფიცხელსა, გეგელად განშენებულსა.
გულთა, ნუ შეესთქები მას უნებურად ნებულსა:
შენ ჭიქა სარ და არ ჰგავსარ გრდემლსა მას ხელოვნებულსა,
და წამს შემოუსრვი, ინჭითად რნება გეტემის ენებულსა!

ხელმოიხე მონაწილეების სახეს მხევენებს და ეს ნებას, მიზეზის საფუძველითა გველეშისა მითური ნაღველი დააცხროს, მაგრამ ჭკვის გზებში ბოდიშისათვის მიუღას და მიზეზის გაუსინჯავად დეჰერებს უგზო და უგვანაო, და კანთა შორის რა საჩხელი შეიქმნება და სიკვდილის სახე გამოჩნდება, კარძმისა და ამოროს სიტუვის თქმა გულ-ძვირობის გზა არისო.

უთხრა შაირი

ძველად ანდერიძე მისმა ბრძენთაგან საერთხელა:
«მეწივე გავრძალვა, მტერისა ცნობა არ დასათხელია,
რავში დალატსა სეღვიდე, დაწავდე რა სახელია,
და ნურც მოღორდები, ნურც სარ მინდობის გამტეხელია»

ხელმოიხე უბრძანა: ეჭვით მეგობრობის მოკვეთა და მოყვების გაშვება მამცთა წესი არ არის. შიშისაგან საწყისანი კიდეც გამოჩნდეს რამე, ამხანაგობის გაერთიან დასაწყავი ცუცხლი არ უნდა აღგზნან. მგვიდრი მეგობრისა და მოალერსისა ცრუტას საქმისათვის სრულიად გარდაცდება და მოყვასთ სიყვარულის ცუცხად ხელიდამ გაშვება სამართლის გზას¹⁹⁵ არა შექნის.

უთხრა შაირი

უბირა ვინმე ყოფილხარ, მუხთალი, მეტად დადარი,
სიყვარულისა მკვეხელი, მეშურნობისა სადარი!
შენსავე სიტყვას აწნია შენი გობება სად არი,
და გულ-ჭკაო, რასაც იტყოდი ცრუ იყო, დასაქადარი!

ძაღლსა კერა სედავა, თუ ვითა ერთი პირი და ერთგულია, ყოველთა პირუტყვთა უდარესი და უუზატიურესი, და იგი ვითარ იქცევა? და შენ ორგულობისა ასპარეზიდან იყრისს უგან არ უგუსდგამ, და რომელიც ჰემანნი და სიყვარული ხემთანა შეგიტვიცნება, მას თავსა იცილვებო.

უთხრა ცაქვი

კაცი სამს სწორე გზიანი, გულ მრთელი, ჰემანანი!

ჭარბი მოასხენა: ხემგან ერთ-პირობის საფუძველი ვით დაიდების, რადგან შენში ვაჭილობის სვეტნი სრულიად წაქცეულან და სრულობით პირობის ნიშანი არა ჩანს? ამასში საეჭვი არ არის, რომე ხელმოიხე მისი გულის წერობა მოითმინოს, მის მიუქავასა არა ეცადოს, რადგან აწ ხემზე არცა ძალითა და არცა ღონის ძიებითა ხელი არ მიუწვდების. ესე ნებას, მე სრავითა და ესე ტვობლობითა მომცდუნოს და შურის ძიებისათვის ჰვე ჩამომიტყუროსო. ხემგან თქვენი შიში მართებელია, რადგან შურის ხელმოიხეის გულსა შინა დაუსადგურებია. ხელმოიხეობის ზვაობა სანაცვლოს მიგებას მეცადინობს, რომელსაც დამსხელებს და დროს დაიცემს, აღარას გვიითა სიტუვისა წართქმადცა აღარ მაცადებენ. რისთვისა ცუცხლი მიტეუებისა გულსა დააჭნობს, და რაგინდ ამ გულძვი-

¹⁹⁵ ვარინტი: სიმართლის გზასა

რბობის საქმე ვკმობსაწინელად არა ეწადოს, ნოტა ვინილს რამე გააძრუდა, იგი პირველი ნაწყენი ანთების, და შურისა ალი აძლედების და ერთსა თემსა ლერწმისაგურ მოსწავკს, და იგირის სსენების კვამლი რადგან დასოდ აღვსებულა, მრავალთა სოარსი აღმოუხმია და მრავალი თვალი ცრემლ-მდინარე შეუქმნიაო. ესე სააზრობა, თუცა შურის ცეცხლისაგან ერთიცა ნაბერწყალი გულის ლითონთა დაჩნა, მერმე რისხვისა აღისა ზიანისაგან მშვიდობა მე კვლარა სადა ვიპოვნოა.

უთხრა ტაემი

ოდეს აძლელდა შურისა ალი, ნედლსა და ხმელსა დამართა ძალი.

ხელმწიფემ უბრანა: ესე დიდად მიკვირანს, ერთსა საქმესა ზედა დამდგარსარსარ და მეორე დაგიტოვებია! რასათვის არა იქმნების რისხვა მოწყალეებანდ შეიცვალოს, და ორგულებისა შემდგომად ერთგულობისა შეკნეირება გამოჩნდესო? ჭარომ უთხრა:

— თუცა ვინმე ეკეთი იპოვებოდეს, ორისავე მსრითა დაზავებასა შიგა სრული სიუკარული მოჭსდებოდეს და შერიგებით და მოყვრობით უზიანო საწადელი აღესრულებოდეს, და შეებითა და მშვიდობით მოთავსდებოდენ მათდა სსარგებლად და ავის კეთილად შეცვლისათვის; მართებულა, რომე ეკეთი საქმნელი იქმნას, და თუცა მათი შური მათგან გაწმდებოდეს, და მსიარულითა გულისთა ყოველსავე ზაკვასა და სერსსა გააძებენ და მშვიდობის ნიათთა ამაღ დაწყნარდებინან, დია კარგი იქმნების. მაგრამე მე ამათგანსა კერცა ერთსა ვსუდავ, რადგან თქვენსა და ჩემსა შუა არცა ერთისა ზავისა ვსა არ არის. მე თქვენსა სამსახურთა შიგა მამ რაღად მოვიქტე, წამ-და-წუთ შიშსა და კრძალვასა შინა უნდა ვიმყოფებოდე, უამითი უამად სიკვილსა უნდა ველოდებოდე! მაშე ამისი მგულებული არა განსლო და შორს წავიდე იგი უმჯობესიაო.

უთხრა ლექსი

თუცა ბედისა ხისაგან აჭყვავდეს შუერის ვარდია,
გაყრავე მიჯობს კელთა ვლა, სად ქატვია და ბარდია.

ხელმწიფემ უბრანა: ღუთის უნებურად ზიანი და სარგები არავის შეუძლია, დიდნი და მცირენი, მადალნი და მდაბალნი და ყოველივე დაბადებულნი მისის განგებით არიან! აგრევე ჩემისა ძისა ბოძებაცა მისგან იქმნა, და დაბრძობაცა ყოველივე განგებამა მოილო. აწ შენცა მზერობელთა ნუ წინა აღუდგები, მისგან მოკლინებულს საქმესა ნუ კრიდები, მისსა მოქმედებულსა დასჯერდიაო.

უთხრა შაირი

განგებასა სად წაუსვალ, მიკვირს, რადმცა კრიდები?
«მოთმენა სამს განსაცდელთა» ამს ხმობუნ კრი, დები,
მოდი, ყოლე ნუ გეშინის, ქალთა ნუ გთნავს ე რიდები,
და კერ გაქტე მოსავალსა, ოდენ მანდაც კერ იდები!

ჭარომ მოახსენა: ეგ მართალია, დაბადებულს დამბადებულის განგების შეკადება არ შეუძლია, მაგრამ ღუთის განგების მოსავალი სსუაა და სოფლის ვი-

თარბათნ სხვადა: სოფლისა მისავალს გაკრძალვა უნდა და ღვთის განგება-
სკად სიტყვა არავისა აქვსა!

უთხრა ლექსი

ვინ ჰქვია მეგობრს ჭურჭელმან «რად შეძქენ ესრე ცუდები?»
ან შემოქმედსა ვინ ჰკადრა განგების გასამრუდები?

დიდთა ბრძენთა ამ სსქმეზედ გული დაუფერებიათ და არცა ვინ ამს იტ-
ვეის, რომე შიშისა და კრძალვისაგან ხელი აიღონ, რომე სოფლისა სსცდურო-
სა და ბოროტის სსქმისთვის თავს არ გაუფრთხილდენ, და ჭირთა და ტან-
ჯვათა არ მოერიდნენ, და ესე უმეტეს დაუმტვიცებიათ, ყოველს სასმარს ეცადონ,
და შეძქეთა ჰბტივისა უყოფდენ, და ბოროტისაგან განრომას აქმნოდენ, და ყოვე-
ლივე სსქმე თვისი ღმერთსა მიანდონა.

უთხრა მრჩობლედი

წესად განგებით დაუსხამთ წრთელთა გზასუდა მავალთა,
ვინც მოქეხნობს ცას ქვეშე მას სათხრკველსა მრავალთა,
რომელი მიზეზს მოისვამს, მას ვერ მიხვდები შენაო,
ამად გსურს ესე სოფელი, არ ძალ-გიცს სილვად ზენაო.
სარჩლის მიზეზით შეგრულ ხარ, სახლვარს ნუ გაეშორები,
მიზეზის მქნელის გარდასვლას არ შეგივიდეს ჭორობი.

გელავ უთქვამთ: რომელსადა სსქმესა ღმერთზედ მიაგდებ, იგი უზბტიონ-
ნესიაო.

თქვა ტაეში

მინდობა ღვთისა შემუსრავს ამზარტავნთა ძვალბთა.

ხელმწიფემ უბრძნა: ჩემისა სიტყვისა თავი და ბოლო ამის მეტი არა არის
რა. მე შენის ერთობის მნდომელი ვარ და შენთა ალერსთა შეთვისებული, ჩემთა
საწადელთა ნამეტანავად სასიხარულოდ მიანინარ. მე უცხოად სასურველად მიუვარ-
ხარ, და შენ ჩემის სიმძულვარის მეტი არა გიჩანს რაო!

უთხრა შაირო

შენ ამას ცდილობ, შევწუსდე, მოწყენა მომცე მე რითა,
მე მონატრე ვარ—შენ გახლდე განცხრობითა და მღერითა...
გული, გულს შენაწებარი, კაცმან ვერ განსნას ვერითა,
და ბოლოდ იგიცა მოშორდეს ზე განგებისა წერითა!

ჭარომ მოახსენა: შენი სანატრელი ეს არის; ჩემისა სისხლისა სმის სიმ-
თვრალითა შენი გული გამხიარულა, მაგრამ აწ ესე ვიცი, გულსა ჩემსა სიკვდი-
ლის სასმლის სმის ნება არა აქვს, და არცა გაცუდების საძოლვის შემოსა ნუ-
ბავს. ვირე საწადლის სათაგნო ხელთა აქვს, ეკეთსა სსქმესა არ მოვიწებ და
თქვენის ახლო ყოფისაგან განშორდება უმჯობესიაო.

თქვა ტაეში

ცანსკად თავს ვინღა მომბამს, ფესვი არა აქვს სასურვო.

მე ჩემი სვინიდილი თქვენს მორიდებასა და მოშორებასა მასწავლის. რად-
გან მე სელმწიფე შვილის სიკვდილის მტდელი ვარ, მასა სელმწიფესაცა მისი
მის ნაღვლის გამო ჩემის სიკვდილის მეტი არა ნებავს რაო! გულ-წყლულის კა-
ცის გულის სიტყვას ეკეთი კაცი სცნობს, რომელსაცა მისთანავე ურვისა ტუც-
სლითა მისი სტომაჟი დაძვარ იყოს და მისივე მსგავსი სიმწარის სსსმელი
ესვას. გასწავნებით მოსარსლენი ესეთისა საქმისა უმეტარნი არიან, და შუებასა
მყოფი და ნუბიერად ზრდილნი ვაგების სამოსლის გამოუცდელნი არიანო.

უთხრა ლექსი

ფერსთა კვალთა ნახობთა ამავე ოდეს გსმენია,
ლომთა ჭახუეთა ხაგრავი, თავს სმალი არ დაგსენიან.

ჩემის გონებისა თვალთა ვხედავ, რა სელმწიფეს მისის მის დაბრძანება
მთავრდების და მე ჩემის თვალის ჩინი მომესურება, ორთავე ცნობა მიგველება,
გული ჰიარსა სხვა-და-სხვა ფერსა უჩვენებს; ამით თქვენი წადილი რა არის შეი-
გება, და რომელიცა ზრუნვას რას ამბავს წარმოიტყვის, მისი სსსე გამოჩნდება, —
ამისთვის ჩვენი გაყრა უფროვე მართებულა, ერთად ყოფასაო.

უთხრა ტყავი

უკვანს ალერსსა გაურა სჯობს, — არსსტოტელის თქმულია.

სელმწიფემ უბრძანა: კაცისაგან რა უქმნელი საქმეა მოყვარეს შენცოდარი
შეუნდოს, მრისხანება და ზერი განაგდოს. ბრძენსა და ქველთა კაცთა წესი ნია-
დავ ეს არის, დანაშაული და შეცოდება ესრეთ სამს მიუტეოს, რომე მისთან-
ან არცაღა თუ ქმნილ იყოს, და არცაღა მისის გულის ფიცართა მისის სსსის
ნიშანი სხვათაცა ოდენ ადარ ამოაჩინოს. რა რიგადაც ცოდვის აღთქმით ბორო-
ტის მოქმედზე სულის შიშითა ავი საქმე მოიკეთოს, ატრევე კაცის სიავე იგი
არს, სიბოროტე და შური არ განიშინდოს, ავისათვის ავი მიავდოს, ზაჟვას გონებ-
დამ არ ამოიღოს. ჩემი გონება ამას უოკელსა ზედა გაწმედვლით: რისსვა,
წყრომა და მძლავრება ღსინად და მოწყალებად შემიცვალვითა, შურის გება ჩემ-
სა სავონებელსა შიგა ადარ იპოვებინ; წამ-და-წუთ მიტეება და შენდობა შურსა
და დასობაზე განდამიტეობა, ესეც კიცა, რაზომ შეცოდება დიდი იყოს, მი-
სი მიტეება მისგან უნამეტნავეაო.

უთხრა შიარი

თუ უდარესმა შესცოდოს უაღრესს წყენს დიდები,
უფროსისა მართებს იტვირთოს სამხელად სსაჯიდები,
დიდნი შეუნდოს ცოდვანი, ჭკვისაგან დასარიდები
და მას ექმნას მისსა სუთვევად, სახელად ასაზიდებო.

ჭარამ მოასსენა: მშვიდობის მყოფელი სული ეგრეა, მაგრამ მე დიდი და-
ნაშაული მიცხ, და დანაშავე მიწუი მხშიმარი იქმნების: ჩემი საქმე მის კაცთ-
სა არავსა ჭკავს, რომელსა ტერფი დაწყლულებული ჭქონდეს, თვისის გულის
მძლავრებითა არა შეეპოვოს და დამე ბნელთა ქვანათა იარებოდეს. ამას წყლუ-

ლი გაუძნელდეს, ფერსი სკლისაგან უხმარი შეექმნას და რბილს კორდზედაც ფერსის დადგას კვლავ შეიძლოს! ჩემი სელმწიფის საშინაურში ახლა ყოფა ესე გვანი იქმნების, სჯულმიაც და სჯულის მდებელთაგანც განწყობულის, ამისგან კიდე უიფროსად მოგერიდო და გავემორო. ბრძენთა უთქვამით—სამ სახენი გინი სიბრძნის დატვთა შინა არა ითქმის და ცოდნისა გზისაგან შეცდომილანო: პირველი თვისის თავისა და ღონის მიხედობილი; ესეთა კაცი ნიადაც ფათურაში და ტირში თავსა ჩაიდებს და სილადით სიკვდილსა მოატყუებს; მეორე იგი, რომელი სმისა და ჭმისა რიგი არ იცოდეს და ნაყროვნებით კვლავ მოინელოს, დასწეულდება და თავის თავსა თვითან მტერი შეექმნების; მესამე კაცი, რომელი მტრის სიტყვითა და ღიქითა და ქაღებითა თავსა აუღალდეს, და ვისგანაც კეთილსა არ ელის მისგან მოლოდინს, მისის საქმის ბოლო დასასახებლად დაეპტივების.

უთხრა ლექსი

ნუ მოლოდინი მტრისა ენა ფლიდისა ძლითა,
გონება სსვის გზით მიმართე სიდავე იცხენძალით!

სელმწიფემ უბრძნა: ჭე, ჭაროკ, რამდენჯერ წყალობის კართა გავიხვამ და კეთილის გზითა მოყვრობისა ანდერითა გიანდერებ, შენ კერვე გულ-ჭაობასა სედა დამყარებულ ხარ და ანდერძის დაჯერებისაგან კალთა დაგაბერტყია. ერთმა კაცმა რომ ანდერძი არ მოისმინოს, მისი სუბანი უსარგებლოა, რაგვარადაც მან მოღვაწემ მგელსა ანდერძი დაუგდო. ჭარომ ჭკითსა, როგორ ყოფილან?

სელმწიფემ თქვა არაკი

უთქვამთ, ერთი მოღვაწე პატროსანი, კეთილ-მოქმედი, რომელი არას ყამს ღოტვასა და სწავლას გარდა არა რასა იქმნა, ერთსა გელსა სედა ეტარებოდა. ხასა მგელი ერთი, მტაცებლობის და მოხვეჭისათვის პირ-აძემული ვლიდა, და თავლი ნდომისა გზათა სედა ეზურა და ყოველი სწავლელი მისთვის შეეკობა. ამას ცდილობდა, უბრალე ვინმე შეეწუხებისა, ანუ ერთი პირუტყვი უსულოდ მიესადა და მისი უგვანი აგებულება სიმძლირით გაესარებინა.

ფისტიკაური

უსამართლოსა საქმის მოქმედსა, მას უწყალოსა სჭარკეტდე ხელსა,
ერთის ცოტასა სარგებლისათვის ასს ზიანს მისცემს ოდენ ყუელასა.

რა მოღვაწემ იგი ესეთისა სახითა ხასა და შუბლსა სედა მისსა უწყალობისა და მივინჯარებისა სიტრელე აღმოიკითხა, მისის წყალობისა და მოწყალებისა საუნჯისაგან წერთისა მისთვისა პირი ახლა და ეტყოდეს: ვართ ცნობართა ნუ იტაცებო, ვროსათა და სბოთა სოტასა მოკრიდეო, საბრალე გლენთ უდიერისა მოქმედთა ღმერთი რისხვასა მიუჯლენსო, და უწყალოთათვის მას სოფელსა სიტანჯველი განმსადებულანო.

უთხრა შარბი

უსამართლოსი ნიადაც თვისთა გულთაგან იწვიან,

მადლობის კაცთა სიანად მოჭატვით მონასიწვიან,
სოფლისკან განუღუნ ცოდვითა, მისგანვე შეიბიწვიან,
და მერმე მას შეაჭირებენ, ვინც შიშით მოეწიწვიან!

ესეთითა სიტყვებითა ასწავლიდა, და ტატებსა და კაცთა შეწუნასა ნამეტ-
ნაკად უშლიდა. მგელმა უთხრა:

— ქადაგება შეამოგლე, მე არა მცალს: მას გორასა იქით ცხოვარნი სძო-
ვენ და მოტატების უამი გარდაიარსო, და მერმელა სინანული კვლარ გამძღებსო.
ეს არავი ამისთვის მოვასსენე: რაზომცა შეგატონო, შენ შენსა გუელ-ძვი-
რობასა არა მოიშლი და ჩემსა წერთასა ყურსა არა უზურობო.

უთხრა ლექსი

მოწყალე კაცის გონება სიტყვას შეისმენს ადრია,
ათას წელ ერთსა ნათქვამსა შეცვლადმცა არა მკადრია!

ჭარომ მოასსენა: მე სწავლისათვის ყური მიწვიე მიმიზურია, ბრძნის
მქადაგებელისკან სწორე რიგი დამისწავლია; მე ჭკუის მეოთველად მას ესადი,
რომელსაც ნიადგ აწრისა კარნი ღიანი ჭქონან და გამოცდილებისა სარკე სელ-
თა ეზურას. მე რომ აქა აღმოვსედ, სამეტნავის შიშით ვქმენ, ჭკვიანთ სიფრთ-
სილე მასწავლეს და გასაზარკეს გზას დავაზურ. ესრე ჭქონე, არაოდეს მე არ გე-
ნახო და კვლარცა ამას იქით მიხილო. აქათგან კიდევ ხედი აქა ყოფა უფეროა;
მოცდა და დავკიანება გულში გასავლებად საწყინოა; მე დამიფერებია, რომე ხე-
მი სისხლი სელმწიფეს მსხვერპლივით შესაწირავად მიასნია, და რომელიც სვე-
ლის ბრძანებაა—ურდოველია, მამ ამ გზითა ჩემი აქა დგომი უქმნელია და მალე
წასვლა საქმნელია.

უთხრა ტაეუი

წაკალ და სანსა არ დავსამ, აქ დგომად არა მცალიან!

ხელმწიფემ უბრძანა: შენის სიტყვსლის საზრდო აქა მისა არიან, განსუე-
ნებისა და ზერზურასა კარი შენს ზირის-ზირ ღია არიან. მგზავრობისა და უც-
ხოობისა თავს-დება გიტვირთავს, ეჭვიანსა ნდომასა და მიუნდობლობისა ქმნა-
სა არა რა სარგებელი აქვსო. ჭარომ მოასსენა:

— რომელსაც ხუთი ესე ნიშატი საგზლად ჭქონან და სიტყვსლის სათა-
ვნოდ ამერობს, სადაც წავა, პატრონების მისაგებულსა მოიმიეს; სადაცა მივა,
მეგობართა და ტბილთა ამსანათა სარგებულთა მოისთლობს: ზირველად ავი
საქმე გაიშოროს; მეორედ კეთილი საქმე წაიძღვანოს; მესამედ ცილის წამებისა
და ძვირის ზრახვისკან სტომაქი დაიცალოს; მეოთხედ კეთილ გონების მოსამ-
სახურე იყოლიოს; მესუთედ ღვინისა და ალერსის რიგნი იცოდეს და იქმოდეს.
რომელსაცა კაცსა ესეთი ნიშატი ჭქონდეს, მას არას ადგილს უცხოობასა არ
დაახნევენ და მის სიმწუხარესა და გარდავარდნასა შინაურად შეთვისებულად
შეიერთებენ.

უთხრა ცაეზი

სადა ჰპოვო კაცთ შენობა, მწირი მტოდნე არ იქმნება.

ჩვეის მყოფელი კაცი თვისისა სამკვიდროსა და თვისთა ტომთა გულს ვერ ანდობდეს, მასუ სმის თვისთა მოყვასთა და სამყოფთა მოშორდეს. თუცა სსვკანს მკობრისა შოვნა საეჭველია, მაგრამ თავისა შოვნა დია მხელია.

უთხრა შაირი

თუ შენდა ნებად შენს ადგილს ვერ დაჭყო ხანთა დრონია, მარტოი სახლსა რად იჟდე, უწესო, უკადრონია!
სსვკანს მოიგე მოყვარე, წასვლა სჯობს საადრონია,
და სადაცა მისვალ, დაგსვდება შენობა მუნ დიდრონია.

ხელმწიფემ უბრძანა: შენი წასვლა როდეს დაგიმტკიცებო, ანუ რა ხანსა მოიცდიო? ჩანომ მოასსენა:

— შენ ჩემის წაუსვლულობისა და გარე შექცევის საგონებელი გაიყარე. ამა მგსავრობიდაძე ჩემსა კიდე აქათ მოსვლასა ნუ ეჭვი, რომე ჩვენსა ამა საქმეს მის არაბისა და სხაბის არაკი დია მიტკავსო. ხელმწიფემ ჭკითხა, როგორ ყოფილა?

ჩანომ თქვა არაკი

უთქამთ, ერთი კელური არაბი ბადდადის ქალაქად შევიდა და ნახა სხაბის დუქანი. მუნ მადაური ჰურები მთავრის მსგავსად აღმოსავალით ამოჩენილსა შეადარა, შიმიფლობის სიბნელე მიწიდამ აეტაცა და სიბრწინეგლისა თერხი სიმაღლეზედ შედგა. კაცსა ესრე ეგონის, მნათობის მზისათვის გაერთომის თითი პირთა მოკვსა და კვჩებთა სიმხურვალესა ჰურისა საეულა დაეხივა.

ღ ე ქ ს ი

მომემარი ჰურისა რა ნახავს, მიიჩნევს ნათლის სახითა, თორნისა პირსა მჯდომელი გაძლების მისის ნასვითა.

რადას ვაგრძელებ, საბრალო არაბი რადგან ჰურისა სუნისა მიუდუნელობითა უსუსურ ქმნილ იყო, რა ჰური გაიცადა, მოთმინებისა ვაჭვი აიწყიდა, და სხაბთან მივიდა და უთხრა:

— ჭე, სოჯავ! რადესსა იუელსა გამომიღებ, ვირე ჰურითა ვაძღეო? ხაბაზი საგონებელია ჩავარდა და ესრე იტყოდა: თუცა ამა ვაგრძენ ერთი რადენ ლიტრა ჰური შეჭამა—გამდესმცა, და თუცა ვარდამაცა—რასალა თუ შესჭამს, სამად ხომ ვერ მიაწყესო! უთხრა:

— ნასეკარ დინარი მომეც და, რა ერთიც გენუბოს, ჭამეო.

არაბმან ნასეკარ დინარი მისცა, და წინ რე ხაუდიოდა, მუნ დაჯდა. ხაბაზი ჰურს აძღედა, არაბი წყალში ასველებდა და სჭამდა. ეგოდენი რა შეჭამა, მისს ივასისა დააჭარბა და ოთხსა დინარსა დაემატა, ხაბაზმა კვლარ მოითმინა და უთხრა:

— ჭე, ძმაო არაბო! მას ღმერთსა ვაფიცებ, რომელმანც ესოდენის ჰურ-

Handwritten mark or signature.

შეკმის ლახე მოგცა, მიიხარ: ვაბრძე უნდა ეს ზუერი ვერე სქამოა? — არაბის უთხრა:

— ეჭა, სოჯავ! ნუ სხჭარობ, სანამდისი ესე წყალი ხამოდის, მანამდის მე ზურის ჭამისაგან ვერ მოვიცლიო!

ამა არავისა წადილი ეს არის: სელმწიფის წინ სანაყური იყოს, ვირემდის სირტოცხლის წყალი ტანთა შინა ჩემთა დის, შიშისა და რიდის ლუკმის ჭამისაგან ხელს ან ჯიღებო, და თქვენის გვერდს: ხლები სანოჯავისაგან სარგებლის ზოგნას აღარ მოველიო. უამის რადგან ჩვენ შუა გაყრას ხამოვდო, შეურის სავგანებელი შორს გაავიდა. თუცა სელმწიფის ამისა ცნობისა წადილი მომინდეს, დილისა ნიაჭართა კვითსავ, და სელმწიფის შეენიერს სანესა გონების სარკითა განვიცდიო.

უთხრა ლექსი

თუცა სავგარელს ვერ ვხედავ, მოგანებთა გავიცდი,
მწირის სადგომის სანთელად მთვარისა მუქთა დავიცდი.

უთხრა: აწ, სვიანო სელმწიფე, ტანტ ვირეგინისა მამკენებულა, რანომცა წყალბობისა სავუქიკელი დანდა და მოსვენებულის სირტოცხლისათვის კეთილი რიგები გამოწესა, და ესეთი მტყაფე ზირაბა დამიდავა, აღარას ვნით მე სამისსურისო რღი უფროთა გავიყარო და სამისსურის ბაქქოში მსართა ვიტვირთო.

უთხრა ტაქვა

რუდად სიტყვას ნუ აშრომებ: არ შეესმის ყურსა ჩემსა!

ხელმწიფემ დავუწეროს, რომე სრეისა ხემითა შიშის კვალი ჭაროს გულის ფურსიდად აღარ გამოიღებოსო, და მშვილდით გატყუორცილი ისარი მადის მიხეცითა ხელთა აღარ მოექცევაო. ხელმწიფემ უთხრა:

— ჭი, ჭარო! მე ესრე გვულობ, შენის სანის სავარდისაგან სუნნალები-სა ფშავ წადილითა ჩემთა ცხვირთა აღარ ეწინაგება, და ალერსის სატის იმედი სარგეს შინა აღარ დანახება.

თქვა შაირი

ამ უამად ღსინისა რუსა, თუ იყოს წყალი მდინარი,
ვით თისნი თავსე სუქუქი, ქვე ზირითა მოცინარი,
გაი, ჭარო! ღსინი მიმტაცე, უამისად არი, ვინ არი,
და ესრე გასრული მეჩვენე, ვით ხანავს სონმარს მდინარი!

მაგრამ ესე მამინც მიყავ, რომე შენის მოგანებისათვის რჩიოდე სიტყვა — საბედნიერო ნიშანი — უამის ვაბადონთა ხედა აღმომინე და მიბრძნე, სამოვერო სწავლითა და შეგონებითა უგუნურების ქარისაგან რადგან ჩემისა გულისა სარგე ნადგლის მტვერითა შესვარულია, იგი გამოვიხორცილო.

უთხრა ლექსი

სანსლოვად სიტყვას დამიგდე სანწავლებელი მტნებისა,
ჩაის სიტყვისა უმჯობე რამცა ისელოვნებისა?!

და
შე

ჭარბი უთხრა: ეჭა, სულშივე! დაბადებულთ საქმე ზეგარდამო განწყობა: მას არცა რა მოაკლდება და არცა რა მოემატება, და ვერცა ვინ შესცვლის და ვერცა ვინ უეუჭრავს, და არცა ვინ უწყის ბედნიერობის როარტაგი რომლისა სასხლას ზედა დაწერილია, ასე სიბორბოტე ვისა მიადგების. მაგრამე ჩვენგან საქმელი ეს არის: ჩვენს საქმესა კეთილის განზრახვითა და რჩევითა რიგინი მოსავალი მოკუთლოთ, და თვისთა თავთა კრძალვითა, ფრთხილობითა და რიგითა ვაქცევდეთ. თუცა ჩვენი რჩევა ზეგარდამოსა განგებასა შეესწორა, სვე-სვიანობისა საჩისთა და ბედნიერობისა სნატოა მივსვდებით, და თუცა მოსავლები საჩისსკელად შეიცვალა, მოყვრებთან ბოდიშს მოკითხოკ—მაყვადრებულთ უყვადრებისა სისშირე აღარა სამს.

უთხრა შიარი

განგებასა ყოვლი საქმე, მაგრამ აგრევე ჭქენი რჩევა,
 განგებასა შენი რჩევა, მოგსვდეს გეუოს, არა წდვევა;
 განგებასა თუ არ იხება, ვისგან მოგსვდეს ამით წვევა,
 და ამასა ჭეოფეს ყოვლი ბრძენი, ვის ცნობა აქვს ზეთ ზევა.

ეს უნდა იცოდეს კაცმა, რედი საქმელი მას ჭქეინ, კაცი ვერ გამოიყენებდეს; უმეტარი სულშივე იგი არს, რომელი ქვეყნათა და გლეხთა არა უარდეს; უბადო მოყვარე იგი არს, გაცირებასა და დაკრძომილებაში გაუშვას; ბორბოტი დიაცი იგი არს, ქმრის სიტყვას გარდაჭხდებოდეს; აგი შვილი იგია, მამა-დედისა ურჩი იყოს; ოსერი ქალაქი იგია, სადა განსიგება და იეფობა არ იბოკებოდეს; უგვანი ალერსი იგია, მეკობართ გული ერთი არ იყოს. რადგან შირველსავე ალერსისა შიგა ჩემსა და სულშივესა შუა ერთი ეჭვი გამოჩნდა, აწ მისგან ლტოლვა უძობისა. ანლო ყოფა და ალერსნი გამოსაღებასედ შევცვალეთ უკეთესიანო.

უთხრა შიარი

წავალ და დაგოსაღები გულისა მეტად სალითა,
 მიწას დაჯალტობ ცრემლითა ღვარულად მსქეფრად თვალითა.
 თუ ავი მიყავ, კარგს ვიტყვი ენა მსკერისა ძალითა,
 და თუ რამ გაწყინებ, შემინდეგ, ცხადად თუ იდუმლითა.

ამს სიტყვითა მათ საქმესა ბოლო მოეღო, და სახლის კრდოდამ გარდაფრინდა და მინდორისა მიმართა. და სულშივესა მწუნარებისა თითთა ვაბურებით იებინა და მრავალი ჭმუნვა შეეღვა, და უსომოს ურვისიგან ცნობისა საწვავართა გარდასდა, შირი მას კოშესა მიაზერა და უთხრა

შ ა ი რ ი:

ვის მიუთხრნა ჭირნი ჩემნი, გულთა რეცხლი სადებარი?
 მეურნაღმა ყე მომაკვდინა: წამალი მცა სავნებარი!
 მეკობარსა ვინ დაუგმო საქმე სიბრძნით საქებარი,
 და მოყვარება იგი მიყო, ძნელად სთქმელ სიმბობარი!

ესე არს არაკი შურის მეძიებელისა და სრვის მოქმედის კაცისა გაფრთხი-

ლებისა, და მათ გულ დასოთავან განუძღვლის, და მათის ბოროტის ჭირის შემთხვევისა, და მტრის სერის განშორებისა, და მიუნდობელის მოყვრების მოცილებისა და მათის ტებლის სიტყვით მოუტყუებლობისა. დადრობითა და მუსთლობითა ჟავრთა ამოყან რომ ენებოს და მოდორებს ცდილობდეს, ამით არა აუღადდეს და ჭკვა და ცნობა მოისმაროს. წადილი ამის საქმის ესე არს: ბრძენმა უამთა ვითარებათავან რაც მოინახოს, სხვასა-და-სხვას დროს მოჩინის გზები დანახვით გასინჯოს, ჭკვის საფუძველი რჩევის სიმტკიცესე დაამყაროს, და არცა აღადებით და არცა შეწყენილი მტრისა არა დროს არ მიენდოს, და საცდურითა და ჭკვარობითა არ მომშვიდდესო.

უთხრა შაირი

თუ გინდა ჭირსა მოშორდე, შეჭირვებასა მეტასა,
ბროლუჟად სიტუვა გასინჯე, თვალი მიაზფარ ტქეტასა;
გაღასულს მტრისა არ ენდო, შენგან სელურისა რეტასა,
და რა მოგერვეა, მაშინ იქმს მისთა სახმილთა შეტასა!

კ ა რ ი თ .

წყალოვისა და მიტეზისა, რომელი ყოვლის კეთილისა
თავი არს.

დაბიშლიმი პირითა ჰატიოსნითა სიბრძნისა და გონიერისა გულისა უფალ-
სა ბარამანს უბრძანა:

— ეგე არაკი, რომელი განწყენებულსა და შურითა სავსესა მტერსა არა
მიენდოს, მოვისმინე, ამისთვის გავსწავლე. სიჭიშვის ნიშნსა და შურის ნაწილ-
სა მაშეგა დანარჩომისა სედედა, და რაზომცა მეშურნე სიტუბოსა უჩვენებდა,
მეორე სიფრთხილისა გზასა არ გარდაუქცევდა. აწ გულისა ჩემისა წადილი სას-
მილისა აღსავით ეტყინება, ვირემ ერთსა წვეთსა ცრემლისა ცვართა სწავლისა
მეტსრე კარის საგუბრისაგან დამწვარსა ღვიძლსა არ აპყურებ, გულისა სიმსურვა-
ლე არ დაშრტების, და თუცა გვიამბობ, კეთილსა იქო. არაკი მეფეთაგან შე-
რისსვისა და მიტეკებისა გვამცნეო. რადესცა მეფეთა თვისთა წარჩინებულთა რისსვა-
სა და ტანჯვასა უგან კიდე დამნაშაობა და წყენა გამოუჩნდესთ და დანახონ და
შეუტყონ, მათი აგრევე შერიკება, წყალობა და ჰატივი, ანუ მინდობა და პირ-
ველ დაცემას უგან მათი და მათის გვარის გადიდება და წყალობა საქმელთა თუ
არა?— ფიდ-ფაიმ გულისა გამდებელისა სიტყვითა და სულისა მომტაცებელისა
საუბრითა უმასუსა:

— თუცა მეფენი წყალობისა კართა დასშვენ, და მცირისა შეცოდებისათვის
რისსვისა ბრძანებასა ვაჭყენენ, მათნი მასლობელნი მისსურნი უჩწომენო და უსა-
სო შეიქმნებიან და კვლავ აღარა რდეს მიენდობიან, და ესეთისა საქმისაგან რრ
რიგისა ჭირისა მოსაკალი მოუვა: ერთი ესე, რომელ ყოველი საქმე გაურთიკებუ-
ლი და მოშლილი შეიქმნების, და მეორე ესე, მეფენი თვის წყალობისა და მო-
წყალებისა გემოს ამარს დარჩებიან. ერთს დიდსა მეფეთაგანსა უთქვამს— თუცა
ერის კანნი სცნობდენ ჩვენისა სულისა გონებასა, წყალობის ქმნას რა გემო
აჭკს, ჩვენსა კართა რრგულობისა და შეცოდებისა არა რასა მოიდებენო.

მოახსენა შაირი

შემცოდე კანნი თუ სცნობდენ უწყებით წამ-და-წამისად
შემცოდეთ მიტეკებისა თუ რა გემო აჭკს ამისად,
შეცოდებასა სულ ჭყოფენ, უამ გამოკუთალ უამისად,
და ნიადაგ დაამავებენ, ბოდიშს ითხოვენ რა მისად.

მეფეთ აზნავთა შემადგობელი და გამაშენებელი მიტყეებისა უძველესი არა
შე არის, და აღამიანთა დიდების—კეთილი სიზატიოსისი გამოცხადება მასინდა
შემოხნდება, მრისსანება დათრგუნოს და მიტყეებისა ბრწყინვალე სათელი გამო-
საბრწყინოს. იცოდე, კაცთა მრისსანებისა მოთმინებასა ჯოჯოხეთისა აღისა დაშ-
რეტს—ძალ-უცს, კაცობრივი და კაცობის რისხვის სასძლის ბიდასი სამსეოდ გაც-
სადებული შეიქმნებისა.

თქვა ლექსი

კაცობა მარტო არ არის გულგონობისა წესითა,
რომელი რისხვას მოითმენს, სისრულეს ჭბოვებს ზესითა!

მეფეთ სიკეთე ყოვლის კაცისაგან მოსაწონებელი ესე არს, სრულესა სი-
ბრძნითა თვისთა დროთა და უძათა სისწორით სამართლობდენ და არა წამისა და
წუთისა თვისთა მოწყალებისა ბუნება მიტყეებისაგან არ დააცალიერონ. მაგრამ
მოწყალება ესეთის წესით სამს, რომე მსმენელთა ყურთა უსრულად არ მიესმას;
მისტყმელი ესეთი ჯერ არს ნაძლადვეი მას შიგა არა ერიოს რა. ამით მეფო-
ბისა სახელი გადიდეს და შენაირებით შეიმკოს. ქვეყანათათვის მასკეწარობი-
სა, საშიშარის ნიშისა და სამსიარულთს წყალობის ბაგი გარ მოიხდუდონ;
არცა ერთგულნი მრავლის წყალობის უიმედო შეიქმნან, კერცა კაცთა სიბორო-
ტემს რისხვისა შიშისაგან იყრხი ქვეყანასეოდ გაბეჯით დადგანო.

თქვა წყობილი

ინასევედა ჯიმშედ ჯარსა,
შიშ-იმედთა შესაჯართა.

კითხსა მოხუცებულსა რიგინის გლით და მართლის ენოვანებითა ესე იგა-
ვს ესრე უბრძანება:

— გისაცა მრისსანების მოკვეთა ნებავეს, ესე ქმნას: ბოროტისა წილ ბო-
როტსა ნუ მიავებსო. მიტყეებისა ნიშანი ესე არს, სიქიშვის იფიონი თვისისა
გულისა სახილამ აღმოფხვრასო; მოწყალებისა საწილი იგი არს, შემტოდე მო-
ყვასსა-თანა მანვე ბოდიში მოითხოვოს და თვითვე მოაქციოსო.

თქვა შინაი

როსცა მოგრიოს უფალმან მას შემტოდესა შენასა,
შენ მიუტყვე კვ ზომი, მართ მიემსგავსო ზენასა.
მტოდველი ცოდვით მეუდარია, ქვე დაუცია წყენასა,
და შეუნდობ—მკვლარი აღდგება, შენით მიიტყმს ლხენასა!

თუცა გინმე ამს საქმესა გამოკვლევიით გასინჯავს, რაცა საცხადოდ სამს
გამოხნდების, რომელ მიტყეებითა და სიუხვითა კაცის ზატიოსნება და ქველობა
თუ რაწომ გაზღაურებთ. მაშე სამს კაცი რართ ამს საქმეთაგან კვებული არ
შეიქმნას. ეს დაფარული არვისთან არის, დაუსხოვნებლობისაგან, და მიუხდომ-
ლობისაგან და უმეტრებისა და დაუნამავებლობისაგან არა კაცი გაწმდილი არ

არის. თუცა ყოველისა ცოდვისა ნაცვალი მიეგოს და ყოველისავე დანაშაულის მიუჭაფა ეზღვიოს, ამით ქვეყანისა და სვასტანგისა დიდი ზიანი მოხდებოს.

მოასხუნა შაირო

სინჰართი გაუსინჯავად სრმაღსა ნუ მიჭყოფ მუჭასა,
თვარ დანანებ ანაზდად თვალისა დასასუჭასა!
სიმშვიდეს ნუ დაუტეებ, კით ზერობილი ჯდეს თუ ჭასა,
და ტასტ-გვირგვინისა შერება რას არგებს მკერდსა ფუჭასა?

მეფისაგან მართებულა—ერთგულნი, სწავლის მიძიებულნი, ხელ გამომაკალნი, მეცნიერნი ამთვან რომელნიცა ცილისა შეწამებასა ნაცვიოდენ, გაკრძაღვით გამოიძიოს და სცნას. თუცა ესეთი ვინმეა ქვეყანათა, და სვანგითა მოვლა და რიგი შეუძლია და თემთა გავებისა რჩევა-განწყება გამოუგა, და მისანდობელი და ერთგულია, და მის გავებებსა და გადიდებასა შინა უშმაურობასა და ზაკვითა არა ჭყრფის და ბორბოტა საჭმეთა კეთილად შესცვლის, —თვისსა გულსა წყალობითა და ქველის საჭმითა შირკულსავე წესთა აღიყვანებს. მეფეთ წყალობა და რისსეა ორივე უსაზღვროა. მეფის გამოსადეგი, სრულის სწავლის მოჭმედი და მშვიდი, სვამადისა დამთარავი და დიდებულთ კარიგება შექმლოს, იგი დიდებისა და მნეობისა დიქსი არს. ქვეყანის მოურნეობისა საჭმე ესე არს, რომელი სრულისა ჭკვისა და მეცნიერი კაი¹⁹⁶ მჩიველი და ხელ გამომაკალი, მისანდობელი და შირობის აღმასრულებელი, ჰატვიის მეფეელი (იყოს) ესეთი გამოიჩინონ, და რომელი რომელსა საჭმესა შინა გამოიყენებოდეს; გამოიძიონ და ჰზოვონ, და თითო-თითო მისისა შეკლებისა მსგავსად და მისის ჭკვისა გავრად. რჩევისა და გულაჩნობისა შემსგავსებულად მისი სამეფო თითო სამსახურებელი ხელთ უდვან, და თუცა ვისმე კაცისა სიკეთესა-თანა აუგიცა რამე ნასონ, ნუ მოიძაგებენ, ამისთვის რომე კაცნი უაუგონი არა იქმნებან.

თქვა ცაუში

მოყვასსა უაუგოსა თუ ექბ, მარტო დარჩები

ესეთსა საჭმესა შინა ამ რიგად გაფრთხილება სამს: თუ ვინმე ერთსა საჭმესა შინა ესეთი კაცი იყოს, მისგან ერთი რამ დასავლისი იქმნებოდეს, სამს იგი ამას საჭმესა მოაშოროს. ესეთი საჭმე კაცთაგან უქმნელია, რომელი თვისისა სარგებლისათვის თვისისა ჰატონისა დასავლისი ქმნას, მაგრამე ესე სწავლა ამისთვის წარმოკთქვი, რომე სცნათ—ესეთი კაცი რაგინდ ყოველის ზნეობით შექვეული იყოს და სრული მცოდინარე, თუცა ესეთი მოჭმედება შეამცნიოთ, მისგანაც ხელის აღება უმჯობესია, თუ არა უგუნური, უმეტარი და შენი მანანებელი რაღა სიტყვა უნმსა? მოშორება უნდა! და ამას სიტყვითა გამოცნობისა და

196 ვარიანტი : მეცნიერი კ ა ც ი მჩიველი.

* ამ წინადადებაში შესმენილი «უნმსა» მოითხოვს ზედ შესრულებს მიცემითის ბრუნვის დაბოლოვებით. მაშასადამე უნდა იყოს: «თუ არა უ გ უ ნ უ რ ს, უ მ ე ც ა რ ს და შენს მ ა ზ ი ა ნ ე ბ ე ლ ს, რაღა სიტყვა უნმსა?»

ამა ამბის სმენის უკანის შეფეთების ხამს, მათის კარის გამოკეთა და მისხნდო-
თა, რომელთათვის სჭკუენო საქმე უბრძანებიათ, მათი საქმე კეთილად გამოიძიონ
და სცნან, ქვეყნისა და სვანეთისა, დიდისა და ცოტისა უოკელივე საქმე მათგან
დაფარული არ იყოს. ამით ორთა სრულთა სარგებელსა. მოიგებენ: ერთი ესე,
რომე მათის მოხელეთა და მწკეთა საქმე გამოეცნადებისთ, რომელი სიმართლის
მოქმედია და რიგისი, და მეორე—რომელი უსამართლოა და უსწიკო. რომელი-
ცა მოსამართლენი არიან, მათ ქვეყნიერი საქმე მიანდონ და მათ შეინდგენ, და
შატვი მიანყრან; და რომელიც უსამართლოა, მისი სახელი მოსახსენებელისა-
გან აღსრტონ და ქსორობისა მატასეთა აღწერონ.

თქვა მჩხობლელი

ღვთისა მონანი, შიშთა მწონანი გლეხთა დაუდგინე გამეკ მოურნელ,
თემთ ამასენი, არ სსვის საშენი, მხედ მიანქმე გაცთა მოსურნელ.

ორგულად ჰხადე, გარე განადე, ერთ სისხლის მსმელი, მოძალადენი,
გინ ერთა ავნებს, მოაწვეს ავნებს, გარე შეიცავს ვითა ბადენი.

ესეთი მხენი, დასახსენი, დიდი ცოდვას დასადგინებლად,
გისგან ჩივიან, გულნი სტვივიან, ღვთის წინა მივლენ წარსადგინებლად.

კეთილ მოქმედი, უფლისა მსკედი ავს არ იხილავს აქა და იქა,
ავს ვაცს აკეთებ, თავს აკეთებ, მალ შეიმურავი, ვითარცა ჭიქა!

ველავ ესეცა ამ სახითა ხელის უფალთა და მხეთა გულთა შინა იწყან,
რომე შეფენი კეთილის მოქმედთა კეთილსა მიანიჭებენ, და შეიტრდეთა და ორ-
გულთა მისთა ვეროვნთა მისაგებულთა მიაკებენ. ამით ჭკვიანი და გონიერი კე-
თილის საქმეზე აღჩავიან მოუძღვრდებიან და არცა სიშატვიანსეუ მოუღონოკ-
დებან, და მოჩხუბარნი შიშითა და რიდიოთა ბორცოსა, ავს და ვანთ სასიან-
ნოს ველარ შეეცდებიან. ერთი ამისა შემსგავსებელი ღომისა და ტურის არა-
კიაო. რაიმ ჭკვიანსა, როგორ უოფილად?

ბარამანი თქვა არაკი

უთქვამთ, ბნდოეთის ადგილსა ერთი ტურა იყო, ვირისად* სახელდებული,
შირი ქვეყნისათვის მიეწიდა და ზურგი მოსავლობისათვის მიეპურა. მისისაკე ტომ-
თა-თანა იქცეოდა, მაგრამ სორცთა ჭამისა და სისხლთა-დათსევასა მხეცობრიბ-
სა წესითა არა ჭყოფდა.

თქვა ლექსი

ბაკეთა მისთა სისხლის სიმად სსვკ მხეცებერ არა არებდა,
ბორცოტა ერიდებოდა, ცოცხალთ კვლას შეიზარებდა.

მოყვასთა მისთა მოსიუფლათ და ამასეკდ შურნი აიღეს, და შუდლითა და
ლალკითა ეტყოდეს:

* სამს ვარიანტში ყ ი რ ი ს ა ს მაგიერ ამ ტურის სახელიად ვ. რ ი ს ა არის ნა-
ხმარები, და ამ უკანასკნელს შემთხვევაში ვ ი მ რიგად არის ხელთ-ნაწერებში დაწერილი,
რომ ვ და ი ვი არა, ყ და ი გეგონებათ გადაბმული.

— ჩვენ შენს განწყობას არ ვინებთ, შენი ნაქმარი ჩვენ ცოფავდ მიგვანია. ჩვენ რომ უკან ღხინსა გვიზრასაუ და ჩვენსა წესთა და რიგთა არ სჯერდები, ეს არ იქმნების. შენც ჩვენი საქტიელი უნდა დაიჭირო, თუ არა, ჩვენის ერთობისაგან რადგან ვალთა ავიკეცია და ჩვენისა მძობისა საყულოდამ თავი გამოვიტყობია, ნუბიერი სიტყვასეუ სატანჯილზედ გაგიცვლია, თვით სასარჯლოდ თავი საზურობილუმი დაგიპატიმრებია. რაჲ სარგებელი მოგიპოვებია? კაცისა მართებულისა, ამ სოფლისა გემო მოტამოს, რომე მოსავლისაგან უნაწილო არ შეიქმნას, და სასიმულ-საქმელი რადგან სიტყვასდის აღმოაჩინებულისა, ამისთვის მოუყარები არა სამს განაწაროს; მათის წესის გარდასკლა არა საქმელისა კაცთაგან. წარსული დღე აღარ მოიქცევა და მეორეს დღეს მისი ჰოენა აღარ მოსდება, მისა ამ დღის წარსდენსას და ცუდად გაკლასა რა იგავი აქვსო!

უთხრა ლექსი

ძოდი, დღითი დღე ვიღხინოთ, რაცა დატკნაღდეს ხანანი,
რადგან არავინ იცინა სჯალე სადა გვაქვს ვანანი!

ტურამ უთხრა: რადგან შეგიტყვიათ, (რომე) გუმიწდელს დღეს გაუვლია და აღარ მოიქცევა, მის ჭკუის მეოფელის კაცისაგან არა სამს სჯალის მოსკლას მიენდოს. ხვობს დღეს საგზალი რამე შეიკრიბოს, კრძელის გზის საყოფი ნუზლი გაჭყვესო.

უთხრა ლექსი

დღეს შეუკრიბე შენს თავსა საგზალი თან წასტანი,
სჯალე არ იცი რასა იქმ, სად სული მივა, სად ტანი.

ეს სოფელი თუცა თავით ბოლომდე საყოფა, ესეცა ძალ-უცს—ის სოფელი ამით იპოვების; რომელსაცა თესლსა ამში დასთესავთ, მუნ უჭტეკლად მას მოიძვიოთ.

უთხრა შაირი

უცადე იიქელის თესვასა, თუ გაქვს ამინდი დღესისა,
თვარა სჯალ ქრთილის მოკნისა შეიქმნა უამბესისა.
თუ მუშავობას არ იღვი, რაჲ გაქვს ქმნადა წესისა,
და გაღოს ლეწავსუდ გასცუდდე, საქმე მოგტყვეს გვესისა.

ჭკვიანს ვაცის მართებს კეთილს იქმოდენ და მადლს ამრავლებდეს, ამით საღმრთო და სჯილო შეიქმნების, და ამისი გული უკვდავს სვე-სვიანობასა მიემოსხვევის. ამისთანა იგავი ქვეყანად საქმის გურთხეკით იქმნების, რომე იგი საუკუნოსა სახლს შინა დაემკვიდროს.

უთხრა ფილტიკაური

ძოკვდაობისა სახლის კართა თავსა ნუ მისდებ საძნელო ძვირსა,
მოსკენებისა სახლი ააგე, კლდეში დაუდევ საყოფლად ძირსა!

დღეს რაცა ღონე გქონან გარჯისა ტაიჭი შარისა სიგრძეთა სამს არბო, ხორცის მოსკენების სიღისაგან საგრობის საგზალი შეიკრიბო, საჭახუკისა სათავნობისაგან სიბერის ბაზრისათვის სავაჭროს სარგებელი ხელი იგდო,

და სიცოცხლის სარგებლისაგან უკვდავებისათვის, სიკვდილის ძვირფასად ერთი რამ სასიზარო გაიმზადო. ერთს დიდს ვისე უთქვამს: «დღეს შეგიძლია და და არა იქმ, სვალე რა შეიტყობ, კვლარ იქმო.»

თქვა შაირი

ოდეს შემეძლო, ვერ ვსცან მარგებდა ეს გაგებანი?
რა რომ შეეიტყვებ: კვდადე, აღარ მომეცა რგებანი
სოფელს თუ იცნობ, ასრეა მისი ბოლომდე გებანი,
და მოგეტეს— იცან, შეიტგბე, გავნებდეს თუ წაგებანი!

ამ სოფლის სიკეთე ელვის მსგავსია, ბოლო გაუტანელი და ჭირის ღრუბლის აჩრდილის სიხშოსავით წარმავალი. არცა მისი კეთილისა სამს გულისა დაზერობა და არცა მისსა ბორცოსა ზედა შეჭირვება.

თქვა შაირი

ვის მიეტეს სისარული, იხარებდეს აულადად,
ვისაც ჭირი მოკვლინოს, ნუ დაიხენს ზედა დადად:
ეს სოფელი ესეთია, ორსავ გაძლევს კარ განადად,
და რადგან არც ერთს გაგითავებს, მიკვირს, გიუვარს იგი რადად?!

ამ სიტყვის ბოლო ეს არის: ამა სასრუნავის სახლისათვის გულის შემს-
ჭვალვა ჭკვიანისაგან უქმნელი საქმეა; ღვაართა სადინელთა ადგილთა სახლის შე-
ნება ბრძნის გონიერისაგან მოუგონარია. ესე ნათსოკები სახლია: სვალ გასვლა
გვისამს და სსვავან წასვლა!

ტ ა ე ბ ი :

ამა სახლსა შენ ნუ აკებ: დაგეჭვავა, თავს წავებ!

მათ უთხრეს: ეჭა, ყირისავ! შენი სიტყვა ეს არის, ჩვენ ქვეყანის კეთი-
ლი დაუტოვოთ, მაგრამ ეს შენცა უნდა იცოდე, საწუთროსა კეთილი ამისთვის
განხილთა, რომე მისგან სარგებელი მოკიდოთ რამე და მისის მოსავლისაგან
გემოვნად გეჭამოთ. ყირისამ უთხრა:

— ამ სოფლის კეთილი ხელის აჩრდილია. ჭკვიანნი მისით კეთილსა სა-
სულსა გაითქმენ და უკვდავებისა მადლსა მოიგებენ, და სწორეთა გზათა სიარუ-
ლითა სიკვდილისათვის საგზალთა შეივრებენ, და საქონლის მიზნითა მუნ სა-
მკაულსა შეიმზადებენ და სატანჯველსა და ჭირსა განებებან.—თქვა: თუცა ორ-
სავ სოფელსა ბედნიერობა გინდეს, ესე სიტყვანი ყურთა საყურად გაიყარეთ—*
ტბილისა საჭმლისა გემო ეელსა ქვეით არ ჩასცილდების. ამისთვის ნადირთა
მოწვევდასა კერძაღვნი, რაცა საუგუნოსა შეებისა შოგნისა წესითა ხელთა მო-
გეტესთ, მას დასკურდით; რაცა თქვენისა ბუნებისა და გვამის სიცოცხლისათვის
გმა გეყოსთ, მას ნუ გარდამატებთ; რასაცა ცხადად ჩემთვისა ტყუილსა შესწმა-

* აქ ხაზის ადგილს შეუსაბამოდ ნახმარი იყო ვარიანტებში კავშირი «და», რომე-
ლიც უშლიდა მოთხრობის აზრის გაგებას. ამიტომაც იგი ამოვიღეთ ტექსტიდან.

რედ.

სნიდით, ნუღარა იუბნებთ. მე თქვენისა ალერსიანგან მოშორებების შენდობა მომეცით და მოგეშორებო და ერთსა სამარტოსა ყურესა დაკვდებო.

თქვა ტაემი

წავალ და მარტო დაკვდები, კარსა დაიხმავ წინარე.

ყირისა რა მოყვასთა მისთა კერე მოღვაწებისა და ღოცვისა წესთა ზედ ფერსნი მტეიტვად მდგომარე ნასეს, შეიგადიმეს და სიტყვა ვერა რა უგეს, და ბოდიში მოითხოვეს და მისისა ქებისათვის ენა ააუბნეს. ყირისამ მცირისა ხანთა უკანის ერთი საღოცავი და სამოღვაწო მუდრო მშვიდობის ადგილი ჰპოვა და მუნ დადგა, და მის თემის მახლობელნი მასთან მშვიდობით მივიდოდნან. ყირისას სადგომს ახლოს ერთი ტყე იყო, ფერად-ფერადითა ხილითა შემკული, სვენარინითა და ყვავილოვნებითა ერძის წაღვოტსა მის კველუცობისა მეშურნობითა თვისი ზირი ზირ-ბადესა შიგა დაფარა, მისის სუნხელებათა ფშვისა ნიაკი შეუწვენელად დამწნარს გულს უგვდავებისა სუნსა მისცემდა.

ჩახრუხაული

გულის გამღები, ცნობის წამლები გაშლილობანი უღუნდა სულსა, ჭაერის მტეში, ღონის მომცემი გონებას სსნიდა, ჰქურნებდა წელულსა, რუს ზირს მწვანენი, ამო არენი, წამს შეიქმნა თვალ მსიარულსა, და წვერ გამო ფმსა გამსგავსე მასა, შეუნიერებით ტურფა და სრულსა

მას ადგილს მრავალნი მხენნი და მფრინველნი შეკრებულყვნენ. მათ ხელ-მწითლად ერთი ღომი ჰყვათ, დიდად ძლიერი და მეტად საშიშარი, ჯიქისა უფიცესი და კეფისა უგისკასესი.

ღ ე ქ ს ი

ყვირილი ქუხილს უგვანდა მართ უმაღლესი ჭკნისა, თვალთ ცეტსლს ჰყრიდა გამწურალი, მსგავსება ჰქონდა მებისა.

მის ადგილისა მკვიდრნი ყოველნივე მას ჰმონობდეს, და ამისის წყალობისა და საფარველსა ჰქეშე მყოფნი, დროთა და ჟამთა ამოკლებდეს. მას ჰქებულსა სახელად «ქამიჯუმ-დევი» ეწოდებოდა. მისი მძლავრება თემთა და ჰქეყანათა მიჭფენოდა. ერთსა დღესა ქამიჯუმ მის სუე-სვიანობისა გამრიკეთა ყოველთა რასმე ამბავთა ჰკითხვიდა და მრავალი რიგი საუბარი ჩამოკარდა, და მათში ყირისას ამბავი ითქვა, და მისი ესომი მტოდინარობა და მოღვაწებისა მოქმედება ხელ-მწითლესა ყურთა მიაწვდინეს. რა ესმა, სულ აღძრვით და გულ წადილით მისის ალერსის მოქნე შექმნა.

თქვა ლექსი

თუ მისი ზირი ენას კაცისა თვალთა გუგათა,
სულისა თვალთა საკდომლად დასმიდა თვალთა¹⁹⁷ შეგათა.

მერმე ქამიჯუმ მისისა სურვილისა საზღვარსა გარდასტოლდა, მისისა მო-

¹⁹⁷ გარიანტი: დასმიდა გ ი თ ა შეგათა.

წოდებისათვის კაცი გაგსაგნა, და იგიცა მძღლის სულმწიფის მოწინააღმდეგისათვის მისსა კართა მოსასვლელად მოემსადა და მოვიდა. ხელმწიფემაც მისი საფერი პატრივი მიახურა და ნადიმთა შინა გამოაჩნეული ადგილი უბოძა. მისი ყოფა-ქცევა, სიძარტლე და სიკეთე გასინჯა, ყირისას ჭკუა და საჭტიელი ერთის დიდის ზღვის მსგავსად ესვენა. ძღადინარობის მეტნობითა თვალ-მარგალიტით სავსე სიკურად გაიტადა, საქმის გამძრიეობითა აწავის შეუსწორა, მოღვაწეად და მჩაქვლად დიდად მოეწონა. მისის საქმის სისრულე ყოველივე საკვირველად დადგა.

თქვა ტაუბი

ოქრო და გეცხლსა წმიდასა კერას უბოკებ წიდასა.

ქამიჯუმის მისი ალერსი დიდად მოეწონა და მათთან საუბარი ვასსიძისა, დაი გაიშინაურა. ესრე დღემან რამემან გამოვლო. მეტე თავის წინა შეიყარა და უთხრა:

— ეჭა, ყირისაგ! ჩემს საბრძანებელსა სივრცე და სიგრძე დიდი აჭკს, მისი მოვლა და გატება მოუვალია. აწ შენსა მოღვაწეობასა და სიკეთესა ჩვენსა სასმენელსა მოუწევია.

უთხრა ტაუბი

უნასავად შემიყვარდი, ვითა ღვიძლსა წამლად აწდი.

აწ მე რადგან შენ გნასე, ნასვა ნასმენსა უმეტესა და სმენს ნასვის უმტირესიო!

უთხრა ლექსი

ქვეყანად დარი არა გუვას, ესე მსმენოდა სმენითა,
რა გნახე, ათასით მეტობ, რაცა შემეტყუო სმენითა.

აწ ჩემი ნება ესეა: ჩემი საბრძანებელი და საგარეკვი და სვასტანგი ყოველივე შენ მოგანდო, მათი საურავი შენთა სელთა ჩავაგდო და შენი საჩინსი ესრე ავამდლო. ჩემთა მხეთა და მასლობელთა და სელის-ყოფალთა შიგა ალერისო, და ჩვენის წყალობითა და მოწყალებითა შენს მოყვარეთა, მათთა და მეტემეთა და ამხანაგთა სედა ამ უამად ნებეობითა, სიკეთითა და პატრივით ამაღლდეო.

უთხრა ლექსი

ბუნდერს ჩვენსა კარს წინა ვინ თავა დადგას მონებად,
დიდება მიენიჭება, ორისავ სოფლის ქონებად.

ყირისამ მოასუნა: ხელმწიფეთაგან მართებული და წესა, თემის მოძულელად და გამბეებლად შეგნებელი და მისინდო კაცი დაადგინონ, მაგრამ თუცა რომელსა მისი შეძლება არ ძალ-უტყ, მას არა უნდა დასაქმონ; ამისთვის რემ, თუ მას მის საქმისა გარიგება არ შეუძლია და მისი გატება სელით არ გამოუვა, რაფცა ცოდვა და უგზო საქმე მოხდება, ხელმწიფის ბრალი იქმნება, და მისი გაურვიებლობა და საბრალეობის მოუკლელობა მის დაძაღვისებელს ეკითხება. ამ სიტყვათა წადილი ეს არის: შენსა სამსახურსა შიგა საშინელნი მსენნი მრ-

გაღნი აზრის საქმის გამრიგენი, შემძლელებანი, და მისანდობელნი და ეგეთისა საქმისაგა მარადინენი, და თუცა მათ ეგეთსა წყალობასა უზამ, თქვენს ბედნიერს ეუფლასა საქმობის ზრუნვისაგანაც მოასვენებ, და ივინიცა თქვენგან ამა ვატიოსისა დიდებასა დაიმაღლებენ. ქამიჯუმი უთხრა:

— ამა უარის თქმისაგან რაჲ სარგებელი გაქვს, ანუ ესეთისა დაჟინებითა რასა შეიძენ? მე არას საქმიითა შენგან სელსა არ ავიღებო. — ყირისამ მოასხენა:

— მე თუცა ხელმწიფისა საურავი ხელთ ვიპყრა, ეგოდენი მის გამგეობის გამრცდილობა არა მქვს, შეეგოთ საურავი ორ სასეთა კაცთა მისანდობელთა: ერთისა მეცნიერისა პირ - შენახულისა და მიუფერებელისა, და თვისისა სიტყვისა მქმნელისა და თვისთა წადილთა აღმასრულებელისა, რომე საქმიითა და ხერხითა და სიბრძნითა თვისი გაგებული წარმართოს, რომე რისხვისა ისრისა სსგნად არ დაიდვას; მეორე ესე, რომე უგადრისი მოითმინოს და არა ინაღვლოს რა, და ზრახვა-გინება, გმობა და მოყვირება არ იწყინოს. მე ამა ორთა კაცთაგანი არცა ერთი ვარ და არცა სიხარბისა და მოხუკებისა ნდობა მქვს, რომე ცუდ კაცობისა ტვირთი გზიდოო.

უთხრა წუობილი

რადგან დმერთმან გამხისა,
სიგლასაჲე წარმიჩინა,
ჭკუა ტვინსა დამხინა,
და სირცხვილისა მომარხინა.

ხელმწიფემ ეგე საგონებელი ეუფით გაიძოს და მე მაგა ტვირთისა ჩი-დვისაგან მათავისუფელოს, ამისთვის რომე, თუცა მე საქვეყნიეროსა ბაკთა თავსა შევიწყვადე, ეგრე შომისდების, რაჲცა მათ რომათა თაფლით საკსეთა მსდართა ბუზთა მოკვლინაო. ღომმა ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ყირისამ თქვა არაკი

მოუუბნებიათ: ერთსა დღესა ერთი საბრალო, ბუნებით წმიდა, წესისა მტკიცედ მხერობელი მწირი ერთსა სავატროთა ვლიდა. მუნ ერთი საბრალო მეზუნგიაე ნასა; სიგლასაკითა მცირელი შემოსავალი ჭქონდა, და იგი ამა ვატიოსისა მწირსა ცოტას ხანს მის დუქანზე უეუფდომასა და განსვენებასა ეკედრა, და იგი მისის სიტყვით მუნ დაჟდა, და მეზუნგიაემ ვატივი სცა და ერთი თასი თაფლითა ააესო, მწირს მიართვა. მას თაფლის თასსა, ვითა წესია, ბუზნი მიესვენენ, და რომელიმე თასისა პირსა დაჟდა, და რომელიმე საშუალ თასისა. რომელნიცა კიდეთა ისდენ, ავიღად გაფრინდენ, და რომელნიცა საშუალ სხდენ, ფერსთა თაფლი შეეწება. რა გაფრენას ეცადნენ, ფრთენიღ თაფლსა მიეკრნეს და სიკვდილის მსხეში ჩაგვიდენ. მწირს გაეცინა და ხელი შეიტკეცა. რა მწირის უსილავი ზღვა დამშვიდდა და სიცილისა და განკვირების ღელვა დაწყებარდა, მეზუნგიაემ ჭკითსა:

— ეჭა, სასურველო! მე ხილული ზუნგია რომელი მქონდა, შენ გიძღვენი, და რაღაცა შენისა უხილავისა ზუნგისაგან სცას, მე გამომიცხადეო.

უთხრა ცაეში

აღაღე ტკბილნი ზაგენი, შაქრის გემოსა მავენი!

მწიკმა უთხრა: ეს სოფელი და მისი მოყვარე ამ თასში დავინასე, და დაფარული ცხადად მებეჭნა. ეს თასი ამ სოფლის მსგავსია: თაფლი სოფლის მოცემული კეთილი(ა) და ბუნნი—მისნი მჭამელნი და შეთვისებულნი, თასის კიდესა მსხდომნი—სახრადო გლასანნი, მცირისა საზრდელისა დაჯერებულნი, და თასს შუა მსხდომნი—სისარბისა და მოხვეჭის მოქმედნი კაცნი, რომელთა საწუთოს შუა ჟღომს კეთილი ჰგონიათ. მათვე სოფლის განწყობული მასე უადვილესად შეიპყრობსო.

უთხრა შაირო

რად შესვამ სოფლის ჭაშნივსა? თუ ესე გესაწყინარა მისგან, რომ სრულად დაება? მან შეაჭირვა ვინ არა? თუ გინდა შენი ცხოვრება, მშვიდობით დასაძინარა, და ეგრევე ცოტას დასჯერდი, რაღა მოგერთვას წინარა!

ამა არაგისა გაშირება ეს იყო: სელმწიფემ ჩემი ბოლო ფართა ამ სოფლის თაფლით არ შემწებოს, რომ რდესცა ჩემის სულის ამოხდის უამი მოიწიოს, საიწიოს გზას წამავალობა ადვილად შემქმლოსო.

უთხრა ლექსი

მომზადე შენი საგრობა: უამის სისწრაფის დრონია, გიწოდონ, წარსულა შეგემლოს, მგზავრობა საადრონია.

ქამიჯუმ უბასუს: თუცა კაცი თვალსა სიმართლისაგან იპყრობს და სამართლის გზასა არ გარდაუჭტევს, და წყალობისა და მოწყალებისა კვალსა არ დაჭკარავს, და უსამართლოთა და ბოროტის მოქმედთა ავის ჩვეულობისაგან მოაჭტევს, მისი სვე-სუიანობა ამავე სოფელს გაშიდიდრდება, და მას საუკუნოს მადლობა ხარისხთა აღიწევსო. ყირისამ მოასსენა:

— თუცა სელმწიფობის მოსავალი წესითა და რიგით იპყრან, მათ სამართლის სუნსელებითა სუნი ეწონებათ, მაგრამ მე ამ სოფლის საქმის სიმტკიცესა და სიმაგრის სასესა მინდობა არა მჭქს, ამაღ მისი დროსა და წესის მყოფობა უხანრა, და მის მდგომარეობას¹⁹⁸ გული არა სამს დააჯეროსო. — ქამიჯუმ უთხრა:

— რადგან ჩემი წადილი შენით აღესრულება, მით შენ უბადოდ შიშის მორქესა შინა თავსა ნუ აგდებო. შენ რადგან ეგეთი სიკეთე და კეთილი ბუნება გაჭქს, მაგას მტერისა ფარულისაგან არა ეწება რაო, და თუცა მტერის მონიე-

¹⁹⁸ ვარიანტი: და მის მე გო ბ რ ო ბ ა ს ა.

ბა რამე, მე მას უერთა მოკუეულარტნი, რომე მათი გჳა ჴეიკრას და ჴენ დიდებისა და სიკეთის სარისსთა აღვიყვანებო.

უთხრა ტაეპი

მტრის სრავსა რადღა ვეკრძალე, თუ მოყვარე მეყვს მეძალე?

ვირისამ მოასსესა: ესეთს წყალობას რომე მიპირებ, ხელმწიფურის მოწყალებსაგან ჩემთვის ის უმჯობესია, რომ გამიშვათ და ამა კელსა ჴედა განცხრომით ვიარგობდე, და ამა სწუთრას კეთილისაგან წყლითა და ბაღასით ვიშვებდე.

თქვა ჩანრუხაული

ერთს წამსა გუღით, ედემსა რგუღით, სისარული სჯობს მოწყუენინარად, ათასთა წელთა გაუზომელთა ხაღველთა ვიყო შენაყინარად.

ქამიჯუმი უთხრა: მორიდებისა ზრუნვა გუღით განიშორე და ჩემად მასლობელად თავი იჩინე და ყოვლისა საკარტავისა¹⁹⁹ ტაეპს თავს დაიდევო.—ვირისამ მოასსესა:

— რადგან ჩემი საქმე ესრე მოგიწადინებია, უარი და უქმნელობა რადღა გავწყო? თქვენგან ერთი პირობა მინდა, რომე ჩემთა ხელ-ქვეშეთა ჩემი იმედი ჴქობდეთ, და ჩემნი სწორნი და მოღარენი ჩემის შერისხვის მოშიშრნი იყვნენ და ხელმწიფის გუღი მათის საბერგლით არ გამოცვალონ. ამისი საგონებელი არ განიშორო, ჩემხედ მოწყუელს სერსსა და სრავსა ჩსრკვა დაუწყო, და ჩემის სიკუდილის მოწყადინეთა ყურის მიუზერობლობა რიგინად გამისრულო.

უთხრა ლექსი

ცილის წამების სიტყვითა გუღს ნუ განიწყობ ჩემადო,
მტერს მტრობა შეენის მოყვრისა, მეშინის გასასემადო.

ლომის მას დიდი პირობა დაუღვა და თვისი ქვეყანა, მოსავალი და საუნჯე ყოველივე მას მიანარა. ყოვლის თავის მასლობელთაგან იგი უადრესად გაამდიდრა და ძნელთა რჩევათა უმისოდ არ იქმნა. ხელმწიფის ჴვაშიადი მის მეტ-მას აღარავინ იცოდა, დღითი დღე ლომისა მასხედ სარწმუნოება ემატებოდა; ესრე შეთვისდენ, ვირისაგა მისად უმსახუროდ წამსაგა ვერ დადგებოდა, და ვერცა ლომი უმისოდ წუთს გასძლებდა.

უთხრა ტაეპი

სადაც მოჭერობა მოემატება, ყოველი ასრე დანსატება.

ესე საქმე ლომის წარჩინებულთა მიმიედ აუხინდათ და ყოველი სვესკინანობისა გამკენი მისსა საკოდ შეითქუნეს და მისის მტრობისა ცეცხლის პირობა გააძლიერეს, დღეთა მისის გამოცვლის რჩევითა აღამებდეს, და ღამესა მისის გაცრუდებისა საგონებელითა გაათეებდენ. მათი საქმის ბოლო ამასხედ დაასკენეს, რომ მას ორგულობა რამე შეუთქვან. რადგად ქამიჯუმის გონება მას ჴედ არაოდეს სიკეთისაგან არ მიდრკებოდა და მისის სიყვარულისაგან არ გადგებოდა, ამისთვის სრავთა კტადნენ, რათა ლომის სარწმუნოება რადგან მას მინდობოდა და კეთილად მიანხნდა, გამოეცვალონ და მათი თქმულობა გაიუღინონ.

199 ვარიანტი: ყოვლისა ს ა კ რ მ ა ლ ა გ ი ს ა ვ ა გ ე ბ ა .

თქვა ლექსი

საკვირველს სერსს ვეცანდნო, გზანი მოკნასოთ სრავითა,
მისი დიდება დავამსკათ, ჩვენ მღერა ვიწყოთ რავითა!

მერმე ერთი მათგანი წავიდა და ლომის სადილად რაც სორცი შეესასით,
მოიპარა და ყირისს სადგომს დამალა.

ლექსი

შეირეს დილას²⁰⁰ რა ლომი ოჭროს ჭანგ შესმეღვას
სიგროსა სედა აღმობდა ბრწყინვალე, კარ-განსმეღვას!

გეზირნი და დიდუღანი სსამსსუროდ აქმსადნენ, და დიდნი და შეცნიერ-
ნი ხელმწიფის კართ შემოკრებენ. ყირისა რაღაცა დიდი სქმისთვის სსუგან სად-
მე წასულიყო, და ლომი მას უღოდინებდა და მის ქების ქველობას კიდე არა
რასა იტყოდა.

ფიციკატური

ენა ჩვეულის სულისა დარად²⁰¹ საყვარლის სსეფს მოიხსენებენ,
წამ გამოუვლად მოსურვებულნი მისსა სატრფოსა სიტყვით აქებენ!

ხელმწიფის სადილის დრო მოვიდა, და შიმშილობის ჭრანი აქმსადნენ
და ნდომისა დონე გაუძლიანდათ. რაცა განწყობული სორცი იყო, მრავლის ძე-
ნითა მცირედი რამე ვპოვეს. ლომსა შიმშილმა ძალი დამართა. ყირისა იქ აღარ-
სად იყო და მტრანი მოხანი (იუენი;) და რა მტერთა ჩასეს შიმშილობის ცუცხლი და
რისხვის მოკრეკა ერთმანერთში აერთავა, მაშინ შესძენა იწყეს, აღბორებვისა დე-
მელი აუტყინეს, და მათის ნებისა ქაბრანოანი გამოუცხვეს. ერთმა მათგანმა თქვა:

— მის მეტი დონე არა გვაქვს, ხელმწიფეს ვაცნობოთო და სარგებელი
და ზიანი გავარჩიოთ და შევიტყოთო, და რაგინდ უმართებულად იყოს, მაშინც
მოკანსენოთო. — ქამიჯუმ ყური მიჭკრა და უბრძანა:

— ერთგულთა და მისანდოთა მოსამსახურეთ და შინა ყმათა შეკონება
არა დროსა არ უნდა დაუტეონო, და კეთილის ყოფა არ დაივაწყონ, და რაცა
თვით შექმდოსო, გასრულებას ეცადნენო.

თქვა ლექსი

რაცა კაცი წყალობასა დასწყავლის, მართებს ესე:
შატრონისა დასაყლისი არ დამალოს, განაწყესე.

შითხარით რა გინახავთ, ანუ რა გსმენათო? — მათ ცრუთა და ჩხუბანითა
მოახსენეს:

— მე ამას ვეკობ, ის სორცი ყირისს თავის თვისისთვის წყალობსო,
სსკამ გვლარბნილობით სიტყვა გარდმოავდო და თქვა:

— მე არა მგონია, მისგან უბოროტესი მტაცებელი მსეცი სსვალა იყოსო! —
სსვა წაკით იტყოდა:

²⁰⁰ ვარიანტი: მეორეს დღესა რა ლომი.

²⁰¹ ვარიანტი: ენა ჩვეულის სულის სადარად.

— ეკეთის თქმისა გაინჟგა უსამს, ამით რომე ყოველს გაცსა მტკრნი და მოყვარენი ჰყვანს, და ნდომით მრავალ გვარსა სიტყვასა იტყვიან. კაცი ძალე არ იცნობის და სკაშიადი ადვილად არ შეიტყობისო! — სსკამ კადნიერად საუბარი იყო:

— განსლამცა სწორე სკაშიადი ადვილად არ იცნობის, მაგრამე თუცა ხორცი მის სადგომის გამოჩნდა, რასაცა დიდნი და მცირენი მისთვის ორგულობასა და სიბაკესა იტყვიან, ყოველივე თურე მართალიაო! — ქამიჯუმის ნების სადავე სელთაგან დაკარდა, და ესრე ივითსა:

— ესე ვაჭნი მისთვის რას იტყვიან, და ანუ მის სიმეხთლეს რად ამტკიცებუნო? — ერთმა მუნ მდგომარეთაგანისა, რომელიც მათივე მოდასე იყო, მან მოახსენა:

— ეჭსა, სელმწიფევე იტყვით პკვიდრნი მის კმაკობასა და მცბიერობასა დიდად უჩივიანო, და თუცა ამის შეცოდებისა მოქმედია, მისსა ცხროკებისა შინა ამა დამნამკობის მორეკისა კერ გასცურავსო და ორგულობისა ნაცკალი ადრე მიეგებისო — სსკამ თქვა:

— მისი ხერხი და ქაჯობა მე დია ვიცოდი და მრავალნი მოწამენიცა მყვანან. ესეთისა მოღვაწისა საქმე ბოლოდ საგომობრად გამოჩნდებოდა, მაგრამ ყერთ ეს ერთიდა დანამაული გამოცხადებულა. — სსკამ თქვა:

— უცხოდ სიკეთისა და მოღვაწებისა გზასა გავსკენებდა და ანა წმიდებისა ანაფორა წამოკისსა, ასრე ენება, ამ გვარს საქმეში თავი შეურცხკენულად დაეფარა. შიკვირან, ესეთნი ბოროტნი მისმან გოხუბამის ვით დაიტვირა!

მოახსენა შაირი

ანაფორა არ აცვიან სჯულის წესთა დასადებლად,
ცხროვართ ტყავი წამოკისამს მეელსა კრავთა მოსამებლად,
მით დაფაროს სიბოროტე ვაცთა აზრის აულებლად,
და ქება მოუღვაწებთა სულის ცეცხლთა მოსადებლად!

ერთი სსკა წარმოდგა, და ესეთივე საუბარი დაიწყო და თქვა: ეს წმიდა და მლოცვაი იტყოდა და შელანებულ იყო, სელმწიფის კარისა და ქვეყნის საქმეში გარეკასა, უწუალათა და უადიერთა განშორებისა ცდილობდა. აწ მას თუცა ესეთი ორ გულობა შეახნდა, დიდად გასაკვირვალაო. სსკამ თქვა:

— რადგან სელმწიფის განსწესებულსა სადილსა რედაცა ესრე მისირად ყოფილას, ამით ყოველივე გამოჩნდების: დიდ ძალსა ქრთამსა აილებდაო და სელმწიფის საქმესაც მრავალს მოიპარეკდაო!

თქვა ლექსი:

მებადური ნადირობად თუცა დასდევს მიწვიკ სირსა,
როცო მურთხთა დამნასკელი იტყვის აღმერთო, კინძვა ლიწსა.

და მათ დიდებულთა საბესლარი მინდორი ცარიელი ხასეს, შესმენისა ჰყენბითა ამღერეს და ქაბუჯას* გულის ასპარეზთა ეჭვის მტკერი აადინეს. კვირებ-

* შემოკლებული სახელია ქამიჯუმისა.

მაც ზაკის ცხენი სიმრუდით უკუღმს აზბიეს და მრავალ რიგი წერილი სელმწიფის გულში დასახეს. ერთმა მათგანმა თქვა:

— თუცა ამ საქმეს მართლობით იტყვიოთ, მარტოი არათუ ოდენ ორგულაობას ესე, განაღა კეთილისათვის ბორბოტი და შატის დაუსწავლელობა და ზედ უსწულაობის შეძინებაა!—სხვამ სარწმობის მსგავსად სიტყვა დაიწყო და თქვა:

—ჭე, მოყვასნო! ესეთისა სიტყვითა და საქმითა თქვენთა კეთილთა შაკად ნუ შელებავთ; ესე ვითარის თქმულაობითა შორს მეოფის თქვენის მისი სორცთა გბილთა გბენასა*, რომე მრუდას სიტყვასა სხვა მოსაგებელი მოაქვს, მწარესა და გესლანსა საქმესა მოგცემთ. მართ სელმწიფემა ბრძანა მისის სადგომისა მოხსრევა და ცილების მტერისა სიმართლის გზისაგან განშორება. თუცა სორცი მის სახლში ჰპოვეს, თქვენი სიტყვა გამართლდება, თუ არა და რაღას იტყვიოთ?—სხვამ თქვა:

— თუცა მართლად ცნობა გინდათ, მალ დასწრაფება სამს, რომე ჩქარად მოიბოთ, თუ არა მისნი მშტოვარნი უოკელგან არიან და წამსა ზედა აცნობებენ, და ამისსა საცადელსა ადრე ეცდებისო.—ამა სელმწიფისა შეინახეთაგან ერთი გადნიერად ზე აღდგა და თქვა:

— ამ საქმისა გამომიებასა საგებელი მოაქვს. თუცა მას ორგულსა დანაშაული გამოუჩნდა, თვისის სერხითა და ქაჯობითა ესეთსა სხანჯთა შეჭვრავს, სელმწიფის გულსა გამოსცვლის, და ესეთსა მუხთლობასა თავს გარდაივლებს, და ესეთსა საკვირველსა რაჲმე შასწმასნის, ესოდენთა მართალთა კაცთა რაცა მისი სიმტყუენე უცნიათ, საეჭვად შეიქმს.

თქვა ლექსი

იგ ჯადგი თვისსა სერხსა აცადუნებს, არ დადგების,
ტუეილს მართლად დაგვანასებს, არ ეგების რა ეგების.

ესეთისა საუბრითა ლომი ესრე გაარისხეს, რომე მისმა მოყვარულმა გულმა ყირისას სიმულილის გზები მონას, და მრავალ საგონებელი და გულის სიტყვები შემოიკრიბა და ყირისას მოყვანა ბრძანა. საბრალე ყირისა მტერთი ხრიკთაგან უმეტარი და გზისაგან შემოქცეული, რომლისა მისანდობელი კალთა ამა ცილისა მწკირითა შეუსრული იყო, კადნიერად ქაჯუმთან მოვიდა. ლომმა ჰკითხა:

- სორცი იგი, რომელი გუშინ მოგაბარე, რა უყავო?—მან მოახსენა:
- სამზარეულოთა მივებარე, რომე სელმწიფისათვის სადილად მოერთმითათო.—მზარეულიცა მათ შემასმენელთა დაშნი იყო, და მით ივარძმა და მისი მიბარება დიდად უარ-ჰყო. ლომმა ერთი მისანდობელი და საშატო კაცი მიავლისა და მოაქებინა. სორცი იგი, მტერთაგან დამალული, ყირისას სადგომს ჰპოვეს.

* როგორც აქ, ისე სამს სხვა ვარიანტშიაც, ამ წინადადებას აკლია შესმენილი. ჩვენის აზრით ეს დაკლებული შესმენილი უნდა იყოს ორ-კეტი: «ნ უ ი ქ მ თ.»

და აიღეს და ცხადად ღომთან მოიღეს. ეირისამ სცნა მტკრთ სრიგი იყო, და მათი საქმე ეურკათ და ადრითგანვე მისის საქმის სერხის საბელი უგრენათ, და თვის ნებას სწევიან და სწადელი აღესრულებათ!

თქვა ლექსი

ჩემთა ღსინთა შისის შუქი თუცა ბორცვთა დაწვეკრა,
ამ დღეს ადრე მოკვლადი, იქმნების თუ აწე კერა.²⁰²

მათ გეწინთგანი ერთი მკელი იყო, რომელ მათს საქმესა შინა ეგოდენ არა რედა და მათ შემსმენელთა არა შერთოდა. ესე ჰეძანი დაედა: თუცა ჭეშმარიტი არა სცნას, მას საქმესა ზედა იერხი არ დაადგას; თუცა საქმე სრულიად არ გამოიწვლილა და გულ-დაჟერებით არა დასკუნა, მათში არა აღერაცხოს. ეირისას მოყვრობის გზასაც ჩემულადა. რა ესე საქმე მოისმინა, წინარე წადგა და საცხადოდ მოასსენა:

— ეჭა, ხელმწივე! ამ უგვაროს დანამული სომი გამოჩნდა და ამ უწყალოს შეცოდება გამობრწინდა. აწ ხელმწიფის უძჯობესი ესე არს: ადრე მისი სარისსეულად მიტემა ბრძანოს, და თუცა დაიუოკნე და უუი არ მიუჰყარ, სხვა დამნაშაჰენიცა მისის შეცოდებისგან აღარ შეშინდებიან და უფროსად გაგულავენდებიან.

თქვა ცაუმი

უწესოს თემსა ყოველი საქმენი დაირღვევიან.

ღომისა ეირისა მიღმარ დააყენა და გრძელსა საგონებულსა ჩავარდა. ერთი უურძავი მელი მის წინაშე მდგომარე იყო, მან თქვა:

— მე ხელმწიფის საუგეთოსას რჩევისა ვერა შემიგნია: რასათვის მისი უღეთობა, და ორ-გულაბა და ეშმაურობა მის წინ დაივარულია? მისი არა წმიდა გონება და საცდურთანის სრეკები რად ვერ ჟინია, და ამისა მოკვლასა არა ცდილობს? ქამიჯუმი უბრძანა:

— შენი სიტუვა რაა არისო?—მან მოასსენა:

— ეჭა, ხელმწივე! ბრძენთ ნათქვამია: არისხვის მიზეზი მშვიდობის ყოფისა და კეთილისათვის მოუგონიათ, ამისთვის რომელმანც მომაკვდინებელი ხრძალი გამოჩნევის ქარქამით არ ამოამღეროს, ჩხუბის ისარი ფარის ხმარებით ვერ მოცილდოსო; რომელმანც არისხვის ცუდითა მუხთილობის ძირი არ შემოჭრას, მშვიდობის ნერგმა საწუთროს წაღვოტის შივა ვერ გაისაროსო.

უთხრა შაირი

სან არისხვა არის ბორცუთი, სან არისხვით აშენდებიან.
არისხვა არ იყოს, მშვიდობა უცილოდ განქარდებიან.
ხე შეუხსლავი არ ვარგა, ცუდად გაუშვებდებიან,
და ჟეკვლს არა მარგლი — ჯალვარძლდეს, სხ შამბთა მოკებებიან.

²⁰² ვარიანტი: იქმნების ა წ, თ უ ა წ ვ ე რ ა?

რომელმაც ქვეყნის მოურნეობა მოიძიოს, ამით ჰპოვებს, ქვეყნის მახსარნი კაცნი აღმოვსვრას. თუცა მისი საყვარელი, ანუ გულის სებისა, ანუ შვენიერი მას არ უნდა — თვალს ახსნას, რაკაკანდაც ბაღდადის ხალიფამ ქვეყნის სამჯობინაროსათვის თვისი საჩუქრით სსურველი აღმოვსვრა. ქაშიჯუმ ჰქვითს, რომ გორ უოფილა?

ეურ შაგმა თქვა ანაგი

მოუყვანიათ, ჩინეთის ქვეყანას ერთს თემს ერთი ხელმწიფე უფლობდა. მოსამართლეობის სისწორითა ვიმშადისებრ ხმელეთის მახველებელს ტყუის ვაძი დროს და ქაშის საჩუქედ შექმნა, ალექსანდრესავით სახელმწიფოს რიგის ადგილები უკვდავების წყაროს წყლით მოერწყო.

შ ა ი რ ი

მისის მსჯავრის სისწორეს ყოველგნით იძხვდა ებანი, უსამართლო და უწყალო არ ჰქონდა ახლო დებსანი. ასის დღის უშორს ვასცლოდა უდიერთ კაცთა კრებსანი, და უდაბურთა და შეხობას იყო დღე ყოველ ქებსანი.

ქას ერთი ბე ესკასსე შენიერი, კეთილ გონებისანი, მრავალი კაცი სიუხვის სატდებლით შეეკრა, წყალობის და სიჭის საყენებითა დაშქართა და ვართა სუელთა სირები ვატივის მასეს შიგა ვაგებია.

შ ა ი რ ი

მისთანა ვიმძა ემობოს ქვეყნად შობილი დედასა? ტან-სარო, ვინად მწყალობი, კარდი შეხროდა მქედასა! რას ქვეშ ანავის უნასავს კაცისა თვალთა სედვასა, და ენამ ვით აქოს? არ ძალ-ურს, რას აქნავს ცოდ დაუბედასა?!

მას ქაშას მას ქაბას ლოცვის სდომა გულს დაეთეს და მუნ წასვლის სურვილი მისის გულს დაანდა. მისი მოლოცვის ხმა საჯაროდ გაეფინა და ქაბას ვაემტოვარა.

თქვა ფისტიკაური

მის ადგილის ლოცვის სასოხი შენს კარს იმედად ჰქმენ დამტებულად, ვადი, ნუ ზრუნავ უთავ-ფესოთა ტომთა სლებასა მუნ სასლებულად! ვალობის თქმითა მთანი ვარდავლე, იყო სულისა მქობულად, და მგზავრი ათასი ვზოთა ველიან, არიან შენთა ფრთხილვით მქებულად.

მერმე მამას თვისის დაეთოკა და წასვლის დანტური იმოგნა. სილით წასვლა მოინება, და თვისითა მოსამოსურითა ერთი ესეთი ხომალდი ჰპოვა, ცასავით მადალი ცსრანი სიგერონი მსოთან უმცირედ ეხვეებოდა. მას შიგა ჩასიდენ და უფერსო წყალსედ ფესონს ცხენსავით ვამეზავრეს, მას ძელის სახლის, რომელს ვარი ქვეშედამ და სუეტნი ვედედამ ადგა, რიგის ტომონის სადაკე სუბუქად მვანდას ნიაკვარს სელთ უტდეს.

დ ე ქ ს ი

ვითა მთვარე წყლის ბურჯთა დავიდოდა და ივანდა, ნავსა ნაზირ მიწვედიან, დამაშვრალთა არა ვკანდა.

მცირედსა სანთა გჳს შეიმოკლეს და სულა განმრავლეს. ჭაბას მივიდნენ, და მათის აჯობისა და მოლოცვისა წესი აღასრულეს, და მუნით ზვარსნისა ქაჩავანთა შეერთდენ, წამოვიდნენ და ბაღდადს მოვიდნენ. ბაღდადელი დიდბუღანი წინ მიეკებნეს და დიდის დიდებითა და არძაგანით, კითარ სამდა, ეგრე შეიმოუძღვენ, და ამისსა საკადრისსა სრნთა გარდასდინეს და როჭიკითა და როჭითა უაღრეს უმასპინძლეს. რა ერთსა სანთა შრომისაგან მუნ ლხინითა და შეებითა განსკენა, თვისისა ადგილსა წასკლა მონდომა და ბაღდადის სალიფას გამოეთხოვა, და მისის მასპინძლობის მადლი და ზოდში მოასსენა, და დიდი ქება შესთვალა და არმადანად ერთი ჩინელი მსკვალე უძღვნა. თვით სამკზავრო ტვირთი შეკრა, ზვარსანსა პირი მიაზურა, და სალიფა თან იასლა ერთსა ეჟსა, უაღრესა, გამოუსაღმა და გარე შეიჭტა. რა შინ შევიდა, მსკვალე იგი მოაყვანისა. რა ნასა, გაცივიფრდა: მისსა სატსა ფითრათის მსატვარი ვერ დასასკედა, მისის პირისა შეენიერობასა და ტანისა ზროთა გაწყობილობასა ვერ გონიერი მაგალითისა მწერალი ვერ მოსაწყედა, და არსუდ მიწეგნილი სასის გამოძეგანი, მის გულისა მომტაცებელის სიტურთის წერილის ჩრდილსა ვერ მისწვდებოდა; მის ცნობის მიმხედლთა მაწავთა სასწუბარის საგდებელითა ერთი თემი, კითა ჭაჭკითა, დაეპატომრა, ქვეყნისა მასათობელი მთავრე შორის გზით მის ჩამაშის პირისა დადებასა ცდილობდა, ეკელუცობისა მრუდი სარჩელი მისის წარბის მშვილდურად გარდასრას გაცრედიული საფანჯალსა ზედა დაეგდო და მესესაგეთა სანადელი, ნასკვარ მთვარაღსავით რეტად, თვალის ფოლებისათვის აღეძრა.

მჩობლები

მისი პირი—ტრფიალთ ჭირი, ანთრავთაგან უსწადლე,
 მისი ბაგე—მიორაღთა მარტე, ღვიისი უფრო დასამადლე;
 მისი გვაძი—საროს მკვანი, აღზრდილი და ანაზარდი;
 მისი ვარჯი—ღამეთ ბარჯი, დაწეთ გიელკებს, ჭკონო ვარდი;
 მისი ენა—მაჭრის დენა, თაფლი ჩივის: «დაძმწარა!»
 მისი ბაგე—ღალთ სადაგე, მოწსა შერტსკა, გაიმწარა!

ბაღდადის სალიფამ რა იგი განცადა, მისის უსუღაინობის სისრულისათვის გულის ფერხი მისის სურვილის უეესა შინა დაეფელა და ღვიისსა ჭაშნიკისაებრ მთვარაღის ბაგეთა ეკემოვნა.

უთხრა ლექსი

შენ გული გულისა მოსტაცებ, უგულოდ შეიქმ ცნობასა,
 ჩემს გულსა წელულსა ვინ აჩებეს: შენთა წამწამთა სობასა?!

სალიფა რაზომტა ეცადა, სელით წასულსა გულსა ევლარ ეწივა; რამდენიც სანქმის გამოძედიებული ჭკუთა მოიძია და მოთმენის საწვრთელი წყალი ცეტსლსა დაასსა, მისი ალი უფრორე გაუძლიერდა.

თჭვა ლექსი

წერით ცრემლი აღარ შემშრების, თვალთაგან მონადინარე,
 ეს ტრფიალებსა და შლითა მიმატებს მოუთმინარე.

ხალიყამ მის მსკვალთს ლხინობად და შეუბად სელ-ჭეო და გლეხთ შო-
რნობა და ქვეყნის საქმე დაუტყვა. რა სელწიოეუ თვისსა გულისა ნებასა და
ლხინთა შექსოვს და საბრალთა და სელ ქვეშეთა თვალი აჭყარა, და ჩანგისა და
ხარბითის წყობასა ყური მიაპყრას*, შეჭირვებულთა და უღონოთა ჭრტინვა
მას აღარ ესძლდა. მტირესა ხანთა შინა თუმი აირია, და ხსუბი და ლაღვა გა-
ძლიერდა და მოფელიო უგულმართობა სინჭართი აძოფოთდა.

და თქვა შაირი

მეუემ თვალი თუ აჭყარა საბრალთა თვისსა კრსა,
თვით იშუბდეს საღვად მარტო, კრხდეს საქმეს მის მიერსა,
გლასაკუთ ჭირნი არ შეიგნას, ახატოლს არ ძლიერსა,
და მისი ბედი გარდაბრუნდეს, — ესრე უთქვამს დასაჯურსა.

რაცა ხანა ესეთსა საქმეთა წარხდა, სვე-ბედნიერობათა გამკენი სელმწიფის
ყურის მიუხერობლობით მწუნარე იქმნეს: ქალაქთა და ქვეყნათა საქმენი მიდრე-
კით ხანეს. მამინ ყოველნივე ღმერთსა ეკვდრებოდეს და მესუნაკეთა მოღვაწეთა
პირი მიაპყრეს; მწირთა, მსგავსად, ხალიყასათვის ლოცვა აწეეს და თვისთა
გონებათა მსგავსი აღთქმანი აღუთქვეს, ქველის საქმენი ღმერთს წინაშე შეწირ-
ნეს. ამისთვის სელმწიფეს ჩვენება რამე ესმანა, რომელ ერთი კაცი ვინმე ეტყოდა.

შაირსა:

ეჭა, მეფეო! რას იტყვი, მას დღეს განკითხვისსა?
სად შენი შიში არ იყო, შენ შიშისა იყო სხვისსა,
ქედ მოდრეკილსა კვითხვიდენ შენის გავგების ძვირისსა,
და სამწესოთა შენთა მოკლასა, სამართლის შესატყვისსა!

ესე რაი საქმნელია, რომელი გიბერია? საბრალთა და საწყალთა კაცთა-
გან სელი ავილია, და აწ საქმისა სელით გავარდნა მოგიწიოფა, ლამის სვე-სვიან-
ლობისაგან იერსი ჩამოგიცდეს! აღრე აღდეგ და შენი საქმე იურეო!

უთხრა ტაეში

თვარ შენვე ხასაგ, რასაც რომ ხასაგ!

ხალიყა, სინმარ-შეშინებულე, წამოდგა და ღმერთს შესტირა და აღთქმა
დაუდგა: «დღეის წაღმა ამისად ნაცვლად კეთილი გჴს დავიპყრათ», და მის მსე-
ვლისა მიუყვანებლობა ბრძანა, — «დაღაცათე არა რა მოთმენა შემქმლას და გულ-
მან ჩემმან ვერ გასძლას, მამინცა შიშისათვის ღვთისა, მისისა განრისხებისა
რადითა ესე მინებს ჩემნათ.» რა მსკვალე იგი ორსაოდ დღესა თავით თვისით
ჯდა, ერთსა ღმერსა ხალიყას ლხინისა საწადელი მოურავა და ანანდად საჯალა-
ბოთა სრათა შევიდა. მისედა, ერთი სახე თუცა ვარდი ცვარ-მოხსმული, დილის

* «მიაპყრას» შემდეგ ვარიანტებში იყო კავშირი «და», რომელიც ამოვიღეთ ტექ-
სტიდან, რადგან ამწიფობდა მოთხრობის აზრის გაგებას.

ნიაკით გაფურჩხნილიყო, თმანი სარდიონებზე მრავალ კვტად შეთხზნილი და მუშკო უბეთა შიგა დაფარულ იყო, —

ითქვა შაირი

ნარდი ხუტუტი შეენოდა ასამანის კონასა,
მას ხუტუტს ია შეეკრა, გარემოს ჭეფურთა ჭონასა.
თვალთა უიკუათა წელანთა გვანდა სარგოზი მონასა,
და ლაღანის გული დაეწვა მისის შურისა წონასა.

რა იგი გაიცადა, ხელმოიკეს ცნობა მიელა და სურვილის შეფოთმა ჭკუა—
ცნებისა საუნჯე—მოურბივა.

ითქვა ლექსი

ტრიფილეს მიმისტა სიშმაგეს მივეწურე,
წარბმა წამწმის ისარი მკრა, სისხლი რითღა მოვიწურე.

წარდენასაჲ დღესა მის მხველისა პირთა და თმთა ხუტუტობისა ჭკრეტი-
თა ხალიფას გული და ცნობა შეეპურა, და ხსნი და აქმნი ლხინითაჲ დააღამნა.
აგრევე ლეთის მასაგათა მიერ ჩვენების ხილვითა ხალიფა ლეთის შიშით უმჯო-
ბეთა გზათაჲ მოაქცა, და თქვა:

— მის მეტი ღონე არ არის, ესე ეშმაგის საბრხისა მიხეზი მოვიშორეო,
და ჩემს ცდუნებსა წამალი რამე მოკუბოკო, და ამ სხეულობისაგან ვიკურნო
და ჩემს საქმისა გაგებისა გზანი წარკმართო!—მოიხმო ერთი ხადუმი და
უბრძანა:

— ესე მხვეალი ჩემდა უნებურად შემოვიდა, და არა იკითხა რა და გამა-
რისხა. აწ წაიყვანე და ერთისა მდინარესა დაანთქო!—მან ხადუმმან მხვეალი იგი
წაიყვანა სწრაფად, და სადგომსა თვისსა მიიყვანა და თვისსა გონებათა ესრე
იტყოდა:

— ესე მხვეალი ხალიფას დიდად უყვარს და არამც ხვალე სიანხულად იწ-
ეოს, კიდეკ მოითხოვოს და, თუცა მოკვდება, მერმელა საგონებლობისა ხელი
გამოწვევისა ვალთასა ვერ მიმიწვდეს და ხალიფა გავიწეროძო, რაჲ ჭკუა არი-
სო?... თვისსა სადგომსა დამაღა და თქვა:

— ხვალ და ზეგ თუცა ხალიფამ მოიწინა, ვაცოცხლებ, ნუ თუ მოიგო-
ნოსო, და თუცა არა, და მერმელა სიკვდილსაც მოკვსწრობიო!

ხალიფა რა თვისსა სწოლთა მივიდა და თვისი საყვარელი მოაგონდა, ხან
მწუხარებასა თავსა მისცემდის, და ხან გულსა მოთმინებისა და ჭკვისა გზათა
ასწავლიდის და გერე გონებასა დაწყინარებდის. ღამეს ერთისა დიდი ჭმუნვა შე-
მოუსდა და მცირედი ღვიზო სუა, ჭკუისა ანდურბი და სწავლა დააიწყო და
გულთა მომტაცებელისა საყვარლისა საგონებელითა მოუთმენულად შეაქმნა. მას
ხადუმსა მოუწოდა, თვისისა ხელ-მკმნელისა ამბავი გამოჰკითხა და მეტად დაუყინა:

— თუცა ამას ღამეს არ მომკვრი, მოუკლავს არ გავიშვებო!—ხადუმმა რამ-
დენიცა მიხეზი მოასუნა, ვერათი შეიჯერა, და მისსა რისხვასაცა ეგრძელებოდა:

თვისსა სიკვდილსა სუდვიდა! თვისის სიტყვასდის თასად მთავრე იგი სალიფა-
სავე მოჭკვარს და კვლავ ღსისსავე და სისარულსა ხელი მიჭყო,

და თქვა შინი:

მე ვარ ღამის მოყვარე, ამ ღლის მომლოდინარე,
თასი და ჭიჭა ღვინითა ვსიკამით თავს გარდმდინარე,
ეინვა წარსდა და მოვიდა ივ კარდი მოუწყინარე,
და ზამთარმან გავლო, საფხუელი მოგვიკვა მოსაღსინარე*:

აწ სიტყვა შევამოკლოთ: სამ გვის ესრე მის მსველის მოკვლას ბრძნა, და
სადუმნიტა საბალოოს საქმესა სტერეტიდენ, ეგოდენი აყოენეს, ყოველი საქმე
უწყსურე შექმნა. ხალიფამ გულის სმა-ჭყო, ამს სესსა თვისის თავის კიდე
ვერავინ ჭკურნებდა და ამს საქმის მოშორებდა სსვის იმედით არ იქმნებოდა.

თქვა ტაეზი

ესე საქმე სსვის ხელითა არ იქმნებოდა, არად, არა!

რომელსაც ეს ხეში წადილი გავანდეკ და მის მსველის სიკვდილი ეუბრძნენ,
მათ მათსა საქმესა სტერეტიდენ, და მით დაყოენეს და არა ქმნეს. აწ სსვის საქ-
მით ხამს მოვიშოროთ ამისთვის მისევისა ზოგნა ეწადა, რომე სიკვდილის
თანამდები შექმნა. ერთსა დღესა, მალა ერდოსა სედა ვიღოდა და ეეფრატის
მდინარესა უმსურდა. მას მსველსა მისის სამსახურის ზოსტური შემოერტყა და
პირის-პირ დგა, და სალიფა მის შეპირებებსა უმსურდა. ხალიფას შიში ღვთი-
სა და დავიწყებულნი ცოდვანი მოავინდა, და თქვა:

— თუცა უბრალოსა სისხლისა დათსეკა და ცოდვისა ტვირთვა ძნელია, მაგ-
გრამე ასი ათასი სული რადგან ხემისა უხალკელობითა მოარსებულა, მის ჭი-
რის წამლს ამის უკეთესი დროსა ვერ ვუძიებო. თუცა ქალი ესე სულისა
ოდნად მიღირს, საბრალე გლქითა შეჭირებდა მისგან უმსველსაო. — მამის მას
ქალსა მოუწოდა:

— აქ ამოდი, სავთა სელასა სტერეტიდენ! — ქალი იგი რა მოვიდა და გარ-
დისედა, ხალიფამ ხელი უწივა და ერდოთავს გარდასტყურება, (ქალი) მდინარესა
ჩაიჭრა და ესრე შესტირდა (ხალიფას,) ვითამც თვით წყალსა დასთქმულიყო.
მერმე მისი მდინარით გამოღება და დაფლვა ბრძნა. დიდ-ხანს იგლოვა და დია-
დი რომე წარავო მისთვის. ქვეყნისა და ერთა სთნოსათვის თვისი სასურვე-
ლი თვისითა ხელითა მოაკვდინაო.

თქმულა ტაეზი

ერთს სამჯობინოდ მეიუენი ათასს სისხლთა მსქეეენი.

ესე იგავი ამისთვის მოვიყვანე, რომე ხელმწიფემ სტნას, რომე თემის
მოკლა და ქვეყნის სამჯობინარე უკეთესა, ერთისა ორგულისა და მუსთლისა

* სამთა ვარიანტთა არშიებზე, ამ შინის პირ-და-პირ, მიწერილია რომ იგი «მე-
ფის თქმულია» არის.

კაცის გაწყობასაო, და ვისგანაც წიანი გახშირდების, ერთი იგი მოიძიროს—
სიასის კაცის დაკლებასაო. ლომის ესეთის სიტყვითა მრისხანების ცუცხლი
აღუტყინს და ყირისას შეუთვალა:

— ამა შეტოდების რაჲ მიხეცი გაქვს, იგი წარმოთქვიო!— ყირისას რად-
გან შეტოდება არა რა ჭქონდა... ნათქვამია, რომელსაც დანაშაული არა აქვს, ენა
გრძელი აქვსო!

თქმულა ტაუბა

შეუტოდარი მამაცი გულოვნად გამოხდავია!

მანცა ერთი საწყენი სიტყვა და კადნიერი ზასუნი მოუგდინა. მათ მტერთა
აღსაბოროტავად შეწმინდეს და მომატუბული მოასხენეს. ქამუჯას რისხვის ცუცხლი-
სა ალი ზე აღედინა, და ფიცი და შირობა დააეწყუდა და ყირისას უღხენელო
სიკვდილი ბრძანა. ესე საქმე ლომის დედაძა სტანა და შვილისა აჩქარება, მოუფ-
თმენელობა, სხვათაგან მოცდუნება და გონიერების უგუნურად შეკვლა დაჭემო. თქვა:

— ჩემი სწრაფად წასვლა ხამის, ამისთვის რომე, ჩემი შვილი ეშმათა სა-
ცდურსა გარდაკარხინო, რომე რაჲ მძლავრნი რისხვითა აღბორცდებიან, ეშმანი-
ცა შეეწკვიან და მათსა ნუბასა მამის სელმწიფეთა დააფურებენ, რომე ამა ლექსი-
სა თარგმანებისაგან საცნაურ იქმნებისო.

თქვა ლექსი

წურომა, რისხვა, აჩქარება, ეშმათ ცუცხლებო აუგზია,
ბოლოდ სუელსა დაბნელებს, ამ სოფელსა აუგზია!

სწრაფად ერთი კაცი ქონდაქართან კავსავანა და შეუთვალა: მცირე ხან მა-
გისი სიკვდილი დაიფორენე, გირე ლომის განსიკვდილო, და თვათ ქამუჯუმთან მი-
ვიდა და უთხრა:

— შვილო ჩემო, მესმა, შენ ყირისას სიკვდილი გიბრძანებია. აწ მიბრძ-
ნე, რაჲ შეუტოდებია, ანუ რაჲ დასასჯელი გამოისჩენიაო?— ლომმა, რაჲცა ას-
მოდა, კვრე გამოუტანდა. მამინ დედამ უთხრა:

— ეჭა, შვილო! შენს თაგსა შურისა კელთა ზედა გზა გაუგებულად ნუ
შეიყვან და მოწყვლების მოსავლისაგან ნუ სუებულ ჭყოფ. ბრძენთ უთქვამთ:
რჯანი საქმენი რჯათა შესაწებაიაო: ცოლის ზეტოვი ქმარსა ზედა, შვილის არ-
მანგი მამასა ზედა, მოწაფის ცოდნა ოსტატისა ზედა, ლაშქრის ხერხი სპას-
პეტისა ზედა, მოღვაწის სასწაული მწავალს ლოცვასა ზედა, ვლენთ სამშვიდე
შეიფეთა ზედა, საქმის გარიგება მომჭირნე გამგებულთა ზედა, საჭირო საქმის
გამართვა ჭკუასა და ცოდნასა ზედა. თონი დიდნი რამ არიან ამა საქმეთა შინა;
ერთი ესე გარისა და მოდგმისა, და თვისი თაგისად ცნობა თითოის მათგა-
ნისა, და მათსა სიფერთა სიმნეთა დაყენება, და მათის ხელ-გამომავლობისა
და სიკეთის შეჭაფად ნიჭი; მეორე ესე: მათის ერთმანერთში გაწყობის ცდა.
ამისთვის სელმწიფის კარის კაცნი მეუფის მახლობელის ყმის ყოველნივე მტერ-
ნი იქმნებიან, და ამას ცდილობენ, მას სიკვდილი შეამოსიონ, და თურც ხელ-

მწიფე მათსა ნდომი-წადილსა ყურსა მიუზერობს და მათს ტყუილს დაიჯერებს, სელმწიფის ბედნიერობის გამგებელნი ანაზღად გაცუდდებიან. ამისთვის, რადესცა მტკნონი მოიწადინებენ, ერთგულთა ცილსა შესწამებენ და მისანდობელთა მუნ-თლობის სამოსლით შემოსენ, და ესრე შეუცოდებელთა ჭირის მოარეკსა შინა დაღუპვენ, და შემცოდენი მშვიდობით, ცოცხლებით და განცხრობით დღეთა დააღამებენო.

უთხრა ჩახრუნაული

შეუცოდარნი, თავთა მკობარნი, გულ-გატეხილნი ტვირთს ქვეშ კვდებიან, დაძნაშავენნი, ცრუ მოდაკენი შორით სიცილსა არ მოსცდებიან.

ესეთისა საქმის ბოლო ესრე მოსდების: თუცა საქმისა გამრიგეთა საქმენი ძნელნი გაემართათ, უზრუნველად მოშლასა ეცდებიან და იღუმალ საქმესა და სამსახურსა გამრუდებენ და ბრძანებსა ყურსა აღარას მიუზერობენ, და ათასი ბოროტი საქმე ქვეყანისა წესთა შინა გზასა ვზოკებენ, და მათგან წიანი და დასაჯლისი საზღვარსა გარდასცილდების და ყოველსა კაცსა სიბოროტეთა მეტნობა გაუფინებინო.

უთხრა მრჩობლადი

შურისა მეძიებელსა ნუ უსმენ სიტყვას ნოჩასა,
უცილოდ თემსა დაგუჭვებს და სჯულსა მოსასუარასა.

და შურის მეძიებულმან თავი აიღო ნუბითა,
შენს დიდებასა დაამხობს, ქვე მით დავარდუ კებითა.

თუცა მეშურნეთ ნაკშია ჩაუჯდე ქარ-კეთილითა,
ბრატათა შეესეთებები აფრითა მოკვეთილითა!

ლომმა უთხრა: მე სსვის სიტყვითა ყირისას განახენი არ მიმიცემია. ვირე მისი ორგულობა თვალითა არა ვნახე, ჩემი გონება მას ზედა არ გადრეკილათ. ლომის დედამ მოახსენა:

— სელმწიფის გული თავად ამზარტავანია და მეტადრე მისის კარის ერთ-გულთ კაცთა ზედა. მისის ორგულობის ბრძანება თქვენი სკადრისი არ არის, მისის სიმუნთლის შეთქმა ჯერად ფარდაგსა ქვეშე დაფარულია, და რაღ რამელსა ყამსა ფარდაგი მის საქმის შირით ახდების, მაშინდა მისი სიმართლე გამოჩნდების. რადგან ესოდენ ყირისა დაძნაშავედ დადგეს, სამდა შენის მოწყალე-ბის ტრამაღთა შეგეგროვას და მისი შირველი ნამოსახური გულისა სასუდეელსა შინა დაგემარსა, მისგან რაღცა შენს ბედნიერს კარზედ სიკეთე და კეთილი რამ ქმნილიყო, არაოდეს შენისა სავონებელის ქარტიდამ არ გამქრადიყო, და გაუ-სინჯავად უკვანი სიტყვა მისთანა სელ-გამომავალის კაცის წასახდენად არ მო-გესმინათო.

თქვა შაირი.

უაწონინი ამას იღუწის—ქველთ მირიდოს საწადელმან,
კუროს თავსა ვინ შეასოს, ყოლე ივნოს მისგან სულმან.

უღონონი სრისკე წმისინან, კით დასთხიოს გესლი გველმან,
და ღონიერთა ვერ ივარგონ²⁰³, კით ქარტამან წერად სველმან.

ჰი, შეილო! საგონებელის გამოკვლევის გამოძიებასა და ქვეყნის გასარბ-
გებელსა რჩევასა, რომელიცა დასახსნავი წინა დაედვას და ამისგან რამცა მოსა-
ვალსი საცნაური შეიქმნას, სწორე მოსამართლე და სრული გამოძიებელი ხაშს
მას გაარკვევდეს, ამისთვის რომე ადამიანთა სიბრძნის გამოკვლევათა დამნახუ-
ლობა ჰპროსნად შექმნილია.

უთხრა შაირი

სიბრძნეა წესთა სიმართლე, ქვე საფუძველი ყოველთა,
ყე აღმადრები სულისა, სად არის დასი ცხობულთა,
კაცთა სიკეთის მიძვეში, თბისა მისი მოუფოულთა,
და ქვეყნის დაზერობის ნიშანი ხმელთა და ზღვათა სოკულთა!

ვირბასსა თქვენს ბედნიერობითა მალაღთა ადგილთა და ვრცელთა საინახუ-
თა მიეწივა, წესთა სარისხი და მტკიცე კვარცხლბეკი ეპოვნა, ნადიმთა შინა მის-
სა ქებასა ბრძანებდი სოლმი, თავის წინა მჩველად და საკითხავად იგი გუვა. აწ
რა შენი საკადრისია, ესეთი შენი უკადრისი საქმე ივადრო? ვერ მიძხვადრხარ,
თვარა რომლის საფუძველი შენ დაგიდებოა, მის დამტკიცებას ხაშს ცდილობდუ.
რასათვის იგი მტრის სერხისა და მეშურნეთ იშინს მოგებისგან ვერ დაიფარე?
რა გინდ დიერთმან ადგამაღლას, საქმისა გამოძიებასა უფრორე ეცადე, რიდი
და კრძალვა ყოველის გზით შეიკრებე, რომე ჭკუისა მასლობელია. ამ გზით ბრძენ-
თაგან საკიცხელი აღარ შეიქმნები. ამ დასაშაულსა რომე მას უდებენ, იგინი მის-
ნი უარესნი არიან, ამით რომე ეგეთი ბრძენის და ჰუმანის სარკე მათის ფარბ-
ლით უნდათ გააშავონ და მინდობის საკეთილო კალთა მიწვირით შეუსვარონ. მე
ესრე შგონია, სინარბე და ანგარება მას ვერ შეატყუებენ, ნდომისა ცხენი მისი-
სა მონახულობისა და მტადინარობისა მინდოროთა ზედა არ გაიბრევა. ესოდენი
სანია ვირბისა ამ კარისა მოსამისარებე, სოარცი არ უქამია, და უწინაჲ ხმა ეგრე
გასული ჭკუნდა, და ამისი მოღვაწება ყოველთა ნადირთა ასმოდა და მათ ყურთა
მისი ქება მიწეინილ იყო.

უთხრა ცაეზი

ცხუდი სიტყვა ხანსა გრძელსა ვერ გაივლის, — უთქვამს ძველსა.

ეს დაიჯერე, სოარცი იგი მისთა მტერთა ვირბისა სადგომში დაუძალავთ.
ესეთი საქმე მეშურნესა და მატყუართა მრავალი უქმნიათ. ერთი მეშურნე კაცი
ყოფილა ესეთისა შურითა, რომელ სსვას კაცსა შესწამონო, «სისიკვდილოდ
გამოუშტებია» და მას უბედურსა თავისი თავი თავისის მონისთვის მოუკვლევი-
ნებია. ღომის ჭკითსა, როგორ ყოფილია?

დედამ უთხრა არაკი

უთქვამთ, მოხალდალე კაცი კანზე ქალაქის შინა ესხლდა, დიდად მეშურნე და

²⁰³ ვარინტი: ღონიერთა ვერ ივარგონ.

ღაროს გულისა. მას მესობელი ჭევა მართალი, წმიდა მღვთავი, რომელი მის-
თა დღეთა ღვაწლითა აღაშენდა და ღმერთა ღვთაობითა და კედრებითა ათქვდა.

თქვა ლექსი

ხურვილის სასთელს ანთებდა ყოველ ღამ დაუგებულად,
სიმათლის მეტსა ყველასა დასწევდა მიუსლებულად.

მობადდადეთა საწმუნო ზირი მის ზატოხნის კაცისათვის მიეზურათ, და
საკრებულა ნადიმთა შიგა მიწვი მისი ქება წარმოითქმოდა. მოქალაქე დიდებულ-
ნი მისსა სიკეთესა აღივებდნ და ძღვენსა, შესწირავსა ნიადგა მიუძღვნიდენ. შუ-
რით სავსე იგი მესობელი ამ საქმისათვის მის ზატოხნისა კაცსა ეშურებოდა,
და ამისისა სიმათლისა ცუდ ქმნისა ცდილობდა. მაგრამ მისის მშვილდისა ნას-
როლი ისარი მის მოღვაწებსა და მოთმინებსა არ ეტყოდა. რა რომე სცნა,
მას ვერა რა აწო, მეტად დადონდა. და ერთი მოწა ეყიდა, მისი ღია უხვად
მოწყალე იყო და მრავალსა ნიჭსა აძლევდის და ეტყოდის:

— შენ ერთის საქმისათვის მინდისარ და ამისთვის გამდიდრებ, და ერთი-
სა დიდისა შეძლებისათვის გწყალობო, და მეტა იმედი მაქვს, რომე გული ხემი
ამ ტვირთისგან ასუბუქო და ამა შეჭირებისგან ხელი საყოფელი გაძინათლო!

უთხრა ლექსი

რა თვალის წყალი დამწერისა გულითა გამოდებისა,
მაშინ იმედი მომეცეს, დამიშრტეს ცაცხლი დებისა.

მტირე სანა რამემ გამოვლო, მონა იგი ჭკუასა მოეგო და სამსახურს
უძატა. რა მან ეგოდენი ტბილი ესა მიუყარა და გული აღუსრულა, მანცა მი-
სის ზატოხნის ნებისა ცდა დაიწყო და ეგრე მოახსენა:

— მე რომე შენგან ზატივი და წყალობა მჭირან, და ხემსა სელმოკლობსა
იურგი, მე ეგოდენი მიუჭათა არ შემიძლია. შენი რომე და ნიჭი ამა უღონოსა
მონისათვის ეგრე გარდაგიმეტებია, მოვიდაზრისგანაც არა ითქმისო!

უთხრა ლექსი

თქვენის ზატივით ვისრდები, მით მივემსგავსე სოხსისა,
თმხნიცა ენად გარდამეცეს, ვერ გაქებ, კემო მგოსანსა!

აწე ესე მწადს, შენისა წყალობისა ნაცვლად მეტა სული დაგდა, და ამა ზა-
ტივის მიუჭათა სამსახური რამე გამსახურო.

უთხრა ლექსი

თავსა ხემსა განაცვალე უსასუიდელოდ ნამოკარსა,
ესე სული, რომელი მიდგეს, შენთვის გავსცემ გარის გარსა!

რა მისმან ზატოხნმან მის მონისა ესრე თავ- დადებით მისი სამსახურის
ცდა დაიწმუნა და მისის მოხმარების ესეთი წადილი ნასა, საქმის ზირის თვარ-
დაგი აისადა და უთხრა:

— იუწვე, მე ამ ხემისა მესობლისა საქმითა ესრე შეურკებულ ვარ, ღონე
აღარა მედების. აწე მნებაჯს იგი უზატიოდ რითმე შექმნაო. რამდენიცა ხერსი

კაცადუნე არ იქმნა, და ჩემისა რჩევისა საწადლისა ისარი მისსა საგანთა არ ეცა, და ჩემისა შურისა ცრცხლი წამ-და-წუთ ამდღდების და დღე-ყოველ ჩემი სი-ცრცხლე უგამურად იღვეისო. მისის ჟაგრით დღენი დამიწარებათ, სასურვე-ლი ცხოვრება მომისაგებიაო! შენ ესოდენსა ხსნს ამისთვის სათუთად გზარდე და გაფუფუნებდი, რომე ესე ჩემი საწადელი აღსრულა, და ამი დამესა მის ჩემისა მესობლისა ერდოთა ზედა გამოიყვანე, და მუნ მომკალ და დამგდე და შენ სხვა-გან წადიო. რა მე იქ მდებარეს მხასკენ, მას შესწამებუნ, და მისთვის შეაზერობუნ და ქონება და სხელი ღირვე გაუცუდდებისო, და პირის-წყალი, სიკეთე და მო-ღვაწება გაუქარდებისო, და სხვა კანთა მისისა სარწმუნოებისა სიმტკიცე მოქმ-დებისო, და მისი ჭკელობის მგზავრობა სატყუურად დაიდებისო, და კაცთა წი-ნაშე წერილით ამი ლექსის იკავით მისი სიმართლე მრუდად დანახებისო.

რომ უთქვამთ წყობილი

მოღვაწე წესთა გარდამკალსა
 გაუცხადებდა ზაკვით მკალსა:
 ჭკეუანძან სტნას, მალვით ხრავს მკალსა,
 მისსა ბორცუს უმალვას თკალსა!

მონამან მოასხენას: ზატრონო ჩემო, ეგეთი საგონებელი განიშორე და შე-ნისა საქმისა ღობე სხვა რიგად მოიძიე, თვარა, თუცა შენსა ნებასა მის მოღვა-წისა სიკედელი სწადიან, მე მას მოგაკვდიან და შენსა გუელსა მისის ჭმუნვის-გან დავსდელიო! ზატრონმა უთხრა:

— ეგე რჩევა გვიანი და გრძლად საქმელია, და არცა შენი ხელი მას მის-წვდების, და ვერცა ჯდრე შენ მისსა მოკვლასა შეიძლებ. მე ეგოდენი მოთმენა აღარ დამჩნობია სან-გრძლად გაძლება მქონდეს. რომელსა გეტყვი, ამი სამის-სურისა გათავებასა ეცადე და ამი საქმითა ჩემსა გუელსა ღსინება იიეცო, და ესეთ-სა თავისუფლობისა წიგნსა მოგცემ, შენ არავინ გაუჩკებდეს, და ერთსა ჩახვსა კეტხლსა, ვირე ცრცხლი იყო დღენი შენნი მით მოსჭამო და ამი ქალაქით თუ-ცა გასვლა გინძდეს, სხვაგან სამყოფი გაიხინო. მონამ უთხრა:

— ეჭა, ზატრონო! ჭკვის მყოფელი კაცი არავინ ესეთსა საგონებელსა არ მოიგონებს, რომელსა შენ ღამი. მტერი თავისა თვასისა სიცრცხლისათვის ხამს მოკვლას, და თუცა შენ შენისა სიცრცხლის ბაკით გახვალ, შენსა მტერსა რა ენების, და შენ რაე გერგების? ანუ მას რაე ტანჯვა მიეტემის, და შენ რა გ-ღსინებისო?

უთხრა შაინი

წალკოტსა თუცა ვერ გხვდავ საჯარდე აღუვაგებულსა,
 ვარდი ჭკეაოდეს თუ არა, რა მკამა მოშორებულსა?
 თუ მწვანე კორდსა ვერ მხასკენ, ზედა განცხრობით რებულსა,
 და არის, თუ არა, რად მინდა შორს მყოფსა, გამოძებულსა?

რამდენი ესე გვარი საწვრთელი სიტყვა უთხრა, ვერ დაჯერა, და მონამ რა თვისი ზატრონი ესრე დაჟინებულნი ხსნა, მის კაცისა ერდოსა გაიყვანა, და

თავი მოჭკუთა, და სიტყვების ტრამადას საკლად მისი სსიიტციელი ტანი მუნ დაუტევა, და ახატობის წერილი და ჩსკვით გეტსლი აილა, და პირი ისხანს მიაზყრს და მუნ დასამეკიდრებული ბარგი ჩამოხსნდა. მუარეს დღეს ბორბრტის მომარი მის პატრონის კაცისა ერდოთა ზუდა ისილეს, შეიპურეს და სპერობილეს დააპტიმტეს. რადგან უმოწმოდ მის ავის კაცისა სიკვდილი მას უბრალდოვდ დატუხილი არ შეიქმნებოდა, მობაღდადნი, უფროსი - ერთი დიდუბულნი მისის სიწმიდისა და სიკეთის მოწამენი იყვნეს, მისსა ავის ქმნასა არაგინ სჯეროყო, მაგრამ მართლის ტნობამდე ჟანჯისაგან არ გასხსნეს და ეგრე ზერობილად ჰყვათ. რა სანმა წარგლო, ერთი მობაღდადე დიდ ვაჭარი ისხანს მივიდა, და მოხამს სსას და თვისის ტომთა და ნათესავთა ამბავის კითხვა დაუწყო, და მის კითხულობასა შიგა მის პატრონის კაცის ამბავი ჩამოვარდა და მისი პატომრება უამბო. მან მოხამ უთხრა:

— დიდი უსამართლობა დამართების მას უბრალეს კაცსაო. იგი მკვლელობა პატრონისა ჩემისა ბრძნებითა მე თვით მიქმნია, და იგი წმიდა კაცი ესეთისა საქმისაგან უბრალდაო. — რაგორადაც თავი დამ უოფილიყო უოკელივე მისი სსესე წამოუთხრა, და მან ვაჭარმან ამისთვის მრავალი მოწამე შემოკრობა. რა ბაღდადს მოვიდა, უოკელივე მუნებურთ გამოუტსნდა, და უბრალე იგი კაცი საზურობილით გამოხსნას და მეშურნე იგი კაცი სანიადაგოდ გომბისა და წყევლის ისრის საგნად დაიღვა, და წმინდა იგი კაცი და მისნი მოყვასნი ამ ლექსთა წრთელთა და მსიარულისა გულისთა და ენათა იტყოდეს.

მჩნობლედი

დასო პირი რამეა მერაღად მწვირით საკსე ჩემთვის აღეს, თუხი ბერკით აღატყინეს, სერსით გული დამიდაღეს.

დამე ხელსა მოსაგონი მოიკრობეს უწესურთა, სრთვის წამწმით ნების ბეწვი გააპეს-ვე მოხასურთა.

გმადლობ დმურთსა, მომარჩინა, ყველა კარგად მომეკვლის, მას მიეგო მსგავსი მისი, ამად დასკვად წარკვლის.

ესეთი იგავი ამისთვის მოვიყვანე, რომე ხელმწიებმ სცნას, მუროთა მრავალი უცხო საქმე გამოვა, და ესეთსა საქმესა სხვანიცა მრავალნი ეტდებინაო. მურისველნი ტისანი, და თვენი ზღვისანი და პირუტყვის სმელისანი ბორბრტის მოქმედთა წესისაგან არცა ისინი დამშაიდლებანი. თქვნი უმანი რადგან ყირისას სელ-ქვეშენი შეიქმნეს, ამისთვის პირის-წყალი დაუტევეს, და ესე სერსი მოიგონეს და მისის სიკეთისათვის ბორბრტი შური აღმტეს. მეტ დია მიკვირანს. ესოდენ განჩისებულმან მოთმინე, და სიჭკელე და სოულგომელება სელთ იზყარ და ესე აღბორკება დასცადე. აწ ამისი ერთი ასეთი გაგება მოხსნინე, რომე შენისა სიდიდის საკადრისი იყოს. თუცა დღეს მისის განჩინებისა ლაგამსა აზიდავ, ხვალე საქმისა სიმართლე სთლად გეჩვენების და საქმისა სისწორე გამოჩნდებისო. ესეთი საქმე რასა სახესა არ გასცილდების: თუცა სიკვდილისა ღირსი არ არის, შენისა სიმართლითა წყალობა გიქმნია და უბრალე სისხლი სამ-

სჯავროს მატინსეთა არ წაგიწერია; და თუცა სამართლიანად სასიკვდილოა, ნებას კელთ გიბჟრია და მისის სიკვდილსა მიზეზი აღარ ექმნებისო.

რთხნა ლექსი

ცოცხლის სიკვდილი ადვილ მჩანს მეფეთა მით ბრძანებითა,
მაგრამე ძკვდრის გაცოცხლება აღარ ექმნების ნებითა.

ლომმა დედის სიტყვებთ გონიერად მოიხსინა და მოიბრძინა სასწორითა აქოსა და სტნა, რომე ერთი ანდერძი იყო მიზეზ-შემოთულებელი და სწავლა კეთილის სამყაროთ შეძეული, რისთვისა შინა წყალობა მოიხსენა და ბრძანა:

— ეირისას ნულარ მოჭკველენ და ხალჯად მომკვარონო! — რა მოიყვანეს, სისა და უბრძანა:

— მე ამას წინად ვაგინჯუ, და შენი ბუნება და აგებულება გამოვიცან, და სხვისაგან შენი სიტყვა ყოველთაგან უფროსად დასაჯერებლად მესმა. მტროსა და მეშურნისაგან ერთი საქმე მომიხდა, აწ შენ ავრევე შენი საქმე ხელად აიღეო, ჭკუა და ცნობა მაშინ ვაგინდების, კულ კლებულად და მოწყენით არ იყოო. ეირისამ მოახსენა:

— თუცა სელმწიფეს თვისი მოწყალებისა ჩრდილი თავსა ჩემსა დასაჩრდილებლად ნებას, ჩემი დამკვლავი გულიცა ვაასლდების, მაგრამე მე ესეთის ტყუილის შეწყობასა ვერა სადით ავსციდვდებიო. ნუ თუ სელმწიფე ერთსა დროსა უგუნებოდ იყოს, მაშინ სსკა რიგი სრივი მოიგვარებონ? საქმის ვამოკვლევამდე და სიმართლის შეტყობამდის რომ მე სწორესა ერთგულობასა ვედა წრთელად ვიდოდე, და ერთ პირობას ვედ სრული სისარული მქონდეს, მაშინ მე ყოველი ავი დამეპართოს! სამჯობინარო ესეა: ამისი თავ-გამოდებით მოძიება ბრძანოთ, რას ვზით მიერთგულებია, და სიმართლე მიმოქმედებია, და სწავლა უფროსად გამოახინებს, და ესეც ვიცი, საქმისათვის უკეთესი დრო და უამი ამის საქმის გამოკიდებაში ჩანან, რავკარდაც თქმულა

ლექსი:

გულო, ნუ ზრუნავ მტურნასა მოგონებულსა ნებას,
ნუ თუ სსკა ვარი ვაკედოს მით მოჩრე მხელსა სნებასა.

ჭამიჯუმ რთხნა: რომლითა საქმითა გამოახინება, ანუ რამას სერხითა სიმართლე შეიტყობისო? — ეირისამ მოახსენა:

— მათ ვრებულთა, რომელთა ესე ცილი შეუთხზნიათ, ივინი მოაყვანდნეთ და გამოჭკითსეთ. რა სანია მე მითთანა ვარ და სორცისა გემო არ მინახვსო. ივინი რომ ერთ უამ სორცისა უჭმელნი ვერ დადგებიან, ჩემთვის ესეთის ცილის წამებას რა იგავი ჭქონდაო? თუცა სელმწიფე ამას მოჭირვებით გამოიკითხავს, ივინივე სწორესა გამოახინენო, და თუცა ვარდათქვეს, შერისხვით მართალს შეიტყობო, და თუცა არცა ამით სცნაურ იქმნა, წყალობის ქალება და სიკეთის იმედი მოგონებისა ფარდავსა სიმართლის პირისაგან ვარდახდისო.

რომე ჩემი სწორი გული და შეუსწორელი კალთა ყოველს თქვენს ყმათა და მის-
ხურთა ნათლად ქრებოდა.

უთხრა ღექსი

რაც იდუმალი ღამისა ფარდაგთა მოუფარება,
რაც გათენდება, საცხადოდ ინახვის, მიიმსჯდარება.

ქამიჯუმ უბრძანა: მე მათგან ამს ამბისა სასუსა მრისსახესა თვალთა გა-
მოვიძიებო, არა თუ პატრიოთა, და წყალობის იმედითა და მინიჭებითაო. რად-
გან შურიითა და სერსითა ჩემი მინაყმა და მისანდობელი გაცი ესრე გაატყუდეს;
იგინი არა ავსოცო, რით იქმნებისო? — ყირისამ მოახსენა:

— ხელმოიფეთა ერთი მოწყალება დიდურად და ძლიერად რომ ქმნან,
ყოველს სასელოვანსა საქმესა იგი უძჯობესიაო; თუცა ძლიერი ვინმე თვისსა
შემცოდესა მიუტყუებს, იგი გმას; მტერზე ერთის ძლიერს ჰოვანს დიდი ღვთის
წყალობა არის, და ამს ღვთის წყალობასა მადლობა უხამს, და მიტყუებისა გიდე
არა რა იქმნება რაო.

უთხრა ღექსი

მტერზედ რა ძლიერა მოგეტყოს, იქამვე²⁰⁴ ესე სასელი,
სხვა მიუტყუე ყოველი, მით ღმერთი მიიანჯელი!

ქამიჯუმ რა ყირისას სიტყვები მოისმინა, მისის საუბრის სახესზედ სი-
მართლისა და მოწყალებისა ნიშნები დანახსა და თითო მისთა მტერთაგანი, რა-
მელთა მხუბისა მტკერი აღეფქვრიათ, ცალ-ცალკე გაივითსა, და მისის მოგონე-
ბულისა საქმისა სიმართლე ფარკითა და ცხადით გამოიწვლილა და ჰაკმანი მის-
ცა, რომელმაც მართალი აუწყოს, მისი შეცოდების მწვირე მიტყუებისა წყლითა
გაირცხასო და სელმოიფეთისა პატრიოცა მიენიჭოსო. რომელთამე სწორე მოახსე-
ნეს, და რომელთამე უნებურად ათქმევინა, და ყოველივე ამბავი მართალი შეიგნა,
და ყირისას მინდობის მზე შესმენის ღრუბლიდამ გამობრწყინდა და საეჭველი
მტერი სიმართლის თვლიდამ განჭარდა.

თქვა ტაეზი

რა გამოკსძებნე, საქმენი ცხადად შევიგენ გაცისა.

ღამის დედამ მოახსენა: ეჭა, შეილო! რადგან ამისთვის შენი საქმე მიგინდვია,
თქვენ საწყესარი აღარა გაქვსთ რაო, მაგრამ შენთვის ესე დია გამოსაცდელი საქმე
იქმნა. ესე ხამს ყოველ უამ დანისოვანო, და ამას იჭით არას ორგულის სიტყვა ყურში
აღარ შეუშვა, ვირე მისი დასამტვიცრელი საქმე არ გამოცხადდესო, რომ შენს საც-
დელს საქმესზედ არ მოგშაღონ. ამისთვის ქიშშთა სიტყვა არ უნდა მოუსმინო.
ვისიც შესმენა მოგახსენონ, თუცა შეუმსგავსებელი იყოს და მას სიმართლე არ
ეტყობოდეს, ნუ დაირწმუნებო. ცოტა რამ ვარ მოკლით, ანუ იგავით თქმით
რასმე აჭყვე, იგი საქმე ესრე გაირყენება, მისი მოკლა განელდება. დიდთა მდი-

²⁰⁴ გარიანტი: ი ვ მ ი ე ესე სახელი.

ნარკთა სათავე მტირე წყაროთაგან არიან, რომელი ეფერათისა, და ნილოს და ჯეონის მსგავსად შეიქმნების, რომელი სსკათა წყაროთა შერთვითა ესოდენ დიდი შეიქმნების, რომელსა შინა გასვლა აღარ ეტების. მასე გაცისათვის გაცისაგან ავის თქმაცა ესრეთევა: მე რომელიცა სიტყვა მძალი, გინა მძაბალი მომისსენებია, ესრე უნდა ჰყო, რათა გაცთა სიტყვისა გზისა კარნი დაიხმას და ქიმობის საქმის ბოლო წაუშინდარი არ დაჩხებისო.

უთხრა ლექსი

წყარო წყლის სათავეთა გარდასწყდების ბარით ადრე,
მაგრამ ბოლოს შეკრებულთა კერ გაუვა ჰილო მკადრე.

ქამიჯუმ უთხრა: ეგე სწავლა დაჯიჯერე და ვსცან, რომლისაცა გაცისა შენაცოდარი საცხადოდ არ გამოუხნდა და სწორედ არ დაედა, ჭორისა აყოლა სიკეთე არ არისო.—დედამ მოახსენა:

— ეჭა, სელმწიფეო! რომელმაცა გცმა შეუტოდებლად თვისისა მოუკროსაგან²⁰⁵ გუფსა შეიგლო, იგი რვა სასეთა გაცთაგანი არს, და დიდად მეცნიერნი გაცნი მას კრიდებანო. ქამიჯუმ უთხრა:

— ამა კრებულსა თანა ბრძანეო! დედამ მოახსენა:

— ბრძენთა სწავლისა წიკთა შინა აღუწერითა.—რვათა გვართა გაცთა მეგობრობასა სამს ეკრძალოდენო, და რვასა თანა ჯდომასა და აღერსთა უნდა ეკლტოდენო²⁰⁶. და მას რვათა გაცთაგან, რომლისა ერთობისა და მეგობრობისა გაღთა უნდა რომ გარდაიგეთოსო, პირველი იგი არს, რომელი ღვთისაგან ბრძებულსა კეთილსა არ უმადლიდეს, და თავის თვისისა უმადურობისა სახელი უწოდოს; მეორედ, ცუდად მრისხანე, რომლისა ლაღვა შეუტოდრად აღბორჯდებოდეს; მესამე, რომელი თვისისა სიცოცხლისათვის გალადდეს, თვისი თავი მართალი ეკონოს და ღვთისა და გაცთა ჰატივი არად შერაცხოს; მეოთხე, თვისისა საქმისა საფუძველი სერსსა და საცდურსედ დაღვას, და მოსაწონებლად და ჰატიოსნად უხნდეს; მეხუთე, სიცრუვისა და მუხთლობის გზათა ვიდოდეს, და სიმართლესა და მინდობასა გაეშოროს; მეექვსე, თვისი ხორცის გემოვნების საბელი გაგემოდოს და თვისი ნებაწადილი საესავად მიანდეს; მეშვიდე, ურცხვი იყოს და მტუყანი და უმსგავსოდ ვლიდეს; მერვე, უმიზეზოდ გაცის სიმართლესედ მეტეე იყოს, და უბრალოდ ჭკვიანთა და მართალთა ცილს შესწამებდეს. და მათ რვათა, რომელთა მეგობრობა და აღერსი სახატრელია, პირველი ესე არის, სიკეთის და კარგაგობის* დამადლება იცოდეს, სსკისა ნაკეთურისა და მინაცემის მიქათვას ცდილობდეს, მეორე—უამთა ვითარებაში მოუკრობისა და ერთ-პირობის სასკვი არ გაწვიტოს; მესამე—თვისის ჰატივის მცემლის წყალობა დაიხსოვნოს და სიტყვითა და საქმითა მისი კეთილი უნდოდეს; მე-

²⁰⁵ ვარიანტი: შეუტოდებლად თვისისა მოუკროსაგან.

* კარგაგობა—კარგი კაცობა.

²⁰⁶ ვარიანტი: აულერსთა უნდა ეჭილტოდესო.

ოთხე—ჩუკისსა და ეშისურობასა და ამხარტაკანებსა არ იქმოდეს; მეხუთე—რისისსა და გულის წყრომის დაზერობა ძალ-ედას; მეექვსე—უსვობის სასული განიეროდეს, და რაჲცა შეუძლოს, მოსოვედთ გული აღურსულას; მეშვიდე—უგადრისსა და სასირცხლო საქმესა კრიდებოდეს და რიგსა და წესსა არ გარდასცილდეს; მერვე—განის კაცთა და ღვთის მოსავთა სიყვარული ჰქონდეს და კეგობრებოდეს, და ცოდვის მოქმედთა და ბოროტის მოყვარეთა გერდი ახრიდოს. რამელიცა ესეთის ვრებულსა შეერთოს და მათთან იყოფებოდეს, და უწინ რამელი ვთქვი, კეთთა კაცთა მოუძოროს, მათ საქციელსა კრიდებოდეს. ამ კეთილთა კაცთა მეგობრობითა მათ შირველ სსენებულთ სიბოროტთა გაქმობება და ამ ქველთა შინა გაურკვას, ცისარსა და მევირტეს ძმარსა მიემსგავსება. რა თაფლისა გაურკვას, მისი სიმვირტე მოშორდება და სიმყავე სიტკობსაგან დაიფარება, და მრავლის სენის მეგრხალი და მარგე შექმნებისო.

უთხრა მონობელი

თუცა მუჲვე თაფლსა შერთო, დატვების და გამსკვდება,
 აღხნეს გულსა, ჰქურსებს სოცსა, სესი არ გაურსავადება.

ნუ სარ გულ-ჰქა, სოულს ულხანე, ახედე წესთა წესა,
 სოულს ემოყესე, სოულად იქცე, მიირიდე სასოცრუნა.

გითა ჩრდილი მიედევნე ქველთა კაცთა, ეთანადე,
 რომ მსესავით გამობრწუნდე, შუქი ზეცით მოინადე.

რა ლომმა დედისაგან ესეთი სწავლისა წყალობა მიიღო და ბოროტის საქმის წილ საბედნიერო გზები აჩვენა, თაყვანი სცა, და მადლი ჰკადრსა და მოასსუნა:

— ეჭა, ჰქეუნისა დედოფალო! შენისა სწავლისა და მეგობრობისა ეურფხევეთა—

უთხრა ლექსი

გზანი ბნელნი განმინათლას ვით მრემან და ვით ნათელმან,
 მნელი საქმე გამურგევიას, შირი დასსნა მით ნათელმან.

და დიდის მეტნიერებითა სრულობით მშვიდობა, მოგონების მოარვეილამ ყოველთა ხუმთა სელის-უთვალთა საქმენი გამომიცხადეო. აწ, ამას იქით, მე ვაწი თითოსთან რა გვარსა გარიტებსა მოავსდენო, და სიტყვის რწმუნების საზღვართა ვითა დავსამო. — ამისსა შემდგომად მისი წყალობა ყირისას ნდომარე აღმატა და ნიჭისა, ბოძებისა და ბოდიშის თსოჯინის წესი გაუჩინა, მიუწოდა და უბრძანა:

— ესე ცილის წამება გულთა დასავრებულად და ნდომისა მოსამატებულად სამს შეირაცხო, და რაგვარადაც საქმისა გაგება შენისა გონიერებითა ყოფილას, კტრეთვე მინდა იურყო. — ყირისამ მოასსუნა:

— ესეთის მართებულობითა და ამ გვარისა წყალობითა ხუმისა საქმის ნასკვი ადარ გახსსუნების. ხელაწივემ შირველი შირლობა გამიტყვას და მტკეთა შეუძლებელი საქმე შეძლებად მიაწეინასო.

უთხრა შაირი

შენ გუელი ზაქმისაგან სრულობით აგიღიაო,
 მტერთა ჩემთათვის სანადღის მით კარი გაგიღიაო.
 თუ ყველას ესრე უთავებ, სხვათ დასვა სულ დაღიაო,
 და შენს დღეთა გერას გააკებ, ვით ბორი ჭარბაღიაო!

ქამიჯუმ უბრძანა: ეკეთსა იგაგთა გულთა ნუ შეიხვამ, ამისთვის არცა რაჲ
 შენ სამსახურსა შინა ჩემსა დაგიშაგებია, და არცა მე შენდა წყალობა დამიგლია.
 გულ-მაგრს იყავ და ყოვლის მოჭირვებითა პირი შენს საქმესა მიაპყრო.

ვირისამ მოასსენა ტაებში

დღითი-დღე თავი და ხელი ვით მქონდეს დასაჩუხელი?!

აწ თუ მოგჩი, მკრამ თემი მემურსისა და ავის მოგონებისაგან ცალე-
 რი არ არის, და რაზომცა ხელმწიფის წყალობა ჩემოდ გაძლიერდების, ჩემის
 ავის მსდომელნი უფროსად აღმიშურდებიანო. რადგან რომ ხელმწიფემ ჩემთა
 ქიშხთა სიტყვა უსმინა, და მტერთა სცნეს თქვენი ადვილად სიტყვის დაჯერება,
 მიწევი ერთს რასმე მომიგონებენ და წამ-და-წუთ სხვასა და სხვასა საეჭველს
 რასმე შემოიღებენ. რომელიც მუხატრონე მახესლართა ყურსა უზურობს და სერ-
 სიანის და მადარებელისა სიტყვას ისმენს, მისთა მოსამსახურეთა სულით რა-
 გვა შეეჭმებათ, და სულთა ფუნდრუგი საბრძნო ქცევისა წესი არ არისო.

უთხრა ტაებში

დღე-ყოველ ასაღ-ასალი სულა ვინ მომცეს ნასალი?

აწ თუცა ხელმწიფე მიდასტურებს, მე ამ საქმისა დაუჯერებლობისა მიჩე-
 თა ერთისა სიტყვისა მოხსენებითა ნათლად დაჯანსუგებო. — ხელმწიფემ თქმა უბრ-
 ძანა და ვირისამ მოასსენა:

— აწ რადგან ამ საქმესად ხელმწიფემ წყალობა მიბრძანა და ასალი პი-
 რიანობა და ნდომა მომიმაცა... უწინაც მოწყალებისა პირით ბრძანდებოდით, ჩემ-
 სედ დიდი უსებება გქმნათ, მაგრამ ამ საქმეში თქვენად უგადრისად ასჩქარდით,
 და გამოუგვეკვლად ჩემი რისხვა უმართებულად ბრძანეთ. თქვენის მოწყალების
 უიძღლო შევიქმენ, ხელმწიფის მითკვებისაგან უსასო გავსე, თქვენი კეთილი ბუნება
 საზრასავად დასდევ და მე ჩემი სამსახური უბრალოდ გამიცუდე. მცირე ხორცი
 თუცა დატკითო მომეპარა, ეგოდენიცა არა რა იყო, რომე ესრე უწყალო აღმო-
 ფსურა გებრძანა. დიდის ხელმწიფის მოწყალება დიდმა შეცოდებამაცა ვერ უნდა
 შეაფარდლოს, რაგვარადაც იამანთა ხელმწიფემ მართებულად დიდის რისხვისა
 ღირსი თვისი მოსამსახურე არ უგე-აწბილა და მოწყალებისა ფარდაგი მისსა და-
 ნაშაულსა დააფარაო. ქამიჯუმ ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ვირისამ თქვა არავი

მო-უუბნებიათ, იამანისა სახლთა თემთა ერთი მეფე იყო, მის შუბლთა მართლი-
 სა მსჯავრისა ნიში ასნდა და ნათლის ელვა მისის საქმობის სახესა ზედა ჭრეტი-
 ალებდა.

უთქვამთ შაირი

მეფე მაღალი, უკადრი, (რა უხნდა ვითა ბუნენა,
 ტყუებითა ვარსკვლავთა სწუნობდა, გონება აღუხენია,
 ქაინორთა და ნუშრეკან ნადიმთა შეუზრუნენია,
 და ფრიდონებრ ძალი შეურტყა, ჭირთა არ ამავსენია.

ერთს დღეს ერთსა თვისსა ეჯობსა გაურისხდა და სასაღესავე თვისის თვალ-
 ზატიმად ვდამა უბრძანა. საწყალობელი ეჯობი მეფის სიღვის ნატრული შე-
 ქმნა, და სვკავან წასვლა არ ეჯობინებოდა, და უღონობის გამო მისვე სასლი-
 სს ეუთსეთა მვდომარე იყო. ხსნ-და-ხსნ მისსავე საქმესა ზედა მოილხენდის და
 ხსნს რასამე სოფლის კათარებსა ზედა იცინოდის.

იტყვად ღუქსს

ღამე ეოკელ მე საწყალი დაკიდებვი გულის წკითა,
 ხანთელსავით ხსნ ვტირი, ხსნ ვიცინებ, ნეტარ ვითა?

ბოლოდ სიგლასაკემან, და დედაწულთ სიმრავლემან და უქონლობამა შეაწუ-
 ხს, და ესე მოიგონა: მე უბრძანებულად მეფის სამსახურად წავდებო, და ზემი
 თავი ანუ რისსკის სრისლმა მომეკეთოს, ანუ ზატივისა ქედითა შეიმეოსო!

ერთსა დღეს, რა მეფეს უცხონი და ზატიოსანნი სტუმარნი უხსდეს და
 გამჩვენებისა ნადიმი ედგა, ეჯობმან მან მოუკარეთა და მეგობართვან სამოსელი
 და ცხენი მოითხოვა, შეეკაზმა და დაწაზთა მივიდა. მეკრეთა მეფის მოწოდე-
 ბული ეგონათ და ცხენი და სამოსელი—მეფისეული, და კარი არა დაუხშეს.
 ეჯობი კადნიერად შევიდა და თვისსავე სადგომელსა ადგილსა დადგა. მეფე ღვი-
 ნოსა სმიდა და სტუმართ ეაჯერებოდა. რა ეჯობი მუნ მდგომელი ხსნ, მრის-
 ხანებისა აღი აღგესნ და ქონდაქრისა მოწოდება გააზირა, მავრამე ნადიმისა და
 ღსინისა არევისათვის მოითმინა, და ღვინის სისარული ჭირისა და წყენისა ნა-
 ღუელსა მოკრავ, და სულგრძელებამა მის შეცოდებაზე ზირველი წყალობა ჭზოვა,
 და მისმა სიმჭიდვესა მის ეჯობის დანაშაული ასის განკითხვისა დაფარა.

უთქვამთ ცაებში

რა ღვინო შესვა, ჭყავ თმენის ესვა!

ეჯობმა რა მეფის სატსა მისედა, მისი ასალი ზირის სასე მოწყალების
 წესითა მტკიცედ გაიცადა და მსურვალედ თვისსა საქმესა მოკვად, და სამსახუ-
 რის კალთა მონობის წელთა ჩაიკეტა და ეოკელთა სამსახურთა ქმნა(ს) სელ-ჭყო,
 კირემ ესეთი დრო დაიცა, ერთი ოქროსა ტახტი, რომლისა წონა ათასი მიტ-
 უალი იყო, კახისა კალთასა ქვეშე ამოიფარა, რომელი მეფემანც დაუნანს და სცნა,
 მეტმან დაგლასაკებამან აქმნია, და მოწყალებითა დაჭფარა. რა მეტურტლეთა ერისა
 სიმრავლესა ბრალება დაუწყეს და ენებათ გემითა და ზატიუითა მოკეითსთ,
 ესე ამოხრა მეფემან სცნა, და ერთსა მასლობელსა გამოტყითს: ესე ამათ ვრე-
 ბულთა შინა რა შოფოთიარ? და მისგან ეოკელი სცნა. მეტმელა ბრძანა:

— მაგათ მიჭრიდეთ. გისცა წაუხვამს ადარ გამოჩნდება, ანუ ვისცა მისი ალება უხანავს, არცა იგი იტყვისო! — ეჯობი იგი გამოვიდა, ერთსა წელსა მისი საწოდო მით გაატარა. მეორეს სხვასა მის წელსა, მასვე უამის მეფემან აგრეკე ნადიმი და ლხინი გამართა, აგრეკე ეჯობი შევიდა და მეფემ მიუწოდა იდუმალ და უბრძანა: ვერედ სომ ტახტისა ფასი არ დაგისრულებია? ეჯობმა პირი მიწას დასდვა და მტირალმან მოასსენა

ლ ე ქ ს ი:

ავი თვალთ მოეშოროს შენს მალაღს მეფობასა,
საუგუნოდ მიეგრძელებდე, წინა ვიყო მეფობასა²⁰⁷.

რამცა ვეპ, განზრახვით ექენი, ამისთვის რომე, ნუ თუ მეფემან, ანუ სხვა-მან მისილღს და მომკლან მეთქი, რადგან სიყმილისა²⁰⁸ ჭირითა ესრე შეიწრებულ ვიყავ, და თუცა სემს საქმარსა დაფარვის ფარდაგი დაეფარების, ხანსა რას-მე მით დაგაღამებ მეთქი. ამა წადილითა მიქმნა, და აწ მართლად ვსცან, ჩემი ნაქმარი განბრწყინებულისა სარკისა დაფარული არ ყოფილაო.

მოახსენა ლექსი

ეგ გული სახითად მნათობი, აჭა დამწვართა მცნობელი,
თვით მოწამეა ნადიმთა გული ეგ ჩემი მსმობელი.

მეფემ უბრძანა: მართაღსა იტყვი, შენდა წყალობა ხამს! და მოაყვანა და აგრეკე პირველი ხარისხი, რომელი აქენდა, იგივე უბოძა.

ამა არაკისა მიხეზი ესე არს, რომე ხელმოწიფეთ გული ზღვის მსგავსი უნ-და იყოს, რომელი წვიმითა და მცირეს სიმღვრივითა არ გადნაოშდეს, და მისი მეცნიერების სტომი კლდეკავით შეუძრავი და დამყარებული ხამსო, რომელი მრისხანებისა სასტიკმან ჭარმან კეთებითა ვერ შეარყიოსო.

მოახსენა შაირი

მოყვარულთა არა მართებს მოყვარეთა მსწრაფელ შერისხვა,
სხვაა სული ბუნებითა, აგრე ვიტრთა ყოფიამ სხვა²⁰⁹.

ჭარჭვეტს ჭარი სწრაფად შესძრავს სატარებლად სხვაგან ისხვა,
და ტინი²¹⁰ მყარად დადგრომილა, არ შეიძვრის თუ თვალი სხვა.

ლომმა უბრძანა: შენი სიტყვანი სწორე არიან, მაგრამ მწარე და ფიცხელ-ნი! სწავლა ნოშთაროს მსგავსი ხამს გემოიანი, რომლისა ჭამა სნუელთათვის სა-დეილო იყოს. უცილოდ, სნუელმან რომე მისი მოჩჩენა იცოდეს, მაშინცა უგე-მურს წამალს ძნელად შესვამს, და ამა მიხეზითა მისი განკურნება უიმედო იქმნება.

²⁰⁷ ვარიანტი: წინა ვიყო მ ყ ო ბ ა ს ა .

²⁰⁸ ვარიანტი: რადგან ს ა ხ მ ი ლ ი ს ა ჭირითა.

²⁰⁹ ვარიანტები: ა) ს ს ვ ა თ ა ს ე ლ ი ბუნებითა; ბ) ს ს ვ ა ა ხ ე ლ ი ბუნებითა; გ) ს ს ვ ა ა ს ე ლ ი ბუნებითა.

²¹⁰ ვარიანტი: და ტანი მყარად დადგომილა.

უთხრა ლექსი

კატს ვისმე ტბილად სიტყვით შექდეს გულის წაღება,
მწარისა საუბრისათვის რად უნდა შირის დაღება?

ვირისამ მოასხენა: ხელმწიფისაგან ცუდის საქმის მოხერხება ჩემის სიტყვის უფიტსლესი იყო. რომელსაცა ცილის წამება და სერხის მოგონება ადვილად ესმის, მას ეს უკუაბს, მართლისა და კეთილის საქმენი ძნელად არ მიანდეს. ამასსსრუართა სიტყვათა რომელსა ვამბობ, ფიტსლელად და საწყინოდ ნუ მივიჩინოს, ამისთვის რომე რაი სრული საქმე ამას მოსდევს: პირველი ესე, რომე საბრალათა სიკეთისა და სიმშვიდისა მოსავალი მოუდინებთ, და უსამართლობის და ტირილის ცრემლი, და შეჭირვების ნაღვლის მტკერი მათის გვაძისაგან განიხილეს; ამისთვის იგი სჯობია, რაიცა გულთა მიძებს, წარმოკოტყა, ამისთვის რომე ჩემი ხელმწიფის წინ ყოფა და უძყოფობა სწორი იყოს, და მეტე აღარ დამჩეს რა და ბოლოდ შოგოთი იყოს. და მეორე ამისთვის მინდა, ამას სიტყვის მოხსენებთა ხელმწიფემ ბრძნის ცნობიად გზა დაინახოს და ქვეყნის გაკუბისა და სამართლის მახერხებულად გამოკჩნდეს, და თქმის დაუინება შეჭირვებულისაგან საქმელაია. რასცა ისმინონ, მასუგან უნდა სცნან. თუცა ხელმწიფე ესეთია ყოველი შეჭირვებული ესეთსა მოსამართლეს ყოველგნით მიმართვენო.

თქვა ცაეში

რამცა ირგოს, თუ სხუელმან მეურნაღს ტირი დაუძალას?

ქამიჯუმი უბრძანა: ეგ აგრეს, მაგრამ დიდის მორკვისაგან შენის აღმორყანების წყალობა ვეგ, საკვდილის სიღრმით და წარწყმედის განხენისაგან განრამა, ურომოდ შებრალება და უმარაგი კეთილ-მოქმედება არისო. — ვირისამ მოასხენა:

— მე ჩემთა ცხოვრებათა შინა ხელმწიფის მადლობის თქმა არა ძალ-მიცს, და საუკუნომდე თქვენისა კეთილმოკუნებისა სამუქაფოს ვერ გარდვიხდი. მის რისხვისა და აღმოფხვრისა შედგომად კვლად ესეცა შესძინელი უდიდესია. მრავალი ნიჭი სორცთა ჰატრია, და ესე წყალობა სოელისა ბოძებისა მიზეზი იყო.

უთხრა ლექსი

მზგიფენია წყალობა ჩემთა სულთა და გულისა,

სული მიძღვნე სწიდრად, გულს რცხუების აჯგა რგულისა.

ამას უწინ დღე-ყოველ ხელმწიფის მოჩინილი, ერთგული, მანებელი მოსამსახურე ვიყავ, სორცსა და სოელსა მისსა ბრძანებისა ნებას ვანაცვალედი. რომელსაცა აწ მოგასხენებ, არათუ ამად ვიტყვი, თუცა ხელმწიფის განჩენსა და ჩემს შერისხვას ვთავილობდე, ანუ მათის გაგების საქმეს ვწუხობდე, ანუ მისი თათბირი და რჩევა უკადრისად დამენახოს, ანუ მათი მოთმინება უგზოდ მეგონოს! მაგრამ მეშურნისაგან შერი დიდი ხანია დადებულა, ხელ - გამომავალთა და ცოდნის ჰატრანის სიმართლისათვის აქვსთ, და მეშურნეთ ავ-გაცლობის გზის შეკერა ჰკვიანის გაცისაგან მოუკვალაო.

უთხრა ტაეზი

მეშურნის ჭაცვსა სად მოწის სელ-გამომავალთ ვარდის?
სსკასა ერთს დიდთაგანსა ამსკედვე უბრძანებია

შ ა ი რ ი:

მეშურნება უმეტარმა თუცაღს თქვას ერთი ავი,
ამად იტყვის, მიანჩნია მას სანძიმრად ჩემი თავი.
ქიში თუ მყავს არა მგამა, არცა რა მყავს სსაჭავი,
და უღონოსა ვინ ეშურვის, ვისგან იქმნას დასაჭავი?

ბრძენთ უბრძანებით: მეშურნენი ცსრო სურვებსა კაჩანო. ესე სიტყვა
მართლად უთქვამთო. ქმიჯუმ უბრძანს:

— მტერთა მეშურნობა და ძლიერი სიჭიშვე არა მენაღვლება რა, ამისთვის
რომე ტყუილსა სიტყვასა სინათლე არა აქვს, არცა სელ-გამოუვალთა სერხი
სელ-გამომავალისა ცოდნასა თანა აღორძინებდა, რაგვარადც მკათა უამისა ძალი
მისის სიცხითა მოიწვის და ცუდი და უნაყოფო შეიქმნება. აგრევე მართლისა
საქმისა ძალი შურითა არა შეიმუსრება, და არცა ჭკვიანისა გამართული უსკო-
საგან მოიშლება, არცა ავის მთქმელის მოყიფებითა უბიწოთა კალთა შესვრით
საზრასაყად დაიდებაო.

უთხრა შაირი

თუ მტერი გექიშვებოდეს, ნუ ნაღვლობ, ნუ ისრუნებო,
ფოლსა იგ ფერი არა აქვს, ფლურისა შესადგინებო,
ძღამიობისა ზრასვითა მზესა ვერ დაიწუნებო,
და ჭკამ სპეკალსა ვერ გასტყეს, ცუდად ძლს აცადუნებო.

შენ დღეის იქით მეშურნეთა აკენაობისაგან გულ-დებულ იყავ, რადგან მე
მათის სიტყვის სიცრუევე ვსცანი და აღარცა მათის საუბრითა მე ადგილით
აღარ შევიძვირო. ვირისამ მოახსენა.

— მით მეშინის, ნუ თუ მტერთა სელ-ახლად, კვლავ, არა თუ შურის გა-
მო, — დმერთმან ნუ ქმნას, — და წვრთისა და სწავლის მოსსენებსა შინა გზა რა-
მე ჭმოკონო!... ღომისა ჭკითსა:

— ეკეთი ქმნა რას გზით იქმნებისო? — მას მოახსენა:

— იტყვიან, იგი კაცი გულ გაკრთობილია, ამისთვის რომე საცხადოა,
მისი მოკვლა ბრძანეთ. მისის გუნებით ერთსა შეწყნისა ვისასა ვლის, და ამ
მიწეზისათვის რადგან წყალობა ვარდამეტეთ, მას თქვენთა წარჩინებულთაგან
გულსა აკლას და იტყვთა მყოფია. ამისთვის თვისისა შირობისა შეძლების გა-
მოჩენისათვის სამსახურისა აღარ ეტლებისო.

იტყვიან ტაეზსა

ვისცა გული ატკენინო, მოკრიდე იმის დის!

ოდესაც სრვიის წმასნით ამას სელმწიფის გულთა დასთესვენ, არა უარობა,
სელმწიფის გულთა ეტვსა დარკვენ. სელმწიფეთა წესია, უსაგონებლად არ იყვნენ

რომელსაც მონასტრის წირი რამ გამოეკლას, ანუ თვისის ხარისხით ჩამოედბ-
ლას, ანუ სივლასაჲსა ჩაჭრილიყოს, ანუ მისის მტრის უფრორე მწყალბელი
შექმნილიყოს, ესეთი გარი რამ დამართოდეს, მას ზე ქვე²¹¹ განსკდებენო. ქა-
მიჯუმი უბრძანა:

— ამა საქმისა ღონე რაჲაო, და შემოსავლის კარი რას გამოარქვით
დაინშენსო?—ყირისამ მოასხენს:

— ამათი სიტყვას ამ საქმეზე "და უკანია, და სიმრუდის მეტი არა ჩანს
რა, ამისთვის რომე, რადგან რისსაჲ მოწყალეებით განსრცობის, ორ-კვიცი სიკეთე
შეიერთების და უფროსად შეძტვიცდებინა. ამისთვისაჲ, თუცა მეზატრონისა გუ-
ლი მის ყმისა; დამნაშაობასა რასმე იხილავს, და მას მის მისცებელსა მიაგებს,
და მუქაფად ყურისა მოუგრესს და ჯავრანობასა ამოყრის, მერმელა გულთა
მისთა მისი გულ-ბირობა აღარ დაჩნების, და თუ რამე მისი მტრისა უთქვამს,
მერმელა გამოჩნდება მისი სიმტყუენე და სიმართლე, და ქიშხის ნათქვამიცა აღარ
დაიჯერების, და მისის ყმის ერთგულბა. სელ-გამომავლობა, ცოდნა და მოჭირ-
ვება უფრო გამოჩნდება, და რა ყმისა გულსა შიში ჩავარდება, რადგან გარდას-
დება, ისიც განიხილებს და ვაების მოლოდინს მოჩნების.

უთხრა ფისტიკაჲურა

გარისსებულმან გარდავსდევინე, შური არ დამჩნა გულთა ღარონი.
ჭირი მომბყრეს, მაკიერი გუგ, ჭირმა გამოიდა, ვარ სსასწონი.

ლომმა ჰკითხს: მოსამისხურის გააკგულება რაკდენ სახე არის?— მან მოასხენს:

— სამ სახენიო. შირველი ესე, დიდი საქმე ეზურას და ხელმწიფის ყურის
მიუზერობლობითა ეჩაგრებოდეს; მეორე, თუცა მტერნი მორიგა და ჰატრონმა
არა იხადულა რა; მესამე, ვარმა საქონელი და ჯარაგი შემოიკრიბოს და ბატო-
ნის არა მგამობით დაეფანტოსო.—ქამიჯუმი უთხრა:

— ამათი მოკლა რომლითა საქმითა იქმნებისო?— მან მოასხენს:

— ამა სახითა იქმნების: ყმისა გული შეიჯეროს და ჰატრონმა ნდომა
გაუხსლოს, და ღონე თუძცა ხელიდამ წასვლოდეს, აგრევე ხელთ უგდოს. რა
ესე დაქმართება, მასეჲდ განჩრჯებულე მტერი ფესს ქვეშ მოეკება და გაფანსუ-
ლი ხვასტანგი მოუგრეოდება, და ყოვლისაჲ მუქაფა შემოუკრების და, სულს
გარდა, ხელმწიფის დიდის წყალბობითა რა მის მონისა საქმე გარიცდება და სრუ-
ლი გულის შეკრებით დიდი სიმისარულის მოსავალი მოეცემა*, გაურჯვლის.
საქმითა დანაწრომისა დღეს კეთილად ვაატარებსო, და მას უკან მტერი საბეზ-
დარს გრასა კვლარ უბრეებსო. მაგრამე, მე ვნუგავ ხელმწიფესა, წყალბა მიყოს,
სხვასა ახალთა ჭირთა მსხუთა აღარ გამძას და ხემთვის გამიშვას, რომე ხემს

ნოს²¹¹ ვარიანტი: მაზე ქვე განახედებენო.

* სიტყვის «მოეცემა»-ს შემდეგ ვარიანტებში არის ჯავშირი «და» რომელიც ამო-
იღეთ ტექსტიდამ, რადგან ახელდება მოთხრობის აზრის გაგებას.

უდაბნოში მშვიდობით და უსწრუნელად კლიდე და ლოცვას, საწმინთობასა და
სიმატლესა კიჰოდელა.

უთხრა ლექსი

ცხოვრების ნაცვლად ნიადგე კიკითხვუ შენსა ჭებასა,
ღამე კილოცავ შენთვისა, მღვიძარედ შეიქ დებასა.

ჭამიჯუმ უთხრა: გული გამტევიც, შენ მათ მონათგანი არა ხარ. თუცა
ესეთი ცილი კვლავ შენთვის მოვისმინო და ცუდიდა სიტუვა დაკვირრო, კგე
მოუგალიაო. შენი სიმატლე ყოველთა გვიცნია და შეგვიტყვია, რომე ჭირთა
მოთმინებას შინს სახელოვანი ხარ, და წყალობის ქმნის მადლობაზედ—ენა დაუ-
შრომელია. რომელიცა მოწყალებისა და დანდობის მიუხთლია, მას ხომ იცნობ,
ერთ ჰარობისა და ერთგულობისა ქმნისა ჰატივიცა გამოგიცდა. ამა წესითა
ხუენისა არძაგანთაგან იმედნეული იყავ. ჰეცა მართლობით გულითა და გონებით
გსჯეურავარ, მტოდინარობისა და გავების წესი შენ გაქვს. ამისთვისცა კვლა შე-
ნისა მტრისა სიტუვა აღარადეს კისმინო, და თუ რასმე შემყადებენ, თვისსავუ
სასიკედილოსა იქმენო.

უთხრა ლექსი

ჩხუბის აღძურის სასშელსა საქმეს რასმე სახრივალსა
მოუგარისათვის აღარ ვისმენ, არცა ერთგულთ მოსაკალსა.

ვირისამ მოასხენა: ესოდენი უღირსი ჰატივი ვინათგან მეც, მე მტრისა
რადღა მუხრუნებდით? ხელმოწყეთ ხელმოცივის სვე-სვიანობითა მტრისა მიერსა
წყენასა რად შეუდრებდით?

უთხრა ლექსი

ამას იქით არა მუამა მტრისგან მოუდად ისრის სრევა,
ჩემი მშვილდი რადგან. მიხვდა ჩემს სატროფოს, აქვს წამწმის რევა.

ამისა შემდგომად ვირისამ თვისი საქმე გულ-აღძურით იზურა, დღე-ყოველ
ღონის ძალასა მატებდა და თვისის გამტეობის საქმის აღმტებასა ცდილობდა,
კირე რხევისა და თანა-განმწინახვისა სრული მისინდობელი ადგილი ჭზოვსა და
საქევენო ხვასტასვის მცნობელი და დამხუდავი შეიქმნა.

ითქვა ლექსი

ძისი ხურგი აღიზარდა, ამაღლა თავი ზესითა,
რომე ცასა შეესწორა, დაჩრდილა უბეთესთა!

ესე არს მეფეთათვის არაჲი სახელის კანთებისა, და რადცა მისთა ერთ-
გულთა და მონათა მეფეთაგან წაჭედებიათ, მერმელა უღონოდ დაიჯერებენ და
მოღებებინ, მასვე ადვილსა მოიწყვიან. ბრძენთაგან შეუტეობარო არა დაჩრ-
მიათ რა.

ამა არავსა და ივავსა ესოდენი სასტეპელი აქვს, რომელსაცა ზეკით
წყალობა და სიბრძნე მოეტემის, უკვდავების ბედისა მტრელი შეიქმნების, და

მისად საწინდელად ზრძენთა და მეტნიერთ ცოდნისაგან მიბღებს, და ამას უტყუ-
ბის, ხელოვანთა მეურნაღთა ჭირთა განმაქარებელი სიძარბოსი მახუენი მოს-
თხოვნ, რათა უკეთ მიწეპნილის მეურნაღის ღონის მიებოთა უმეტრებისა და
უსწავლულობისა სენისაგან მოხსნენო.

რქვა ჩახრუნსაული მრჩობლედი

სწავლის წამალი, ცოდნის კალამი სწორე გზის გამო მეურნაღსა სთხოვე,
აღამიანნი, უცოდინარნი ყოვლად სამკლად, გარ დაითხოვე.

ფერი შირისა, თვალ საჭვირისა მოეღვარობდეს, დია შეენადეს,
სარკისა შირსა, გასოცა ძვირსა ფარულ ცხებულსაგით ინასოდეს.

წაკეით მლოცავი, თვალთ საოცავი ჩხვილებრ იმღერის სუსულგანსა,
კაცი ის კაცობს, არ მარცხნით კაცობს—სწორედ ღვთის მონა, მოხსნეს კვდოვანსა!

კ ა რ ი ი.

ქაღის საჭმის ნაცვლის მიზანისა და მისის ვაზიერისა.

დაბიშლიმი ზატიოსნითა სიტყვითა ფიდ-ფაი ბრძნისა ქება წარმოთქვა და უბრძანა:

— ყირისას და ქამიჯუმის არაჲი მოვისმინე. ესეთი არაჲი დია ჭკუის სუ-
ყოფელია, რომელიცა მეფეთა და მისთა მსახურთა შორის ჩამოკარდების—სი-
მტყუენე თუცა ორგულობა, შერისსკა თუ მოწყალება, ქვეყნის გაგება და წესი,
ყოველივე ამით შეიტყობის. აჲ ესა დაშრეკ ესეთისა კაცისა ამბავთა ზედა,
რომელი თვისისა ამაღლებისა და ზატივისათვის სიხვას ბორბოტსა უყოფს, და
სუფიერის შეწუხებისაგან ხელი არ აიღოს, და ბრძენთა ჭკუიანურსა სწავლასა
უფრი არ უზერას, და მისი მოსაკალი არაჲით გამოაჩინეო. მან ბრძენმა ბრძანა:

— არაჲინ არის, რომელიმანცა ზირტუეულს სსაქმეს, თუ არ უგულის ხმობა,
ხელ-ჭეოსო. რადგან უმეტართა სიკეთისა და ბორბოტისა, ნათლისა და ბნე-
ლისა გარჩევა არა იცინს, ამისთვის უმსგავსოს თქმითა და ქმნითა უმსგავსო-
თა და უზატიურთა უდაბნოთა შინა განლიგდებიან, და თვისთა ნაქმართა სსაქმე-
თაგან საბოლოოდ სინანულსა ჩაკარდებიან, და მსედველი თვალი სსაგუთარს სსაქ-
მესედ ტრეძლის მღვრელი შექმნება, და მერმე დამნაშავესედ მეჭაფას ეცდებიან.
მაგრამე რომელსაც თვალი ღვთის წყალობისა სსვეკალის საოლაკითა გამოუოლაკს
და მით სინათლე მისცემია, და გულის სსავრდე ღვთის წყალობისა სისრულისა
სუენელებითა გაუსუნელებია, მას რაცა თავისა თვისისათვის არა უნებს, იგი
არცა მოყვსისა თვისისათვის უნდაო.

თქვა ტაეში

რაცა შენთვის არ გინდოდეს, ნუ გწადიან იგი სსვისდა!

ესე ხამს რომე გინდოდეთ—ყოფლის მოქმედის მისაგებელი გამჩინადებელია.
თუცა კაცსა ბორბოტის მოსკლა არა უნდოდეს, თუცა შეძლება რამე იმოკოსო,
ნუ გაამზარტავანდებისო.

თქვა ლექსი

ავსა ნუ იქმ და ავისა ნუ ოოდეს შეკეძინდების,
თვარა ავისა მოქმედსა ღმერთთა არ მოუთმინდების.

რა კაცსა განსაცდელი შეკეთვიოს, მართებს ავსა და უსამართლოსა განე-

ყნოს და კაცთა შეჭირვებისა აღთქმა აღთქვას, და ვინცა შეუწუხებია, იგი მოაძაღლო.

თქვა ტაეზი

ესეცა ღვთის წყალობაა, მისგანვე მოკვინებული.

ამა სსქმის და სსხის არაკი რსმის გამტესელი ლომისა და მშვილდოსნის კაცის არაკიაო. რამ ჰკითხა, როგორ ყოფილაო?

ბარამან თქვა არაკი

უთქვამთ, ჭაღაბის თემსა ერთი ტევერი იყო ხის სიმრავლითა გაწეობილი, წალკოტივით აღყვავებულიად შემეობილი.

თქმულა ლექსი

კარდი, ბეწნი და ალეის სე, ჭანდარი ანაწარდა,
შტო-შტოსა შიგა გაცმული, ვით ბრწაძლი დანაბარდა!

მას ტევერთა შიგა ერთი სვადი ლომი იყო, მსგავსი უწაბარისა, ბრძოლად და სომარად გამოსადებული, ვილოსა ოდენი, რომელი ცისა აწის მისად ნადირად კანჯარსაკით იყო, და ზოდიაქოს ლომი მისის შიშისგან ქვესხეულთა ჰეშე იძლეობდა.

უთქვამთ შაირი

რა ვბილთა გამოიხენდა მრისხანებისა წესითა,
ვით გრდელსა სტემდეს ურასა სსქმითა უმტადლესითა,
თვალხი სსმისსა უგვანდა ზარიითა უარესითა,
და ვირი ელდის ჭაბხსა აშემული სსმელი გვირე განაღესითა.

მიწევე სისხლის ღვარსა აქტეადის, ებილსა და ჭანგსა სოულიერის ხორციითა შესერიდის. ერთი ყურ-შავი მისი მოსამსახურე იყო, რა მისი ესეთი ქმნილობა მოიხილა, მისის უწყალოს სისხლის მოძელობისგან შეეშინა და მისის სამსახურის გაშორებება მოიწადინა.

თქვა ლექსი

ეკეთს კაცსა მოერიდე მწყენარსა არა დაშნსა,
ვიხ რეცხლს ახლოს მოეფდება, შეწუხდება, კერ ივანსსა!

ესეთის სავანებელისა მქონებელმან უდაბუთა ვირი მიაპყრა და ერთსა ტევერა შესვდა. ნასა ერთი თავვი, მისითა ღონის მიებოთა ერთისა ხისა ძირთა ჭკურტდა, და მისის სურხის მსგავსის ვბილებითა ნახეარსა ჰეშე ითვენდა. სე იგი თავკისა კერე ეტეოდა:

— სე, უწყალოკ და გუელთა გამომტემლო! რასათვის სავანებელისა ცუდითა ძირისა ჩემისა საფუძველსა დაღმას აღმა მომიქტევე, და სოელის თოკსა საუდიეროსა ხრმლითა გამიეკეთ, და ჩემსა ჩრდილსა ჰეშე კაცსა განსვენებასა მოუშლი და ჩემისა ხილისა ნყოფისგან უიმედოს შეიქმო?

უოსრა ლექსი

ნუ იქ ავსა: ავის მქმნელსა წინა უძევს დიდი ავი,
არა კაცთა წესი არის ჰირუტეობა გასაჩაგვი.

თაკვამ მისისა შეწუხებასა ყური არ მიუხერს და მისსავე გამოღრუგებასა ცდილობდა. ანაზღად, ერთი ჰირ-აშემოული გველი მოვიდა, და თაკვი იგი შეი-
პურა და წამსა შინა შთანთქა. ყურ-შავი ამა საქმესა გაკვირებით სედვიდა, და
გულის სმა-ჭყო: ავის მქმნელსა ავი წაქეიდების, და კელის დამრგველი საწად-
ლის კარდსა ვერ მოჭკრებსო.

უოსრა ლექსი

ავსა იქ და კავი გინდა, — ესე ვინმცა მოიგონა?
ავსა ავი არ მიეგოს, მსჯავრი რითლა აიწონა?!

რა გველმა თაკვისა ჭამა გასარულა, მის სის ძირსა მოიბოკლა. ძლარბი
ერთი სადედადმაცა მოვიდა, გველს გუდი სტაცა და გერე შეიბღუნდა, გველს გუ-
დის შეპურობა ეძროკა, ეგოდენ თაკვი მას ძლარბსა სცა, მისის კელის ისრისა-
გან სრულობით დაიხვრიტა, და მისი სული ჟოჯოსეთისა ანგელოსსა შეგედრა.

ყურ-შავმა მიუნდობლობის კახადონთა სხვა წერილიცა იხილა. ძლარბმა რა
გველისაგან მოიტალა, თაკვი გამოიწინა და გველისა რაც ეჭმებოდა — შეჭამა, და
ველით ვლდეთა ავიდა და მუნ აგრევე შეიბღუნდა. ყურ-შავი თან მზირად დას-
დეკდა. ნასა, ერთი მომეძარი მელი მოვიდა. რა იგი ძლარბი ნასა, თაკვისა სამ-
დომად დაიგულა. სცნა, მისის კელისაგან საწადლის კარდის სუნი არ კენოსე-
ბოდა, და არცა უხერხოდ ნდომის კარი გაიღებოდა. ძლარბი გულ-აღმა კარდა-
ბრუნდა და მელამ ზედ დააფოს. ძლარბსა წვიბის მოსკლავ ეგონა, თაკვი სამაღა-
ვიდამ გამოჭყო, მელამ სწრაფად ვისა შეუხერს, თაკვი მოგლიჯა და სრულობით
საღისიან ესრე შეჭამა, ტყავის მეტი არა დაუტევა რა. წამსა შინა ჰირის-ჰირ
ერთი მშიერი მწეკარი მოუხდა ერთის მსრით მგელსავითა, და მან მელი იგი
დაგლიჯა, ესოდენი ჭამა, თაკვის მწუნსარება მოიღისინა და ერთისა ჩრდილსა ქვე-
შე მიწვა.

ყურ-შავი ამაებს განცვიფრებით სჭერეტდა და სხვასაცა რასმე ელოდა, რა-
მე დაფარულის რისხვის სახლიდამ სამეჭფოს კელთა რა მოიწიოსო.

ანაზღად, ერთი ვეფხი ტვერიდამ მოვიდოდა, ვირე ძაღლი იგი გაიღვიძებ-
და, სულისა მიმტაცებელისა ჭანგითა გულ-ღვიძლი აღმოუხეთქა. თურე ვეფხი
იგი მონადირისაგან ლტოლვილ იყო. მონადირე მშიელდ-გამარტითა უკან მოს-
დეკდა, რა ვეფხი ძაღლის მჭამელი ნასა, ერთი გულისა გასაგმირავი ქეიბორი
სტუორცა და მარჯვენის გვერდით მარცხენით გაჭხირა და მოჭკლა.

თქვა ლექსი

რამან თქვა: «ვაქო ისარი და მუჭი მოუცდენელი.»

მიწამ თქვა: «დამართმან აკურთსოას ამ საქმის აჭ მომეგნელი.»

მონადირემ სწრაფად ტყავი სელ-მარჯვედ გაჭხადა თაკვით ვუდასდე, უცხო

სიჭრელე ჰქონდა. ზედ ერთი მსუდარი მოადგა, სიჭრელისათვის ვეფხის ტყავი მოინდომა, თხოვა. უარში ცილება შეექმნათ. მსუდარის სრმალი მოიწკადა, ჰქონდა მონადირეს და თავი მისი მიწათა შეერთა და ტყავი ვეფხისა აიღო და გზისა გაემართა. გირე ერთსა უტყვენსა გაივლიდა, ცხენი წაეჭცა და კისერი მოსტესა.

თქვა ტავში

სოფლისა ზითარებითა ორს უამს ვერ იყო რებითა.

ეურ-შავს ამათით გამოცდილება მოემატა, და ვაზბრუნდა და ლომის სამსის-სურად მივიდა და მუნით წასასვლელად გამოეთხოვა. ლომმა უთხრა:

— ჩუენისა ბუნდურობისა წრდილსა ქვეშე აძო განსვენება გაქვი-ვე, ჩემისა მოწყობელისა ტაბლისგან და ჩემისა სანოვანისა გამოსავალი არა გაკლია რა, ჩემის სამსასურის დატყებისა და აქათგან წასვლის მიზეზი რაა? ეურ-შავს მოახსენა:

— ეჭა, ხელმწიფე, მე ერთსა რასმე სვინიდისი მამხილებს, მოწყობება რა-მე განებათა შინა ჩემთა აღმოცენებულა, რომე მისი დამალვა სრულიად დამდ-ნობს და თქმა სულის მისდად მიმწურავსო.

მოახსენა ლექსი

ჩემის სულისა ნათქვამი თუ დაგიძლავ მხელა,
გითხრა, მეშინისა—გარისხდე, დღესი იხტითად მელა.

თუცა ხელმწიფეურად ჰაქმანსა მიბოძებ, იგი არა გატყუდობდეს, მოგახსენებო. ლომმა მისი პირი და ფიცი მისცა. ეურ-შამ* მოახსენა

— მე ამას ვხედავ, ხელმწიფე ესოდენსა სულსა შეატყობებს და მისის ძლიერების სადავე უბრალთა ირისხავსო.

მოახსენა ლექსი

უსამართლო დაუტყვე, მისი იცანსა სავსაურა,
განკითხვის დღე მოიგონე, ცოდვილთ ჭირი მისაურა.

ამა იგავის მოხსენებისა მოართდალი ვარო. ლომისა შენაჩისა სიმტკიცე მოგონდა და უთხრა:

— რადგან შენ უსამართლოა არა დავმართებია რა, ჩემგან უდიერი არა მოგკლენია რაო, მასე ჩემი მომორკება რად მოგიწადინებია?— ეურ-შამ მოახსენა:

— ორის მიზეზის გამო: ერთი ესე ყოველივე მოწყობელისა უიგალი უწყალოსა ჭკრეტასა ვერ თავს იღებს და შეწყობელისა ვაცისა გენუსას ვერ მოითმენსო.

მოახსენა შაირი

შენგან ყოვლისა «ვანს» ხმობენ საბრალო და სვე სვიანი,
ამას ყველა ავად ვართმეეთ, ვინ სელი ვართ, ვინ ტყვიანი.
მე არაუინ გამირჯია, არცა ვუყავ სხვას წიანი,
და მავრამ მათისა შეჭირებამ დამიბნელა დღე მწიანი

* შემოკლებული სახელია ეურ-შავისა.

შეორე ესე, არამც ესეთისა საქმისა მეჭაფა შენცა შემოგეზღოს, და შენცა შენისა მეგობრობისა ცუცხლითა დავიწავო? ლომი უთხრა:

— ავის საქმისა მისაგებელი სად გინასაგს, ანუ კეთილის ბუნდნიერობა ვისგან გასმიაო? მან მოასსენა:

— ეს სოფელი მეჭაფის მიგების ადგილია და კლდესა ჭტავს: რასაც უფიქლებ მსგეე უკმეგმსებსო! მე დღეს თვლითა ჩემითა მიხილავს: ყოფლისა სანაცვლოს მიგების სასე და მართლად გამისინჯავსო. — და რაც ეხას, ყოველივე წარმოუთხრა, და ზედა სწავლაც დაურთო და უთხრა:

— ეჭა, ხელმწიფე! ხის მეკეთელი თავი გველისა სასწიფი იქმნა, მისი შემოქმედი გველი ძლარობისგან გაიბძარა, ძლარობი გველის მომეკლელი, მელის ხრის ბადესა გაება, მელსა რადგან მისი სისხლი დასთხია, მშვიერის ძაღლისგან ძარღვი ამოეწავდა, ძაღლი ამა უდიერობით კეფისა ჭახვითა დაიბალოთ, კეფსი მისად ნაცვლად ისრითა უწავლოდ გაიგვრისა, და მონადირემ მისის მონადირეობითა სიკვდილსა თავი გააქარებინა, და მსუდარი, მის უბრალოს სისხლის დათსეითა, უზატიურად ვისერ მოტესილი შეიქმნაო.

თქვა ლექსი

ნასე—შეპლისა უბრალო სისხლისა დამთხვეულობა,
აღარ აცალა სანთელსა ღამისა გამთეველობა.

თითოას და თითოას მათთა ნაქმართა ზედა ყოველთავე ზიანი მოუვიდა, და სატანჯვლისგან მათის წესით ჭირის მასეთა დაებნო. ამისთვის ავისგან აცალა და ბორცის მოშორება ჭკინანთგან სამსო. თვისისა საქმისათვის უმჯობესისა მოსკლასა და კეთილის მოკლენას ცდილობდეს, ესე მართულებათა.

თქვა ლექსი

თავი სიბრძნისა ესეა ნიშანი ჭკვათა ზოვნანი:
მშვიდობის ყოფის სისწრაფე, ძმისხსნებისა ყოვნანი!

ლომი აგრევე თვისსა ძლიერებისა იქადა და თვისის მძლავრებისა რისხვასა ზედა დამტვიცებულ აყო, და ყურმას სიტყვა საჭირდლად მიასნდა და მისი სწავლა საცინლად ესმოდა: რამდენსაც შეგანებდა, ანგარებისა და სიხარბის ცუცხლი ემატებოდა.

უთხრა ლექსი

რომლისა გრითა მასწავლი, სწავლასა მაგისთანასა?
ზულარას უბნობ, მიმატებ რისხვის ცუცხლს თანის-თანასა!

ყურ-შავმა სცნა, რომე მისი შეკახება ლომისა ყურთა არ შედიოდა. რაგვარადც ჯინჯვლისა თურსი ბასრსა არ დაანდების, აგრევე მისი სწავლა მისსა გულის თვიცართა არ კვეროდა; და რაგვარადც ეკალი ქვასა — ეგრე არა ესობოდა.

ც ა ე ბ ი

მართლად უთქვამთ: აღიშნა ქვასა ვერ შესვლება. ქაცვთა წვერბი.

ლომი დაუტევა, და ერთი ყურე მონას და მუნ დადგა. ლომი, გარისკუბული, უკან გაუდგა. ყურმა ბარდას წასუ შინა დაემდღა, და ლომმა გულანა ჰხმავა, შემოიქცა და ორნი ქურციკის ნუკრი ველთა მძოვარი ნახა, მათი დედა გარემოს უდარაჟებდა. ლომმა მათი შეზერობა მოინება, ქურციკმა ტირილით სძა უუო: — ეჭა, სელმწიველი! ორისა ხვილისა ნუკრისა მონადირებით ანა გაძღომის შოგვემის? ამათთა ჭმითა აძლასაც ვერ მოიბრუნებო, ნუ მიწამ, თვალთა ხემთა ხემთა თვალთა სინათლეთა სედა ცრემლით მტირალსა ნუ შეიქმე, გულისა ხემსა ხემისა ღვიძლისა ძლიერისა ცვენსლითა ნუ მოსთუთქავო: შენცა შეიღნი გისხენ, მად კერძაღე, მათცა ეგეთი არა შეემთხვას ანა!

უთხრა ცაქმა

შენც იგი მიყავ, რაცაღა შენ ყოფად მოგეწონოს!

მას ლომსაცა ორნი ბოკვერნი ჰქეპს, რომელნი ქვეყნის მხათობელად გუგულეობდა, მის ველს იქით ტუე იყო, მუნ მონადირე მათ ბოკვერებს დაჰქრად ცდილობდა. აქა ლომმა რა ქურციკისა შეტირილი არა შეისმინა და ნუკრები დაუჭამა, იქ მონადირემან ლომის ბოკვერები დასოცა და ტყავი გაჭსადა.

უთხრა ცაქმა ჩხჩხუას უღო

თურე შენისა შინაურისა მტერი ყოფილხარ მოსაწყინარნი

ქურციკებ ლომისაგან ივლტოდა, შეიღების სიმწყხარითა ხელისაებრ აქ-იქ განბოძდა. მას ყურმა იგი შეემთხვია, ჰქეპს: რა წაგვიდებიაო? ქურციკისა ტირილითა გული შეუბნდა და დაიცადეს, და ორნივე შეიწრებულნი შესტიროდენ და ურთმანეთს შესჩივოდენ.

იტყუა ღეჟისა

რა გული ხემს საყვარლისა ნაღვლითა შეწუნდებინ, გინცა მისილავს ტირიან, ჭმუნვისა გამო ბნდებინ.

გაი და ვალალებს რა დასრულეს, ტირილი დაიდუქეს. ყურმამ ნუგეშის ცემა დაუწყო და უთხრა: ნუ წარუნავ, მცირესა ხანსა უკანის მასცა დიდი ბოროტი წაგვიდებისო.

უთხრა ღეჟსა

სანთელი მხარითა შერუჯავს ზეჟელსა თან მბრუნვალესა, მაგრამ თვით ადრე დადნების, ქონი სწევოს ცვართ უძალესა!

რა ლომი ტყვრთა შევიდა, მისნი ბოკვერნი მიწათა უტყუოდ მდებარე ნახა. შექმნა მასილი, და ყვიროდა ძლიერად და იტყუოდა

ღეჟსა:

ესეთი ურვა მომეტა, სული გამეტა, წავიდა, შეურნებელი კავა, დღე მომივიდა შავი და!

ლომის ტირილსა და ვალალებსა სედა ყოველნი მის ადგილისა მსვენა

შეიქირებდეს, და წათა მფრინველნი მისისა გონებისაგან გულ-დამწკარნი ცრემლებობდენ.

იტყუდა ლექსსა

ღვარად სისხლი მდის თვალთაგან, ცრემლთა სანაცვლოდ მოდენით, მტერნიც საბრალოდ ტირიან, შეტად მოყვრისა ოდენით!²¹²

მის ლომისა მკრობლად ერთი მელი მკვიდრობდა, რომელსა მსოფლიო საქმისაგან კალთა დაებურტყა და განშორებულობისა მატანეთაგან სიტყუა რამე აღმოკეთსა.

ღ ე ქ ს ი :

განშორებოდა სოფელსა, ვინ ვარსვი უდაბნოსანი, მათმენის სარგა დაეღვა, ტანს ფლასი შენამოსანი.

მისად მისსამომიშებლად ლომსა იასლა და მოასსენსა: რაჲ არს ესეთი განუსკვენებელი ტირილი, და რომლისა მიხეზისათვის ვაკლასობო? — ლომმა ყოველივე მისის შექირებებისა სასე გამოეცხადა. მელის მოასსენსა:

— მათმიება მოიბოკე და დადუმი: არავისსა საყნოსელსა ამა უხანოს სოფლის ვარდისაგან კეთილი სუნი არა ჰქნოსია, და არცა ვის პირსა საწუთროს მელვინისაგან გემრელო და სასისარულო ღვინის ჭაშნიკი უზრუნველად არ შეუსკამსო.

უთხრა შაირი

უხანოს სოფლის სიკეთე ვის შეუსრულდა სრულა?

მისნი მიმნდონი ყოველნი მისგანვე გაბასრულა!

მისგან ნაკოდთა გულ-ღვიძლთა საწყამლოდ ეს მძსულა:

და მათმიება სჯობს ყვალსა, თუ ვინმე გაისულა.

ერთსა უამსა ყური მომიშყარ და გულისა სმა, საყოფელი გონება გასსენ, ვიარე ორსაოდენ სიტყუას ბრძენთ მატანეთაგან წაგვიტოსავო და მუხთლისა სოფლისა საქმე დაგანახო. ლომმა შინაგანი ზღვის ღელვის ქოთება დაამდგორა, და სასმენელად ყური და საწურთელად გულისა ვარი გადებული მიუპურა. მელმა რა ლომი მისის სწყაღის მოსურნედ გაიცადა, გულისა გასანათლებელი სიტყუა დაიწყო და ეტყუდა:

— ეჭა, ხელმწიფეო! ამა მოკვდავსა სოფელსა შინა ყოველსავე დასწყვისა თითო დასასრული მისცემია, და რა დღენი გასრულდების და ჭამი მოიწკა, ერთი რამ გადგეგვარება და თვალისა დაწამწამების ოდენი დაცადება აღარ მიეცემა. აწ შენ თითოელსა შექირებებსა ზედა სისარულსადა სამს ელოდე, და ყოველსა სიმხიარულსა შინა მგლგარებების მოწყენის იმედი არ დააგლო.

²¹² ვარიანტი:

ღ ვ ა რ უ ლ ა დ თ ვ ა ლ თ ა სისხლი მდის, ცრემლთა სანაცვლოდ მოდენით, მტერნიც საბრალოდ ტირიან, შეტად მოყვრისა ოდენით.

უთხრას ლექსი

მრავალ წელ სოფლის წაღკოტთა კლიდე და გუელი ახარო,
ყავილის უელოდ ვერ ნახავ, არ ცნსკლეტდე, არ იასარო.

ყოველთა საქმეთა ზედა ღვთისა ნებას ზედა გისამს დასჯედლო.

უთხრას ფისტიკაური

სუელი ფარად ჭეპა გასაკრძალად, მოსაკლის ისრის გასაფრთხილებლად,
თმის ბეწვის წვერს დაუცდენელად ზედა მოხვდება, მიუცრილებლად.

ლომმა უთხრა: ესეთი გასსაცდელი შეილთა ჩემთა რისიგან წაეკიდაო? —

მელმა უთხრა:

— ეს შენით მომხდარა, და ჩმნილასა მუქაფა შემოგზღვიო, რომელი აწ
მოგულებიო. შენი საქმე მის შეშის მსუიდეკელისა არავსა დია ჭტავს, რომელი
იკითხვიდა: შეშას ჩემს ცრესლი სადეთ შეედგაო? ლომმა ჭკითხა, რაგორ ყო-
ფილაო?

მელმა თქვა არავი

მოუუხებიათ, ვირველსა უძისა ერთი უწყალო კაცი ყოფილა, საბრალ-
თა და მდაბიოთაგან შეშას ნაძალადეკად იაფად იყიდდა, და წამთარ ძვირად გა-
ჭყიდდა. გლეხთა მისის უსამართლობით სუელი უიათა მობჟენრდათ და მდიდა-
რნი მისის სისარბისაგან ტიროდენ.

თქვა ლექსი

მდაბიოთ გუელი დაეწვა ახვარებისა ცრესლითა,
მდიდართა სახლი დაეცა სარბად აღების რეცხლითა.

გისთვისც მას ძალად შეშა წაერთმია და ნახვარი ფასი არ მიეცა, მათ
კაცთა დღეს ერთსა ღმერთსა სელი შეჭვარეს, საწყელისა სულთქმითა შესტირეს
და მას ეგრე ეტუოდეს:

— ეჭა, უწყალო, ღვთისაგან გეშინოდეს და წუეკლას მოერიდო!

უთხრეს ლექსითა:

წუეკლისაგან გეშინოდეს, მოერიდე ღმერთსა დიდად,
სისხლის ცრემლით შესტირებენ გულ-მღუღარნი, ართუ მშვიდად.

მაშინ ერთი ვინმე მოწყალე კაცი შესვდა, და რა ესეთი საქმე ნახა, საგმო-
ბრად ენა ააუბნა და ავ-პირად უთხრა

შ ა ი რ ი:

საწყალთა ღამე არ სძინავთ, ათევეს უღონობითა,
მიმხვეკთა ისარს ესვრიან მის მწუხარისა ცნობითა,
მისგან შეშინდი — ტირილით ცრემლსა გვრავს გულადნობითა,
და მას წულულსა ვერეინ ვერ ჭეურნებს მრავლითა სულაუნობითა.

ამა საბრალთა, რომელთა მადლისა ღვთისა გარისაგან კიდევ სხვა თავის
შესაფარებელი არა უნანსო, ესეთსა უსამართლოსა ნუ უყოფა; ესენი მწუხარებით

ღამე ყოველ, სანთლებს გულ დამწვარნი, ცრემლთა ადგენს. ამათ უდიერსა ნუ უჩამ, და მკლავნთა სახლსა უწყალოდ ნუ დაუქცევ: და ჭკრივთა და ობოლთა გულისა სისხლთა ღალის ფრის ღვინის სანაცვლოდ შურის ბიდახთა ნუ დაუსხამო.

უთხრა ტაეპი

ნუ სვამ ამ თასსა, თვარ სვაღაც გთრავსა.

მას უწყალოსა და ამპარტავანებით ღალსა მის კეთილისა კაცისა სწავლებას ეწეინა და უგუესრმა პირი შეიჭმუნა,

და უთხრა ლექსი:

წადი აწ, ზატოოსანი, ნუ მაწყენ, გამურიდება,
ტიტინის ათასს კალას ერთ ქრთილად არ კიეიდა.

მან კაცმან ზურგი ადრიკა და სადგომსა წავიდა. იმ ღამეს მის შუშის სორას ცუცხლი შეეიდა, და მუნით — მის სახლსა და, რაც ებადა, სრულობით გარდეწვა, და საწულები იგი რბილის სასთაულის ნაცვლად თბილს ნაცარზედ დასვა, და გუშინ მასწავლებელი ზატოოსანი იგი კაცი დადაგულს ზედა წაადგა და ნახა უწყალო იგი, რომელ მოყვარეთა თვისთა შესწიოდა: ან კიცი ცუცხლი ესე სახლთა ჩემთა სადეთ ჩამოკარდაო! მამინ მან ზატოოსანმა კაცმან უთხრა:

— საბრალთა სულთქმის კამღისაგან და გულ დამწვართა ცუცხლისაგანაო!

უთხრა ლექსი

ეკრძალე აღტყინებულსა შიგნით ცუცხლისა ალებსა,
მანგი მკლავისა მასუგან გარ გამოიხეთქს ძალებსა!

მაშინდა მან უწყალომან თავი დაჭკიდა და გონებათა შინა ესრე იტყოდა: მართალი სიტყვა კაცს არ უნდა ეწეინოსო. რადგან მე ესოდენისა კაცისა შეწუხებისა თესლი ვსთესე, მის უგუეთს ნაყოფს კერ გამოიღებდაო!

თქვა ლექსი

გულარძნილი თესლი დაკეთსე სრულ ჩემსა მუშაგობასა,
ბოლოდ გასინჯე — ნაშრომი რა შევიკრიბე მკობასა!

ესე არაკი ამისთვის მოვიყვანე, რომე სცნა, რაიცა შეიღთა შენთა შექმთხვა, თურე შენცა სხვათა შეიღებისათვის გიქმნია, და იგინიცა ესრე მწუხარედ ატიტირებია და ესე გვარი გიქმნიაო. მათაც შენგან ესეთის უდიერის ქმნა მოუთმენათ, და აწ შენცა სხვათაგან ესე შეჭირვება მოითმინეო! — ლომმა უზასუხა:

— ეგეთი სიტყვა ჩემთვის რომელითა საქმიითა დაიჯერეო? — ძელმა უთხრა:

— რამდენის წლისა ხარ? — მან ბრძანა:

— ორმოცის წლისაო. — ძელმა მოახსენა:

— ესოდენსა ხანსა რით იზრდებოდი და ძლიერება რით გემატებოდაო? — ლომმა უთხრა:

— კაცთა სორცისაგან და ნადირთა, რომელთა მოვინადირებოდიო. — ძელმა უთხრა:

— მასე, ქოლქეთა სუფიერთა რა სანსაგა სჭამდი, მათ მამა-დედათაგანი არა ჰყვებს? ივინი რაჲ თვისისა სყვარელთა გეშოროსი, არა შეწყნდისა, არა იგლოვიანს და არა იტიროიანს? წყ, სტან, თუცა შენ იგი არ გეჭმის, რაღა დღეს ესე შენ გეჭმნებოდა!

უთხრა შაირი

თუცა შენ გეჭმის სხვაყვად გულისთა საქმე ჰქვალანი, მუქათას შენც იზოკუბდი, რომ შეგწყოდენ ყველანი. შენგან რაღ სულნი ტიროდენ, ტრემლით მოკრწყო ველებნი და ვითა მიერეს შენს წულულსა წამალნი სანსიმთელანი?!

თუცა ესე გვარსა საქმესა არა იშლი და ესეთი უდიერობა და სისხლის სმა ჰყოვე, ესეთსა ბავთისა მრავალსა იხილავ. ვირე ქოლქეთი სულნი შენგან იწვიან, მანობამდე შენ მშვიდობისა სუნი არ მოგედინების. ესეცა უწყოდე, უწყლონი არას დროს თვისისა გულისა სწყაღელსა ვერ მიემთხვევიან.

უთხრა ტავუზი

ვერ ვინ ჰჭრა ამა მშვილდითა სწყაღელსა სავანს ისარი!

ლომმა რა ესეთი სიტყვები მოისმინა, მისი სავუბრის სიმართლე მის წინ გაიშალა და გულის სმა-ჰყო, ბორბორის მოქმედის მისგებელი თვისისავე ქმნილობით იქმნების, და სიბორბორე სიბრეეს მოიყვანს. თვისისა გონებათა შინა ესე იტყოდა: ჩემთა დღეთა წაფსუელი, რომელი ჩემისა სიყრმისა წამი იყო, სიბერედ და უღონობად შემტვლია, და წამ-და-წყოთ ნაბიჯი გარუდებისა გრათა ეტარების; მგზავრობა წინა მიძეს, ამის უმჯობესი არა მოიგონების რა: სამგზავრო სავალი გავიკეთო, და ცოცხალთა შეჭირებისა და მესარების ბილივი დაჯგდო და მტირესა სანსრდელსა დაესჯურდე, მტრ-ნაკლებისა წრუნეს დაუტეო, და ქონებისა და უქონელობისა სავარსებელი გარდავიკდო.

თქვა შაირი

მაჭეს, თუ არა მაჭეს, რად ვხრუნავ? ვაშკუბდე ღვთისა სანსოთა! ბრძენისი არ სდევენ სარკათა, ფასითა და მათ უფასოთა. ორთა ფუნდუკთა სავალი იქმენ ნუ დასანსოთა, და აქა ქონთ მძალ-დაბლობა რა, რომ გედგას დასოთა!

ხორციისა და სისხლისა ჰამისაგან სედი აიღო, და ხილთა და მსალთა ჰამა დაიწყო და ამა ყოფისა დასჯურდა. მელმა რა ესე შეიტყო, ლომი ხილის ჰამასა დასჯურდა, სავარსებელთა ჩავარდა და იტყოდა: თუცა ხილსა შეეჩვევის, ჩემი ერთისა წლისა სანსრდელი მას ორს დღეს არ ეყოფათ! დალონებულად ლომისანი მოვიდა და მოასსენა:

— სულმწიფე რას შეეჩვეათ? ლომმა უთხრა.

— ამ სოფლისაგან სელი ამიღია და მოღვაწებისა სარტყელი შემომიბრტყამსო.

უთხრა ლექსი

სოფლის ზღვიდამ რადგან კაცი წყალს კერა სკამს ოდენ ტკბილსა,
შირი ზემოც მის გემოსა აღარ ახლებს ყოლე ტკბილსა!²¹³

მელმა მოასსუსა: არა გერვა, რომელსა თქვენ ბრძანებთ! მე ამს სიჭმითა
ყოველთა ცხრაველთა დასაგლისისა უმეტესსა ვებღავო. ლომმა ჰკითხა:

— რომლისა მიხეზითა ვაზინებ? აწ სომე არცა შირსა და არცა ჭანგთა
სუფიერისა საწყენელად სისხლთა შინა არ გავსვრომ?

თქვა ლექსი

ლახვრითაც დამჭრან უწყალოდ, ასოეულად ჭკრითა,
არას კაცს აღარას ვაგებ სრულის აღთქმისა ჭკრითა!

მელმა უთხრა: შენის სასრდლხსაკან სელი აგილია, სსვა სუფიერთა სა-
სრდლ, რომელიც შენს ვაგარს არ უტანია, იგი ყოველთათვის მოგიჭირავს. ამს
ტკერისა ხინატელი სამს-ოთხს დღეს სომ შენ არ გვეოფა, და რომელნიც მო-
ძრავნი სილით ისრდებინა, იგინი სრულუბით მოსწყუდებინა, და მათიცა ცოდვა
ქედსა შენსა დაკვიდება და მისიცა მიუქათა შენგან ინახლანურების! მე მეშინის,
შენ მის ღორის მსგავსად არ მოგიხდეს, რომელი ყაზურსუნას სილისათვის ეშუღ-
ლოდაო. ლომმა ჰკითხა, როგორ ყოფილდაო?

მელმა თქვა ანაკი

უთქვამთ, კრთის ყაზურსუნას სვე აუმიღლდა ღა თვისსა ვაგართა და ნათესავ-
თა გაეშორა, კრთისა ჭლავსა დაემკვიდრა. ძაჲ ადგილს რამდენილაც ლეღვის
სენი დგა. (ყაზურსუნა) მისისა გონებათა შინა ატყუდა:

— შირუტყეთა შიმშილობა მოწყენილა და ამს ადგილისა ლეღვისა ვიდე
არს სჯდა იშოკებისა. თუცა ამას ყოველსავე სედლსა და ხმელსა მოსტკამს ვინ-
მე, ზამთარს რითღა გამოვიხრდებით? ესე უმჯობესია, თითოას დღეს თითო
ლეღვი მოვიმეშვო, ზემისა სუფისა დამოკებელი შეეჭამო, და სსვაჲ ჩინად
გავასმო, რომე ზამთარნი და ვაზაფსული მოსვენებით გამოვიარო.

თქვა ლექსი

ვაფსულ სახრდო შეიგრიბე, დაშურ, ამაღ მოიჭირვე,
ზამთარს ყოლე არ დაგაკლდეს, ნამეტნავი იცხტე, ირვე!

ამისთვის მათი ხეთა ბერტედის, სამყოფთა ჭამდის და ნამეტნავს ინახედის.
კრთისა დღესა, მსგავსად ჩვეულებისა, ლეღვის სესა კრეოვად გავიდა, რომელსამე
ჭამდა და რომელსამე ჩინად ინახედა. ახარდა, ერთი ღორი, მონადირისაგან დამ-
ფრთხალი, მას ტყესა შინა შემოიჭრა. რომელიც სვენარი მოველო, ნყოფი
ვერ ვაზოვა და მას ლეღვიან მოვიდა, ყაზურსუნა სედ განსრულ ბუო, რა ღორი
თვალად აიღო, მუცელმა გვრემ დაუწყო,

²¹³ ვარიანტი: ახლებს ყოლე კ ბ ი ლ ს ა .

და თქვა ლექსი:

იჩქითად სადეთ მომისდა ანაზღუელი ჭირია?
ღმერთო, შენ მისსენ ამისგან, მომიზურ შენი ჰირია!

ღორმა რა ყაზუზუნა სეკედ ნასა, საყვარლად მოიკითხა და უთხრა: სტუ-
ქართ მოძულე ნუ თუ არა სარო? * ყაზუზუნამ, შეშინებულმან, პირ-საფერებელი ენ
ააუბნა,

და უთხრა ლექსი:

იმედის ბაღთა სალხინოდ სარო მწვეკვისარ ტანითა,
ჩოღოლას სახლთა მოსულხარ სტუმარი სვე მოტანითა!

შენი ბედნიერი ფერხი კურთსეულ იყოს. თუცა უწინარეს თქვენ მადლის
მოსამსახურე გინმე გებოძა და პირველ შემეგნა, მე გლახაკსა სამსახინძლო რამე
შემეძნადებინა გაი იყო, აწ სირცხვილი დაძედა, თქვენს საკადრისად კერ დაგ-
სვდიო!

უთხრა ტაეზი

სწრაფად სტუმრის წვეკვისათვის შეწუხდების უქონელი!

ღორმა უთხრა: აწ გზით მაშვრალი მოვალ, და რაიცა სასუყვარი გუბადოს,
მომართვი, დია მომძარი ვარო.

უთხრა ტაეზი

რაცა გაქვს იგი მომართვი, ნუ გამიგრძელებ ნადიმსა!

ყაზუზუნამ ლეღვისა ერთი სე მოუბერტუა. ღორმა ხალისიანად შეჭამა,
ესრე რომე, მის სისა აღარა დარჩა რა, და პირი მისხინძელს მიაზურა და ეგრე
უთხრა:

— ეჭა, სასურველო მასხინძელო! ჯერედ შავასა ტეტსლი არ მომინელდა
და წადილისა სამშინელი დია ისწაფისო, სხვადაც სე მომიბერტუე და სიკუ-
თის კალი დამდეგო! ყაზუზუნამ სხვადაც სე მოუბერტუა, და (ღორმა) იგიცა მალიად შე-
ჭამა, რომლისაგან აღარა რა დაუტევა. ღორმან სხვადაც მოინება. ყაზუზუნამ ეგ-
რე უთხრა: ჭე, სტუმარო, სიბრალულის წესსა ნუ განაძე! რაიცა დღეს შეგა-
ჭამე, ხეძი ერთის თვის საზრდელი იყო!

უთხრა ტაეზი

ამის უფროსი სიუსვე, არ მმართებს, არ მექმნებისა!

ღორმა წერტმა დაუწყო და უთხრა: ესე ტყე რა სანია შენ გტკრია, რა-
ღა გინდა, აწ მე მომსახეობ! — ყაზუზუნამ უთხრა:

— სხვისა სამკვიდროსა ცილეზა უმსგავსო და სჯულის განდამავადია, და
საბოლოოდ ბოროტის შემძინებელი და კაცთაგან მოუწონებელი. მაგ საქმესა კა-

* ამ ფრაზაში შორისდებული «ნუ თუ» ნახმარია ამ ჩვენის დროინდელის «ხო მ
არა-ის აზრით. ასე რომ არ იყოს, სიტყვის «მოდულეს» ადგილს უმჯვილად სიტ-
ყვა «მოყვარე» იქმნებოდა ნახმარი.

ჭრიდე, და უსამართლოს და უწესოსგან ხელი აიღე: იცოდე, მწვეწარობა კეთილისა ჩუროვისა არ მოისხამსო.

უთხრა იესოქრისტე

თუ უბეზრებით, გეკნება ღრმად, გულისა დაგვიყვებს სისხლი დენასა, გბილის ტვილი დაგპაძრება, კენესით იძრედე ძნელად ენას!

ღოღი ამ სიტყვისათვის აღშოფოთდა და უვილა: მაგ ხოთ ჩამოვიღებ და შენად საკადრისად მოგეპურებო! და ხეზე გასვლა და ყაზურუნას ჩამოთრევა მოინება. რა ჰიძრეკლთა შტოთა შეჭნდა, მოუსქდა, ჩამოიჭრა, ნაკაფსა ზედა დაუცა და ბლანკი შიგ გახირა და სამშინველი ჯოჯოხეთთა სპეტს მიახარა.

ესე არაკი ამისთვის მოვიყვანე, თუ შენგან სხვის ხელის ჭამითა ესოდენი კრებულნი მოსწყდებიან, შენგან ჩაქმარი ავი მათ შვილთა გულთა დაედება, და ნიადგ წყველითა მოგისხენებენ, და არცა ერთი მათგანი შენის ბადებებისგან არ დასცხრებიან, და თუცა ამას უწინ შენი უწყალოება განთქმულ იყო, აწ შენისა მოღვაწებისა საქმე ყოველთა ყურთა მისძენათ. ამა ორთავე საქმეთაგან ნადირნი შენნი მომდურჩებიან შექმნიებიან. ეს რა სოფლისა დატყეებაჲა, შენ შენის ხორცის პატვისათვის იღვწოდე, და ხორცისა გემოვნებასა მისდევდე და სულისა და სიბრძნისა გზა გაგეშვასო?!

უთხრა ლექსი

ხორცის გემოს მიტყოლისარ, ტყეე შექმნილხარ მისი ყოლე,
სულისასა არას ზრუნავ, მუცელს მისდევ ქვე მიმყოლე!

ღომმა რა ეს სიტყვები მოისმინა, ხელისა ჭამაცა დაუტევა და მწვანეილსა და წყალსა დასჯურდა, და ლოცვასა და მოღვაწებასა უმატა, და ჟამსა და უჟამოსა ამა ლექსითა იტყოდა —

შ ა ი რ ი

ჭე, გულო, სოფლის სიმუხთლეს მოშორდი, მოკრიდა,
იწროს სიუეროდამ გამოდი, წადი, უდაბნოდ ჰჭბიდა!
საწუთრო გძულაბს, რად გიყვარს, მას თვალი რად გივიდა?
და ქველთა ვაცთ მსგავსად სიმსნითა აჭა ნუ დაიბინდა!

ნეტართან თუცა მიაწე, განვლო სად მათი სიღია,
ეცადე კაპანს განერა, ეკალთა არა შევიდა,
სოფლის ზღვას სადაფისათვის ნდომით ნუ დაინთქმიდა,
და ობოლს მარჯალიტს ნუ ჰკარგავ უცები, კითა ფლიდა!

ესე არს ბოროტის მოქმედისა და მისის მისაგებელისა არაკი, რომე ქვეყანასა შიგა მყოფსა მისივე სიბოროტე შეჭკრავს და სიბოროტისა მისგან ბოლოსა ავისა მოსვლასა არ მოიგონებს, და რაცა ჭირი მისგან სხვას შემთხვევია, თვითცა მას შიგა გაკებმისო.

თქვა ლექსი

სასუფეველისა კარზედა დაუწერიათ ასონი:
«სოფლისგან მოტყეებულთა აჭა ნუ აჭვან სასონი!»

შეუის მყოფელს კაცის მართებს რადცა თავის თვისისა, და თვისისა შეი-
ლისა და თვისისა მოყვარუთათვის არ უნდეს, იგივე სხვათათვის არა მოინებოს,
უმისთვის რომე მისი დათესილი ნაყოფი ავად არ მოიმეოსო.

თქვა ჩანრუნაული

ქვეყნა გქონდეს, თან არ წაგქონდეს კაცის ნაწიენი მოსახვეჭელად,
ნუ იქმ ავს ავსად, ცოდვითა ავსად არა ბრძენი იქმს მის, უეჭველად.
სოფელი ჭკაკს ზღვას, ავთათვის ავს ზღვას, სვითქი სავსეა შესაფრთხელად,
და ის გაისვენებს, თავს გაიმჩვენებს, ვინ იქმს თავს ყურედ ძარტო მყოფელად!

კ ა რ ი ი ა

უზოგროს ნდოჲისა რაცა აჲჲს, მინსაც დაჲარგვისა.

რამ ჭკეუნის მზერობელისა გულთა მწონებისა არაკისა დასრულებასა ზე-
და ბრძანა:

— ზე, მჯობისა და მჯობისა წარმომტქმელთა და მოსაწონებელისა ნათლად
მომიგუნელთა, სარწმუნოთა სიტყვათა და გულთა მანკებულთა! ბოროტისა საქმი-
ისა არაკი, რომელნიცა სსვათა შეჭირვებისა მოინებებენ, და რა მათ მათი მისაგე-
ბელი მუქაფად მიეგების, რომელიც მოკვეთისა მისისა და აღთქმის დადების უკა-
ნის სინანულისა საფარველსა ჭკეშე შეივლტის, იგი მოვისმინე. აწ ამას გვეუ-
დრები, რომე მუათმეტე ასდერძისა იგაკიცა განმარტებით წარმომითხრა, ეკე-
თისა კაცისა საქმე, რომელმან ეკეთი საქმე სულად აიღოს, მისი რიგა და წესი
არ იყოს და მისსა უმარტებულთა საქმის ქმნისა შეეცადოსო. სრული იგი
ბრძენი ესეთისა სიტყვითა მოჭყვა, სიწმიდისა მონებისა მდინარესა გვანდა და სი-
ტვბოთი შაქრისა ფინულისა სასმელსა.

შ ა ი რ ი

დაიწყო სიტყვა წყლიანი, ბოროლისა უწმიდისა,
სიტვბოთ თათლისა უტვბილე, რაცაა მისი წესია,
რომელი ყური ისმენდა, რამც იყო უამესია,
და ზღატონ ბრძენისა ნათქვამსა, შენვე სთქვა—უკეთესია.*

მოასსენა: ეჭა, ჭკეუნისა მოგარველო სელმწიფეო!

ჩ ა ხ რ უ ხ ა უ ლ ი

შენის გულისა ნდომა გულისა, იმედის კალთას იყოს სვეუელად
დღე ყმბნი შენი და თემნი შენნი საუკუნომდე ეგოს რჩეულად!

ზირველთ ბრძენთა უბრძანებით: დაფარულსა სამკურველთა შიგა კეთილნი
საქმენი ყოველთა გვამათვის შეგერილი დაუცსთ, ღვთისა საღაროთა მათ მათი
საფერი სამოსელი ყოველის კაცის ტანდობის გვარად გაუწევიათო: ყოველთაგან
თითო რამე შეიმზადება და ყოველსა კაცსა თითო საქმე უსამს.

* ვარიანტთა არსებზე, ამ შაირის პირ-და-პირ, მიწერილია, რომ იგი «მეფის თქმუ-
ლი» არის.

თქვა შაირი

ქ

ღისა
მის

ფარშამანგი მწერის მსგავსად არა თქმულა, არ შობილას,
ფასკუნჯისკით ჰატიოსნად მკალი ყოლე არ ცნობილას;
ძმრით ღვინისა გემოვნება ენის წვეკრას არ წობილას,
და კარდის სუნი სმელის ქატივით ვით დენილას, ვით სწრობილას?

ღვთის მოწვალების მწდესა მისის მარინისაგან ყოვლის კაცისათვის განწესებული შეძლების ბიდასი თითო თითოსათვის ჩამოურთიგებია, და მისის სიუხვის წყაროს სმისაგან უიმედო არაუინ გაუსდია.

თქვა ლექსი

არაუინ არის ღვთისაგან უწილო, კერძ მიღებული,
ვის რა რამე ჭმუენის განგებით საწყევლით გამოღებული;

ამისთვის ყოველსა კაცსა მართებს, რომელიც სამოსელი შემოქმედს შირკელად მისთვის უბოძებია; იგი შეიმოსოს და მას დასჯერდეს, და მის საქმის განწესებითა ნელ-ნელად სარისის სისრულეს მიიწვიოს.

უთხრა ლექსი

მეგურტნობავე სჯობია, მარჯვედ ჭკვეუედეს ზალანსა,
ავის ქულისა მეკრავსა, საპირეს ჭკვეუედეს ბალანსა.

რომელიც რაჲ ხელოსანი იყოს, და ერთი რამ მისი საქმნელი საქმე იყოს, იგი დაუტუკოს და, რაჲცა მისი საქმნელი დე წესი არ იყოს, მას ხელ-ჭყოს და იგი მოინებოს—იგი უამსგავსოა, განსაცვიფრებელსა მოუღონოებებსა ქვეშე მარკადეს, და სხვა გზაჲ, რომელიცა დაუზურია, იგი სავანეთა ვერ მიწვიენებს და ვეღარცა უგუდმართ მასვე ზედა მიიქცევის, და ორსავე საშუალ გასტეკებით გაწობილებული დარჩებისო.

თქვა ტაეზი

გერც წინ წადგება კეთილად, გერც უგან უმთავრეთილად!

მაშე კაცი სამს მისსა ხელოვნებისა წესსა ზედა მტკიცედ ეგოს და ნდომისა ხელსა აჭა-იქ ჭკარისა შტოკებითა არ აწოდინოს. ესრე სამს, სამეტნავის მონდომება მიღმარ უგუგდოს, და რომლისაცა საქმისაგან სარგებელისა და კეთილის მოსავალი ენასოს, ადვილად და ცუდად ხელიდამ არ დააგდოს, რომელსაც საქმეს სიგლახავით გამოეყვანოს, იგი რწეული მოქმედება არ გაუმავს,

თქვა ლექსი

ღვლის მსუიდეკლას რა უნდა სიმდიდრე ამის მეტია,
ღვლი გავიდოს ასარად, ათი თუ მეტამეტია.

მათი არაუი ამ საქმეს დაი მიჭკავს, რომე მოღვაწე იგი, ებრაჲლისა ენისა მტოდინარე, და მოყინტკებულის ხელოსნის სტუძრისა შეურასა, რომე მისის ენის

სწავლება მოინდომო*. რაიმე ჭკითხა, როგორ ყოფილა?

ბარამან თქვა არაკი.

უთქვამთ, უფნუჯის თემს გაცი ვინმე იყო მოღვაწე, მეძარხულე, ლოცვაზედ გაკრძალული, რჯულ-მტვიცე, საწმინტოება შეუძრავი, რივისა და წესის მოქმედრ. რასაცა მოღვაწებითა და მარხულობითა ღვთისა საუნჯიდაძი მოეცემოდა, სტუმარსა და უცხოზედ წარაკება, და თვისისა სამსრობისა და სერისა ღონეს ლოცვითა მოიღებდის, და ეგრე უღონროთა ჰატვისა უყოფდის.

უთქვამთ მარხობლედი

მოღვაწებისა სასული გვირგვინად თავსა დაედგა,
ღვთისა მონსა გონება ცნობითურთ ცაში გაედგა.
სასუფეველისა მქებული ზე მივიდოდა სულითა,
ენა-მკურნობით მეტყველი, რიტორთა დამსულეთა,
ემძავის მაატებელი, ანგლონურად ცსოველი,
ღვთისა მოსურსე, სამგზავროდ ცანი შეველო ყოველი!

ყოველივე მისი სიკეთე სჯულიერისა ბრძანებისათვის დაემორჩილებინა, ყოველივე მისი დღე და ყაძი ქველის საქმის მოქმედებითა დაეღამებინა; სოფლის მოყვარებისა მიგრინველსა მისსა გულთა შინა ეგრ დაებუდა, მისის მოღვაწებისა მისსა შუქის ბრწინვალება ამა ბნელისა სამყოფისათვის არ მიეყენებინა.

თქვა ღექსი

ნეტარ მას, ვინცა მიკებრივ ჯლიდა უნადოს დარითა,
მან ჩრდილი არ მოაყენა სოფელსა დართვად დარითა!

ესეთისა მოღვაწებითა, რომელსაც განგების წარდასშათაგან ნიჭი მოკვლინებოდა. თვისად სასრდოდ და სტუმართ მოყვარულობისათვის ისეკვედა და გლასაკთა და დავრდომილთა მისცემდა.

თქვა ღექსი.

უსკების ცათა აგზავნე მოწყალებისა ცისკარი,
მუნ მოივასტრე ურისცვი შეხდა საუნჯედ ის ვარი.

ერთსა დღესა ერთი მოგზაური ეწვია და მისსა სენასა დაივანა. მოღვაწე იგი, წესისაებრ, შირ-მისინრულად და გულ-ხსინილად დასუდა. ალერსისა და სანოვანისა შემდგომად საუბარი დაიწყეს. მან მოღვაწემს სტუმარსა სადაურობა და სად მიმავალობა ჭკითხა. მან უთხრა:

— ჩემი აძნავი ვრძელი და საწყინოა, და თუცა გინებს, მოკლედ მცირესა რასმე მოგასსენებო. — მოღვაწემ უთხრა:

* ოთხთავე ვარიანტებში ასე პუნდად არის ეს წინადადება. ხოლო მის შემდეგთა პყართა შეგნებით შეგვიძლია მივხვდეთ, რომ იგი ამ გვარად უნდა იკითხებოდეს: «მათი არაკი დია მივავს მოღვაწისა მის, ებრაულისა ენისა მკოდინარისა, და მოყირჭებულისა ხელოსნის სტუმრისა (ე. ი. ხელოსან-სტუმრისა) შეყრასა, რომელმან მისსა (მასპინძლის) ენის სწავლება მოინდომო.»

— რომელსაცა გული და ყური დასწული არა აქვს, ყოვლისა ამბისაგან ცოტას რასმე სარგებელს გამოიღებსო.

თქვა ლექსი

მონსკა საქმეს ასწავლის, გამოცდა—სკვისა რიგებისა,
წილანართ სიმართლაც კეთილსა შეიგრებს-ყუ, მოიგებს!

უთხრა: გარდასავალი უგლებად მიამბოე.— სტუმარმა უთხრა: ჭე, მოლკა-წეო, ამა დრო-ყამთა ზატოხსნად გამოჩენილო! მე გარად ფრანგი ვარ, და მას ქვეყანას მებაზრე საბაზი ვიყავ და მით დღითი-დღე მკერდისა თორნესა შრომის ტეცხლითა ვასურგებდი, და ათასის საყუადურითა ხან-და-ხან მტირესა პურსა შევიძენდიო.

თქვა ლექსი

ბეჭი და მკერდი შემწოდა ალითა მოტყვისართთა
ღუგმა პურისა საშოვრად, არა ქტევითა წუნართთა.

ერთისა მსგნელისა მეტობანი ვიყავ; მიწვიე ალერსი გაწწევეტულად გვექონდა. რა სვარბალი დამჭირდის, მან მსგნელმან მიმოყურის და მომცის, და მისი ფასი მერმე ხან-გამოვლით გამომართვის და არ დამიძიმის. დღესა ერთისა მისსა წალკოტას მიწვი, და მართებულად მიმასწინძლად და მერმე მკითხა:

— შენი მოსავალი რა ერთი იქმნებისო, ანუ თავნყ სარგებელი რა შეგეძინებისო?— მე ვუთხარ:

— ჩემისა ღუქნისა სათავნო ოცი საშალსე სვარბალია მეთქი, და მე და ჩემთა დედა-წუღთა საჭმლად გვეყოფის, და სვარბალიცა იგი ათი ათორმეტად გარდამიკეტების მეთქი.

ვუთხარ ლექსი

რადგან ამისგან უფროსი არა მაქვს სავაჭრონი,
მეც ამას დავსუკრებივარ, საქმნელად სასწრონი.

მსგნელმა მან მითხრა: რად შრომილ ხარ, ანუ რა სარგებელი გქონებია? აწ მაგით რას დაიუნჯებო? მე ესრე მეგონა, შენისა სელაოსნობისაგან დიდი მოსაველი და მრავალი შემოსავალი გქონდაო.

მითხრა ტაეში

რაც მეგონა იგ არ იყო, აწრმა ცნობა მით გამოიყო!

მე ვუთხარ: ეჭა, მდიდარო! შენ რის მოსავლის ზატრონი ხარ მეთქი?— მან მითხრა:

— ჩემს სელობსა ცოტა სათავნო და მრავალი სარგებელი აქვს-ყუო: მტირეს დავსთესავ და მრავალსა ვაუღუწავ, და ესეთისა საქმითა ათითა ასი რომ მომივიდეს, სარგებლად დავიწუნებო.— მე ესე გამოკვირდა და სიტყვა ვუბე:

— ეგე როგორ იქმნება მეთქი?— მსგნელმან მან მითხრა:

— რად გიკვირს? საშხაშის მარცვალი, ყოველთა უმტირესი, რა კეთილთა:

მიწათა დასთესო, ერთსა მარცვალსა ოცი შტო და მეტიცა აღმოცენება, თხოთასა შტოსა თითო თავი მარცვლითა სავსე ექმნების. ამის გამო, ნახე, ჩვენისა სარგებელისა აღრიცხვა არავისგან არ იღებისო. მოსაგებელისა აქსირი მოქმედთა ესრე გამოუჩინათ, რომელთა მეწამული სეჭა რომ უთქვამთ, იგი ამ მუშაობასზედ დაუსკვნიათო.

მითხრა შაირი

ცუდად შერებთან მიბნელები, მეწამულის ჩექისა,
დღეს აღამებენ უბალოდ, მტკერი გარდადის ქექისა,
შავი მიწა ხნას, იგი სჯობს, სსვაც აქებს რაცა მექისა,
და ესეა სრული ქიმი, მსოფლიო ღრუბელთ ჭექისა!

ნა მხენელისა მისგან ესეთი სიტყვა მოვისმინე, მისის სარგებელის სურვილმან ტინი მომტაცა! დუქანი ჩემი დაგსაშ, და ხუნასა და თესვას ხელ-გევა. ჩემსა უბანსა შივა ერთი მწირი იყო, მისი სიკეთე და მეცნიერება ყოველგან განთქმულ იყო.

თქვა ლექსი

სოფლის დიდება გაუშვა ერთს ვუთხეს დასჯერებოდა,
სსვა-და-სსვა რიგი საჭმელი ნებისად შემცირებოდა!

ნა სტანა ჩემგან ჩემის ხელმწიფისაგან ხელის აღება და სხვის საჭმის მოვიდება, მიმიწოდა, და დამტუქსა და მითხრა:

— ეჭა, ოსტატო! რააფცა შენი საჭმარი გაგვიწესება, მას დასჯერდიო, და ნამეტნავის ნდომასა დაესუნხო, ამისთვის რომე ვისცა დაჯერებისა ილგრო ხელთა აქვს მისსა ცხოვრებაში ხელმწიფე არისო.

მითხრა ლექსი

ქრთილისა ჰურსა დასჯერდი და დათმინე ნებასი,
ებრენიკს ნუ სკამ, თუცაღა მოსდედეც კაცთა ვნებანი!

მე ვუთხარ: ეჭა, ჰატომასნო, ამ ხელმწიფითა სარგებელი არა მაჭვს, და მხენელთა მოსაგებელი უამრავი ყოფილა, იგი მომინდა—მით სარგებელი მინდა შევიძინო!—მან მითხრა:

— ესოდენი ხანია შენისა ცხოვრებისა დღენი ამ ხელმწიფითა დაგიღამება, მაშინ შენი სარწყული გულ-დაუფერობლობისა და დაუღონებულობისა სიღნიოშისა და სიმღერივისაგან დაწმედილი იყო; აწე რომელსა საჭმესა შესდგომისარ, იგი შენს ცნობას შეაღნიოშებს და მისსა წესსა შენ ვერ შეიძლება, ხუნასა და თესვას შენ თავის ვერ გაუსვალ. რააფცა წადილი საწოლთა მოიგონება, გარეთ იგი ყოველივე არა მოსდებისო.

მითხრა ლექსი

მფსონთა იციან გზა რამე ვრძელი და გაურბიელი,
საწყადლის შექით ვის მისგადა კალი, თუ თავნი რომელი?

ნუ სტდები, ხელურად შენსა მოქმედებასა ნუ დაუტყევი! მე დამიჯერე, თვა-რამ არამც მას წეროსავით მოვივიდესო! მე ვკითხე, როგორ ყოფილა მეტქი?

მწირობა მითხრას აზრავი

უთქვამთ, ერთის წყლის ჰინსა ერთი მმ-ურკნელი სსსარტხლელსა რცხიდა. ხასა ერთი წერო, მის მდინარის კიდეს ჯდებოდის და მუნ უყუთა თხრადის, და ჭრათა გამოიდებდის, და მას ჭამდის და მით იზრდებოდის, და რა გაძდის, ბუდესავე თვისსა მიმართის. დღეს ერთსა, ანაზდუელად, ფრთე-სწრაფი მიმი-ძინო გამოჩნდა, ხელთ მსუქანი შხერო ეპყრა, ახლორე დაჟდა და ჭამა დაუწყო და, რაცა მოჩხა, მუნ დააგდო. წერომ რა იგინი ხასა, ესრე იტყოდა:

— იგი მცირე მიფრინველი ესეთსა კეთილსა საჭმელსა ნადირობს, და მე ესე ახოკანი და ტან-დიდი ცუდითა რითმე გიზრდებიო, ესრე ჩემი ხელ-გამოუჭალობა და წარმაცობა არს. რასათვის მეცა დიდთა და კეთილთა საჭმელთა-გან არ ვეცდებიო? და ესე მიჯობს ესეთისა ცუდისა საზრდელი აღარ ვიკადროო.

თქვა შაირი

ღრუბლისა ნოტიობასა და სიჩქარითა რბენასა,
 ეკამლი არ შეუზარდება მისის წარისა დენასა,
 აგრევე წმიდანი გულითა იწყებენ ზე ადენასა,
 და სწრაფად იღვიწიან ასულასა დაუყოვნებლად ფრენასა!

მერმე ჭრათა ნადირობა გაუშვა და შხეროსა და ტრედთა მოლოდინი დაიწყო. მმურკნელი, რომელი მიმინოსა და შხეროს უმსერდა, მანვე წეროსა ჭკრეტა დაუწყო. წერომ ერთი ტრედი მუდომარე ხასა, გაფრინდა და მას ტრედსა შეუტია. ტრედი მუნით აფრინდა და ლამზალთა ზედა დაჟდა. წერო მიუხდა და იგიცა მუნ დაჟდა, და ტრედი გაფრინდა. წეროს ფერხნი ლათა შინა დარჩა, რამდენსაც აფრინას ეცადა, ფრთენიცა ლათა შეესვარა და შეგრულივით მუნ დარჩა. მმურკნელმან იხილა, მივიდა, შეიპყრა და თავის სახლისაკენ გაემართა. წინარე მეტნიერი ვინმე შემოეყრა და ჭკითხა:

— სად გიშოვნიაო?—მმურკნელმა უპასუხა:

ამან წერომან მიმინოსა მსგავსება მოინება და თავისიცა თავი ჭირის ბადეთა გააბაო.

ესე აზრავი ამისთვის მოვიწყანე, დასწავლო: ყოველი კაცი თავის საჭმელს უნდა დასჯერდეს, და რომელი მისი საჭმელია, იგი არ გაუშვას და მისი უფერი საჭმე ხელად არ აიღოსო. — რა მან ბრძენმან სიტყვა ესე დაასრულა, გულსა ჩემსა ხარბობამ აღარ შეუშვა, და სასარგებლო იგი სიტყვა ჩემის გონებიდამ გაძდო, და მასვე საგონებელსა მივუყუ და საბაზობით ხელი ავიღე. რაცადა მცირე სათავნო მქონდა, მით სახუნელი მოვმართე, და მრავალი თურქული დაკეთეს და მოტდის თვალი მოსავლის გზაზედ მეჭირა. ამასობაში ჩემთა დედაწულთა სიცოცხლე შეიწრდა: რადგან საბაზობა გაუშვი, დღითი-დღეურნი ხაზრდელი მომაკლდა, და წლამდე სომ მოსავალი არ მოვიღოდა, და მკის მოსულამდე მიმშვილმას ძალი დაგემართა. სინანული დაგიწყევ და აკჷმნილობასა თავსა ვაბრალებდი, რადგან მწერთელისა შეკონება არა შევისმინე. ერთისა დღისა საზრდელი აღარ

მეძიებოდა, და საუბრებოდა ესე ვარნივე: ვალი ავიღე და ზღრვე სახარობა და ცდა რამე დაიწყო.

თქვა ღუქსი

რაც კაცი მისის საქმისგან თუ იყოს შეიწრებული,
იგი სჯობს, მასვე დასჯერდეს, დაადგეს შემავრებული!

ერთის მოქალაქისაგან სესხი ვიძიე; ღუქსი გაჯდე, უძროსნი მუნ დაკაუნე. მე სან-და-ხან ხემა ჯეჯელთა სახვად წაკედი ხოლმე, მას ვსტყვი: არა რამ გამიწუნას მეთქი. ხან ღუქსს დავსდევდი და ხან ნათესს. ხანი რამ გამოჭნდა, უძროსთა მილადატეს და, რაღაცა ღუქსთა მაჭენდა, ყველაგა წაიღეს, და ჯეჯელიცა ჰქარმა მოაგდუნა და სრულობით წამისდა. შირი მასვე შირველსა ჩემსა შემავრებულსა მწინსა მივაზუარ და ჩემი ამბავი ყოველივე მივუთხარ. მან ბრძენმა გამიცინა და მითხრა: მაცას მის ჭარმადის კაცის საქმე დია მიჭკავს, რომელსა ორი ცოლი ჰყვა: ერთი მოდღეუნებული და ერთი ქალ-დედაცაციო, რომელთა წვერი მოფხურესო. მე კვითხე, როგორ ყოფილა მეთქი?

მწირმა მითხრა არავი

უთქვამთ, ერთსა ჭარმადსა კაცსა ორი ცოლი ჰყვა: ერთი მოდღეუნებული და მეორე ქალ-დედაცაცი, და მას კაცსა წვერი სასეკარი თეთრი ჰქონდა. ორივე ცოლი უყვარდა, და ერთსა დამესა ერთსა-თანსა გაათენის, და მეორესა — მეორესა-თანსა. და ესრე სვეულ იყო, რომელთა-თანსა დაწვის, თავს მუხლთა ზედა დაუდებდის და კერე დაიძინის. ერთსა დღესა მის მოდღეუნებულის მუხლსა ზედა ეძინა. ცოლი მისი წვერსა სჭერებდა და გონებასა შინა ესრე არჩივა: ამა ჩემსა ქმარსა წვერთა რაღაცა შავი აქვს, იგი დავარჩიო და თითო დაკვლიჯო, სრულობით წვერ-თეთრი შეიქმნას, ამისთვის მას ქალსა, ცოლსა მისსა ნახვას აღარ იამება და ერთმანეთი შესძულდებათ. მისი სიყვარულს ცუცხლი დაუმრტება, და ქმარი მე დამჩხებისო... და იგი შავი ბეწვი ნელად ყოველივე გამოჩვეით დაწვივა.

თქმულა ტაუში

წვერის დაგლეჯა სჯობია ცოლისა ხელთა ყოფასა.

კაცი იგი მეორესა დღესა მას ქალსა ცოლსა-თანსა დაწვა²¹⁴ და, წესისაებრ, მისთა მუხლთა დაიძინა. მანცა ესე გულთა თვისთა გამოარჩია: ესე თეთრი რაცაღა დარჩომია, ამას მე დავაწიკვებ და უწვერულს ყრმად გამოჩინდება, და რა თვისსა თავსა ჭაბუკად ნახავს, ბუბერსა ცოლსა ითავილებს და ქმარი მე დამჩხებისო! რაღაცა თეთრი წვერი აქვნდა მან დაკვლიჯა. მცირესა ხანისა შემდგომად მან კაცმან ებათა ხელი მოიკლო, — ერთი ბაღანი აღარსად ება, წვერისა კალო, სუავითა საესე, ქარსა გაუტანა! დიდი ვალალება შექმნა, მაგრამ რადან მოეწყოდა!

²¹⁴ ვარინტი: ცოლსა-თანა მი ვ ი დ ა.

აწე შენიცა საქმე მას მიმსჯავსებიაო: თაგნი და სარგებელი, დუქანი და მოსარგებელი მოგიშლია და შავსა სხულსა შიგა დაგიტუსავსა. აწ არცა სარჩოსა თორნისა. გამოსაცხობელი ფეკელი გაქვს, და არცადა საცხობრებელისა კალოთა პირთა მნა შეგიწინებიაო...

თქვა ლექსი

ერთ დღე დამხმელი მის-თანა, მეორეს ამის-თანაო.
აწ რომე ხედავ, ვით იყო, ან შავთან, ან თეთრთანაო?

რას ესე არაკი მოვისმინე, აღარც ის იყო და აღარც ესე: მაშინვე ვსცან, რასაც იგი ჩემი მეზობელი მეტყოდა, მართალი იყო. ჩემი ქონება მოვალეებს ვერ აუვიდოდა და ესევე ვარჩიე: ქალაქით გამოვიპარე და სავანით სავანემდე მშობრული ვიარებოდი, ვირე შორსა თემსა მოვიწიე. მუნცა ბავთ ამბავი მომესმა: შეიღნი დამხობოდენ და, თუ რამე ჰქონდათ, მოვალეთ ვასშისა წილ წაეღოთ და გაეყოთ. მე სამკვიდროსა მოშორებამა ღვიძლი დამიგოდა, და მერმეა ჩემს წულულსა გულსა სხვის გულის შეერთა წამლის დება დავუწიე*, და მგზავრობითა დაშრომილსა თავსა თქვენის-თანას ღვთის მოყვარის პირის ნახვით მოსკვნების სალბუნსა ესცხებოდი. აწ, ამ უამად ჩემის გულისა სარკე, ხაღვლითა შესვრილი, თქვენის დიდებულის პირის ხაღვით გახსოცა, და ჩემისა ღვინისა სასმელი თქვენის ტკბილის სიტყვით შეიმზადაო!

უთხრა შაინო

თუცა დავშეგერ, არ ვინანი სლვასა ჩემსა ამაღ არად,
მადლი დმერთსა, შეგეუარე, მოვაწიე შეხად კარად!
შენის ნახვით აღმისრულდა საწაღელი მისამსვლარად,
და აღარ ვჩივი ჭირთა ჩემთა, რაც ვიურვე რაღად და რად.

აწ ესე არის თავთა ჩემთა გარდასავალი, რომელი მოვალე მოვასსენეო. მწირმა უთხრა: შენისა საუბრისავან სიმართლე მესუნების და გული ჩემი შესის უტუყარობასა ემოქმების. რადგან მრავალნი დღენი მწართა ჭირითა დაგიღამებინან, მგზავრობისა შრომა დაგიტმენია, აგრევე კეთილი გამოცდილება მოგიგია, წესისა, და სწავლისა და მეცნიერებისა სრული ცოდნა მოგიბოგებინა, ამას იჭით მშვიდობით, და განცხრომით და შკებით იქმნებოი!

უთხრა ტაეპი

ჭმუნვისა დამე წასულა, თენდება დილა შეგებისა!

სტუმარი მასპინძლის ნახვით ისარება, და მასპინძელი სტუმრის მოსვლით სათვის განსცხრობოდა და მისსა ალერსსა შეიტკობოდა. მწირი იგი ისრალითსა ტომისავანი იყო და ებრაულსა ენასა იტყოდა. სხვადა ენანი მრავალი იცო-

* ესე პწკარი უფრო ადვილად გაგებისათვის ასე ითქმის: «ჩემსა წულულსა გულსა სხვის გულის შეერთა წამლის დება დავუწიე.»

და, მკვრამ თვისსა მოსამისხურეთა მისისა გუარისა ერთა ეუბნებოდა, და ფრანგსა მას სტუმარსა, მის ენისა უმეტარს, დია შუეყარდა ებრაული ლაზარაკი და მეტად იამის სოღოე, და მას მწირსა მისსა ლაზარაკს ესეკუბოდის. რადგან მას სტუმარსა იამის, მწირიცა მისის ნდომისათვის მას ენას იტყოდის. სტუმარო იგი ებრაულსა ენასა ეტრფილა, და მისი სწავლება და მოინება.

თქვა ჩახრუხაული

ესმა ენანი, არ სსწყენანი, მიწევი შაქრითა ანაკუბარად, მოწისა ბავით, გულთა სადაგით, სიტკბოსა მურელი, ართუ უდარად, სტუმარმა სასა, შოკნად მოსასა შაქრისა ტვირთი ფასთ სამუდარად, და ძვირსა შაქრისა, რადგან აქ არსა, ვით შინდს ვაჭრობდა მას მიუმხვდარად.

რას სანმა წარკლო, სიუცხოვის ფარდაგი შუადამ ჩამოხსნა, და შინაურობა გადიადდა და ერთმანერთის ბოდიში დაუტევეს, შებედვით გაპირხსდენ¹¹⁵.

ღ ე ქ ს ი

ერთგან დასხდიან ნებისად, ადგიან მოწყინარად, კრძალვა მოითმეს, შელიზდენ, შეიქმნენ ვირ მოცინარად. სტუმარმა ბოდიშის მოთხოვითა მოღვაწე დალოცა და უთხრა.

ღ ე ქ ს ი:

თქვენი ბრძანება დიდა, გამღები დაფარულისა, სიტყვა ღეთის-მეტყველებისა, ნაბრძნობი სრულთა სრულისა.

ამა სიტყვისა შემტყვერებასა კერა რომელი ენა მიჭკავს, ასრე რომე სიბრძნისა თვალთა მსმენელის თვალთვან ამისი უტკბესი და უსრულესი არს ხიდულა, და არცა სიტყვის მერხიერთა კაცთა გულის უურთა ამისი უშვენიერესი ენა მოსმენია.

თქვა ღექსი

მივეიარან უცხოდ მოსმენს ამ შვენიერის ენისად, ანგელოზთა ვთქვა? არ არის, არც უდარეა სმენისად!

ამას გეაფები, ეგ ენა მე მასწავლო, და მავა საუბრისა შეტუბა ჩემთვის არ დაიშურეო. რადგან დღეს წყალობის თას-უხათი აღეჩნის გავება მოგიწყავს, იმედი მაქვს, რომ ჩემი შემოსევეება დაიხურო, და მინალო და მავას სწავლების წერილი გულისა ჩემისა ფიცხრითა დამიწერო, და ამა მოწყალებითა ჩემისა სიკეთისა წარმატება საცნაურ-ჭეო, და სიყვარულისა და ნდომისა წესი გამოაჩინოთ.

უთხრა ღექსი

ამის მეტსა კერას შეგონდავ: გიმადლებ და გაჭებდავ, უხვად მონას მაცოდინებ, ზესთა მექმნეს სვებედავ!

¹¹⁵ გარიანტი: შებედვით გაპირხსდენ.

მოდევან უთხრა: რისაგან იქმნების, მე შენ ამ ენის სწავლება დავიშურებო? ამის უკეთეს რას ვიქმ, რომე უცოდინარი კაცი უნაყოფო მიწისაგან მცოდინარობის ცაში ავიყვანო! მაგრამ გული ამასვე მიერთის, ებრაელთა და იერანგთა ენა და სიტყვა დია უმსგავსო და შორის შორი არიან, და არამც სწავლა გავიძნელებს, და რომელიცა უმსგავსო უსაზღვრო შესვლების, მცოდინარე მას ზედ მეტად შედონდებისო. ამა საქმითა ხედი ჭირნახულიცა ცუდად ჩაიანს, და კერცა შენ დაისწავლიო.—სტუმარმა უთხრა:

— რომელიცა ერთს სანდომელს ზედა ფერხს შეადგამს, და მოჭირკებასა ქედს შეაბამს და საწადლის აღსრულების სალოცავს ზირსა მიახერობს, მინდვრისაგან დაშრომისათვის აღარ (უ)ხამს შედონებაო.

თქვა ლექსი

თუ სატრფიალო მინდორთა ფერხით სვლა მოკინდებოდეს,
 ყვედრების ქაცვის ჩხულებტასა ნუ ისმენ, თუ გედებოდეს!

მე ამს საქმისა ნდომს ესრე მეუფელა, რაცა თავთა ზედა თითა ბეწვი მასნია, ყოველივე სრმლოსან წინა მეომრად დამსკდეს, მამინცა ზირსა უკან აღარ უგუეიქტეო, და რაჲცა წამწამნი მჰქეს, ყოველივე ლახვრად დამესმოდეს—სხვას საქმეს არას მივხედუო!

უთხრა ცაეზი

გულისა განმთა მებნელსა ჭირნი გაუმრავლდებიან!

ცოდნისა ნდომისათვის კაცი რასაცა ჭირსა მოითმენს, მისი დასასრული განსვენების მომატეუებელიაო, და ოსტატისა შრომცა არაოდეს წახდებისო, რაკვარადც მან მებადურმა ცოდნისათვის მცირე შრომა მოიგო მეუერთაგან და სრული ბედნიერობა ჭმოვა, და სიგლასაკის უღონობისაგან ღსინის მინდორთა გამდიდრებული მიიწიაო. მოდევან უთხრა, როგორ ყოფილა?

სტუმარმა თქვა ანაკი

უთქვამთ, გლახაკი ვინმე მებადური მიფრინველთა და თევზთა მოიბადურება და მისსა დღე-ყამთა მით წარკვლიდა. თევზთა და მიფრინველთ ნადირობისა უამს ყოველი ასო ბადედ შეეცვალებოდა და ყოველი ბალანი თვალ-მასვილად შექმნებოდა.

უთქვამთ ცაეზი

წყალთა და ჭკერთ მაკალი, მას გაუმოდა მრავალი.

ერთსა დღესა ბადე გაშალა და მრავლისა ცდითა მასეთა ახლორე ძვილ საშინი მიფრინველნი მოუსადენ და შიგა შეწევდევასა ლამოდა. ზედა სმიანობა რამე შემოესმა, მათის გაფრთხობისა კრძალვისათვის სამალავით გამოვიდა, ნასა ბრძენნი ვინმე მოდიოდეს, და სიბრძნისა სიტყვათა მეტყველებდეს და მდღისა სმითა უბნობდეს. მებადური მათ იაკვებოდა:

— ნუ ჭვივით, მიფრინველნი დაფრთხებიან და მე ჭირნახულნი გამიცუდდებიანო!

უთხრას ტაეში

ძმანო ნუ ჭყვივით—ნადირის მოსკლას გასაბად არისო.

მათ ჭრჭკეს: ჩვენ თუცა შენისა მოსადირებულისა წილთა დაგვიდებ და თითოთას თითოთას მიფრინველსა მოგვცემ, დავდუმიდებითო. მებადურმა უთხრა:

— ეჭა, პატრონსანნო! მე თვით გლასაკი ვარ და დედა-წულთ მრავლობა მწუხებს. ამით არს მათი საზრდო. რა მიფრინველი რომე თქვენ მოგვცე, მე შინა ვითღა მივიდე, ანუ ათნი სულნი ერთისა მიფრინველითა ვით დავიოგორო? მათ უთხრეს:

— შენ დღე-ყოველ ამას საქმესა მოქმედებ, და ჩვენ დღეს ძვილ შეგესწავრითო. ანუ ვიყვილებთ, გავაფრთხობთ, ანუ ესე პირობა მოგვცეო. მებადურმა კედრება ვერ შეასმინა და წილის მიტემათა შეჭმირდა. რა მიფრინველი ბადეთა შეჭმადეს, თოკი დამრს და ყოველივე შეიპყრა. რადგან მუდარა აღარ გაუვიდა, თითო თითოთას მისცა და ეგრე უთხრა:

— რადგან თქვენთვის ესოდენი შრომა თავს ვიდეკ, და აწ ნადირიცა ესე მოგიძღვენ, რომელსაცა სიტყვასა შედა თქვენ იცნობოდით, იგი მე მასწავლეთ, — ნუ თუ ერთსა დღესა მე მომესმარებოდესო.—მათ ჭრჭკეს:

— აგუმივად ვდავობდითო და გუმის გამოძიებასუდ ვიცნობოდითო.—მებადემ ჭკითხა:

— აგუმი რად გამოითარგმანებისო?—მათ უთხრეს:

— აგუმი მას ჭკიან, რომელი არცა დედალი და არცა მამალი იყოსო.— მან მებადურმან სიტყვას იგი დაისწავლა და შეჭირებულნი შინ წავიდა, და რაც წაჭკვიდებოდა ცოლს უწამო. მას დამესა მცირედსა საზრდელსა დასჯერდენ, და მეორესა დღესა, რა მისი ოქრო ფრთოსანნი მიფრინველი ცისკრის ბუდიდამ გამოფრინდა და ვერცხლებს ელვარენი ვარსკვლავთა თეგზნი, მისი მკერდის სხვიის შიშით განხრთომილნი, სამყაროს ზღვასა შინა დამაღწენ,

თქვა ლექსი:

ძაფისა ღანბმან ყვითელმან მონადირისა გუბულმან,
მისი თეგზნი მასეს გააბა, ცხოვრების იმედებულმან!

მან მებადურმან ზღვის კიდესა ბადე მოსდგა და; დიდად იმედნუღმა, მოჭირვებით ნადირობა დაიწყო. ერთი უცხო თეგზნი ბადეში გაება, ტურთა და შენეირი, რომლისა მსუავსი არას სელოსანს მისთანა ჯაჭვი არ მოექსოვა, და არცა მესაღიკეთა ზღვათა ზედაგონთა მისთანა რამე ენახათ.

თქვეს შაირი

მკერდი ვერცდურად სპეტაკი, წმიდად ელვარე სპეტისა,
თვალნი მწიკვარნი ნათელი, თვალს აწინს დამაცქეტისა,
წურვი ვოკბური ღაღანდრად, მნახავთა გამაცქეტისა,
და სხვა-და-სხვა ფერი მრავლობით, აღრიცხულთ დანამეტისა!

მებადურს მისი ქმნილობა გასაცვიფრებლად აუხინდა და ამას იტყოდა: ესეთი საკვირველი ვის რა უნახავსო? არცა ვის ესრე გასაოცარი მოუხადირებიათო, ესე მიჯობს მეფესა გუბუნსა და მისუან ჩემთა სწორთა უმჯობესად სასული ავიმალლო! თუკი ერთსა წყლით სავსესა ჭურჭელსა შიგა ჩასვა და მეფისა სძღვნოდ წაიღო. მეფესა სავარდე აქმუნებინა, ისარნები მარმარილო ექმნა და სხვა-და-სხვა რიგი თუკი უსსდა, და თვით მის ჰიზსა ჯდა.

ღ ე ქ ს ი

ვევლასი ტან ვეცხლიანი, მცურვალნი, მოთამაშენი,
ოქროსა საყუროსანი, ცილებით დასამაშენი.

მთვარის მსგავსი ნავი მის საგუბრისა კიდეთა მოვლიდა.

ღ ე ქ ს ი

შიგა ხომალდი ალრისი შეწეობით შენაწევრები,
სამის დღის მთვარისა მსგავსი ლურჯს ცასა შენამკვერები!

დღე-ყოველ მეფე მის ავანის ნახვად მივიდის და მისის კიდითა თუკი ცურვათა და ნავის სკლასა შექცევოდის.

ტ ა ე ზ ი

ავანის სჭერტდის მთვარესა, კარკვლავთა გარის გარესა²¹⁶.

მაშინ მებადური იგი შევიდა, უცხო და საკვირველი იგი თუკი მეფესა მართავს. რა მეფისა თვალმა იგი გაიცადა, დიდად იამა, და მონადირესა(თვის) ათასის ფლურის მიცემა ბრძანა. ერთმა მისმა კადნიერმა კეზირმან საწვრთელი ჰირი აიღო და ნანჩრად მეფესა მოახსენა.

ღ ე ქ ს ი:

თქენიმიცა გული ნათელი ნათლის წყაროთამც დიანო,
შენი მწვანეილნი უკვდავად დაუჭნობელად ჰგანო!

მონადირენი ურიცხვნი არიან და ზღვასა შინა თუკი უამრავი. თუცა თითოთსა თუკის ძნობისათვის ათასთა ფლურთა მისცემთ, არა რომელი საუნჯელა დაჩნებისო, და არცა ქვეყნით ესომი შემოსავალი ჩანანო. ერთისა თუკისა ფასი რაჲა, ანუ მონადირისა რა ნიჭიაო? წყალობაცა სამსახურისა საფერი ხამს და რისხვაცა შეტოდების მსგავსიო.

მოახსენა ლექსი

ტაგარს თუ ასი საწყავი წყალი ჩავიდეს ზომითა,
თუ მაში ორასს ჩასსხამ, დაზიანდების ცდომითა.

მეფემ უბრძანა: რადგან ათასი ფლური მიცემად ვბრძანე, აწ ჩემი სიტყვა ვით გავატრუოო?—მან მოახსენა: ესეთსა მიზეზსა მოგახსენებ, სიტყვა არ გავიტრუდდესო, და აღარცა ეგოდენი მივსცეთო. მას ჰკითხეთ, თუკი ესე მამა-

²¹⁶ გარიანტი: ვარსკვლავთა გარის გარესა.

ღია თუ დედალია? თუცა დედლობა მოგახსენოს, მამალი სთხოვე, და თუ მამლობა თქვას, უბრძანე დედალიცა მოიკვარე ამის ტოლად, და ათას ფულურს მოგცემ-თქო. ავი მას ვერ მოიყვას და დაღონებული წავაო.

ჭკითსა მეფემა: ეს თვენი მამალია, თუ დედალია? მუბადურსა მას ბრძენთა სწავლებითა გამოცდილება ესწავლა და სიტყვა იგი იცოდა, და მეფის კითხულობაცა შეიგნა, რომლისა მიზეზისათვის იტყოდა. მაშინ ცურვისა საგონებელი რჩევისა ზღვასა შეატურვა სიტყვისა მარგალიტისა ჰონისათვის, და ბრძენთა მათ ნასწავლები სიტყვა მოაგონდა და მოასსენა: «ეს თვენი აკუშიაო, რომელი არცა მამალია და არცა დედალი.» — მეფეს იამა და ვეზირსა ზედა გაწერა, და მას კაცსა ორი ათასი ფულური უბოძა, და ესეთსა მეფისა წყალობასა მიხვდა. ამისთვის, ცოდნისათვის ჭირის თავს დებასა და ბრძენთ სამსახურსა არა რა ზიანი სდგესო. ამისთვის უთქვამთ ბრძენთა

შ ა ი რ ი:

სიბრძნეს ეცადე, სიბრძნითა ზატივი მოიგებინა,
უცოდინარნი ჭბოუნი ჩაღად არ ეღირებინა.
ცოდნა შესძინებს არძანსა, ვინცა ვინ სად იქმნებინა,
და ქვედას სარისხით საზეოდ აულებ და ამადღებინა!

მოღვაწემ უთხრა: აწე რადგან დაყინების სეღისა საძებრად გზათა ფერსითა ჭზომ, რაცა მე შემოდღია სწავლასა და თქმისა არ დაგაკლებ, და იგაიის გამოთარგმანებასა, და შეგონების რიგსა წამისა არ მოგაცდენო. სტუმარმა თვისად საქმე დაუტევა და მრავალი უამი ებრაელისა ენისა სწავლასა შინა დააღამა, და მის ენისა სწავლებასა უმატებდა. იგი მის მისდრომსუდ დამცირდებოდა და რამდენსაც წერათისა ნერგსა მისის გონებისა საშროშეთა შიგა დაუნერგვიდა, მისი შტონი უცოდინრობისა სიღსა ამრავლებდა.

ფისტიკაურია

თუ მოწყალების საუნჯიდანე კაცსა წყალობა არ ჭბოდებია,
ცდა არას არგებს, რაღას იჭირვის, დაყინება-ეე რად მოსტებია?

დღესა ერთსა მოღვაწემან მან უთხრა: საქმესა ძეღსა სელ-ჭყავ და მძიმესა ტვირთსა ზურგი მიაწყარ. შენი ესა ამა მეტყუელებისათვის. ვერ მოდრკების, და შენთა გონებათა ამა საუბრისა მიხვდომა არა აქვსო. აწ დამიჯერე და ესე საქმე დაუტევე. რომელიც მინდორი შენი სატარებელი არ იყოს, ფერხს ნუ დააღამო.

უთხრა შაირი

არ იქმნებოდეს, ნუ გინდა, ვერა იქ ცურად მშრომელი,
ბრალია — უამინი წარვლიან, სხვა რამ ისაქმე რომელი.
ბრძენთ მცნებას ნუ გარდაჭხდები შენის ნებისა მნდომელი,
და ერთს გზას ვერ მიხვდე, რად ეძებ, თუცაა გაუზომელი?

შენი სიყრმითგან. ნასწავლები ენა დაგიტეკებია და მოხებულთა შენთა უსწავ-

ღელთა ენასა ზედა სცდებო, — ესე სწავლისა გზასა შორს დაწინამია. — სტუ-
მარმა უთხრა:

— მათ გარდასრულთა, რომელთა უგუნურად და უმეცრებით უვლიათ, მა-
თი ბაძი მე ჭკვითაგან დამშორებია. მე იგინი საქირდლად მინსან და თავ-სე-
დად ვახსენებ. მე მათის აღბაძებით გზასა არ მოვსცდები და სწორესა სვლასა
არ გავამრუდებო. ბორბოტის მიბაძვა ეშმათა სტროფობიაო. წრთელი გზა კეთი-
ლობის შარა არის. ჩხვილთა ურმათა სუსულისა შენება ერთი რამ ხელოკნება
ჭკობით, და რა აღარძნდებიან, ცუდ-მაშვარლობა გამოუხნდებათ; და მართლისა
სახლისა მამუნებულნი კეთილად შვრებიან და თავლ-მასვილობითა ნათლის ბრწუ-
ნვალებსა სედვენ.

თქვა შაირი

გინც მაგალითის ფარდაგსა ევლტის და დაკრიდება,
მაშინ სცნობს სწორე ნათელსა, რაც არის მისი დიდება.
მომძთუელს და მცნობსა საშუალ ჭმეს დიდი კიდის-კიდობა,
და გამომჩხეველი დავითს ჭკავს, მაგალითს აქვან ბინდება.

მოდლაწემ უთხრა: ჩემი შეგონება არცა ერთი დამიჯერე, და აწ მეშინიან
შარისა ამის დასასრული სინანულისა შენობასა მივიდესო. შენ სომ ფრანგუ-
ლი ენისა სწავლული ხარ, და შენთა ტომთა და გვართა სიტყვა მალ-გიცს? აწ
რადგან მიწევი ებრაულსა უბნობ, არამც ეგ შენი ენაცა დაგავიწედეს, და კვლარ-
ცა ებრაული ისწავლო და სავიცხელად დაიდგაო!

უთხრა ლექსი

გარჩივე სულის მიცემა, ენახომცა მისნი სახენი
სული დავსთმე და ვერ ვნახე, ესრე მომედგა მახენი!

ესე საქმე მის მადრანისა საქმესა ჭკავს, რომელმან კავბისა გოგვისა სწავ-
ლა დაიწყო და თვისიც დაავიწედა. სტუმარმან ჭკითსა, როგორ ყოფილათ?

მწიარმა თქვა არაგო

მოუუბნებიათ, ერთმა მფრინველმა მადრანმა სას კავბი ერთი, მიწაზე გო-
გვარე. მის შეკნიერითა სვლითა და აქა-იქ მიმოკლითა მსახველთა მცნებსა მი-
სტაცებდა.

ლექსი

ერთსელ გოგვარი გიხილე, სული წამართო სულაო,
კვლავ გამოგოგდი — სასლეთა სული გაფეინო სრულაო!

მას მადრანსა კავბის სულს დია მოეწონა. მისი მივლას-მოკლას და გოგმანი
დილად გაუკვირდა. მისისა სიარულისა სწავლა გულმან მისმან მეტად მოინება,
მისის ტარებისა უცხოობასა მისი გონება ეტრფილდა. კავბისა სამისხუროდ მო-
ნობის კალთა წელთა ჩაიკვტა, სმისა და ჭამისაგან სული აილო და მისს მსგავსს
სიარულს ცდილობდა, და კავბის უკან დეენითა მისის გოგმანისა სეიურესა იქ-
მოდა და იტყოდა ლექსსა.

ღ ე ქ ს ი

კაკაბი დარბის გოგმანით, კლის სულითა საკვირველითა,
მე უკან გოჭლობით დაკსდევ მის სკლის სწავლასა კელითა!

დღესა ერთსა კაკაბძა უთხრა: შირ-ზანგო, დევისა მსგავსა შენ მიწვიე
უკან მდეკ, ჩემსა სკლასა და ქტეკასა ცდილობ, ესე რაა მოგინებუბია? მალრან-
მა უთხრა: კაშვანით მოცინარეო და სასე შეგნიერო,

ღ ე ქ ს ი

შენმა სკლამ გული წამართვა, თან გაიტანა რეზულმან,
უკან საიებრად მივსდივე ცრემლით არ დაწყინარეზულმან!

დაიჯერე, შენის გოგმანის ნდომამ გული და ცნობა წამგვარა. რაცადა სა-
ნი ფერსსა შენსა ქვეშე ვიუოფები, მგა შენისა სკლისა სწავლება მომიწადინებია,
ამისთვის რამე უაღრესობის ფერხი ჩემთა ამხანაგთა თავსა დაჯადგაო! კაკაბსა
გაეტინა და თქვა

ტ ა ე შ ი:

მიკვირს და გამკვირებია: ნეტარ, შენ ვინ და მე ვინ?

ჩემი სკლა სხვის აგებულებისაგან არის და შენი სინსილი შენის აგებულე-
ბითა. ესენი არას საქმით არ შეიცვლებიან, არცა სწავლებით ისწავლებიანო. ჩე-
მი გოგმანი სხვის რიგით არის და შენი ხელტომა სხვის სასითაო!

უთხრა ტაეში.

გზა გაუსინჯე საქმესა შენ სად მისვალ და აქ მე სა?

ამა საგონებელისა და ამა სწავლების ცდისათვის თავს ნუ აშრობო,—

უთხრა ტაეში

დაუტევე ესე მშვილდი, მკლავთა შენთა დასაბილდი!

მალრანმა უთხრა: რადგან ერთი საქმე სკლად ავიდე, დასაშლელისა სიტ-
ყვითა აღარ გაუშვებო, სანამდისი ჩემსა საწადელსა სკლთა არ ვიგდებ, ფერსსა
უკან აღარ უგუვსდგამო.

უთხრა ლექსი

მოცდის სავი ნაღვლის ფღვასა შევაცურევე სარგებულად,
ან დავინთქმი, ან მარგალიტს ამოვიღებ, ვიგდებ სკლად!

უბადლო მერმელა მცირესა სანსა სდივა, და კერცა მისი გოგვა ისწავა და
თვისი სიარულიც დაავიწყდა; დიდის ცდითა მისი სკლა კელარ მოიგონა.

ეს არაკი ამასკედ მოვიყვანე, სცნა, რამე ცუდი შრომა თავს გიდებია და
უმსგავსოსა და ურგებსა საქმესა სცდილობ. თქმულა: უგუნური იგი არს, რომ-
მელმანცა თვისი თავი ესეთსა საქმესა შივა ჩაავდოს, მისი საიკერი საკულა
არ იყოს. ესე არაკი მას ზედა მოვიდა, რადგან საბანობა დაუტევე და მსუნე-
ლობა დაიწყე, და ბოლოდ ორისავე სკლოსნობისა თოკი სკლთაგან დაგვარდა,
და აქ სიგლასაკისა და უცსოობისა ჭირთა გაბიულ სარ.

სტუმარმა მოღვაწეს სიტყვა არ მოუსმინა, და მცირეს საწინააღმდეგო მამა-პაპათა
ენა დააწივდა და კერცადა ებრაული ენა ისწავლა.

თქვა ტაეში

იგი ხელით წაგივიდა და არც ესე მოგივიდა!

ესე არს კაცისა მის არაკი, რომელმანცა თვისი სელობა დაუტოვოს და
ესეთს საჭმესა შეუდგეს, მისი საიერი არ იყოს. ესე კარი მეფეთათვის სა-
ხსრეკელია და კეთილად გამოსადეგი, ამაღ რომე სულმწიფეთათგან განისწავს სე-
ლის-უფალთა, და ქვეყნის მოურნეთა და გლეხთ მოვლა, და მოყვრის გადიდება.
და მტერთ მძარიდება ამით იცნობის.

უთქვამს ტაეში

არ მომინდა ამ იგავთა უმეტრება კეთილ-ათა!

ზრამც გიქმნის უგარონი და აუბუნებანი გვარინთა და კეთილთა კაცთა
გაუბირის-პირო, და ჭკუთა მხატენი და საჭმე შეუძლებელი მათდა ამხანაგად თქვე-
ნის კარის შეწყალების ასპარეზთა სწორად ატარო? ოდესაც უგაროთა მათდა
ამხანაგად შეიქმ, ვირე საჭმე განუღებოდეს, თვისი თავი მათ ელვის უმაღესი
ჭკონით. მაგრამ ეს უმართლესია, ორისა ცხენითაცა დეკნა უფონ, გვარინთ
მტვერსაც ვერ დაინახებო!

თქვა ტაეში

ჯამშედის ჯამს ვით ედრების სისა პინა მოთვალული?

მაშა ესეთისა საჭმისაგან გაფრთხილება სამს და რისხვის მოკლენისაცა
საშიშარია. ღმერთმან ნუ ჭყოს, თუცა აღამის ტომთა უფროს-უმცროსობა გას-
წორდა და უაღრესთა კაცთა უდარესმა სიტყვის გება დაუწყო და ამხანაგურად
მოექცა, ქვეყნა აღარ დაიცივის და დანაინდება, და არეულობა და გაურბელობა
გამრავლებს.

ზირკელი მეფენი ამა მიწისათვის აუბუნებთა და აუგვართა კაცთა გვა-
რინთა-თანა სასწავლოთა არ მისცემდენ და არცა მწერლობის რიცხვისა ცოდ-
ნისათვის და იგავთა შეტყობინებდენ. თუცა ესეთი წესი დაიდების, სელოსან-
ნი სუეთა გამკობისა საჭმეთა შეერთენ, ანუ სუეთ გამკენი სელოსნობასა სე-
ლოსნთა შეეცილენ, მეფობისა წესი ადრე მოიშლებს და ურიგობა და უგვა-
ნობა შეიქმნების. მერმე ავთა და უგვართა საჭურველი ადგილსა ჭკობებს, და
ამა მიწისა საჭმის საჭმელად მრავალნი შეზარდებიან, და დროსა და უამისა-
გან ნიშნები გამოჩნდებიან და მისგან სიბოროტე გამრავლებიან. ჭკვიანთაგან
სამს, სიბრძნისა სწავლა შემოკრიბონ და მათი მოკლა იცოდენ* და მეცნიერთ

* ამ სიტყვებიდამ (და მათი მოკლა იცოდენ) დაწუებული, ვიდრე მე-502 გვერ-
დის მეხუთე პუკარის (ზემოდამ) სიტყვებამდი—და ეშმათა შედგომამათა 1 № ვა-
რინატს, რომელიც დანარჩენ სამთა ვარინატთა უეფესად ვსცანით და რომლიდამაც იწ-
ყოლა მკითხველის თვალ-წინ მდებარე ტექსტი,—შინაარსი აკლია. ეს გამოთხოვებული ად-
გილები ამოვაწყვეთ 2 № ვარინატიდამ.

სწავლა დაიჯერონ, რომე მისის სარგებლის ნათლის ჰოენითა, მათის გამოც-
დილებისა სიღის გამოსრდითა მათი საქმე უგუნურება და უმეტრებასა მოეშორას.

თქვა მონობლედი

ესეთი კაცი გიყვარდეს, ჭკუა სიბრძნეთა მშოველი:
ყური სიმენასა მიაშყრას, გული სწავლისა მშოველი.
სიტყუა მარგალიტს მიტკვანან, მოამბე ამომღებელსა,
მსელი ვინცა იპოვებს მარგალიტს სსვათ საქებელსა.
ამ ჭრელს დაფარულს სადაფთა, რომელსა ამეს ზე ბნელი,
ბეკას კარგს მარგალიტს იპოვებს იგავთა გამომძებნელი.

კ ა რ ი ი ბ .

აუჩხარებლოზისა, სიფხვიდისა და მოთვეინსა, სიბტკიძისა და
ბამომიფხვისა უზროსად გეფთებაან.

გვლას მეფეთ მეფემან ბრძნისა ყურის მიზურობა მოინება და შაქრისა
უტკობისისა სიტყუითა უბრძანს

ღ ე ქ ს ი ,

დალოცა და უთხრა: ბრძენო, შენ ქებულა ზენა ზენად,
არ უნახავს კაცთა თვალსა ესითა შესებრ ღამაზ ენად!

ესე არაკი მოვისმინე. კაცმან რომელმან თვისი სელობა დაუტეოს და მი-
სისა საქმისა გზასა გარდასდეს, და რომელიც საქმე საქმნელი არ იყოს და მის-
სა წესსა არ მიტკვანდეს იგი მოინებოს, მისი საწადლის თვალი დაუბნელდების
და მერმელა თვისის საქმის სელ-ყოფა აღარ შეეძლებსო.

თქვა ტაეზი

ერთსა სელი ვერ მოტკვიდა, სსვა გაეცა, გაევიდა.

აწ ესეტა მიაშბე, მეფეთ ქტევა რომელია კეთილი, და ქიეენის მოკლისა და
სვე-ბედნიერობის საფუძველად, და სიტოცსლეში მოსაწონებელი და უმჯობესიო?
შე მათორმეტესა კარსა შინა კანსე, რომელსა შინა იწერა: ადიდმან კაცმან სი-

მშვიდე და მოთმინება თვისისა საქმისა სამკაულად შემზადდეს და გაგრძელების ტვირთი მიწვივ ცხორებასა თვისისა იტვირთოსო». აწე მე ამა მხელისა გასაღებულისა კარისა გასასასა გიაჯები, რომე ესე არ გამოიხლადეს. მეფეთათვის სიმშვიდე სჯობია, ანუ უსჯობა, ანუ სიმსნეო? შენი საგონებელი ძლიერთა ნასკეთა გამოიხსნელა, და ესე უცხო ხვანჯი გამოიხრევილო და განმარტებით გააჩნიე და ამა არაგისა სვაშიადი საჯმინოდ მაცნობეო.

შ ა ი რ ი

რა ბრძენმა ყურად მიიღო მეფისა მის ნათქმულევი,
სიტყვის განძი კარი გაუღო, აჩვენა დაუსრულევი.
თქვა თუ: «მეფეო, შენია ყოველი ნამარხულევი,
და შენსა სიტყვასა მოჩნილობს სმელი და ზღვანი ულევი».

იწვევი მეფეო, მეფეთ ბრძენა დიდად და ჰატიოსნად ამაღლებულა, ამისთვისცა მის უგეთესი საქციელი მეფეთ არა ეჭირება რა. სიმშვიდით ლაშქარნი გაერთგულდებიან, მოთმინით გლეხნი გამდიდრდებიან, ყმანი გაუმადრიელდებიან. მშვიდობის უმჯობესი კაცის ატეხულებსა შინა არა რა იქმნების რა. დიდ ბრძენთა ნათქვამად დარჩომილა: ამ სოფელს ბედნიერობისა და მას საიქიოს საწადლის აღსრულების საქმი, მოთმინისა და სიმშვიდესა ზედა ჰქვიდა. ეკსამი სათნოება რომელი ბრძენე, თუცა მეფეთა საქმროა, რომელთა მიერ უკვდავად იქმნან, სამივე დიდად სასარგებლოა, მაგრამე გულგონობა ყოველთა საქმეთა შინა ანუ ერთსელ, ანუ ორჯულ, და უმეტეს ესმარების, მაგრამ სიუსვე და სიმშვიდე მიწვივ სასმარია. მასე, უსჯება და მოთმინება სიმსნისა უმჯობესად დაიდების. უსჯობისა საჩუბელიცა მჩააღიან, ამით რომე მეფეთაგან საუკედური დაედაბათ, მაგრამე სიმშვიდე და მოთმინა დიდსა და მცირესედ სასწაულა. სიმშვიდე მადლისა და მდაბლისა, ლაშქრისა და გლეხისა სასარგებლოა. მასე, სიმშვიდე და მოთმინა ყოველთა უმჯობესიაო.

უთხრა შაირი

ყოველი სიკეთე კაცს არეებს: კაცურად გააგაცებსა,
მაგრამ სიმშვიდე სმელეთსა დაუზურობს, მერმე აცებსა,
მშვიდს გარდაჩივენ მარჯვენით, გააურავებენ კაცებსა,
და აქ ურჩას გარდაურჩება, იქ—ჯოჯობეთის ტვაცებსა.

ერთს ბრძენს უთქვამს: ერთის მეკედის ცალი წვერი რომე მე სელთ მეზერას და ცალი წვერი—ყოველისა ქვეყანისა კაცთა, რაგინდ ეცადნენ ვერ გასწვეტნო. თუცა იგინი მოაფოლსკებენ, მე არა გავსწვე, და თუცა იგინი გასტვივენ, მე მიუშვებო, ესე იგი არს—სიმშვიდე და ხედი მოთმინება ესოდენია. ქვეყანისა კაცთა თანა ცხორება ძალ-მიცნო და ყოველსა ქვეყანისა ზედა შემცოდესა და შეუცოდებელსედ მოწყალება და შებრალება გამოვიანო.

თქვა ლექსი

მე ამა მეკედსა ვაბივარ, იგი გლას თვისისა მცნებასა,
ის ჩემს საწადელს არა იქმს, მე ვყოფ მისსავე ნებასა.

ესეც უნდა იცოდეთ, მეუობის საფუძველსა და სამირაკულსა მრავალი მართული სერხი შეუდგეს. ქვეყნის მეფობელთათვის სიმშვიდე და გამომიქნა და კეთილი სამკაულია, ამაღრომე უბრალო სისხლსა და მონასკველსა საქონელსა კერძალებადეს; რადგან იგინი კეთილის მოქმედთა კეთილის მიმნიჭებულნი არიან, და ბორცის მოქმედთა რისხვით მსმენებულნი, ძალად მდაბალთა, და დიდთა და მცირეთა გამკენი, თუცა მათი ბუნება სიმშვიდითა და გაკრძალებით შეზღუდობილი არა აქვსით, უცილოდ ერთისა უმსგავსოს რისხვითა მრავალსა თემსა მოაოსრებენ, აჩქარებთა და გულ-ფიცხელობითა ქვეყანასა შეაურებენ, მრავალი სასლი სიკვდილსა და ურიცხვი საქონელი განხრეკას მიეცემა.

თქვა შინაი

ჟამთა მეფისა ბრძანება მის უსანოსა სანისა
 მართებს სინჯუდეს მრავალგზის, სან ეს არჩიოს სან ისა,
 რაც ბორცის არა ქმნას გულისა მოსაფსანისა,
 და თვარა მრავალი წახდება ქალაქი, შუგა სანისა.

რომელმანც მეფემან უხუბის წყლითა სიგლასაკისა მტერი ჟამისა და დროს შირიდაძე ჩამოუბანოს და სიმინის ცუცხლითა მტერთა და ორგულთა სულისა ზვინი უშრეტად დაწვას, თუცა სიმშვიდისა გამომიქნისა სათავნოსაგან უქონელი იქმნების, მცირის შრომითა სიუსვისა და სიმინისა წყაროსა სათავესა დააშრობს, და ერთისა წამისა სანსა ათასსა მტერსა სულსა თვისსა აუჩქნს, მაგრამ თუცა სიუსვის გზა ვიწრო აქნდეს, ანუ სიმინისა ასპარესსა შინა კეთილად ვერ მოასპარეზობდეს, სიმშვიდითა, მოთმინებითა და გულ-ტკბილობითა, სიწყნარითა და აუჩქარებლობითა ყმანი, და დაშქარნი (და) გლეხნი მადრიულ ექმნებიან და ქვეყანისა კაცთა ერთგულად სამსახურისა ჟაჭვითა დაბმა შეუძლია.

თქვა ჩახრუსული

ეს არს კეთილი, არ მოკვეთილი, ვარდისებრ შირი გქონდეს გაშლილად,
 კაცრიულ თქმთა, ვით გასაჩემთა, ასუნელებდე რისხვად დაშლილად,
 გაიწუბ ესა, ჭახუგსა, ბერსა, ვერავინ ნასო მამინ აშლილად,
 და თემი ათეთრო სიმშვიდით ერთო, არ შეუცვლო გული მამლილად.

სიმშვიდის გავი ერთს საქმესედ დაუდგომელად და სიტყვა კარდაცვლასედ არ შექმნას, თვარამ ერთს საქმესედ დაუდგომლობით სიმშვიდე უბორცოტე არ იქმნება. კაცმან რაგინ მრავალი გამომიქნოს და სიმშვიდე დიდად მოიჭირვოს, თუცა ბოლოდ უგუნურება და საქმესედ დაუდგომლობა (აქვს,) მის სიკეთეს დასასრულსა ბუნება სუსტობასედ მისწერავს და მას ყოველი სიმშვიდე და გასინჯულობა ცუდი და უნაყოფო შექმნებისო.

უთონა ლექსი

შიმიედ დეკ მოთმინებითა, წესად დაიდგე ყოვნება,
 გინ სულგრძელებდეს, დაიზერობს, შერჩება სასელოვნება.

მეფეთა უსამთ მოთმინებისა და გავრძაღვისა დროსა თვისსა სებასა ანა მიჭყევეს, რისსვისა უამსა ეშმაკისა მოწილესასა ანა შეუდგეს, ამისთვის რამე რისსვა კაჟია ეშმაკის კვესისა, რომლისაგან ცეცხლი აღეტიენების; ესეთი სეს, რომლის ნაყოფი მოწყენა და სსინანულთა. უთქვამთ, სიმშვიდე მოციქულთ მსგავსება არისა და გულის წყრომა მსეტისა ბუნება* და ეშმათა შედგომამათ. მართლათა ბრძენთა დაუმტეიტებათ: ვირე კაცი გულის წყრომასა ან მოერევის, სიმართლისა და სიკეთის სარისხთა ვერ აღხდებისა. ბრძენთა და ფილოსოფოსთა აღუწერათ, რომე ერთს ბრძენსა კედრებინ: ბუნებასა შინა რომელიც უმჯობესი იყოს, იგი ერთისა სიტყვიათა გამოგვიცხადე, რომლისა დასწავლას კეთილად შევიძლოთო. მან უბრძანა:

— რისსვისა მოკვეთა ყოველთა კეთილობათა უმჯობესი და უზატოოსნესიაო, და გულის წყრომის მოუთმენებლობა ყოველის სსინარცხოსა და სიბოროტის შესაკრებელიაო.

უთხრა შაირი

რისსვა მსგავსია ძაღლისა, აგრევე მსეტისა ბუნება,
 შურსა და რისსვას ამრავლებს იგი ეშმაკისა ცდუნება;
 რისსვაა ჯოჯოხეთისა სუნისა ანლო სუნება,
 და რისსვას კრიდე, გონებით მოიგე ძალ დაუმუნება.

ამისიტა ცოდნა სამს: მეფეი მცოდინანათა და სწავლის მეცნიერთა და სიბრძნით გამორჩეულს კვირს. ამაღ იყოლიებენ, თუცა გულის წყრომისა და ამზარტკანებისა და სიმაღლის ქაჩმან მათის სიმშვიდის ტკეის სვაგი გასანბეველად მოინდომოს, მისისა განმწიასველობის უფაღმან—კვირმან შეგონებათა მას მოუაროს, და უმჯობესი გზა დაანასვოს, და აუქჩარებლობის შარაყედ ფერსი დადგმეინოს, რომე ღეთის მიერის ბედნიერობითა ყოველივე საქმე წარემართოს, და სადაცა მიმართოს, მძლეობა და სვე-კეთილობა თანა ჭყეებოდეს, და სინარული და მსიარულიება თან იასლოს, და თუცა ბუნება აგას რასმე სუდა მიუდრეკეს და გაუსინჯავად უმსგავსო რამე ბრძანოს, მანვე მჩქეველმან და ერთგულმან კვირმან მისი საცდური და საზიანო გამართოს, და უგუნურობა იგი და უმართობე ბულო კეთილად და წესიერად აქმნიოს, მის მსგავსად, რაკვარადაც ჭინდლოთ მეფის ორგულთ ორგულესას სუდა იქმნაო. რამე ჭყითხა, როგორ ყოფილათ?

ბარამან თქვა არაკი

თქმულა, ინდოკოს ერთი მეფე იყო, სახელად ილარ კაქკა. დიდისა დიდებისა, სატურქლისა და მორტმისა ჰატრონი (იყო).

თქმულა ჩასრუნსუღა.

მისი სვე-ბედი, ყოველთა მსედი, თემნი დაეცვა საფარველითა,
 მისი სრმალი მძლე, მტერთა ორგულთ მსველე, სიტებოთ სვეულისა წესითა კულითა.

მას უამად მეფეთა მეფეთაგან სიმაღლესა და მძლეობასუდ უადრესობა მოკზოვა, დიდ-დიდთა ხელმწიფეთა სუდა უზატოოსნესი ნიშანი გამოსჩენილდა. ორ-

ნი ძენი ჭყვეს ესეთნი, მზე სინათლეს მათისა პირის სისხისაგან მოიტაცებდა და მთოვარე მათის საუბრისაგან გარეულ იყო და ცისა ფლორესა²¹⁶ შინა თავსა ბრე ესნმოდა, წარბნი ძეომართა მშვილდისა მსგავსად კაცთა გულისა საკრავად სურვილის ისრისათვის ძეკნიდათ, ქაზორი, ბრძენთა გამსკლაველი, ჯაჭვთაებრ სიყვარულით შემბოროტებული და თმისა საბლითა განმზიდველი ქსენონთა შინა მიჭყვანდა, მათის ღაპარავისა მოსმენა სუელსა მიიტაცებდა, კვიპაროზი მოარული კველუტთა ფერსთა უყუთა შინა დაუფლობდა, კაცთა გულისა მომატყუვარისა სელისაგან გნოლსა თვისი გოგვა დავიწყებოდა.

უთქვამთ ლექსი

ერთი ღაღს გვანდა წყლიანსა, პირი ბალსში მკრთოლვარე,
ძეორე ვარდსა გაშლილსა სიტურთეუ გაუზომარე.

ტანად სარონი, კეთილ სასენი, საქციელ შემეობილნი, სიბრძნისა ნერგნი და მეცნიერებისა შტონი გარდეთანსათ, ზრო შვენეიენი, აგებულება კეთილნი, სანდომობა გონებათა გამლიგებულნი.

ლექსი

ცის ქვეშე არვის უნასავს მისთანს სახე თვალითა.
ხატისა გაწეობილობა ვერ უძლონ ნათალითა.

ერთსა მას სოილიანნი ეწოდა, და ძეორესა—მაჭისთანნი და დედასა მათსა—იკანდუსტ. ესეთი შვენეიერი იყო, კაცსა გულს წაუსვიდა. მისისა პირისა კველუტობასა მზის რძალი ესრე შეეწუსებინა, ფარდაგსა უგან იმალებოდა, მისისა წინამოს სისურჭუტითა დაღონებით ნარდიონი მიგრეხილ-მოგრეხილი იყო.

თქვა მრჩობლედი

ერთს შვენებისა თავის თმა გაეუო გაკიდებულად,
ერთს საწადელი ათასის ნდომითა მოკიდებულად.
მის სატსა იის სამოყვაროდ ვარდი ესროლას შორითა,
იანი ვარდსა დამზერით სჭერეტდა ჭერეტითა ორითა.
ღაღალი ამბრისაებრი, მუშეთა უმჯობე სუნებით,
საგებულად შემოესვივას მზის ყელისათვის ბუნებით.

ძეივისა გულსა ორნივე სასურველნი ძენი და მარგალიტის უმჯობესი ცალი დიდისა სიყვარულითა უყვარდა, უმთოდ გულსა დაწყნარებისა მოთმენა არა ჭქონდა. ერთი ვეზირი ჭყვა, — სახელად ბილარ ეწოდა, რომლისა სახელი «პირბედნიერად» გამოითარცმანების, — ესეთი ბრძენი იყო, ჭკვისა ანაქესსა ზედა გამოჩენილი, გამოწყვასა შინა სახელ დიდებული, თან-განმზერახობასა ზედა ხმა განთეენილი, სიბრძნისა გამოკველვასა და საქმის მისდომისათვის უზოვარი, მეცნიერებისა და კაცთ მოყვარებისა ნიშანი მისსა ამბავსა პირთა ზედა აღმოსჩენოდა, მეუეთ ერთგული, სწორთა შემწე, გლეხთა მომადრეილებელი. მის უამის ენოვანნი მის ქებასა ესეთისა ლექსითა იტყოდეს

²¹⁷ ვარიანტი: ცისა ფლორესა შინა.

შ ა ი რ ს ა :

გეზირთ ბრძენო, ცნობილო, რიტორთ სიტყვა გზინაო,
მეფეთ საქმეთა მზეო და ყმათათვის ბსელთა მოხანო,
ერთგულთა მისთა მოვარეულო, არც შემტოდეთა ზინაო,
და მათთა მტერთა და ორგულთა გარჩევით მიზეზინაო.

ერთი რჩეული მწერალი ჰყვა, სასულად დაბირ-ქამალ ერქვა. ესეთი მწერალი იყო, ცა მისსა შემზადებულსა მშვილდსა ვერ მოზიდუდა, და სიგერისა მდივანი გამოძიების ფერსსა მისის იგავთა სასლსა შინა ვერ შესდგმიდა. მისი ნაწიანი და შემჭკერებელი საუბარი სასუაშიადო საუბრე იყო, და მისისა კაღმისა ღრამი ნათლისა ელვარებისა სსივთა ჰგვანდა. უოკულთა მსელთა იგავთა საგონებელისა ადამატიანეთა მიერ გახვრეტდის და სამყაროსა მწერალნი მას აჭებდინ.

უთქვამთ შაირი

იგავის თქმით გასარის უოკული სული დანასულო,
რიტორთა და ბრძენთა დანნი მას შექმნა დანასულო,
მწერალნი და მოლექსენი დაეზგრა დანასულო,
და მოუბარნი ესრე შექმნის, ვით დაეკლა დანას ულო.

ერთი თეთრი ჰილო ჰყვა, ერთს უამსა სმელეთისა კიდესა გაზოდდა, მეომართა ასპარეზთა შინა ქაცვთა კბილითა შემუსვრიდა, ტინთა კლდეთა მკერდისა ტაკებთა გახეთქდა, რკინა მთასა შინა ემაღებოდა, თვით მთა იყო, გაუგებთა ღლებით რკინაჲ; კაკასის მთა თვისითა ადგილით არ იძვრის, ესე მთის მსგავსი ოთხითა სვეტითა ეტარებოდა.

მწრობლელი

ვით ცა სინგურით შეღებო, მას გვანდა მონაწითარე,
ცის ორიონი ეგონათ წერსაქ ნადები, ვით არე.
მისი ჩიხვირი საგდებლად მობოკლვით აჭკს სახენარე,
ვით გველ-ვეშაში მთიდაძე ჩამონათრევი ზენარე.
მისის სიდიდის შიშითა ხმელი იძროდეს რყევითა,
ჭეკუნა ფარსა მიჭგვანდა მის ფესს ქვეშ, ზომა წვევითა.

ოარი მწვანენი ჰილონი ჰყვეს, ბედნიერობით ადმატებულნი, ტანად ალვანდის მთისა ოდენნი, მათის ჩიხვირისა ჩანგითა ურჩითა თავებთა ბურთებრ ასპარეზობდენ, და გურჩითა მსგავსთა ფერსებთა თავ-გაზიდულთა ქედთა შემუსრევედენ და ბრალისა მსგავსითა ღოჯითა მათის მკერდით ძოწის შტოთა ადამოხეთქდენ და სხეტავითა დანებთა ბადანშინს ლაღის ფერთა მტერთ გავების ლითონით ადმოხთხრიდენ.

შ ა ი რ ი

ღრუბლისა ფერნი სთქორევედენ წვიმად მახვილსა დანასა,
ქსენი იბრძოდეს ოპის დღეს ღზინად მიაჩნდათ ხანასა,
კბილითა სთიბდენ მებრძოლთა, ვითა მტელავი ყანასა,
და ჩიხვირით კაცთა ისროდენ, ვით მოჯირითე მანასა!

ოარი აქლემი სსვა ჭყუნდა, ბედის მათის მსგავსი, უდაბურთ გამკვეთელნი, რომელთა ღამესა ერთსა ერთისა იყლიძისა გაკლა ძალ-ედა. სულთქმის სნისა ოდენსა (დროსა) ერთსა თემსა გაიბრუნდენ, გისერი მშვილდად და ურები ისრად მოემართათ, ყელი და მკერდი გურზის ფარად იპყრობდა. ბრძოლისა ჟამსა მიწასა ზოლოტიკად შემზადებდა და დღით მაძლართა ყვანჭისა მსგავსისა ფერისა სვლითა მთვარულსა ბურთსა მინდოართა შინა გაიტაცებდა.

შ ა ი რ ი

უდაბნოს მზომნი საღისით შემსგავსებულნი გულთა,
ძმიეთა ტვირთთა მზიდველნი შეძლება არ ნაკლულთა,
ღამე განმავიდებული მის სამძიმრითა კრულითა,
და დღისით ბინდამდის ეკლთა მთხრელი ზირითა წყლულითა!

ერთი ცხენი ჭყვა, ძალი და მერხნი, გეტლ საოლაკიანი და ოქროს ღამელსანი; თუცა სადაკეს მიანებება, სვლითა ნიაკ-ქარსა გასწრობდის, თემთა მომტველი ჭაღიკონი მისსა ნატურალსა ვერ ეწოდის, ცისა მოკლასა თვისსა ჭრეკასა შინა მისთანა არა ენასა რა. მას სსვა ჯინბი არ შესწორებია, ჭყუნისა სიმტკველი მისთანა ძარღვი ნასსამოკანისა არ დაუასას.

შ ა ი რ ი

ცხენი უცხო და მერხნი ძალი, სულა მოუწყინარი,
გამლება შეუტებელი, სისწრაფით მისებრ ვინ არი,
ქარი ვერ მოეწეობა, ვითა უღები ძმინარი,
და სადავით გარკა გაწვრთილი, ნაქმნობა შენაძინარი!

ერთი შემოხილი სრმალი ჭქონდა, თვლითა და მარჯალიტით მოოჭვილი, ფას დაუდებელი, ღალითა და ალმასით შეიქრწილი, მნასკლთა მწვანე ფურცელი, მანანა სსმული ეგონებოდათ, ანუ ცის ფერსად ბრწყინვალე კარსკვლავად აუხნდებოდათ. მისი ბუნება და გვარი ჯავარდენისა ჭქონდა და მატინებრივ ჯინჭლის ფესური ესრე მოემინათ ყვავილოვნად და მწერ-ფერთოკანად—გონება გაციფირდებოდა. იგი არა თუ სრმალი იყო, ღრუბელსა, კგონებ, სისხლის ცვარ მწითლოვარესა, ანუ მესსა ცეტლ მკრთოლვარესა (მიგვანდა.)

თქმულა შაირი

ზრასის ფურცელსა მიგვანდა, სსვა ფრად შეიქმნის მწვანენი,
ზანაკის ბოსტანთ აღვანთ რტოს ექმნის დასაგასენი.
ნინოფი წყალთა იმაღვის, არ მიგვირს მუნ საკანენი,
და მას მსგავსსა ნინოფისსა წყალი დგას დასაბახენი.

მას მეფესა ესენი ყოველივე ნაქმნავად უყვარდა და ყოველთა ჭინდოკლთა დიდებულთა და სსვათა მეფეთაგან ამათით თავი უმაღლესად მოჭქონდა. მას ჭყუნასსა ჭურუმნი მრავალნი იყვნეს და ივინი ყოველთა კაცთა წმიდად და სჯულთა თავად მიანნდათ. არა თუ მართალთა გზათა ეიდოდეს, მრუდსა კვალსა შესდგომოდენ და ურწყულსა კვლსა და უგუნურებისა უდაბნოთა ეტარებოდენ. რაზომცა მეფე ეკეთსა უწესობასა უშლიდა, ცოდვილნი იგი მოუთმენულობითა

თვისთა ჩვეულებათავე მისდევდენ, ამის გამო რჯულის სიყვარულისა და მათის საწმინდობის შეუძვრელობისათვის, მათგანნი მას მეფეს თორმეტი ათასი მოკლავ, და დედა-წული დაეტყვევა და სასლი. აჟღავნებინა და, ოთხასი მათგანი, სიბრძნითა და მეცნიერებით განთქმულნი, თვისის მძღლის კარის მოსამსახურედ დაუყენა²¹⁸, და იგინიცა შიშითა და გულის ტანჯვითა იმსახურებოდეს, ერთგულობის გზასა აჩვენებდენ, და შურის გებასა ცდილობდენ და სისხლის ქებნასა იგონებდენ.

ღამესა ერთსა მეფე მსიარული სასვენებელსა თვისსა დაწვა და დაჰძინა. შვიდ გზის ძლიერი ხმა შემოესმა, რომლისაგან გამერთაფსა გაეღვიძა, და შემოფოთებული საგონებელსა ჩავარდა და აგრევე დაძინა. ისილა, ორი წითელი თვეზნი ეხმანა, რომელ მათის ელვარობისაგან თვალნი გაუშტურდეს: ბოლოზუდ აჰმართნენ და მეფეს გურთხევა ჰკადრეს. გაეღვიძა ამისა გამოძიებულსა და კვლავ მიეძინა. ეძინას ორი უცხო ფერი ისვი და ერთი ღერღეტი ზურგს უკან უფრინვიდენ, და მერვე წინარე დაუსდენ, მეფე დალოცეს. ამისგან გაეღვიძა, და მას სიზმარსგან გაბუცებულ იყო და აგრევე ძილი მოერივა. ნასა სიზმარი, ერთი შვიანე გველი, ყვითლით და თეთრით დაწინწკლული, ვარ უვლიდა, და გვილიანი იგი და საზარელად სახილავი მისსა სახდლისა მსგავსსა ფერსთა შემოეღვარა. მეფესა შიშით გამოეღვიძა და ესეთსა სახსავებსა რა ოცნების ფარდასა შინა სეღვიდა, განცვიფრებასა შეეზურა, და რა მოეწინა, აგრევე ძილის მანდატური ეწვივა და რულისა ჰქუფანასა წაიყვანა. კვლავ ისილა თვალთ: თაკით ფერსამდე მოწინაგებ სისხლით შესვარული იყო, ვითარცა ბადანშანისა ლალითა და ფრანგ-ფასანდისა იგუნდითა შემეული. გაეღვიძა და დალოცებულმან შინა მოსამსახურეთა მოწოდება მოინება. ანაზღად ძილმანვე მიიტაცა. კვლავ ნასა ერთი თეთრი ჯორი, თუ სთქვა, მესსავით კლდეში გაიტრებოდა და სასურველს სიცოცხლესავით ჩქარა მიწობდა. მას ზედ შეჰვდა და შირი აღმოესავლასა მიაზურა, და მარტო ვიდოდა და რაზომცა მსახურთა უყვიოდა, კერცა ერთი ჰვეითი და კერცა ცხენოსანი ორისა ჰვეითის ფარემის მეტი ვერ გაცივდა. მას სიზმართა შინა ესრე შეეშინა, ძლიერად შესლტა და გამოეღვიძა. მეჭესგან კვლავ ძილმან დასცა. ისილა თავსა ზედა ცეცხლი კვიდებოდა და მისსა აღსა ჰქუფანა მოეცვა; შემოფოთებულსა აგრევე გაეღვიძა. მეშვიდედ, ძილის ღვინისაგან შეზნდილმან, ჩვენება ისილა: მფრინველი რამე თავსა ჯდა და ნისკარტითა ჰგორტნიდა. რა გაეღვიძა, ესეთი იყვილა, ყოველნი სიანლოვეს მყოფნი მოსამსახურენი და მოზანი მუნ მოკრბეს, და დალიტთა ღირსად მოასლენი შემოფოთებულნი მოცვივეს. მეფემან დიდებულნი იგი სიმშვიდით ვარე შეაჭცივნა და დაფარულისა ჩვენებისა შიშისა გამო კუდ-მოკვეთილისა გველებრ და გველ ნაცემს კაცსავით იღვარა. და ამას იგონება: ესე სვავა-და-სსავა ჩვენება რამცა უნდა იყო, რომელმან ძლიერებისა კვლამან დასახნა, ანუ რა ღნიოშნი დასნი ერთმანერთს უკან შეუდგესო?

²¹⁸ ვარიანტი: მოსამსახურედ შეესხა.

თქვა შაირი

ერთი ჯაბა ვისილე ზარის უსარესია,
 მან განულო, სსჯა მომიხდა ზედი-ზედ უსარესია,
 უძნელესი და უჯუ თან მოჭყვა ბავთთა წესია,
 და ესოდესს კირსა ვინ გასძლებს: დიდი თუ უძვირესია?

იტყოდა: ესე ძილის შორისნი ვის გავანდო, ანუ რომელსა ბრძენსა ავა-
 სსნეინო?

ტ ა ე ზ ი

ვის გავანდო ჩემი ზრუნვა, ან წამალი ვინ მიურვა?

ესეთისა კენსითა ღამისა სიგრძესა ათენებდა და წველიადისა სიბნელესა
 უზიოდა და იტყოდა

შ ა ი რ ს ა :

ღამე გავგრძელდა, ემსგავსა ოხჯანსა საუგუნესა,
 წველიადსა მოუკლებელსა²¹⁹, მას სულთა დამაფიქრესა.
 გულს რად მიღამებ ცისკარო, თუ ზინარ შენსა უნესა,
 და გამინათლებ თუ გინდა ღამესა დასაწუნესა!

ვირემ განთიადისა ნათელი ზიარსა მოიბრუნებდა და ღამისა დაგრძელობა
 წინამოთა ბრწყინვალეობისა მოჭმედებსა იწყებდა, ქაფურის რქანი ამბრის ღამის
 ადგილს ბუსტურის ქანკაი(ს) გარეშემო გამოჩნდებოდა, — ამ ყოფით იყო.

ღ ე ქ ს ი

მიწის სასიითა, მზის სიცხით მტირე ღზინება მიეტა,
 შავის ნაღლისა სასმისა დატემად სვეტად მიეტა.

მერმე ადგა, ქურუმნი რადგან მჭიშნესა ზვანჯისა გამსსნელნი იყვნეს და
 სიბრძნისა თარგმანებსა შინა ზედ მიწეკნილნი, მოიხმო და გაუსინჯავად და ბო-
 ლოს გამოუძიებლად, რადცა ჩვენება ზმანებოდა, ყოველივე მათ უთხრა. მათ რა
 ესე განსაკრთომელი სიზმარი მოიხმინეს და მეფისა ზიარსა შიშისა ნიშანი ნა-
 ხეს, მათ მოასსენეს:

— ესეთი საზარელი ზმანება არცა ჩვენ გვასმია და არცა სსვათა ჩვენები-
 სა ამსსნელია ყუჩად უღიაო, და თუცა მეფე გვადროებს, ჩვენ, თქვენნი მოხანნი
 შეკვრებით, რომელიცა კეთისა სიზმრისა ასსნისა წიგნები ბრძენთა ამსსნელთა
 აღუწერათ, დაჯსსრკეთ, და სრულობით გამოკვიკვეთ და მართალს შეტყობას
 მოგასსენებთო, და თუ რამ საზიარო იქმნების, მისგან მოჩვენასაც კეთილის
 გზით მოკვიძებთო.

თქვეს ღექსი

სიტყვისა მთქმელი სიტყვას სსსრკეს: სიტყვას ძლი აქვს თუ რისა,
 გაუსინჯავსა სიტყვასა ჩსავილი სჯობან ტურისა!

მეფემ აგრე ქმნა, უბრძანა და ივინი გამოვიდეს, თვისად დასსდენ, და გულ-
 ბორბობა, და ბუნების განრყენილება და შურის მიება გამოაჩინეს, და ერთი

²¹⁹ ვარიანტი: წველიადსა უკანასკნელსა.

მეორეს ეტყობა: ამ მესისსლეძან და უწყალომან ესოდენი ათასი მცირეს ხან-
თა ჩვენგანი მოსწყვიდა, და ჩვენი უნჯი და განმი მარბიელთა ქარსა დაატაცებინ-
ა. აწ ყამი სელთა ჩვენთა მოცემულა, და ამა მიზეხითა ჩვენი შური ვიძიოთო.
აწ თუ ჩვენ ამ ნაცვლის გების დროსა დაკარგავთ, მუჭათა როდესა იქმნება!

თქვეს ლექსი

მტრობა, შვერდთა შემწველი, ნდომასა შეუგრობია,
გვამლსა გზა მიეტ გამონდეს, დრო შეგსვდეს საუბრებია.

საქმის ამის უმჯობესი ესე არს: ამ მეფესთან ცუდი სიტყვა არ წავიდ-
ინოთ, და დიდისა საცადლითა მას შიშის ზარი დაესცეთ და ეგრედ ვაუწყოთ:

— ესე ზმანება ესრე ჩანს, შვიდი დიდი და საზარელი შიში სულისა აღმაშფო-
თებელი წაგვიდებიან, და თუცა ამთი გაშორება გნებავს, ამ საქმიითა მოგეშო-
რებან: თქვენი სვე-სვიანობითა გამგანი, და რჩეულნი შინა ყმანი და საჩქანი
უნდა სპეკალითა შოლკვლითა სრმლითა მოსწყვიდო, და მთი სისსლი და სსვა-
ნიცა რამენი ერთსა ავაზანთა ჩავასსათ, და მას შიგა ჩასჯდეთ, და მას ზედა
თვალ-ცემულისა ლოცვანი ვიკითხოთ და მით დაიბანოთ; მერმე წყაროს წყლით
გაგრცხათ, ტანზედ ზეთები ზაკებული გცხოთ, და განკურნებული და განრამი-
ლი სადგომს მიბრძნდეთ. — რა ამ გაგებითა მისსა მასლობელთა მოკაწყვედინებთ,
იგი მარტოდ დაჩნების, მერმე მას ზედ მოვიცალოთ. რადგან ყამს ამას გუ-
ლისა ჩვენისა ფერხნი მისის რისსვისა ქაცვთაგან დაკოდილია, იმედი გაუქვს სა-
წადლის სელითა სურვილის ვარდი მოკერიფოთ, და საქმით ძლიერი მტერი
სუსტობის ადგილს დავთრგუნოთ და ჩვენი ნება აღვასრულოთო.

შ ა ი რ ი

გულსა რა შრომის კვალი ეცა, დაუწყებს ტკენასა,
მაგრამ რა ნასავს საჯარდეს, საღსინოდ მას სატკენასა
აღარ დარიდებს კელისა ნუნათა მთ შეზრუნასა,
და საწადლის ვარდის საკრეულად აქა-იქ იწყებს რბენასა!

ამ საქმისათვის ზაკული, კერაგობა და სჯულისა წინააღმდეგი შური
დასსკენეს, და მეფესთან მივიდნენ და ესრე მოასსენეს

ლ ე ქ ს ი:

მეფეო, შენი დალიჯი დიდმცა მადლოის სვიანად,
მზე ვრძელობისა ხან დაზმა შეგიმოკლდესო გვიანად!

ნათელმა მეფის გონებამან ესე ჩვენებანი საცხადოდ იზერას, ამ ზმანებათა
ნიშანი, ჭირი და ხალველი ზრუნვა და მოწყენისა კიდე არა არის რა. ჩვენ ამ
სიზმრისა მოკლენისა ესრე გვიცინია; თუცა მეფე ჩვენსა სიტყვასა თვისად წამ-
ლად იწამლებს და უურად იღებს. მეფის საზიანოსა სხვათზედ გარდავიდებთ,
და მეფესა ჭირსა მოკაშორებთ, და თუცა არა ისმენთ — ნება თქვენა დამტვიც-
დეს. დიდსა ჭირსა მოკლოდეთ და ქვეყანასა, და მეფობასა და სიტოცსლესა დაუ-
სალმეთო. — მეფე დიდად შეშინდა, გაბურცებისა ბავსა შეეწყვიდა და სრულიად ცნო-

ბამ მიჭრიდა. რა ცნობა მოეცა, უბრძანა: სამს ამისი გზები განმიმარტოთო, რა-
მელიც მარკუბდეს მას შეეცადოთო.—მათ რა მათისა მზაკვარებისა თორნი გან-
სურვებული იხილეს; საცდურისა ჰუთა ცხობა დაუწყეს და ესრე მოასსენეს:

—**ო**რნი იგი თვეზნი, ბოლოზე ალას ამართულნი, ორნი შენნი ძენი არიან; გველი იგი ფერსთა მობოკვლილი—ირანდუსტი; ორნი ჭრელნი ისენი—მწვანე პი-
ლონი; დიდი ღერღეტი—თეთრი პილო, და თოხსარიკი იგი ჯორი—კეთილ მოარული თქვენი ცხენი; ორნი ქვეთნი ფარეშნი—**ო**რნი ბედნიერნი აქლემნი; ცუცხლი, რომელი თავსა გეგზებოდა—ბილავარ ვეზირი; მფრინველი, რომელი თავსა გეგრტინდა—დაბირი-ჭამალ არის; სისხლით რომე ტანი შეეკვარა—
თქვენი შემეგული ჯავარდენი სრმალი. ესე მისი ნიშანია, იგინი თქვენსად იხმა-
რებენ და თქვენს ტანს სისხლით შესურვან. ამა ჩვენებისა წამალი ჩვენ ეს გვი-
პოვანია, თქვენი ორნივე ძენი მათის დედითურთ, და ვეზირი, და დაბირი-ჭამალ, ცხენი, პილონი და აქლემნი იმ სრმლით მოსწყვიდო. მათის სისხლისაგან ცო-
ტა-ცოტას მოვიღებთ; სრმალი იგი შემუსრეთ და მით გაკაზავებთ, ტაშტთა ჩავასსამთ, და მას შიგა ჩავსვამთ და თვალ-ცემულისა ლოცვასა წავგიკითხავთ, და მის სისხლით მეუფის შუბლსად ტილისმას დავსწერთ და მხართა და მკერდ-
სა ვსცხებთ. სამას უამას ესრე მეოფი სჯდე, და მერმე წყლით იბანოთ, და გამ-
შრალს ზაკვებული ზეთები გცხროთ—და ყოველი ბოროტი განგეშოვრებისო. მრავალი გამოძიება ვყავთ, და სხვის საჭმით ვერა ღრნე ვერ დავიღვიოთ თქვენი ს მოარჩებისაო.

უთხრეს ლექსი

ამ ვალალების მოარჩენა თქვენი იქმნების ამითა.

ჩვენი თათბირი ეს არის, რაც გვითქვამს თქმითა სსმითა.

რა მეტემან ესეთი სიტყვანი მოისმინა, გაშტერებისა სასმიდმან მოთმინე-
ბისა და მძიმე ყოფისა მათანი დაუწყა, მწუხარებისა ქარმან მოცდისა და გასინ-
ჯვისა ზვინი დასტაცა და ეგრე უბრძანა: ჰი მოყვრობის სახით მტერნო, და დევისა ბუნების მსგავსნო აღამიანნო! ჩემი სიკვდილი თქვენის რჩევისა უმჯობე-
სიაო, და მარმენიოს სამსალისა²¹⁰ შესმა თქვენისა სიტყვისა უტბოხსიაო. ესენი, რომელი მე ჩემთა სულთაგან უფრორე მიყვარან, და ზოგნი ჩემის ქვეყანისა და სამეფოს საძკაულნი და სიმაღლისა და სიდიდისა აღმარმინებულნი(არან,) თუცა ესენი მოვსრა, მე სული რითდა შემრჩებან, ანუ მას სიტოცხლესა რა ხელი ეუ-
რებისო?

თქვა შაიარი

მე სიტოცხლე მისთვის მინდა, ცოლს ვუმწერდე ანუ შეიღთა,
ანუ ემათა თან შეზრდილთა, ძვილს ეპოვროს საჭმე ძვილთა;
თუ არ მიყვანან, ბედს რას ვაქნე, ცუცხლს მოკუდებ ვითა ცვილთა,
და ჩემის ნებით თავს მოვიკლავ, სულს მიუცემ მალ მსხვილთა!

თქვენ თურე სოლომონ ბრძნისა არავი არ გასმიათო და მათის სიტყვი

²¹⁰ ვარიანტი: მარმენიოს ს ა ს მ ლ ა ს ა.

სათვის ჰასუენის მიგება არ გულის სმა გიუოფიათო.—ჭურჭმნი კეადრნეს: გვიბრძანეთ, როგორ ყოფილათ.

მეყემან ბრძანა არაკი

უსიტყვათ, დიდი სოლომონ ბრძენი ესეთი მეფე იყო, თვისისა ნების გამკლენელი და მისის წადილისა გამხრთველი; კაცთა, ქაჯთა, და მიწაზედ შავალთა და მფრინველთა მისის ბრძანების მოწილების ზოსტერი სულის გვამსა ზედა შემოერთეთ; განგებულების მწერალსა სელმწიფებისა რიგი მისის სამართლის ყდაში დატანებინა, ჰსტივისა და გამოძიების უნაგირი მისის ნიაჭების მსგავსის მარჭათვისათვის ზურგთა დაედგა.

შ ა ი რ ი

ცამდე საყდარი დაედგა, მზის უნათლესი სახელი, უამნი და დრონი მონობდეს; ქვეყნისა ბრძენი და ხელი, დეენი და ქაჯნი, რომელნი ჩვენს რჯულსა არ კასლენი, და მფრინველნი, თევზნი, ჰირუტყენი, მისის მონობის მძახელნი!

დღეს ერთსა მას ანგლომისან ერთისა სიწმითა უკვდავების წყალი მოუტანა და ეგრე უთხრა: ძლიერსა და მალასა და ყოვლისა მფრინველსა მეუფესა²¹, რომელსა შენდა მოუცემია მოუშლელად მეუობისა საყდარი, ესე ნებასა შენსა ზედა მოუგდია: ანუ შეწყმად უკვდავების წყალი ესე, და ბოლოდ სიკვდილისა სასმელისა აღარ გეშინოდეს, და ანუ აღრე წარსულად ჭირისა საფრთხილისა ვიწროებისაგან და მისულად გრტყელსა მას სამოთხესა, სავანესა და განსასვენებელსა.—სოლომონ განკვირვებასა ჩაგარდა და იტყუადა:

—სიტოცხლე ამისთვის კეთილ არს, რომე მეორედ მოსკლისა საჯაროსა შინა მრავალი საჩუბელი კაცმან ხელი იგდოს; და სიტოცხლის მინდორნი ესეთი რამ არის, რომელსა შიგან ორისავე სოფლისა საბენიერო თესლი დაითესების, და სიკვდილისაგან უკვდავების ბენიერობის ნაყოფი აღმოუცენების. ამას სოფლისა ხელი მოკლეს, რომელი მას გრძელსა ბენიერობასა ვერ მისწვდების. მამე, ყოვლის გზით სიტოცხლის გემო მას უკვდავებას ვერ შეედარება, მაგრამ სიკვდილისა წესსა სამს კაცი დასჯურდეს, სამიოდ დღე თუცა ესხნეს; ნებასა ღვთისასა უნდა ცდილობდესო.

თქვა ტაეზი

სიტოცხლეს ამას კემანი, სულის ზრუნვაზედ დადიოს!

კვლავ დაიფრინა, რომე აღამიანთა, და ქაჯთა, და ქვე წარმავალთა და მფრინველთა მოხუცებულნი მოკრიბოს და მათ გამოარჩევინოს, და რაჟნა მათ დასაკენან, მან იგი ქმნას. და ყოველთა მათ შემოკრებულთა მის უკვდავების წყლისა შესმა ჰკითხსა, და ყოველმან სულმან ესრე მოასხნეს: უკვდავების უმჯობესი რაჟა იქმნებისო?

²¹ ვარიანტი: მყრობელსა მეფესა.

მოახსენეს ლექსი

უკვდავებითა მოისთვე დაუღვენელი დღენია,
ბერთა და ყრმათა საჯგოდ სასვეწრად ეს შეზენია.

სოლომონ ივითხა: აქა მყოფთაგან გარდა სხვა ვინმე დარჩომილათ, რომე აქა გვაგლდესო? მათ მოახსენეს:

— ბაბლანი აქ არ არისო, და არცა თქვენი ბრძანება მისვლიათ. სოლომონ მის საწვევრად ცხენი მიუვლინა და არა მოვიდა, მეომე ძაღლი მიუვლინა. რა ძაღლი მივიდა, მაშინვე ბაბლანი გამოჭყუა და მოვიდა.

შ ა ი რ ი

ძიკვირს, ესეთი ტყუილი რად მორთეს მათ მოჩმასითა,
სადმართო წერილი მოშლეს, კაცნი დააბეს მასითა,
დეკაქაჴნი, გინა პირუტყენი გვირჩევენ თქვან რა სასითა,
და ამის მოწმუნეს დაეცა მესი თვალ დასასხებით!

სოლომონ უბრძანა: ერთი ძნელი საქმე გამოიჭირდა, შენის ბრძნისა რჩევითა ამა სჯანჯისა გამოგება მნებასო. — ბაბლანმა მოახსენა

ლ ე ქ ს ი

მე ვინ ვარ თქვენის რჩევისა ცნობის მიწდომის გატებად,
შენს ნატერფაღსაც არ ვღირსვარ თავსა გვირგვინად დაღებად.

მე თქვენი მონაჲ ვარ და თქვენთვის გამწელებულისა სჯანჯისა გამოგება ვე ვით შეიძლიათ, ანუ შენისთანაჲ ბრძნის მეფისაგან ესეთი რჩევა რა საკითხავიაო? მაგრამ მდაბლისათვის ჰატივი და წყალობა ამაღლებულის საჩისხთა მჯდომელისა და დიდებულისაგან არა საკვირველ არისო.

მოახსენა ლექსი

თქვენ მზე სართ, მე ერთი მცირე ნაპერწყალისა წონანი,
არა უცსოა დიდისგან გადიდ(დ)ეს მცირე მონანი.

თუცა ძაღალი მეფეთ მეფე ესეთსა წყალობასა მიეფოს, გამწელებული იგი მიბრძანოსო, რაჲცა ჩემისა შემუსრვილისა გონებისაგან შეიძლების, მოახსენებო. — სოლომონ უბრძანა:

— თუცა ცხენი სიკეთით ქებულა და შემწელებლობით სრული, მაგრამ მას დანდობის მოლი არ უძოვანია, და არცა ერთგულობისა წყაროთაგან ცვარი უსვამსო.

თქვა შიარი

ცხენის მინდობა არა ხამს, მუსთაღი არის ბუნებით,
ხარცაც მას მიჭკავს, სრმალიცა, ნებით არის თუ უსებით,
სხვასა და ჰატრონს ორთავე ძაღლით მონებენ ცდუნებით,
და რომელიც სელსა მოჭკიდებს, მისისა სხვის დაწუნებით!

დანდობა რომელსაც გამოუცონისა, ანუ ერთგულობისა წესთა დამტკიცებულა.

თქვა შიარი

ძალდი მოჩხილობს ჰატრონსა ერთგულობისა წესიას,
 მოამშოერის კარს უცავს ვაგებითა და კნესითა,
 წავა და სხვაგან გაძლება საჭმლითა უარესითა,
 და მივა და მასვე მსასურებს, არ ეტყუას: დაჯიჲ მე სითა?

მე თქვენგან წვევისა ბრძანება მიუნდომელისა და ერთგულობის უცოდინა-
 რისა პირით არ ვისმინე, მიმდღას და ერთ-პირის სიტყვით გაასულა. — სოლო-
 მონს მოეწონა და მეტე უკვდავების წყლის შესმის საიდუმლო მას ჭკითხა. ბაბ-
 ღანმა მოასსენა:

— მკა წყაღსა მარტოე თქვენ შესვამთ, ანუ თქვენთა მოყვარეთა, და სა-
 ყვარელთაცა მოყვასთა და უმათაც ასმევე, ანუ არაო? სოლომონ უბრძანა:

— მარტოე ჩემი ბრძანება, მე უნდა შეესვაო; სხვათა ამაში წილი არ დაუ-
 დებათო. ბაბღანმა მოასსენა:

— ტე, ძალდო ხელმწიფე! შენ რომ ცოცხალი იყო, და ყოველნივე თქვენნი
 საყვარელნი, და მოყვარენი, და მეგობარნი, შვილნი, და სასლუგელნი და ნამსახურ-
 ნი დაინოცენ, რა ღვინი, და შება და სიცოცხლე გეჭმნებისო? ესეთისა სი-
 ცოცხლისა გეძო რა იჭმნების? რომელსაც დღეგრძელობასა გაყრისა ჭმუნვაჲ
 აჭეს რითღა გაისვენებსო?

თქვა შიარი

ამ სოფელს მოყვრის აღერსი სასიხარულოდ დიდია,
 მათ თანა ღვინი ნიდაგ არვისგან დასარდიდა.
 საყვარელისა ჭკრეტასა ვით სჯობს სხვარდის კიდა,
 და თუ არა მუანდეს, რა ვიყო, უმათოდ სმელსედ კვლიდა?.

სოლომონ ესეთი სიტყვები დია მოეწონა და ჭება შესსხა. გესლ-სამსალა
 ნარკესა სასმელსავით მოერიდა და, უკვდავების წყალი სადეთაც მოეტანათ, მუნ-
 ვე წარგზავნა.

ესე არაგი ამაღ მოვიუბნე, რათა სცნათ, მე უმათოდ სიცოცხლე არ მინდა,
 და ჩემი თუ მათი სიკვდილი მეტ-ნაკლებობით არ გაიჩხევაო. ყოველსა მეუბან-
 სა და ყოველსა ჭკუანისა მშერობელობასა ბოლოდ დასასრული აჭეს, და რა-
 მელთაც ხელმწიფეთა რაჲცა დიდება და პატიოსნება ჭქონათ, ბოლოდ ამავე
 მუხთლისა სოფლისაგან უნებურად წაუყვანიათ და საფლავთა შინა დაუგრძალავთ.
 ამა მოკვდავის ცხოვრებისათვის და უხანოსა უამისათვის ესეთსა დიდთა განსა-
 ცვიფრებულთა საქმეთა შინა ფერხი რასათვის შეედგა, ხელითა ჩემითა სვე-სკან-
 ნობისა და პატიოსნობის საფუძველი რად დაჯარღვიო? თუცა სხვა ვუჩნება
 რამე შეიძლიათ, შეკრბით და ამისგან უადვილესითა საქმითა მეწიეებითო.

უთხრა ტაეპი

ამ საქმის ქმნა არ მოხდების, ჩემგან სცანით—არად, არა!

ჭურუმთ მოასსენეს: ცხონდი, მეუეო, უუენისამდე! მართალი სიტყვა მწარეა

და ერთგულებით სწავლება—საწყენი. ჩვენ ესე გვიკვირს მეფის სიბრძნისაგან— სხვათ ვისმე სიტყვასე თვისსა ბუნებასა და სიტყვასე უჩველად, და მათის ცხოვრებისათვის თვისი სასურველი სული ლამის გაწიროს, და სამკვიდროსა და ქვეყნისაგან სული აიღოს და გულის შემატყვიართა სიტყვა არად შეკაცოს. ხამს უმიხეზო რჩევა დაიჯეროსო და ტკბილსა სულსა და ქვეყნის მშობლებლბასა ყოველივე ანაცვალოს. საქმე ესე რამე სასიხარულოა, ანუ რამე განსვენებისა მომატყუებელიო? ზვისა და კარვის საროს გარჩევა ამით არის, რომე უცოდველად და დაუზარებლად მოეჭიროს. ყოველს ჭკვიანსა, რაცა რამე კეთილია, თვისისა თავისათვის უნდა უნდოდეს. მეფეთ წინაშე დაფარული არა არის რა. კაცი მრავლის ჭირითა მოიგებს დიდებისა საჩისთა და არცა ხელმწიფობისა საუნჯეთა ნივთი შემოკრებიან. აწ სიტყვასელისა მენაგისა დატეება და ბედნიერობისა დაღიჭისაგან ხელის ახრა ჭკვის სელსა შინა შორავს. თუცა მეფის-ბუნება უჭირველად მზე-გრძელობს, ცალი და შვილი არ დააკლდება, და თუცა ხელმწიფე ცოცხალა, სამგაული და ხვასტანგი და მისანდო მსახურნი ადრე იშოვებიანო.

თქვეს ტაეზი

სხვა რომ არ იყოს, შენ იყო, შენი იქმნების ყოველი!

მეფემ რა ეს სიტყვები მოისმინა და მათი მსაკვარება ყურად იღო, მეტად ჭმუნვაში ჩავარდა და საწოლსა წავიდა, და შუკების დერეფნით მოწყენის სენასა შევიდა.

თქვა ლექსი

თუცა არ ძალ-მიცხ ტკივილი ჩემი ვაუწყო სხვასაო,
ნაღვლის სახლს შევალ, ჩემს გულსა გუამობ შერისხვასაო.

მერმე დმერთსა ეჯდა და საკედრებელი ზირი მიწასა დასდვა, და ცხელისა ცრემლითა მიწასა დააღობდა და გული უიმედობისა ცეცხლითა შეაწებდა, და მოთმინებისა კალოს სუავსა წარტაცების ჭარმან მობერა და იტყოდა:

— ესე ჭირისა შავი ღრუბელი, რომელი ჩემზედა ნაღველსა წვიმს, სადით აღმოსდა და ამა ჭმუნვისა ლაშქარსა, რომელი სიტყვასელის საუნჯის მათორა-ქებელია, რომლისა გზით მისამს განკველტო?

იტყოდა ლექსსა

მე ვიჯექ ერთსა ყურესა მჭერტელი საყვარელისა,
ნეტარ ვინ მიმცა ნაღველსა, ჭირთა მოცემად ჭრელისა!

აწ საყვარელთა მოწყვედა ვით გავიადვილო. მეთა და თანა მოდასეთა გაუ-რას უკან ჩემსა სიტყვასელის დღეთა რა განსვენება ექმნება? მენი ჩემნი თვალთა ჩემთა ჩენანი და გულთა ჭმუნვათა გამჭარკებელნი და ჩემისა გარჯილის ცხოვრების სასონი, რომელნი ჩემისა სიკვდილისა შემდგომად მათი სასული ჩემდა ნაცვლად მეფედ აღიწერებიან... მამა, ჩემი მეფობა რადღა სასმარ იქმნებისო?

თქვა ლექსი

მამად არას ნატრულობს ამის მეტს ამს სოფელსა:

უთილის შვილის ყოფსა, მას მისსა სათნო მეოფელსა!

ბრანდუსტ, რომელი მისის წყაროსაგან მისი ეელ-უური უბრწინვალესად კამკამებს და მთავარისა ნათელსა გარდამატებია, მისი შირის სასე სკე-სკიანთა გამამკებელი და მისნი თმანი ღრუბლიანის ღამისაგან უშაკესი ბნელ მორეულაო.

თქვა შიარი

შირი უებრო მთიები ქვეყნისა მანათობელად,
წარბნი ახლისა მთვარისებრ მოხრილად, შესამკობელად,
მისის სხივითა შრის დისკო დამწვარი, გასაქრობელად,
და მის ბაგეთაგან სპეკალთა წყალი სწუთს დაუზერობელად.

ბლერსით გულთა წამლებელი, მკობრობითა სულის მიმტაცებელი ჩემი ბნლარ კეიარი, რომლისა ნათელი რჩევა ძნელის საქმის მოსკელის ღამისა განმანათლებელი მზე არის და გულისა ნათლის მომმატებელი სხივია, და ყოველთა მრუმეთა განსაცდელთა შინა ბნელისა განმაქარებელია, მე უმიწოდ რაჲ კეთილი მექმნება?

თქვა ჩახრუხაული

მისი კალამი, მტერთ საკალამი დაუშრომელი თუ არ მეწია,
მეფობის ტახტი შეიქმნას ნახტი აჩვინ მექმნება შემამხვეწია.

თუცა დაბირ-ჭამილ არა მევეს, რომლისა საქმე და კალამისა სიმარჯვე ხელ-მწიფობისა რიგსა აწესებს, მისი მშვიდობის მეოფელი იფერსი ჩემსა პატრონისა ტახტსა წინ დგომით არ აშვენებდეს, და თემთა გაგებასა, ქვეყანისა და საუნჯის მოკლასა და საგანძურთა შემოკრებასა არ იჭირვოდეს. მისი კალამი საბრძენო²²² და მისი რჩევა რომელი, მადლისა ცისა მაგალითისა დამსახველნი მისთა თითთაგან სწავლობენ და ღრმა მსიტყველთა საუბარი მისისა ტაბლისა ნამუსრევიან, და მისი ნაწერი აღრალების ქვათებრ ღხინის ბრწინვალეების ადმო-რძინებულაო.

თქვა შიარი

ბუნება ქველი, ტან-სარო, თუცაღა ნახო ნარკვი,
ცუცხლი და წყალი შეცული არც გაყრით, არცა ნარკვი,
ბნელი ნათელსად მიჯრილი, მათ ერთმანერთსად ნარკვი,
და ენა რიტორად მეთისველი, უსულით ნარწარ-ნარკვი!

თუცა ჩემი თეთრი ვილო აღარა მევეს, რომლისა ტყავი გაგსილსა მთვარესა ჭკავს და მადლის მოქცევისაებრ მომართვით მავალი, საგარეო საქმე და სანაზირო საზღვრები ვით დაიზერობა, მტერთა ამბავი და კერავობა რით შეიტყობა? რადესცა გასაცუდებელი წერილი ამა რართა სახედველთა, რომელნი მასწავლებელნი და საქმეთა დამანსკებელნი არიან, მათთა მატანეთა შინა აღიწერებან, რომელნი მეფეთა დარაჯანი არიან, ესე სახედველნი თვალნი, რომლისა

²²² ვარიანტი: მისი კალამი ს ი ბ რ ე ე ა.

შემწეობისა ნიშანი მეფობისათვის ურგებ იქმნებიან, და ქვეყნისა განწესება და წყნობა და შერისხვა სრულდებით განქარდებისა.

თქვა ლექსი

მრისსანუ ბასრით ჭურვილი, მტერთ უბრძოლველი ომიითა,
ლოჯის წვერითა ზღუდეთა დამრღვევი ზედ მიდგომითა.

მტერთა საომრად ვითლა მიუძართო, თუცა ორნი იგი ზილდანი არა მყვეს,
რომელნი ბრძოლისა უამსა ღვარის სმითა მსგავსად მებრძოლთა წარითაცებენ და,
გრიგალსა ქართაებრ, მტვერთა მსგავსად აღაფრქვევენო.

თქვა ლექსი

ჩინვირით საბუღს მოძრთვენ, მას ჭრელად დაუგრეხელსა,
მსართაგან ფრთეთა მოფსვიან გმირსა ძალისა მკვესელსა!

ამისა უამისა მტერთა რაზმი რითლა გავტუნო, წყობისა დროსა მსედრო-
ბათა მარქაფა ვითლა გავარნიო სწრაფად-სწრაფად მოარულთა უაქლემოდ, რო-
მელთა სიბილასა ნიავ-ქარისა შიკრიცა მათს მტვერსა ვერ ისილვენ.

თქვა ლექსი

გიო ცუცხლი ქაცვთა ნაკრები, მისწვდის თავ ამაღლებულთა,
გელთა ქაფულად მავალთა, ნასაკ რაზმით ამაღლებულთა!

რადა სისარული ვიზონო ამა სისისარულთა ამავეთა, ანუ მაღალი ბრძა-
ნება ვითლა გავჭვინო ქვეყნისა ზედა? არავის ქარის მსგავსად მორბედი, ძარღუ-
ბასროსანი, მესის მსგავსი, ელვის უსწრაფესი ჩემი ცხენი, რომელი ჭარისა
ტატანთა როსტომის რაშსა გულსა ჭკრავს²²³, და სეერობათა შინა სინქარით,
ხოსროს შაბარდასშის ცხენსა წყაროსავით ცრემლსა დაათსვენებს²²⁴.

თქვა ჩასრუნაული

ძლიერი ცხენი მგლად შეუკაცხენი, შეტეკებითა მტერთ დამცემელი,
გელს მყის გაღვედა, სისსლსა დაღვედა, მისის მებრძოლთა სუნთა მცემელი!

რადა სამღერული ასაბარეობა, ანუ ღვაწლის მძლე მსედრობა მოვიწებო,
და მტერთ თავი ბრძოლის ჩოგნით ვითლა ავიტაცო? ჩემი მკვეთელი ხრმალი,
რომელი წყალს ჭკავს და ჩხებისა ცუცხლსა წარ-განხდით დაშრეტს, და ცუც-
ხლებრ ელავს, და ჩემის ქვეყნის ზირის წყალი მისის შიშით მშვიდდობით დარ-
ჩომილსა.

თქვა ლექსი

ჩემს ლურჯსა ხრმალსა ჯავარი აჩნია ზღვათა ფერად,
გიო ცვარს მოუცავს იანი, ზედგომით შეუფერია!

ამსა შივა რომლითლა ვიბრძოდე, თუცა ამათან უიმედო შევიქმნა? ჩემნი
საყოლნი სელითა ჩემითა მოვსწვიდნე. ქვეყნა რადად მომიხდების და სიცოც-
ხლესა რადა გემო ექმნებისო?

²²³ ვარიანტი: გულსა ჭკრავს და.
²²⁴ ვარიანტი: ცრემლსა დაათსვენებს და.

თქვა ტაეში

გის ასრე დღენი სწრობიან, ადრე სიკვდილი სჯობიან!

სიტყვა შეამოკლო. რა მეფე ერთსა დღესა და ღამესა ესეთსა საგონებელისა ზღვასა ცურეკდა, მისი რჩევისა მარგალიტი ხელთა საზურობად ვერ ჰპოვა. სკებუნბერობისა გამგეთა შინა მეფისა მოწყენისა და დაღრეჯის ეჭვი შევიდა. ბილარ ვეზირმან თქვა:

— თუცა გამოკითხვასა ვეცადო, მეფეთ მეფის სუაშიადის ძეხნა მეფისა უბრძანებულად მართებული არ არის და განწყესასაცა შორავს, და თუცა ყუროთ არა უზერა და დავიდუმიო, ერთგულობასა არა შეენისო. ირანდუსტთანა მივიდა, დაღრცა, და ქება შესსა და მოასსენა

ღ ე ქ ს ი :

ზატივის სრანი გიდგანან მოფარდაგული ნასლებით,
მისიმე მთარველი იქმნების ზეცისა ძაღნი ნასლებით!

თქვენსა სიბრძნესა არა რა დაფარული მინახავს, და რა მე ამალღებულისა და ცათა მობაძვისა კარისა სამსახური მიწყია, და მით ზატიოსნებისა სარისხი მიზონია, ჩემთვის მეფესა არა რა დაუმაღავს და არცა ერთსა წამსა ჩემად ურჩეველად სხვა საქმე არა უქმნია რა. გუშინ ორჯულ-სამჯურ ქურუმითა მოუწოდა და მათთანა რამე მოიუხნა. მასუგანით თავის წინა ზის და მოსწყენია და დაუღრეჯია. დღეს დედოფალი თქვენ ბრძანდებით და დღე და ღამე მისისა გულისა მომალსენელი ხართ, მეფესა წინაშე კანდიერი და იმედინი და საგონებელისა სვანჯთა გამომსხნელი. აწ შენ ძალ-გიცს მეფისა დაღრეჯილობისა ცნობადა. თუცა ბრძანო(ს), წინაშე მივედ, საქმე გამომიებით სცან და მეცა მაუწყე, ნუ თუ ავი რამე იყოს, და მე ადრეკ მისსა საქმესა შეუდგეო, ამისთვის რომე ქურუმი იგი მეფის მოლაღატე და მუსთაღნი არიან, სერხით მოიკერავონ რამე და საქმე ესრე მიწყურონ, ბოლომ სიმწარე და ჭმუნვა მოსამეოდ მოგვცეს, და მეკმელა სიმწყურისა და ვაების ყოფა აღარას გავრგიაო.

მოასსენა ტაეში

გიდრეკდა საქმე არ ქმნილა, წამალი მანამდის ცდილა!

ირანდუსტ ეპასუსა: ჩემსა და მეფეს შუა სამდურავმა რამემ გამოკლო და სიტყვანი რომელნიმე ქუშნი ითქვა. აწ მრცხუნინან მასთან შესვლად და ბაგისა დაძვრადო. გეზირმა მოასსენა:

— ეჭა, ჭეკუნიერო ანგელოზო! ცოტა სამდურავი და შემოწყრომა მოყვარულთ წესია, არათუ სიმძულვარისაგანო.

თქვა შაირი.

მე გაწყენ, შენ შემომწყრები—წესია ამა სოფლისა.
წყვენლად ოდეს მოხდება მორცხვითა დინება ოფლისა?
შემოუწყრომლად სუთეკა ყოფაა ზე საყოფლისა,
და მოყვარულთ შუა სშირია ტრფივალთ ზირ-დაყოფლისა.

აწ შემოწერომისა უამი არ არის, რადგან მეფე ესრედ დაღრეჯილთა და გრძელსა და ძნელსა საგონებელსა ჩაკარდნილთა და დიდი მოწყენა გულისა შესულია. ჩვენ მონათაგან მისი შებედა არ იკადრება, და კერცაჲნი თქვენგან კიდე უმჯობესისა გასადებითა კარსა კერაჲნი გააღებს. მე თვით მრავალჯერ მასმია: არსომცა მოწყენილი ვიყო, თუცა ირანდუსტს შემოსულს ვინახავო, მელხინება და ჭმუნვისა მისის წყენისაგან დავისხნებო. » მამა, ამას საქმისა ცდასა ხელ-ჭყავ, და ყოველთა კაცთა კალი დაგვადეგო. ირანდუსტ მეფესა თანა შევიდა. შევნიერს სამსახურის უგანის ესე მოასსენა—

შ ა ი რ ი:

მოწყენა, სულთქმა, ნაღველი ოდენ ნუმცა გაქვს ურჯანი, რად დაღრეჯილ სარ, რა გიმძიმს, სუნი შეიდი გჭირს თუ რჯანი? შენით სარობენ იგიცა, ვის აქვან ცრემლში ცურჯანი, და შენ შეგნატრიან ყოველნი, არსად მასმია მღურჯანი!

ჭმუნვისა და საგონებელთა ჩაკარდნისა მიზეზი რაჲა? თუცა ქურუმთა რამე მოუსსენებით და დაუნსკებით რამე, მონათა ხამს უბრძანო და ერთმანერთისა შეკეთსულობითა და რჩევითა თქვენი სამსახური გაიმართოს - ყო. მეუემ უბრძანა:

— ამას ამბავსა ნუ მკითხავ. თუცა ამას მოისმენ, ცნობა წაგვა და მოწყენა და კავება გაგიმრავლებოსო. ირანდუსტ მოასსენა:

— რადგან თქვენს შეწყენასა თქვენნი სასლუენი დაიჯერებენ, საზრუნავად არა კმა არს და მათთვის ჭირად თქვენი ბედნიერი სიმრთელე ყოვლის ვაების მოსკლის მომალსენებელიაო.

მოახსენა ცაეზი

ათასი სული, საყვარლად სრული, შენ კენაცვალს ვით ძილსა რული!

დმერთმან ნუ ჭყოს, დაღცათო თქვენსა ამაღლებულსა გულსა სამძიმარი სწეოდეს, მაშინცა სინჯარე უსამია და არცა მოწყენის თავისა მიცემა ხამს. კაცთა სიკეთისა ნიშანი ესე არს: ჭირთა შინა შეყვარება და გამაგრება მოიგოს და სიმტკიცის ფერსზედ დაემყაროს. თუცა მტერთა სიავეთა საზრუნავი რამე გაუმრავლდენ, სისარულითა და მოყვარეთ შეუწყენებლობითა იყოფებოდეს; რომელიცა ადამის ტომს მოუსდეს, იგი დაითმინოს და, ბოლოს, რა საწადლის პირი თვალთ ნახოს, დმერთსა მადლობდეს და მისგან მონიჭებულად იტყოდეს.

ღ ე ქ ს ი

გულო, ჩემო, მოითმინე სრუნვა უამით მოსაკალი: სვალ კეთილად შეგეცელება მოცდის ვასმთა მოსაკალი.

მღვიძარე მეფე იგი არს, რომელსაც საქმე რამე გაუჭირდეს და ძნელი მოსაკალი მიადგეს და მისგამო ცოდნა და მეცნიერება არ გაითვანტოს. თქვენ, დეთით, კიდევ უფროსად მიზეზი მოკვეთილი არა გაქვსთ და სწუნვის და ჭმუნვის წამალიცა შემწადებელი წინა გიქოსო.

უთხრა შინა

განძი, თეძი და ლაშქარი შენა გაქვს დაუთვალავი,
 გადი, გარ დროჲს ახართუ, სჲს იწყარ მისთვალავი;
 შირი სწაღელს მიხზვარ, მით მოიშორე თვალ-ავი,
 და გულთა კმუნვა და ნაღველი რად გიძევს დასამალავი?

მეფემ უბრძანა: რაღცა ქურეთა მითხრეს, თუცა მისგანი ერთიცა მთასს
 წარუჩურნნო, მისი გარეშემო სინის მთასავით გმოლვას დაიწუებს და საკვირვე-
 ლად აღვინდებს. თუცა მისგანი დღეთა სინათლემს სცნა, მასკე უამსა ბნელად
 გარდაიქცევისო.

უთხრა ფისტიაურა

მთვარე თუ ამით-არ შეწუხდება, გლოვას არ იწუებს, გაზიზზნულდება,
 დრუბელი სისსლთა თუ არ აწვიმებს, სირცხვილის ოფელი თავს გარდებებს!
 შენ ამას ნუ ეძიებ და ნურც ამისი შეტყობა დაგიყინის; არცა მე ამისი
 თქმა შემიძლია, და არცა შენ ამის მოსმენის მოთმენაო.

ირანდუსტ კზომ ევედრა, მეფემ ყოველი თვისისა გულისა ურვა და მწუს-
 რება წარმოუთხრა. რა ირანდუსტ ყოველივე მოისმინა, გულის ცუცხლისაგან შა-
 ვი კვაბლი ტვინთა ეცა და სიმწარისა აღი თვალთა კილოდამა გარდმოედინა, მა-
 გრამ, რადგან დიდად მტოდინარ და მეცნიერებით სრული იყო, ლეიძლის შემ-
 წველი ჯავრი ჩანთქა, და გული ადგილსავე თვისსა დაამტკიცა და არა შეიძრა.

თქვა ლექსი

ჩვენ თუცა შენთვის მოკვადებით, უგზოდ არ მივიცვალებით;
 ათასი სსვა და მე სსვასთან შენს თავსამც ვენაცვალებით!

მეფე ამისთვის რად ზრუნავს? მონათ სული თუცა თქვენისა დღისათვის
 სახმრად გესმარებოდეს, მამა რადასა სელსა ჭერი? თუცა თქვენი თავი ცოცხლე-
 ხით ბრძანდება, თესლტომნი არ მოგაკვლებიან, მოსამსახურეთა და სვასტანგთა
 ნაკლებობა არ გეკონება, მაგრამ რა ამა ზმანებისა კმუნვასა განერა და ბედნიერი
 გონება ამიწვისაგან გაწმდეს, მათ მუნთაღთა ნათესაობათა ნუ მიენდობით, — არა-
 ვისი სიკვდილი გაუსინჯავად და გამოუკვლეველად არა წესია. დაუფოვნებულად
 საქმის ქმნა არა სამს სელ-ჭყო, ამისთვის რომე უბრალო სისსლის დათსევა ძე-
 ლია. ერთისა ცხოველისა სულისა მოკვლა დიდი ცოდვაა. ღმერთმან ნუ ქმნას
 და უბრალოდ ერთისა სისსლისა დათსევა სასინანულოდ შეიქმნების და ჯოჯო-
 სეთისა ტანჯვისა მიზეზად გახდების, ვაებას გამძრავლებს და სარგებელი აღარ
 ექმნებისო. თუცა ვისმე წარსულისა მოქცევა და მკვდართა გაცოცხლება შეეძლოს,
 კაცი იგი საზღვარს გარდაცილებული იქმნება.

უთხრა ტაეზი

ესე საქმე მე და შენის სელისაგან არ გამოვა; —

თვით ყოვლის მშეობელმან მეფემან უწვის. ქურუმნი გძლობენ და შენი
 სიუვარული არა აქვსო. თუცა ცოდნითა მეტნი არიან და იგავთა გამოთარგმანე-

ბასა ცდილობენ, მაგრამე ყოველნი სჯულის მშრომელნი ავგუარად და ავბუ-
ნებად ჭსადინ, მართალსა გზასა არა ვლენს, მათი გული ნიჭითა და მუტივითა
და ქონების მიცემითა არ გაკეთილდება. ძალთა თუცა რქრას საყულო შეაცვა,
მისსავე ნათსეკარსა სტამს, და ღორსა თუცა გბილნი ოფაზითა მოუტელო,
მწიკრესავე შინა იგორებს. სიტუვისა სიგრძე ამა იგავსა მოიყვანს.

თქვა ლექსა

სიბრძნე რა გულსა შესო, მოყვასად შეგეთვისება,
სწავლა რა მწიკრეს დამარსო, გველად გაითვისთვისება.

მტერი სრმალსა ჭგავს, რომლისაგან ყოველნივე მოიკვლიან.

თქვა ტავში.

რაცა წმიდას ბუნებით სსვა თესლთა უკეთესია!

მათი ბუნება და აგებულება ყოველთა მტერთა უღაზოესია. გაცსა იგინი სი-
კვდილის მასეთა გააბძენ, ბორბოტნი თესლნი არიან და საქციელ ბილწნი, უტკეო-
ნი და სულის მაზიანებელნი; ვერა ადამიანნი მათგან კეთილსა ვერ შეიძენენ. მა-
თი სრმლით დასჯა მართებულთა: რადაცა საჭურველი მტერისა საცემარია, იგინი
მოყვარეთა მკერდთა შესსეთქება.

თქვა შაირი

ავის კაცისა სწავლა და ნარჩევთა მიღებუბანი-
მეკობრეთ მასვილს მიტკვანან, თავს იღვან დიდნი ენებანი.
მთორაღს ზანგსა სრმალი სულთ მისტე მას მინებო ნებანი.
და ეგრეა მათი მიყოლა, იწმუნო მათი მტნებანი!

მათი სწავლა ეს არის. ამა ზმანებისა ახსნითა თვისი შური იმიონ, რომ-
მულიცა მოსურა მათი მეფისაგან ახსოვსთ, ამისთვის ესეთი ფერსი შეუწმანათ
და მეფეთ-მეფისათვის ესრე დაუნსკებიათ, რომე ამით თვისსა წყლულსა გულ-
სა საღბუნი დაადგან. მათი ვერაგობა ეს არის: თქვენნი ძენი, კეთილ ბუნებანი,
მათდა ნაცვლად მოსპონ და მეფე უმეილოდ გარდააუღინონ; კარის გამგენი და
ბედნიერობის მომკვლელი ქვეყანათა მასენებელნი, საუნჯეთა შემომკრებელნი მო-
სწვიდონ, გლენნი აღძრან, ლაშქარნი უსასო ჭყონ, ქვეყნის მშრომელთა სახ-
მარნი ჰიღონ და აქლემნი და ცხენი კავიჭარკონ, რომე მეფე მარტოე დაჩხეს...
მე, თქვენს მსკვალსა რადა ყოფა გამწყობა? ჩემისთანა მსლებელი მრავალი გე-
შოკებისთ, მაგრამე რა მეფე დამარტოვდების, მაშინ მათის გონების გესლსა წარ-
მოსთსევენ, და მათის გულთა დაფარულთა ნებათა ძლიერად გამოიქენენ. აქმილი
მათი საქმარი ვედრება და მუდარობა იყო; აწ რადგან ესამი ჭზოკეს და ნების
სადავე სულთ იგდეს, — მოსარსლედ წინა აღდგომიან და ქვეყნის არევა მოუწადინე-
ბათ, სახსუბარი კარები გაუნსაით. რომე ესეთისა სახითა მეფემ თვისნი სა-
ყოლნი მოასრულას, მას უგან ლაშქარნიცა მოიშლებიან, გლენიცა აოხრდებიან;
რომელნიცა მოლამქრე და მოყმენი ორგულნი არიან, ათას რიგს ენასა გამოიბ-

მენ და მტკრნი გულის ნებსსა ეწვიან, თეძი და ხვასტანგი ხელთ მიგელება.
მეფეთა მართებან მტკრთა ხრეთა მოკერძალებოდენო.

თქვა შაირი

აწამტა დასცდე საქმესა მუსთაღთა მოცდუნებითა,
მათი ნათქვამი ხრეთა ავი ბუნების თნებითა.
მაფერებელი მოყვარე საბურველს ჭბურავს ნებითა,
და ღადრობის ვზასა გიგეთებს საციცსელ-გაგინებითა.

თუცა მათ ჭურუმთაგან ზმანების ახსნა სასარგებლოა, ხამს წამიტა არ
დაიყოვნო; მაგრამ დაყოვნებისა და რჩევისათვის ერთიდა საქმე აკლავ, რომე
სხვაცა ვინმეა, — მეფისა სკენებისა გამოთარგმანება შეეძლოსო. მეფემ თქმა უბრძა-
ნა და ირანდუხტ მოასსენა: საქმის გამოძველებელი, ბრძენი და მეცნიერი.

თქვა ლექსი

იგია ზე განკებისა საიდუმლოთა მხოველი.
მისი გონება ზეცას აქვს და მისი ცნობა ყოველი!

ამ უამად ხუზარას მთასა სადგურობს, ერთსა ქებასა ყურესა დასჯერების
და მუნ სავედრებულს იაჯის. თუცა მისი გვარიცა ჭურთმთაგანია, მაგრამე სი-
წმიდითა, სიმართლითა და მინდობითა დია წარმატებულია. მისი საქმე ყოველ-
თა უსრულესია. ესე გვარისა საცოდინარის გამოძეიებული და შემტყობია, თუ-
ცა მეფე მისმენს და მის ნახვას ამჯობინებს და ზმანებს მას მიანდობს, ჭუ-
რუმთა გამოთარგმანებას უბრძნებთ, უკუქველად იგი გამოგაცხადებთ; და თუ-
ცა მისი სიტყვა ჭურუმთასა ემოწმა, რაღა ყოვნება გინდა, ყოველივე ჭყავ; და
თუცა მათი სიმტყუნე გამოაჩინოს, მეფისა ნათელმან გულმან გამოიძიოს და
მათ ორგულთა საქმე ეგრე გააცოსო. — მეფესა ესე დიდად იამა, ცხენი მოი-
თხროვ და სწრაფად ქარეიდონ ბრძენთან მივიდა, და მისის პირისა ნახვითა ბე-
დნიერობა ჭზოვს და ერთმანერთი დიდის პატივითა მოიგითხეს. ბრძენმა დალოცა

და მოასსენა შაირი:

სენაკი გამიწალგოტდა, აჭყვავდა სრულად არენი,
რადგან მებაღე ვისიღე თერსითა აქა მხარენი,
იოსებისთვის იაკობს ვით ცრემლნი სწვეტდა მწარენი,
და რა ნახა, ენამ ვითა თქვას დღე მისი გასასარენი?

მოასსენა: თქვენის გამარჯვებულის აკუნდის აქა მოშრომის მიზენი
რამაო? რად არ მიბრძნე, მე ვიანლებოდი: მოსამსახურესა მართებს პატრო-
ნის სამსახურად მისვლასო.

მოასსენა შაირი

ხლებსა, მოსულსა და მონობა წესი ჩვენისა შენისად,
ჩვენ მოგვანებო იგი ხამს გახლეთ ასაშენისად,
თქვენ პატრონი ხართ, მეფურად სჯდე შექთა მოსაფენისად,
და რად დაშეერ, რად ვაინარჯე ესრე თავისა წყენისად!

თქვენსა ბედნიერსა შირსა ბუერის კრთომის ნიშანი ატყუოს და შეწუხებულობა რამე მეფისა სახესა გამოასწინას. ამა ჭმუნვისა სახე დამიდევ, სამომისა სახეთა წარმოთქმა სჯობიასო.— მეფემ ფოკელი მისი მწუსარება და ქურუმთაგან სიზმრის ასსნა სრულობით წარმოუთხრა. ქარეიდონ გაკვირებასა მიეტა და თავი გასარა და საგონებლობისა ნუკთა კბილითა იკბინა და მოახსენას:
— მეფე საქმესა დამცდარა და ხვამიადისა მათი თქმა ურიგოდ უქმნიასო.

მოახსენა ტაეში

ფოკელი ყური ვერ შესძლებს ხვამიადისა სმენასა!

მეფემან იუწყოს: მათ ბრძენთა ამა ჩვენებისა გუა გაუმრუდებით, ამად რომე არცა ჭკვის გატება აქვსთ და არცა დანდობისა სიმტკიცე. აწ მეფეს დიდი სისარული მართებს, და ამა ზმანებისათვის ღვთისა მადლობა, და გლასაგთა და დაურდომილთა მიტრემა, და ქერივთა და ობოლთა შეწყალება და მსხვერპლის შეწირვაჲო. ესე ბედნიერობისა სახეა და სიდიდისა და ზატიოსნობისა მოსწავუბაჲ. ამა ჩვენების ასსნა ასრე ჩანს—ესე ჩემი ნათქვამი და ნდობა ერთმანერთსა შეუდგსო.

მოახსენა შაირო

ცა დაგიმშვიდდეს მბრუნავი, საწადლის მომძნობარაჲ,
სვე-ბუდი უამად გიწვიძოს, ავიხდეს ნაუბარია,
შენს წინა მთანი დამდაბლდენ, ფერხთა მოკუგოს ბარაჲ,
და სეტისა ძალი გუარავიდეს, გიტვირთოს ანაბარია.

აწ მე ამა ზმანებასა მართლობით გამოგითარგმანებ, და მათ მტყუართა სიცრუვით ნასროლსა ისარსა მეცნიერების ფარსა ავასსლეტინებო.

თქვა ტაეში

თუ შენა გაქვს-ყე ისარი, მეცა მიზურა ფარია!

შირველნი სასულნი ორნი თვეზნი, რომელნი ალას აემართინეს, ესე იგი არს—სარანდობის მხრით დესზანი მოგვიკა, ორსა დიდსა შილასა და ოთხსასა გათლილსა რუმინის წითელს იავუნდს მოგიძღვნის, რომელიცა ბრწყინულისა მარცვლის უგუსაწილებულად სისსლით ავსილ იყოს და მისის ფერის სირცხვლით ნაკვერცხალი ხის ფულურთა თავსა იმალეკდეს; ორი იგი ისვი და ერთი ღერღუტი, რომელნი მეფისა უგან ფერხვიდეს და მის წინ დასსდენ—ორი ცხენი და ერთი ჯორი დოლის სელმწიფესა თქვენის სვიანობისათვის წარმოუძღვნას. ცხენნი ესეთნი, ქუსილებერ მხვიანნი და სულითა ელვარებერ სწრაფნი, და გულით გონიერნი და ყურ-მასვილნი.

თქვა შაირო

მისის ლუმბითა ქვეყანა ახალს მთავარესა მიჭკავსა,
ყურნი ჭერთა შუბად სჩანს, ურავს არა ჭკავს იგ ავსა,
დუხის ცუბითა არ დაშურეს, არცა დაუმტლდეს იგ ავსა,
და ლავის არ შეუშინდებ, ვით ბრძენი ღრმასა იგავსა!

ჯორი ესეთი—ცუცხლის სიმაღელ, მენსა სისწრაფედ ვიწრო გზათა და კა-
პან-კლდოვანთა გამრბენელი, ლუმიითა ჭვისგან ტატანთა მსგავსთა ცუცხლთა
ისროდესო.

თქვა ლექსი

ცუცხლ ხლოჭი, ადვირ ოფაზი, სწრაფად სულა დაუყოვნელი,
სუცისა მოლთა მძოვანი, სიმაღ მთვარის წყაროს მშოვნელი!

გველი იგი, რომელი ფერხთა შემოგობკვლია, ერთი სრმალი იქმნება ცუ-
ცხლის მსგავსი, წყლიანი, რომელმან ბრძოლასა შიგან მინის წყაროსგან იაგუნ-
დისა წყლი ადინოს და აღმასის პირით აძარტის ჯამთა ძოწისა ფერი ცუცხრი
ჩაიუენოსო.

თქვა ლექსი

გამანჯვება და მძლეობა შენს სრმალს უზურია ჭკრითა,
მძლვა ძისის ადაგოდე, მოჭკალ, გაჭკვეთე ჭკრითა!»

მეფესა თვისი თავი რომე სისხლითა შებლაღუელი უნასავს, — ერთი თვალ-
მარგალიტით შემეფული არღანის ფერი ბისონი ფაზანის ჭვეყანით თქვენს სარ-
ქიფოში შეკავო, და თუთრს ჯორსა რომე მჯდარხარ, ესე არს, რომე ბიჯან-
გარისა მეფე თუთრსა პილლასა მოგიძღვის, ესეთსა, დიდად გაგვანსეს. ესე-
თი პილლა იქმნება, მძლავრთა ლაშქართა სისხლის სძით ბეჭმედის ჩინიერთა
ლალის ფერთა წყლითა დაითროს და, რკინისა კლდით გამოსუფის გველ-კე-
შაზებრ, ერთის შებერვით ჭვეყანა შეძრასო.

თქვა ლექსი

მთა ხართა დაუმძიმდება სიდიდით მისი ტანია,
ბორცვთ უდიდესი ოთხ-სკეტით, სარკულად ვით სატანია!

მეფისა თავსა ზედა ხილული ცუცხლებრ მოტყინარე — მას ძღვენთანა გვირ-
გვინი იქმნება, თქვენის მადალ სკობისა საფერი, რომელსა თავი თვისი ცისა-
გან უზვტიოსნესად შემეობილი ეგონოს.

თქვა ლექსი

გვირგვინი ჰატოისანი სჯობს მეფეთ დასაბურესა,
გავსილ მთვარულად ანათობს, ჭვეყნისა ოთხსავ ყურესა!

მფრინველი, რომელი თავსა მეფისასა ჭკორტნიდა, იგი მცირე რამე გე-
წყინების და ეგოდენი სიანი არა მოსდევს რა. მე ესრე მგონია, მცირეთა
დღენი წარვლიან, ერთმან ვინმე სასურველმან, ანუ მოყვარემან, ანუ კაის მდომ-
მან გაწყინოს რამე და ბოლოდ უმჯობესი სინარულთა მოგეტყოსო. ესე არს მე-
ფისა ძილის შორისნი და მისნი თარგმანებანი; და შვიდნი იგი ხმანი საცხა-
დოა: შვიდ გზის დესპანნი მეფისა სვიანთა კართა ძღვენთა მოიღებენ, და მეფე
ამა კეთილსა არმადანთა მოღებასა ზედა მხიარულ იქმნების და გულ-ხსნილად
დადგების. მეფეთაგან ხამს ცრუთა და უგვანთა კაცთა თვისნი საიდუმლო არ
განდონ და გამოუცდელსა ვისმე თვისნი რჩევანი არ უთხრანო.

მოახსენა ღუქში

რაცა კაცი ასს საქმეში არ გესინჯოს, არ გეცადოს,
სვაშიადსა ნუ განდობ, რავინდ მრავალს შეეცადოს!*

ესე დაიფურე, უგვაროსა, უწმიდურს და უზირისწყლოს მოკრიდუ.

უთხრა შაირი

კაცსა ღრუბლურად მტირალსა, ზედი-ზედ ცრემლ მდინარესა,
მუხთლის მოყვსითა სტკივიან, უცია გულის არესა;
თუ ენით დაჭკოდს, ვით ჭკურნებს, ქვიშას ადებდეს გარესა,
და ენა ლუგი მასვილი, სვობს ბასრსა გამგვეთარესა!

რა მეფემ ესე მოისმინა, ღმერთსა მადლობით თავიანი სცა, და მის ზატრო-
სნისა და კეთილ-მოღვაწისაგან შენდობა მოიღო და თვისსა სამყოფსა წამოკი-
და. რა მეფე მსიარულთა გულისა თვისსა სრასა გარდასდა, დესპანნიცა იგი
მათის მდიდრის ძღვნითა შეიდ დღემდე ზედი-ზედ მოკიდნენ, ვითა მან ბრძენმან
ძილის შორისნი აუსხსა. დღესა მეშვიდესა მეფემან ბეთა თვისთა, და ირან-
დუსტის, და ბილავარ კეზირსა და დაბირ-ქამალს მოუწოდა და ჭრჭვა: დიდად
შეეცდი***, რადგან ჩემი ზმანება მტერთა ჩემთა გამოკუცხადე. თუცა ღუთის მოწ-
ყალებსა ეშმაკისა საცოთურისაგან არ დაკეფარე და ირანდუსტის გამორჩევა არ
მომესმინა, მათ ძაღლთა განზრახვითა ჩემთა სასლსა დავარდევდი და ჩემთა სს-
სურველთა სამუღველად და მოსასურველად შევიქმდი. რომელიცა სრულისა ბედ-
ნიერობის მქონებელია, ჭსამს თვისი განზრახვა თვისსა კეთილის მნდომელსა
აუწყოს და ქმნას, შინა დაყოვნება და საგონებელი გაგვრძელოსო.

თქვა ტაეზი

ვინ საქმელი უთათბიროდ მოინებოს, არ იქმნება.

და ბრძანა: ჩემსა სასურველსა ირანდუსტს, რომელმან ამა ზმანებასა უშ-
ფოთკელად განმარინა, ხამს ამა არმალანთაგან წილი მიკუბოდო; რომელი ამა სა-
ქმესა კეთილად ეცადა, მიუჭაფა უნდაო. ბილავარ კეზირს უბრძანა: ირანდუსტს
ამა საქმისა ნაცვლის გება შენ გამოუჩნივეო. ბილავარ მოახსენა:

— მონანი ამისთვის არიან, რომელ ყოელისა ჭირისა მოსვლასა ზედა ფა-
რებრ შეიცვალნენ და ზატრონისათვის სული და ზორცი გაწირონო!

მოახსენა ტაეზი

ვის შემიჯდ ჭყვანან მეფენი, რად უნდათ მესვამენნი?

* ვარიანტთა არშიებზე ამ ღუქის პირ-და-პირ მიწერილია, რომ იგი „მეფის
თქმული“ არის.

რედ
** საკვირველია, რომ ოთხსავე ვარიანტში ეს სიტყვა შეცდომითაა ნახმარი. ერთს
მათგანში სწორია «შეგცეო», მეორეში — «შეგცეო», მესამესა და მეოთხეზე — «შეგ-
სცეო».

მაგრამ ეს²²⁵ ანგელოზებრივი დიდის საცაღდლოთა ცდილსა. ამა პატიოსნებათა-
გან, ანუ მოთვალული გვირგვინი და ანუ სასულემწიფო ანღაგნის ფერი ბისონი
ჭებერობსა, რომელიც გამოიჩინოს, იგი უბოძეთო. მეფემან მის ორისავე წაღუ-
ბა ირანდუსტის სადგომად ბრძანა და თვითც მუნ მივიდა და კეზირიც თან შეი-
ყვანა. სხვა ერთი ხარჭა ჭყვა მეფესა, სასულად ბაზმა-ფრუშ ეწოდა. შენიერი,
მწუასარი, ჭყუნის მანათობელი (იყო.) მზეს მისის სირცხვილითა პირს საბუ-
რველი ჩამოეფარებინა და ცვარინაი ვარდის ფურცელი, მისგან გამკრთალი, ზურ-
მუსტის ტვერთა შინა იმალებოდა.

თქმულა შაირი

წარბ-ბრტყელი, ტუჩ პატარაი, ვარდის ფურცლებრი ღაწვი,
კბილ-მარკალიტი, ღრმილ ძოწი, ენა შაქარი აწვი,
ტანად სარო და პირად მზე, მჭკრეტელთა ჭირნი აწვი,
და მისთა ტრფიანლთა უწყალოდ ცეცხლთა მომღები აწვი!*

მეფეს დიდად უყვარდა და მისგან ირანდუსტის სატოვნებასა და შენიე-
რებასა შინა დიდი ჩხუბი შექმნილიყო. სიკეკლუტის და სიმწუასრის მოყვარე
მეფე ერთს ღამეს მასთან იყვის და ერთს ღამეს ირანდუსტის თანა. მაშინ სა-
ჯალაბოთა სრათა მეფემან ბაზმა-ფრუშისა მოყვანებაცა ბრძანა და გვირგვინისა
და ბისონისა მოღებაცა. რა მოიღეს, ერთის ირანდუსტისაგან რჩევა ბრძანა და
მეორისა ბაზმა-ფრუშისა მიცემა. ირანდუსტს გვირგვინი უნდოდა და მას სჭკრეტ-
და; ბილაგარს მიხედა, რათა ანიშნოს რომლის რჩევა; ბილაგარ ბისონისათვის
თვალი უყო, ზედ მეფემ შესუდა. რადგან ირანდუსტ მეფისაგან ნიშნების ცნობა
შეიტყო, გვირგვინი აიღო მეფის უაზრელობისათვის, და ბილაგარ თვალი გაი-
კლმა, რომე მეფეს თვალისა ქმნისა ეჭვი არ შესვლოდა. მართ ორმოციღა წელი
იტოცხლდა, და რა მეფესთანა შევიდის, თვალი ნიადაგ გაიკლმის.

თუცა ბრძენი კეზირი და გაგრძალული არ ყოფილიყო, მათ ორთავე სე-
ლი წარეწირებოდა.

თქმულა ღექსი

რომელმაც კაცმა ჭყუნსა საქმე მინდო, აზიდა,
მას ჭირის მასემ კერ აზნო, კერც დასაჩხოზლად აზიდა!

რა ირანდუსტ გვირგვინი იჩინა და აიღო, ბაზმა-ფრუშ ბისონის ნდომი-
თა ვარდს დაემსგავსა. რადგან მეფეს თვითოც ღამეს თვითოცა სადგომი გაე-
საგუთრა, იგი ღამე ირანდუსტის რიგი იყო და მუნ ბრძანდებოდა, ირანდუსტ
გონების განმანათლებლის და გულის დამბმელის წინამოთა და პირითა მასპინ-
ძლობდა.

²²⁵ ვარიანტები: ა) მაგრამ ე ვ ე ანგელოზებრივი; ბ) მაგრამ ე ს ე ანგელოზებრივი.

* ოთხთავე ვარიანტების არშიებზე, ამ შაირის პირ-და-პირ, მიწერილია, რომ იგი
მეფის თქმული არის.

თქვა ლექსი

მუშკით თმანი დახანა ზროთა გველები დახანდად,
მოკასიებულს მთვარეს წარბსი გარდემალა კიდის კიდად.

გვირგვინი იგი თავსა ეზურა და ოქროს ტაბაკითა მეფის საჭმელი ხელთ ეზურა, მეფეს მოეგება, და სიყვარულითა მეფემან ჭამა დაუწყო და მას ელადობობოდა და ელადიცობოდა და გულის თვალსა მისის სურვილით ინათლებდა: მაშინ ბაზმა-ფრუშ იგი ბისონი შეიმოსა და ახლორე გამოეყარა ვარდებრ წითელმან და მთვარულად გაესილმან.

უთქვამთ შაირი

აზღაენის ფერი ემოსა, ვით საროს უაყნონია,
სათისა თვალთა სუდ წარბი ტრფივალთა საურჩონია,
ბუკ-მეგრდთა თმანა სუტუტნი მნასავთა დასარჩონია,
და ვინცა ნახვიდა ეგონა მათ მისად იგ სარჩონია.

რა მეფემან თვალთა შეჭკრა, საჭმლის გემო გაუშვა და სურვილმან გული მოსტაცა, და მართებულის საქციელის სადავე ხელით წაუვიდა და ბაზმა-ფრუშს ეტრფივალა და ენა მის საქებულად ააუბნა.

თქვა ლექსი

სარო გნასე მოარული, გარე გარდი შენაკონი,
ბროლ ბალასშთა შავი სათი სატათ ჭქონდა საზაკონი.

გამოვლით გარნი სურვილისანი გულისა ჩემისა აღსვენი და სვლითა მოთმინებისა კალა ქარსა მოატაცებინეო.

უთხრა ტაუზი

მოარულსა ბედი გაქებს, სვე გადიდებს ნატარებსა.

მერმე ირანდუხტს მიხუდა და გერე უთხრა: გვირგვინიცა ეგე ბაზმა-ფრუშის თავის საგადრისი იყო და შენგან აღება უმართებულყო იყოო. — ირანდუხტს სირცხვილის ქაცვამან კალთა შეუზურა და უგუწბილები აღი მისის მკერდის ლითონსა შინა ჩავარდა და ესრე მწუხარე იქმნა, ცნობა მიჭსდა და ვერა სტან რასაც იქ მოდა, საჭმლის ტაბაკი ხელთ დააგლო და ბრინჯი მეფის თავსა გარდასცვივდა და წვერთა და თმათა გაერიჯა. ამით მის ბრძნის ახსნილი ზმანებაცა გამართლდა. მეფე რისხვისა ცეტსლითა აღევჩნა, ბილავარ კვირისა მისი კდნიერება და აღაღება შესჩივლა და უბრძანა: ესე შეითანი გამაცალე და თავი მოჭკვეთეო, რათა სხვათა სტანან და ესეთი უგადრისი არ იგადრონო. მე ეგე აღარა მთნავსოო — ბილავარ კველუტი იგი გამოიყვანა და საგონებულსა ჩავარდა. თქვა: აწ სიჩქარე არა ჩემი ხელისა; ამა ქალსა გერავინ ედარების: საუბარ კეთილი, ენა ტუბილი, ბრძენი, მეტნიერი ესეთი არსად იბოკების და გერცა მეფე უამისობასა მოითმენს, ამისთვის რამე მისის ჭკვის სმარებითა და კეთილის რჩევითა ესოდენი სუელი სიკვდილის მორკვისაგან განგვარინა, ამისთვის ესე საქმე სასინანულოდ შექმნების. რაგინდ

მეფესაც არ დაუმიმდეს, ესეთს საჭმეს აჩქარება არ უნდა; ესე უმჯობესია ამისი სიკვდილი დაკაფუნო და სამიოდე დღე ცოცხლებდო ვამყოფო, რომე მის დროს არ უეფესწილდო.

თქვა ლექსი

ბრჭე თუ გასინჯვით გაარჩევს დაწერად განახნისა,
მას კელაჩავინ დაუგობს წუნად მას ზედა ჩენისა.

თუცა მეფეს სახანურად შეეჭნა, მის მოკლის გზა არ მომეშლება, და თუცა სიკვდილი დაიფინა—მერმეცა იქმნებისო. მე ამა დაუფენებითა სამი სარგებელი მომეცემისო: ზირკულად, უბრალოს სიკვდილის მოჩენა; მეორედ, თუცა მეფეს დაუმიმდა, იგი მოილხენს; მესამედ, ყოველი კაცი დამიძაღლებს ამის მოჩენისა, ამისთვის რომე ესოდენისა სულისა მაცოცხლებელიაო. მეფისა შინა მოსამსახურეთა შეკედრა და თვისსა სახლთა შინა დამალა; და დიდისა ჰატივითა და სელის შეწყობითა შეინასა და ხრმალი და სელნი სისხლითა შესვარა. მოწყენილი და თავჩამოგდებული მოვიდა და მეფეს ბრძანებისა აღსრულება მოასუნა და ესეცა შეუდგინა: მან უმართებულად რადგან თქვენს წინა უგადრისი იგადრა, მისსა მუჭავსა ჭირსა შეაბიო.—თურე მეფე მამინ რისხვისაგან დამშვიდებული იყო და რა კეზირისა სიტყვა მოისმინა მისი შეუნიერება, ჭკუა და სიბრძნე და რჩევა მოაგონდა, დიდად დაუმიმდა და დია შერცხვენდა, რადგან გულჩქარობით მოუხდა. ვითსეცა ენება მისის მოკლა-მოუკლავისათვის, მაგრამე ორივე ბრძანება რადგან ერთმანერთის წინააღმდეგნი იყვნეს, ამისთვის ვითსეცა ღონობდა და ვერ იჩენდა, მაგრამ თავსა თვისსა ჰგომობდა და უზრახვიდა: «სიმშვიდე და მოთმენა დაივიწყე და შენი სასურველი მტირეს წყენისათვის, რომელი უდიდესა გუმართლებობდა, სიკვდილისა ასახარეთა რად შეაგდო, ესეთი სინქარე რად ჭყაკო? ხამდა სიმშვიდისა წყაროთი რისხვისა ცეცხლი დაგეშრიტაო.»

იტყვოდა შაირისა

რა ნაბერწყალი ცეცხლისა იჩითად ეცეს ჩაღასა,
ერთს წამზედ აღეტყინება, აღი შედგება აღასა;
კაცი ცეცხლს შესწამს უზომოდ დია დამართებს ძაღასა,
და კვამლი მისტაცებს ცნობასა, დაურჩობს გულთა ტაღასა.

რა კეზირმან ესეთი გვარი მოწყენის ნიშანი მეფისა ჰიჩსა დაატყო, მოასუნა: მეფე ნაღვლითა კელაჩას ეწევა; ხელით გატყორცილი ისარი აღარ მოიჭტევა; მკვდარი არცა ძლით, არცა ჭრთამითა აღარ გაცოცხლდება; უსარგებლო ზრუნვა გულს შეაჭირებს და ტანსა დაამკლავებს, და მისად ნაყოფად მოყვრის მოწყენისა და მტერთ სიხარულსა მოისხამს; და რომელნიცა სცნობენ—მეფეს ქმნა რისამე უბრძანებია და აწ შეუხანია, მეფის მოუთმენელობასა და გაუსინჯავობასა სცნობენ და ყოველი კაცი უსასო იქმნება. მეფეს უხმდა ღმობიერ ქმნილ იყო, და სიმშვიდისა და მოთმინებისა გზა დაეპურა. თუ მისისსანებასა მოკრეოდი, სინანულისა ჰიჩსა აღარ ნახედი. თუცა მეფეს თავსა არ ვაწყინებ, ერთსა არაკს მოვახსენებო. მეფემან უბრძანა, კარგი იქმნებაო.

ველირძან თქვა არაკი

უთქვამთ, იამანეთისა ქვეყანასა ერთი სელმწიფე ყოფილა დიდად ჭკვიანი, რჩევა ნათლიანი, განკუბიანი, ბრძანება გაკლენილი. ცათა მათისა ქტევითა და ტარებითა მისთანა მეპატრონე არ ენასა: კაცის გამოძრეველი; დროთა და უძმთა გამოძველებელი, ქვეყანისა მოურნე.

უთქვამთ შაირი

ნადიმთ ნათელი, ზურ დიდი, მისისაცა შესადარია,
გეშმისა ომი ძალ ედვა, მტერთა სრვად დაუზარია;
სწორის მსჯავრითა ყოველთა მისი შეჭმნოდა ზარია,
და უსვად გამცემი უნჯისა, სსვათა მეფეთა დარია.

ამა სელმწიფესა დია ნადირობა უყვარდა და ერთსა დღესა სანადიროსა რანძე გავიდა, მოკლიდა და თვალ მახვილობითა ყოველსა მხარესა მოიმსტრობდა. ერთსა საბრალეს გლახკასა ქურციკის ტყავი შეემოსა და ფიხისისა წასაღებლად გამოსულ იყო, მრავლის ფიხისისა წიდეკით დამაშვრალი ერთსა ყუდროსა მისწოლოდა და ძილბ მოსკლოდა. სელმწიფემ შორით მოლოდინი კაცი დაინახა, მას ქურციკი ეგონა, ერთი გულისა გამაზობელი ისარი შესტყოროცა.

შ ა ი რ ი

ძარღუმან ისარი გასტყოროცა სწრაფი, ცუცსლურად მგზებარე,
ყანა გარდუწვა, მას ეტა სოროშავი დაუესებარე.
თვალმან აცდუნა მსოფელი, მოწულა, გუშუა მდებარე
და ის დასცდა, მას კი არ დასცდა, არც ერთია საქებარე.

სელმწიფე რა დანაკოდს ნადიროდ მიიჭრა, ნასა კაცი მდებარე, გულ დაკოდილი, სისხლით შესვრილი დასკდა. მტუად დაუძიმდა და შეჭირვებისა ფრჩხილითა სინანულისა შირსა იხრკდა, თვისგან გაუსინჯაობასა და სინჯარით უეწინდებისათვის შეწუხებულყო. მას ფიხისის მკრებელთან ბოდიში მოითხოვა და სამკურნალოდ ათასი ფლური უბოძა და სირცხვილის ლაგამი ქალაქისაკენ მოიბრუნა. მუნ ერთი მოღვაწე, კეთილ მოქმედი და სასულ განთქმული და თუძათის სასინარყოლ განკრძალული და ქებული იყო, — მასთან გარდასდა. მას ყოველივე წარმოუთხრა და მისგან ამ სოფლის დიდებისა და მის საუყუნოს ცოდვის მოტეკებისა სწავლა გამოსთხოვა. მან მოღვაწემ მდაბლითა და ტკბილითა სიტყვითა მოასსენა:

— ეჭა, სელმწიფე! რაღაცა ამ სოფელსა ბედნიერობასა შესძინებს და მას სოფელსა ცხოვრებასა, იგი გულის წყრომის მოკვეთა არის და მრისსასუბის მოთმინება.

* ოთხთვე ვარიანტების არშიებზე, ამ შაირის პირ-და-პირ, მიწერილია, რომ იგი «მეფის თქმული» არის.

უთხრა შაირი

ვის გულის წერომის სასმილი მოეგონას მოსკვიდასს,
 ხამს დაშრეტას ცდილობდეს, წყალს ასსმიდეს მდიდასს.
 თუ კაცი ცხენს არბედას რისხვის თაჲ გამზიდვასს,
 და მასინ ხამს თავის ახვეს სადაჲ ანაზიდასს.

სულწიფემ უბრძანა: მეტა ვუწვი ასპიტისა კესლისა უძწარესი სასმელისა ამ-
 პარტანების ქონება, მაგრამე რა კაცი ვარისსდება, მისი მოთქენა და დამშვიდება
 დია მხელა, და კერტა გულის წერომისა ჟამსა თვისსა თავსა კაცი დაიზერობ-
 სო. მოღვაწემან მოასხენა: მე სამთა უსტართა დაგვიწერ და ერთსა სეფე-წულსა
 მიხარე; როსტა შენ განრისხებისა ნიშანი შეგატეოს და გულის წერომისა ცუ-
 ცხლი ადგებუელი და მოუთმენელობა განძლიერებუელი—იგი პირველი ანდერძი
 მოგართვას, და თუტა ცუცხლი იგი მის ანდერძისა წულთა არ დაშრეტეს, მე-
 რეს წიგნითა ეცადოს, და თუტა ადბორებულმან და თაჲ გამზიდვარმან გულმს
 ღმობიერება არ შეუშვას, მესამეჲ იგი წიგნი მოგართვას,—იმედი მაქვს რისხვა
 იგი მოწყალებად შეიცვალოს და გულის წერომისა ქარი დადგესო.

უთხრა ტაჲში

თუ კჲმა გველტის კიდესა, ანგელე შურს გიმიდესა.

ესე სიტყვა სულწიფესა დია იამა და მან მოღვაწემან სამნი იგი ანდერძნი
 დაუწერა და ერთსა სეფე-წულსა მიანდო. პირველი ესრე ეწერა: «სიმაღლის ჟამ-
 სა ნების სადაჲს აგებულების სულთა ნუ მისცემ, რომე თავი საუფუნომდე სიკე-
 დილის უფსკრულსა არ ჩაგიგდოსო». მეორე წიგნითა ესე იყო: «გულის წერომის
 ჟამსა შენსა სულქვეშეთათვის მოწყალე იყავ, რომე ტანჯვისა ჟამსა შენი უმაღლე-
 სი შენზედ მოწყალე იქმნას». მესამე ანდერძი: «ბრძანების დროსა სჯულისა წეს-
 თა ნუ გარდახვალ, და ნურას საჭმით შებრალებასა და ღმობიერებასა ნუ დაი-
 ვიწყებო.»

უთხრა მრჩობლები

გაკლენად გინდეს ბრძანება თემისა დასაზერობელად,
 კაცს ნურას უსამ შიანსა ავისა შესასწრობელად.
 შენისად გაცინებისად ჭქმნა საჭმე დასანსუბელი,
 სხვის თვალე შეხვან არ წვიმდეს, ვით გაზაფხულის ღრუბელი.
 ნუ აღაღდები სიმიდროთ, სრა წალკოტითა განძითა,
 ანაზდად სულთ წავიკავ, შეგებრენ სუდრისა ბრანძითა.

სულწიფემ მოღვაწეს მშვიდობა გამოსთხოვა და თვისთა სასლთა მივიდა,
 და გულის წერომის საღიმი რა დაიდვის, ამას სამთა რუჟათა მიაართმიდენ. ამის-
 თვის მთავართა ხელის რუჟად სასულ სდევს. ამასვე სულწიფესა ერთი მსეველი
 ჭეჲა, პირად კველუცი, საჭციელ წინარი, ტანი კვიპაროსს უგვანდა; შეკენება მთავა-
 რუსა, ბაგე იაგუნდასა, ყელ-ყური გეტხლასა, სულა კავახისა და ღაზარავი სოროსა.

თქმულა ლექსი

ზირ მთვარე, მუშეებრ სუნნელი, გულისა მოსანდომელი,*
სურვილის მასარებელი, მნასველთა შემაცდომელი.

ხაკედის მსგავსი ნარგიზი მისის ყუყუნა თვალისაგან დაჩაგრულიყო, ამანეთისა წითელი ამარტა მისის მანანის უტვბო და იაგუნდის დარის ბაკეთაგან გულ-სისხლიანი შექმნილიყო, ხატაეთის კეკელუნა მისის თმა სუტუნობისაგან ვითა ტუეკნი შეკრულიყვნენ, ქიშირ-რულთ კეკელობისა მსყიდველთა მისის ნათესაზის შურითა გულისა ფერსი ჯასკვითა შეებოკვილა.

ჩახრუსხული

შენი სასენი მთიებს ვასენი, ყოვლი სიკეთე ამაღ გშენიან,
გულთა წამსმელო, სულთა ამხმელო, შენს შორთა მეოფთა, წე, მოსწყენიან!

მისისა საქციელისა კალთა ზირის წელის გამო შეეკეტა და მისი სანდომობა და უსულაინობა გამჩვენების²²⁶ ოქრო მედითა შეეკრული იყო. სელმწიფეს მისი სრლთ გაწყობილობა ესრე შეჭყვარებოდა, ცოლისა ტრფიალებსა და შორკებოდა. მისი ცოლი ამასა დათ თავილობდა, მიწვიე მისთვის სისხლისა ცრემლითა ტირიდა. ნიადაე მისის განჭარებებისათვის შურისა ხერსსა ცდილობდა. ერთსა დღესა თვისი კმუნვა გამდელსა თვისსა გაანდო: ესეთი რამე უღონოს, ანუ ქმარი მოუვლას, ანუ მას მსკვლას მოურთოს რამე. გამდელმა ჭკითსა:

— შენსა ქმარსა იგი რომლისა მიხუსით შეუყვარებია, მისი რომელი ასო უფრო სატრფიალოთ უჩანსო? მან ქალმა უთხრა:

— მე მათ მარტოთა მეოფთა წაუესწარ. მისი ვაშლის მსგავსი დაბაბი, რომელი სიმშენიერით ბროლის ბურთსა ჭკავს, რომელი უკვდავებისა წყაროთა ნახანებია და კამაძისა წყალსა შეარყევს, სელი მისი ნიგაზისა ზირსა ამოედგა; ჭკოცნიდა და ამა

ლექსსა ეტყოდა:

სამოთსუს შინა ნუ მაწვევ, წე ბრძენო, მჭადაგებელო,
ეს დაბაბი მთნავს, იგ არა, შენ, ხეენო გარდაძებელო!

გამდელმან უთხრა: ნუ სწუსსარ, სელმწიფესა ადვილად მოკვლავ. შენ მცირედი ძნელი სამსალა მიშოვნე, მე მას ღილასა შიგან გავლესავ და მას მსკვალთან შევალ, ხალსა დავასამ. სელმწიფე მთვარელი რა მას სელა კოცნას დაუწეებს, ბაკეს ასლებს, მუნეე წამსა შინა სული წარსდება და შენ კოდენის ურვისაგან თავისუფალი შეიქმნებო. — სელმწიფის ცოლი ამა რჩევისა გამო გამსიარულდა და სამსალა იგი მისცა და, ვითა გვითქვამს, გამდელმა წამალი იგი სრვიისა

* ოთხთავე ვარიანტების არშიებზე ამ ლექსის პირ-და-პირ მიწერილია, რომ იგი ზემოთის თქმულია არის.

რედ.

²²⁶ ვარიანტი: გამჩენობის ოქრო მკედითა.

ხლათითა შეშინად და საცდურის კოლოფითა მსიკელსა თანა მიიხენა, კითხმ სიყვარულითა დასაშვენებლად ნიკაპთა სალად დასსვა.

ღ ე ქ ს ი

ერთ კომშის გურკა სჩენლად ხალი ღაბაბის არქსა,
ღმერთო, დაიცვე სოფლისგან იგ ჭირსა მოსაფარესა.

ერთი მონა, რომელი შინ ხელმწიფეს ემსახურებოდა, ფარდაგს გარე ღვა და გაზრდილ - გამდლის საუბარი ყოველივე ეუერებოდა, და რა გამდელი მის მსკელისა წამლისა შესაცხებლად წავიდა, იგიცა უგან გაუდგა და ძაღვით უჭვრეტდა, და ერთგულობისა წადილმა ამისი გამსელა ურჩივა და მსკელისა მის იღუმელ თქმა მოინდომა. საამბოდ ვერ დასსელა. ზგრევე ხელმწიფის მოსსენებას ეცადა, და დრო ვერ ჰპოვა და ვერცა ერთსა უამბო. რა ხელმწიფე მას სარჯასთან წესისაებრ შეიდა, ეზომ მთურალი იყო, სულაში ბარბაცებდა და დაიძინა. მონასა პატრონისა სიყვარულმა კალთა შესტაცა, წყნარად მივიდა და მას მძინარე ჭაღსა სასთუნლის კერძო მოუდგა და ებაყედ ღილის მოსოცა ენება, ზედ ხელმწიფეს გაეღვიძა, ნასა—მონა მას ჭაღსა პირთა ხელსა უსმიდა. წყენისაგან რისსვის ცუცხლი გულსა მოეგზნა, სრმაღსა სული მიჭყო, ამოიწოდა, მონისა მოკვლა მოინება. მონა გარ გამოიჭრა და იგიცა სრმაღ მოწვდილი თან გამოჭყვა. მას სეფე-წულსა, კართა მდგომარესა, მოღვაწის წიგნი სელთა ეჭირა. რა ხელმწიფე ეგეთისა სასითა ნასა, ერთი იგი წიგნი მიართვა და მით რისხვისა ზღვა დღევისაგან არ დასწყნარდა; მეორე მიართვა და გულის წერომისა ცუცხლი ვერ დაშრიტა; მესამე წიგნი რა ასვენა, მცირედი რამე სიმშვიდისა და სიწყნარისა გზა ჰპოვა: მრისხანებითა მწუერკალმან მოთმინებისა სასმელი შესვა, და მას მონასა მოუწოდა და მშვიდ-გვარად უთხრა: ესე საქმე ვით ივადრეო?— მან მონამან ყოველივე მოასსენა, —ამისთვის ვიქმოდო, ხელმწიფემ ცოლს მოუწოდა და ამა სრავისა საქმე გამოჭებითსა და ძალ-მიცემით თქმა დაუყინა. მან ჭაღმან ივარძმა და «აშოროს» იტყოდა, და ესე მოასსენა:

— შე მრავალ გზის წავსწრებოვარ მაგ მონასა და მას დიაცსა ზედა ბილწებისა მოქმედთაო, მაგრამე თქვენგან შევირცხვინე, მოსსენება კერა გვადრეო. ნუ თუ ესე გვაზრათ — შურისათვის იტყვისო. აწ ძადლი ღმერთსა, რომე თვალთა თქვენითა გისილაგოს; აწ ეგეთისა მოქმედისა სიკვდილისა ყოვნება არა სახელმწიფო საქმნელიაო, და მის ადგილსა მრისხანება სიმშვიდისაგან უგეთესიაო.

მოასსენა ღექსი

ეკალი საქმნარია ცუცხლისა აღსაგზებულად,
მაგრამ საქმნელად არ ვარგა, უბემი ჩასადებულად!

ხელმწიფემან მას მონასა მიხედა და მან მოასსენა: მშვიდობისა და სიწყნარისა მოქმედი ხელმწიფე ცხონდი! მის ღილისაგან გარდნარჩომი მასვე ჯამდელსა კოლოფითა აჭეს, იგი მოაღებინეთო და მაგათს განიკებას. მამინ სა-

ცხადოდ ნახავთ. მაშინვე გამდელიც მოიყვანეს და კოლოფიც მოიტანეს. გასსნეს და ამოიღეს, და მცირე მასვე გამდელს შეაჭმეს და წამსავე შინა მოისპო.

ხელმწიფემან რა ესე სცხადოდ შეიტყო, ცოლი ჰატამარ ჭყო და მონა იგი გაათავისუფლა და თუმი და სოფლები მისცა. რადგან დიდმა ხელმწიფემ თავისი ჰატამარის თავი მეცნიერების და სულგრძელების შესამოსლითა შეამკო, ამისთვის მის გამდელს ქმნილი ბოროტი მას აღარ შეემთხვია და მეცნიერების სიბრძნის ზოგნითა სამსალამა და გესლმა ვერ ავნო, და ეგეთი დაფარული ლაღატი გამოუცხადა და მოუერისა და მტრის საქმე სცნა.

ესე არაკი ამისთვის მოვიყვანე, რომე მეფისა ნათლის რჩევის სარკეთა შინა ესე სხედ დანახოს, რომე მეფენი არას საქმესა ზედა არა ხამს აჩქარდენ და გაუსინჯავად და გაუკრძალველად არ უნდა ბრძანება დაამტკიცონო.

მოახსენა ლექსი

მეფეთ ბრძანება ცეცხლსა ჭგავს, ანუ წყალს ადიდებულსა,
თუმს წამსედ მოახსრებენ მტყინედ საფუძველ დებულს!

მეფემ უბრძანა: ერთი სიტყვა წამცდა და გულის წყრომამა ენა მომტაცა. შენგან ესე ხამდა, ვითა მასწავლებელთა წესია და მწვრთვით საკადრისი დაცვა-დებამ და დაუბნებამ არს, ეგრე გექმნა. შენგან მეუცხოება ესეთისა უბადოსა საქმის ქმნა და ეგრომ ტურფისა სიკვდილით! გეწირმან მოახსენა:

— მეფემან ერთის დაცვისათვის ესოდენსა საგონებულსა თვისსა ბედნიერსა გულის შინა ადგილი არ უნდა მისცესო, ამისთვის რადგან მსგავლათგან უაღუარსოდ არ დარჩებისო.

მოახსენა ლექსი

თუ კვიზაროი წაიჭტა, ნამყინად იქმნენ თელასა,
თუ კარდი არ დარჩომილა, სხვა რა სჯობს მას სინთელასა?

მეფემან რა კვიზარისაგან ესეთი კვარნი მოისმინა, ირანდუხტისა სიკვდილსა გული დააჯერა და მწარედ ამოისულთქმა და ნაღვლის მორკუსა ჩაიჭტა, და გონებით ესრე იტყოდა

ღ ე ქ ს ს ა :

მეწუოდე, გულო, მეწუოდე, ჭმუნუითა არ ერთხელითა,
ამენთეე, ღვიძლო, ნაღვლითა ზრქლითა, არ ოდენ თხელითა!

ფუ, ჩემსა მამატობასა და წაღვოტსა შინა სულასა, რადგან დღე მოკლე ვარდისგან უმცროსი გაძლება მქონებია! ჯამ ჩემსა უგულობასა, რომე მისის წაღვოტის ნერგი შემოდგომის ჭარისაგან უნაყოფოდ გაესადეო!

იღვეოდა შაირსა

მანგი გაკრივე მიწათა, ვით ქრთილი სამიწარენი,
უსწორო ტანი მომშორდა, ამაღ მაქვს დღესი მიწარენი;
თვალნი ეერ ტკურეტენ²²⁷, სულს მისკდა უამი გასვლისა წარენი,
და გულთ მოდის სისხლი საგუდავად დანითა სავსწარენი!

²²⁷ ვარიანტი: თვალნი გგჭვრეტენ.

კვლავ ჰირი ვეზირს მიაპყრა და უთხრა: ირანდუსტის სიკვდილმა დია შე-
მაურვალა. — ვეზირმა მოახსენა:

— სამნი არიან მიწვივ ურვისა მოქმედნი და ნაღვლიანნი: ჰირველად,
რომელმან თვისი კეთილი ბოროტად გარდააცვას; მეორე, რომელი ქმნისა უამ-
სა საქმესა არ ეცადოს; მესამე, რომელმან გაუსინჯავად საქმე ქმნას და ბოლოდ
სინანული დაიწყოს. მეფემ უბრძანა:

— ბილაგარ, ირანდუსტისა სისხლისა დათხევა რად არ დაიფოვსუ და უცდუ-
ლობით სწრაფად მოჭკალა? მან მოახსენა:

— სამნი არიან რომელთა ცდანი ცუდნი არიან: ჰირველად, რომელმან თე-
თრი სამოსელი შეიმოსოს, და ჭიჭისა შექმნა დაიწყოს და სუფთად მის შეუ-
მწიკვლელობასა ცდილობდეს; მეორედ, მრცხელი, რომელმან ახალი მოკვი შეი-
სხას და წყალში სარცხელს იქმოდეს; მესამედ, ვაჭარმან ახალ-გაზდა და შეე-
ნიერი ცალი შეირთოს და თვით შორს გზას მგზავრობას წავიდეს. თუ არა,
მე მისისა სისხლისა დაუთხევალობისა მცდელი არ ვიყავ, მე თქვენის ბრძანების
აღსრულების მცდელი ვარ და მისთვის მისი სიკვდილი არ დაგცადე. რადგან
იგი დია გიყვარდა, ამით სცნათ, რომე სულგრძელებს და სიწყინარე საბოლოოდ
საქებარია და საქმის თვალს სიკვდილამდის ზღვის მსგავსი შეიქმნებისა.

ესე იგავია აჩქარებისა და სულგრძელებისა რჩევა და კაცის წასდენისა და
გაკეთების რიგის ცოდნა, რომე გამოკვლეკითა და გასინჯკითა სამს იქმნასა.

მოახსენა ჩასრუნსაული

მეფის ბრძანება, ნდომა და ნება სამს სიბრძნის გზითა გაიჩყოდეს,
თუ სიბრძნით გექმნა, იგი არ გექმნა, ესეთსა ჭმუნვას ნასეგდი ოდეს?

მეფემ უბრძანა: ცუდი სათქმელი გაუშვი, ამა საქმისათვის იღონის-მიე-
რამე. მე ავარ მისი ზრუნვა და ნადგედი შემაშთობს და ცნობა და მეცნიერება
სრულაობით მიმედება. ვეზირმან მოახსენა:

— მას რაღა გაეწყობა, ანუ რა რჩევა მოაწყვას? ამა ქმნილსა საქმესა სინა-
ნული და სამძიმარი კვლარ გამოაბრუნებს. რომელიც გამოუძიებლად საქმეს იქმს,
მერმელა უსარგებლოს სინანულს იწყებს. მას ეგრე მოუხდება, ვითა მათ ორთა
ტრედთა მოუხდა. მეფემ ჭკითსა, როგორ ყოფილან?

ვეზირმა თქვა ანაკაი

უთქვამთ: ორთა ტრედთა გაზაფხულ თვისად საზრდოდ მრავალი რამე
შეაგრძეკეს და ერთსა ადგილსა საზამთროდ შეინახეს. მარცვალი იგი ტენიანი
იყო დასსვილებული, და რა ზაფხულს სიციხის ჰირი მოვიდა, მარცვალი გასმა და
საზომსა მოაყლდა. მამალი ტრედი სხვაგან იყო, და რა მოვიდა, ნახს საზრდელ-
სა მოჭკლებოდა, დედალსა მას კერტიმლებოდა და ეტყოდა:

— ესე მარცვალი ზამთრისათვის საზრდელად შეკვრიბეთ. რა ყინვასა შინა
კვლარა გვეპოვნა რა, და თოვლს ყოველივე მოეცვა, მაშინ გამოგვესოვა. დროსა.

ამას მთა და ბარი ნაყოფითა სავსეს, აწ შენ ესე რად შეგეჭამია და ჭკვასა და ცოდნას გარდამხდარ სარ? არა გასმია ბძქონთ ნათქვამი

ლ ე ქ ს ი :

რა ღორე გჭონდეს, ეცადე, მოიმუშავე ახონი,
სავსელი მრავლად შეკრბობ, საჭიროდ შესანახონი.

დედალმა ჭფიცა:— ამისგან არა მამიკლია რა და არცა რა მიგეკებიაოა. — მამალი რა მარტყალთა მოკლებულთა სეღვიდა, ფიცსა არ უფერება, სრქიდა და ელადუბოდა და რისხვით გაძო. — რა მოსამთრდა და ნოტიობა შეიქმნა, მარტყალი დანედდა, დასხვა* და ზირველსავე საზომსა მოვიდა. მამალმა მტრედმა სცნა მისი მოკლებისა მიხეზი რაღცა ყოფილიყო, საყვარლისა გაურისათვის ტირილი და გაება შექმნა და შექირვებული მძლლის ხმითა გრკვიანიდა და იტყოდა:

— მოყვრის მოშორებების სიმწარე ძნელი ყოფილა, მაგრამ ესე მისგან უძნელესია, რომე სინანულსა სარგებელი აღარა ჭჭონდესო.

ოქგა ლექსი

საქმე გარჩევით გასინჯე, სიჩქარე გიღამოს ზიანსა,
ზიანისაგან სარგებულს ვერ ჭზოვებ ნათლად მზიანსა.

ამა არავისა სარგებელი ესე არს, რომე ჭკვათ მყოფელი კაცი საქმნელს საქმეზედ არ აჩქარდეს, რომე მას ტრედსავით გაურის ცეცხლითა არ დაიწვას. მეფემ უბრძანა:

— თურცა მე ჩემთა საქმეთა აუჩქარდი, შენცა სიჩქარით წესსა გარდაჭხედ და შე ესრე სატანჯველსა შეიგან ჩამადგეო. გეზირმა მოახსენა:

— სამნი ჩანადებენ თავსა თვისსა ტანჯვათა შინა. ზირველ, რომელი ომსა შეუგებელად იბრძოდეს და მძიმედ დაიკოდოს; მეორე უშვილო კაცი უსამართლოდ საქმნელს მოიხვეჭდეს, — იგი სსუასა დაჩქება და მას ცოდვას დაელება; მესამე ბერმა კაცმა ემაწვილი ქალი შეირთოს და ქალი, გულ-წამსდარი, მის სიკვდილსა ნატრობდეს და მისი ცოლობა არ უნდოდესო. მეფემ უბრძანა:

— აწ უცებობა გამოგანხნდა! მან მოახსენა:

— ორნი არიან უცებნი: ერთი იგი, რომელმან თვისი ქონება უცხოსა ვისმე უზირობოდ და უძმოდ მიაბაროს; მეორე — უგუნური, ანუ მტერი თვისის ნებით მსაჯულად დაიდგინოს. თგარამ მე უცებობა არა მიქმნია, მეფის ბრძანების მოწილება ექნია. მეფემ უბრძანა:

— ირანდუსტისათვის დიდად კვძინავი. გეზირმა მოახსენა:

— სუთთა სახეთა დიატათვის სამს ჭმუნვა: ერთი რომელი კანის გვარისა და კეთილის ბუნებისა იყოს, შეენიერი და ზირისწყლიანი იყოს; მეორე ქმრის ერთგული და მოწილი იყოს; მესამე, სწავლის მოყვარე და ყურის მიმჭერობი და ზირად და უკან ქმრის მოყვარე იყოს; მეოთხე, ავსა და კარგსა დროსა ბედნიერობა-უბედნიერობასა შივა შეფერებულად და წესიერად (იყოს;) მესუთედ, ფერხ-ბედ-

* დასხვა — დასხვილდა.

ნიერი იყოს და მისის ქმარს მისი რჩევა აჩვენებდეს. ირანდუსტ ამკებს ყველასში სრული იყო. თუცა მეფე მისთვის შეიჭირვებს, მართებულსა იქმს. უსაყვარლოდ არც სიტყვას, არც სისარული და არცა მოსვენება არა ვარცა რაო!

მოასხენა ცაეში

უსაყვარლოდ ეს სოფელი რამცა იყოს საყოფელი!

ხელმწიფემ უბრძანა: ეჭა, ბილაგარ, კანდიერად უბნობ. უგატრობას გარდა-მატე— იგი უმჯობესა კაცი გაგეშოროსო. გეზირმა მოასხენა:

— რათა მოშორება სამს: ერთისა, რომელსა კეთილი და ზოროტი სწო-რად მიახნდეს, და მადლი და ცოდვა საიჭიროსათვის უხმარი ეკონოს. მეფემ უბრძანა:

— თვალთ ამიგელ და ესე გვარსა მკადრებ, და შენ სასამსო გკონია. მან მოასხენა:

— დიდებულთა სამნი აითვალწუნებენ? ერთი იგი ყმას შირი უხვეწოს და შეიღიზლოს, და მიწვიკ ტაბლათა უჯდეს და ამსანაგურად აჭტკადეს და კლინცი-ლებოდეს; მეორე ზატრონის ორგული იყოს და საქონელს იზარაგდეს და ამით მოიწმინდოს, თვისი თავი თვისითა საქმითა კადიდებულეი ეკონოს; მესამე, რომელიცა ყმა გაურჯელად და სამსახურ უქმნელად და გამოუტდელად ზატრონის მისანდო და ზეაშიადისა გასანდობელი შეიქმნას, ამა საქმითა ალაღდებისო.— მე-ფემ უბრძანა:

— აწ გაგინჯე და... გაუსინჯავად სჯობდი. მან მოასხენა:

— რვანი არიან, თუ არ თვისსა საქმეში სხვით არ გაინჯებინო: მებრძოლი უომრად, მეშავი უმეშავად, ვაქარი უანგარიშოდ, ზატრონი უსულ-გრძელოდ, გვარიანი კაცი დაუგლასაკებულად, მოღვაწე უგადეკად, მჭადეკებელი ქა-დაკების უთქმელად და მოყვარე დაუჭირებლად. მეფემ რაღცა კეზირისა სატუქსარი სიტყვები უბრძანა, კეზირმანცა შირ დაშინაშელისა ლასკრისა მიგაკისა ზასუსი აძლივა და აღმსის სრმლისაებრსა სიტყვასა წინა უზერობდა. მეფე სულგრძე-ლებით მისსა მწარესა სასიმელისა მოთმენით სვამდა.

მოასხენა შაირი:

მოთმენა გარდამატება ყოველისა სიბრძნის დაჩვენება.

ჭკვიანად არა დასდებენ მრისხანებისა ნარკებსა.

მოთმენა შირველ მოაწყენს, ვითა უნჯისა წარმეებსა,

და რა ცნობას მოვა, დატებება, გულს მოსწონს, სულსა არგებსა.

მერმე საქებულად შირი ააღო და მოასხენა: მეფისა ბედნიერობისა აწრდილი ქვეყნისა შირსამცა ნუ მოაკლდების და განმანათლებული მსე შეცდიდამ ბრწყინვა-ლებსა მათსამც სვიანსა თავსა ნუ მოაშორებოსო. მე მათი მიწა რა კანდიერებისა თერხითა დაჟინებისა სიგრძეთა ვსომდი და ქვეყნისა სიგრძისა მომატებასა ვსტდილობდი, თქვენისა ქება მიუწდომელისა ბუნებისა საქმის გამოძიებასა ვსტდი-ლობდი. მადლი ღმერთისა, რომე თქვენი აკებულება ესეთი ვსტან, და თუცა კატ-მან თვისის ზატრონის სიკეთე ინატროს, თქვენი ბუნება მაგალითად დაიღვას სამსო.

თქვა ტაბი

სარკესა და ტბას ჩასვლე, შიგან ნასვკ ამ სსხესა.

ეკე დიდად განსაცვიფრებელი ბუნება, ყოვლისა სიჭკეღითა მორთული, და ეკე კეთილი გონება, რომელი მოთმინებითა და გამოსინჯველობითა და სიმშვიდითა გამოდნობილს, ჭკმძარითად სიდიდის სასული შენ მოგიგია და ჰატვი და ქება თქვენ გეფერებისო!

თქვა შაირი

მეფობა თქმითა არ არის, არცა სასულის წოდებით...

გვირგვინი ქებასა დაადგა, რა მოგცეს მოსალოდებით?

შენ სარ ყოველთა მფარველი, სრულდებით სელთა მოდებით,

და ვინა გვკრეტს—სარობს ყოველი, ვინ ვერა—ტირის გონებით!

მეფემ უბრძანა: შენ ყოველი უწყვი, ჩემის მეფობის საფუძველი მოწყალებასა და სულგრძელებასა სედა დამიცს და სახელმწიფო კვერთხი შეჭირებულისა და შეჭირებულთა საოსნად მიქადაგებია. თუცა ჩემთა ორგულთა და შეუზოვართა ურსობა რამე უქმნათ, და სილადითა და თავსედობითა მტერობა გამოუჩინათ, ხან-და-ხან მათთვის მუქათა მიქმნია. ესეც ამისთვის, ქვეყნის მოვლისა და სამეფოს რიგის მოუშლელობისათვის, თვარა უმისოდ ჩემი სიმშვიდის აღუშფოთებელი ზღვა ესეთისა სიტყვისა სწავლებითა აქოთებით აღელდესო.

უთხრა შაირი

გერსვის ფურცელს არა ვკევარ, შემძრას სულმან ოდენ ნელმან,

ან ქარქვეტსა განმობილსა, ცეცხლმან დამწვას ვერ დამწველმან.

არცა კლდე ვარ, სმანი გავსტე, რა გამოძვეს ვაცმან მელელმან,

და არცა ღრუბელმან ამატროს, მან ჭკარმან მომბერველმან.

მე ირანდუსტის მოკვლის თქმა უნებუნურად წამცდა, რა რიგადაცა მერანსა და ფერს-მაგარსა ცხენსა წაუბრადესო. გეზირმან მოასხენა:

— მე შენს წინაშე ესეთი უმსგავსოება ვიკადრე, მისი მოთმენა არავის ცხოვრებათა არ აღწერილს—მადლისა მეფისა და დიდებულისა სულმწიფისა, სრმალ-მკვეთელისა, ბრძანება გაკლენილისა, მადალთა დალიტთა მჯდომელისა ჰატრონისა წინაშე, მონა მისი გასარისებულსა ფერსსა დაემტვიცოს, და ესოდენი უმართებულს სიტყვა იკადროს, თავი გაწიროს და რაც უნდეს ენითა მოიუბნოს, და მეფე იგი არა გარისნდეს და დიდის მოთმენით სულგრძელად დგესო.

მოასხენა ლექსი

რასომიცა მე შეგცოდე, ანუ წყენა გავამრავლე,

შენ უფროსი მომითქვე სარისხველი რაცა წარვლე.

მეფემ უბრძანა: თუცა ყმა დანაშაულსედ თავსა დასდებს და შეცოდებასა სწორად გამოაჩენს და სინანულსა იწუებს, მერმელა მოწყალებსა ვაცსა მითქეებისა ვიდე სსვა ღონე არა აქესო. გეზირმა მოასხენა:

— ეჭა, მეფეო! მე ჩემი დამნაშაობა თავს მიდებიაო და ესე დიდი საწყენარა

შეძიტადობის: თქვენი ბრძანება ვერ აღვასრულე და ირანდუსტ არ მომიკლავს! და აწ ამ სიტყვითა გულ დებული შევიქენ: ვიცი მომიტყუებ და სწრაფად არ მოკვალ. ბრძანება და ნება მეფისა აღვასრულოსო.

მოახსენა ლექსი

მომიკლავ, დამარხენ— აქა ვარ, ვით პატიმარი ჰყრობილად,
ხრმალი და ჩემი სიტყვასლე ორივე სელთა მძვეს სწრობილად.

რას მეფემან მოისმინა, შუბლთა სისარული აღმოაჩნდა და ბაგე ბალასშმა დიმილი გამოაკრთო, სამადლობელი დროშა სეცად აღმართა და დმერთსა დამთხედ თაყვანი სცა, მოლხენის სმა ღრუბელსა შეატყვავა

და თქვა შიარი:

მასარობელი მოვიდა, ბედი მასხარა სვიანი,
მოკვდავსა სული მომედგა, გამეჭვა დღე ნაღვლიანი,
სასლი ამეკოსო ღსინითა, შევიქენ გულ ვარდიანი,
და სვე გამიდიდდა, სამეფო განათლდა ვითა მზიანი!

მეჩმე ბრძანა: დია მივირდა, სიტყვასა შენსა ირანდუსტის სიკვდილი ეტყობოდა, მაგრამ შენისა ერთგულობისა და გამოცდილისა საქმისაგან არ მეგონათ.— ეწინაშე მოახსენა: ჩემი საცდელი ეს იყო, მეფისა წინა გამომეცადა და კეთილად გამესინჯა, და რომელიც ბრძანეთ, მასზედა მტკიცედ გგებით, ანუ არა? სიკვდილი მისი თუცა წადიერთა გულითა გენება, ადრელა ვიქმოდო, მაგრამ რადგან მისი სიტყვასლე ესრე გინდოდათ, მეცა ჩემი შეტოდება გამოკანინე და დაუოკნებისა ბოდიში წარმოკადგინეო.— მეფემ უბრძანა: შენი სიკეთე, გასინჯვა და მეტინიერება დიდი გამოჩნდა, და მავით მე ცოდნა და სიბრძნე მრავალი მომეძალა. რადგან ეს საქმე ჰქმენ მე გულმტკიცედ ვარ. ამას სამსახურისა მუქათა ადრე შემოგეზოდოს. აწ სწრაფად გვალე და ირანდუსტს დიდითა ბოდიშითა ჰკადრე და შუა ჩამომიდეგ, რომე შეტოდებისა თავს დადებს და დანანება კარის გამდობია და საწადლის შირისა სისარულისა სათავნო კეთილის საქმითაო.

შეუთვალა ლექსი

მოდი და შირი მიხეუნე ნასვად ღვთით სანატრელის,
ფურჩი ხმას, თვალი ნასვასა მოგელის გასაჭრელის.

ბილავარ მეფის ბრძანებით სწრაფად გამოვიდა და ირანდუსტს მოჩჩინა და მეფის სინანული და მისგან მოწოდება ახარა.

უთხრა ჩახრუხაული

გარდო კოკობო, ძნელად საცნობო, ადარ დარჩები შირ გაუხსნელად,
დილის ნიაჟმა, წვიმა მზინამა გაშლად მოგბერა ამოდ და ნელად.

ირანდუსტ მეფესთან მისასკულელად მოემზადა, ადგა და სასამსახუროდ მხეკლებს მივიდა და მოწყალებისა და შებრადლების მადლის სათქმელად ენა აუბნა. მეფემან უბრძანა:

— ესე ბილავარს დაუმაღლე, რომელმან ესე ვითარითა წერითთა შემავარს და ესრე დამალვით დაგაყოვარს. ბილავარ მოასსესა: ჩემსედა მეფისა წყალობა და სიბრალული დიდად უხვობს, ამისთვის ესე დაუოგნება მოჭსდა; თვარს არას მოსასა მეფის ბრძანებისა დაუოგნება არ ძალ-უცხო. მეფემ უბრძანა:

— ეჭა, ბილავარი გულ-მტკიცედ იყავ, ამისთვის უოკელი ჩემი საბრძანებელი სელთა ჩემთა მომიცემია და ჩემდა შედეგად შემოქმინისარ, და რომელიცა სთქვა და ჭჭმნა, შეეკრა თუ აშეება, ბრძანება თუ არა ბრძანება, ანცა ერთი გიწყინო. ბილავარ მოასსესა: მეფისა წყალობა და მისანდო ბედნიერობა მონისა სამსახურსა გარდამატა. თუცა ათასთა წელთა ვიცოცხლო და დღე უოკელ გაქებდე, მამინცა ათასისაგან ერთსა მადლობასა ვერ მოგასსენებო.

უთხრა ლექსი

ათასის ერთ სოხანმა თუცა იუხნას ქებანი,
ვაფხულის შესხმას ვერ იტყვის, შერქეს ცუდ მიდ მოდებანი.

ჩავგრამ მონა ამას გვედრების, ამას იქით ასეთი აჩქარება და გაუსინჯაობა არ მოასდინო, რომლისა ბოლო სინანულად და ნაღველად გარდაიქცესო. — მეფემ უბრძანა: ეკე სწავლა მტკიცედ დამიწმუნებია, და ამას იქით შენდა უკითხავად და ურჩველად აღარას გუბრძანებო. შემე კესირსა და ირანდუსტს მკირფასი სამოსლები უბოძა, და შინადამ საკრებულოთა დაბრძანებასა გაბრძანდა და ლხინი და ნადიმი გამართა.

თქვა ლექსი

შურობა დიდი გამართოს, უმჯობე სხვის ნადიმისა,
ლხინის ნადიმი შეამკეს, უტრელებს მართ ადიმისა.

მწესიარნი მწდენი ვეცხლის თასებითა მის ამსანაგთა მოკარაყულთა ღვირთ ვიათა შივა ასნიდა და სომკარულისა მატრითა ლხინისა ნერვთა მკერდისა რუთავან რწყვიდენ.

თქვა ლექსი

მოიღეს ღვინო ჭიჭითა, დადგეს გამართვად ლხინისა,
დაათბო შების არემან სიცივე მოსაწყინისა.

ტებილად მხმობელთა მგოსანთა საკრავთა შეწყობითა გულისა იადონი სლხინოდ ნადიმსედ მოჭყვანდათ, ორღანოს სმანი სისარულისა იმედსა სულსა ზედ ნიშნეკდენ, უდი-სუნელი არავს, ზმათა, ათას რიგს ზღაპართა წარმოიტყოდა, მკენესარი ჩანგის სასილი მთვრალთა გულისა ფიცართა ჭანგსა აჩნეკდა.

თქვა შინა

შეპირბითენი აფროდიტს ჭკვანდენ უსულთ მქცეველი,
სურები — მარისს, სალხინოდ თვისთ სისლთა დამატეველი,
სამუსი სამსიარულოდ, განცხრომით შემატეველი,
და მოსატაცებლად გულისა, ცნობითურთ გარდამატეველი!

მის დღისა დანარჩომი უამი და დამე იგი სრულად ლხინითა წაროეს.

თქვა ლექსი

რა მეორეს დღეს მთიებმა ქვეყანა დააშვეს მან,
ბედნიერობის სადამო გააადვილა ზენამან.

მეუფე მალაღს დალიტთა დაჯდა და მისის ნახვითა კრი გასხარა. ბილა-
ვარ კეზირმან სამსახური გარდამატა, თვისის თავით მეფისა და მისთა სასლუ-
ჟლთა მაგერ თანა-მოსარჩლედ ქურუმთაგან იჩილა; მის სიზმრის ახსნა საჯა-
როდ წარმოთქვა და მეუფეს ქარეილონ ბრძენი მოაწვევინა, მათი საცდური და
უბრალეთ ამოწვევით ცდა ქურუმთაგან მას ბრძენს გაასამართლებინა. მან ბრძენ-
მა ესე გაჩინა: რომელი ძელსა აახეს, რომელიმე პილთათ დათოგუნვინეს და
მიწათა გარეს, ბოროტნი ბოროტად მოსწვეიდნეს.

თქმულა შაირი

გინცა სიმუხთლის მახვილი რა მოიწვადოს დადარმან,
მასვე თავსა ჭკრას მბრუნავა ეტლმან, მარჩისს სადარმან;
არა გრდემლსა ჭკავს, ვერ აზროს კვერმან მის დასაქადარმან,
და მასვე მიავოს ბოროტი მან მსჯავრმან გასაცხადარმან!

მათ მტერთა მოწვევითსა უგანა, მეუფე ქვეყნისა საქმე კეზირისა ხელთა
მიანდო, და თვით არანდუსტთან მიწვივ იხარება და საწადელი აღესრულა.

იტყუადეს ჩახრუნახულსა

სალხინო დამე, გულთა საამე, განმის მჯობისა საწადლად სშირი,
არავინ ვიცით—მითქვამს—ეე ფიცით—ხვალე რა მოკა საქმისა შირი.

ესე არს სწავლა სიმშვიდისა, და სიწინარისა, და მოთმენისა და სიკეთი-
სა, რომელი კაცისათვის ყოვლის კეთილობისაგან უმჯობესია, მით რომე მეფე-
თა და სელმწიფეთა წესთა და რიგთაგანი არა რა იყოს დაფარულ, რომე სიბრ-
ძნისა ამის მტრეუკლება მკითხველთათვის შესამინელი და მსმენელთათვის სარ-
გებელია. ხამს უწინდელიცა იგი ბრძენთა ნათქვამი და გამოცდილი მიწვივ იწვარ-
თოთ, და თქვენისა საქმის გზად ეგრე წარმათოთ, რომელიცა ქვეყნისა და რჯუ-
ლისა სამჯობინო იყოს, და დღეინდელი და ხვალინდელი საქმის საფუძველი
სიბრძნისა და მეცნიერებისა ჭკვასა სუდა დაამტკიცოთ და სიმშვიდით, მოთმენითა
და სიწინარით მოიქცეთ. რომელმანც საქმენი ესე ესრე მოაზროს და ჭყოს, იგი
შვენიერის და კეთილის საქმით შეიმკობა, და მისი ხმის განთენილობა წყალ-
ბასა და სიმშვიდესა შეიმოსს და სიმდაბლითა და სიმშვიდითა მტერსა მოყუ-
რედ შესცვლის, და მოყვარეს სიკეთის ხარისხთა აღიყვანებსო.

მოახსენა შაირი

მშვიდთა მდაბლთა მბამკელნი უცილოდ ამაღლდებიან,
სხვანიც მბამკენ საქმიითა, მტერნიცა დამოყვრდებიან.
ნურვის უმტრებ შურითა, ნურცა ვინ შენით კვდებიან,
და რომ საწადელი მოგეტეს, სუფეკა მით მოგხვდებიან!

კ ა რ ი ი ვ .

ბეჟუთაზან ბანკრატალვა ხმარნიანისა, ორ-პირისა და მოლა-
ლატის კაცისა.

ჩახრუსული

ბრძენმან ცნობილმან, ცნობა სწრობილმან, ქვეყნიერ საქმეს, ზე, გამოცდილმან, სიტყვისა თავი, არა თუ ავი, ასრე აუღო ესა მგობილმან.

სულგრძელებისა, მოცდისა, გამოკვლევისა, სიმშვიდისა და მოთმინებისა საჩებელი ყოველივე მოკისმინე, და ახარებისა და სისუბუქისა სიავე გულისა სმა ვუავ. აწ ესეტა მაწყუე—მეფეთა ერთგულისა და მისანდოთა ყმათა არაკი, რომელი გვარი სიდიდესა შეიფურებს, იგიცა დამანასკუე. ბარამან შეფე დალოცა და ქება შესსსა,

და მოახსენა შაირა:

გირემდის დიდსა სელი სწმედდეს სასრდელად მტენარსა,
მტერეს ყაყარსა მოგვიდეს, არდავანს გარდამიფენარსა,
შენი სასროშნე ჭყვადდეს, ბედს უჭროლებდეს წენარსა,
და შემოდგომისა ჭყარი ნუმიტა ჭყარეს თრთვილს საწყენარსა!

რომელიცა მეფემ ბრძანა, მათისა სვეტებთა ცნობა ადგილსა სამს. მეფისაგან ვერ არს თვისნი ყმანი კიდარტის ქებითა გამოსცადოს და თითო თითოსნ რჩევა, საქციელი, ერთგულობა და მეტნიერება გამოსწიგოს, მათს სჯულთადასა და ღვთის მოშიშობასა, საწმინდობასა და მისანდობელობასა გულთა დაჯეროს, ამისთვის რომე ზატრინთა სამისანუარის თავი სიმართლე არის, და თუცა სიმართლეს ღვთის შიში არა აქვს, მისანდობელი არ იქმნების; ამისთვის რომე ყოველის კეთილის დასაბამი ღვთის მოშიშობა არის. რომელსაც ზატრინის მონასა შიში ღვთისა აქვს, სიმშვიდის და მოსკუების გზა მით გაძლიერების და გლეხნიცა გულდებულნი იქმნებიან.

თქვა შაირა

მოსკლენი ღვთის მოშიშნი დაადგინე გამკებულად,
გეიარები სჯულ მტვიცენი, ქვეყნის გულის დასადებად,
არ მეფისა სასიანოდ მსახურებდენ, იყვნენ მსლებლად,
და ქვეყანასა უოსრებდენ, ექმნას ცეცსლთა მოსადებლად.

ამას ცილი არ უნდა—ცრუ და მტყუანი კაცი არ გაიშინაურო, და ანუ სა-
ქვეყნოს გასაგებელთა ზედა არ დადგინო, თუ არა მათგან ბოროტი იშვებოსო.
რამი ბრძანა:

—კარის ამის ამბის გამოცხადება სამს. უთარნი და უგვარონი კეთილ
მქტველნი იქმნებიან, მაგრამ მათისა საქმისა ბოლო სიმრუდით მათის წყა-
ლობის მოქმედთა სიკეთის ნაცვლად უგუაწბილებენო.

უთხრა შაირი

უგუღმართნი და უგლიმნი²²⁸ თუცა კეთილად შერებიან,
ბოლოდ გამოსცვლის საქმესა, გუღნი არ კოწმებიან;
ბოროტსავე იქმს უწილოდ, აგრევე მას შეესწრებიან,
და მათნი დიდების მიმცემნი, იცოდეთ, ცუდად შერებიან.

ბრძანან თქვა: ამა სიტყვისა თარგმანი ესე არს—მეფისა კართა მდგომთა
კაცთა სამნი ესე საქმე სამს სჭირდენ: ზირველად, ზირ შენახული და ვატონის
ხვაშიადის მისანდობელი, ღვინისა და ჭირისა და ქვეყნის რიგისა მცოდ-
ნარე; მეორედ, ზირ-მართალი და ტუუილისათვის მორცხვი, რადგან მეფეთაგან
და ცრუთაგან მორიდება სამს. ამისთვის თუცა კაცთა ყოველივე კეთილი სჭირ-
დეს, და მინდობა და ზირობის გათავება არა ჭქნდეს, რადგან მტყუარი იქ-
მნება, მისი ნდობა აღარა სამს; მესამედ, კეთილის გუარისა და კარგის მოდგ-
მისა იყოს, რომე ნიჭისა, წყალობის და ნაკეთარის დასსოვნება იცოდეს
და მის მუქათას ცდილობდეს, და სადეთაც ქარი გასასტიკდეს, მას არ მიმარ-
თოსო.

მიუნდობთათვის უთქვამთ ლექსი

ვით მიწა დამყარებული, ზირობას იმარსვიდა,
ქარსავით მთა მთა ნუ დარბი, ქარქვეტსავითა რბიდა.

მეფეთაგან სამს თვისთა ყმათა საქციელსა და საქმესა სჭარკეტდენ, არს თუ
მათს მორცხვასა და ზემისა. თუცა ყმათა სამგაულად ჭკვა, ცნობა და მეცნიერე-
ბა მოუშოვებიათ, მეფენი ამას უნდა სძებნიდენ და ეს უჩიოთ. ბრძენთ
უთქვამთ: მეფენი თვისთა ყმათა გამოცდასა და წყალობის ქმნაში გამოცდილისა
და ბრძენსა მეურნაღსა სამს მიემსგავსნენო,—რავარადაც იგი სნუელისა ჭირ-
სა და სიტყვარსა, წრტიალსა და სიმცირესა არა სცნობს, და მანასა არ უნა-
სავს და კარულს²²⁹ არ დასუდავს და დიდად არ გამოხსნისკეს, (ისე) მისისა გუგნებასა
არა ხელ ჭყოფს,—აგრევე მეფეთაგან სამს თვისთა ყმათა, დიდთა და მცირეთა
საქმე და საქციელი გამოიძიოს, და გამოხსნისკეოს და თვითოს ხელ გამომაგ-
ლობა და სიტყუანი, ცოდნა მეცნიერება და რიგი რაფცა შესდგამდეს, მისი
საფერი წყალობა უყოს და სამისხური ეგრე დასდვას, და ადვილად არავის მიენ-

²²⁸ ვარიანტი: უგუღმართნი და უ გ ვ ა ნ ნ ი.

²²⁹ ვარიანტი: კ ა რ უ რ ს ა არ დახედავს.

დოს, ანამც შეწუხებისა და მოწყენის მიზეზი დაიდვას. ამ ამაყსა ოქრომჭე-
დლისა და ერთის სანახისა ანაკი მიჭკავსო. რამი ჭკითსა, როგორ ყოფილათ?
ბანამან თქვა ანაკი

უამბიათ: ანახის თემის ერთი ხელმწიფე იყო სანელოვანი და დიდებული.
მის უამთა ხელმწიფეთა მისის მოჩნილებისა საუური სულისა ყურთა შინა გუ-
ყანათ, მრავალთა მეზატრანეთა მისის როარტავის ბრძანება თავსა ზედა
დაედგათ.

უთქვამთ შაირი

მეფე ძლიერი, მოწყალე, უხვი და სანელოვანი,
ჭკეულისა მამუნბელი, ქალაქად შექმნის კლდოვანი.
მტრნი სულ დამონებოდენ, ვითა ზროხანი მძოვანი,
და სიბრძნე ზე ამალლებოდა, ჭკე ჭქონდა ცნობა მსცოვანი.

მას ერთი ასული ჭყვა ტან სარო, შირ მთვარე, სახე ნათელი, მზებრ
ბრწყინვალე, თმა მუშვი, ყოველთა მასუნელბელი.

თქმულა მრჩობელედან ჩახრეხანული

დალის ბაკნი, გულთ სადაგნი, ჯიმშედის ბუქდის თვალთა სანარი,
მის ბუქდის დერო თუ დადერო, ტური უმცროსად დასაქადარი.
შირის სახენი, ღრუბელს ვსასენი, ორიონისა უწითლედ მქნად,
თმათა დალაღნი, ტრთვალთ დამლაღნი, დაღს დასმიდა ზედ დასაჩენად.
შირ-მზე, ნათელი, ვითა სანთელი, ცუცხლის მსახურთა სათაყვანები,
მშვილდური წარბი, მისგან ვერ წარბი, ისრად წამ წამს გერავს, გექმნას საგნები.

მამად თვისსა ასულსა სსვათა უნახავად ინახედა და მას დაუფასებულსა
მარგალიტსა დატარვით სადავითა შიგან ზრდიდა. მის ქალისათვის სამკაულისა
შემზადება დაიწყო და ერთისა ხელოვნისა ოქრომჭედლისა მოყვანება ბრძანა. მას
ქალაქსა შინა ერთი უცხო ოქრომჭედელი იყო, რომლისა ოქროსა ბრძმედად
მზის დისკოს ბუდე და ვეცხლისა სანდობლად ახალი მთოვარე ეფერებოდა.

თქმულა შაირი

დღე და ღამე სწავლას ზომდა, ოსტატობით ინახებდა,
თვისსა ხელსა ოქროთ ჭხდიდა, ოქროს ყოფე შეიკრებდა,
მისსა ქმნილსა ვინც ნახვიდა, თვალთა განსაცრებდა,
და მისთა ბამთა ვერ შემძლენი უამთა ცუდად წარბებდა.

ხელმწიფეს მისი ჭკვა მოასსენეს და რავინდარა მისი შემზადებულიცა
ახვენეს, დიდად მოაწონა და მოაწოდდა, და საჯალბოთა სრათა მოიმო და
ასულისა სამკაულისა შემზადება უბრძანა. ოქრომჭედელი დია ენა შირიანი და
მცოდინარი იყო, და მისი საუბარი ხელმწიფეს მეტად იამა, და მისმა ბედნიერმა
გულმა მისი სლება მოინება, და იგი მიწვით უცხოასა და საკვირკულსა ამბებსა
მოასსენებდის სოღმე. ამით მის ზატრანისა გულსა შეითვისებდა, მანამდისა
შინა მოასმასხურე შეიქმნა, ხელმწიფის ასული, რომელსა მზისა და მთოვარის
შუქი არ მისდგომოდა, იგიცა მისი სასილველი შეიქმნა.

ტ ა ე შ ი

რაც გულისა შეემყისება, ჯალაბთა შეეთვისება.

მის ხელმწიფეს ერთი კეზირი ჭყვა ბრძენი, ჭკუა ჭებული, რხევაში სასელ განთქმული ესეთი, მისი გონიერებისა კალამი ჭყეყანას დაიპყრობდა, მისი წერილი გამარჯვებას წარმოაჩენდა, მისი საგონებელი საბედნიერო სამკაული და სვე-სვიანობისა შესამოსელი იყო; სჯულდერთა და დიდებულთა მისი ნათელი გზები დაუპყრათ, თემთა და ჭყეყანათა გამკებულთა მისი საწერელი წინა უძლადათ და სიბრძნითა და კეთილ ქცევითა ხტარებდა.

უთქვამთ ლექსი

მისის წერილის მდინარე ჭყეყანას ზედ მოჭყენია,
ას რიგს წყაროს სმენ მელხისგან, მწყურვალნი იგ მეფენია.

რამან კეზირმან სცნა ხელმწიფისაგან მის ოქრომჭედლისა ეგეთი ქცევა და დაჯერება და ზომისაგან მეტი ჰატივი და სიმაღლე მის ზედა მიღებული, მის სვე-სვიანობისა მართებულობისათვის საწვრთელად ენა ააღო და ესეთის სიტყვით მოიუბნა, რომელი ჰატიოსნისა ბაკთა არ გასცილებოდა, და სიტყვისა სადავე ოქრომჭედლისაგან მოიბრუნა და მოასუნა:

— ხელმწიფე, ცხონდინი ჰირველნი მეფენი ხელთ-უფალთა თვისად მოსამსახურედ და შინაურად არ შეიყვანდენ, მისს ალაგს ჰატივი რაღაცა ჭფერებიით მას უეფოდენ და მათს ამხანაგთა ზედა აამაღლებდენ; აწ თქვენ კაცი იგი შინაურად გაგიბნია და სიმტკიცის საკითხავად შეგიჭნია. ესრე სამდა, რომელიცა მაგისი საფერი იყო, მის გზით გამსახურებინა. მე ესრე მგონია, კაცსა მას კვარ-კეთილობა და ჯავარ სრულობა აკლდეს, ამისთვის არამც მისი სიტყვა ერთა შესაწერებელი იყოს? ესეთისა კაცისაგან წყალობისა მუქათვისა არ ველიო.

მოახსენა შაირი

გინცა მოელის უგვანთა კაცთაგან რასმე კეთილსა,
მას მიჭკავს— ძეწისა სილს სთხოვდეს არ მდგარსა, ჭვე მოკვეთილსა.

მე გამომიცდია, მეფენი რომელსა საბოძვარსა და ნიჭისა გაუმრავლებენ, მეშურნე კაცნი მეტისა წყენითა თვისისა თავისა სიკვდილსა მოიწადინებენ. ბრძენთ უთქვამსთ: ესე დიდი ბოროტიაო სსვისა მიცემა და საბოძვარი კაცსა მეშურდესო.

მოახსენა შაირი

მეშურნე კაცსა არა სთნავს სსვის საწადლისა ჰოვნანი,
ანგარი ცხიმსა დაიცავს, სძულს მწერთა მისი წოვნანი.
დაზოს ტაბლითა მუდომელსა ჭჭონდეს სანთადა ეოვნანი,
და საზრდოს ჭამისგან უფრო აჭკს გულთა შურისა ძოვნანი.

მეპატრონეთა მოალერსედ ესეთის კვარის კაცნი უნდა მოიძიონ, მეცნიერება სრული ჭჭონდენ და მაღლისა ჰატივისა ღირს იყვნენ. უკვაროსა და ყრმებ-

რეკსა ხილისა მოკრეფა არა გზინანა. ესეთისა გვართა შეთვისებითა მრავალი ავი აღიძვრის და ყოველი სასირცხვილო საქმე ორ-პირისა კაცისაგან გამოვა.

მოახსენა შიარი

გისცა მინდობა არა აქვს მას უპიროსა პირისა,
მისგან ბოროტი რად გიკვირს, ქმნადა დაიწყოს ძვირისა.
მუსთლობა უარესია ყოველის სიავის ძირისა,
და სამს მორიდება ღადრისა, ტებილისა, ენა ხშირისა!

სელმწიფემ უბრძანა: კაცი იგი სახითა შეენიერა და რომელსაცა კაცსა სახე კეთილი აქვს, ყოველისავე საქმისა კეთილად განგებისა ნიშანო. დიდთაგან ნათქვამია—უსტარ გარ წერილთა* მის უსტრის სიკეთე იცნობებისო.

უთხრა ლექსი

ჭკვიანნი კაცნი იცნობენ გარკვამ შინა წერილთა,
მისის საქმისა ამბავსა, სიკეთე სელთ დატყერილთა.

ბრძენთ უთქვამთ: საჭირო რუგა კაცმან უნდა აღმოიკითხოს. რომლისა სახე შეენიერებით შემკობილია, მისსა კარგ კაცობასა ახლის კეთილის პირით გამოელადე, რომლისა ამბოვისა პირი კეკლუცობისა სამოსლითა შემკობილი იყოს. ესე სიტყვა ამაღ უთქვამთ, სახისა სიშენიერე ბუნების სიკეთის ნიშანი არისო.

უთხრა ლექსი

რაც შეენიერი იხილო ბუნების გამოსახუნად,
ავს ეტყოსა ნუ დაადგრები მისის სიტყუდის დაჩენად.

გეზირმა მოახსენა: სიბრძნისა და ჭკვისა კაბადონთა შინა სიშენიერისა ქებასა არა აღმოიკითხვენ, სიკეთის დასაბამად სამართლის მეტი მოსაწონარნი და საქებარი არა უთქვამთ რა. მრავალი კაცი ესრე შეენიერა, მნახველთა გულისა მისტაცებენ, მაგრამ რა გასინჯვის ილკერო კიდონტის ქებას ეცემის, მაშინ გამოუსადეგად იცნობებიან.

ბრძენთ არაკად უთქვამთ: ერთმან ბრძენმან ერთი შეენიერი ჭაბუკი ნახათ, და გულისა მისისა მისი მეგობრობა მოუნდა. რა შეუარა და ახლეს მისი საქმისა ტვირთი გასინჯა და სისუფთავე, რომელი ეფერებოდა, იგი არა ჭქონდა, ბრძენი გაეშორა და თქვა: კეთილი სასლი იყო, თუცა შინაგან დებულ იყო რამეო!

მოახსენა ლექსი

იგავად ნახე ლერწამი, ორივე ადგილთა მდგომარედ,
ერთი შაქარსა გიკეთებს, სხვა—ჭიღობს დასაჯდომარედ!

სელმწიფემ უბრძანა: სახის სილამაზე ბუნების სიკეთის მოწმეა. ორტახა-

* უსტარ გარ წერილთა—უსტარის გარს წერილითა.

სის ბუნების ძქანებელი ბუნებასა მოერევისო. ამას მწერთელი არა ჭყლია, ამისთვის მისი სიკეთე კეთილობის გვიდამ გადრეკილა. აწ რა წყალობის მოიძევე შეიქმნების და ჭების და ძეგების სასესა გააჩნევს, სიკეთისა სარისსთა აღიწევასო. თუ წვრთასა ჩავარდნა ჭვასა სისარულია მოძმსტებელს იაგუნდად და გულის გამსსნელს წყლიანს ლაღად შემსადებს, და შავი სისსლი ბედისაგან სუნსელ მუშად შეიცვალების, და წვიმისა წვეთი აბოლს მარგალიტად იქცევის, —

თქვა შაირი

ბუნებით წყალი ნოტიო იქმნების მარგალიტა,
სისსლი გამუშადეს სუნსელად, უშემს ვერ დაიტა,
ჭიმიან შესტვლის ოქროთა, რკინის წაღვი თუ კლიტა,
და კაცი რა არის — ვერ მოვსწვრთნა, რა თვალნი დავატეიტა.

ვეზირმა მახსენა: ეჭა, სელმწიფეო! რომელსა გვარად გულ-მწერალობა სჭირს, იგი წვრთილთა მოიშლის და თუცა გულ-მწერალი არ არის, რაგვარადაც ყოველი სისსლი აფერივის მუშად არ შეიცვალების, აგრევე უგვარო და უგვარო ათასთა წელთა სწვართო და ჰატივი მიაჰვრო, მისგან კეთილს ნუ მოუღიო.

უთხრა ლექსი

ქეწნი თუ აღოდ მიგანდეს, ზარდო, შესწვართო, მობარო,
ვერ იუნოს სუნსელბასა, ქემელა გამომობარო!

გვარინი კაცი თუცა ას რიგად დაამდაბლო, მისი გვარი და ჯვარი არ გამოიტვლება. ერთს ჰატიოსანს კაცს ამსვედ

უთქვამს შაირი:

ვისცა რა გვარი არ შესწევს, უგვარო არ ტომოსანი²³⁰,
რავინდ შეამყო ოქროთა, შემოსად ჭყო სტაქროსანი,
ძაღლის მწერს კარდი დაუგდო, სედა დაბურო სოსანი,
და ძაღლის მწერსავე უწოდენ ყოველი ენა სმოსანი!

ოდესტა კაცმან სცნას, სამს უგვაროსა ვისმე არ შეეთვისოს, რომე დადაბლების მორეკში არ ჩაიქრას, რაგვარადაც ერთის სელმწიფის შეილი სარისის შეთვისებითა მონა შეიქმნა, და მონებისაგან სიკვდილის მინდროთა გაჩენასა მტერი დაუგლდაო. ხელმწიფემ ჭკითსა, როგორ ყოფილაო?

ვეზირმან თქვა არაკი

მოუარაკებით, სზარსთა ქვეუანსა ერთი სელმწიფე ჯდა სასელოკანი, ბუნება კეთილი, რომლისა თემთა მოკლისა საფუძველი გლესთ მოკლისა და მოწყალებსა ზედა დაეღვა, სელმწიფობისა სნატი სამართალსა ზედა გაეუინა.

²³⁰ ვარიანტი: უგვარო ა გ - ტ ო მ ო ს ა ნ ი .

უთქვამსთ ფისტიკაურბი

სამართლის ხელი ზე გაემართა, თემთა წყალობის მისაფერებად,
უსამართლობის ფერსი დაება, შეებორკილა მოსაწყენებად.

მისთვის ღმერთსა ერთი ვაჟი ებოძებინა, სიმხნისა და სანატიურობისა
ნიში შუბლთა ახნდა, ჭკუენის მზერობელობისა და თემთა უფლობისა სსაწყალო
პირის სასეთა შესტეობდა.

თქმულა ლექსი*

მზეს უგვანდა მოკანება, მთვარე გახდეს ნახვით შლეკად,
სხვათ ვარსკვლავთა მისი დარი არ ენასათ ჭკუენის ნერგად,

ამა ყრმასა მსარხედ ნების სიფართოვე შავი ნიშანი ახნდა. რა მამამან იგი
ნიშანი ნასა, ფერი ეცვალა და მის ყამის ბრძენთა მის ნიშნის ნიშატი ჭკითხა.
მათ მოასსენეს:

— ჩვენთა წიგნთა შინა ესრე წერილ არს: რომელსაც ვისმე ესეთი ნიშანი
ჭკონდეს, დიდსა საშიშართა საქმეთა შეკარდების, მაგრამ თემისა და ჭკუენისა
დამზერობელი და დიდებული შეიქმნებისო. სელმწიფე დიდად გასარებული შეი-
ქმნა და გასარდელად გამოსადა. მის სელმწიფისა მეზობლად ერთი ხარაზი
ესასლა, ავ-თესლი და არა-წმიდა. სელმწიფე მას სამადლოდ პატივსა უყოფდა
და რაჭიკსა და საბოძარსა აძლევდა. ამის გამო განსვენებით დღეთა აღამებდა.
რა სელმწიფის შეილი რვის წლისა შეიქმნა, თამაშობდის, იძლეკბდის და ზე-
დი-ზედ მის ხარაზისა დქანთა მივიდის ხოლმე, და ხარაზიცა შეაჭტეკედის და
ახალისებდის. გეზირმან რა სცნა, მისსა მოშორებდას (ზედა) ცდა დაიწყო და სელ-
მწიფეს მოასსენა: ყრმათა გული ცვილებრ რბილია, და სადეთაც გარდახრი,
მოდრეკება; და ესე არა სამს, შეფეთა შეილი ხარაზთა-თანა იყოფებოდეს, რა-
მე მისი უგვარობისა საქმე მასცა არ გარდევას და გულთა არ ეუფლოსო, და
სელმწიფობისა ვარსკვლავი უგვანისა დრუბლითა არ დაიფაროს და მისი მალა-
ლი რიგის გზა არ გაკვლიანდესო.

უოსრა ცაეზი

უგვანის ბუნებისაგან ქმნა ნურა გიგვირს ნურასი.

სელმწიფემ უბრძანა: იმა ყრმასა ხარაზი იგი შეუფარებია, და რადგან მე
შვილთ მოყვარე ვარ, და თურც მისი გაწყობა დაუშალო, ყმაწვილია და ეწუენი-
ბის, და მისი გულის კლება მე არ მინდა; მანამდისი დაჯალო, ვირე გაიხარ-
დოს და ვაი და ავი გააჩიოს, და მერმელა მის სწავლასა უძობესად გაავაგ-
ბო. გეზირმა აღარა მოასსენა რა და დადუმდა. სელმწიფემ ხარაზს მოუწოდა
და წყალობას დაჭვირდა, გულის დასადებელი იმედი უბრძანა: ჩემი მეზობელი

* მეორე ქმ-ის ვარიანტში სათაურად კი არის დაწერილი «თქმულა ლექსი», მაგრამ
გვით ლექსი კი გამოტოვებულია.

ხარ და ყრმა, ღვიძლის ჩემის ნაკვეთი, შენ შუგთვისებია და ესე მინებს, მას
აამბობდე და ტრცხლსა და წყალს მოარიდებდეო.—სარაზმა მიწას ავრცა.

მთასხენა ლექსი

მეფისამც კარდი წაღვოტი ქვეყნად ფშვის სამიწყაროსა,
მისის ღამისა ღამზარი დღის ფაკლად დაშრტეს აროსა!

მე მონა თქვენი თავსა ჩემსა ამა სასელოსა ღირსად ვერ ვხედავ, და ესე-
თისა ხარისხისა აღსკლისა კადრება ჩემგან შეუძლებელია, მაგრამ რადგან ხელ-
მწიფის გუგა ჭიმინასკით შავს მიწას ბრწყინვალედ რქროდ შესცვლის და უბ-
ვანსა ქვასა სპეკლად შეიქმს,—მეც ისრე ვარო.

მთასხენა ტაეზი

გაკლის—მიწას რქროდ შესცვლის, დახედაეს —ქვას გააღაღებს!

აჲ დიდი იმედი მქვს, რომე სელმწიფის წყალობითა მისი სამსახური ვა-
თაო, და რიგინ მკვანდინო და დიდი სასელი გავფინო. მასუგან მას ყრმასა
სამსახური დაუწყო, კანდიერად აიქვის და თვისთა სასლთა ზედა-ზედ წაიყუა-
ნის და ხან სელმწიფისა კართა მიიყვანდა, და ღამე და დღე თვისსა სასლთა
ამყოფის. ხელმწიფეტა სარაზსა მოწყალებისა თვალთა სჭკრეტდა და იგიცა
დღე ყოველ ყრმასა სამსახურსა ასეკნებდა, ვირე სრული მისანდობელი შეიქმნა,
და საქმიანც ზატვიის ჩოგნითა ამსხანგთ ბურთი მოსტაცა.

თქმულა ტაეზი

სამსახურისა ჩოგნითა ბურთი მალ მოიტაცების.

დღისით სელმწიფის სამსახურად მიიყვანის, და სადამო ვამ წაღ-
ვოტთა და საფუნდრუგოთა ადგილთა დიდსა ხანსა შექტევდის. მას სელმწიფე-
სა შორი მგზავრობა რამე მოუსდა და მსეელებისა და ხადუმებისა წავიდა; სა-
რასსა მოუწოდა და შეიღი გულით შეეგდრა და მისის მოკლისათვის შეესეწა,
ხარაზმა სამსახურს ვამტა. და ქალაქს ახლო ერთი წაღვოტი იყო,* სამოთხესა
ჭკვანდა: მისი ერთმანერთში გაბმული ვარჯები დიდის ნიავსა მიგრეს-მოგრესით
მუშესავით დაეფანსა, ჩრდილლას სუნსელებსა ხანჩანის პირისაგან სველი ამბა-
რი ატაცა; მის წაღვოტისა სურვილსა ყოველი სუნსელი და შენიერნი ყვაილ-
ნი ცნობილად გამოყვანს და დას-დასად მუნ მკვიდრობა მოეწადინათ, ნებით თუ
ძალად თითოსა ადგილსა დაზრობას ცდილობდენ, შრომანი გასუნსელებული
ბრწყინვალედ მდგომარე იყო, სარდიონი სსუა და სსუაობითა ყნოსასა ფშვიდა,
ყარამფილისა ყვაილისა უცხოდ-და-უცხოდ მთვარლივით თვალები ასჭკრელებოდა,
ტუხტსა, კველუტს ქალსავით, ფერად-ფერადი შეემოსა; ნარგიზი მათს წამწამს-
ვით სშირად ვარე შემოსეოდა, სანთელა მათსავე ღაწვთაებრ ტრცხლებრ ეტყინე-

* მთნთავე ვარიანტების არშეიხე ამ ამბვის პირ-და-პირ მიწერილი არის (ორზე სუ-
ცურის და ორზე მხედრულის ასობით) შენიშნვად სიტყვა: «ჩ ა მ ა ტ ე ზ ე ლ ი ა».
რედ.

ბოდა, ლაზარდის ყვაილი სარინოდ ყველას აშენებდა; ოღენას ფეროზის ალ-
 მადი ჩაეკვამ, ია მორცხვად დამხუროთ ისეღვიდა, უდი ალაღებით ზე იჭკრიტე-
 ბოდა, კონივარდა მონურად თავ მადრეკით დგა; ადრეგური მათის შურით
 გამწერალიყო, ნასრანსა მრისსახებთა მრავალი ლასკარი მოესხა; ფური-სულს
 ჟარად და ჟარად დარაძმებულყო, იასამანი მებრძოლსავით ზღუდეს შესეოდა;
 სვართქლა მოშათისავით საბელზედ გასრულ იყო; იაკოსტასა ხრმალი მოეწვადა,
 მრეს-უჭკრიტესა დარაკა დაუთარებინა, სუგო ლასტითა იცემებოდა, ხაშხაშას ბუმ-
 ბასასროლად მოემზადებინა; არღვანნი, დაგოდელსა მემარსავით, სისხლით
 შესვრილ იყო, ყაყაროსა გუშტობით საყულო გარდახევა, კარდსა ფრჩხილითა
 ღაწვი დაესოკა; შაშხა გაცვიფრებით ფერ-მისდილ იყო, ქურქუმს გუელსა შე-
 მოჭყრად და სოსანსა სამგლოვიარო შეემოსა. ყოველთავე თვის თვისი ადგი-
 ლი დაუხურათ და სამოთხის სის საფურის ყვაილითა დაჟღაჟობათა კაცის გუ-
 ლი მასეთა შივა გაებათ.

მრჩობლელი თისტიკაჟრო

სიკეთით ბალი სამოთხეს ჭკვანდა, — თუ არ იქნას რას შევადარო?
 მის სამოთხისა ვარდი ქაჯს ჭკვანდა, შენებით სრული დასაქადარო.
 იასამანი ღვინოსა ასიქვდა ნარგინს, ფილა ზელთა ეჭირა,
 ია დამთვრალი მიგდებულ იყო, ვარდსა მიბრუჟით ჭირი ეჭირა.
 ნარდიონს თმანი მისარედ გარდგდო, ღვინოს გაქსნას ნარგინთა ყური,
 ბულებულთა ხმასა კელარ ისმენდა, ესრე შესვლოდა აშოთა შური!

სელმწიფის შილი მალ-მალე მის წალკოტისა ნახვად წავადის და სელმწი-
 ფეცა სსვანს წასულოყო. რა ყრმა იგი, წესისაებრ, წალკოტად მივიდა, თვისნი
 მსახურნი და ხადუმნი თან ახლდენ, მოთვალული გვირგვინი ეღვა და მომარგა-
 ლიტული სამოსელი ეცვა. რა თვალ-ბორბოტისა სარაზმა ნასა, უგვარობისა სი-
 ხარბება თვალნი დაუბრძო, ორგულეებსა და ხრესსა სელი მიჭყო და საგონე-
 ბელთა თვისთა იტყოდა: ესე გვირგვინი და შესამოსელი ასის დიდ კაჭკასსა სა-
 თაგნოდ ეკმაების და ათასსა დუქანსა აავსებს. მამა ამისი ქალაქს შორავს, და
 დედა და სხვანი მონანი მე სარწმუნოდ მსედვენ; აწ მას ყრმასა მოვიტაცებ და
 ძვირფასად გავყიდი, და რაცაღა დღენი დამჩრომი სისარულითა და შეებით
 დაჯაღამებო.

ჭკვა ღექსი

რა დრო მოგეტეს, ეცადე, სელთა ჩაიგდო უნჯია,
 ბუდი კარს გირეკს, სვეს გაძლეკს, რა რეკარდამო ლურჯია.

მან უწმიდურმან თვისი უმსგავსი ბუნება ეთერის ცუცხლით ალატენა, და
 მინდობის შირის-წყალბ მიწათა დასთნია, და თვისსა უთელის წელსა ბორბო-
 ტი შეამთხვია: ერთი მონათავანი მოიბირა და სხვით ყოველთა საძილო წა-
 მალი შეასვა, და ყრმა მშინარი ერთსა კიდობანსა ჩააწვინა. ღამით ერთსა ჟამს
 აქლეშა აჭვიდა, რომელთა სისწრაფით მოთვარესა მოეწოდა და ქვეყნის მზომე-
 ლიცა მისსა სიძალესა ჭკვირობდა.

უთქვამსთ ფიბტიკაურნი

ცისა უსწრადე, მთვარის უმალე, დაღმა ღვარულად ჩასაქანულად,
სან ორთქლსაკითა აღმა ამბენი, ღრუბელსა შერთვის არ შერებულად.

თვითცა ერთსა ტაიქსა აღჯდა, კაცის სიტყვასლესაკით ჩქარა მავალსა,
ისრის სკლისათვის ფერსი შეეშურა და მესის ელვისათვის სინანტე თავსა დაე-
დვა. თუცა სადავესა დააფრიდა, ბურთსა შიშით გასტატებდა, თუცა მათრასსა
ჭკრეკდა, ჭკურთა აიჭრებოდა!

უთქვამსთ შიარი

ყურ გრძელი, ქანჩი მახვილი, ჩქარი, ქარულად მავალი,
გაუჭირებულად გამბედი, ედავ რაც წინა სავალი,
თუკზურად ზღვაში მტურავი, ხმელსუდ ერბინა მრავალი,
და სრულობით დაუღალავი, ვით სარბს ჭყოფს შემოსავალი.

მონაღ იგი ერთს სხვას ცხენსა შესვა — ქარფესსა, ბასრის მღებელსა, ელ-
ვის მსგავსსა და ხმა ქუხილიანსა.

უთქვამსთ ლექსი

ვით მონაზარდი გავასი, ჭკურთა დაუშრომელი,
ღრუბლისა უსუბუქესი, ნიავს დაჭქონდეს რომელი.

ორი სხვა ცხენი დამარქვამს და საგზალი ზედა აჭკიდეს და შირი გზად
დააბურეს, და მას ღამეს გათენებამდი შორი და გრძელი გზა გაუღეს. დილას
შცირეს ხანს შესვენეს, და ესრე სწრაფად იარეს, ორსა დღესა მის ხელმწიფი-
სა საზღვარი გაუღეს, და სხვისა თემს მივიდნენ. მას წალკატსა შინა სადუმ-
ნი და მონანი შუადღემდე უნრობო ევარნენ. რა მებაღემ საჭმე ესე სცნა, ნუ-
შისა ზეთი ცხარს მძარსა არივა და ყოველთავე ცხვირთა აწკეთა, ეგრე ცნობას
მოიყვანა. ხელმწიფის ძე და სარაზი კელარსად ჰპოვეს. ქალაქად შევიდეს და
დედას მისსა აცნობეს. მამინე დედა მისი ცხენსა შეჯდა და მას წალკატსა
შინა მივიდა. რა ვარდის სუნი საყნოსელსა მისსა აღარ ეცა,

თქვა შიარი

ბაღს მიუელ, სარო არ დამხვდა, მომაკლდა თვალთა ჩენანი,
გაშლილის ვარდის სიტყვისა აღარ შეღირსა სმენანი,
თვალნი ცრემლსა წვიმს უმისოდ, ვითა ღრუბელი ზენანი,
და რით შეღინება გულ-წყლულსა ეს უღსენელი წყენანი!

რა დედამან მისი თვალის სინათლე კელარ ხასა, შექმნა ტირილი და კა-
ლაღება, მისისა დადაგულისა გულისა სულთქმა ზეცად აღიწოდა. ყოველთა ად-
გილთა და გარემოთა აძებნებდა. რა ჰოვნისა საწადელი კელარ აისრულეს და
მალე მსროლნი და შიჭრეიანი ცუდ მამკალნი მოკიდნენ, დედა მისი მომორკე-
ბისა ცეტხლითა ვითა სანთელი იწებოდა.

იტყვად ლექსსა

მომშორდა, სული გამქვტა, გულსა შედების ალები,
თუ საყვარელსა ვერ ვხედავ, რადღა მისხენან თვალები!

ღამესა გულის წვით ათეხება, და ღვიძლი ღიფსავით ენთებოდა და ფირ-
ტვიდამ მწუხარე სულთქმს ამოუშვა.

და თქვა ლექსი

სულიდა მიდგას მტკუნვარე საყვარლის მოშორებულად,
ესეც მას უგან მივსწივო, ხორცი დაკავდო ვებული!

რა ესე თქვა, საუკუნოს გზასა მიმართა და წასულის დრო მოუვიდა, და
სულისა მიმტაცებელი ბრძანება ზეგარდამო მოუვიდა და სიცოცხლის სანთელი
სიკვდილის ქარისაგან დაუშრტა.

ითქვა ტაუბი

წავიდა ვარდი აქადამ ესო, მისი კვლი გულსა დამესო!

ხადრეთა და კარის მცველთა საქმე ესე ყოველივე ხელმწიფეს მისწირეს და
რა აღმოვიტოს, გამობრუნდა და თვისსა ტასტას და ქალაქსა მოვიდა. ცოლის
სიკვდილის და შეილის დაკარგვის გლოვა გარდაიხსნა, და მერმელა დათმენის
ბაკთა შევიდა და ნუგეშინის ცემასა მოაჩილ ექმნა.

თქვა ლექსი

ესეთი საქმე რა კვითხე ჭკვიანთა მოხუცებულთა,
მითხრეს—წასულსა ნუ მისდევ; გაქცევით გამალეულთა.

მას სარაზმა ხელმწიფის შვილი შამს მიიყვანა, სამკაული გასძარცვა და
ერთს დიდ ვაჭარს მონად მიჰყვიდა, და ათსა წელსა მას მონებდა და ნებისაუბრ
ქმსახურებოდა. მას ყრმასა შეუნება იოსებისა ჰქონდა და გასყიდვაცა მისი მოუხდა.

უოსნა ლექსი

იოსებ მისრეთს გაჰყვიდეს ზომად ოქროსა წონითა,
შენ გფერობს სულით გიყიდო გულითა მოსაწონითა.

რა იგი სასურველი ახალ ნორჩი კვიზაროზი ვარ გამოვიდის, ყოველნი
ტრფიალებითა შეიფრფინეკვიდინ და დას-დასნი მის საროს ტანისათვის ხელ აწ-
ყრობით ილტყვიდინ.

ღექსი

ქალაქს ვაგლიდის—აქებდენ, ავს თვალთა არიდებდინ,
სულსა წინ სახლად უშლიდენ, გულს იგებს ქვეშ დაუფენდინ.

დიდ-ვაჭარი იგი კეთილი და მეტნიერი იყო, საგონებელსა ჩავარდა და თქვა:
ამას იქით ამა მონისა ჩემთანა ყოფა უმსგავსოაო. თუცა სახლთა ფარულად
შევიხსნო, ვერა კეთილსა ისწავლის, და თუცა ვარე ვატარო, არამც კშმაურისა
საფრხითა ცეცხლი რამე აღვგზნას, რადგან ესრე უსწორად ტურფა რამეო.

ლექსი

მოიწიფა გულთა ღსინი, მადლით სედავს ქვე ზენარი,
ნურვის თვალსა ნუ აჩვენებ, სულს არ მისვდეს სსწენარი.

ესე ესრე სჯობს, ყრმა ესე სზარსთა სელმწიფესა შეკძლვან: იგი სიუხვით
გარდამატებულია და რაცა ამა მონისათვის ფასი მიმიცემია, უმრავლესსა მომა-
ნიტებსო. მან დიდ-ვაჭარმან სზარსეთად წაიყვანა და სელმწიფესა უძლვან. რა
ათისა წლითგან მამასა გაჭყროდა, კელარ იცნა, რადგან გავსილი მთვარე ათოთს-
მეტისა (დღისა) შექმნილ იყო.

მოახსენა ლექსი

ათოთსმეტის წლის ჭაბუკი, ჩაუჭი მოუწყინარე,
მოჩნილი მოსამსახურე, მთვარე მოგვიძვენ წინარე!

კელავ თვისსა ქვეყნასა მისვლა ედირსა, და სელმწიფემან, შვილად უმე-
ცარმან, შინა მოსამსახურეთა თანა დააწესა. უყვარდა და დღე და ღამე წყალო-
ბასა და ნიტთა უმრავლებდა. მტირეს სანთა ამსანაგთა ზედა ზატოვი გარდაემატა.

ერთი სპეკალთა მსუიდეული (იყო), რომელი მიწით მეფისა საუნჯეთა შინა იმ-
სახურებოდა და სამკაულებიცა რამე ებარა. ყრმა იგი მას ეწყობოდა და ზატოვი-
სა უყოფდა, და სელმწიფის საბოძარისაგან მისცა წილსა დაუდებდის სოლმე-
რა მესპეკალემან მისი სელმწიფის გულთადობა ნასა, მისს უკვაროსა და უგბი-
ლსა ბუნებსა ბოროტი სისარბე მოუნდა და ამას იგონებდა: ყრმა ესე მოკაც-
დუნვო, და თუცა სელმწიფისა ბეჭდები დაგაზარებინო, ყოველსა საუნჯისა ბეჭდუ-
ლობასა ატყე და რაც მინდა, სამყოფინარსა ამოვიღებ და აგრევე დაბეჭდავო.
მერმელა ყრმასა უთხრა:

— ჭი, ჩემო საყვარელო და მოწყალებისა და კეთილის მყოფელო! შენისა
ესოდენისა ვალისა დადებითა მეცა მნებაჯს მუქათად შემოგზდლო რამეო. აწ სელ-
მწიფისა ბეჭდვასა ზედა ნიში რამე გამოსახულია, რომელსაცა ბეჭდთა იგი სა-
სე უზის, მისი სიტყვა არ დასტდების, და ბრძანება გაკლენილი იქმნების და
ყოველნი თემი დაემოჩნილებოსო.

უთხრა ლექსი:

ვით სოლომონის ბეჭდი ეგრე გეგონოს სასითა,
მის მქონებელსა ყოველი თემი დაუბამს მასითა!

თუცა შენ ამს ეტდები—რა სელმწიფემან დაიძინოს, მამინ ბეჭედი იგი
თითთა წაჭყარო და მე მომიტანო, სახესა მას შენთვის გარდამოკსასავ და მოგ-
ცემ. უცილოდ ადრე სელმწიფობისა სნატთა შენი შეენიერება ადრე დააშვენებს.
ამა ბირობითა ვიქ, შენი კეზირობა მე მომცეო.

უთხრა ტაეზი

მეც გავძლე შენის ნამუსით, ტაბლათა შენთა ნამუსრით.

მესპეკალემ სელმწიფის შვილი სცდურით მოატყუა, და ღამით უდროოდ

მამისა საწოლის შუიდა და მინაწის თითთა ბუკდისა წაურა დაუწყო. მას ზედა ხელმწიფეს გაეღვიძა, მას, მონად საგანებულსა, შერისხს: ბუკდისა წაურა ვით იგადრეო, ანუ რა საქმე გეღვაო? და მან სირცხვილუელმან ჰასუსი კელარ გასცა. ხელმწიფესა გულის წერომისა ცუცსლი მოეგზნა, ქონდაქარს მოუწოდა, მისი სიკვდილი უბრძანა. რა გააშიშვლეს სისიკვდილოდ, მხარათა ზედა შავი იგი ნიშანი ხელმწიფემ დაუნახა, მასინვე იცნა და სისარულით ცნობას მიჭსდა. რა ხელმწიფე ქონდაქარმა ესრე ნახა, გაჭკვირდა და ყრმისა სიკვდილი დააცადა. რა შუბნედილი მოზრუნდა, წამოიტყა, ყრმისა მოესვიდა და უთხრა:

— ჰი, შვილო ჩემო, თავლთა ნათელო, უგვაროსა ხარზისა შემეცნებამა შენისა მომორგებისა ცუცსლითა დამწვაო! შვილმაც ბოდიშითა მოახსენა:

— მეცა ავ-გვარისა მესპეკლისა გაწეობამა უწესო საქმე მაქმნვეინაო.

ხელმწიფემ მესპეკალე დასჯა, და შვილსა სწავლა და წკრთა დაუწყო. უგვაროსა და ავ-თესლსა ნუ გაიშინაურებ, რომლისაგან ზიანის მეტი სარგებელი არა გქონია რა, და მისთანა ალერსისა და გაწეობისაგან კალთა კარდაიკეთეო, რომე ესეთსა საქმესა აღარ შევარდეო.

ამა არავისა სარგებელი ესე არს, რომე ყოველთა მეპატრონეთა სცნან: უგვაროსა და უმართებულსა კაცისა გაწეობა და შეთვისება მეპატრონესა მონად შესტვლის, და მონასა უელ კარდაგდებულადო. ესე რქრომქედელიცა ერთი მისთანა ჩანს, და მისსა საქმესა მორიდება უნდა. აწე ხელმწიფესა მისი შინაურობა და გულითადობა დაუყინია... უძვობესად ამას გხედაე—მისსა ამპარტავანებსა გაუფრთხილდეთ: არამცა ესეთი ბორორტი ქმნას, რომე მისი მოკლა აღარავის შეეძლოსო. — ხელმწიფემ მის კეზიონისა სიტყვასა ყური არა მიუზურა და ესრე უბრძანა:

— მეფენი თუცა საბედნიეროსა და სამკობინარსა საქმესა არ დანახვენ, მას საქმესა არ იქმან, და ანუ თუ განგებით გულთა არა მოეცა, არცა საზიანოსა საქმესა დაიყინებენო. გვარ დიდობასა და კეთილსა მოდგმისა აღამიანის სიკეთესა და ქველისა მოქმედებისა შინა რა საქმე უცნ? სიდიდისა, მორტმისა და პატრიონობის მიზეზი ცოდნა-მეცნიერება და მართებელი საქციელი არის, არა თუ გვარო, მოდგმა და ნათესავობაო!

უთხრა შაირო

კაცი თუ ვარცა, რად უნდა მისის მოდგმისა ცილობა,
 თუ თუით არ ვარცა, რას არგებს მამა-პაპათა შვილობა?
 რა მარგალიტი დაბურდეს, შეუძირდეს ფასთა წილობა,
 და რაცა არა ჩანს, რას ვაჭებ? რაცა ჩანს—მიეყარს ზრდილობა!

სიკეთე და დიდება მათი აჭგ რომელსინცა კაცი ხელმწიფეთა შეიყვარონ და გამოიჩინონ. ერთსა ძალასა და დიდსა ხელმწიფესა უთქვამსა:

— რომელსაცა ჩვენ ავამაღლებთ, მისი თავი ყოველთა უმაღლესი შეიქმნებისო, და რომელსაცა ჩვენ დავამდაბლებთ—მისისა ბედისა ვარსკვლავი მწვირეთა სიღრმეთა ქვეშე ჩაიჭრებისო. ჩვენმა წყალობის ნიაჟმა თუცა მლაშესა ადგილსა

იქროლა, იგი ერძის წაღვრისადაც ნაღვლიანად შეიქმსო. ჩვენი გულის წყრომა
რა მესის ცუცსლები განიბნევის, მისი ბურჟუაზიული ათასის სოფლის საყანურსა
მოსწავსო.

თქვა შიარი

მეუენი ვისცა შერისხევენ, სასიწცხოდ გააწილებენ,
სიმაღლით ჩამოაგდებენ, სგორეთა ჩააცილებენ;
ვის მოწყალებით შესედვენ, სიმაღლეს უნაწილებენ,
და გლასხეთა გამდიდრებენ, ბრმათ თვალთა აუხილებენ!

ჩვენცა კაცი იგი აღკვიდგინებია, თავი მისი პატივთა აღკვიმადლებია. სარ-
წმუნოდ იუა: ჩვენი ბუნება უმართებულად არასა იქმსო. რა გეონიძინ დასედა,
სელმწიფეას მისი გადიდება ზომისაგან მეტად ენება, აღარა თავი აწეინა და დაი-
დუმა. მერმელა მცირემა ხანმა გავლო, ოქრომქედელმან თვისისა საწადლისა სე-
ლი გაიწყო. ერთსა დღესა სელმწიფის ასულისა სამეაულისა შემსადება მოუნდა,
ზოგი რამე თვალთა პატიოსანი მოინება. მისთანა არცა საუნჯეთა იზოკებოდა, და
გერცა სავაჭროთა შინა იშოვნეს. მას ოქრომქედელსა ერთისა დიდ კაჭკრის ქა-
ლისა ძვირფასთა სპეკალთა ქონება ესმა, კაცი მიუგლისა და ფასს დაჭვირდა და
მოლება შეუთვალა. მოვიდა ქალი იგი და ფიცი უთხრა. რა არ იქმნა, სელმწი-
ფის ქალთან წაიყვანა და მოასხენა:

— მასშია, ამა ქალსა რჩეული სპეკალი აქვს-ეე, რომლისა მსგავსი ცათა მე-
სპეკალესა ვარსკვლავთა სპეკალთაგანი ბეკმედის ცის ტახათა ზედა ბრწეინვალე-
ბა მიუცემა. მათგანი სინათლითა და წყალ-ვარითა მას არ ედარებოდეს და
ზღვისა ძიძასა, რომელსა ობოლი მარგალიტი სადაფის აკენითა აღუწრდია,
თვალ მასვილს შემარგალიტესა მისთანა რჩეული არ ენასო.

უთხრა ლექსი

კრონოსის უბრწეინვალესი სხივი, მთიების ფერი,
სიმრგვლე, სისწორე, სითეთრე მთვარესა გარდაერია.

ამისგან იშოკების ელვარე იაგუნდები, რომელი მზისა დედან ლითონის
მუცელსა. შინა ასისა ღვიძლისა ხისხლისა დათხევითა შეუმსადება, და ტინისა
ტუინსა მისთანა თვისითა გულმარობითა მისსა მგერდსა შინა ათასისა სათუ-
თობითა სხვა არ აღუწრდიაო.

თქვა ლექსი

მაჭრის ცვაქსა ჭკაკს წითელსა, ზამთრისგან შეეინებულსა,
სხვა-და-სხვა რიგსა უინტორსა, ლადის ფრად ჟამში დებულსა.

მრავალი მწკანე ხამის ფერი ზურმუხტი, რომელი მსკრეტელთა თვალსა
გაცვიფრებს და მის გულის გამსხნელის სიმწკანის ნახვითა კაცსა თვალისა ჩე-
ნასა მოუმატებსო.

თქვა ჩახრუნაული

მისგან ვსტან ესე, რგებად გაწესე, თვალის სინათლის მოსამატებლად,
თურე მწკანენი, მოლთ საგვანენი, გუგასა გასწმედს გასანათლებლად.

ამის სპეკლისა სკიერსა შინა რამოდენი ბადასშანის ლაღი ძეგს, რომელი, სპარსეთისა ბრწყინების ყვაილსავით, კაცთა თვალთა წინაშე ცაცხლსა აანთებს, და რამდენიდაც ფერ შვენიერი ფეროზი, რომელი მინასა ჭკავს და ცა მისგან ფერსა სესხულობს.

თქვა ლექსი

ლაღი დანიშნავს ცაზედა ორიონს ცაცხლ მოდებულსა,
ფეროზნი სფეროს ბრუნვასა მალ შეიქმს ლურჯად დებულსა.

ბატონის-შვილისაგან სამი ბრძანება, — თვალნი იგი რადგან გუხმარებთან, ამჟამდინ მოგვიდოს და ფასი სრული მივსცეთო, და თუცა ნებით არა ქმნას, უნებურად მოვადებინათო. მან ქალმან მოწადინებით ვაჭრის ქალს თვალების თხროვნა დაუწყო. ვაჭრის ქალმა ფიცი შექმნა, რაცაღა ჭკონდა აჩვენა: ამის მეტი არა მაქვს-ყო. ოქრომჭედელმა არ მოიწონა. სელმწიფის ქალმა სინაზებით მისი ჯაჯა მოინება, და უმეცრების ბიდანითა გღისპობის ღვინით დაითრო, და კმმაკთა მიმყოლთა კაცთა შესმამა მობერა, და სვაობისა და ამპარტავანებისა სილაღელმა ბუნების ცაცხლი აუგზნო და მის ვაჭრის ქალისა ჯაჯის ქმნა ბრძანა. მან ქალმან ფიცხელი ტანჯვა ვერ შესძლო და მცირესა სანსა სიკვდილის ჭანგსა გაუბა. მის ქალის მოძმენი და ნათესავნი შეიყარნენ და მათი ტიჩილი და ვაება ცამდი აღიწივა. ბრძენმან და გულ ღმობილმან კეზირმან ესე საქმე უოკვლევე სელმწიფის გულის ფიცართა დაწერა. რა ესეთი უსამართლოების კვამლი მისის საჯალაბოსა სასლით გამოჭნდა, სელმწიფემ სინაზულითა და სიბრალულითა მათ მოხიკართა მრავალი უბოძა და მათი გული შეიფერა, და თვისისა ქალისა სიფუკარულსა თვალი აჭყარა, და ესეთისა უმსგავსოსა და უგზოსა ქმნისათვის სიმაღლის სარისით ჩამოაგდო. უგვარო და ბორბოტი იგი ოქრომჭედელი ნაცვლის მიგებისა შიშით გაიპარა, დედოფალმა ქალისა ქალაქს გარედ დაუყენა აჭყარბინა, და სადაც სასელმწიფო ოთას-წაღოტი იყო, მუნ დაადგინა, ვიერე მამე გულს მოიბრუნებდეს და რისხვასა მოიძღვრებდეს, და მას-გან დიხსნი კაცნი შუა შემოიყვანონ მესვამხედ და მამას მასსა შუარიგონ და შინავე შემოიყვანონ. ქალი რა მუნ შეიყვანეს, ოქრომჭედელი მის სამსახურად მივიდა. ქალმა რა ნასა, გარისდა, დია ავად მიეპყრა. უთხრა: ავ-გვარო, ბუნება ბორბოტი, თესლ გარყენილო!

უთხრა ლექსი

სად შენი სატი ესასოს, კვდელთა შესაჯვრებელი,
მისი მხედველი თვალმცა ხუმც არის დაუმრეტელი.

აწცა ამაღ მოსრულ სარ, კვალდა უარესი საქმელი შემოკვამინო, და მაცდურობითა უძნელესი ბორბოტი აღადგინო. გამრიდე, შენი ხემთანა ყოფა აღარა-ოდეს იქმნების და არცაღა შენი საუბარი შემოიძლიაო, — ოქრომჭედელი იქითა გამოძებული წავიდა, და იმედ მოწვევტილმან პირი უდაბურთავეს დააპყრა, მწუსარე და შეკმუნებული ვიდოდა. რა დაღამდა და შავმა ღრუბელმა წაბლა სარის

ფერი ფარდაგი ბრწინვალეს ჭკერს ჩამოაფარა და ვარსკვლავთა სსიენი უჩინო ჭყო, საწყალი ესეთის დროსა შეესწრა, რომე ლილასა სტრიდენ, კვამლსა და ნსხშირსა წვიმასა შესწორობდენ.

ოქმულა ლექსი

ღამე სანგისა უშაკე ეთიოპისა მსგავსია,
თვენი სურგს შესცილებოდა მას მისი ივ სისხლისა.

გულ-შემოურილსავით ბაზბაცებდა. მუნ მონადირეთა ნადირთათვის თურქ ორმო ჩაეთხარათ. მას შინა ერთი გველი, და ერთი ყაზუსუნა და ერთი გვე-ნი ჩატვირთულ იყვნეს. ოქრომცქედილი, სხვისათვის სხარტვის მოხრელი, მკსავრ მიძავალი, შირუტყუელად მას შინა ჩაიტრა.

უთქვამთ შიარი

ვინ სხვასა მოხრებლსა მოუთხრის ჟსამართლობის სახითა,
მის თავსა უხამს ზიანსა საქმიისა დასანახითა:

ვით ყაჭის ჭია ვარემოს თავს მოიბლარდნის მახითა,
და მხტ თვისი ზომს მოთხაროს, ბარი თუ ჭქონდეს რა სითა.

რა ესენი მას მოხრებლსა ჩატვირთენ. თვისისა მწუხარებისაგან სხვათა სავ-ნებულად ვერ მოიცაღეს. რაცაღა ხანი ერთგან დაჭყვეს, ერთმანერთისა უწყენ-ლად იყვნეს. მამინ ერთი მოქალაქე მკსავრი მუნ წარმოვლიდა და მას ორმოსა მოადგა. ჩაიხუდა, ნასა კაცი იგი, შეებრალა და თქვა:

— კაცი ესე ადამის სათესავია და ამა შეჭირვებისა მოხრეკსა ჩატვირთა, და სი-კვდილის მინდროსა მისწორვია და სიტოტსლის სვანე დაუგდია. ამას ვეცდები, ეს აქედამ ამოვიყვანო, და ამა საქმისა მადლითა სულსა სავსალსა შეუეკრობო-მის კაცის ამოსაყვანლად იოკი ჩაუშვა. ყაზუსუნა შემოასლტა, ამოვიდა და ორ-მოსა შირსა დაკვდა; და მეორედ ჩაუშვა თოკი, გველი შემოესვია და იგიცა ამოძვრა; მესამედ თოკსა გვესმან ჭანგი მოჭკრა და იგიცა სე ამოიჭრა. სამთა-ვე მას მკსავრსა მადლი მოასსენეს.

უოხრეს ლექსი.

ბედს ვეწიკეთ: ღმერთმან მოგვცა, არა ჩვენმა ცდა და სეჩხმა,
რაცა მადლი შენ ჩვენსედ ჭქენ, დასავალად შენმა ფერხმა.

შენ ჩვენზედა დიდად დაძვირ, და თავს დიდად გარდასასადი ვალი დაგვა-დეკ, აქა ამისი მუჭათა და ბოდიშის მოხდა არ მალ-გვიცხო. ყაზუსუნამ უთხრა:

— ქალაქს რა კლდე ახლოს ახლავს, მე მის ძირს ვსადგურებ, და თუცა სი-ყვარულით დაძვრები და ჩემსა სახლსა განახათლებ, სიკეთესედ სიკეთეს დაძატე-ბო.— გვესმას უთხრა:

— მეც მის ქალაქისა მახლობულად ტყესა შინა ვმკვიდრობ, და თუცა მუნით გამომეგსავრებ, სამსახურს ვეცდებიო.— გველმა უთხრა:

— მე ქალაქისა ზღუდესა შინა სორო მამქს, და რა იქ მობრძანდები, ვეცდები ჩემი ვალი გარდავისადო. მაგრამ ამა სამთავე ერთი ანდერძი გვაქვს,

თუცა ამას დაგვიჟერებ, შენთვისვე სჯობიაო: ყმა კაცსა მას ორმოთაგან ნუ ამოიყვანო. თავად ადამის ტომთა შირობის გათავება არ იცინა, და კეთილის ნატვლად ბოროტსა მიაგებენ; მათის საცხადოს საქმისაგან ნუ მოსცდები და მათის ფარულის სლათისაგან და უწმიდურის გულისაგან ნუ დამშვიდდებო.

უთხრა ლექსი

სიმ-უსთლეს და უნდობლობა უგვანთა კაცთა წესია,
მათი საქმე და ბუნება მსვენთაგან უარესია!

ამ უამის კაცნი სასითა კეთილად გეჩვენებთან და სიმართლისაგან შორს აწიანო.

უთხრა ცაეში

სასით ცხრავარს მიტგვანს, საქმიითა—მიგელს მიკინვარეს!

კაცი იგი, რომელი ესოდენტა უამთა ჩვენთანა იყოფოდა, მისი გზა კეთილად ვსცანით: მის აგებულებასა შინა მოწყალებისა და სობრალულის ნიში არა ჩანსო.

უთხრეს შიარი

კაცი სოფელს ჰგავს, სოფელი შეენის და ჭრელბს ფერითა, სიმწუსრით ნუ მიენდობი, თუ ვერ გიცხია ფერითა. სოფლის საშრეშე მოსხსრეო, ძირთა სუხევედ წვერითა, და ნდობისა სუნი არ უდის, —ესე სცან დასაჯერითა!

თუცა ამ ჩვენსა სიტუვასა არ დაიჯერებ, ესეთსა დღესა შეესწრები, დიდად ინანდე და არა გერგოს რაო. —მან მოგზაურძინ მათ არ მოუსძინა, და თოკი ჩაჭვიდა და ოქრომიტვლელი ამოიყვანა. რა ამოვიდა, მადლი გარდისადა და სელმწიფის წყალობისა და თვისისა უბედურობისა ამბავი მოკლედ უამბო, და მას დღესა მასთან წაყოლას შეესწრეს: ნუ თუ მეცა მიუჭათა რამე შემოგიზღოო. მგზავრმა უთხრა: აწ ღვთის ძალით, გზას მივაღ, და საშიოდე დღენი მინებს მივლამოკლად და თუცადა დმერძინ დღენი მომცა, ჰემინი დამიდებია, მეტმელა ადრე გაახლებო.

უთხრა ცაეში

თუცადა დღენი მისხენან, მის კარ-ეე სამსახურადო.

ესეთისა ჰემინითა ერთიმანერთს დაესაღმინენ და მის-მის გზას დაემართნენ. ოქრომიტვლელი მისვე ქალაქსა შევიდა და ერთსა ადგილსა დაიძალა, და სელმწიფეცა მის გაშინაურებასა და წყალობასა სედა ინანდა და კეზირის სწავლისა დაუფერებლობასა სედა ირცხოდა. ქალი აღარ ინახენა, და რომელნიც დიდებულნი და წარჩინებულნი მესხვისედა მივიდნენ, არ ახატოვა. მართ ერთი წელი წარსდა. მან შირველ სსენებულმან მოგზაურძინ თეპი და ქალაქნი მოიარნა და სამასი ფლური იშოვნა, და ბოლოდ სამკვიდროვე მოავლანდა და კერე იტყოდა:

თუცა აქ ნებიერად ვარ და არა მკვლია რა, მაგრამ სამშობლომს ჭკუნი კაცთათვის მისწენა და სიმბრთელეს იგი უყოფსო, და მუნებური გემო უფრორე გეგებვის პირთაო.

თქვა ლექსი

რა უნდას მიწის სანაცვლოდ თვალ მარგალიტი დაუგო,
უნდას მიწავე სურთან, არ უხანს იგ საუგო.

მერმე შემოიქცა და სამკვიდროსაგან სწრაფად წამოვიდა და მომავლის ყა-
პურუნას სადგურის სიასხლეს დაუღამდა და მუნ გარდასდა. რა ღამემ უამი რა-
ბე გაივლო, სისხლისა მღვრელი ორნი მწინბი, მასვილ მოწვდილნი, რომელი-
სა შიშითა მარისი ღვიძლის გაზობისათვის ფრთხილობდა და ოროლოსანი
თვესი სულის მომნადირებელის მათის ზრმლის რიგით პირსა ფარსა იფარებდა.

თქმულა ლექსი

გულთ განმკვრემელსა თვალთაებრ მუშურნეთ სისხლთა მღვრელის,
ბანაკთა სისხლის სმისათვის სრმალ მოლესვიდა მსვრელისა.

მას კაცსა თავსა დაესხნენ, შეიპურეს, გაძარცვეს, და გაშიშვლებული საბ-
ლებით მაგრად შეკრეს, და გზას გარდაცლივეს და მთის ძირად დააგდეს და წარ-
ვიდენ. შეკრული იგი ამას იგონებდა და იტყოდა: ვიდრეა სულნი მიდგენს,
ერთსა უსტარსა ჩემსა თავსა წაუგუითსაო.

თქვა ტაეში

ნულარ იმდურვი, ჭე, მწირო, მადლობა გმართებს შესწირო.

მას ღამეს შეკრული ესეთის მოკლენისათვის დმერთსა მადლობდა. რა კა-
თენდა, ხელფების ტვივილმან დიდად შეაწუსა, ყვილი და კვალება იწყო.

იტყოდა ლექსსა

გულთ გტვივისან, ასონი, დაიწვევ ღაღადბანი,
მაგრამ შემწესა ვერ ვსედავ, შემჩნეს აქავე დებანი.

ცრემლსა მწარესა თვალთაგან ანჩქრევდა და იტყოდა: ვამე, რასა სისი-
გვდილოსა ადგილსა ჩამოვარდი—ჩემსა ამბავსაცა გეწავინ სტრობს და სულისა
შემაწირებელისა კეშნითა სიკვდილისა უფსვრულად დავინთქმი

თქვა ლექსი

გულ-მტვივარისა ტვივილი რა იცის გულ-დადებულმა?
ჩემს კიდე ვინ სტანს რა მქირან, გლესმა თუ გადიდებულმა.

მას უამსა ყაპურუნას საზრდოჲ სამებრად დაიარებოდა და მის კაცისა ას-
ლორე გაულო. რა მისი მწარე ვაება მიესმა, მიბრუნდა და თვისი კეთილის მყო-
ფელი ჭირში გაბმული ნასა, თვალთა სისხლისა ნაკადულმა გარდმოსხქევა და
უთხრა:

— ეჭა, სასურველო მოყვასო, ჩემო ჭირისაგან გამომსხნელო! ამას ჭირსა ში-
გა ვის ჩაუგდისარ და ესრე რა მოგველენიო? გეწავრმა უთხრა:

— ეჭვს, საყვარელო, ამს საცმ-უნჯაროდ აშენებულსა სოფელსა რაჲცა საუკეთესო სისარულია, იგი უფრო რე ჭირითა და ზრუნვით სავსე არისო!

უთხრა ლექსი

ამ საფუტყრინადმი ვინ უფიტოდ თათული გოლია,
რომე ფუტყარმა არ უცა, კელის უწლოსი სოლია?!

რომელსაც კაცსა ამის სიტყვისა გულის ხმის ყოფა აქვს და ამს საქმისა სიმართლე გამოსცხადება, არცა ამ სოფლის ჭირის კელის ჩხვლეტისა სიმწუნარისათვის შემოდგომის ღრუბელსავით სიმწარის ცრემლთა ჰყრიდეს, და არცა ასალ-ნოაჩს ვარდებრ განაფსულის ყამსა ღხინსა და შებებს აუფადდეს, ამისთვის რომე არცა ზრუნვა და არცა სიმისარულე სან გრძელად არ დაადგრებოსო.

უთხრა შაირი

ესე სოფელი ერთ შირსე მიწვივ არს დაუდგრომელი,
მოგცემს და მალე წაგართმევს სიღრუვე მოუწდომელი!
რაცა არს გაქვს, რას გარგებს? წაგერთმის გაქვსღა რომელი,
და რადგან ვერც ერთსა შერჩება, რადიცა სარ მას ზედ მწერომელი?

მზირთავან მისი შეზურება, გაძარცვა, საქონლის წართმა, და შეკრვა და დაგდება ყოველივე უამბო. ყაზუნუნამ ნუგემინი სცა და

უთხრა ლექსი

უმიდლოთა იმედი ბუღია ღუთის მოცემული,
დღეს დამე მოსდევს ნათელი, ნათელსა—ბინდი ცემული.

მე რაცა ძალ-მაცს ამს შენსა საქმესა ვეცდება, მაგრამ შირველად საუკეთესოდ ეს მგონია, შენ ამს კრულებსაცან გაცხსნაო. მიჭყრინდა კბილითა და თოკები შეაჭრა, და ასლოტე ქოსი რამე შეემზადა, მუნ მიიყვანა და ნუღლი და ხმელი სილი მიაართვა და მუნ მას დღეს მოცდას ეკედრა და განსიკერების წესითა შებების სასთაულთა თავის დადება მოასსენა, —ვირე მე მოკიდოდე, მომილოდინო. თვით მუნით ჩქარად წაჰიდა და მზირთა მათ ეწივა. მათ დამე და დღე მოუსვენებლად ეკლოთ და ერთსა წყაროსა ზირსა მამკრალნი მიწოლაყვნენ და ძილი მოსულოდათ. ნაალაფვეი და საღთები სურვთაცან მოქსნათ და უმიშრად და მშიდად დაწოლილ იყვნენ, სამსრობისას ყაზუნუნა მოეწივა. რა ივინი ეგრე ნახა, დიდად იამა, და მათი ზარტუკები დახსნა, და ფლურები იგი ამოიღო და ერთსა ადგილსა დაიფლა, და მასუკან გამობრუნდა და რაც მათი საჭურველი და სამოსელი იყო, დაჭმარა და სსვაცან დამალა. თვით ერთისა ფარულის ადგილით ჭურჭელა დაუწყო. რა მზირთა მათ გაეღვიპათ, მათის ტვირთისა და საჭურველისაცან კვლარა ჰხოკეს რა. აქა-იქ ეძებდენ და შელონებულნი კვალსაც ვერ შესვდენ. ერთმა მათგანმა თქვა:

— მძანო, წყარო ესე კაცთა სავალი არ არის. აქა გზა წასავალი შორავს და ადამიანთა კვალი არა ჩანს, და არცა კაცთა ნაქმარი მგონია. წყარო ესე ნუ თუ

დეკ-ჭჯთა იუოხ? ჩვენ უმეტრებით ესეთი საქმე თავს შევამთავრეთ. აწ ჩვენ მადლი ღმერთს მივცეთ, რომელმან შათის სელისაგან გვისსნა და ცოცხალი დაგ-
წინით. ადრე ვივლტოდეთ აქათ, რატლად სულისა ნაწილი შეგერწმობა, სწრაფად
იგი გარდავსვენოთ!

თქვა შაირო

უდაზნოს ჭჯით საესეს მკუდრით, შევიფარებით,
გული ვიწრონი ხალხლისა სიფარდით გავამწარებით.
სოფელმა აწსად დაგვიდო, სადაც რომ შევეწყარებით,
და უცბოთა გოსათა მავალთა თანხი სულ დავიმწარებით.

მასუკან მათ მზირთა შიშისა მისგან გულ-აღძვრით ზირი სინჯარის გოსსა
დააბურეს და ვლეს.

უთქვამთ ტაეში ჩახრუნსაული

რაც ცისა ველსა, გრილსა და სველსა უნჯი იზოვა მიწას დებული.
ეაზურუნამ მგზავრი იგი მას წყაროსთან მიიყვანა და მისი წანართმევი
ფლურები და რაც მათ მზირთათვის დაეზარა ყოველივე მას კაცსა უძღვნა. მან
მგზავრმან თვისი იგი ფლურები აიღო და მათ მზირთა ნამდრტევეი არა რა ინ-
დომა. ეაზურუნას მშვიდობა მისცა, ქალაქსა მას მომართა. მისი გზა ტყისა
მის გამოსავლელი თურე იყო, სადა ვეფსი იგი გვარობდა. შორით ვეფსი დაი-
ნასა, ლომისა ამსგავსა, დიდად შეეშინა და დამალვა ეწადს. ვეფსისა უყივლას: ნუ
იშიში, მე შენი მოყვარე ვარო!

უთხრა ტაეში

უველა მასსოკს ნაკეთვარი შენი, ჩემსკედ დანაკალი!

რა ახლოს მოვიდა, ეთაყვანა და დიდი მადლობა მოასსუნა და მცირესა
ხანსა მუნ განსვენებსა ეაჯა. რა მგზავრმა დაიტადა, ვეფსი ჩქარად წავიდა, სტუ-
მრისა სამაზინძლოს შოკრისათვის აქა-იქი კლიდა. თურე მას უამსა სელმწი-
ფის ქალი მას წალკოტს გარე სეირნობდა; სკედ შესვდა ძვირ ფასის სამკაუ-
ლითა შემკული. ვეფსი შესთქრა და თავი მოგლიჯა, და სამკაული აგლიჯა და
მას მგზავრსა მოუტანა და მიართვა. მგზავრი დაესალმა და ქალაქსა მას წამო-
ვიდა. რაჭრომსკედ სკედ ვალდებულობა მოაგონდა და თქვა:

— მსეტას ესოდენი სიკეთე შემომსდგესო და ესოდენი სიმდიდრე შემ-
ძინეს, თუცა რაჭრომსკედელი მნასავს, იგი გონიერი კაცია, თუერთა ქვეშეა გა-
მეგების, არამთუ სსვა ზატოვი და მასზინძლობა დამაკლასო. ამა ყოველსა ჩემ-
სა ნაშოკარსა მას მივუტან და იგი ღირებულად გამიყიდის და დიდად მასარგუ-
ბლებსო. — რასაცა უამსა სელმწიფისა ქალისა სიკვდილი ქალაქში გაცხადდა, მას-
ვე უამსა მგზავრი იგი ქალაქად შევიდა, და ყოველი სიმრავლე დარბაზს შეკრე-
ბულიყო. მაშინ რაჭრომსკედელი სამალავის კუთსიდამ გამოსულიყო, თვისსა მო-
ყვარესა ვისმე ნასკად ეძებდა: ამა ამისა გამოკითხვა ენება. მაშინ მოგზავრი
იგი, მასსკედ ვალდებული, შესვდა, დიდად გაინარა და ზატოისნად თვისსა სად-

გომის შეიწვივა. რა დასვა და მოაღერისეს, მერმე თვისი ამავე და სელმწიფის სამსახურით გამოვარდნა და ყოველივე ყოფილი წვლილად წარმოუთხრა. მან მოვარდნის ნუგეში სცა, და გული დაუღვა და მერმე უთხრა:

— ეჭა, ძმაო! თუცა სოფლის უსანობისაგან სვასტანგი და სიმდიდრე მიგლებია, მე რაქროთა და თვალთა ჰატიოსანთა და უფასოთა მარგალიტისაგან ფარღული მსჭეს, და შენ თვალთა მინობელი ხარ, — ესენი დამიფიდე და რაცა გინდა შენთვის აიღე, სხვაჲ მე მარგუნეო. — რაქრომჭედელმა ყელსაბამი იგოსოსოკა და მოვარდნა მოართვა. მამინვე იცნა, რომელი მას სელმწიფის ქალისთვის შეეძინა. მერმე უთხრა:

— ესე ჰატიოსანი სამკაული ფას-დაუღებელია. აწ შენ გულ-ღებულ იყავ და მსიარულ: ამა ცოტასა ხანსა შენა დიდსა დიდებსა შეგძინებ, და შენ აქა გულ-ნებიერად იყავ, ვირე მე მოვიდოდეო. მერმე ესე მოიგონა და იტყოდა: ესე კაი ბედი მომეტა. მე რადგან სელმწიფე მრისსავს, და აწ თვისისა ქალისთვის მწუნსარეა და თვისისა ქალისა მკვლელსა ეძიებს, აწ მე ხერხისაგან უცდელად არ დაკდები და ამის უგეტესსა გერას მოვიხრობებ: ამა მოვარდნას სელმწიფესა სელთა მივსცემ და ყელსაბამს ვანკენებ; ამას მოჭკლავს და მე ჩემსა დანაშაულსა მამატივებს, და ამა ფარღულსა სამთსრობლად მომცემსო და პირველსავე ჰატიოსისა და სარისისა აღმიყვანსო. — მივიდა დარბაზისა კარსა და დაიძახა:

— სელმწიფისა ქალის მკვლელი დამიჭერია და მისი ყელსაბამი სელთ გამომირთმევიანო. სელმწიფეს რა ესმა, ფარღული ითხოვა. რა ხანსა, იცნა და მანდატური გაუსივა და მოვარდი ჰურობილი მოიყვანეს. რა სხობლად თვისი თავი ესრე მყოფი ხანსა, რაქრომჭედელსა უთხრა

ლ ე ქ ს ი :

მოყვარე, მომკალ უწყალოდ მოყვარულად აქა ღებითა,
მტერი არ მოჭკლავს ამ გვარად მტერობის დაქაღებითა!

ამისთანა სარეწავი არ გმართებდა ჩემთვის მოსაცემლად! სელმწიფეს გარისსებულსა ესე ყოველივე მართალსავით დანასკეო? რადგან ყელსაბამი ნიშანი სელთ ეჭირათ, აღარ აუბნეს რა, ჰატიომად წაყვანა ბრძანა — ადღეს უცალოდ ვარ, ქალისა მწუნსარება მსჭეს და მისის დაფლვისა და სულის გაკებისა. აწ ქალაქი გაბანსრულსა მოაგულთ და იგრე საზურობილესა დაბით და სვალე მოკალთ! მას კაცსა რა აქა-იქ ატარებდენ, მან გველმან სოროთ თავი გამოყო. თვისი მომჩინელი კაცი ვანჭიჭებული და შეკრული წასა, უმსირდა და საზურობილესა მას შენა შეჭყვა. მივიდა და ჭვითხა, და მისი ამავე სცნა. დიდად დაუძმინდა და უთხრა:

— მე გითხარეე, მას კაცსა მინდობა და პირის-წყალი არა ამოიყვან მეოქი, და არ დამიჭერეო!

უთხრა ლექსი

მე მასვე დღეს ფარადის იმედი გარდამივარდა,
რა შეიდი გული სადვე შეინისის სელთა მივარდა!

მგზავრმა უთხრა: ეჭა, საყვარელო მოყვასო! ჩემს დაკოდელს გულს, რომელს საღბუნსა გურნებად ადებ, ეგე უფრო რე აწელულებს და სხვა სარგებელი არა რა აქვს. მე რაცა მჭირს, მეყოფის, შენისა სიტყვის უსმენარობითა.

უთხრა ცაქში

ქალაქთა საკიცხველი ვარ საქვეყნოდ შერცხვენილია.

სხვა რამე მოიგონე, ნუ თუ შენითა შეწვენითა სული მოვაჩინო. გველმის უთხრა:

— გუშინ სელმწიფის დედას დაკვებინე და მის წამლისათვის ქალაქი ესე შეაჯერეს და ვერა რა ღონე დაიდგეს. ესე ბაღასი შეინასე და სვალე შენ მოგძებნიან და გკითხვენ გველის ნაკებისა წამალსა, და შენ ცოდნა იხიე, და რა სელმწიფეს ამას მოასსენებენ, მიგაწოდეს; და რა მისვიდე, პირველად შენი სარჩელი წარმოუთხარ და მერმელა წამალი დედასა მისსა ასვი. ეგურნება და ამი ფათურაგსა გარდაჩნებო.

მგზავრმა მადლი ჭკადრა და გველი თვისსავე ადგილს წავიდა.

დიღასა ადრე გველი სელმწიფის დედისა სახლთა ერდოთა აღსდა და სავკამლურისაგან ჩამოჭყვივლა: გუშინ რომელი მგზავრი უბრალოდ სახურობილესა ზატიმარ ჭყავთ, მან გველის ნაცემის წამალი იცის და იგი გეურნებსო! — მამან შვილიცა დედასა თავით უკდა, რომლისა მწუსარებითა ქალისა გლოვაცა დავიწყებოდა და მეურნადნი უსსდენ და მისსა წამალსა ჭკითხვიდა. რა სმა ესე ესმა, ერდოთა კაცი აგზავნეს, — ვინ არის, მოუწოდეთო! სულიერი ვერ ჭზოკეს, და მათ ზეგარდამოსა სმასა შესწამეს და გული დააჯერეს. მამისეკ ზატიმარი იგი გახსნეს და სელმწიფის წინ წარმოადგინეს. მგზავრმა თავის მართლობად ესა აღძრა და მოასსენა

შ ა ი რ ი:

ეჭა, მეფეო! სამართლად მსჯავრნიცა შენნი დიდობენ, შენს კართა წინა მუხთაღნი და ცრუნი ნუძცა ფელიდობენ; ეოჯონი მტყუანნი საჩქელსა შენისაძც სმლითა რიდობენ, და ჩემი სტან სწორი სიმართლე, საკვდავად რად მიმზიდობენ?

გველ - ნაცემისა წამალი დია გამოცდილი მაქვს და ქვეყნისა დედოფალი ღსინებასა ადრე ჭზოკებს; მაგრამე პირველად ჩემი სიმართლე, ანუ შეცოდება თქვენმა მალაღმან გულმან სტნას და სელმწიფურისა მსჯავრითა ორიოდენ სიტყვა მისსა სვე-სვიანობისა შემკრებელს უურსა მოასმინოსო.

მოახსენა შაირი

ეური მოუზვარ, მადლო, ამ საჩივრისა სმენასა, ბლებსო. — აწვი, კითხოვ ვედრებით, სურვილით აღვსძრავ ენასა: ვე ვამსა მგზავრნიცა არ არის, უდავად წიქს მიწვივ ქვენასა, ბულიყო. მამინ მითილსა ვერ ჭზოკებს აღსაფრენელად შენასა! ევარესა ვისმე ცგულთა მის მგზავრის სიმართლის ეჭვი შევიდა და საჩივრის იგი, მასზედ ვა დასცა. მან მგზავრმან კადნიერად და პირ-სწორად და სრუ-

37
ქვედა
და ავი

იქნის ჩაქუჩი

ლის წესითა თავისა გარდასავალი უოკლეივე მოახსენა და მისი სიმატლვე ხელ-
მწიფის წინაშე გამოხრწინდა, მერმე ბალახი იგი რძითა შეაგბო, შეასვა
სნუელსა და მასინვე საკურნებელი ნიშანი გამოაჩნდა. ხელმწიფემ ზატოასანი
სამოსელი შემოსა და მრავალი უბოძა, და მისი სარჩობელი შიშთილი რქო-
მჭედელსა ელოდა. რომელსა ფლურთა და ფარღულისა და ხელმწიფისაგან ამა-
ღლებისა იმედი ჰქონდა, მას მრისხანე მანდატურნი მიუხდენ და მგზავრისა ნა-
ცვლად იგი ჩამოჭვიდეს. მას უამსა ეკეთისა ცილის შემწამებელსა კაცსა ძელზედ
დააშთობდენ, მისსა საკიცხელსა გკამსა ცილის წამებისა და მიუნდობლობის ნა-
გავთავან სავსესა განავაეს და მისი საფერი მისავებელი მიაგეს.

თქვა შიარო

ნაცვლის გეზისა სოფელსა თუცა ესხლო მშვიდობით,
სხვასა ბოროტსა ნუ უსამ, სული დაიცვე რიდობით;
კეთილი გინდეს, კარგი ქმენ, იყავ უფლისა მინდობით,
და თვარა რასაც იქმ, მოგსვდება უნამეტნავე დიდობით.

ესე არს სამეფო არაკი კარის გამკეთა და უმათა და მოსამსახურეთა რი-
გინად გასინჯვა, რომელ მეფეთაგან ხამს გამოუცდელად არავინ დიდსა საქმესა
არ შეახან და არცა გამოუკვლეულად რისხვა წარმოთქვან, და ამას ცდილობდენ—
თვისთა სიმაღლისა დროსა და უამსა სააქაოსა სახელოკუნად იყვნენ, და საიქიოსა
ამ საქმით კეთილად დაიმკვიდრონ.

თქვა შიარო

ცა მიწევი ბრუნავს, თითოლსა აძლევს უამ-უამად შრომასა,
უის რა ნობათი მიხვდება, თუცა სცნობს მისსა ზომასა,
არცაღა იგი შეჩება, შეჭკრვია რისაც ნდომასა.
და ნეტავი მას კაცს, რომელი განერას ღვთისა წერომასა!

კ ა რ ი ი ლ .

მოსულს საჩემოდ კაცის ვაჟაშვილსა და დას
მოვლინოს, მოითმინოს და ვაჟაშვილსა.

რა ჭკუენისა განმგება რაიმ სარგებლით სავსე ესე აჩაგები და სწავლები,
რომელი დიდსა საუნჯესა უშირ-ოვსე იყო და სიბრძნისა და მეცნიერებისა სპე-
გალითა სავსე სკოერი წარმოყრილი ნასა, და მის ბრძნისა ენითა სუელითა და
გულითა განისვენს,

უთხრა შაირი:

ვისცა სურვიან მწუერვალთა ურწუელთა გელთა მკვალთა,
გულის ზღვისაგან წყაროთა სწავლის წყალს ჰპოვებს მრავალთა,
გულ-სსნილნი გონებისაგან გვითხრობს თავს გარდასავალთა,
და ცოდნას შეუერებს ყოველთა, ვითა მუჟირი სჩავალთა.

უთხრა: შენგან ჩემთვის გარკვილობისა სსქმენი სსზღვართა გარდასცილდა
და მრავლისა გამოკითხვისა დაუნებითა უგატრობისა მითათა აღიწივა. აწ შემო-
გლებულა და ამზვისა სიგრძისა თოკი გაწევეტას ღამისა რადგან ესოდენი დაშ-
ვერ, მეთასმმეტე ანდერძის თარგმანი წარმოაჩინე — მეფეთ ქტევისა, რომელი გვა-
რინათა და ბუნება-კეთილთა კაცთა უსამსთ გადიდება და წყალობა, და უგვარო-
თა და აბუნებათა და შეუგებულთა მის გვარად შენსავა, ესენი რაც ბრძანეთ,
მოვისმინეთ. აწ ამისიცა წყალობა მოიღე ჩვენ ზედა, ბოლოსა იგი ანდერძიცა
გამოგვიცხადე, მას რა იგავი აქვს. ჩვენი და მშვიდი, კეთილ-მეტნიერი და
მცოდნინარე ჭირთა მასეთა გაებმის და გულ-კოდლობითა შესტირდების, და
უგუნური უმეტარი, უცოდინარი და გაუსინჯავი შებითა და მოსვენებითა თვის-
თა დღეთა დასაძებენ, და ვერცა მას პირველსა თვისი ჭკუა და ცნობა შეეწე-
ვის, და ვერცა მას მორკესა უჭკუობა და უგუნურობა აზიანებსო; და ესეცა გვი-
ბრძანე, სერსითა და ეშმაურობითა რომელნიმე სარგებელსა შეიძენენ და ჭირი-
საგან მორჩებოან, რისაგან არის, და ანუ კაცი რომლის გზითა სსწადლის ად-
გილს მიიწვიოსო? ბარამან მოასსენსა:

— ეჭა, მეფეო იგინი ბედისა და ბედნიერობისა ასპარესთა რბიან, და
მით მისვლებისა დიდებასა და ჰატოვსა, მაგრამე მისის მოსავლის მოსთვლება
ღვთის განკებულებასა ზედა ჰკვიდაო. ყოველისა კეთილისა სსქმის მიწეზი ღვთის

განგებულება და მისი ბრძანება არის, და სოფლისა კამით კითხვებითა მოსაყ-
ლის წესია, რომე მათ შუა მიწისუბი და ესეთნი საქმენი გამოიჩინებინ და მით
იქმნებინ. მრავალნი მცოდინარენი, ბუდნიერობის შესაფერენი, ერთისა დღისა სს-
ზრდელთა ნატრულნი არიან, და მრავალთა უფუნურთა, რომელთა არა შეენის—
ტიოხსნად სიმიდღრის სნატათა სსქანაო.

თქვა შიარი

უძეკრათ მისცა დიადი, ბრძენთა ანატრა პურია,
უგვანნი სეკით თაგს დასსსა, ქველთ არ მიუზურა უურია;
ლომს ჭაბუგს ავი მეუღლე, ცუდს მისცა მოსასურია,
და სოფლისგან ნურა გიკვირს რა, ეს ასრე საცნაურია.

რადგან ესრე არს, მაშე არა რა არს კეთილი ღვთის მოწყალების კიდე, და
მას უნდა მივუნდოთ. თურც კაცსა სრული სიბრძნე ჭქონდეს, მით სიტყვსლე და
სიმიდღრე არ იქმნების, და მრავალ საზგებლანი სულოვნება თუ იცოდეს, მის-
გან საწილსა სამოსელი არ მოიქსოვების; გინა სატილთა შენიერი იყოს და
ფრად კველური, არავისი საწადელი შეიქმნებისო. რაცა ღვთის ნება არ არის,
მოსავალს საზგებელი არა აქვსო. ერთსა უფლის-წულსა ესე არავი კარზედ დაუ-
წერია და სასსოკრად დარწმინდა, და ამ სიტყვასა ფერ-კეთილი არავი და
ტკბილი იგავი აქვსო. რაიმ ჭკითსა, როგორ უფთილან?

ზარამან თქვა არაგბ

უთქვამთ, საბერძნეთს ერთი ცამდი ამადლეული მეფე იყო,—

თქმულა ლექსი

ძალადი, ბრძენი, მდიდარი, უხვი და განგებანი,
ძალ-დიდი, მებრძოლთ დამცემი, გონებას ნათელ-მზანნი.

არნი ძენი ესსნეს ყოვლის კეთილით შემკობილნი; ძნელთა საქმედა კამ-
კველნი და მცოდინარობით გარდამატებულნი.

თქვა ლექსი

ძას ერთსა გულნი კაცთანი ლხინით აეკსო, შევბითა
ძეორის სამართლისაგან არ ვინ ჭკუნესოდა ვებითა!

რა მეფე იგი ამიერ სოფლით გარდაიცვალა, უფროსმა ძმამა მამის საუნ-
ვე სელთა დაიზურა და ბუდნიერობის განმკეთა გულნი ალერსითა, ლიქნითა და
ფერობითა მოინადირა, და საბოძრის საგდებლით შეკრა და ამ საქმით მამის
ტასტათა დაჟდა.

თქვა ლექსი

სვე მღვიმარე მხიარულად მამის ტასტას დაემყარა,
სმანი სრულად მოიმტკიცა, უჩხნი მისნი გაცაჭყარა.

უმცროსმა ძმამა რა ნსსა—სამეფო ბოლოკარკაძის ჩრდილი უხუცესსა
ძმას თაგსა დააყენა, და სვეთა განმანაწილებულმან ბუდნიერობის ცხენის სადავე

მას ხელთა მისცა, მას შიში რამე შეუვიდა: ნუ თუ მიზეზი რამე მოიგონოს?
ამისთვის მოშორების ბარგი გზას აჭკიდა და მწირობა იტვირთა. მგზავრ-
ბის მატყვი აღიჩია, ტირილითა და მწუხარებითა საგზალი აიღო და შირი
გზას დააპყრა.

იტყუდა შაინსა

მოგშორდი, სამკვიდრებულა, ვირნიე მგზავრთა რიგია...
გელარ დაკდგები, წაცვალა სად მივალ, ვერ გამოვია...
შემუნანი ნუზლად შემოიკრავს, ურავ საგებლად მივია,
და სულთქმის მასვილსა ლესულსა გლას გული ზედ ამივია!

მან ურმამან მარტომან შორსა და გრძელსა გზასა დამართა. ერთსა ად-
გილსა რასმე გარდასდა, თვისსა მარტობასა და უცხოობას ტირილად და
მოსთქმიდა.

იტყუდა შაინსა

თვალთა მდის ცრემლთა ნაკადი, შივა სისხლია რეული,
გული ნაღვლითა სასუე მძქეს, ურვანი ზედ მარეული;
მძისა შიშითა გაჭრილი, იაკობ ვით ებრაული,
და ბოლოდ არ ვიცი რა მიძქეს, აწე ვარ გარდასრეული!

მან ღამე იგი მარტომან გაათენა. მუარესა დღესა რა გულისა გამამხიარუ-
ლებელმან შირ-შენიერმან მზემან ცისკრისა შემდგომად ნათელი დისკო აჩვენა,
ნინოფის ფერად სიჭრელემა ფარდასა უკანით ელვარე სასუ მოთქმეთა აღმოუ-
ბრწინვა,

თქმულა ლექსი

წყალობის კარი გააღო, ცამან უხვობის მთაველმა,
მისგან მიიღო შენება მიწისა შირმა ყოველმა.

მან ურმამან სვლა იწყო. მგზავრ ერთსა ჭბუგსა შესვლა. ახალი წვერგა-
მა, ბეწვ სათსა, ტურფად შენიერსა, დია სუფთასა, დიდად კველუცსა, მისი
შეურა და მეგობრობა დიდად გაესარა. რა თვალი შეადგა, მეტად გაჭკვირდა:
სილამაზითა სრული, რომელსა ტანადობითა შემწვანებული კვიპაროზი დაეჩაგრა,
მისის სახისა შენიერებისა შურის ცუცხლსა მთვარის გული დაეშინათ; მისი
ახალ აშლილი წვერ-ულვასი საშროშინის ბიბინსა ჭკვანდა, მისი შირი—ვარდი-
სა სუნელსა ფურცელსა და ამბარ ცხებულსა გაეჩაჩოსა.

თქმულა შაირი

ვარდთა, ჟინჯულა შეერილთა, უგვანდა ღაწვთა არენი,
შროშინზედ ამბრის მარცვალი ევარნეს მისაჯარენი.
რკინისა ჟაჭვთა შეპურობით შუა შეეგდო მთვარენი,
და განცვიფრდის მძისა მჭკრეტული, თუ ნასის მოცინარენი!

მეფის მემან რა გულისა გამამხიარულებული მისი ნათლის მსგავსი სასუ
გაიტადა,

თქმულა ლექსი

სათსა და გიშერს გაეწნა ბროლ ლაღთა მიდამონია,
ვეცხლს გარე სავსი მოჭკროდა თვალთათვის საამონია.

გონებსა ეგრე თქვა: მწარისა ცეცხლის დაგვა ამა გაყისა შეერამა დამიშრი-
ტაო, და ამა კელისა მძაფრისა სიცხისა ჭკრტილმა საროსა ჩრდილსა ქვეშე მო-
მიგრილათ.

ტ ა ე შ ი

დიდი არის შესაწყევნად ამსანაგი ჭპოვოს ვარგო.

მერქე ორნივე იგი ჭბუგენი, ვითა შემწკანებულნი იასამანნი და მრნობლი
სამოთხის ნერგნი, ერთმანერთის შეთვისებითა და ალერსითა საზრუნავი აზო
უდაბურნი სალხინოდ წალკოტად შექმნეს და ეგრე ვიდოდეს.

უთხრა შაირი

ჯოჯოხეთისა სიმწარე ნიადაგ მოსაგონია,
სშირი გაუბა უღსენი სადგურად დასაღონია,
იქიცი მოალხენს თუ ჭპოვა მოყვასი მოსაწონია,
და რადგან აქ გნასე, ეგრე ვარ, ვით ჩემი სახლი მქონია.

მცირე რა გლეს მეორესა სავანემდის, ერთი დიდ-ვაჭრის შეილი შეემგ-
ზავრა მეცნიერი, თვალ-მასვილი, კეთილად მჩრეკელი, ჭკუისა შორს დამნახვე-
ლი, რომელი საქმის გამჩრეკელობითა და სიბრძნითა დამისა თოქსა დღეს კი-
სურთა მოახამდის, და გაჭირებისაგან მოჩინისათვის მისის სივისკასითა მეო-
თხეს ცათა მეოფსა მზესა სფეროსა კიდითგან ხელსა მოჭკიდებდის.

თქმულა ლექსი

ამსანაგი მოუვიდა კისკასი და ენა ტუბილი,
ბრძენი, სვანჯთა გამოძგები, ვით სული და ვითა ტუბილი.

იგიცა მათ გაჭყვა, და მისი ბედნიერი თვლი მათის ჭკრეტითა გამხიარულ-
და. შესამესა დღეს ერთის გლეხის შეილი, ძლიერი მუშაკი, მხუნელად ვარგო
და გამოცდილი, და წალკოტისა სული და დასხმაცა დია კეთილად იცოდა, ესრე
ბედნიერი იყო, თუცა სმელი სეჲ მიწათა დაერგო, მენაყოფესა ნერგსავით ხილ-
სა მოახსამდა, და მხუნელობით მისი იერსი ესრე დაცდილი იყო, რომელსაც
მიწათა ორნატსა გააკლებდა, დაუთესკვლად ნაყოფსა მოსცემდა.

თქმულა ლექსი

ხილი დარგის და შესწავართის, გაახშირებდა ბაღებსა,
ძრავლად მოიძვის ნაყოფი სახუნელთა, კვალ განაღებსა.

იგიცა მათ შეამსანაგა და ოთხნი საყვარელი მოყვასნი, სიკეთით სრულ-
ნი, ერთმანერთისა ალერსითა სამკვიდროსა მოშორებებისა ზრუნვასა იჭარებდენ
და გზათა და სავანეთა ფერხითა ზომდენ და ერთმანერთისა ჭკრეტითა გულსა
ახარებდენ.

უთქვამთ მრჩობლად

მოუვარეთ თანა მყოფელი ზის, თუ დგას, გაუყარია,
აბანოს სასმილსაც იკადეს, მისთვის უუყუსყარია.

მეგობრით რასაც მოსძებნი, ჭპოკებ, მყარია ბუნებით;
უმოყვროდ ენა და ხელი ცუდია, სტან დაუმუნებით.

ტული თვითელსა მოუყისისგან თითელს გემელსა გაიტანს,
სული თითელსა სიბრძნითა თითელს სისარულს აიტანს.

თითელს ადერსით თითელსა სარკებელს რასმე მოიკებ;
სხვა-და-სხვა კაცთა შესწავლით შეცდომილს გზასა გაიკებ.

გარსკვლავი თუცა კარსკვლავსა იასლა, არის მკვრელად,
მათგან სხვა რამე ნიშატი გამოჩნდეს დაუმრეტელი.

რა მრავალი ვლეს; ბისთურის ქალაქს მივიდნენ. მისსა სიასლოკეს განსა-
სვენებულად გარდასდენ. ოთხთავე საგზალი დალევოდათ, კვცხლისაგან ერთი დრა-
მადა დარჩომოდათ. ერთმან მათგანმან თქვა:

— აწ უამი ესე არის ჩვენის სულ-გამომავლობისა და ვინც რა სულსონ-
ბა ვიცით, მისი გამოჩენა და საქმის ცდაო, რომე ესეთისა საქმითა სარდლო და
სარჩო ვიმოგნოთ, რასაც სანსა ამა ქალაქსა შინა ყოფნა შევიძლოთო. უფლის
წულმან თქვა:

— ქვეყნიერი საშოკარი ღვთისაგან მოგვინიჭების, ჩვენისა ცდითა და მო-
ღვაწებითა არა რაჲ შეგვეძინებს რა. რომელიც კაცი ჭკვისა მქონებელია, მისი-
სა ნებისაგან კიდე არა რას მოინებებსო და ამა წარმავლისა სოფლისა ნდომი-
სათვის, რომელი სასურველსა სიტოცსლესა წამსა შინა წარიტაცებს, რადღა
ვისმე თავსა შეაწყნსო?

თქვა შაირი

ქვეყნა მძოვრს ჭკავს, ზედ ორბთა უნგარიშოდ მსხდარეთა,
მას მურალსა გლეჯენ ჩარბითა, ტუბილად გემობენ მწარეთა;
თან ილალიან, იბრძვიან, მიმხვდარნი მიუმხვდარეთა,
და დაფრინდებიან, ივლტიან, მძოვრს დააგდებენ არეთა.

რომელსაცა ძლიერებისა საგანგიოდამე ნაწილი მისცემია და რაჭიკა გან-
წესებია, მას სისარბითა და მრავლის ნდომითა აღარა მოემატება რა. ანგარის
კაცის საქმის მოსავალი ცოდვის მეტი არა არის რაო.

თქვა შაირი

თუცა ანგარი ურიცხვთა შეიკრებს უნჯთა ყოველსა,
ძღვეურის მეტს კარას დასარჯავს, კერც ნასავ მისსა მშოკელსა.
რაცა გეყოფა, დასჯერდი, მეტი ნუ გინდა მშოკელსა,
და შეიკრებ, ცუდად დარჩება, ღმერთს გაარისსებ ცსოკელსა!

მან შეენიერმან ჭაბუკმან თქვა: კველური სატი და სილამაზე საშოკრის
გზას, და სიტურფის მიზეზი და სიმწყარე საქონლის შემიძინებელია. სადაცა
შეენიერი არის, სვასტანგი მისი მონას; ვინცა სასე ლამაზია, სიყვარული, გაწ-
ყობა, შეთვისება და სიტუბობა მას შეეყრებისო.

თქვა ლექსი

სახე შევნიერს შემსურენ ყოველნი გაცნი თვალითა
მისია ყოველი სიმიდირე, არ დამძიმდება კალითა!

დიდ-კატრის შვილმან ერთი უსტარი თვისისა საქმისა შირთა ზედა წი-
კითხა და თქვა:

— სილამაზესა და კველუცობასა საკატროთა შინა ეგოდენი ფუსი არა აცს,
არცა განმად შეინახების და მცირესა სანთა შინა მისნი თავნი და სარგებელი
განჭარდების. ძართალი რჩევა და სწორი განზრახვა, მეცნიერება საქმისა და ყო-
ვლისა განსაკებელისა თავი ესე არს: რომელმანც საჩხოს ფერხი სიგლასაკისა
ჭკასა წარსტეს, მის შუამგრობის სელის მხურობელი ჭკვის მეტი არა არის რა
რომელსაც საჩხოს სარგებელი არა დაუშეთს, მისი მომზადება სუიდა - გასყო-
დვისა ცოდნის მეტი არა არგებს რა.

თქვა ფისტიაკურა

თუცა საქმისა მოქმედებასა ჭკუ საფუძველად ჭკუა დაუდგა,
გულთა საღვინო კარი გაუღო, სიგლასაკესა ფერხი გაუდგა...

მხუნელმან მან უთხრა: ჭკუა და რჩევა ნიადაგ კერ ისარგებლებს და ყო-
ველსა უამსა შესამინელსა კერ შესძინებს. თუცა ჭკვითა და მეცნიერებითა ბედ-
ნიერობა და სიმიდირე მოიგებოდეს, და ცოდნითა და მეცნიერებითა, რჩევითა
და მისდომით საბედნიერო დროშა სასელმწიფოსა ასწარუნთა შინა აქმართათ
და სუ-სვიანობისა ნერგი სიცოცხლის რუს კიდეა დაენერგათ, მაშა რასათვის
მრავალნი ჭკვიანნი და ბრძენნი გაცნი მდღეერისა უბოკარებისა დილეგთა პატიმარ-
ნი არიან, რომელი ხეუნცა თვალითა გვინახვან, და უმეტარნი და უგულის-ხმო-
ნი სინარულია წაღვოტსა გამდიდრებულნი რბიან და განსცხვრებან?

ბრძენთ უთქვამსთ ლექსი

რას მისტუმს უცოდინარსა სადავეს საწადლისასა,
მცოდინარისთვის ეს კმაა გმობისა გასაძლისასა.

მაშე, რომელნიცა მუშაკობითა და ოფლითა იჭირებს და მის ხელსნობი-
თა სარგებლობს, მსარულებისა და ღვინისა სამკაულითა გასრულებულა.

თქვა შაირი

დაშუერ მუშაკო, უნჯს ჭბოკებ, ნუ რად ნუ მოგწუენდებიან,
ბრძენთა სწავლანი შენთანი გაცაცვდებიან, დნებიან.
მეფენი ხმელთა მხურობელნი, ვინ მტერთა უმაგრდებიან,
და საზრდოს მუშაკთა შესთხოვენ, საშოკრად ექნებიან.

მათ რა თვისი სიტყვა დაასრულეს, რიგი უფლის-წულსავე ხვდა და ევე-
დრნეს კვლავ მის სიტყვასედა საუბრისა წარმოთქმად და მის დათარულისა ახს-
ნისა და გარჩევისათვის. მერვე უფლის-წულმა ბრძანა:

ღ ე ქ ს ი

მუშაენი ჭკრითა ან სძრცვიან, არცა ობოლთა არბევენ,
მიყენი მდღეარს ან სჟერან, მათ ჭირად ცხენთა არბევენ.

მე მასვე სიტყვასა ზედა ვდგეარ. რომელი პირველ ცოტა რამე მოვიუბნე, იგი მართლობით მითქვამს. ჩემნი ესე მოყვასნი, რომელსა აქვთ, შვენიერება თას-დაჭედებულად და ჭკუას სათაგნოსა თავია, და მუშაგობა საშოკრისა და მოსაგებელისა ხელთ მომცემელი. მე ამითი წინამდღეობი არც ერთისა ვარ, მაგრამ ჩემი სიტყვა ეს არის: თუცა ღვთის განგებულებისა შვენიერება ფარდაგსა უგან არ გამოუბრწყინდების, მანობამდე სიღამასე და კველუცობა არ გამოჩნდება; მანამდის განგებულების მოსაგლის დუქნის კარი არ გაიღება ჭკვითა და მეცნიერებით გარბეგული, მათგან წინ წაყვანით სავაჭროთა შინა არ გავა მუშაგობა, რომელითა საზრდოსა მოშოგება მოგვეცემა, რომელი ღვთის ბრძანებით პირველად ხელ გამომაკალთავის განწყესებულა, რომელისა სარგებელი სენით და თესვითა ერთიცა სვარბლისა მარცვალად თუცა ძლიერების კალადამ სხუელის რუნატა არ დათესილა, იგი სუვილსა ვერ დაისხამს. ღვთისა უნებურად რაფცა რა მოსაგონარი გამოწვლილვით გონების მაგალითზედ დაისხება, ბოლოდ სრულებით მოარბდება. რომელიც მრავლის მეტყველი ამას საქმეზე ენა-მჭკერობით ცილებას იწყებს, ანუ სხვათა წინააღმდეგოტ მეტყველებათა იწყებს, თავსა თვისსა ცუდსა შრომასა შეამთხვევსო.

უთხრა ჩანრუნაული

რაცა დავსახე, მას ვერ მივასე, ცუდად წამინდა რიტორებანი,
ჩემთა ენათა ნათლად ჩენათა მოაკლდა, დაშერა, ვერ ქმნა რებანი.

მაშე გამარტლდა. თუცა ღმერთმან მოინება, ყოველსა კაცსა საწადელი დაუშრომელად და დაუცდელად მიეცემისო, და თუცა ღვთის ნება მის მოსავალში არ ურეკია, მრავლის ცდითა და მოჭირებებითა სარგებელს ვერ მიემთხვევარო. მაშე ღვთის ბრძანებასა და განგებასა კაცი უნდა მადლოდეს და მას მიენდოს და მისგან წყალობას მოკლადესო.

თქვა ღექსი

ჩვენი ღონისა ძიება განგებას მიუბაროთა
იგი კმა და გვეყოფა, არა თუ მიწა ვბაროთა.

რაკარადაც მან მსოფლიომან მხენელმან თვისი საქმე ღვთის წყალობაზედ მაგდო და მცირესა ხანთა შინა საწადელსა. ხელი მაწვდინა და ნაღვლისა საზურობილისაგან გამოვიდაო. მოყვასთ ჭკითხეს, როგორ ყოფილარ?

უფლის-წულმან თქვა ზრაკი

მოყვანათ, ანადოლისა ჭკუენასა ერთი მხენელი იყო ხელ გამომაკალი, სხნისა და თესვისა მოსავალსა მისკენ პირი ექმნა. ერთსა ხანსა მისსა წარსაგებელსა მოსავალი გარდაემატა და მით სამასი ფლური მოივტრა, ისარება და

არა ხარჯდება არცა თვისსა თავსა და არცა ცოლ-შვილსა ზედა. უოკელ-დღეს მას ჩასვსა გახსნიდის, და ფლური დათვალის და ეგრევე შეკრის და მის მხარულის ზაფრანითა სამხიარულად ბაგეს აღიძობდის.

ფისტიკაური

თეთრი ზაფრანის მურელი შეიქმნა, ვით სილი რამე ნაყოფიერი, ზაფრანსავით სიმხიარულის ძომაცუეველი, საყოფიერი.

ერთსა დღესა, წისისებურ, ფლურები დათვალა და ერთსა უჩინართა აღვილთა დაფლვა ენება. ზედ მისი საყვარელი მოყვარე ვინმე კარს მოადგა და ხმა უყო. მხენელს ზედ წარსწრებისათვის შეეშინა და თქვა: «ამა ჩემსა შენიერსა სძალსა ფარდას უგან დაფარავ, თვალი არ შეჭკასო». გუდარსად დამალა, აჩქარდა და სარწუელსა კოკასა შიგა ჩაავლო და მას მოყვარესთან გავიდა. თურე მას საზრუნავი რამე საქმე ედგა და სხვაგან სოფელში თან გაიტანა. ცოლს საღამოდ მოსვლა და საჭმლის დამზადება უთხრა და მას მოყვარესა გაჭყვა. მისმა ცოლმა საჭმლის მზადებას სული მიჭყო, კოკასა წყალი არ იდგა. გარ გამოვიდა, ვატი ვინმე ეზოვა. ერთი სოფელიერი კასაბი დასვდა, ზროხისა სასუილად იარებოდა, მას ეკედრა: წყალი მომიტანე და გასამრჯელოს მოგცემო. მან დიაცმა ფლურთა კოკაში დება არ იცოდა, მას კასაბსა მისცა და (კასაბი) წყლის მოღებად წავიდა. კოკაში რაუნის ხმა ისმოდა, წამობერტყა, კოკივამ ფლურის ჩასვი წამოვარდა. ხელთა აიღო, მძიმე იყო, უბესა ჩაიდგა დიდისა სინარულითა,

და თქვა ლექსი:

ბუდი მას ჭჭკიან, რომ კართა მოადგეს დაუშრომელად,
თვარა მრავლის ცდით ნაშოვნსა რალა უწოდო რომელად?

მადლი ღმერთისა, რომელმან უყუადურად და ბუდად ესოდენი წყალობა მომანიჭაო. აწე ამ ბუდისა შესწრებისათვის მადლობა სსვა რიგად ხმს შეკსწირო, და არ გაკლადდე და ჩემის სელოსნობივამ სული არ ავიღოო. იგი ფლურები თვისის დაჭირების დღისათვის შეინახა, და სინარულითა და სინარბით მას დიაცსა კოკა და წყალი ვუდარ მიუტანა და დაავიწოდა. შირველ რომ ზროხის ფასი წამოელო, მით ერთი მსუქანი უსხი იყიდა და თვისის სახლისაკენ აემზადა. საგანებულსა ჩავარდა და იტყოდა: «თუცა თან კიჭონიო, ნიადაგ შიში მუჭონების, და თუცა ქალაქთა ვისმე მივაბარო, მისის სიმოროთ გუელი არ გამოძლებს და კერცა ვის ვენდობი ანაბარად მივაბარო».

ითქვა ტაეზი

ამ ვამ დანდობა არ არის, ნუ ეძებ, ესე გუემარის!

«მეშე ესე უმჯობესია: ჩასვი ესე ამ უსხსა ჩავანთქა და რა შინ მივიდე, დაკვლა და ფლურის ჩასვი უნებულად ამოვიღოო». მერმე უსხი იგი დასცა და ჩასვი სახათა ჩასხარა, და ძალად ჩანთქა და კემეზავარა. წინ შვილი შემოყუარა, —სოფელში რაცაღა საქმე ქმნილ იყო, და მას კასაბსა იგი მოსამართლეს-

თან უნდა გაგეო, შეილმის იგი უამბო. თვით ქალაქსა გაბრუნდა და უსსი შეილ-
სა მიაბარა. მამის მსგეული იგი თვისით მოყურებინადად სოფელიდამ მოვიდოდა.
აღთქმა თურე დაეღვა ერთისა უსსისა მსხვერპლად შეწირვა. რა ის უსსი ნასა,
შეეკატრა, და რაცა გასაბისა შეილმა ფასი დასდგა, მან მასეად მტირე რამე დაუ-
სართა, მოიყიდა და შინ მიიყვანა; მსხვერპლისა ქმნად გაემსადა. მამინდა თვი-
სი ფლურები მოაგონდა, კოკიდაამ გამოღება მოინდომა. რაგინდ მრავლად ეკუბ-
და, უფრორე მტირედსა ჭბოკებდა. ცოლსა ჭკითსა:

— ეს კოკა რად ისმარეო?—ცოლმა უთსრა:

— შენ რომ სსკმლის მომსადება მიბრძანე, მისთვის წყალსედ გაგვსავ-
ნეო.— რა ესე მოისმინა, სულთქმისაგან შავი კვამლი ამოედინა და ფლურების
დაკარგვის მწუხარებითა თვალთაგან მწარე ცრემლი მოედინა. მისს ესეთისა სსქ-
მის ქმნისათვის ბრძენთა გონება, მისი მსკრეტელი, იცინოდა.

თქმულა ლექსი

რომელიც კაცი უნჯთათვის ჭტირს, კაებს, სულთქვამს კვებისთა,
თავსავე თვისსა გასცინებს, ცუცხლსა მოუღებს კვებითა!

მხენელმან მან, დიდს ხანს ცნობა-მიღების სღვათა დანთქმულმან, გონება-
თა დამზირა და შეღონებისა ცუცხლითა იწოდა. რა ცნობას მოვიდა, მის მო-
სავლისა მოთმენა მოაბოკა, ღმერთს მადლობა შესწირა და

თქვა ტაბი:

დაუთმე ღმერთსა, ეცადე, მისი უხეება აცადე.

მერმე ზროსა იგი მსხვერპლად რა დაკლა და დანით მუცელი გაუ-
ზო, ფლურის ჩასვი ჩამოკარდა. მას კაცსა სიხარულითა გული გარდუბრუნდა
და დაეცა. რა მობრუნდა და ცნობას მოვიდა, ჩასვი აიღო, გასოცა და გასსნა,
ფლურები გამოყარა, აღრიცხა და მალ-მალ აიღებდა, ავოცებდა, თვალთა დაი-
ღებდა და იტყოდა

ტაბისა:

ნუმცა ეწკვის ზვია შენს დღეთა შენაზავია.

გაჭკვირდა და თქვა:

— ამა უამთა ესეთი გასაოცარი სსქმე არა ქმნილაო, და არცა ესეთი უცხო
თვალთა უნასავს, და არცა ესეთი გასაცვიფრებელი ყურსა მოსმენიაო, რომე ესე
ილეკრო მე ეგრეთვე უგლებლად მომივიდაო. აწ ამას იქით ამისი დასამარსავი
ადგილი ჩემისა წელითა კიდე აღარა სდა იზოკებისო, არცა უმისოდ ჩემი გამ-
ღება წამსაცა შინა აღარ იქმნებისო!

თქვა ღმერთსა

შენს მოშორებებს ვერ გავსძლებ, წამს ვერ გაგეურებია,
სულისა უსაწადლესო, ნასვად მალ შეგეურებია!

მასეკან მსხენლბ იგი ფლურთა მათ აღარ მოიშორებდა. ამისთვის ცოლი

სიტუაციას უგებდა და ეტყუოდა: თუცა შენ მართლიად ღვთისა მინდობილი ხარ, რასათვის ღვთის მინდობას ან იემატე და უნჯთა და ფოლთა მინდობისარ? ესე სიტყუეჲა. საშოკრის იმედი მოწყალის საუნჯისაგან უნდა * გქონდესო, ამისთვის რომე რაიცა შენი განწყებულა, მასეად არცაა დაგემატების და არცაა მოგაკლდებისო. მხვსელმა უთხრა:

— ჭი, დიაცო! განწყებულისა მოცდასა სარგებელი არა აქვს. იგი უმჯობესია, ვისცა რამ აქვს, მისსა მოკლასა უნდა ეცადოსო და იგავით ღვინო მინდობისა ჯამით შესვასო.

უთხრა ლექსი

ღვთის მინდობა უმჯობეა, ყოველს საუნჯეს დამარსულსა, რომელიცა ქონება აქვს, სამს არ ბნევა დანასულსა**.

ცოლმა აღარა უთხრა რა. მხვსელმა ფლურის ჩახვი წყლთ შემოიკრა და თვისსა მუშაკობასა სელჯუო. ერთსა დღესა წყალში ბანება მოუნდა, რა ბანება იწყო, ჩახვი მდინარის კიდესა დადვა. რა ბანება გაასრულა, ტანს ჩაიცვა, ჩახვი მუნ დაწნა და თვით წავიდა. ერთსა მწყემსისა ცხარბი წყალთა სასმელად მოჭყვანდა, ჩახვი მუნ მდებარე ნასა, აიღო და მსიარულა ჩქარად თავისისა ფარქისიან კენ წავიდა. რა მივიდა, დათვალა. სამასი ფლური იყო. ესრე განიზრახა: ვისცა ესე სისარულით შეუსკვინა და ამას თუცა ან ერთსა მოგაკლები, ნასკულაობსა სისრულესა მოაკლდების და მერმელა რითღა შესრულდებისო? რასცა დამეჭირების, მამინლა ვისმარბოა? მერმე შეკრა და უბეთა ჩაიდვა, და დადუქების მიწა ბაგეთა დაიყარა და თვისსა მწყემსობასა სელი მიჭყო. რა მხვსელსა მას რაქრო იგი მოაგონდა, გული სისხლით აკვსო, და ნაღელისა წვიმასა თვალთაგან ალექსებდა, და აღბარებულა აქა-იქ აბოდა, ექებდა და საწადელს ვერ შესვდა და, იმედ გარდაწყვეტილი, თავისსა სასლსა წავიდა და ყოველივე ცოლსა უამბო. თავად ცოლი ამ საქმესად ედუროდა. რა ესე ესმა, საყუდური გაემრავლა და ეტყუდა:

— ჭე, უბედურო! ფლურნი მუნწებრ შეინასე და ესოდენი ბატოჲი გამოგვარონინე, არ ვვასვი, არ გვასამე და აწ ცუდად გარდავაგე... და თვალთა სისხლისა დინება რაღა სარგებელია? — ქმარმა უთხრა, მართლსა იტყუო.

უთხრა ლექსი

მოშორების ჭირს გაკები მართებულად და გზიანად, რა მქონდა, ღმერთს არ ვმადლობდი მისთვის ჩაკვარდი ზიანად.

* ოთხთავე ვარიანტთა ტექსტში «უნდას» წინად სწერია «ნამს», რომელიც ჩვენ ამოვიღეთ, რადგან იგი «უნდას» სინონიმი და ორივეს ერთად ხმარებას აზრი არა აქვს. უეჭველია, რომ ერთ-ერთი ამ ზმნათაგანი გადამწერთა შეცდომით უნდა იყოს ტექსტში ჩატანებული.

რედ.

** ეს ლექსი მე-2 №-ის ვარიანტს აკლია, თუმცა ზი სათაურად სწერია, რომ ქმარმა ცოლს უთხრა ლექსია-ო.

რედ.

დავამავე მისი შენახვა, და ცოლსა და შვილს ან მოვასმარე. არა ჰკვირს მყოფელი ამას ან იქმოდან. მე სისარბით ეს მომივიდა. რაქონს ჩასვსა წელსედ არაჲინ შეირტყამს, არცა დღე და ღამე მიწეივ ნაღვლისანდ იქმნების, ამისთვის რამე წარმავალისა მოსვენებისათვის ილკეროს ზრუნვა თავს დაიდვას, ვინ იცის სოფლის ვითარებისაგან ერთი სიტყველუ მოუსდეს, მისის გულის მაგალითსედ არ დასასულ იყოს, ჩემებრ ესეთსა გასაკვირველს მოჩვეთა ჩაიჭრას, რამე ვიდეთა გასვლისა ღონე კვლან დაიდვასო.

უთხრა მჩრახლელი ფიბტიკაური

მატიოსანი თვალი ვისცა აქეთ, კვლავ ლითონისა თხრასა ცდილობენ, მეტი უნდათ და მეტსა შერებინან, მეტსა ნაღველსა განვიფლობენ.

ღვინო და რძენი რადგან წინა უდგისთ, სისხლს რათადა სმენ, მეშმაგებინან, რად აგრძობენ გაუძღობელად, ჭირს თავს მისცემენ, მაგრად ღვებინან!

მოისვენონ და შეებას ეცადნენ, ლსინი დაიდვან ამაღ წინარე, ცოტას დასჯერდენ, ნაღველს არ სჭამდენ, ნიადგ იყონ მოუწინარე!

მერვე მსვენელმან მან დიდი სინანული იწყო და ღმერთსა მადლობა შესწირა და ვეცხლისა შეუნახაობისა აღთქმა ჰყო, და რაცაღა იშოვნოს, იგი ზომიერად წარავოს და მინდობისა გზას დასჯერდეს, და თვისი თავი ღვთის სასოზრედ დამტკიცოს და საწმინდობისა ჭადაგთა სმენა შეიწინაროს.

იტყუდა ტაეზსა

დაჯგუ და- თავი მიანდეკ ღმერთსა ყოვლისა გამგებსა.

მუნ მწეჴსი იგი ცხოვართა ამოკებდა და ფლურები უბეთა ედვა, და ცხოვარი მოვნას მიჭყვა და ერთსა ორმოსა ზირსა მიადგა. ნასა შორით ცხენოსანნა ვინმე მიდიოდენ. მწეჴსი ფლურთა წახმისათვის შეშინდა და ჩახვი იგი ორმოსა შიგა ჩააგდო. მსეცა დასვლასა ზედა იყო, ცხვარი ფარესსა მიაშურვს. მაშინ თურე მსვენელი იგი სიდგანმე მოვიდოდა, ძლიერმა ჭარმა მოჭებურა, და ქუდი მოსტაცა და მას ორმოსა შიგა ჩააგდო. მსვენელი ქუდისათვის ორმოსა ჩავიდა, ქუდის ძებნასა შინა სელი ჩასვსა მოასვედრა.

ითქვა ტაეზი

ვაცსა ჭარვისა მიბუნელსა სელთ შესვთა იატუნდია.

ღმერთსა დიდი მადლობა შეწირა, და შინ მივიდა და ყოველივე ცოლსა უამბო, და რა დათვალეს, სამასი ფლური იყო. მსვენელმა თქვა:

—დიდება მოწყალეხასა ღვთისასა! რავდენიცა დაგვარეკე, კვოდენი ფლური მიმბოძდა. მაშე, რაღცა აღმითქვამს, აღვასრულებო. რამელიმე ცოლ-შვილს მოახმარა და ზოგი რამ სამადლოდ გასცა. ასიღა ოდენ ფლური დარჩა. მან მწეჴსმა მას ღამესა ცხოვართათვის იზრუნვა. დილეულ მსინარულმა ორმოს მიმართა, და თვისი ზირ-შეგნიერი ორსებ კვლანა ნასა. რუბენისაებრ ჰტიროდა და თქვა: აქე დღეის წაღმა რაღა სიცოცხლე მექმნების? სასურველისა სულის დემის სიმწარეში ჩავარდნითა მოსვენება ვითღა შემეძინებისო?!

თქვა ფისტიაური

მე საშოკარსა აღარ მოკული, უსასო ვიქმენ ოქრო ვეცხლისა, რადგან რაც მქონდა ისიც მიძელო, თვალთა არ მომხვდა წვერი ვეცხლისა.

ძრავალსა ხანსა შტერსავით ვლიდა და მეძე მოწყენილი ქალაქისაკენ წამოვიდა. მგზავრმან მის მსვენელისა კართა გამოკლო. მსვენელსა მას წესად ეპურა: ვინცა მის კართა მივიდის, აწვივის, საჭმელი მინართვის და მეძემელსა ამავე გამოკითხის. მაშინ მწუქოსიტა იგი შეიწვივა და, წესისაებრ, სიტყვა აუბნა. მწუქმანცა ჰასუნხნი მიუგო, მაგრამე მოწყენსა შეეტუბოდა: საუბარშია ცრუ სდიოდა. მსვენელმან მისი მცრემელაობისა მიზეზი ჰკითხა. მან უთხრა:

— რა ვქმნა, რომე არა ვწუხდე, ანუ არა ვიურვოდო?

უთხრა ლექსი

რაცაღა მე დამეწართა, თუ სოლომონს დამართოდა, ამხანაგთ
იგიც ეზომს იტირებდა, თვალთა კილო დამართოდა. რმა იგი

სამასი ფლური მაქენდა გულისა გამაძლიერებელი, და სულისა გამასვეებელი და თვალთა ჩინისა მომცემელი, და ყოველივე სასისარულო ჩემი მისგან იყო. დღესა ერთსა, უწყალოთა კაცთა შიშისა გამო, ორმოთა ჩავაგდე, მეძემელსა კემე და კვლიცა კერა ვზოგო.— მსვენელი ჩქარად ადგა, ცოლთან მივიდა და ეგრე უთხრა:

— ფლური, რომელი ვზოგე, მე უცოდველი მეგონა, რომელივე წარვაგე; ამას სტუმრისა ყოფილა, და ჩვენ უმეტრებისა გზითა ცოდვისა მორკეთა ჩაცვივნულ კართო, აწ სამართალი ეს არის, რაცაღა მცირედი დაგკრწომია, იგი მაშინც მივცეთო, და ესე საქმე სვაშიადად დავიმარხოთ, არ გამოცხადდეს, ამისთვის რომე სრულობით მიცემა აღარ ძალ-გვიტსო.— ცოლმა დია მოუწონა და ეგრე უთხრა:

— ნაზონი სვასტანგი. ვატრონსავე ხამს მიცემა, და ჩვენ ღმერთსა მიკენდოთ, რომელი ამისა წილ სვასას მოგვცემსო.

თქვა ლექსი

რომელმან თვისი სიმართლე შეაკრას სასოებასა,
საწადლის ვირი ძალ ნასოს, კიდოდეს თუცა ებას.

მასპინძელმან ასი იგი ოქრო მწუქმისსა სახუქრის მსგავსად მისცა. მწუქმმან მან აღრიცხა, ასი ფლური იყო. გაიხარა და გონებით თქვა:

— ეს ბედისა ნიშია! რაღაცა მაგლია, მსცა სულთ ვიგდებ, და ამას დავრძალვით შევინასო, რომე კვლავცა ესე საჭმენავი არა მომიხდეს რაო.— მეძემელსა კართა შესაპურებელი კავი, რომელი სელთა ეპურა, იგი გამოხსრიტა და ოქრო შიგ ჩადგა და შეაწება.

ერთსა დღესა მდინარისა ვადესა კიდოდა, კავი იგი მდინარესა შიგ ჩაუყარდა. გამოღებას ეტადა, ვერ მიუდგა და წაიღო (მდინარემან). მდინარე იგი მის ქალაქის ზღუდეთა ჩავლიდა და მსვენელი იგი მას შიგ ბანობდა; ისილა წყალ-

სა ერთი ჯოხი მისევე მიჭქანდა, გამოიღო და შინ მიიტანა. მისი ცოლი გო-
ლილსა აგობდა და შეშა მოაკლდა. მან კაცმა ჯოხი იგი გატყუა ცეცხლში შე-
სართავად. ანაზღად კალთა ეთურის მსგავსის ცეცხლის ფერის ოქროთი ავესო.
დათვალა, ასი ფლური იყო. ღმერთს თაყვანისცა, და მადლობა შეწირა და კერე-
ვე უხვების ხელი გაიხსნა. სამს დღეს უკან მწეუმსი იგი აკრევე მოვიდა. უფრო-
რე მოწეუნილმან ჯოხის წყალში ჩავარდნა უამბო.—მასპინძელმან ჭკითსა:

— ესე მითხარ, პირველ რომელი ფლური დაგკვარვა, რომლის მიწეზიოდა მ-
ნაკარი იყო? მან უთხრა ნიშნოვან:

მწეულზედ ცხვარს ვასიკედი, და მუნ ვბოკეო და ორმოხსა ჩავა-
მწეულს რომე ასი ფლური შენ მომეც, აწ იგიცა მდინარესა შიგა ჩამი-
მეტი უხელსა გაეცინა და უთხრა:

ღმერთხეულ არს ღმერთი, რომელი თვისსა ნაჭირებსა საქონელსა არა-
რად გაიკავსო! აწ სტან მძაო, იგი ჩახვი მე დამჩხა მას წყალზედა, და ორ-
მეცა მე ამოვიღე, და ორასი დამეხარჯა, და ასი იგი დამჩხომოდა, რომე-
ლი შენ მოგეც; და ჯოხიცა იგი მდინარით მე გამოვიტანე, შენთვის რომე
წყალს მოეტაცნაო.—მწეუმსი განგვირეგებამან შეიპურა და მერმე თქვა:

— ესე საცნაურად გამოცხადდა, სხვისა კერძსა სხვაჲ ვერ შესწამსო!

ამა არაკისა წადილი ესე არს, საუკარუნო ჩემნო ამსანაგნო, მინდობის
სათავნო ხელით არ გაუშვათ და ფერხი ღვთისა სასოების ბაკიდაძე გარეთ არ
გასდგათ, და ყამთა ვითარება, რომელი განგებისა განსაცდელსა მოიღებს, მისი
უმეტარნი არ იყოთ, და სიტოცხლის სიგრძე გეთილად დაიტევიოთ, და საქონელსა
და შენეირებასა ნუ მიენდობითო, ამისთვის რომე ყოველი საქმის სიძარტლე
განგების ფარდაგი უკან დაფარულიაო.

თქვა ცაეში

არავინ იცის ხვალ და ზეგ რა მოკვა, რა იქმნებისა!

მას დღეს ამა სიტყვითა დააღამეს, და მეორეს დილასა რა ძლიერების
ერქვანთა მხერობელმა მზის ყანა შეენიერებისა თერძულთა მრავალ სახედ ვეით-
ლად აღმოაბრწყინვა, და ამბრისა მფეველსა სამისა სიბინდის ნარდოვანსა და
აოკანსა ცის პირსა ფარდაგი დაიფარა,

უთქვამო ღექსი:

ოქროს ქვის ფერმა რა მზეისა რა დააშვენსა ზენანი,
გარსკვლავთ ვეკილნი იულტოდეს, სჭარად დაიწეეს რენანი.

მათი იგი თანა მოსავრე მხენელის შვილი ზე ადგა და მოასხუნა: თქვენ
აქა მოისვენეთ, მე წავალ და ჩემისა მუშაკობითა დღეს აქა მოვიღებ რასიქო,
და ხვალე რა შრომისაგან განსვენებული იყოთ, მამინ თითომან შეძლებისაებრ
საზრდელისათვის ხელი გაიძარითო.—სხვანიცა მისსა რჩევასა მიემოწმენ. მხენე-
ლისა შვილი ქალაქის გართა მიადგა და იკითხა:

— ამა ქალაქის რა უფრო ძვირია? მათ უთხრეს:

— შეშასა კაი გასაკვლი აქვსო.— წავიდა, ტყეეთა შუა დაკოდა, და ერთი ტვირთი მოიტანა და ათ დინარად გაყიდა, და საჭმელები რამ იყიდა და ამხანაგებთან გაეშურა. რა ქალაქისა კარი გამოკლო, კარზე დაწერა: «დღეს ჩემის მუშაკობის თასი ათი დინარი მოვიგე.» წამოვიდა, ამხანაგებთან მოვიდა, და მას დღეს მით ნასეს ღსინი. მუროესა დღესა რა ქვეყნისა მამუენებელმა მზის სინათლემ თემთა სიბნელე განათლა,

ლ ე ქ ს ი

ასალი ვირი გვიჩვენა მზემან, ქვეყნისა მნათობმან,
თავი გამოჭყეო სარკმლითა მნათობთა ათჯერ ათობმან.

იმ დილას მას შეენიერს ჭაბუკს უთხრეს: აწ მასპინძლობა და ამხანაგთ განსვენება შენია და ვნახოთ შენი კეკლეუცობა რის შემძლებელია?— ერმა იგი ადგა, ქუშად ქალაქისაკენ წავიდა და გონებით ზრასკვდა და იტყუდა:

— მე ხელთაგან არა ხელობა გამომივა, (რამ) ჩემთა მოყვასთა ნება ალვასრულა, და ესეთსა ძნელსა საქმესა შევარდი... ანუ რას ვირითა შევიტყუე, და ანუ რომელითა საქმიითა წავიდეო?

თქვა ლექსი

კეკლეუცობამ ჩემი საქმე შეკრა, ძნელად გამონასკვა,
ვისით ჩემით დაქადილი, ვით კობაღი თავსა მასკვა.

ესეთისა საგონებელითა ქალაქი შეკლო და ერთსა უბანსა ზედა დაჭდა. ერთმა ღამეზმა და მდიდარმა ქალმა მუნ გაკლო. რა მისი ვირი გაიცადა, გული მოსტაცა, და სული წაართვა და ღვიძლთა ისარსავით დაესვა. მოთმენისა სათავნო მისის ტრფიალების ქარმა გაუბნია.

შ ა ი რ ი

ცენტსლი მოედვა უშრეტი თირკმელთა, ტყვირზითა და გულთა,
ზღვის ქვიშის რდენს სულთქმიდა დანადარსა, დაგულთა,
ცრემლითა რწყვიდა მინდორთა მათ უმტყეროთა, დაგულთა*,
და ნატრობდა მისსა შეყრასა ბაღთა, თუ სასლთა და გულთა!

რვისსა მხეკალსა ეტყუდა: ხედავა იმა უცხოად შეენიერს სასესა, რომლისა სიტურფისათვის ვარდას ესრე შერცხომია, ბზესავით გაყვითლებულა, და მისის ტანისა ზროსა უსულანობითა კვიპაროზი უკუწიბილების მწვირეთა დაფულულა?

უოხრან ლექსი

სარომან გული მიმტაცა, სულთა სათიბი გამოკვა,
ამ სარომ რუს ვირს მდგარენი სარონი სულ გამოკვა!

* მე-2 კვ-ის ვარიანტში ეს მესამე პეკარი მეორის ადგილას არის.

თუცა მისის ბავთა სიტყვას მოვისმინე, შაქარ-ნარკვი ლალი მეჭმენების; თუცა მისის მეღნის დაწერილი უსტარი წავიკითხე, ძნელს ჭირს მოიღებს, შუღლისა გამშლელსა. კურთხეული იყოს მისი ზირი და მისი სასე!

უთხრა ლექსი

ყვავილი მწვანით შეცული, არ ვიცი რას შეუმკვია?
ზღამიანთა საწადი, ჭკვთაცა დასასუკვია!

ჩემო მსგავლო, ასეთი სერსი შემზადე, იგი ბოლოკარკაში მასითა შეიპურა. ხრეიოთა რათე უცხო იგი მოვინადიროთო! — მსგავლმა მოუხმინა და მას ყრმასა თანა მივიდა,

და უთხრა შაირი:

ჭე, მხეო, ვინ სარ, სით მოხვალ? ჩვენ გავკაშმაგე ყოველი!
ვისი სარ ეგე ნათელი კარდი, ცვარითა სოკული?
ლერწამო, შაქარს ვისთვის სწვიმ, ვითა ჭკერი მთოველი,
და ლლის ბავთა დამკრითა სიტყვასა რასძე მოკველი.

ექს, სატურთალო! ჩემმა ბატონმა ჩემი თავი გაასლო, და მოკითხვას მოგასუნა და ასრე შემოგითვალა: «შენ ამა ქვეყანასა უცხოასა ჭკავსარ, და სიმარტოვე კაცთათვის შესაწესარია. შე ერთი სამსიარულო წალკოტი მაქვს, თუცა მობრძანდები, ზატეიოთა დაგხვდები; შენისა ალერსითა მე სულსა ჩამობრუნებ და შენ არა დაგაგდებარაო. — მან გაუმა უთხრა:

— ბრძანება მისი გათავდეს. არა რა მიზეზი მიტს, უმკვლად გაასლებიო. მან დიადმა საწკეულოდ წაიყვანა და ზარბელის დრომდე მუნ დაყოვნა.

შ ა ი რ ი

ღსინი მათი რამ ენამ თქვას, ანუ შუება რით ღრაცსო?
უმასპინძლა საკვირველად, მოუძნადა შესარაცსო:
გული გულსა გაუერთა, სული სულსა ზედ შეატსო
და, რადგან თორსე ცხელი ჭქონდა, ზური ადრე გამოატსო...

მან ჭაღმა ასი ფლური ახუჭა. მოგვიანოდ წასვლას მოუხდა. ამხანაგთათვის რაც ხამდა, იყიდა. მანც ჭაღაქის კართა დაწერა: მრთს დღეს ლამაზის ჭერეტის ფასი ასი ფლოურიო. შესამესა დღესა ბრძენმა დიდ-გაჭარმა რა ატლანსის ჭასრავის კარი განსნა და მისის სარასალი და შადი მადლის ცის დუქანზედ ქვეყანის ბაზრის ვაჭართა გარდმოუყიდა,

ლ ე ქ ს ი :

ცის კამარიდამ ითოვა სშკვალნი ნამვირთასენი,
მბრუნავის სავაჭროდამა სმა ისმა ღსინთ მოსასმენი!

დიდ-ვაჭრის შეიღს უთხრეს: «დღეს შენის მეცნიერებისა და ჭკუის სტუმარნი კართა. — იგი დრე ადგა და ჭაღაქის კართა მივიდა, მიხედ-მოხედვით იხრებოდა. ნასა ნავი ერთი მომავალი, მრავლისა სავაჭროთა დატვირთული, წყალ-

თავან გამოიღეს. მათ ჭალაქის კაცთა სუიდაჲ ეწადათ, ცილებს შეეჭმნათ და მან ღირებული ფასი მისცა და მოიყიდა. მასკე დღესა ილკეროზედ გაცვალა და ათასი ფლური სარგებელი მოიგო. მოყვასთათვის რაცა უსმდა, იყიდა და ჭალაქის კართა დაწერა: ერთს დღესა ჰკუამ და მეცნიერებამ ათასი ფლური მოიგო. მეოთხეს დღესა რა კარსკვლავთ მეფე მეოთხის ცისა ხარისხთა აღსდა და სასელმწიფო დროშა სფეროსა სედა ამართა,

ლ ე ქ ს ი :

აღიონმა ვეცხლის კახა შეიმოსა, მოიბლარდნა,
ოქროს სვირი თავს დაიდგა, გარ სპეტაკი მოისარდნა!

მაშინ მათ სელმწიფის შვილს უთხრეს: შენ რადგან ღვთის მინდობილი სარ და ჭკუისა და სელოსნობისა წესთა სარგებელი არად გინსს, მასე რადგან ეგე სჯობს, დღეს ჩვენად მასწინძლად განემზადეო. მათს სიტყვასედ ადგა და დიდის სარწმუნობითა და სასობითა და ღვთის მინდობით ჭალაქისაკენ წაიდა. მაშინ თურე მის ჭალაქისა სელმწიფე მომკვლარიყო, და უმკვიდროდ დარხომილნი მოჭალაქენი მისნი მგლოვარე იყენეს. უფლის-წული კადნიერად სელმწიფის კართა მიადგა და ერთსა გუთსეთა მღუმრეიდ დაჯდა. რა მეგრება ნახა უოკელნი მწუსარედ მტირალნი და მგლოვიარენი, და იგი ყრმა უცრემლოდ და მოუწყინრად მჯდომელი, ესრე თქვა: ჭახუნნი იგი ნუ თუ მსტოვარი იყოსო? წაიყვანა და ერთსა სახლსა დააბატომრა. უფლის-წულმან ესე ტყუეობისა ცენსლი მოთმინებისა წულითა დაშრიტა

და იტყოდა შაირსა:

თუ უმეტარმა საქმე ჭმნას, ამზარტანული რიგია,
ჩემგან მოთმუნა წესია, გული ამასედ მიგია;
საკიტხელს რასმე იტყოდეს, რაც არა მშენის იგია,
და ყრუსავით ყურსა დავინშავ, ვითამცა არ გამოგია.

რა მათ მეკვარი გაიტანეს, სასახლე ცარიელი დარჩა და უფლის-წული მუნ ერთსა სასლთაგანსა ჯდა, გამოვიდა და სრათა და მიდამოთა სინჯეკდა. მეგრე მოვიდა, მოარული რა ნახა, ეჭვი გაუმრავლდა, შეიპყრა და საპყრობილესა დააბა. რა დაღამდა და სელმწიფის შვილი მეკობრებთან ველარ მივიდა, ერთმანერთს უთხრეს: საბრალოს მას ყრმსა თვისი საქმის საფუძველი ღვთის მინდობასედ დაედგა და მისთვის არას ეცადა, და თურე კერა იშოვა რა და სარცვილისაგან ველარ მოვიდა. ნეტამცა მისთვის არა გვეთქვა რა, და მისი მოწყალე გული არ შეგვეწუსებინაო.—ესე გვარად საზრასავად ენასა აუბნებდენ, და მუნ უფლის-წული საპყრობილესა შინა ბადეთა გაბმულ იყო და საგონებლითა ამსნაგთა მოტიქულსა უგზავნიდა.

ეტყოდა ლექსსა

ჩემი ამბავი აუწყეთ მფრინველსა, კორდთა მსხდომელსა,
თქვენებერ მსტკეული გაღიას ზის თქვენგან მიუსდომელსა.

შეორეს დღეს შის ქალაქისა დიდნი და მცირენი, გამგენი და დიდებულნი შეითქვენს, და რადგან მათს სულმწიფეს ნათესავი არ დაწმომოდა, სსვის ჰატონისა მოძიებასა ცდილობდენ. მამან მეგრე წარღვა და მოასსენა:

— გუშინ მსტოვარი დავიტირე. ჟერეთ ეგო რჩევა დაიდუმეთ და მისი იურვეთ რაჟე, არამც ამსნაზნი ჭყვეს და თქვენი რჩევა სცნან, მით დავკაზიანონ? რამე სიფრთხილე სამსო... მათ მოყვანა უბრძანეს: ენასოთ და ვცნათ რამი კაციაო, წავიდა და საზურობილით გამოიყვანა და წარმოუდგინა. რა მათმა თვალმა მისი სასე და ჭასავი ნასეს, მისი მსტოვარება არ დაიჯერეს და თქვეს: ესეთი ჰატონისანი და ვკარიანი და ჭკერ-შეპნიური ეგეთისა საქმესა არ იკადრებსო: — შატავი მიაზურეს, ჭკითხვიდეს ენაობასა და სადაობასა და მუნ მისვლის მიხეხსა,

და იტყვოდეს შაირსა:

გინ ხარ, სით მოსვალ, რა გინდა, ეგრემ ტუწოფა და მწესარი? შენ განათლე ქალაქი ჩვენი, შეუვა და ბაზარი.

გინცა შენ გიჭკრეტს, ელხინოს, რაც სჭირან სულთ შესასარი, და დავუდ და გვეურნე მეურნადად, ვით სამსაღასა ფაზარი!

მან, რომელიც სულმწიფური წესი იყო, ეგრეთი ჰასუსი მიუგო, თვისი ვკარი და ნათესაობა გამოუცხადა. მამის სიკვდილი და მამისგან შეშინებით წამოსვლა ყოველივე უამბო. თურე მის ჭკუენის დიდებულნი და მსეღარნი მამის მისის სამსახურად ყოფილიყენენ და მისი ნაკეთვარი და სიკეთე მოაგონდათ, მისი ადგილი და ვარიგება ყვალა ენასათ. რა მისგან ესე მოისმინეს, იცნეს და სსვათა, რომელთა არა ენასათ, მათი საქმე და ამბავი წარმოუთხრეს. რა ყოველთა ესე მოისმინეს, დიდად გაიხარეს და ერთ-ხმად შეითქვენს და თქვეს:

— ამა ჭკუენისა ჰატონად და ჩვენად სულმწიფედ ღმერთსა ეს მოუცემია და ტასტისა და გვირგვინისა საფერი ეს არისო, — დიდ-გვარი და მაღლის ტომისა; მისი სიჭკულე შეუბლთა ახნია, თემთა მამკენებლობა და ჭკუენისა მზურობლობა, სამეფოსა გამგეობა და სიმსნის ქონება ჭკავს არას თვალთა ესეთი არ ნასულაო.

მოასსენეს ღვქსი

სოლომონ თქმულა ჰირველად მეტე ბრძენი და ჭებული, ჩვენ მისი მსგავსი გამოკეთ, მითა ვართ იმედებული.

მასვე დღესა დალიჭთა დასვეს და გასულმწიფეს, და ესეთი საჰატონო ესრე ადვილად სულთ მიეტა. ღვთის მინდობისა ესეთი ბედნიერობა ზეგარდამო მოეტა. რომელიცა მინდობისა საქმესა ზედა სერსსა დაამტკიცებს, იგი ორისავე სოფლისა მოსავლასა მოისთლობსო და სორციალსა და სულეისა საწადელს შეესწრობისო.

თქმულა შაირი

თუ კაცმან მინდობის კლიტე სულთ იგდო სასოებითა, სვის უნჯთა კარი გასუნას, სად სპეკული მკეს დებთა.

სიძარტლის ჩოგნით სოფლის მოედანს დაქადებითა
და ბედისა ბურთი მოსტაცოს მოყვასთა წაყიდებითა.

მას ქალაქსა წესი იყო, რა მეფესა დასმიდენ, შირველსავე დღესა თეთრ-
სა შილოსა აღსვედენ და ქალაქთა მოიარდა. ამასაცა ეგრე უყუეს. რა მას აღ-
გილსა მიიწია, სადა მისი მეგობართ წერილი იყო, წაიკითხა და მწერალსა მან-
ცა ესრე დაწერად უბრძანა მას კართა ზედა: ოჲჲჲა მუშაკობასა, კეკლუტო-
ბასა და ქუყასა მისაცემელი ძალ-უტს, ლეთის მინდობა თუჲკა ერთსა და
მესა საყვედრელად ფერხ შეკერით საპყრობილესა დასეამს, ბოლოდ სამე-
ფოს პალატად ოქროსა საყდართა აღიყვანებსო.—მერმე დაბზისს მიბრძან-
და, დალიტთა დაჯდა და ქვეყანა გააგო.

უთქვამთ შაირი

სვემან გაკალავს რა დასვა, წადგა და მიულოცაო,
ჭრქვა: ქვეყნის ზერობას შენ ღირს ხარ, ეჭა თემისა მოცაო,
გით სხვათ უქმნია მეფეთა, შენცა ჭქმენ ავთ აღსოცაო,
და აჭა, საქმობის უამია, სწათა გაგების დროცაო.

თვისა შირველნი მეგობარნი მოისმო და დიდ-ვაჭრის შვილი ვეზირის
ამხანაგად შექმნა; მსენელის შვილი სამუშაკოთა გომენტარათ და თვისის მოსავ-
ლის გამგედ დაადგინა; შენიერსა და კეკლუტს კვაბუგსა, ზატროსანი სამოსელი
შემოსა, და მრავალი უბოძა და ესრე უბრძანა: მეგობრის მოშორება ძნელია,
მაგრამ შენი ამ ქვეყანას დგომა ჩსუბს რასმე ასტესს, ამისთვის—მრავალნი დიაც-
ნი შენსა შეერებსა ზედა სტდებთან და... თავად ცოდვას და მერმე შოფოთი ადგება
და სამკობინარო არ არისო. მერმე დიდებულნი მოაწვივნა, ნადიმი დაიდვა და
ლხინი გამართა და უბრძანა: მე მრავალნი კაჭნი ჭკვითა, მეტნიერობითა და სიმ-
ნითა მკობიან და უკეთესნი არიან, მაგრამ ქვეყანა ღეთისა გასკებითა იმოკე-
ბის და მისის მოწყალებით მიეტემისო,

გითა ესე შაირი გამაჩენსო:

ჲე, დმერთო, შენ ხარ მიმცემი ყოველთა კაცთა ბედისა,
მეფე მონათა მწირისა, ბრძნისა, თუ ვისსე უბედისა;
სხვა დასცი, სხვა აამდელი, ნაშობნი ერთის დედისა,
და შენგან ითხოვენ წყალობას ყოველნი ზედა მხედისა!

ჩემნი ამხანაგნი ეცადნენ, შრომითა და რუდუნებითა მცირე რამ საძრო
მოაშოვეს. მე არცა ღონის ძიებითა, არცა სსვისა იმედითა და შეწევნითა არა
რათი ვიქადი. ჩემისა საქმისა სიქადელი მინდობა ღეთისა არს, და მას ზედა
დამიცს სხსოება და მის მოცემულს ვსჯერვარო,

და გსოქვი ფისტიკაურა:

დაჯერებასა თავი დაუკუდვა და სიმდაბლესა მივაზურა ქელი,
ძართალ მსჯუელი რასცა მოასდენს, იგია სწორე, იგია ბედი!

მუნ მსდომარეთაგანი ერთი სიტყვა-მტკუარი ზე ადგა და მოასსენა: ცხო-

ვინდი მეფეო უკუნისამდე! თქვენი ბრძანება ერთი სპეკალი არის, სიბრძნისა დამატინითა გახერტილი და ოფანის ოქროსა, მეცნიერებისა კიდონტითა გამოცდილი. ქვეყნის მპყრობელთათვის ჭკვისა და მეცნიერების უკეთესი რამცა იყოს? სელმწიფეთა ჯეროვანი ბრძანება ეგეა, რომლითა ყოველთა მონათა მზეებერ გაუნათლა. ქვეყნისა შემოქმედმა უწყის, ვინ რომელსა ღირსა, რომელი რომელსა წყალობასა შეიფერებნო.

მოახსენა ლექსი

მისის სავსების ტაბლისა წყალობა ყველას რგებია,
მათ შესაფერად არშვიი მცირე დიდთ დარიგებია.

ამ ქვეყნისა დიდი ბედნიერობა იყო, რომე თქვენ ამა სავანეთა მობრძანდით და ამა ადგილისა მისაწლობელთა სკე-სვიანობისა ძალი, რომელ ეგეთი ბოლოკარკანის ჩრდილი ამა ფრთე შემუსრვილთა გლასა მფრინველთა თავსა ზედა დაადგაო.

მოახსენა ლექსი

სავანედ მთვარე გარდასდა, ვნატრი მას ადგილს ქებითა,
მეფე სვიანი ეწვივა, ერი მოწინაღობს ნებითა.

სხვა ადგა, სიჭაბუკე და სიმადლის სვეტად შეგდებულის ცის მსგავსის საყდართა მჯდომელის მეფისა წინა ესეთისა ლექსისა სპეკალი შეწყობით ტახათა დაუსნა და მეფისა თავსა გარდასაყარად მოიღო,

და მოახსენა ჩახრუხაული:

ეჭა, მეფეო, ჰურ იეფეო, წადილის ხელით უნჯთა მძლეველად
საგდებლის თოკი, თქმთ დასაოკი, ცად გარდაგიცვამს ქვეყნის მძლეველად,
გასარიგებლად, დასარიდებლად ცა დაგიმშვიდდა არ ამრეველად,
და შენის ჩრდილოთა ბლუარით ჩრდილოთა შენი ძალი სძლევეს გამასრეველად.

თითო და თითო დიდებულნი ძალისებერ მათისა ესე გვარსა სიტყვასა მოახსენებდეს. ერთი სხვა მოსუტებული ადგა პატრიოსანი და მეცნიერი, დალოცა და ქება შესსა და ეგრე მოახსენა:

— ეჭა, სელმწიფე! მინდობისა მოსავალზედა რა სპეკალისა მერქლმან ენამან თქვენმან ბრძანა, ამა მონასა თქვენსაცა ერთი ეგეთი საქმე შემოკმთსვივაო. ნება სელმწიფეთა იყოს, და თუ მიბრძანებს მოვასსენებო. სელმწიფემ უბრძანა: რამცა მოგწვივა, თქვი, როგორ ყოფილანო?

მოხუცებულმა თქვა არაჯი

მე ერთსა დიდსა კაცსა გამსახურებოდი, და რა ქვეყნისა უსანობა და მიუნდობლობა ვსცან, და ამ არაჯის წარმოჩენა და მის მატყუარის საქმე გავსინჯე, ნემსავე თავსა ვარქვი: ეჭა, უგუნურო! გული ესეთისა კაცისა სამსახურსა მიანდევი, რომელსა მფარველობისა ხელი ასი ათასის მეფეთა თავს ზედა დაედავს და უამრავთა სელმწიფეთა გრებულის კალო უმეოფელობისა და სისაწყლისა ქა-

რითა გაეზნოს-ყე. ამა ადბ-მიცემის საქმე დაუტყვე და ესეთსა ადგილსა სახლს
ნუ აიშენებენ, მუნით წამ-და-წუთ წასვლასა ელოდოე.

გუთხარ თავსა შაირი

გინც იცნა სოფლის ღაღრობა, მისი სიჭრელით ღებანი,
მას შიგან მეოფმან არა ქმნა სამკვიდროდ სახლთა გებანი.
ფუნდუგსა, გინა ზალატსა ვინმცა შეუძგო ზე ბანი,
და ბოლოდ სსკას დარჩა, წაუსდა მამენებულსა ნებანი.

უგუნურების ძილისაგან გაიფრთხევე: დრო მოწენილსა, უამი შემოკლებულსა,
შენის შრომისა ტაიჭი დაკოტლებულსა. ამა მცირისა დღისაგან საგზალი რამე
შეიმზადე: გრძელსა და შორსა გზასა მიმავალ სარ და უდაბნო გრცელი, და
ცხელი და სულის გამლეველი გასავლად გაქვსო.

გუთხარ თავსა შაირი

ენადე საგზლის შეკრვასა—მიხვალ საჯანედ შორებსა,
მუნ ვერა ნასავ მოყვასთა, ვერცა თავისა სწორებსა.
არა მიგაქვს რა, გეტყვიან—იქით გამრიდე შორებსა,
და ამზადდი, ნუსლი და ბარგი, ადრე აჭვიდე ჯორებსა.

რა ამა საგზნებულსა შინა ვიყავ, ცხოველი სულიცა მომემოწმა, სისხრუ-
ლითა, წადილითა და მართლის მინდობითა ზირი საუგუნოსა საქმისაგან მი-
ვაქცივე და ამ სოფლის ღსინი, და სისხრული და ქვეყნიერი სიტგბო ფერსითა
დავთრგუნე, წასვლა გაავიჩრე. ერთსა დღესა ერთი მონადირე ვინმე ვნახე,
ოფოფთა ჭყიდდა. ოფოფთა სანჯირის ენითა ერთმანერთისა ნაღველსა სჭამდეს
და ტყუობის შეჭირვებითა დამკლობილ იყენენ და განთავისუფლებასა ღმერთსა
ეკედრებოდენ. მე შემებრალა და მათი მოსყიდვა მოვიხევე, მადლისათვის გრუ-
ლებისაგან გამესხნა და გამეშვა, რადგან მეცა ჰერობილობისა მომლოდინე ვი-
ყავ, ნუ თუ რამე ამით მღსენოდდა. მან მონადირემს ორ ფლურად დამიფასა და
მეორის ფლურისა მეტი არა მეძეოდა. ჩემს გულსა მის ოფოფთა დახსნა ეწა-
და და ჩემი სვინიღისი მიშლიდა, რათამცა ორი იგი ფლური წარმეგო. მივენ-
დეე ღმერთსა, ორივე ვიყიდე, ქალაქიდამი გარეთ გავასხი და გავუშვი. ერთს
ზღუდეზედ მადლა შესხდენ და ჩემსედ ბოდიში მოიხადეს და გაშვების მადლი
მიტსრეს,—რამე აწ ჩვენგან ამ შენის ნაკეთვარისა მუქაფა არ შეიძლების, ამ-
სულად ესე გვიძღვნა—ამა ზღუდისა ძირსა ერთი კიდობანი ძვირფასი თვალ-
მარჯალიტი დაფლულაა, მოთხარე, ამოიღე და იხმარეო!—მე გამიკვირდა მათი
საუბარი და ეგრე ვარქვი:

— გასოცარი ეს არის, მიწას ქვეშ სპეკალით სასუს კიდობანს დაინასავო,
და მიწას ზეით დაგებულს მასესა ვერა და შიგ გაბმით მეტიქი მათ მომიტეს:

— რა განგება იქმნების და მოსავალი მოვა, მაშინ ჭკუისა თვალი ველარ
დაინასავს და საბოლოო მცოდინარობის დღე დაღამდებოა. გერას საქმით გან-
გებას კაცი ვერ წაუგო, და მაშინ არცა ჭკუას ცნობა შეჩების და არცა თვალსა სინა-

თლე. ესე მამინ იქმნების, რაჟამს ბრძანება ღვთისა დაემტვიტოს ვისრედმოა—
ესე არაგიცა სელმწიფის ბრძანების მოწამეა, რომელი განგების მოსავლისა-
თვის ბრძანა. ბრძენთა და მეტნიერთაგა ესრე უბრძანებიათ,—

თქვა შაირი

თუცა კეთილი მოგისდეს, არ გმართებს თავ-გადიდება,
ანუ ბორბტის მოსვლასდელ მისი წყენა და რიდება.
მოითმინე და დასჯერდი, ორთავ ჭყავ თავთა მიდება,
და სოფლით მოსვლისა ავ-გარგი შეხვან არ მოიხიდება.

მერმე მის ზღუდის ძირი ვთხარე, და სპეკალისა კიდობანი ამოვიღე და
უგლებლად მაქვს, და თუცა სელმწიფე წყალბას მიზამს და საუნჯეთა შეილებს,
დიდი წყალბა იქმნებისო. სელმწიფემ უბრძანა:

— შენ რომელიცა თესლი დაგითვისია, მისი მოსავალი მოგიძვია, სხვისა
შემოცდილება და შეამსნაგება წესი არ არის. რადგან ეგეთის სიბრძნის სპეკალი
ჩვენსა ნადიმსა შინა თქმის ძაფსა ზედა დასტავი, ჩვენთვის ეგე კმაია, რომე არა
მარგალიტი გაწყობილსა სიტყვასა არ მიეძარება²³², ამისთვის რომე კეთილის სი-
ტყვის ქიმია რიოშსა სზილქმსა ოფაზის ოჭროდ შესტყლისო.

ბრძანა შაირი

ეჭა, სიტყვაო, ვინ გაქო, გონება მიუწოდომელო,
შენ აშენებ და შენ არღვეო, სიბრძნითა გაუზომელო;
შენ მოაღსენ და შენ აწყენ, რაც გინდა ვისი მნდომელო,
და რომელთა დამამშვიდებო, რომელთა გამაწყრომელო!

მუნ შემოგრებულთა მისი ბრძანება დიდად მოეწონათ. ყოველთა ზირი და
გული მის მოსახსას და ერთგულობასა მიანდვეს და ნების სადავე სელთა მია-
თვალეს, და მისის სიმაღლითა და კეთილ მეტნიერებითა მათი უამი სისარუ-
ლით გარდავლეს, ვირე მათი დრო გარდიცვლებოდა.

ესე არს ღვთის მინდობის სარგებლის არაგი და მისის მოსავლის სარ-
გებულთა ამბავი, მოსავლისა და განგების ცნობა. არას ბრძენსა და მცოდინარე-
სა ამის ქმნის და უქმნელობისა შეძლება არა აქვს. ესეთი საქმე ნება მისია,
და ესეცა უნდა ვიცოდეთ, არა მისი ნაქმარი მრუდი და ტყუილი არ არის.

ითქვა ტაკში

სოფლისა რაცა წესია, სენათგან განაწყისა.

რა ბარამან ამბავი ესე დაასრულა, უშანგის ანდერძთ თარგმანი ამა არაგე-
ბითა გამოაცხადა. რაიმ-დაბიშლიმ რა მისი გულის ნება აღისრულა, ბრძენს
დიდად ემსახურა და თქვა:

— დიდის ბრძნის მეტნიერებამან დაფარულთა საქმეთა ფარდაგი საწადლის
ზირთა ამისადაო, და რომელიცა სათსოველი მქონდა, საქმის მასწავლებელი კე-
თილად ვრტელსა სავანესა მიმავჯდინაო.

²³² ვარიანტი: სიტყვასა არ შეეედა რეზა.

თქვა ტაეში

მაღლი ღმერთისა, ჩვენი ცდისა ტვირთი ტუდად არ მოსცდისა.

ამას კესველები გონება ნათელს ბრძენს: ერთი რამ მცირედი ძღვენი ჩემგან მიირთვას, რომელი მაკათთვის წადიერთა გულისთა მომიღია და ნუ უკუნ აქტეეს. ბარამან მოასსენა:

— დიდო მეფეო! მე ამას სოფელს ერთსა გუთსესა და მცირესა სასრდელსა დაჯერებულ ვარ, და გულისა კალთა მოსავლის მტკერისაგან დამიბერტეია და ეგე არას საქმით არ იქმნების. მე ამას სოფელიური რაგინდარა საგანძური და რაც რამ ავილო და მოვისმაროო, —

მოასსენა ლექსი —

თუ გინდეს მოცლა უნაღლო და სულთა მოსკენებანი,
მსოფლიო საქმეს კელტოდუ, მითა ქმნა ღვსისა სებანი!

თუცა მეფესა ჩემთვის კეთილი მოწყალება სწადს, ერთი სამაღლობელი თოკი ქედთა მომბასს, ესე სიბრძნისა მადინებელი ამბავი წიგნად აღწერის ძათთა დაატვას და ბოროტისაგან დაცვის გზის წინამძღვრად, ვითა ნერგი ნაყოფიერი, ახაროს, და ამისა მიზესითა მიწევი მომიგონებდეს და თვითოსა ღოტვასა და შენდობის თქმასა ნუ დამავლებს. ესე კმაა ჩემთვის საბოძარადო.

რამ დასჯურდა და ბარამანს გამოსაღმა და თვისა ქვეუნად წამოვიდა, და რომელი სიბრძნის სპეკალი სელთ იგდო, წიგნად აღწერა და ყოვლის საქმისა რიგთა ამით განაგებდა და დიდთა და მხელთა საქმეთა შემწეობასა ამას ანდერძისაგან ითხოვდა.

და იტყვოდა შაირსა

გინ ბრძენთ სწავლასა მისდივა უკანა, დაუყოვნებლად,
ბოლოდ იგ მისწვდა სებასა, იქმნა საწადლის მშოკნელად.
გინც მათსა გზასა გარდასცდა, არ მიჯყვა კასალომელად,
და შარა დაჭკარვა, გაება ბარდთ კელოვანთა მძრომელად!

რამ რომ ხანჯუსტარ რაიმს ეს გულის დასამებელი არაკები თავით ბოლომდე უმან-უთვალს მოასსენას, წყალით გამაძლარს ვარდსავით გაშლა დაიწყო

და უბრძანა ლექსი:

გინ გულს ექებს, შენი სიტყვა მოუბოკებს სულთა ღვსენად,
შენი სწორი საუბარი მტერთა შეიქმს ერთ სასენად!

ამას არავის თქმითა სულთა ბაკეი დამიტკებუ და სიბრძნისა ნაწილისაგან ბედნიერობის თესლი გულისა ჩემისა მიწათა შიგა დამითესეო. დღეის იქით ყოველი ჩემი საქმისა წარმართება ამას სწავლისა გარდა არათი იქმნების, ჩემისა მოქმედებისა და საგანგიოსა წესი ამას ანდერძისა მსგავსად უნდა გარიგდესო. ამას ამბავსან მე გამაცვიფრავ და გული და გონება შემომიხლუდაო. შენისა ერთ-გულობისა სიმრავლითა და შენისა სიმართლის ცნობითა იქმნა. თუცა სიტყვა სიმართლით თქმული ქებულა, მაგრამ მოამბისა გული თუცა მსმენელსა ზედ

სწორი არ არის, გული მისი სიმსიარულით ვერ წარმოიტყვისო, და სწავლას რაგინდ პატიოსნითა სიბრძნისა სისავსისაგან გამოდიოდეს, თუცა მწკრთნელი-სა გული მანკიერებით სავსეა, კერას კაცს ვერ შეზღუდავსო.

თქვა შაირი

თუცაღა კალთა შესვრილმან ბრძნული სიტყვანი ამბოსა,
მის მწკერთა სიტყვათ უცილოდ არავინ შეესაბრისა.
გულ-წრფელსა კაცსა სავსადოდ სიგეთე გარდქვამბოსა,
და ყველა მოუსმენს სწავლასა გულ მოსადრეკსა, სალბოსა.

მერმე კეშირმა მეფე დალოცა და მოასსენა: რადცა სიბრძნის მოუვარის მეფეთ მეფის პირისაგან წარმოითქვა, სამართლის თვალის და სიგეთის საუნჯეო და სერხანისა და კუმა-ერობის მოქმედის სიტყვა ცუდი და უსინათლოა: ჩადის ტუცხლსავით ადრე დაშრტების, და სიმართლე დილის ნიშნავით წამ დაწუთ სინათლეს იმატებს და უჭითი ყამად მზის დისკოსსავით განათლდებისო.

თქვა ლექსი

მანკებელისა ნათქვამი სიტყვა არ მოსწონს სუფსაო,
სუფის ნათქვამი სუფსა სთხავს, ადგილსა მისტუმს სრულსაო.

ჟმანი-უფალ ხანჯურსტარ კეშირსა პატივისა ზედა პატივი და არძანგთა ზედა არძანგი გარდამატა და მისის ბედნიერობის ბავრავი მალაღსა კამარასა ზედა ამართა. კეშირმატ მეფისა გულისა საწადელი რიგი, წესი და სწასა-ური იმურა, მეფეთ მეფის ნება აღასრულა და სასელმწიფო ნიში და ნიშატი გაავრა და მისი სამლოცველო საქმე გაამრავლა.

მოასსენა შაირი

ეჭა, მეფეო, სვიანო, საქებო ბრძენთა ენითა,
სასულის მიმტაცებულო პირველთ მეფეთა, შენითა
სიბრძნე, სიმართლე, სიუხვე, მოჭფისე გამოსენითა,
და ნურც მოგეშლებს ნუროდეს სმელთ მშურბელობა ზენითა!

ნადიმი იგი ამ სიტყვასა ზედა დაესრულა და ჟმანი-უფალიცა დაბიშლიმ-სავით ამ არაკებისა ამხავი თვისისა საქმისა კაბადონთა აღწერა და კეთილი საქმე განაწესა: გლეხნი სიმართლით დაიფარა, და საწუთროსა დროთა და ყამთა პირთა ზედა აღმატებული სასული განიფინა და მალაღი სმა სხსენებულად დაუტევა.

თქმულა- შაირი

სოფელსა ორნი საქმენი მოიგებიან დიდები:
გარიგება და სასული, ამ ორსა ნუ მოსტილდები;
თუ იქმ, იქები ყოველგან, თუ არა — გაცასწილდები,
და ორისავ სოფლის საშოკრად ეს გაუდვიათ სიდები.

ესე იყო ყოველნი სიტყვანი, რაკდენიც საწუთროს მწკრთლისა კალმისა ენა-მა, რომელიც ნათელ გზიანად მის თვალს წინაშე მოსაწონებულად ითქვა. და მეცა იმედი მაქვს მეტნიერთა მოწყალებისა და დიდებულთა პატიოსნებისაგან, თუ-

ცა უმეტრებით მესიტყვოს, მასზედ არა გამგონ, და მათგან მოუწონებელი თუ
რამ იყოს, არ დამზრახს, და ჩემი მოსაყვარი მათის სიბრძნისა წინწყაღითა
დამიფარონ საბრალე ესე მოწყალებისა მოქმედებითა.

უთქვამთ ტაეში

მე თქვენს წყალობას ველო, თუარა ეს საკილეელია.
შეწინაბებისა თვალითა მომხედეთ!

უთქვამთ მრჩობლედი

რაცა თვალეხი სტომამა უჩინრად დამეფარაო,
თითო ენამა მომგვარა, გით სასუნდართა ფარაო.
ცუდი, თუ პატროსანი წინა დავიდევ წუობითა,
ავის დაფარვას გენუკვი სვეწით, არ ამაყობითა.
რადგან აქამდი მოვიდა ეს ჩემი სიტყვა კიდესა,
სჯობს გასრულება სიტყვისა, ვიდრე დღე წამეკიდესა!

დასასრული.

მეუღის ნაბძანები შაირი.

ქვლავ მიხმეს ისევე ისპაჰანს, დამრჩა ეს შეუსრულები.
მომცეს პატივი მრავალი, ვაჰ, თუ დავაბი სულეები?
მან თავის ტოლად მადიდა, არ შემქმნა უფლის წულები,
და წარმავალია ყოველი, ჟამი მიცს გარდასრულები!

არ დამცალდა სხვათა ლექსთ თქმა, მიხმეს ისევე კვალად კარად
ხორცისათვის საპატიოდ, სხვას ბევრ რიგად დასაზარად...
რა გქმნა, არეინ არ გამიჩნდა, არასფერში მოსახმარად,
და მოუძღოურდა ხორცი სუსტი, რალა მეთქვა მსმენთთვის მწარად?

არ იცოდით, არ გმართებდათ ჩემი ასე გარდაგდება?
სამთაესა და კვერსა შუა, ჭიქა როგორ გამაგრდება!
ტალსა კვესსა რა ჩამოჰკრავ, აბედს ცეცხლი მოედება,
და ცეცხლსა მძაფრსა ნავთს დასახამ, მითხარ როგორ დანელდება?

თვითვე ნანობენ უგბილნი, თუცა ბევრს ჭირსა მახესა,
ლომი დაბმული აეხნას, კაცსა გააბამს მახესა,
რალასლა ვეძებ სახეწორად კლდესა, ტყესა და მახესა,
და რაც ერგოთ ჩემის ამ საქმით, აწლა თვითანაც ნახესა!

ჩემნო გულის მემტკივარნო, იწუხეთ და ჩემთვის ახეთ,
ჭირნი ჩემნი სხვათა ჭირთა მიამსგავსეთ, მისახეთ;
სოფლის საქმეს ყური უგდეთ, ან იტირეთ, ან უ ვახეთ,
და აბედინას შეილის ამარ დავრჩომილვარ, აწ ეს ნახეთ!...

კით წინა ლექსი ასენს, მე დამჩნა გაუღექსავი და სუფისან გაღექსა ყავ-
ღანის შვილმან, რომელი ბოლოდ მონაზონ იქმნა და ეწოდა საბა.

«ჩილილა და დამანას»

უღრმეს სიტყვათა ლექსიკონი

ა.

აღმატი აღმასი.

აღრაბაგი ფანჯარა.

აღრაზაგი ნასაყი, მრისსანსება.

აეშაგი ჯაშუში.

ანაბარი ამნათი, მიბარებული.

ანთარი ის. მამუნნი.

არძაგანი, არძანგი, მარტუბული ჰატივი.

აჯილა ჩადრი.

ბ.

ბაერაყი დროშა.

ბეჟმელი მწკანე თვალა.

ბოლოკარკაზი ომანი, უმანი, (ფრინ-
კეღა).

ბორობანი სამბასი.

ბუნობა ნაკროზი, დღისა და ღამის

გასწორება.

გ.

გენცი სათნო.

დ.

დალიჭი ტასტი სამეფო.

დერგი ქილა.

დილეგი საზურხობილე.

დისკო მზისა მზის თვალა.

ე.

ეარჯი ქობრას, სის შტო.

ვ.

ვოლიაქო ბურჯი.

ვორაყი, ვორაქი, თუთი. (ფრინვე-

ლა).

ვოლტერი ქამარი.

ი.

იალმაგი (ალმაგი) საომარ ჯაჭვის ჰე- ისარნა აუზი.

რანგის სემოდამ საცემელი.

ილეკრო რქრო და კეტსლი.

ირისე ცის სარტყელა.

ქ.

კაბადონი ფურცლის გვერდი.

კარაკინი ფარგალი.

კასია დარისინი.

კედარი სულუმთი (სუა).

კერკეტონი ასასი, დამის ყარაული.

კეფი მთელი ფურცელი.

კიდონტი მატაქი, შაქი ქვა რქროის და კეტსლის სასინჯი.

ლ.

ლოლარიკი ყანთაჩი, სასწორი

ლოყია ბრქენტ სასსდომელი.

მ.

მაიმუნი ჭია, ციდა-მტკაველა. ყაშუსუნა, მკოდოვანი მეთად გლასაკი.

საიაარი.

მოთხე კალაფი.

მარმენიოს აჯალი, ბედის-წერა, სკედ-
რო.

მოოჭვილი მურასა, ძვირფას თვლებით
შემკული.

მარი ქებინი.

მრეშეელი მემუშე, შეშის მტრელი.

მასმორთა მანწყალი.

მმურენელი ვზირი, მრეტსელი.

მატურთა მატანკალი.

მშტოვარი ის. აეშაგი.

მენაკი დარაჯა, საჩისი.

მწითური საფრა, საფრა, საფირა.

მწე მოსკელი.

ნ.

ნარდი სუმული.

ნარჯი მურაბა.

ნაროფირი ლილიფარი, მისის-უმზირა

ნეშტი დანარჩომი.

(მტენარა).

ნიშატი სასიათი.

პ.

პატრუცავი სამა, სიგელი.

პლუტი სუგზანი, ახალი სალი.

პელაგონი შუა, ზღვის სივრცე; სღვა. პუნგია ალვა.

პერი ქაფი.

რ.

რასი დაკითხვა.

როარდაგი რაყამი, კისმეს სასკლობასე

რევა სილთი, საკადული.

გამოცემული სიგელი.

რიოში ყალბი.

რობი, როფი, თახახი.

ს.

საენე მანძილი; იაკ-შესაფარი.

საგანგიო ქარსანა.

სალბუნი მალამო.

სალოველი სიქანჯვანისი; სიქანჯვანისი; სიფლი სონხა.

სიქანჯვანისი.

საოლაფი სურმა თვალისა.

საფანელი რაფი, თარო.

სახლე ფეინდაზი, ფეინდაზი, ფეინდაზი.

სეფური ვარჯიში.

სირი რიგი.

სენიარი მუსტაფა.

სნატი სუზანი, სამოგე (სამოგე).

სპეკალი ვავარი; ძვირფასი თვალი.

ტ.

ტრელი ქოკლი, სარგებლობისათვის მიმფერებელი.

უ.

უამრავი, უამრავი, უანგარიშო.

უგბილი უმი.

ულუცი მკითხავი, მარხიელი.

ურანო შაფაღი, ჭორისონტი.

ფ.

ფაკლა მასალა.

ქ.

ქანდა ვარაყი.

ქია ის. მაიმუნი.

ქონდაქარი ვალათი.

ქსენონი სასნეულსა სასლი.

ღ.

ღონწი კალამთაში, კალმის დანა, ლუმელი ფურსე.

ჯაყვა.

ღრუდო ქარისი, წყლის გასაყვანი მილი.

ყ.

ყაზუნა ის. მაიმუნი.

ყიფი ამაყი.

შ.

შაშკა რეჭანი.

შეთქრომა (შეკსთქრები) მივარდნა, მაჭ-

ფრენა.

შტანგი ალამი.

შუაგი სეკანი.

შხერო თუთი (ფრინველი).

ჩ.

ჩიჩირი სოართუმი.

ც.

კლამტკაეელა. ის. მაიზუნა;

ვ. ბ.

წინამო მაწაქი; ფასადი. ხემსი მტირე ჯუგმა.

ჯ.

ჯინბი მარქაფა.

სარჩევი

კარი.	გვერდი.
«ძილილა და ღამანას» გამოცემისათვის	I—V.
ა. რიდი ორ-ენა კაცისა და მიუნდობელისაგან.	67
ბ. ავის მოქმედის ნაცვლის მიგებისა და მათის საქმის ბოლო და ბორჯუტის მიხლომაჲ	172
გ. მოყვარეთ ერთობის სარგებელი და მათი მოსაველი	286
დ. გაკრძალვა მტრისა და მათის საქმის ჭკრეტა და მათის ხერხი- საგან მორჩენა	273
ე. მრავლით ცლით შოვნისა და მერმე არღარა ნდომით გაშვები- სათვის და ბოლოდ ზიანის მოსვლისათვის.	345
ვ. საქმის გაშვებისა და ბოლოს ზიანი მისი	374
ზ. ხერხითა და განზრახვით მტრის ჭირისაგან მორჩენისათვის.	386
ც. მეშურნისაგან გაფრთხილებისა და მიუნდობელის კაცის ლაღ- რობისა და მიფერებისაგან	407
ძ. წყალობისა და მიტევებისა, რომელი ყოველისა კეთილისა თავი არს	430
წ. კაცის საქმის ნაცვლის მიგებისა და მისის მაგიერისა	469
ჩა. უზომოს ნდომისა რაცა აქვს, მისისა დაკარგვისა.	483
ჩბ. აუჩქარებლობისა, სიმშვიდისა და მოთმენისა, სიმტკიცისა და გამოძიებისა, უფროსად მეფეთაგან	499
ჩგ. მეფეთაგან განკრძალვა ხერხიანისა, ორ-პირისა და მოღალატის კაცისა.	539
ჩდ. მოსულს საქმეზედ კაცის შეუწყნარებლობასა ზედა და რაც მოველინ ას, მოითმინოს და შეიწყნაროს	562
მეფის ნაბრძანები შაირი	586
„ძილილა და ღამანას“ ლექსიკონი	587

ყმთაჳრესნი კონსტანტინოპოლის

სტომილოებანი.

გვერდი	ჰეკარი	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
1	2	ქილილა და მანასი	ქილილა და დამანასი
1	17	და მანას	და დამანას
4	15	და მანას	და დამანას
5	5	იყო	იყვნენ
6	17	რვეული	რვეული
6	30	და მანას	და დამანას
45	31	ფრთოსანი არწივისაებრ	ფრთოსანი დილის ტრედი ცაზედ ბუდიდამ ამოფრინდა და ღამის ყორა- ნი, შავ-ფრთოსანი, არწივისაებრ.
11	4—5	<i>Essais... contumes</i>	<i>Essai... coutumes</i>